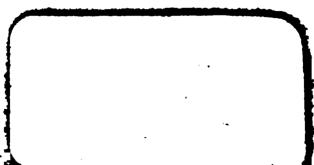

Forarbeiderne

til

Kong Christian den Femtes norske Lov

af 15 April 1687

udgivne for

det norske historiske Kildeskriftfond

af

N. Prebensen og Hj. Smith.

Christiania.
J. Chr. Gundersens Bogtrykkeri.
1887.

Efterat Professor juris L. M. B. Aubert i sit Værk om de norske Retskilder, der i 1877 udkom som første Afdeling af den norske Privatrets almindelige Del, havde meddelt Resultaterne af de vidtomfattende Undersøgelser, han havde anstillet over Forarbeiderne til Christian den femtes norske Lov, og paavist deres retsvidenskabelige og historiske Betydning, kom det af ham allerede tidligere vakte Spørgsmaal om Udgivelsen af disse Aktstykker atter paa Bane. Efterat der i nogen Tid havde været ført Forhandlinger herom, blev det af Bestyrelsen for de til Bearbeidelse og Udgivelse af historiske Kildeskrifter bevilgede Midler i 1883 overdraget Undertegnede, der vare opfordrede af Professor Aubert til at paatage os dette Arbeide, at besørge Udgivelsen.

Efterat vi dels i det danske Geheimearkiv og det danske Kongeriges Arkiv, dels i det norske Rigsarkiv at have gjort os bekjendte med samtlige de i Arkiverne opbevarede Loven vedkommende Dokumenter, blev det efter nærmere Konference med Hrr. Professor Aubert og Rigsarkivar Birkeland bestemt, at Udgaven af disse Forarbeider skulde indeholde:

1. En Fremstilling af Lovarbeidets Gang.
2. De angaaende Lovbogens Istandbringelse emanerede Rescripter.
3. Den ved Rescr. af 14. Januar 1682 nedsatte norske Kommissions Projekt, forsynet med Noter, indeholdende de Forandringer, Projektet undergik paa de senere Stadier i Lovarbeidet.
4. De øvrige, nedenfor p. 609 ff. trykte Dokumenter.

For at fremhæve Textforskjellen mellem den norske Kommissions Projekt, den danske Revisionskommissions Udkast og Lovbogen blev det vedtaget, at de Steder i Projektet, der vare undergaaede Forandringer eller udeladte, skulde trykkes med Cursiv. Dette er, som det vil sees, udført saaledes, at man ved istedetfor det i Texten cursiverede Sted at indsætte den i Noterne angivne Text vil kunne reproducere den danske Revisionskommissions Udkast (de tre første Bøger) og Lovbogen. Hvor Noterne kun angiver Texten i norske Lov, stemmer selvfølgelig danske Revisionskommissions Udkast overens med den norske Kommissions Projekt.

Det blev fra Udgivernes Side fremholdt, at det maaske vilde være heldigst at indrette Udgaven saaledes, at man saa Projektets Afvigelser fra dets Grundlag, danske Lov, og at den danske Revisionskommissions Udkast i sin Helhed aftryktes særskilt. Man fandt imidlertid at burde blive staaende ved den ovenfor antydede Udgivelsesmaade, der antoges at tilfredsstille Øiemedet.

Samtlige i Udgaven aftrykte Dokumenter ere gjengivne bogstavret og med Bibehold af den deri anvendte Interpunktion. Hvor den danske Revisionskommissions Udkast i det i Noten indtagne Sted falder sammen med Lovbogens Text, er Lovbogens Ortografi fulgt. Hvor den danske Revisionskommissions Udkast afviger baade fra Projektet og Lovbogen, er Udkastets Ortografi bibeholdt. Da der i Manuskripterne ikke kan sees at være befulgt nogen bestemt Regel i Anvendelsen af store og smaa Begyndelsesbogstaver, blev det ved Planens Fastsættelse vedtaget, at man, for at komme den forsaavidt i Lovbogen benyttede Skrivemaade saa nær som muligt, skulde aftrykke Substantiver og substantivisk brugte Ord med stort Begyndelsesbogstav. — Ved Angivelsen af Forskjellighederne mellem Lovbogen og dens Forarbeider er Kvartudgaven udelukkende lagt til Grund og med Nøiagtighed befulgt. Forsaavidt Kvartudgaven ikke stemmer med det paa Universitetsbiblioteket i Christiania opbevarede Pergamenthaandskrift af Lovbogen, ville de fornødne Oplysninger herom findes i de siden 1833 trykte Udgaver af Loven. Rene ortografiske Forskjelligheder mellem Texterne indbyrdes i Pro-

jektet, Udkastet og Lovbogen have vi efter Udgivelsesmaaden selvfølgelig ikke kunnet angive som Noter. Dertil have vi ogsaa henregnet saadanne Forskjelligheder som f. Ex.:

„kand“	i Projektets	1—12—10,	i Lovbogen	„kunde“.
„vidnet“	- —	1—12—14,	- —	„vudnet“.
„Mindre-aarige“	- —	1—19— 9,	- —	„mindre Aaringer“.
„Vidskab“	- —	2—18—14,	- —	„Videnskab“.
„Ey“	- —	3— 3— 1,	- —	„ikke“.
„Udi“	- —	3—12—12,	- —	„i“.
„Hælfnet“	- —	6—14—19,	- —	„Halvnet“.
„Kafle“	- —	6—14—21,	- —	„Koble“.

Uagtet det ikke ved Arbeidets Paabegyndelse var Tanken, at nærværende Samling af Forarbeider til Christian den femtes norske Lov skulde udkomme i Anledning af 200 Aarsdagen efter Lovens Udgivelse (dens officielle Dato er den 15. April 1687), maatte det dog, efterhaanden som denne nærmede sig, blive vor Bestræbelse at faa Arbeidet afsluttet saa betimeligt, at man da kunde have Anledning til at gjøre sig nærmere bekjendt med Tilblivelsen af et Lovværk, der i saa lang Tid for væsentlige Deles Vedkommende har kunnet bestaa i Grundtrækkene uforandret.

At vi have kunnet fuldføre Arbeidet til nævnte Tid, maa navnlig søges deri, at Hr. Professor Dr. juris Aubert i sit ovennævnte Skrift, hvor de her publicerede Forarbeider for første Gang ere fremdragne og benyttede i Videnskabens Tjeneste, havde givet Emnet en indgaaende Bearbeidelse, der i væsentlig Grad lettede vort Arbeide. Vi skylde derhos at oplyse, at Hr. Rigsarkivar Birkeland særlig har fremmet Publikationen ved den Imødekommenhed, hvormed han har givet os Adgang til at benytte de originale, her aftrykte Dokumenter i Rigsarkivet udenfor Kontortiden. Hr. Arkivfuldmægtig Huitfeldt-Kaas har gjentagne Gange hjulpet os ud over Vanskeligheder og Dr. juris V. A. Secher har med udmærket Artighed bistaaet os med Oplysninger, ligesom der fra de danske Arkivmyndigheders Side er vist os den

største Beredvillighed med Tilveiebringelse og Udlaan af der hjemmehørende Dokumenter.

For denne Bistand tillade vi os at bringe vor forbindtligste Tak.

Christiania i April 1887.

N. Prebensen. Hj. Smith.

Indhold.

Trykfeil.

Pag.	14	Linie	1	f. n. Note 5 læs: Note 4.
„	19	„	3	f. n. 3—12—31 læs: 3—12—33.
„	21	„	18	f. n. Istedet r læs: Istedet er.
„	22	„	17	f. n. Bessemmelse læs: Bestemmelse.
„	81	„	14	f. n. vindnet læs: vudnet.
„	82	„	2	f. n. Kap. 15. 6 læs: Kap. 13. 6.
„	119	„	8	f. n. Kap. 22. 3 læs: Kap. 21. 3.
„	187	„	24	f. n. 2—15—8 læs: 2—16—8.
„	400	„	2	f. n. 2—2—25 læs: 5—2—25.
„	557	„	2	f. n. Birkeskabel læs: Birkestabel.
„	688	„	4	f. o. 2den Spalte 1—13—5 læs: 2—13—5.

Anvendte Forkortelser.

N. K. P.: Den i 1682 nedsatte norske Kommissions Projekt til en norsk Lovbog.

D. R. U.: Den i 1683 nedsatte danske Revisionskommissions Udkast til de tre første Bøger af en norsk Lovbog.

N. L.: Christian den femtes norske Lov (efter Kvartudgaven).

Udsigt over Forarbeiderne til Christian den femtes norske Lov.

Med den Lovbog, som det lykkedes Christian den fjerde i 1604 at faa istandbragt for Norge var det kun Tanken at levere en ordnet Oversættelse af Magnus Lagabøters Lov med tilhørende Retterbøder, derimod ikke nogen ny eller omarbeidet Lovbog. Den blev i 1605 offentlig oplæst og forkyndt paa det første Lagting, som paa hvert Sted blev holdt og, som Slange beretter, [1] „med stor Begjerlighed og Glæde annammet og modtaget, saa at aldrig var seet saa stort et Tilløb af Folk paa Tingene som denne Tid.“ 1. Gjentagne Forsøg paa en Lovrevision før 1660.

Det viste sig imidlertid snart, at Lovbogen ikke var istand til at fyldestgjøre Tidens Fordringer. Allerede inden Midten af Aarhundredet blev der nemlig truffet forskjellige og gjentagende Forføininger, der sigtede til en Udbedring af de Mangler og Uoverensstemmelser, som Lovens praktiske Brug paapegede og bragte for Dagen. Det synes især at have været Norges Kansler Jens Aagesen Bjelke og Hannibal Sehested, Norges Statholder fra 1642—1651, der interesserede sig herfor og til forskjellige Tider bragte Sagen paa Bane. Men de Foranstaltninger, der bleve trufne, førte ikke til Maalet. [2])

Efter Regjeringsformens Forandring i 1660 og efter at man i Danmark lige fra Begyndelsen af 1661 havde været i Virksomhed med Affattelsen af „en ordentlig og vel fun- 2. Forsøg paa en Lovrevision i 1666 ved Lagmændene.

---

[1]) Slange: Chr. den fjerdes Historie pag. 218.

[2]) Nærmere Oplysninger om Bjelkes og Sehesteds Lovplaner findes hos Aubert: De norske Retskilder I pag. 67 ff.

deret Rettergangsproces" samt med en Gjennemgaaelse af den danske Lovgivning forøvrigt for at bringe den i Overensstemmelse med Arveregjeringen[1]) maatte Spørgsmaalet om lignende Forføininger ogsaa for Norges Vedkommende opstaa. Det var maaske Ulrik Frederik Gyldenløve, der tog det første Skridt. Gyldenløve, der i 1664 afløste Iver Krabbe som Statholder i Norge og Befalingsmand over Akershus[2]) Amt, tilstillede nemlig under 22 November samme Aar Kongen en Memorial, indeholdende forskjellige Forslag angaaende Justitien, Militien tillands og Defensionen tilvands, Indkomsten og indenlands Handel imellem Borger og Bonde. Hans Bemærkninger om Justitien falder i 3 Poster; i den første paapeger han, hvor uheldig og besværlig „den høieste Rettes Administration her udi Norge hvert tredie Aar" [3]) er for Undersaatterne og foreslaar en Land- eller Hofret en Gang aarlig afholdt af Statholderen og Cansleren med en eller to af de fornemste Hoved-Amtmænd og lige saa mange af Borgerstanden som Assessorer. I Post 2 heder det: „Om og icke fornøden, at af forbem Assessores formeres et Collegium i Christiania, der ei alene de mange udgangne kongl: Commissioner, og Befalinger, i høilovlig Koning Christian 4ti saavell som i Eders Kongl: Maytz: egen Regierings Tid, om den norske Lovs Forbedring, og en norsk Recesses Befatning, efter disse Tiders Tilstand kunde foretage, og til Ende giøre, men og det Capitel om Kongens Arve Ret, som ved Lovens sidste Forandring, og Tryk Ao 1604, tillige med en Del gavnlige Rettebøder, skal være udeladt, insereres efter Eders Kongl: Maytz idtzige Regerings Ret og Tidernes Beskaffenhed." Endelig heder det i Post 3: „Der er for

---

[1]) Om den danske Lovs Udarbeidelse og de derom udgivne Kongebud, se Juridisk Arkiv I pag. 66 ff., Krieger Grundl. for Forelæsninger over den danske Privatrets almindelige Del, Kbh. 1849—50 pag. 73 ff., Aubert Retskilder pag. 52 ff. og 313 ff., V. A. Secher Kong Christian den femtes danske Lov, Aftryk af Nationaltidende, Kbh. 1883.

[2]) Hans Special-Instrux er trykt i Aarsberetninger fra Geheimearkivet II pag. 172.

[3]) Se Brandt: Forelæsninger over den norske Retshistorie II pag. 208—9.

Eders Kongl. Maytz Rettigheds Indfordring og Interesse vel fornøden, at femte Stevne og Ret, som Norges Lov i Ager og Eng, samt Fiskeri, Skov, og andre deslige Sager, tillader, maatte bevilges Fiscalen, i gemene Sager, saa vel som Fogderne i Restantzernes Indfordring, for Vidtløftighed, og stor Bekostning Skyld, at bruge, eftersom Sagerne des snarere derved tager Ende, og Bekostningen for Enhver, saa vel Ed. Kongl. Maytz selv modereres, og at Jus Fiscale forderligst maatte trykkes, og publiceres, til Enhvers Efterretning."

Gyldenløves Memorial blev af Kongen afgivet til underdanigst Betænkning af Statscollegiet,[1]) der med Hensyn til de tvende anførte foreslaaede Poster bemærkede:

ad 2: „Efterdi Ed. Kongl: May: haver for godt befunden, at lade Lovene her i sit Rige Dannemark ved denne sin Regerings Forandring, af der til forordnede lovkyndige Personer, revidere for at forbedres, klar giøres, og adapteres til Eders Kongl: May: itzige absolute og souveraine Arve Regering eragte vi nyttelig at være, at de lovkyndigste Folk af alle Stands Personer, vorder i alle Stifter og Laugstole i Norge tildelt samme at giøre, af Eders Kongl: May: til videre Ed: Kongl: Mays naadigste Resolution forordnet, og at derudi i Særdelished i Agt tages, hvis i denne Punkt, om Ed: Kongl: Mayts Arveret meldes."

ad 3: „Vi eragte denne Post billig at være, og er General Fiscalen i Norge, allerede femte Dags Stevning, i de Sager, hans Embede vedkommer, at drive, af Ed. Kongl. May., ved et sær aabent Brev naadigst bevilget."

Statscollegiets Relation blev imidlertid ikke forelagt

---

[1]) Statscollegiet var oprindelig et Slags Udenrigsministerium, se Instrux af 18 Novbr. 1660 i Aarsberetninger fra Geheimearkivet II pag. 157—158, men skal faktisk saa godt som slet ikke have givet sig af med den udenrigske Politik; derimod blev i den korte Tid, det virkede, andre Regjeringssager af Vigtighed der forberedende behandlede, se E. Holm: Danmark—Norges indre Historie fra 1660—1720 I pag. 56 og Meddelelser fra Geheimearkivet for 1883—1885 pag. 91—92.

Kongen, da Gyldenløve selv var ventende til Kiøbenhavn; den blev med Bilage, hvoriblandt den originale Memorial, „indtil Videre" afleveret til Rigens Skatmester.[1])

Gyldenløve ankom til Kjøbenhavn den 7 Februar 1666,[2]) men havde allerede forinden sin Afreise fra Norge udarbeidet en ny Memorial, dateret Akershus den 1 Februar 1666, hvori han saa godt som ordlydende gjentager, hvad han i sin første Memorial havde anført angaaende Justitien, og som yderligere Grunde for en Lovrevision fremholder: „at der i den norske Lov ere mange Slags Bøder altfor ringe sat, som for Exempel: for ulovlig Maste- og Skovhug bødes kun 1½ Dr. i Landnams eller Voldsbøder til Kongen, ihvor stor Skovskaden og er." I Anledning af denne nye Forestilling bemærkede Feltmarskalk Hans Schack, Christopher Gabel og Rentemester Henrik Müller, der af Kongen havde faaet Befaling til at conferere med Gyldenløve om Memorialen og afgive sin Betænkning og Mening derom, forsaavidt angaar de ovenanførte tvende Poster, følgende: Fremstilles den Nødvendighed af den norske Loves og Recessernes Revision, hvilket af de i Memorialet indførte saavelsom andre Konsiderationer, især formedelst at det Kapitel om Kongens Arveret i Lovens Forandring 1604 er udeladt, iligemaade meget nødvendigt eragtes. Og paa det saadant des bedre kunde faciliteres, og al Ophold, som med en formel Kollegium eller samlede Kommission kunde forfalde, betages, formenes allerunderdanigst, om E. Kongl. Maj. naadigst behager, at Herr Statholderen derom særdeles maatte anbefales, at samme Lovens Revision iblandt Laug-

---

1) Hvorvidt Gyldenløves originale Memorial endnu er til, vides ikke; ovenstaaende Oplysninger ere hentede fra en i det norske Rigsarkiv beroende samtidig Afskrift, der er skrevet paa brukket Papir med Memorialen til høire og Statscollegiets Betænkning postvis til venstre.

Rigens Skatmester var da Hannibal Sehested, som den 12 Novbr. 1665 afreiste til Holland og Frankrig, hvorfra han ikke vendte tilbage; han døde i Passy den 13 Septbr. 1666, se Thyra Sehested: Hannibal Sehested I pag. 346.

2) Se P. W. Beckers Samlinger til Danmarks Historie under Kong Frederik den tredies Regjering II pag. 121.

mændene og andre E. Kongl. Maj. derudi bedst kyndigste og forfarneste Betjente uddeles efter Balkerne og Kapitlerne, saasom Loven nu er inddelt, og at enhver Kommitterede i samme Forretning og Revision først og fremmest konsidererer E. Kongl. Maj. itzige souveraine Arveregerings Tilstand, og efter des Beskaffenhed observerer og corrigerer al hvis i de norske Love, Recesser og Forordninger til en Uniformitet og almindelige Observanz kunde fornøden befindes, desligeste og i Agt tager, hvis om Bødernes Augmento, saa og i den i Memorialet følgende 3 Punct om den femte Stevne i gemene Fiscalsager og Restantzers Indfordring, samt Fiskalrettens Publikation mentioneres, og hvis ellers derforuden ved saadan Forretning videre kunde forfalde, som E. Kongl. Mt. høie Kongl. Interesse efter samme Rigets Tilstand og Beskaffenhed kunde udkreve; hvilket siden Enhver inden en vis Tid til H. Statholderen skulde fremsende, som det derefter endnu med andre Tiltagende skulde med Flid eftersee og overveie, og dersom noget kunde komme i Konsideration og Betenkende, det derhos føie, og det samtlig siden under deres Hænder beskreven til E. Kongl. Maj. videre naadigste Censur eller Approbation herned at fremskikke.

Schacks, Gabels og Müllers Betænkning er affattet den 28 Februar 1666. Den 14 Marts behandledes Sagen for Kongen, der for det heromhandlede Punkts Vedkommende resolverede: „Approberes“, og under 25 Marts 1666 udfærdigedes Kongebrevet til Gyldenløve, trykt in extenso nedenfor pag. XXXIX—XL.[1])

Gyldenløves Forslag om en Revision af Loven og Recesserne blev altsaa bifaldt, men medens Gyldenløve havde

---

[1]) Gyldenløves Memorial af 1 Febr. 1666 samt Schacks, Gabels og Müllers Betænkning af 28de s. M. findes i det danske Geheimearkiv i Original og i Afskrift blandt det norske Kildeskriftfonds Papirer. Memorialen og Betænkningen tilligemed Reskriptet af 25 Marts 1666 ere i sin Helhed trykte i Meddelelser fra det norske Rigsarkiv I pag. 334 ff. men i moderniseret, fra Originalerne meget afvigende Retskrivning.

tænkt sig Arbeidet udført af Assessorerne i Overhofretten,[1]) blev det tilfølge Betænkningen af 1666 bestemt, at Arbeidet skulde udføres af Lagmændene og andre retskyndige Mænd, ikke saaledes, at disse traadte sammen i en Kommission, men paa den Maade, at Statholderen gav hver Enkelt hvert sit Stykke af Loven, en Ordning, der synes lidet praktisk, naar Meningen var, som det lidt længere nede i Reskriptet heder, at observere og corrigere „alt huis i den norske Lov, Recesser og Forordninger til en Uniformitet og almindelig Observantz kunde udkræves“, men som vistnok har sin Grund i de Erfaringer, man havde gjort i Danmark, hvor det havde vist sig saa vanskeligt for samlede Kommissioner at opnaa noget Resultat.[2]) Naar de Enkeltes Arbeider inden en vis af Statholderen bestemt Frist til ham vare indkomne, skulde de overveies og gjennemgaaes af en Slags Komite, bestaaende af Statholderen og andre af ham tilkaldte Mænd, og i saaledes revideret Stand indsendes til Kongens Approbation.

At de fornødne Skridt til Arbeidets Fremme fra Statholderskabets Side foretoges, erfares af de i Auberts Retskilder p. 71—72 omhandlede tvende Skrivelser, den ene fra Lagmanden i Tønsberg af 31 Oktbr. 1666, hvori ankes over, at han havde faaet formeget paa sin Part i Forhold til hans Embedes smaa Indtægter, og den anden fra Gyldenløve af 14 Marts 1668 til Kommandanten paa Akershus om at sørge for, at Lagmændene hurtigst muligt indsendte,

---

[1]) I Overensstemmelse med Gyldenløves Forslag blev Overhofretten besluttet oprettet, se Reskript af 14 Marts 1666.

[2]) Den til Forfattelse af en Lovbog for Danmark ved Reskript af 26 Januar 1661 nedsatte Kommission, bestaaende af 22 Medlemmer, udrettede Intet; den blev under 16de Novbr. 1662 afløst af en ny Kommission, bestaaende af 4 af den forrige Kommissions Medlemmer, der heller ikke fik noget Helt istand, og der blev derfor ved Reskript af 23 Februar 1666 nedsat en tredie Kommission, hvis Medlemmer heller ikke kan have arbeidet godt sammen, da det ved Reskript af 8 Marts 1667 blev paalagt dem, eftersom det samlede Arbeide tog for lang Tid, hver for sig at foretage Lovene samt tilføre det Væsentlige af de siden Arveregjeringen udgangne Forordninger, se Auberts Retskilder pag. 52 ff. og Fogtmans Reskriptsamling.

hvad der var dem paalagt at revidere af norske Lov. Men hvorvidt Lagmændene eller Andre i noget Punkt have udført det dem overdragne Hverv, vides ikke. Det synes lidet rimeligt, at der ikke engang skulde være gjort noget Forsøg paa at efterkomme Opdraget; men Spor af deres Virksomhed kjendes ikke. Allerede under 8 April 1667 var der paa Andragende bleven meddelt Boghandler Christian Cassuben Privilegium paa Trykning af Lovbogen, se nedenfor pag. XLI.

Det næste Afsnit i Lovarbeidets Historie begynder i 1680, altsaa 14 Aar efter Forsøget paa ved Lagmændenes Hjælp at se Lovrevisionen udført og 10 Aar efter at Christian den femte havde arvet Norges og Danmarks Krone. Med Udarbeidelsen af danske Lov var man da naaet temmelig langt frem. Fra den ved Reskriptet af 23 Februar 1666 nedsatte tredie Kommission (kfr. ovenfor pag. XII Note 2) udgik i 1667 Vindings første Udkast, den saakaldte Codex Fredericius, der omarbeidedes og fremstod i ny Skikkelse i 1669. Dette Vindings andet Udkast blev først revideret af en tilfølge Reskript af 24 Septbr. 1672 anordnet Kommission. Dennes Arbeide blev atter fra 1675 af gjennemgaaet af Vinding med flere, hvorefter en ny Revisionskommission ved Reskript af 28 Februar 1680 blev besluttet nedsat, bestaaende af Holger Vind, Jens Juel, Ove Juel, Otto Skeel, Mickael Vibe, Jørgen Reetz, Peder Resen, Rasmus Vinding, Peder Scavenius og Poul Nielssøn. Denne Kommission paabegyndte den 4 Marts 1680 Gjennemgaaelsen af Udkastene til danske Lov og havde altsaa kun i ganske kort Tid været i Virksomhed, da den modtog Kongebrevet af 10 April 1680 (trykt nedenfor pag. XLIII), hvori meddeles, at Kongen havde for godt befundet den norske Lov den danske at lade annectere. I dette Reskript fik Kommissionen Befaling til at træde sammen med 4 Nordmænd, nemlig Commerce- og Assistentz-Raad, Amtmand i Nedenæs og Bamble Jens Rosenheim og Sekretær i det norske Kanceli i Kristiania Assistentz-Raad Christian Stochfleth, der begge da opholdt sig i Kjøbenhavn, samt Assessor i Overhofretten Lagmand i Kristiania Lauritz Christensen og Lagmand i Fredrikstad Christen Jensen. Denne kombinerede dansk-norske Kommission skulde sam-

8. Forsøg paa en Lovrevision i 1680 ved en kombineret dansk-norsk Kommission.

menholde den norske Lov med de foreliggende Udkast til danske Lov, overveie, hvorledes Tilknytningen til danske Lov bedst kunde finde Sted, paaskynde Arbeidet, uden engang at oppebie de i Norge værende Medlemmers Ankomst, og til Kongens Approbation afgive en Bog efter anden, saa snart den var behørigen gjennemgaaet. Hvad der i Udkastene til danske Lov og norske Lov maatte forefindes „Politien egentlig angaaende“, skulde udelades, da en særskilt Politianordning skulde udgives. Det sees af den danske Kommissions Forhandlingsprotokol, at Rosenheim og Stochfleth den 16 April 1680 afgave Møde i Kommissionen, og at Reskriptet af 10 April da blev oplæst. Andet er, saavidt vides, ikke foretaget. Noget Forsøg paa at løse den saaledes stillede Opgave, hvis Oprindelse heller ikke kjendes, er neppe anstillet, da Kongen ganske kort efter ad en anden Vei søgte det norske Lovarbeide fremmet.

4. Forsøg paa en Lovrevision i 1680 ved en udelukkende norsk Kommission.

Under 5 Juni 1680 udgik nemlig tvende Reskripter, trykte nedenfor pag. XLIV—XLVI, det ene til den danske Revisionskommissions Medlemmer og det andet til Gyldenløve om en ganske anden Plan. I Reskriptet til den danske Revisionskommission tilbagekalder Kongen, der „allernaadigst fornemmer“, at Samarbeidet vilde medtage altfor lang Tid, det ved Reskript af 10 April 1680 givne Paalæg til Kommissionen om at træde sammen med norske Kommissarier. Han meddeler Kommissionen, at han, for at ikke Arbeidet med danske Lov skulde lide Ophold, havde anbefalet Norges Statholder Gyldenløve at lade endel af de dygtigste og retskyndigste Embedsmænd i Norge træde sammen og der foretage Revisionen. Endelig paalægger han Kommissionen at fremme det danske Lovarbeide saaledes, at det snarest muligt kunde blive tilendebragt. I Reskriptet til Gyldenløve anføres der ligesom i Reskriptet til de danske Kommissarier, at det er for at disse desto hurtigere kunde tilendebringe det dem overdragne Gjennemsyn af danske Lov, at Kongen nu har besluttet sig til at nedsætte en Kommission i Norge. Medlemmerne overlades det Gyldenløve at opnævne. Kommissionen skulde uden Ophold træde sammen, affatte en Proceslov for Norge, tage for sig Norges ældre Love, Recesser, Kirkeordinants

og kongelige Forordninger, forandre og tilsætte, hvad der kunde tjene til en almindelig og god „Observantz ofver det heele Rige“ og stemme med Arveregjeringen. Kommissionen blev udtrykkelig paalagt at stræbe efter Orden i Stoffets Gruppering og Inddeling og tydelig forklare, hvad der var vanskeligt at forstaa. Arbeidet skulde tilendebringes jo før jo hellere, for derefter at indsendes til Kongens Approbation.

Dette Kongebrev til Gyldenløve af 5 Juni 1680 er, forsaavidt hele den dispositive Del angaar, en saa godt som ordlydende Gjengivelse af den kongelige Befaling af 26 Januar 1661, der anordnede den første Kommission til Udarbeidelse af danske Lov. [1])

---

[1]) Da det synes af Interesse for Sammenligningens Skyld at kjende det danske Reskript i sin Helhed, indtages det her efter en fra det danske Geheimearkiv erhvervet bogstavret Afskrift af det originale Koncept. Det vides ikke tidligere trykt in extenso. I Kriegers Grundlag og i Fogtmans Reskriptsamling er det kun extraktvis indtaget:

W. s. G. t. Efftersom Vii for got oc nødicht haffue eractet, at weed denne Woris Regeringsforandring intet høyere eller førre burde i Act at haffues end huorledis Justitien kunde, som det sig bør, her vdi Woris Riger oc Lande beskickes, da er Woris naadigst Wilie oc Befaling at I til dend 25. Februarii førstkommendis Eder her i Woris Residentzstad Kiøbenhaffn vfeilbarligen indstiller, der tillige med Andre aff Oss forordnede baade vnderdanigst at forfatte oc opsette en ordentlig oc wel funderit Rettergangsproces oc Form saaledis beskaffet, at der i en Wished oc gauffnlig Uniformitet offuer Woris heele Rige kunde haffuis, saa ocsaa foretage dette Riiges forrige Lowe, Recessen og andre Forordninger oc der i observere oc corrigere hvis I underdanigst kunde eracte oc betencke sig ey at skicke oc offuereens komme med denne Woris Arffueregering oc best at kunde tiene til en almindelig oc god Obserwantz offuer det heele Land, alt sammen til Woris egen naadigste Revision oc wiidere Approbation.

Hafniæ 26. Januarii 1661.

Forschreffne Breff vdgick til Effterschreffne:

Jørgen Sehefeld Otte Krag }
Hr. Niels Trolle Hr. Iffuer Krabe } disse 4 vare vdi et Bref

B. Christoffer Hansen }
B. Peder Pedersen } disse 3 ware i it Breff
Claus Raffn. }

Om den tilfølge Reskriptet af 5 Juni 1680 nedsatte norske Kommission ved man saare lidet. Ikke engang Statholderskabets Expedition kjendes. Som dens Medlemmer omtales udtrykkelig Justitiarius i Overhofretten Christian Lund (Reskript af 14 Januar 1682, trykt nedenfor pag. XLVIII), Assessor i samme Ret Laurids Christensen (se hans Memorial af 31 August 1680, vedlagt som Bilag til hans dissenterende Votum af 30 Decbr. 1682 og trykt nedenfor pag. 611—612) og Lagmand i Throndhjem Peter Drejer (kfr. Auberts Retskilder pag. 336). Maaske har ogsaa Christian Stochfleth, Jens Toller Rosenheim og Jens Alexandersen Hoppener været med (kfr. Auberts Retskilder pag. 93—94). Det eneste kjendte Skrift, man har fra denne Kommissions Virksomhed, er Laurids Christensens nysnævnte Memorial af 31 Aug. 1680. Memorialen sees at have været ledsaget af et saakaldet Arvetal (erfðatal: Opregning af de forskjellige Arvegange), der nu antagelig er tabt. Om Arvegangen konfererede Laurids Christensen med den ved Reskript af 28 Februar 1680 nedsatte Kommission til Revision af danske Lov; han var i denne Anledning tilstede i et den 10 Marts 1681 afholdt Kommismissionsmøde, se nedenfor pag. 603—4. Den norske Kommission har holdt Møder (se Auberts Retskilder pag. 336);

Peder Lange
Lauritz Belou
Claus Christensen B. i Wiborg
Peder Gad
Knud Jacobsen B. i Odense
B. Olluf Hansen i Horsens
B. Carsten Tønnesen
Henning Paawisch
B. Peder Mortensen i Nachskouf
Hermand Schrøder B. i Roschild
Kield Krag
D. Peder Schavenius
M. Rasmus Brochmand
D. Henrich Ernst
Peder Lassen

} disse fich huer sit Breff.

Dend 17 Martii nest effter fich Henrich Jensen, Borgemester i Wiborg Breff sig strax at indstille och ellers Ord fra Ord ligesom dette liudendis.

den har vistnok ogsaa ofret det den betroede Hverv adskilligt Arbeide (kfr. Befalingen i Reskr. 14 Januar 1682 om, at Stochfleth til Kjøbenhavn skulde nedsende, hvad Kommissarierne havde forrettet), men noget Udkast til Lovbog fik den ikke færdig, neppe heller til noget større Parti af en saadan. Kommissionens Virksomhed bortfaldt paa Grund af det nævnte Reskript af 14 Januar 1682.

Med danske Lov var man nu saa godt som færdig. Den ovenomtalte ved Reskript af 1680 nedsatte Kommission havde efter Forhandlingsprotokollen at dømme afsluttet sit Arbeide antagelig den 28 Marts 1681. Efterat en ny, ved Reskr. 16 April 1681 anordnet sidste Revisionskommission inden Aarets Udgang havde tilendebragt sit Hverv, paabød Kongen under 3 Januar 1682, at „denne Vores danske Lov skal, saasom den her til Vores allernaadigste Fornøielse er forfattet og opsat, til Trykken befordres.“ 5. Den norske Kommission af 1682.

Strax efterat danske Lovs Trykning saaledes var paabudt, blev der fra Kongemagtens Side truffet energiske Forholdsregler for at fremme det norske Lovarbeide. Under 14 Januar 1682 udgik nemlig det ovennævnte Reskript til Gyldenløve (trykt nedenfor pag. XLVIII), hvori udtales, at Kongen „ugierne fornemmer“, at den tilfølge Befalingen af 5 Juni 1680 anordnede Revision af norske Lov i Norge „meget langsomt fra Haanden er gaaet“, og at han for at Revisionen jo før jo heller kunde nyde Fremme havde besluttet at lade Arbeidet udføre i Kjøbenhavn. Han paalægger derfor Gyldenløve at sende Christian Stochfleth og Jens Alexandersen Hoppner didned, da han vilde benytte dem med flere til Lovrevisionen.[1])

---

[1]) Under 4 Februar 1682 udgik Skrivelse til Biskopperne i Norge (trykt nedenfor pag. XLIX) med Paalæg om at gjennemgaa den norske Kirkeordinantz (ɔ: Chr. IV.s Kirkeordinants af 1607) og inden en Maaned, efterat Skrivelsen var modtaget, at afgive Betænkning om „noget til dens Forandring eller Forbedring kunde være at erindre.“ Til Følge heraf indkom:

1. Betænkning fra Biskoppen i Kristiania Rosing, dat. 16 Marts 1682.
2. Do. fra Biskoppen i Stavanger Jersin, udateret, kfr. L. Daae: Geistliges Kaldelse i den norske Kirke efter Reformationen pag. 48 ff.

I Forbindelse dermed udfærdigedes under 22 Marts 1682 Kommissorium (trykt nedenfor pag. XLIX) for Komsionens 4, da antagelig i Kjøbenhavn værende, Medlemmer, Stochfleth og Hoppener samt Jens Rosenheim og Laurids Christensen; hvem der har bragt de tvende sidste i Forslag, vides ikke, maaske enten Stochfleth og Hoppener efter Ankomsten til Kjøbenhavn eller Gyldenløve.[1]) Kommis-

3. Betænkning fra Biskoppen i Trondhjem Schetter, dat. 21 Marts 1682.
4. Do. fra Biskoppen i Bergen Randulf. ?

Disse Betænkninger, hvoraf de tre første findes blandt Generalkirkeinspektions-Kollegiets Papirer i det danske Geheimearkiv i Pakke: „Vigtige Dokumenter ang. Ritualets Revision", Registr. 89 pag. 148 No. 32, have antagelig været benyttede ved Udarbeidelsen af Kirkeritualet.

[1]) Biografiske Oplysninger om Kommissionens Medlemmer meddeles i Auberts Retskilder pagg. 353—5. I Tilknytning til disse kan det nævnes, at Stochfleths efterladte Samlinger ifølge haandskreven Note i Universitetsbibliothekets Exemplar af Werlauff om det store kgl. Bibliothek for en Del skal være kjøbt af Etatsraad Anker, og at Stiftsprovst Holmboe i 1757 har seet Stochfleths Papirer, se (norsk) Historisk Tidsskrift 2. Række 2. Bind p. 127. Papirerne have hidtil forgjæves været eftersøgte i norske og svenske Bibliotheker. Af Stochfleths Breve til Kongen ere Uddrag trykte i Fryxels Handlingar, rørande Sveriges Historia. (Disse Oplysninger ere Udgiverne velvilligen meddelte af Professor Aubert).

Hoppener har efterladt sig adskillige Skrifter, hvoraf kun et, Gammel dansk og norsk Mynts Forklaring, er trykt. Det findes indtaget i de suhmske Samlinger til den danske Historie 1. Bind 1. Hefte S. 93—96. Hans øvrige kjendte litterære Arbeider ere:

1. Antegnelser over Norges Lov saasom den er udgaaen 1604 tegnit med gamle Lovbøger og efter ringe Forstands Maade paa nogle Steder overveyet.
2. Scalæ Successionum ab intestato ex jure Justinianeo, Danico, Norvegico, Saxonico ac duplici Batavico, dat. Kjøbenhavn 17 Mai 1676.
3. Anviisning paa endel irrige og stridige Steder udi den Norske Lov saasom den in anno 1603 af Laugmændene er tilsammensat og in anno 1604 med Urigtighedernes tillagde Aarsager, Beviisning og velmente Forbedring, allerunderdanigst indstillet, dat. Kjøbenhavn 21 Mart. 1676.

Disse 3 Skrifter findes paa det store kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn, den første i Uldalske Manuskriptsamling Nr. 43 fol., og de tvende andre i Gammel Kongelig Sam-

sionens Medlemmer fik udtrykkeligt Tilhold om ikke „uden vigtig Forfald og Forhindring“ at udeblive fra Møderne. Disse skulde holdes i Høiesterets Lokale paa Slottet. Kommissionen skulde tage for sig den reviderede danske Lov, som Bog efter anden skulde leveres den af Caspar Schøller, undersøge, hvorvidt den norske Lov „dermed kan overens komme, hvilket derved skal forblive, paa det en Uniformitet i begge Rigers Love, saa vit muligt, herefter kan observeres, men hvis i bemelte norske Lov befindes af den Beskaffenhed ei efter den danske Lov at kunde forandres, haver I udi hver Materie tilbørligen i Agt at tage, at det efter Norges Riges Skik og Sædvane vorder forfattet, dog at alting paa den Maade vorder indrettet som det sig med vores Arve Regiering best kan skikke og overens komme, saa og enhver Materie ordentligen sammendraget, og i visse Bøger og Capitler fordeelt, og hvis som i Loven findes vanskeligt at forstaa, med tydelig Ord forklaret, alt til den Ende, at samme Verk baade i Materien, Stilen og Ordenen kan naa sin Fuldkommenhed“. Kommissionen skulde indsende hver Bog, saa snart den var færdig, og have afsluttet sit Arbeide inden Mikkelsdag eller maaske først inden Aarets Udgang. Protokol over Forhandlingerne fik Jens Hopperer i Opdrag at føre.

Kommissionen udførte sit Hverv inden den Frist, der var den foreskrevet. Den afleverede sit Udkast til første Bog den 28 Novbr. 1682 og til siette Bog den 30 Decbr. samme Aar. De øvrige Bøger ere udaterede. Dette Udkast haves heldigvis i sin Helhed i Behold; det findes i Original i det danske Geheimearkiv.[1]) Forhandlingsprotokollen, som

---

ling Nr. 1163 fol. og Nr. 3291. Om Hoppeners specielle Andel i Lovarbeidet se Professor Storms Meddelelser i Videnskabsselskabet i Kristiania, Forhandlingerne 1882, Oversigt over Selskabets Møder pag. 12. I 1684 blev der over Hoppener nedsat en Kommission for hans Adfærd mod nogle engelske Skippere og formentlige Fornærmelser mod Vicestatholderen Just Høeg. I 1685 blev han efter Ansøgning entlediget fra sine Embeder; kfr. Nyerup og Krafts Forfatterlexikon.

[1]) Se Meddelelser fra det kgl. Geheimearkiv og det dermed forenede Kongerigets Arkiv for 1883—1885 pag. 204.

efter Paalægget i Kommissoriet maa antages først, existerer derimod, saavidt vides, ikke. Kommissionsarbeidets Gang kan derfor ikke nærmere paavises. Udkastet er indbundet i 6 Bind, hver Bog i sit Bind; det er skrevet paa den ene Halvside af brukket Papir og med en særdeles smuk og tydelig Haand; første Bind indeholder 103, andet Bind 108, 3die Bind 114, fjerde Bind 57, femte Bind 99 og sjette Bind 90 beskrevne Blade. Det er paa adskillige Steder forsynet med Henvisninger til den ældre Lovgivning. Desuden forekommer der hyppig i Margen Streger, der antagelig skrive sig fra Revisionen af Udkastet ved en senere Kommission. De saaledes med Streger udhævede Steder angiver for den største Del Udkastets Afvigelser fra danske Lov. Udkastet er aftrykt nedenfor pag. 1—566 under Titelen Den norske Kommissions Project. Kommissionen har, som en Sammenligning mellem danske Lov og Udkastet vil vise, i Overensstemmelse med Opdraget lagt det danske Lovværk til Grund for sine Arbeider. Hertil kan Kommissionen i alle Fald ikke for nogen væsentlig Del have benyttet den trykte Udgave af den danske Lov; Trykningen af danske Lov maa vistnok antages paabegyndt allerede i Begyndelsen af 1682, se det oven pag. XVII omtalte Reskript af 3 Januar samme Aar, men afsluttet blev den ikke før langt frem i det følgende Aar, kfr. Reskript 13 Febr. 1683 (hos Fogtman og Wessel-Berg) „den danske Lov, som nu næsten skal være trykt.“ Det vilde lede ud over Formaalet med nærværende Oversigt at forsøge at paavise Udkastets Betydning i retshistorisk Henseende og som Kilde til Forstaaelsen af Chr. den femtes norske Lov. Kun skulle vi gjøre opmærksom paa, at en stor Del af Udkastets Afvigelser fra danske Lov, hvad enten disse vandt frem til Optagelse i Chr. den femtes norske Lov eller ikke, utvivlsomt ere udgaaede fra og et Udtryk for den i Norge dagjældende Retspraxis og at Udkastet derfor sikkerligen vil give et særdeles vigtigt Bidrag til Kundskaben derom, et Bidrag, som er saa meget mere at sætte Pris paa, som de Oplysninger af denne Art, der maa søges i Retsprotokoller og andre samtidige Optegnelser neppe kunne ventes at levere et fuldstændigt Billede.

„Skulle og Nogle af Eder blive af differente Meninger“

heder det i Kommissoriet af 22 Marts 1682, „da haver Enhver sit Betenkende skriftlig at forfatte, og til Os allerunderdanigst at overgive.“ Under Paaberaabelse heraf vedlagde Laurids Christensen Kommissionsudkastet en af 6 Bilage ledsaget Forestilling, dateret 30 Decbr. 1682, hvori han paapeger og begrunder sin forskjellige Opfatning af en Del Punkter i Lovudkastet, og som ikke er uden Interesse, trykt nedenfor pag. 599—624.

Kommissionen afgav, saavidt vides, intet Udkast til Dommered og Forklaring paa Vidners Ed, uagtet den forudsætter saadanne vedføiede Loven, se Udkastets 1—5—1 og 1—12—9. Med Hensyn hertil henvises til, hvad der pag. 568 og 571 er bemærket. Derimod foreligger der antagelig fra dens Haand, kfr. Projektets 1—3—7 og 17, et Udkast til Tingtavle, aftrykt nedenfor pag. 572 til 598. Rimeligvis under Kommissionens Arbeide med Udkastet til Lovens 1 Bogs 3. Kapitel er det, at Planen om at søge faste Regler istandbragte for Sagetingenes Afholdelse, er opstaaet. Under 8 April 1682 udgik der nemlig en kongelig Ordre (trykt nedenfor pag. LI) til samtlige Rigets Amtmænd om hver inden sit Amt snarest muligt paa beleilig Tid og Sted at sammentræde med Laugmanden, Præsterne, Fogderne og Sorenskriverne og i Forening med dem afgive Betænkning om, til hvilke Tider Sagetingene i hvert Tinglag eller Præstegjeld fire Gange om Aaret kunde afholdes. Man skulde undgaa at vælge den næste Søgnedag efter Kyndelmisse (2 Februar), den næste Søgnedag efter 12 Mai og den næste Søgnedag efter 14 September, da disse Dage var foreslaaede forbeholdte til Lagtingenes Afholdelse. Til Følge dette Reskript blev der rundt om i Landet afholdt Møder, hvorfra i Løbet af Sommeren de begjærede Forslag og Betænkninger efter Paalæg i Reskriptet tilstilledes Cancelliet. Betænkningerne ere lagte til Grund for det nævnte Udkast til Tingtavlen.[1])

[1]) Disse Betænkninger, om hvis Tilværelse Udgiverne vare uvidende lige til de nys udgivne Meddelelser fra Geheimearkivet for Aarene 1883—85 kom dem i Hænde, findes i det danske Geheimearkiv; de have nu været udlaante til Afbenyttelse i Kristiania og ere foreløbigen af Udgiverne gjennemgaaede; de

6. Den danske Revisionskommission af 1683.

Til Revision af den norske Kommissions Udkast blev der under 23. Januar 1683 nedsat en ny Kommission, bestaaende af Justitsraad Vinding, Cancellieraad Moth, Cancellieraad Schøller, Generalprokureur Scavenius, Cancellieraad Povel Nielsen og Assessor Wilhelm Worm. Af disse havde Vinding, Scavenius, Nielssen og Schøller været Medlemmer af flere eller færre af de til Revisionen af danske Lov nedsatte Kommissioner. Med den til Kommissærerne under nævnte Datum udfærdigede Skrivelse (trykt nedenfor pag. LIII) tilstillede Kongen dem Projektet til den norske Lovbog med Befaling til „med Flid at overveie, om Noget endnu derudinden kunde være at forandre eller forbedre, om maaske Noget, som kunde være fornøden at indføre, var udelukt, eller det, som er indført ikke saa lige kunde være Norges Lov, Skik og Sædvane conform eller og stride mod Vores absolutum dominium og Arveregjering og ellers hvis saa vel Materien som Stilen og Ordenen kunde angaa, flittig at i Agt tage, paa det dette Værk kunde naa sin Fuldkommenhed". — Derhos meddeles det Kommissærerne, at Jens Rosenheim og Jens Hoppener havde faaet Ordre til, saa ofte det af Kommissærerne maatte ønskes, at indfinde sig i Kommissionen for at afgive Forklaringer og Oplysninger om det norske Udkast, se Skrivelse til Rosenheim og Hoppener, dateret 23. Januar 1683 (trykt nedenfor pag. LV). Stochfleth var et Par Dage iforveien, 20. Januar, bleven Envoyé extraordinaire ved det svenske Hof (se Auberts Retskilder pag. 353) og Laurits Christensen blev hjemforlovet den 17. Marts 1683, se Missive af s. D. (trykt nedenfor pag. LVII). Kommissionen skulde fremme sine Forhandlinger, selv om blot fire Medlemmer vare tilstede. Høiesterets Gemak paa Slottet blev stillet til dens Disposition. Arbeidet skulde være tilendebragt inden Paaske og Bog for Bog imidlertid, saa snart den var færdig, tilstilles Kongen til Approbation. Kommissoriet af 23. Januar 1683 indeholder Intet om Førelse af Forhandlingsprotokol. Dette blev først anordnet den 3.

---

indeholde interessante Oplysninger om Datidens judicielle Inddeling og Tingforholde og fortjene nærmere Undersøgelse og Behandling. De kom for sent til at medtages her.

Februar ved Befaling til Christopher Bartholin og Hans Ehm (se nedenfor pag. LV). De skulde „flittigen protocollere og i Pennen forfatte, hvis de (ɔ: Kommissærerne) enten samtlige eller nogen af dem hos dette Verk kunde observere og for got befinde, og ellers til forskrefne Kommissions Fuldbyrdelse fornøden eragtes med rigtig Dag og Dato, naar Sessionerne holdes og alle andre Omstændigheder som hos en rigtig Protocol bør at antegnes og i Agt tages". Da Christopher Bartholin senere blev beskikket til Lands-Dommer i Nørre Jylland blev Søren Rasmussen i hans Sted Sekretær, se Reskript af 1. Juli 1684, trykt nedenfor pag. LXI.

Af Kommissionens Arbeider findes opbevaret følgende, nu i det danske Geheimearkiv beroende Aktstykker:

1. Forhandlingsprotokollen.
2. Tre forskjellige Grupper Optegnelser eller Notater.
3. En Forestilling til Kongen angaaende enkelte Bestemmelser i Lovens første Bog.
4. Et Udkast til Lovens første Bog.
5. Tvende Udkast til Lovens anden Bog.
6. Et Udkast til Lovens tredie Bog.

Til Forhandlingsprotokol har Kommissionen benyttet den samme Protokol som den ved Reskript af 28. Februar 1680 udnævnte Revisionskommission for danske Lov. De 25 sidste af de beskrevne Blade indeholde Forhandlingerne om norske Lov og om Kirkeritualet; de ere, forsaavidt de angaa Loven, aftrykte nedenfor pag. 627 ff. Protokollen er mangelfuldt og slet ført, stygt og lidet omhyggeligt skrevet.

Af de i Kommissionen gjorte Optegnelser, trykte nedenfor pag. 651 til 668 under Benævnelse Optegnelser I, II, III i Revisionskommissionen, indeholder den første, der bestaar af 7 tætskrevne løse Blade, adskillige værdifulde Oplysninger; de tvende andre ere i Virkeligheden kun Erindringslister over en Del Spørgsmaal, der sees tænkt forelagte Laurids Christensen eller undergivne Kongens Afgjørelse.

Forestillingen til Kongen, kfr. Revisionskommissionens Forhandlingsprotokol under 12. og 21. Marts 1683, er dateret 9. Mai 1683; den er trykt nedenfor pag. 669 ff. Fore-

stillingen blev af Kongen under 22. Dcbr. 1683 (se nedenfor pag. LIX) tilstillet Gyldenløve, der under 30. Januar 1684 afgav sin Betænkning over de deri fremsatte Spørgsmaal, se Forhandlingsprotokol under 18. Marts og 8. April 1684, pag. 644—46.

Udkastet til første Bog indeholder 116 Blade, af Udkasterne til anden Bog, det ene 59 (tætskrevne), det andet 123 Blade og Udkastet til tredie Bog 72 Blade. De ere alle skrevne paa den ene Halvside af brukket Papir med ganske tydelig men lidet omhyggelig Haand. Alle de Afvigelser, Udkastene indeholde fra den norske Kommissions Projekt ere nedenfor pag. 1—344 i Form af Noter til dette paa det nøiagtigste angivne under Mærket D. R. U. (Danske Revisionskommissions Udkast). Ved at sammenstille Texten i den norske Kommissions Projekt med Noterne vil den danske Revisionskommissions Udkast til de 3 første Bøger Ord til andet kunne reproduceres. De tvende Udkast til anden Bog ere indbyrdes ikke meget afvigende. Forskjellighederne mellem dem ere paa hvert Punkt i Noterne angivne. Den danske Revisionskommissions Udkast til de 3 sidste Bøger findes, saavidt vides, ikke. Desuagtet vil man have nogen Veiledning til at finde, hvad der i norske Lov skriver sig fra den danske Revisionskommission, og hvad der er indkommet paa et senere Trin i Lovarbeidet. Hvor nemlig norske Lov stemmer med danske Lov, men ikke med den norske Kommissions Projekt, turde Rettelserne vistnok skrive sig fra de danske Kommissærer og paa den anden Side, hvor norske Lovs Afvigelser fra danske Lov ikke allerede findes i det norske Udkast er der al Grund til at antage, at de skyldes den nedenfor omhandlede senere Revisionskommission.

Den danske Kommission paabegyndte Revisionen af det norske Udkast den 5. Febr. 1683, men følte sig snart, som Forhandlingsprotokollen for det og de følgende Møder viser, paa fremmed Grund; det ene Spørgsmaal efter det andet blev opsat som det heder „til at conferere derom med de norske Kommissarier.“ Efter i fire Møder at have foreløbig gjennemgaaet de syv første Kapitler af første Bog standsede den hermed, tilkaldte Rosenheim og Hoppener og gjennemgik i Forening med dem i Tiden fra 12.

Februar til 6. Marts 1683 hele første Bog. Dermed er Rosenheim og Hoppeners Virksomhed i Kommissionen afsluttet; de mødte aldrig siden,[1]) og deres Nærværelse var ogsaa ganske overflødig efter den Fremgangsmaade, som de danske Kommissionsmedlemmer valgte. Under 7. Marts 1683 besluttede de nemlig, at første Bog i danske Lov „skulde udskrives og derefter den første Bog i den norske korrigeres", en Beslutning, som blev gjennemført med en voldsom Hensynsløshed, som vistnok ogsaa har været den ledende Norm ved Revisionen af de følgende Bøger, og hvortil man forgjæves vil søge nogen Bemyndigelse i det Kommissionen under 23. Januar 1683 meddelte Kommissorium. Rosenheim og Hoppener har visselig ikke formaaet at opretholde sit og sine norske Kollegers Arbeide ligeoverfor de formaaende danske Kommissærer. Stochfleth var utvivlsomt den mest formaaende Mand i den norske Kommission, og hans Mission som Diplomat i Sverige har fra norsk Standpunkt seet ikke været til Held for den norske Lovsag. Var ogsaa han bleven Medlem af Revisionskommissionen, er det ikke umuligt, at Udkastets norske Bestemmelser i større Udstrækning kunde være blevne bibeholdte. Kommissionsarbeidets Gang vil af Forhandlingsprotokollen nærmere erfares. Der blev ganske jevnlig holdt Møder, dog af og til med længere Mellemrum, særlig i April, Juli, Oktober og November 1683. I de tvende sidste Maaneder mødte stadig kun tre eller færre af Medlemmerne, hvorfor, som det heder, Intet blev forrettet. Dette foranledigede en kongelig Befaling til Kommissærerne, dateret 24. Novbr. 1683, trykt nedenfor pag. LIX, med Bemyndigelse til Arbeidets Fortsættelse, om end kun tre vare tilstede. Se forøvrigt Aubert pag. 98 ff. og 355 ff.

I Anledning af den af de norske Kommissærer foreslaaede Tingordning har den danske Revisionskommission truffet overordentlige Foranstaltninger. Efter forskjellige

---

[1]) Hoppener fik under 25. Mai 1683 (se nedenfor pag. LVIII) udtrykkelig Tilladelse til at reise hjem, saasom hans Nærværelse „ved den norske Lovs Revision nu ey videre behøves." Han skulde, saalænge han for Lovarbeidets Skyld opholdt sig i Kjøbenhavn, oppebære 30. Rdr. maanedlig, se Missive af 8. April 1682, trykt nedenfor pag. LIII.

Forhandlinger; se Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3 Par. 4 og 7 og Rev. Kom. Forhandl. Prot. under 12. Marts 1683, nedenfor pagg. 631 og 652, lod den nemlig indhente yderligere Oplysninger gjennem Amtmændene om Landets judicielle Inddeling, Tingstedernes Beliggenhed m. m.[1])

Efter at have gjennemgaaet første Bog 3 Gange, anden og tredie Bog 2 Gange, fjerde, femte og sjette Bog 1 Gang indgik Kommissionen til Kongen med Forestilling om at tilforordne „nogle i Norges Lov kyndige Kommissarier“ til at gjennemgaa det af dem forfattede Udkast, Bog for Bog efterhaanden, som det blev færdigt, og inden en bestemt Frist tilstille dem deres Betænkning derover. Forestillingen blev bifaldt og den i Anledning heraf faldne Resolution under 11. Oktbr. meddelt den danske Kommission, se Reskr. af s. D. (trykt nedenfor pag. LXII), og Revisionskommissionens Forhandlingsprotokol under 28. Oktober 1684. Tilfølge heraf blev Udkastet til første Bog den 22. Novbr. 1684 opsendt til den der nedsatte norske Revisionskommission, anden, tredie og fjerde Bog strax efter (se Revisionskommissionens Forhandlingsprotokol under sidstnævnte Dag) femte Bog den 21. Februar 1685 og sjette Bog en Uge senere.[2])

Som foran nævnt havde man tænkt sig den danske Revisionskommissions Arbeide tilendebragt inden Paaske 1683, altsaa i Løbet af et fjerdedels Aar; der medgik imidlertid mere end to Aar. Grunden hertil er naturligvis først og fremst at søge i den Bredde, Kommissionen gav sit eget Revisionsværk; dernæst ogsaa deri, at Medlemmerne samtidig havde været optagne ikke alene af sine Embedsforretninger (kfr. Missive 24. Novbr. 1683), men ogsaa med en Betænkning over et Udkast til Forordningen af 4. Marts 1684 (Forhandl. Prot. under 12. Juni 1683 og

---

[1]) Om disse fra Amtmændene og underordnede Embedsmænd indkomne Indberetninger, der findes i det danske Geheimearkiv i samme Pakke som de tilfølge Reskript af 8. April 1682 afgivne Betænkninger, gjælder ogsaa, hvad Udgiverne ovenfor pag. XXI Note 1 med Hensyn til disse have anført.

[2]) Det saaledes til Norge opsendte Exemplar har vistnok for de 3 første Bøgers Vedkommende i alt væsentligt været en Afskrift af de ovenomtalte endnu tilværende Exemplarer af den danske Revisionskommissions Udkast.

Missive af 29. Mai 1683, trykt nedenfor pag. LVIII), og med forberedende Arbeider til Kirkeritualet; endelig gik der ogsaa adskillig Tid hen for Kommissionen, inden den fik Afgjørelse paa enkelte Lovspørgsmaal, som den fandt det nødvendigt at forelægge Kongen, se Forhandl. Prot. under 18. Marts 1684, nedenfor pag. 642—646.

Samme Dag, hvorunder Meddelelse til den danske Kommission udgik om, at Forslaget om Nedsættelsen af en norsk Revisionskommission var bifaldt, 11. Oktbr. 1684, blev Kommissorium givet 8 Mænd i Norge til dette Arbeides Udførelse. (Kommissoriet er trykt nedenfor pag. LXIII). Disse 8 Mænd vare Etatsraad Justitiarius i Overhofretten Christian Lund — Assistentz Raad Lagmand i Trondhjem Peter Drejer — Lagmand i Christiania Lauritz Christensen — Lagmand i Christiansand Lauritz Andersen Undal — Præsident i Christiania Lauritz Jacobsen — Lagmand i Fredrikstad Werner Nielsen — Vicelagmand over Hedemarken og Oplandene Morten Bonzen og — Borgermester i Bergen Lauritz Sørensen. Ved Reskript af samme Dag, trykt nedenfor pag. LXV, fik Biskopperne Paalæg om for anden Bogs Vedkommende at træde sammen med Kommissærerne og deltage i Behandlingen deraf. Under 31. Januar 1685 blev Lauritz Christensen paa Grund af sin høie Alderdom fritaget for Hvervet og Lagmand i Oplandene Jørgen Philipsen beskikket i hans Sted, se nedenfor pag. LXVII. Senere ved Reskr. af 14. Febr. 1685 (trykt nedenfor pag. LXVIII) blev ogsaa Laurits Andersen Undal paa Andragende hjemforløvet uden, saavidt vides, at erstattes af nogen Anden. Peter Drejer, der ogsaa synes at have andraget om Hjemforløvelse, blev først permitteret fra den Tid, „den norske Lovs Revisions Kommission var til Ende", se Reskript af 28. Marts 1685 (trykt nedenfor pag. LXIX). 7. Den norske Revisionskommission af 1684.

Det erfares af Skrivelse til Kommissærerne af 11. Oktbr. 1684, at den danske Revisionskommissions Henvendelse til Kongen om en Revision af det af den istandbragte Udkast til norske Lov[1]) var motiveret ved, at der

[1]) Indholdet af Kommissærernes Forestilling til Kongen i denne Anledning kjendes kun af dette Reskript; kfr. hvad der nedenfor pag. XXXV—XXXVI er bemærket.

i Udkastet muligens kunde findes noget, som ikke kunde praktiseres i Norge, eller at noget kunde være forglemt, „som til Indbyggernes Bedste kunde i Agt tages.“ Den foreslog derfor, at de norske Revisionskommissærer skulde gjennemgaa dens Forslag og „med Flid overveie, om derudi noget endnu efter Landets Tarv og Fornødenhed kunde være at forandre eller forbedre, dog saaledes, at Uniformitet i begge Rigerne det meste muligt er treffedes, og derhos i Agt tages, om noget af den danske Lov end yderligere kunde tilsettes, som til Ret og Retfærdigheds Befordring og det gemene Bedste kunde geraade.“ Den danske Revisionskommissions Udkast skulde skrives paa halvt Papir, saaledes at Normændene i Margen skulde kunne vedføie sine Forslag til Forandringer og Rettelser. „Skulde nogle sær og vigtige Poster forefalde“, heder det i Kommissoriet, „som I skulle fornøden eragte videre at erkyndige Eder om, da er det Vor allernaadigste Villie og Befaling, at I Eder med H. E. (Vicestatholder) Just Høeg i deslige Poster raadfører og først hans Betenkning fornemmer, førend I noget vist deri slutter og forretter.“ Kommissionen skulde træde sammen i Kristiania og være færdig inden Paaske 1685. Jfr. Aubert pag. 101 ff.

Til denne Kommissions Virksomhed kjender man meget lidet. Det Udkast til Lovbog, der som nævnt blev den tilstillet fra Danmark, og hvori Resultaterne af dens Virksomhed som Marginalvedtegninger skulde indføres, er nemlig tabt; heller ikke kjender man nogen anden Optegnelse fra dens Haand eller anden positiv Oplysning om dens Arbeide end de Par Bemærkninger, der leilighedsvis ere indkomne i et af den danske Revisionskommission senere istandbragt Dokument, aftrykt nedenfor pagg. 523—525, samt en Meddelelse om at Udkastet til Tingtavlen under denne Kommissions Virksomhed blev revideret af Peter Drejer og Lauritz Sørensen, se Skr. af 31. Decbr. 1687, 14. og 30. Januar 1688, (aftrykte nedenfor). Af den danske Revisionskommissions Forhandlingsprotokol sees det, at denne med Etatsraad Lunds Skrivelse, dateret Kristiania den 28. Marts 1685 i revideret Stand modtog den første Bog, og de fem andre Bøger „Tid efter anden“, kfr. nedenfor pag. 649—50. De af den norske Revisions-

kommission toreslaaede Forandringer og Rettelser, der ikke senere ere strøgne men have fundet Optagelse i Lovbogen, kunne dog, uagtet man derom savner direkte Oplysninger, som oftest paapeges. For de tre første Bøgers Vedkommende, hvor man kjender den danske Revisionskommissions Udkast, vil dette endog med stor Sikkerhed kunne gjøres; hvor nemlig Lovbogen afviger fra dette Udkast, og Afvigelsen ikke skyldes en mellemliggende Forordning, vil Afvigelsens eget Indhold i Regelen afgive Vidnesbyrd om dens norske Oprindelse. Men ogsaa for de tre sidste Bøgers Vedkommende vil man i nævnte Henseende have adskillig Veiledning. Hvor nemlig norske Lovs Afvigelser fra danske Lov ikke allerede findes i det norske Udkast er der al Grund til at antage, at den skyldes den norske Revisionskommission.[1])

8. Lovværkets endelige Gjennemgaaelse i 1685—1687.

Som allerede foran anført skulde den norske Revisionskommissions Arbeide tilbagesendes den danske Revisionskommission, der saa skulde lægge den sidste Haand paa Værket. Denne Kommission bestod nu kun af 5 Medlemmer; Vinding var nemlig afgaaet ved Døden den 18. Septbr. 1684. Efter i April 1685 at have modtaget den første Bog, paabegyndtes den endelige Gjennemgaaelse den 13. Mai samme Aar. Naar Kommissionen modtog de øvrige Bøger fra Norge, vides ikke; det er sandsynligt, at det hermed kan have trukket noget ud. Forhandlingsprotokollen indeholder om den endelige Revision af disse Bøger (kfr. nedenfor pag. 649—50) kun følgende: „Paa samme Maade ere de efterfølgende fem andre Bøger Tid efter anden, saasom de fra Revisions Kommissarierne i Norge hid ere nedkomne, af Kommissarierne her nede igiennemgaaet; og hvadsomhelst siden i den norske Lov er bleven forandret eller tilsat, findes ved en hver Bog i sær ved Dag og Datum in margine annoteret." De danske Kommissærer have altsaa antagelig i det selvsamme Exemplar, der havde været i Norge og der var bleven forsynet med de norske

[1]) Se Aubert: De norske Retskilder p. 360 ff., hvor man ogsaa vil finde en detailleret Paavisning af de Dele af norske Lov, som maa antages at hidrøre fra den norske Revisionskommission.

Kommissærers Forslag til Forandringer, vedtegnet sine Bemærkninger. Det vil heraf sees, hvor beklageligt det er, at dette Exemplar ikke findes opbevaret; det har altsaa indeholdt den danske Revisionskommissions Udkast i sin Helhed, den norske Revisionskommissions Ændringsforslag og endelig den danske Revisionskommissions Indstilling. Dette Exemplar har vistnok ogsaa været benyttet som Normalen ved Lovens Trykning; det var næst den norske Kommissions Arbeide af 1682, utvivlsomt det vigtigste Aktstykke blandt Lovens Forarbeider.

Om enkelte af de af den danske Revisionskommission foretagne Forandringer har man adskillige Oplysninger i følgende Dokumenter:

1. Et Koncept til norske Lovs 1—24—5 og 6, aftrykt nedenfor pag. 127—8.
2. Et Do. til norske Lovs 3—12—31, aftrykt nedenfor pag. 275—6, Noten.
3. Et Do. til en Bestemmelse, der var paatænkt sat i Forbindelse med norske Lovs 3—12—31 samt en Afskrift af Konceptet, paategnet „d. 12 Nov: ♀ 86", [1]) begge gjengivne nedenfor pagg. 276—7. [2])
4. Et Do. til Lovens 3—14—13 og en Afskrift af Konceptet, begge gjengivne nedenfor pagg. 283—4, Noten.
5. Et Do. til Lovens 3—14—15 og 16, gjengivet nedenfor pag. 286—7, Noten.
6. Et Do. til Lovens 3—14—20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 og 27, gjengivet nedenfor pagg. 293 ff., Noten. I dette Koncept er der ved den 23 Art. i Margen anført: „d. 13 Juni ⨀ 86", [3]) og ved den 27 Art.: „d. 18 Juni ♀ 86." [4])

---

[1]) ♀ ɔ: det astronomiske Tegn for Venus. Den 12. Novbr. 1686 var en Fredag, dies Veneris, efter gammel Stil.

[2]) Det er disse Dokumenter, der i Meddelelser fra Geheimearkivet 1883—1885 pag. 205 ere betegnede „29. Til 1 Bogs 23 Kap. 27 Artik."

[3]) ⨀ ɔ: Solens Tegn. Den 13 Juni 1686 var en Søndag, dies Solis, efter gammel Stil.

[4]) ♀ ɔ: det astronomiske Tegn for Venus. Den 18 Juni 1686 var en Fredag, dies Veneris, efter gammel Stil.

7. En Afskrift af Udkastet til norske Lovs 3—14—13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 25 og 26 Artt., i Noten pag. 284 nedenfor og flere Steder betegnet som „Afskr. II", hvis Indhold er gjengivet i Noterne til de respektive Paragrafer.
8. Et Koncept til norske Lovs 4—9—2, 3 og 4, paategnet „d. 12. April ♂ 87",[1]) aftrykt nedenfor pag. 387, Noten.
9. Et Referat af forskjellige til sjette Bog henhørende Artikler med vedføiede Bemærkninger og Notater, behandlet i Cancelli-Collegiet den 28 Juli 1687, aftrykt nedenfor i Noten pag. 523—5.

Alle de Bestemmelser, der indeholdes i de under No. 1 til 7 nævnte Udkast have en fælles Kilde; de ere nemlig hentede fra Forordningenom ulovligt Paalægs Afskaffelse af 5 Februar 1685. Det er muligt, at det er den norske Revisionskommission, der har foreslaaet disse Partier af Forordningen indarbeidede i Loven, men bestemt lader dette sig neppe paavise. Ogsaa Udkastet til norske Lovs 4—9—2 til 4 indeholder specielle norske Bestemmelser og turde være bragte i Forslag fra Norge. I Marginalbemærkninger i det under No. 9 nævnte Dokument omhandles som anført udtrykkelig et Par Udtalelser fra de norske Revisionskommissærer.

I den danske Revisionskommission er vistnok Fortalen til Lovbogen (trykt nedenfor pag. LXIX) forfattet. Den er udarbeidet med den danske Lovs Fortale til Mønster og for en stor Del en ligefrem Afskrift af denne.[2])

Naar den danske Revisionskommission endelig har afleveret sit Arbeide, vides ikke. Det skulde efter det den oprindelige meddelte Kommissorium ske Bog for Bog. Efter de ovenanførte Data kan tredie Bog ikke være afgivet før i Slutningen af 1686, fjerde Bog ikke før 12 April 1687 og sjette Bog ikke før 28 Juli 1687.

---

[1]) ♂ ɔ: det astronomiske Tegn for Mars. Den 12 April 1687 var en Tirsdag. dies Martis, efter gammel Stil.

[2]) Fortalen til danske Lov er forfattet af Povel Nielsen; den er, som Dr. V. A. Secher bemærkede i sit Skrift om Kong Chr. V.s danske Lov „et Mosaikarbeide, hvori blandt andet kan gjenkjendes større Stykker af Fortalen til Jydske Lov og Huitfelds Fortale til hans Kristian I.s Historie."

Fortalen, hvori Kongen henvender sig til Undersaatterne og hjemler Lovbogen Lovs Kraft, er dateret Kjøbenhavns Slot den 15 April 1687, der altsaa er Lovens Datum, uagtet den falder nogen Tid, før det hele Lovværk var afsluttet.[1]) Under Fortalen i den trykte Kvartudgave findes ikke Kongens Navn eller nogen Bemærkning om, at Originalen har været forsynet med Underskrift; heri ligger imidlertid intet usædvanligt. Ogsaa Originaludgaven af Christian IV.s norske Lov og Datidens Tryk af Recesserne, i alle Fald de af disse, som nærværende Udgivere have seet, mangle positivt Vidnesbyrd om kongelig Underskrift, uagtet bevisligt enkelte af de originale Recesser have været undertegnede af Kongen, som f. Ex. Frederik den andens Kallundborgske Reces af 1576, se Kolderup-Rosenvinges Samling af gl. danske Love IV Indledningen pag. XXXX.

9. Lovens Trykning, Kvartudgaven, Pergamenthaandskriftet og senere Udgaver.

I Løbet af 1687 er Trykningen af Lovbogen foregaaet; det erfares nemlig af en Skrivelse fra Sekretæren i den danske Revisionskommission, Rasmussen, til Borgemester Lauritz Sørensen af 14 Januar 1688 (trykt nedenfor), at den egentlige Lovtext da var færdig fra Trykken. Det øvrige er antagelig bleven færdig strax efter. Paa Trykningen af Lovbogen havde den oven oftere nævnte Cancelliraad og Kammersekretær Caspar Schøller til Lellinge og Spanager Gaarde Privilegium for sig og Arvinger i tredive Aar fra Publikationens Datum, se Privilegium af 20 Decbr. 1681 og kongelig Skrivelse af 23 Febr. 1683, trykte nedenfor pagg. XLVII og LVII. Det til Trykningen fornødne Papir fik han toldfrit indført, Missive af 13 Febr. 1683, og for det store Forlag, han havde gjort, og den Bekostning, han havde havt, samt for at paaskynde Trykningen blandt andet af norske Lov fik han jus patronatus til endel Kirker i Danmark, Missive af 6 Mai 1684, begge trykte nedenfor pag. XLVII og LVI. Det saaledes istandbragte Tryk af Lovbogen er i Kvart; det bestaar af:

1. Et Blad, kun indeholdende Titelen: „Kong Christian den Femtis norske Lov“;

---

[1]) Ogsaa Christian den femtes danske Lov er dateret 15 April. Den 15 April var Christian den femtes Fødselsdag.

2. Et Kobber, stukket af H. Schaten,[1]) forestillende Kongen siddende paa Thronen med Scepteret i den høire Haand, Sverdet i den venstre, Æblet og Loven paa et Bord foran sig og nedenunder en Gjengivelse af det kongelige Segl, omgivet af følgende Vers af Thomas Kingo:

Sku her Kong Christian den Femte, Nordens Ære,
Dog ikke som du seer ham her afskygget være.
Men som hand er, naar hand op paa sin Throne-Stool
Er fuld af Herrens Frygt og Rettens klare Sool:
Høør, hvor hand taler her i Lovens rene Stemme
Til Folket længst i Nord om Ret og Skiel at fremme,
Hvert Field, hver By og Flek, hver Skib og Baad i Søe
De prise Kongens Lov og lar ham aldrig døe!

3. Ti upaginerede Blade uden Overskrift, indeholdende den i Almindelighed saakaldte Fortale;
4. Lovtexten med Dommereden og Edsforklaringen paa 1048 paginerede Sider;
5. Tingtavlen paa 8 upaginerede Blade;
6. Et Register over Lovens Bøger og Kapitler paa syv upaginerede Blade;
7. Et vidtløftig Realregister paa 81 upaginerede Blade og endelig
8. En Extrakt af det Schøller meddelte Privilegium med følgende Bogtrykkerianmærkning: „Kiøbenhavn trykt hos H: Kongl: Højh: privil: Bogtr. Joachim Schmedtgen.“

Da det Udkast eller Forslag til Lovbog, som den danske Revisionskommission endelig indleverede, og som antagelig har været benyttet som Normalen ved Lovens Trykning, ikke længere findes, og da Trykningen af Lovbogen fandt Sted efter Styrelsens Foranstaltning, nødes man, hvor der ikke med Sikkerhed kan paavises ligefremme Feil, til at tillægge den authentisk Værd. Vistnok har man et Haandskrift af Loven, en udmærket smuk og smagfuldt udstyret Pergamentcodex, skreven af kongelig Arkivskriver Johannes Loverentzen,[2]) bestemt til Opbevaring i det kongelige Arkiv, i 1824 af Frederik den sjette foræret Universitetsbiblioteket i Kristiania, hvor den nu

[1]) Kfr. P. Weilbach: Dansk Konstnerlexikon s. n.
[2]) Se Geheimearkivets Aarsberetninger I Tillægget p. 27—28.

findes. Men denne har ikke ved Kvartudgavens Trykning været fulgt som Normalexemplar; den lider af flere Unøiagtigheder; der er ved Feil af Afskriveren ei alene udeladt enkelte Ord og Sætninger, men endog hele Artikler. Da den paa den anden Side i alle Fald delvis er skreven efter et nu ikke kjendt Haandskrift og ikke blot og bart afskrevet af den trykte Lov, maa den ved Siden af Kvartudgaven tillægges adskillig textkritisk Betydning. Den indeholder:

1. Et med tildels gyldne Forsiringer udstyret Titelblad, saalydende: Kong Christian den Femtis Norska Lov.
2. En egenhændig undertegnet, med Titelbladet sammenhængende Skrivelse fra Moth og Schøller af følgende Indhold:

Stormegtigste Allernaadigste Arve-Konge og Herre.

Eftersom vi have bekommet Eders Kongl. May^{ts} Allernaadigste Befaling af dato d. 23 Januarii 1683, at foretage og med fliid at overveie det os tilskikkede Project af dend Norske Lovbog, som de af Eders Kongl: May^{t}: der til allernaadigst forordnede Commissarier hafde forferdiget, om noget derudinden kunde være at forandre eller forbedre; Item om noget, som kunde være fornøden at indføres, var udelukt, eller det, som var indført, ikke saa lige kunde være Norgis Lov, Skik og Sædvane conform, eller og stride imod Eders Kongl: May^{ts} absolutum Dominium og Arve-Regiering; og ellers hvis saavel Materien, som Stiilen og ordenen kunde angaa, flittigst at i agt tage, paa det samme Verk kunde naae sin fuldkommenhed, med videre efter Eders Kongl: May^{ts}: allernaadigste Befalings indhold; Da have Vi det, allerhøistbemelte Eders Kongl: May^{ts}: Befaling gemess, efter allerunderdanigste skyldighed hermed forrettet saaledis som Vi retteligst og forsvarligst have kundet eragtet: Hvilket Vi allerunderdanigst ville formode i Høy Kongelig Naade at vorde optaget; forblivendis stedse efter allerunderdanigste pligt og skyldighed

Eders Kongl: May^{ts}: Allerunderdanigste
Tropligtskyldigste Tienere
M. Moth. C: Schøller.

3. Fortalen og Lovens sex Bøger, Formularen for Dommereden og Forklaringen over Vidners Ed samt Tavlen over Bøigdetingenes Afholdelsestider.

Med Hensyn til Pergamenthaandskriftets og Kvartudgavens indbyrdes Afvigelser henvises forøvrigt til, hvad der er anført i de efter 1833 trykte Udgaver af Loven og til hvad der derom er oplyst af Aubert i de norske Retskilder pagg. 367 ff.

Ved Frdn. af 14 April 1688, aftrykt nedenfor pag. , blev det bestemt, at Lovbogen skulde træde i Kraft fra Mikkelsdag 1688. Den paalægger Dommere og Retsbetjente i Norge fra nævnte Dag „i alle forekommende Sager og forefaldende Leiligheder efter bemeldte Lovbog at kjende og dømme og i alle Maader sig rette og forholde under Straf som vedbør.“[1])

Kristian den femtes norske Lov udkom paany i Kbh. 1723 — ved Casp. Pet. Rothe (Kbh. 1752) 4. — (Kbh. 1752) 8. — (Kbh.) 1757. 8 — ved Jo. Boppenhausen (Kbh.) 1768. 12. — Nyt Oplag under det juridiske Fakultets Opsyn Kbh. 1800. 12 — under det juridiske Fakultets Tilsyn Chra. 1833. 12 — 2 Oplag 1842. 12 — (ved Professor Brandt) Chra. 1852. 8 — ved Otto Mejlænder Chra. 1883. 8. — En islandsk Oversættelse udkom i Hrappsey 1779. 4.

Foruden de i foranstaaende Udsigt omhandlede og neden aftrykte Dokumenter maa der nødvendigvis i Anledning af Udarbeidelsen af Christian den femtes norske Lov have været skrevet meget, der nu ikke kjendes, som f. Ex. Betænkninger og Bilag til Kongelige Ordre, Proto-

---

[1]) Hermed har det vistnok ikke været Tanken at give Lovbogen tilbagevirkende Kraft. Herfor taler ogsaa en af Fyenbo Landsting under 23 Oktober 1695 afsagt Dom, hvorved en Mand blev tilpligtet at indfri en i hans umyndige Aar udstedt Obligation, da den var udstedt inden Lovens Publikation (se dansk Ugeskrift for Retsvæsen 1870 pag. 416 øverst); denne Dom angaar vistnok danske Lov, men Forordningen af 23 Juni 1683, der sætter danske Lov i Kraft, er med Hensyn til de paagjældende Udtryk ligelydende med Frdn. af 1688.

kollationer om Sagsbehandlingen m. m. — Grunden til, at disse Dokumenter nu savnes, er dels at søge deri, at Kongen har ledet Arbeidet og ladet sine Befalinger vedkommende dette expedere i Stedet for gjennem danske Kanceli, under hvis Ressort slige Sager egentlig hørte, gjennem sit Kabinet og ved sin Kammersekretær Caspar Schøller, der lod Expeditionerne føre ind i de nu tabte Registraturer, som han holdt over Kongens egne Kammersager (se Suhms nye Samlinger til den danske Historie I pag. 20 og Meddelelser fra Geheimearkivet for 1883 - 85 pag. 99--100) — dels deri, at en stor Del Arkivsager, der angik Revisionen af Christian den femtes norske Lov gik tabt ved Schøllers Gaards Brand (se John Erichsen: Udsigt over Manuskriptsamlingen i det kongelige Bibliothek pag. 131 øverst).

Aktstykker

vedkommende Istandbringelsen og Indførelsen af Christian den femtes norske Lov.

1.

1666. 25 Marts. Missive til Gyldenløve om en Revision af den norske Lov ved Lagmændene.

Efter Original i det norske Rigsarkiv.

Friderich dend Tredie aff Guds Naade Danmarkis Norgis Wendis och Gottis Koning Hertug vdi Schlesuig Holsten Stormaren och Dytmerschen Greffue udj Oldenborg och Delmenhorst;

Vor synderlig Gunst til forn; Efftersom Wii dend norsche Lowes Revision naadigst fornøden erachter formeedelst atschillige Defecter, som baade Voris itzige absolutum dominium och souveraine Arffueregering angaar, saauelsom udj andre Maader er at considerere: Saa er Worris naadigste Willie och Befahling, at du strax samme Lowes Revision iblandt Laugmendene och andre Wore derudj best kyndigste och forfahrenste Betiendter vddeeler effter Balckerne och Capitlerne, saa som Lowen nu er jnddeelet, saa at en huer Committerede udj samme Forrettning och Revision først och fornemmest considererer och paaachter Woris idtzige souveraine och absolute Arffueregerings Tilstand, och effter des Beschaffenhed forfatter och jndfører huis som derom endten kunde were vdeladt eller endnu videre manquere och fornøden erachtis, saauelsom dereffter obseruerer alt huis udj dend norsche Low, Recesser och Forordninger till en Uniformitet och almindelig Observantz kunde udkreffuis; disligeste och udi Acht tager, huorledis Bøderne (som effter samme Thiders Tilstand bleffuen sadt, da Lowen er gifuet och Myntens Valeur langt høyere haffuer veret) nu effter disse Tider kunde conformeris à la proportion effter Misgierningers eller Forseelsers Beschaffenhed och Importantz, siær huis som Woris kongl: Stat och Høyhed, sampt Woris

Jordegoedtz, Jndkomst, och andet Saadant til nogen Præjuditz och Schade kunde concernere imod det, som privata delicta och Sager vedkommer: Saa och at de tager udi Consideration, huorledis den fembte Steffning och Rætt, som Norgis Low allereede i Agger och Eng, sampt Fischerie, Schouf och andre deslige Sager tillader, iligemaader kunde forordnis Fiscalen udj gemeene Sager, saauel som Fougderne udj Restantzers Jndfordring, till ald Witløfftigheds och store Bekostnings Betagelse, saa at Sagerne des snarere derued tager Ende och Bekostningen saaledis mesnageris: Herforuden, at de nogen Opsatt af Fiscal Retten forfatter, sampt huis ellers ved saadan Forrettning videre kunde forefalde, som Voris høy kongl: Interesse kunde udkreffue, huilchet siden Enhuer inden en wisse bestemte Thid till dig schulle frembsende, som du dereffter endnu ved andere tiltagende med Flid hafuer at efftersee och ofuerveye, och dersom Noget kommer udi bedre Consideration och Betenchende, det derhoes føyer, och det samptlig siden tilbørligen beschreffuen till Voris videre naad. Censur eller Approbation herued frembschicher. Dermed scheer Vor Willie, befahlendis dig Gud. Schreffuit paa Voris kong. Residentz udj Købenbafn den 25 Martij 1666.

Under Wort Zignet

Friderich.

H. Müller

Udskrift: Os Elschl. Erlig och Welb: H. Uldrich Friderich Gyldenløw til Calløe, Ridder, Voris Statz Raad, Stadtholder udj Vort Rige Norge och Befahlingsmand ofuer Wort Ampt Aggershuus.

2.

1667. 8 April. Privilegium meddelt Christian Cassuben paa Trykning af den nye norske Lov og Fiscalretten.

Efter Norske Registre 11, 637.

F. 3. G. A. v., at efftersom Vi naad. haffuer for got anseet dend norsche Lov sampt vdgangne Recesser och Forordninger saa viit, som Vort riige Norge angaar, formedelst atschillige Defecter och Voris itzige souveraine Arffueregierings Beschaffenhed at lade revidere sampt en Fiscalret der hosz forfatte, da haffuer Vi effter Os elsch. Christian Cassuben Boghandler och Indvohner her i Voris Residentsstad Kiøbenkaffn hans vnderd. Ansøgning och Begiering naad. bevilget och tilladt, saa och her med bevilger och tillader, at hand och hans Arfuinger forsch.ne reviderede Lovbog och Fiscalret, effter at Materien af os approberit er, allene maa forrelegge, lade tryche och fall haffue, och til dend Ende ey af nogen Andre at maa eller schall efftertrøchis eller fra andre Steder trøgt her i Riget indføris och til Kiøbs holdis, med mindre saadant med bem. Christian Cassubens eller hans Arffuingers Ville och Tilladelse scheer, under saa mange Exemplariers Forbrydelse, som i saa Maade betredis och offuerkommis kand, Halfparten til Osz och dend anden Halfuepart til bem. Christian Cassuben eller hans Arfuinger, och schall bem. Christian Cassuben och hans Arfuinger der imod forpligt vere forschrefne Verch udi en goed stor læselig cercie Schrifft och reen ny Stiil, (som bem. Cassuben strax der til haffuer at forschafe), med største Fliid och correct vel igiennem seet lade trøche och der effter for et billigt och lideligt Kiøb tillige med andre hans Bøger och Forlag her i Vore Riger och Lande selge och afhende, saa frembt hand och denne Voris Benaading agter at niude. Forbyd.

Haffn. d. 8 april 67.

3.

1680. 10 April. Missive til den danske Lovkommission om sammen med fire Nordmænd at revidere den norske Lov.

Efter Original i det danske Geheimearkiv i Pakke: „Kgl. Rescr. samt andre Breve i Origin. eller Kopi indk. til de forsk. Commissioner, som arbeidede paa Christian den femtes danske og norske Lov.

Christian dend Femte af Guds Naade, Konge til Danmarck oc Norge, de Venders oc Gothers, Hertug udj Slesvig, Holsten, Stormarn oc Dytmersken, Grefve udj Oldenborg oc Delmenhorst,

Wor synderlig Gunst tilforn. Saa som Vj allernaadigst for got hafver befundet dend norske Lov dend danske at lade annectere, saa er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at J tillige med Oss elskel. Jens Rosenheim Voris Commerce- oc Assistentz Raad saa oc Amptmand ofver Nedenis oc Bamble oc Christian Stockflet Voris Assistentz Raad oc Secreterer j Vort Rige Norge, som nu her tilstede er, oc Lavritz Christensen Assessor j Ober Hofretten j bem.te Vort Rige Norge oc Laugmand ofver Christianiæ Laugstoel och Christen Jensen Laugmand ofver Friderichsstads Laugstoel, naar de effter Voris allernaadigste Befaling hiid ned kommer, Eder bemte norske Lov foretager, oc med de Projecter, som J under Hænder hafver, flittigen confererer, saa oc derhos med største Sindighed ofverveyer hvorledis Saadant best og føyeligst kand skee, oc effter hvis J saaledis oc ellers til en almindelig oc god Observantz, Alt med Voris Arfve Regiering ofver eens kommende, tienlig befinder, dermed fort farer, oc denne Commission icke effter forbenefnte, som Vj fra bemte Vort Rige Norge til dend Ende allernaadigst hafver forskrefven, opholder, mens dend det allersnariste muligt er til Endelighed befordrer, oc imidlertid Os een Bog effter anden, saa snart dend af Eder behørigen er igiennemseet, med Eders allerunderdanigste Betenckende derofver til Voris allernaadigste Approbation ofverleverer. Skulle oc nogle af Eder j forskrefne Verck blifve af differente Meeninger, da hafver en hver sit Betenckende skrifftlig at forfatte, oc Os allerunderdanigst at tilstille. Oc saa som Vj allernaadigst til Sinds ere, een sær Forordning anlangende Politien at lade udgaa, saa

ville Vj allernaadigst, at hvis I udj forskrefne Projecter oc norske Lov finder, Politien eigentlig angaaende, J det uddrager oc deraf gandske udelucker. Dermed skeer Vor Villie. Befalendis Eder Gud. Skrefvet paa Vort Slot Kiøbenhafn dend 10 Aprilis Anno 1680.

under vort Camer-Zignet

Christian.

C. Schøller.

Paategning: Allerund. læst i Commissionen d 16 Aprilis 1680.

Udskrift: Os elskelige høyædle oc velbaarne H. E. Holger Vind til Harrestedgaard, Ridder, Voris Geheime og Cancelli-Raad, Vice Canceller oc Assessor j Collegio Status oc høyeste Ret, velbaarne H. E. Jens Juel Friherre af Juling, Herre til Vaargaard, Ridder, Voris Geheime, Etats og Cancelli-Raad, Præsident udj Commerce-Collegio oc Assessor j høyeste Ret, høyædle og velbaarne H. E. Ove Juel til Villestrup, Ridder, Voris Geheime Raad, saa oc Assessor j Collegio Status oc høyeste Ret, høyædle oc velbaarne Otto Skeel til Walløe, Voris Geheime, Etats og Justitz Raad, høyædle oc velbaarne Mickael Wibe Voris Geheime, Etats, Justitz, Cancelli oc Commerce-Raad, velædle og velbiurdige Jørgen Reetz til Wedøe Voris Etats Raad, velædle og velbiurdige Peder Reesen Voris Justitz Raad oc Præsident her j Voris Kongl: Residentz Stad Kiøbenhafn, velædle og velbiurdige Rasmus Vinding Voris Cancelli-Raad oc Assessor j Voris høyeste Ret, ædle og velbyrdige Peder Scavenius til Aastrup Assessor j Collegio Status oc høyeste Ret, saa oc General Procureur, oc ædle oc Velbyrdige Povel Nielsen til Brorup Gaard Assessor j Voris høyeste Ret oc det danske Cancelli-Collegio.

4.

1680. 5 Juni. Missive til den danske Lovkommission om Fritagelse for det den ved Rescr. 10 April 1680 givne Opdrag.

Efter Original i det danske Geheimearkiv. I Pakke: „Kgl. Reskr. samt andre Breve i Orig. eller Kopi, indk. til de forsk. Kommissioner, som arbejdede paa Christian den femtes danske og norske Lov.“

Christian dend Femte (etc.) V. s. G. t. Efftersom Vii tilforn allernaadigst hafver beordret Eder udi dend Commission om dend danske Lov tillige med nogle visse Personer fra Vort Rige Norge oc saa til Revision at foretage dend norske Lov og Vi allernaadigst fornemme at dersom dette Verck her tilsammen behørigen skulle igiennemgaais dertil alt for lang Tid ville med gaa, da paa det Eder ingen Ophold udi forskrefne Commission om dend danske Lov skulle skee, hafve Vi allernaadigst for got befundet at anbefale Voris Geheimeraad oc Statholder i bemelte Vort Rige Norge Os elskelige Her Ulrich Friderich Güldenlewe etc at forordne oc beordre een Deel af Voris Betiente, som dertil dygtigst oc ellers udi Rettens Materie kyndigst eragtis, hvilke bemelte norske Lov til Revision der samme Steds skal for sig tage, ti er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at I forberørte Commission om dend danske Lov saaledis befordrer, at dend det allersnarist muligt er kand til Ende komme. Dermed skeer Vor Villie. Befallendis Eder Gud. Skrefvet paa Vort Slot Kiøbenhafn dend 5. Junii Anno 1680. Under Vort Cammerzignet.

Christian.

C. Schøller.

Paategning: Allerund. læst i Commissionen d. 8. Junii 1680.

Udskrift. Os elskelige høiædle oc velbaarne Her Holger Vind til Harrestedgaard, Ridder, Voris Geheimeraad, Vicecanseller oc Assessor i Collegio Status oc høyeste Ret; høyædle oc velbaarne Her Owe Juel til Villestrup etc. Ridder, Voris Geheimeraad oc Assessor i collegio status oc høyeste

Ret; høyædle oc velbaarne Otto Skeel til Valløe, Voris Geheime, Etats oc Justitsraad; høyædle oc velbaarne Michael Wibe, Voris Geheime, Etats, Justitz, Cancelli oc Commerceraad; velædle oc velbiurdige Jørgen Reets til Vedøe, Voris Etatsraad; velædle oc velbiurdige Peder Reesen, Voris Justitsraad, President i dend kongelige Residentzstad Kiøbenhafn oc Assessor i Collegio Status oc Høyesteret; velædle oc velbiurdige Erasmus Winding, Voris Canselliraad oc Assessor i Voris Høyesteret; ædle og velbiurdige Peder Scavenius til Aastrup, Assessor i Collegio Status oc høyeste Ret, oc Procureur general oc ædle oc velbiurdige Povel Nielsen til Brørupgaard, Assessor i Voris høieste Ret oc det danske Cancellicollegio.

5.

1680. 5 Juni. Misive til Gyldenløve om en Revision af den norske Lov ved en Kommission i Norge.

Efter Koncept i det danske Geheimearkiv i Pakke: „Kgl. Reskr. i Koncept og Kopi ang. Udarbeidelsen af norske Lov.

Til
Stath: Gűldenlewe.

C. 5: V. s. G: og B: t: Eftersom Vii allernaadigst hafver for got eragtet, at dend norske Lov af nogle visse Commissarier udj Vort Rige Norge til Revision blifver foretagen, paa det de Commissarier, som Vj allernaadigst haf^te^ forordnet til dend danske Lov at igennemsee, deris Commission diss snarere kunde til Ende giøre, da er Voris allernaadigste Villie oc ? Befaling, at du strax forordner oc beordrer eendeel af Voris Betiente, som dertil dygtigst oc ellers udj Rettens Materie kyndigst eragtis, sig uden Ophold paa een vis Tid og Sted j meer bem^te^ Vort Rige Norge at forsamle, der baade allerunderdanigst at forfatte oc opsette en ordentlig oc vel funderet Rettergangs Proces oc Form saaledis beskaffet, at der j een Vished oc gafnlig

Uniformitet ofver alt j atterbem^te Vort Rige Norge kunde hafves, saa oc at foretage samme Riges forige Lovs Recess: Kirche Ordinantzen oc andre kongl: Forordninger, oc der j at forandre oc tilsette hvis de retsindeligen allerunderdanigst kunde eragte oc betencke best at kunde tienne til een almindelig oc god Observantz ofver det heele Rige, oc sig med Voris Arfve Regiering at skicke oc ofver eens komme, tagendis derhos j Agt at een hver Materie ordentligen blifver sammendraget oc udj visse Capitler beqvemmeligen fordeelt, oc hvis som ellers udj Loven findes vanskeligt at forstaa med tydelige Ord forklaret, alt til dend Ende, paa det samme Verck baade j Materien, Stiilen oc Ordenen kand naa sin Fuldkommenhed, hvilcken deris Commission de saaledis hafver at befordre, at dend io før io heller kand komme til Ende, oc Os dend da beskrefven til videre Voris allernaadigste Resolution oc Approbation allerunderdanigst at tilsende. Skulle oc nogle af dennem blifve af differente Meeninger da effter de fleeste Vota at sluttis oc dog en hver sit Betenchende skrifftligen at forfatte oc indgifve, alt til Voris egen allernaad. Decision [1]). Dereffter du dig allerunderd. hafver at rette, oc Vj forblifver dig med ald kongl. Gunst oc Naade velbevaagen, befalendis etc: Skrifvet

Hafn: d: 5 Junij 1680.

---

[1]) Ved Siden af Texten staar indcirklet, men ikke overstrøget: „Da at sluttis effter majora oc dog en hver sit Betenchende at forfatte til allernaadigst Decision".

6.

1681. 20 Decbr. Privilegium for Caspar Schøller paa Trykningen af norske Lov m. m.

Efter Koncept i danske Kancelis Arkiv.

C. 5. G: A: v: at Vi allernaadigst hafver bevilget og tilladt, saa oc her med bevilger oc tillader at Voris Canceli Raad og Camer Secreterer Os elskel: Caspar Schøller til Lellinge og Spanager Gaarde maa Voris danske oc norske Love oc Politieordning, som med forderligste til Trøcken skal befordris, forlegge oc trøcke lade, ej alleene udj det danske Sprock, men oc udj fremmede Tungemaal lade ofversette og trycke, om det nødigt skulle eragtis; oc saasom samme Verck udkrefver stor Bekostning, som hand der paa forud haver at giøre, saa maa ingen anden end hand oc hans Arfvinger, eller hvo deris Samtycke og Tilladelse der til hafver, sig tilfordriste, samme Voris Love oc Politiordning udj tredive Aars Tid, fra Publicationens Dato at regne, saaledis at eftertrycke eller eftertrycke lade, ej heller anden Steds fra tryckte her udi Vore Riger oc Lande at indføre oc distrahere, eller til fals at holde, enten udj det danske Sprog eller udj andre Tungemaal oversat, oc dersom Nogen sig understaar her imod at giøre oc med andre Exemplarer deraf antreffis, end som med det af Os der til forordnede Tegn findis stemplet, skal dend eller de for hver Gang, de i saa Maade betrædis, hafve forbrudt alle de Exemplarer, de hafver med at fare, oc for hver Exemplar, de med betreffis givfe udj Straf it Tusind Rixdaler, dend tredie Deel tillige med bem^te Exemplarer til bem^te Voris Cancelli Raad eller hans Arfvinger eller hvem deris Samtycke oc Tilladelse der til hafver, dend anden tredie Deel til de Fattige oc dend tredie tredie Deel til Angifveren og der foruden som Voris Mandaters motvillige Ofvertrædere, være Voris Generalfiscals Tiltale undergifven, hvor for meerbem^te Voris Cancelli Raad eller hans Arfvinger skal hafve behørig Tilsiun med, at forskrefne Voris Love oc Politiordning med største Fliid og correct vorder trøgte oc siden for it billigt Kiøb soldte oc afhændte, saa fremt de denne Voris Benaading agter at nyde. Forbydendis etc:

Hafn: d: 20 Decbr: 81.

7.

1682. 14 Januar. Missive til Gyldenløve om Revision af den norske Lov ved en norsk Kommission i Kjøbenhavn.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til
Hans høy Excellence, Her Statholder Güldenløve

C. 5. V. s. G. och B. tilforn. Efftersom Vj dend 5 Junij Ao 1680 allernaadigst hafr beordret dig, til den norsche Lovs Revision at forordne til Commissarier een Deel af Voris Betiente j Vort Rige Norge, som der til dygtigst oc ellers udj Rettens Materie kyndigst kunde eragtis, oc Vj nu ugierne fornemmer, hvorledis forschne Verck hidindtil der oppe meget langsom fra Haanden er gaaed, da paa det at det hereffter io før io heller til en god Endskab kunde komme, hafver Vj allernaadigst for got befundet, at lade samme Dont til dets snarere Befordring her j Staden foretage; thj er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at du j Voris Nafn strax tilholder Os elschl: Christian Stockflet sig til den Ende uden Ophold hid ned at begifve, da hand videre Voris allernaad: Villie hafver at ervarte. Imidlertiid skal hand tiltencht vere alt huis fornte Commissarier udj Lovens Commission haffuer forrettet med forderligste at nedskicke. Oc saasom Vj ellers allernaadigst hafver ladet anbefale Os elschl: Christian Lund etc: som til forbemte norsche Lovs Revision vaar committeret oc hafver været brugt, sig Slotslovens Forvaltning ved Vort Slot Aggerhuus tillige med Os elschl: Brostrup von Schort etc: at antage forestaa, saa lenge ingen Stifftsbefalingsmand der ved Stedet er, oc ellers j hans lovlig Forfald naar Vj En dertil beskickendis vorder, saa at bemte Christian Lund des formedelst der fra Stedet icke kand mistis, saa hafver du at beordre Jens Alexandersen Hoppener sig med bemte Christian Stockflet hid ned at forføye, efftersom Vj hannem tillige med Fleere til ofvenbemte norske Lovs Revision allernaadigst ville bruge. Dermed etc.

Hafn: d: 14 Januarij 82.

8.

1682. 4de Febrar. Missive til Biskopperne i Norge om en Revision af Kirkeordinantsen.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til
Bisperne i Norge.

C. 5. V. N. t. Efftersom Vj allernaadigst for got hafvert befundet, at lade dend norske Lov ved visse Commissarier her i Voris kongl: Residentz Stad Kiøbenhafn revidere, da er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at du strax dend norske Kirche Ordinantz effterseer oc med største Fliid og Sindighed ofver veyer, om noget til dens Forandring eller Forbedring kunde være at erindre, oc da Os der om dit allerunderdanigste Betenkende til videre Voris allernaadigste Resolution inden en Maanets Forløb, effter at denne Voris allernaadigste Befaling dig er blefven indhændiget, hid nedsender. Dermed etc.

Hafn: d. 4 Febr. 82.

9.

1682. 22 Marts, Kommissorium for Rosenheim, Stochfleth, Christensen og Hoppener til Revision af den norske Lov.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til
Jens Rosenheim Christian Stockflet Lars Christensen oc
Jens Alexandersen Hoppener.

C. 5. V. N. t. Efftersom Vj allernaadigst hafver for got befundet, at lade dend norske Lov, til dends des snarere Befordring, her i Voris kongelig Residentz Stad Kiøbenhafn ved visse Commissarier til Revision foretage, oc Vj Eder dertil allernaadigst ville hafve committeret, da er voris allernaadigste Villie oc Befaling, at I Eder strax paa det Gemack her paa Slottet, hvor høyeste Ret pleyer at holdis, forsamler, oc der første Gang med hver andre ofverlegger, hvorledes I beleiligst nogle visse Timer om Dagen kunde tilsammen

komme, som icke uden vigtig Forfald oc Forhindring maa forbigaais; dernest hafver I ved Eders Tilsammen Komster dend reviderede danske Lov (som Eder Bog effter anden af Os elskel: Caspar Schøller etc., ligesom J dennem kand behøfve, skal vorde leveret) for Eder at tage oc flitteligen efftersee oc ofver veye, hvorviit I formeener, at dend norske Lov dermed kand ofver eens stemme, hvilket Vj allernaadigst ville derved at skal forblifve, paa det en Uniformitet udj begge Rigers Love, saa viit muligt, hereffter kand observeris, mens hvis i bem[te] norske Lov befindis af dend Beskaffenhed, ey effter dend danske Lov at kunde forandris, hafver J udj huer Materie tilbørligen udj Agt at tage, at det effter Norrigis Rigis Skick og Sædvane vorder forfattet, dog at alting paa den Maade vorder indrettet, som det sig med Voris Arfve Regiering best kand skicke oc ofver eens komme, saa oc en hver Materie ordentligen sammendraget oc udj visse Bøger og Capitler fordeelt, oc hvis som udj Loven findis vanskeligt at forstaa, med tydelige Ord forklaret, Alt til dend Ende, at samme Verck baade i Materien, Stilen oc Ordenen kand naa sin Fuldkommenhed; oc hafver J samme Eders Commission saaledis at befordre, at dend inden nest kommendis Mickels Dags Forløb kand være til Ende; imidlertid skal J Os en Bog effter anden, saa snart dend af Eder behørigen er igiennem seet, med Eders allerunderdanigste Betenckende derofver, til Voris allernaadigste Approbation tilstille. Dersom J oc alle formedelst lovlig Forfald icke altid kunde møde tilstede, naar forskrefne Verck skal foretagis, saa ville Vj dog allernaadigst, paa det det icke skal forsømmis, at, naar tree af Eder tilsammen kommer, J da denne Commission alligevel effterkommer, ligesom J samtlige kunde tilstede være; skulle oc nogle af Eder blifve af differente Meeninger, da hafver en hver sit Betenckende skrifftlig at forfatte, oc til Os allerunderdanigst at ofvergifve; oc som det vil være fornøden, at ofver Eders Forretninger rigtig Protocol holdis, saa ville Vj hermed allernaadigst hafve anbefalet dig Jens Alexandersen Hoppener det at forrette. Dermed etc.

Hafn: d: 22 Martij 82.

---

10 a.

1682. 8 April. Missive til Gyldenløve om Istandbringelse af Forslag til Sagetinge i Akershus Amt.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til
Statholder Güldenlewe.

C. 5. V. s. G. oc B. t. Efftersom Sagetingene i Vort Rige Norge hiid indtil icke skal hafve hafft nogen viss Tid naar de skulle holdis, da er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at du strax dend Anordning giør, at de som Slots Loven paa Vort Slot Aggershuus forvalter paa en beleilig Tid oc Sted til sig samler Laugmanden, Præsterne, Fogderne oc̄ Sorenskrifverne i Aggershuus Ampt, som det best oc snarist kand lade sig giøre, oc da samtlige med Fliid ofver veyer oc betencher paa hvordanne visse Tider de eragter for de Vedkommende beqvemmeligst, at forskrefne Sage Tinge udj hvert Tinglaug eller Præstegield fire Gange om Aaret kunde holdis, oc deris allerunderdanigste Betenckende derom med forderligste i Voris danske Cancelli nedskicker; dog hafver de derhos j Agt at tage, at bem^te Sagetinge icke paa effterskrefne Dage, nemlig paa dend neste Søgne Dag effter Kyndelmisse, paa dend neste Søgne Dag effter dend 12 Maji oc paa dend neste Søgnedag effter dend 14 Septembr: vorder ansat, efftersom Os allerunderdanigst Forslag er giort, at Laugtingene paa de Tider kunde holdei. Dermed etc:

Hafn: d: 8 Aprilis 1682.

---

10 b.

1682. 8 April. Missive til Amtmændene i Norge om Istandbringelse af Forslag til Sagetinge.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til
Amptmændene i Norge.

C. 5. V. N. t. Efftersom Sagetingene j Vort Rige Norge hiid indtil icke skal hafve hafft nogen viss Tid naar de skulle holdis, da er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at du

strax paa en beleilig Tid oc Sted til dig samler Laugmanden, Præsterne Fogderne oc Sorenskrifverne j dit anbetrode Ampt, som det best oc snarist kand lade sig giøre, oc da samtlige med Fliid ofver veyer oc betencker paa hvordanne visse Tider I eragter for de Vedkommende beqvemmeligst, at forskrefne Sage Tinge udi hvert Tinglaug eller Præstegield fire Gange om Aaret kunde holdis, oc Eders allerunderdanigste Betenckende derom med forderligste j Voris danske Cancelli nedskicker; dog hafver J derhos i Agt at tage, at bemte Sagetinge icke paa effterskrefne Dage, nemlig paa dend neste Søgnedag effter Kyndelmisse, paa dend neste Søgnedag effter dend 12 Maji oc paa dend neste Søgnedag effter dend 14 Septembr: vorder ansat, efftersom Os allerunderdanigst Forslag er giort, at Laugtingene paa de Tider kunde holdis. Dermed etc.

Hafn: d. 8 Aprilis 1682.

Amptmændene j Norge som disse Brefve udgick til vaare effterskrefne nemlig

Hans Kaas	Friderichstad oc Smaalehnene
Mathias Tønsberg	Ringerige Halingdalen Eeger oc Buskerud
Ludvig Rosenkrantz	Stavanger Ampt
Niels Sørenssen Adler	Bradtzberg Ampt
Jørgen Møller	Nedenis oc Bamle
Daniel Knopf	Lister oc Mandal
Lauritz Lindenov	Bergen Ampt
Knud Giedde	Nordlandene oc Vardøe Huus
Jockim Friderich Vind	Trundhiems Ampt
Jonas Lilienschiold	Normøre oc Romsdalen

11.

1682. 8 April. Missive til Rentemester Brandt om Udbetaling af 30 Rd. maanedlig til Hoppener.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. N. t. Viide maa du, at Vj allernaadigst hafve forundt Jens Allexandersen Hoppener, som Vj til dend norske Lovs Revision allernaadigst hafver committeret, maanetligen saa lenge hand samme Commission her i Voris kongl. Residentzstad Kiøhenhafn forretter, 30 Rdr., som hannem af Vort Zahlcamer rigtigen skal betalis oc begynde fra dend 1 Martij sidst forleden. Thj er Vores allernaadigste Villie oc Befaling, at du strax der om fornøden Anordning giør: Dermed etc:

Hafn. d. 8 April 82.

12.

1683. 23 Januar. Commissorium for Winding m. Fl. til Revision af den norske Kommissions Projekt til Lovbog.

Efter Afskrift af Sjællandske Tegnelser 1683 No. 12.

Til

Justitz Raad Vinding, Cancelli Raad Moth, Cancelli Raad Schøller, Gen. Procereur Scavenius, Cancelli Raad Povel Nielsen oc Assessor Wilhelm Worm.

C. 5. V. N. t. Vi tilskicke Eder herhos en Project af dend norske Lovbog, som de af Os dertil allernaadigst forordnede Commissarier allerunderdanigst hafver forferdiget; thj er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at J Eder samme strax foretager oc med Fliid overveyer, om Noget endnu derudinden kunde være at forandre eller forbedre, om, maaskee, Noget, som kunde være fornøden at indføre, vaar udelugt, eller det som er indført icke saa lige kunde være Norgis Lov, Skick oc Sædvane conform, eller oc stride imod Voris absolutum Dominum oc Arfve Regiering, oc ellers hvis saa vel Materien som Stilen oc Ordenen kunde angaa, at I det flittig i Agt tager, paa det dette Verck kunde naa sin Fuldkommenhed; til hvilken Ende Vj allernaadigst hafver anbe-

falet Oss elskl. Jens Rosenheim etc: oc Jens Hoppener etc: som tillige med andre Tilforordnede bem: Project hafver forfattet, at de sig hos Eder, saa tiit de af Eder derom anmodis, udj Commissionen skal indfinde til at forklare oc gifve Eder Underretning om hvis J udj Projecten kand eragte at hafve deris Forklaring fornøden, oc hafver J til denne Commissions Fuldbyrdelse at bruge det Gemack her paa Slottet, hvor høyeste Ret pleier at holdis, eller en anden beqvem Sted dertil at udvelge, oc ved Eders første Forsamling med hver andre at ofverlegge, hvorledes J derom nogle visse Timer om Dagen kunde sammenkomme, som icke uden anden vigtig Forfald oc Forhindring maa forbigaais, saa oc samme saaledis at befordre, at dend inden nestkommendis Paaske kand være til Ende; imidlertid skal J Os en Bog effter anden, saa snart dend af Eder behørigen er igiennemseet, med Eders allerunderdanigste Betenckende derofver til Voris allernaadigste Approbation tilstille; dersom J oc alle formedelst lovlig Forfald icke altid kunde møde tilstede, naar forskrefne Verck foretagis skal, saa ville Vi dog allernaadigst, paa det det icke skal forsømmis, at naar fire af Eder tilsammen kommer, J da denne Voris allernaadigste Commission alligevel effterkommer, ligesom J samptlige kunde tilstede være. Skulle oc nogle af Eder blifve af differente Meeninger, da hafver en hver sit Betenckende skrifftlig at forfatte, oc til Os allerunderdanigst at ofvergifve. Dermed etc:

Hafn: d 23 Januarij 83.

Fortegnelse paa de Commissarier, som fick denne for^{ne} Commission.

Justitz Raad Winding.
Cancelie Raad Moth.
Cancelie Raad Schøller.
Gen: Procureur Scavenius.
Cancellie Raad Povel Niels:
Assessor Willum Worm.

13.

1683. 23 Januar. Befaling til Rosenheim og Hoppener om at bistaa den danske Revisionskommission med Gjennemgaaelsen af den norske Kommissions Projekt til Lovbog.

Efter Afskrift af Sjællandske Tegnelser 1683 No. 13.

Til
Jens Rosenheim oc Jens Alexandersen Hoppener.

C. 5. V. N. t. Vi hafver med naadige Øyen anseet dend Project af dend norske Lov, som J med de andre dertil allernaadigst Forordnede allerunderdanigst hafver forferdiget; oc som Vj Commissarier allernaadigst hafver anbefalet bem^te Project at revidere, oc ydermeere j Perfection at bringe, som muligt udj Et oc Andet Eders Underretning oc Forklaring derudinden kunde behøfve, saa er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at J retter Eders Leilighed effter, saa tiit oc offte J af bem^te Commissarier derom anmodis, Eder hos dennem i Commissionen at indfinde, der, hvis af Eder begieris, at forklare oc Underretning om at gifve, paa det bem^te norske Lov i dend Fuldkommenhed, som Vi allernaadigst desidererer, kand vorde forfattet oc til Trøcken befordret. Dermed etc:
Hafn: d. 23 Januarij 1683.

14.

1683. 3 Februar. Missive til Bartholin og Ehm om at føre Protokol i den danske Revisionskommission.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. N. t. Efftersom Vj allernaadigst hafver forordnet Oss elskel. Rasmus Winding etc:, Mathias Moth etc:, Caspar Schøller etc:, Peder Scavenius etc:, Povel Nielsen etc:, Willem Worm etc: som Commissarier dend til Os allernaadigst indgifne Project af dend norske Lovbog sig at foretage

oc med Fliid at efftersee oc ofverveje effter dend dennem der paa allernaadigst gifne Commissions videre Formelding, da er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at J Eder dagligen eller saa tiit samme Commissarier forsamles, med dem indstiller, flitteligen protocollerer og j Pennen forfatter, hvis de enten samtlige eller nogen af dem hos dette Verck kunde observere oc for got befinde, oc ellers til forskrefne Commissions Fuldbyrdelse fornøden eragtis, med rigtig Dag oc Dato, naar Sessionerne holdis, oc alle andre Omstendigheder, som hos en rigtig Protocol bør at antegnis oc i Agt tagis. Dermed etc:

Hafn: d. 3 Februarij 83.

15.

1683. 13 Febr. Missive til Cammercolliget om toldfri Indførsel af Papir til Trykning af Lovbogen m. m.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. s. G. t. Viide maa J, at Vj allernaadigst hafver bevilget, at hvis Papiir, som Voris Cancellie Raad oc Camer Secreterer Os elsch. Caspar Schøller til Lellinge oc Spanager Gaarde til dend danske oc norske Lov samt til Politie-Ordningen oc Ritualet at lade trøcke paa allerede hafver ladet indføre oc ellers endnu videre kand hafve fornøden der til at lade indkomme, maa toldfrj passere, dog at hand rigtige Fortegnelser paa hvis som til bem[te] Brug kand være indført oc her effter blifver indført, saa som det Tid effter anden indkommer, under sin Haand til Eder indgifver. Dereffter I Eder allerunderdanigst hafver at rette oc der om paa behørige Stæder fornøden Anordning at giøre. Befalendis etc:

Hafn: d. 13 Februarij 83.

16.

1683. 23 Februar. Tillæg til Privilegium af 20 Decbr. 1681 for Schøller paa Trykning af norske Lov m. m.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. N. t. Saasom Vj allernaadigst hafver privilegeret dig oc dine Arfvinger udj 30 Aar at lade alleene trycke Voris danske oc norske Love samt Politie Ordningen oc Ritualet, saa maa oc Ingen udj Vore Riger oc Lande samme Lovbøger, Politieorduing oc Ritual enten hemmelig eller aabenbare selge oc forhandle, uden de der til din eller dine Arfvingers Minde oc Samtycke hafver under dend Straf, som det dig allernaadigst gifne Privilegium ommelder. Hvor effter du dig allerunderdanigst hafver at rette. Befalendis etc.

Sk[tt] Hafn: d. 23 Febr. 83.

17.

1683. 17 Marts. Missive, hvorved Lauritz Christensen hjemforløves.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til

Lauritz Christensen Laugmand.

C. 5. V. N. t. Viide maa du, at saa som dend dig tillige med fleere anl: dend norsche Lovs Revision allernaadigst anbefalede Commission er til Ende, saa haver Vj allernaadigst forløfvet dig herfra hiem at reise. Dereffter du dig allernaadigst hafver at rette. Befalendis etc:

Hafn: d. 17 Martij 1683.

18.

1683. 25 Mai. Missive, hvorved Hoppener hjemforløves.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til
Jens Hoppener.

C. 5. Vide maa du, at saa som din Nerværelse ved dend norsche Lovs Revision nu ej videre behøfvis, saa hafver Vj dig der fra allernaadigst forløfvet, oc bevilget at du maa hiem reise. Der effter du dig allerunderd. kand vide at rette. Befalendis etc.

Hafn: d. 25 Maij 1683.

19.

1683. 29 Mai. Missive til den danske Revisionskommission. hvori begjæres Betænkning om første Byxel, Gjelds Krav og Skydsfærd i Norge.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. N. t. Vj tilskicke Eder her hos rigtig Copie af nogle til Os allerunderdanigst indgifne Puncter, hvor ved allerunderdanigst formeenis at kunde forekommis den Miszbrug, som skal foreløbe ved første Bøxsel, Gieldskrauf hos Bonden oc ellers Skydsfærd i Almindelighed udj Vort Rige Norge, hvis Indhold I der af udførligen kand see oc fornemme, oc er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at I Eder samme Puncter udj Lovens Revision strax foretager, dennem med Flid ofverveyer, oc Osz Eders allerunderdanigste Betenckende til Voris videre allernaadigste Resolution med forderligste tilstiller, hvorledes J eragter, at der med best kunde forholdis, enten at Sligt j den norske Lov bør j Agt at tagis oc indføris eller oc at en sær Forordning der om blef udferdiget. Der med etc.

Hafn. d. 29 Maij 83.

Til
Justitzraad Winding,
Cancelliraad Moth,
Cancelliraad Schøller,
Gen. Procureur Scavenius,
Cancelliraad Povel Nielsen oc
Assessor Willem Worm

20.

1683. 24 November. Missive til den danske Revisionskommission om Fremmødet i Kommissionen.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. N. t. Efftersom Vj allernaadigst fornemme, at dend Eder angaaende dend norske Lovs Revision allernaadigst anbefalede Commission Tid effter anden skal opholdis oc forlengis, fordj, at icke saa mange af Eder formedelst andre Voris Forretninger skal kunde sammenkomme, som bem. Commission tilholder; da er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at naar tree af Eder kommer tilsammen j forskrefne Commission, J da der med fortfarer, om endskiønt I icke alle saa lige til Stede kand møde. Der med etc.

Hafn: d. 24 Novemb: 1683.

21.

1683. 22 Decbr. Befaling til Gyldenløve om at afgive Betænkning om endel Poster vedkommende Lovens 1ste Bog.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Güldenlew.

C. 5. V. s. G. og B. t. 'Vi tilschiche dig herhos een af Oss elschl: Voris tilforordnede Commissarier ofuer dend norsche Lougs Revision deris allerund: til Oss indgifne Memorial angaaende een Deel som de udj Lougens første Bog uden Voris eegen allernaad: Tilladelse ey tør understaa sig at forandre, og derfor samme Poster til Voris allernaad: Decision allerund: haffuer henstillet, huis Indhold du deraf videre kand see og erfahre. Thi er Voris allernaad: Villie og Befaling at du forschrefne Poster med Fliid ofuerveyer, og Oss siden din allerund. Erklering og Betenchende derom, til Voris videre allernaad: Resolution med forderligste tilstiller. Dermed etc.

Hafn: d 22 Xbr 1683.

22.

1684. 6 Mai. Missive til Cammercolliget om jus patronutus Schøller til nogle Kirker.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. G. t. Viide maa J, at Vj af Vor kongl: Naade oc i allernaadigste Henseende til det store Forlaug oc Bekostning, som Voris Cancelliraad oc Camersecreterer Os elschl. Caspar Schøller til Lellinge oc Spanager Gaarde hafver giort paa Voris danske Lov at lade trøcke, hvor af ickun lidet igien schal vere indkommen, saa oc til dend Flid oc Omhue, hand hafver ladet kiende for at faa dend til Voris store Fornøyelse vel trøckt, samt at hand skal paadrıfve, at Ritualet, Politieordningen oc dend norske Lov det allersnariste mueligt er, kand udkomme, som hand da skal lade sig være angelegen med lige Flid oc Nidkierhed uden nogen Ophold at lade trycke, allernaadigst hafver skienket og gifvet bem. Voris Cancelliraad oc hans Arfvinger til evindelig Arf oc Eyendom Jus patronatus til Høyelse oa Delbye Kircker udj Ramse Herret j Roskilde Ampt, saa oc til Voldersløf Kircke med sin Annex Giørsløf udj Biefverskouf Herret i Tryggevelde Ampt her udj Vort Land Sielland. Thi er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at I strax der paa for hannem oc hans Arfvinger Voris allernaadigste Skiøde, eftersom før er meldet, behørigen lader opsette, oc Os til videre Underskrifvelse allerunderdanigst forestiller. Der med etc.

Hafn: d 6 Maij 84.

23.

1684. 1 Juli. Missive, hvorved Chr. Bartholin forløves fra at protocollere i den danske Revisionskommission.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. N. t. Saasom Vj allernaadigst hafver forordnet dig til at være Landsdommer j Vort Land Nørrejydland, oc det der for icke kand være din Leilighed Protocollen j dend Commission ofver dend norske Lov lengere at holde, saa

hafve Vj dig der fra allernaadigst forløfvet oc Osz elschl. Søren Rasmuszen, Secreterer j Voris danske Cancelli-Collegio, j dit Sted der til allernaadigst forordnet. Der effter du dig allerunderdanigst kand vide at rette. Befalendis etc.

Itzehoe d. 1. Julij 1684.

24.

1684. 1 Juli. Missive til Søren Rasmussen om at føre Protokol i den danske Revisionskommission.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. N. t. Saasom Vj allernaadigst hafver forordnet Osz elskel. Christopher Bartholin til at være Landsdommer j Vort Land Nørrejylland, oc det der for icke kand være hans Leilighed Protocollen j dend Commission ofver dend norske Lov lengere at holde, saa hafver Vj ham der fra allernaadigst forløfvet. Thj er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at du dig dagligen eller saa tiit Commissarierne ofver bem[te] norske Lovs Revision forsamles, med dem indstiller, flitteligen protocollerer oc j Pennen forfatter, hvis de enten sambtlige eller nogen af dennem hos dette Verck kunde observere oc for got befinde, oc ellers til forskrefne Commissions Fuldbyrdelse fornøden eragtis, med rigtig Dag oc Dato, naar Sessionerne holdis, oc alle andre Omstendigheder, som hos en rigtig Protocol bør at antegnis oc iagt tagis. Dermed etc:

Itzehoe d 1 Julij 1684.

25.

1684. 11 Oktober. Missive til den danske Revisionskommission om Opsendelse af dens Udkast til den norske Revisonskommission.

Efter Koncept i danske Kancellis Arkiv.

C. 5. V. N. t. Wiider, at Vj allernaadigst hafver approberet oc samtycht det Os af Eder allerunderdanigste giorde Forslag angaaende nogle udi Norriges Low kyndige Commissarier at forordne til dend Project af dend norske Low, som af

Eder forfattet er, til nermeere Ofverveyelse oc effter befunden Beskaffenhed til viidere Forandring eller Forbedring at foretage oc Eder der om deris Betenkende inden een vis Tid tilstille, effter bemelte Eders allerunderdanigste giorde Forslags viidere Indhold; oc saasom Vj allerede der til allernaadigst hafver beskicket Os elschel. Christian Lund etc:, Peter Dreyer etc:, Lavridz Christensen etc:, Lavritz Andersen etc:, Lavritz Jacobsen etc:, Werner Nielsen etc:, Morten Bonzon etc:, oc Lavritz Sørensen Borgm j Vor Kiøbsted Bergen oc dennem sligt at forrette anbefalet, som J af indlagte Copie af Voris til dennem allernaadigste udgifne Befaling viidere kand se oc fornemme, saa er her med Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at J effter meerbemelte Eders allerunderdanigste giorde Forslag forte Commissarier dend norske Lows Project en Bog effter anden, saasom dend af Eder kand være eller vorde forfærdiget, med Leilighed tilskicker. Der med etc.

Hafn: d 11. Octobr: Ao 1684.

Commissarierne som fich forskne Bref, vare effterskrefne:

Etatsraad Mathias Moth,
Etatsraad Caspar Schøller,
Etatsraad Peder Scavenius,
Jnstitzraad Povel Nielsen,
Cancellieraad Willum Worm,

26.

1684. 11 Oktober. Kommissorium for Lund m. Fl. til Revision af den danske Revisionskommissions Udkast til Lovbog for Norge.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til

Estats Raad Christen Lund, Assistentz Raad Peter Dreyer, Laugmand Lavritz Christensen, Laugmand Lavritz Andersen, Præsid: Lavritz Jacobsen, Laugmand Werner Nielsen, Vice Laugmand Morten Bonzon, Borgm Lavritz Sørensen j Bergen.

C. 5. V. N. t. Efftersom de ved dend norsche Lous Revision af Os for nogen Tid siden allernaadigst forordnede Commissarier Os elskel: Mathias Moth etc: Caspar Schøller

etc:, Peder Schavenius etc: Povel Nielsen etc: oc Wilhelm Worm etc: for Os allerunderdanigst hafver ladet andrage, hvorleedis det med bemeldte Lows Revision nu omsider saa viit skal være kommen, at der af een Bog effter anden med forderligste kand blifve forfærdiget, men saasom der udi mueligt een Deel kunde findes, som iche eigentlig der udi Vort Riige Norge kand practiceris, een Deel maa skee være forglemt som til Indbyggernis Beste endnu kunde j Agt tages, hafve de Os udi dybeste Underdanighed foreslagen, om det icke allernaadigst motte behage Os, visse Commissarier udi Vort Riige Norge allernaadigst at forordne, som j Norges Low oc Landets Skich best ere kyndige, oc de ved dend anden Bog om Geistligheden, motte tage Superintendenterne til sig, hvor om en sær allernaadigste Befaling til dennem kunde udstedes, oc ellers een Bog effter anden, saasom den blef dennem tilschichet, med forderligste for sig tage, oc med Flid ofver veye, om der udi Noget endnu effter Landets Tarf oc Fornødenhed, kunde være at forandre eller forbedre, dog saaleedis at Uniformitet j begge Rigerne det meeste mueligt er, treffedes, oc der hos j Agt tages, om noget af den dansche Low end ydermeere kunde tilsættes, som til Ret oc Retfærdigheds Befordring og det gemeene Beste, kunde geraade, oc dennem til saadant at bringe til Endelighed, een vis Tid effter Voris eget allernaadigste Behag, motte forrelegges, oc paa det de ej med for megen Skrifning, den.m til Ophold oc Tjdsspilde skulle besverges, hafde bemelte forhen forordnede Commissarier bemelte Lows Project paa half Papiir skrefven, ladet forfærdige, som de dem som i Norge denne Commission betroes skulle, vilde tilschiche, at de der hos deris Meening, om hvis de eragte at skulle forandres eller forbedres, kunde tilsætte. Thj er effter bemelte af Os allernaad.st forordnede Commissariers allerunderd.st Forslag oc Begiering, Voris allernaad.st Villie og Befalling, at J uden Ophold retter Eders Lejlighed effter med første at møde paa it belejligt Sted udi Vor Kiøbsted Christiania udi Vort Riige Norge, oc Eder sammesteds forskrefne norske Lows Project, een Bog effter anden, saasom dend Eder tilskichet vorder, strax oc med forderligste foretager oc paa forskrefne Maade med Flid ofver veyer, om endnu Noget der ud inden til Landets Tarf oc Fornødenhed, kunde være at forandre,

forbedre, eller i andre Maader der ved at erindre. I Synderlighed hafver J Superintendenterne udi bemelte Vort Riige Norge, ved forskrefne Projects anden Bogs Forhandling om Religionen oc Geistligheden til Eder udi denne Eder allernaadigst anbefalede Commission at tage, oc med dennem flittig ofverlegge, om noget viidere kunde fornøden befindes udj bem^te^ anden Bog at forandres eller j Agt tages; til hvilchen Ende Vj dennem oc saa allernaadigst anbefalet hafver, at de sig hos Eder, naar de derom af Eder anmodet vorder, skal indfinde, oc med Eder til denne Commissions Fuldbyrdelse udi Conference træde. Skulle der oc udi forskrefne Project nogle sær oc vigtige Poster forefalde, som J skulle fornøden eragte viidere at erkyndige Eder om, da er det Voris allernaad^st^ Villie oc Befaling, at J Eder med Os elschel. Her: Just Høeg etc: udi deslige Poster raadfører, oc først hans Betenckning der om fornemmer, før end J noget vist der udi slutter oc forretter. Endeligen saa hafuer J Eders Meening oc Betenckende om alt hvis J udi foreskrefne Maader eragte at skulle forandres eller forbedres, udi Bredden paa bemelte Project, som Eder til dend Ende paa half Papiir skrefven, skickes, at tilsætte oc meer bem^te^ af Os allernaadigste forordnede Commissarier, saadan Eders Forretning oc Betenckende inden Paaske i førstkommende Aar 1685 at tilstille. Dermed etc:

Hafn: d. 11 Octobr. 1684.

Fortegnelse paa dennem som fich forschrefne Befaling, nemlig:

Estatz Raad Christian Lund	Præsid. Lauritz Jacobsen
Assistentz Raad Peter Dreyer	Laugmand Werner Nielsen
Laugmand Lauritz Christensen	Vice Laugmand Morten Bondzen
Laugmand Lauritz Andersen	Borg^m^. Lauritz Sørensen j Bergen.

27.

1684. 11 Oktober. Missive til Superintendenterne i Norge om at bistaa den norske Revisionskommission med Gjennemgaaelsen af Lovens 2den Bog.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til

Superintendenterne udj Norge.

C. 5. V. N. t. Efftersom Vj allernaadigst hafver forordnet visse Commissarier derudj vort Riige Norge, nemlig Os elschel: Christian Lund etc: Peter Dreyer etc: Lauritz Christensen etc: Lauritz Andersen etc: Lauritz Jacobsen etc: Werner Nielsen etc: Morten Bonzen etc: oc Lauritz Sørensen etc: som det forfattede Project af dend norsche Lov med forderligste schulle igiennemsee oc med Flid ofverveye, om endnu noget ydermeere derudinden kunde være at forandre eller forbedre, eller j andre Maader til Landets oc Jndbiuggernis Tarf oc Fornødenhed allerunderdanigst at erindre, effter Voris til dennem derom allernaadigste ergangne Befalings viidere Indhold; da paa det samme Verch kand naae sin Fuldkommenhed, oc dereffter uden Ophold til Endelighed befordres, er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at du dig ved bemelte Projects anden Bogs Forhandling, som melder om Religionen oc Geistligheden, hos bemelte Commissarier, naar du af dennem derom anmoedet vorder, strax indfinder, oc med dennem udj Conference træder, om noget udj forschrefne anden Bog endnu kunde være at forandre, forbedre eller j andre Maader til det gemeene Beste at erindre, dog saaledis at Uniformitetet udj begge Voris Riiger, det meeste mueligt er treffis, oc at du derhos j Agt tager, om noget af dend dansche Lov udj bemelte anden Bog, end ydermere kunde tilsettis, som til Guds Ære, Kirchers oc Skoelers Fremtarf oc det gemeene Beste kunde geraade, hvorom du tillige med de andre af Os allernaadigst forordnede Commissarier saa viit dend anden Bog angaar, hafver at conferere, oc effter flittig Ofverveyelse samtlig Eders Meening oc Betenchende paa det dem tilsendte oc paa half Papier schrefven Project af forschrefnte norsche Lovs anden Bog, give. Dermed etc:

Hafn: d. 11 Octobr. 84.

28.

1684. 19. Novbr. Ordre til Wigandt Michelbecher om Udlevering af Pergament til Renskrivning af Loven m. m.

Efter „Protokol og Orderbog til adskillige Betjente 1682—84 Litr. B. Bl. 207—8 ved Kjøbenhavns Civiletats Kontor“ i Rentekammerets Arkiv.

Till Retualen, som med forderligste worder ferdig til at renschrifuis til Archiuet effter hans konngl. May^{ts} allernaad. Befalling, saa wel som oc til dennd norsche Lov, som formodes snart at følge effter oc da illigemaade schall reenschrifvis, behøfvis:

ellewe Degger Skrifuepergementsskind,
halftredie hundrede Stycke Muselguld,
to hundrede hollandsche Pennefæjre.

Nok til Exemplaria, som udj det dansche Cancelie schal enleggis:

et Riis Royalpapier,
2C0 ditto Pennefæjre.

Hvilket weledle oc welbiurdig Hr. Oberrentemester wille hafue dennd Godhed at stille Ordre om, at det maatte udlefueres. Kiøbenhafn denn 18 Novembr. A^{o}. 1684.

C. Schøller.

Effter forbemelte Hr. Estatsraad Schøllers Memorial wille Monsr. Wigant Michelbecher bemelte ellufue Degger Skrif-pregementsskind, halfftredie hundrede Stycke Musselguld, e[t] Riis Royalpapier oc fire hundrede hollandsche Pennefæj[re] udlefuere oc der for af welbemelte Hr. Estatsraad lade quiter[e] som da effter Contracten schal worde betalt. Rentecammer[et] denn 19 Nouemb. 1684.

P[eter] B[randt].

29.

1685. 31 Januar. Missive, hvorved Lauritz Christensen fritages for at være med i den norske Revisionskommission.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til

Lavritz Christensen Laugmand.

C. 5. V. N. t. Efftersom Vj af din til Os allerunderdanigst indgifne Supplication allernaadigst fornemmer, at det formedelst din høye Alderdom skal falde dig heel besværligt dend dig tillige med fleere allernaadigst anbefalede Commission, anlangende dend norske Lovs Revision, at effterkomme; da hafve Vj dig derfra allernaadigst forløfvet, oc i dit Sted Oss elskel: Jørgen Philipsøn Voris Assistentz Raad oc Laugmand ofver Hedemarcken oc Oplandene, dertil allernaadigst forordnet. Dereffter du dig allerunderdanigst kand vide at rette. Befalendis dig Gud. Skrefvet etc.

Hafn: d: 31 Januarij 85.

30.

1685. 31 Januar. Missive, hvorved Jørgen Philipsen beskikkes til Medlem af den norske Revisionskommission i Lauritz Christensens Sted.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til

Jørgen Philipsen Assistentz Raad.

C. 5. V. N. t. Efftersom Vj allernaadigst hafver forløfvet Oss elskel: Lavritz Christensen Assessor i Ober Hof Retten udj Vort Rige Norge oc Laugmand ofver Christianiæ Laugstoel, fra dend Commission, som Vj hannem tillige med Oss elskel: Christian Lund Voris Estats, Justitz, Cancelli- oc Assistentz Raad, saa oc Justitiarius oc Assessor i bem^te Voris Ober Hof Ret, Peter Drejer Voris Assistents Raad oc Assessor i forbem^te Voris Ober Hof Ret, saa oc Laugmand ofver Trundhiems Laugstoel, Lauritz Andersen Assessor i meerbem^te Voris Ober Hof Ret oc Laugmand ofver Christiansands Laugstoel, Lauritz

Jacobsen Assessor i for^ne Voris Ober Hof Ret og Præsident j Vor Kiøbsted Christiania, Werner Nielsen Laugmand ofr Friderichstad Laugstoel, Morten Bonzon Vicelaugmand ofver Hedemarcken oc Oplandene, oc Lars Sørensen Borgemester j Vor Kiøbsted Bergen, anlagende dend norske Lovs Revision, allernaadigst hafver anbefalet, da er Voris allernaadigste Villie oc Befaling, at du udj samme Commission j for^ne Lavritz Christensens Stæd træder, oc dend tillige med forskrefne Commissarier j alle Maader tilbørligen effter kommer, til hvilken Ende du dig hos dennem strax hafver at anmelde. Dermed etc:

Hafn: d: 31 Januarij 85.

31.

1685. 14 Februar. Missive, hvorved Lauritz Andersen Undal fritages for at være med i den norske Revisionskommission.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til
Lavritz Andersen Undal.

C. 5. V. N. t. Viide maa du, at Vi, effter din allerunderdanigste Ansøgning oc Begiering, allernaadigst hafver forloffvet dig baade fra den Commission, som Vi dig tillige med fleere, anlangende dend norsche Lovs Revision hafde anbefalet, saa oc fra at sidde udj Ober Hof Retten j Vort Rige Norge udj nerverende Aar. Dereffter du dig allerunderd: kand vide at rette. Befalendis etc.

Hafn: d: 14 Febr: 85.

32.

1685. 28 Marts 1685. Missive, hvorved Peter Drejer hjemforløves.

Efter Koncept i det norske Rigsarkiv.

Til

Peter Dreijer Assistentz Raad.

C. 5. V. N. t. Wjde maa du, at Vj, effter din allerunderdanigste giorde Ansøgning oc Begiering, allernaadigst hafver bevilget, at du saa snart dend norsche Lovs Revisions Commission (: som dig tillige med fleere Commissarier allernaadigst er anbefalet j Vor Kiøbsted Christiania at foretage:) er til Ende, maa dig derfra igien paa Hiemreysen til Vor Kiøbsted Trundhiem begifve. Dereffter du dig allerunderdanigst kand vjde at rette. Bef. etc:

Hafn: d. 28 Martij 1685.

33.

1687. 15 April. Fortalen til Lovbogen.

Efter Kvartudgaven af Lovbogen.

Vi Christian den Femte af Guds Naade, Konge lil Danmark og Norge, de Venders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Dytmersken, Greve udi Oldenborg og Delmenhorst.

Giøre hermed for alle vitterligt, at, saasom GUds Frygt og Retfærdighed ere de tvende fornemste Støtter og Hovetpillere, med hvilke Lande og Riger udi deris bestandige Flor og Velstand befæstis og opholdis, og derfor ligesom GUd allermægtigste til det første haver givet os en stor anledning i disse Jordiske-Lande, hvor hand saa naadeligen haver ladet antænde sit Ords og Evangelij klare Lys, som aabenbarligen over alt iblant os skinner og lyser til den sande og rette Religions Bestyrkelse, som bestaar i en fornuftig og retsindig GUds Frygt og Dyrkelse. Saa er og, til det andet, som er Ret og Retfærdighed i Lande og Riger at stadfæste høiligen fornøden saadanne Love at beskikke og forordne, hvorved

Retfærdighed fra al Vold og Indpas maa vorde beskærmet; Ti dersom et hvert Menniske var retsindigt og vilde nøjis med det ham med rette tilkom, og ikke søge sin Næstis Skade, men giøre hannem den samme Ret, hand ville sig self skulde vederfaris, da giordis ingen Lov fornøden, men derfor sættis Loven, at de Retvise og Fredsommelige maa nyde deris Ret, og de Uretvise og Uretfærdige, som ikke ville giøre ret efter det, som i Loven skrevet er, kand vorde ved den Straf, som i Loven sat er, formeente at giøre uret. Dette have voris elskelige Forfædre, Højlovlige Konger i Danmark og Norge, meget vel og grundeligen overvejet og betænkt, som derfor, een efter anden, have til deris Undersaatters Tarf og Nytte sat Lov og Ret i Rigerne; Men eftersom Loverne i gamle Tider bestod mere i Undersaatternis Ihukommelse, end i nogen skriftlig forfattet Lovbog, da have de fordum højstberømmelige Konger udi Norge, for nogle hundrede Aar siden først ladet forfærdige adskillige skrevne Lovbøger, hvorefter Dommerne skulde dømme, og Undersaatterne rettis. Men udi særdelished lod Kong Magnus Haagensøn, som formedelst at hand mere end hans Forfædre Loven forbedrede, blev kaldet Lagebæter, med Flid samle alle skrevne Love, som da omstunder, hver paa sit sær Retter-Ting udi Norge brugelige vare, dog udi adskilligt uovereensstemmende, oc paa det at Undersaatterne som hafde een Gud, een Tro een Konge udi et Rige, ikke skulde være adskilte ved sær Lovbøger og Rettergang, tog deraf saa meget, som til Landets og Inbyggernis Tarv kunde tiene, og udi een sær Lovbog loed forfatte, hvilken og alle Norgis Inbyggere siden have fult, saa at det hele Rige derefter er bleven rettet og dømt. Endeligen, som ved Tidens længde, og Tungemaalets merkelige Forandring Tid efter anden, meget derudi fantis, som bedre Oplysning behøvede, have efterfølgende Konger, ofte været foraarsagede ved mange, og adskillige Rette-Bøder og aabne Breve, samme Love at forandre og forklare, indtil at Voris elskelige kiere H. Farfader Højloflig Ihukommelse Kong Christian den Fierde, efter Norgis Rigis Indbyggeris allerunderdanigste Ansøgning og Begiæring, sig allernaadigst forretog Norgis Lov, som for Hans Kongelige Regerings Tid, hafde været saa tvilagtig og mørk, saaledis at forklare, for-

bedre og udi god Orden sætte, at den baade af Dommerne og Parterne letteligen kunde forstaais, og følgis, hvilket og i saa maader er bleven fuldbyrdet, at Norgis Lov med alle gamle og nye Rettebøder, saa mange som efter Tidernis Tilstand tienlige vare, hver paa sin Stæd ere blevne indførte, og udi een Bog Aar 1604. til Trykken forfattede. Men som vi allernaadigst vare komne udi Erfaring, at endnu adskilligt ydermere kunde tiene, og højligen behøvedis til samme Lovbogs videre Forbedring, Vi og allerede allernaadigst hafde givet Voris Danske Lov menige Undersaatter i Vort Rige Danmark til Gavn og Beste; Da, paa det at alle og enhver skulle kiende og fornemme, at Vi lige Kongelig Omsorg drage for Vore kiere og tro Undersaatter udi alle Vore Riger og Lande, og til den ende udi særdelished, at Ret og Retfærdighed over alt kunde have lige Gænge, og det gemeene Beste mueligst befordris, have Vi for got befundet, og fornøden eragtet, at den hid til dags brugelige norske Lovbog, med forrige Recesser, saavelsom andre Kongelige Ordinantzer og Forordninger, Norge vedkommende, som udi højstbemelte Vor Sl. H. Farfaders, og udi Vor elskelige kiere H. Faders Sl. og højværdigst Ihukommelse, Kong Friderik den Trediis, saavelsom Voris egen Kongelige Regerings Tid vare udgangne, paa ny bleve efterseete, paa det at alt hvis derudi endnu befantis vanskeligt at forstaa, med tydeligere Ord kunde forklaris, enhver Materie ordentlig til sit beqvem Stæd henføris, og udi visse Bøger og Capitler saaledis fordelis, at denne Norske, med Voris tilforne given Danske Lovbog udi Orden, Mening og Ord, det meste mueligt var, og hvor Norgis Beskaffenhed det ej anderledis fornødenlig udkrævede, kunde overeensstemme. Ti have Vi allernaadigst anbefalet nogle af Vore tro Undersaatter og Betiente, som udi Norgis Lov, og om Landets Tilstand kyndige vare, dette Verk strax at forretage og fuldfærdige; Og da det saaledis forfattet var, have Vi det end ydermere ved andre af Vore Raad og Betienter udi begge Vore Riger, Danmark og Norge, med Flid ladet overse, og grundeligen overveje, saa og endelig selv givet Vor allernaadigste Slutning paa alt hvis som for billigt, eller fornøden kand have været eragtet derudi enten at tilsætte, forandre eller fratage. Og er særdeelis udelat: Først alt hvis som ikke kunde beqvemme sig med Vor Kongl.

Souveraine Arve Regerings Ret: Dernæst er og udelat hvis som hidindtil er befunden at have foraarsaget baade formedelst Meeneederi stor GUDs Fortørnelse, saavelsom formedelst vidtløftige og langvarige Processer stor Bekostning oc Armod hos Undersaatterne, og dog hverken Sandhed ved de Midler, eller slig Lovens Maade, at være kommen for Lyset, langt mindre den Nødlidende til sin Ret. For det Tredie er ogsaa af denne Lovbog udelat alt hvis Politien egentlig vedkommer, hvorom ingen saa stadige Love, eller Anordninger, kand giøris, som jo efter Tidernis Lejlighed een, eller anden Forandring kunde behøve; Hvorfore Vi slige foranderlige Love og Anordninger, som ubrødeligen dog alligevel skal holdis, indtil anderledis allernaadigst vorder anordnet, i en sær Bog, Politi-Ordning kaldet, ville lade forfatte, og ikke ville have dennem indførte, eller beblandede, med denne Lov, som i Vort Rige Norge udi stædsvarende Brug herefter skal forblive. Endelig eftersom Loven bør at være skikket efter hver Mands Tarv, lige billig og lige taalig for alle, saa at ingen ved Loven enten nyder nogen Fordeel, eller tager Skade fremfor andre, saa er og udelat alt hvis i saa maader nogen frem for andre sig enten til Fordeel, eller Skade, hvad heller det maatte bestaa i blotte Ord, eller Gierningen selv, kunde tilegne. Hvis ellers Privilegier og Friheder, som Loven, Recesserne og endeel Forordninger tilforn ikkun tilegnede dennem, hvis Forfædre i Begyndelsen med deris Dyd og Tieniste for Riget og Fædernelandet dislige Privilegier hafde forhvervet, derom have Vi, for at opmuntre alle til Dyd paa sine Tider og Stæder, giort saadan allernaadigst Anordning, at forbemelte Privilegier og Friheder skal strække sig til alle Vore kiere og tro Undersaatter i Almindelighed saaledis, at alle de, som formedelst deris Dyd og Dygtighed af Os til noget Embede, eller Forretning, hvoraf de selv kand have nogen Ære og Berømmelse, vorde bestilte og antagne, alle foromrørte Privilegier, Friheder, Ære og Værdigheder nyde. Og er saaledis dette vigtige Verk ved Guds Naadis Bistand og efter lang Ynske nu fuldfærdiget og kommet til den Ende, at det efter Vor allernaadigste Befaling er vordet tryk, hvor ved Vi alle forrige Love, Ordinancer, Recesser og Forordninger, saa vit de her ikke findis indførte, ville ganske have ophævede, og ej i nogen maade tillade, at, saasom de til

ævig Tid bør at være magtisløse, og uden nogen Brug, de da efter denne Dag enten af Parterne i nogen Rettergang maa brugis, eller af Dommerne i forrefaldende Sager anseeis; Ti byde Vi og alvorligen befale alle og enhver, ihvo de og ere, som bygge og boe udi Vort Rige Norge, eller derudi noget Gods eje, eller sig der opholde, at de rette sig efter alt hvis her staar skrevet i denne Lovbog, saa fremt de ville undgaa den Straf, som i den sat er, og ikke have forbrut al Kongl. Hyldest og Naade. Særdelis strengeligen befalis Dommerne og alle, som dømme skulle, at de udi alle Sager, som dennem forrekomme, denne Lov som en Rettesnor følge, og derefter retsindeligen kiende og Dom afsige uden nogen Anseelse til Vold, Magt, Højhed, Frændskab, Venskab, Had, eller Avind, og hielpe hver Mand til rette, den Ringe og Fattige saavel som den Høje og Rige, Indlændiske og Udlændiske, og med deris Domme frelse alle dennem, som med Vold tvingis, særdelis fattige Enker og faderløse Børn, paa det at Sandhed, Retfærdighed og Fred maa boe i Landet, og den retfærdige og højeste Dõmmeris Naade og Miskundhed maa styrkis og formeeris over Voris Kongl. Arve-Huus Vore Arve-Riger og Undersaatter til bestandig Velstand med timelig og ævig Velsignelse. Givet paa Vort Slot Kiøbenhavn den Femtende Aprilis Aar efter Christi Fødsel Et Tusinde Sex Hundrede Firesindstyve og Syv, Voris Regerings Attende.

34.

1687. 31 December. Skrivelse fra Etatsraad Lund til den danske Revisionskommissions Sekretær, Rasmussen, angaaende Tingtavlen.

Efter Original i det danske Geheimearkiv i Pakke: „Kgl. Rescr. samt andre Breve i Origin. eller Kopi, indk. til de forsk. Commissioner, som arbeidede paa Kr. V.s danske og norske Lov."

Velædle Hr. Secreterer

Jeg veed mig icke rettere at erindre, end at denne indlagde Tafle om Bøjgde-Tingenes Holdelse j Norge, io er den som fra Commissionen bleff nedsendt. Den Concept ieg haffuer, er den første, oc ey med denne offuereens kommende, effter som mand siden falt udj de Tancker oc till den Slutning, at j Steden for fire Bøigde Ting skulle aarligen ickon tre holdis. Oc som denne Tafle bleff aff Andres Tønder, den Tid Laugmandens i Trondhiem Peter Drejers Handskriffuer, reenschreffuen, oc aff bem: Laugmand tillige med en af de andre Committerede, nemlig, Borgemester Lauritz Søffrensen j Bergen, revideret; saa kand den for des sickere Widenskab, om saa behageligt, omviisis forbem Andres Tønder, som nu er at finde hos sin Broder Byeskriffueren j Kiøbenhaffn, oc vell kiender sig ved Skrifften. Jeg er, nest et lyckelig Nyaars, oc ald Velstands Ynske

Vel-ædle Hr. Secreterers
Christiania Tienstberedwillig
d: 31 Decembr: 1687. Chr. Lund.

35.

1688. 14 Januar. Skrivelse fra den danske Revisionskommissions Sekretær, Rasmussen, til Borgemester i Bergen Sørensen angaaende Tingtavlen.

Efter Koncept i det danske Geheimearkiv i Pakke: „Kgl. Reskr. samt andre Breve i Origin. eller Kopi, indk. til de forsk. Kommissioner, som arbeidede paa Kr. V.s danske og norske Lov.

Edle, velvise oc velfornemme Hr: Borgemester.

Saasom hand tillige med de andre Commissarier (som Hans k: Ma: aller naadigst hafde forordnet til at revidere det af Commissarierne her nedre forfattede norsche Lovs Pro-

ject) nedsendte for nogen Tiid siden en Tafle paa hvad Tider Bøigdetingene i Norge hereffter bequemmeligst kunde holdis, hvilchen Tafle iblant en Deell andre samme Commission tilhørende Brefue oc Tabeller er blefuen henlagt, saa at mand, (nu dend schall tryckis) ey til Visse kand vide, hvilchen af samme Tafler der schall være dend rette; saa er derfor dend n. Lovs Commissarier her nedre tienstlig begierendis, at Hr: Borgemester denne hossfølgende Tafle ville eftersee oc med allerførste Post, om mueligt var, den til mig igien nedsende med et Ord eller to til Underretning om det er dend rette oc dend samme som fra Commissionen i Christiania for nogen Tiid siden blef hid nedsendte.

Jeg hafuer paa Commissariernis Vegne tilforn tilschrefuet Hr: Etats Raad Lund derom, hvis Svar Hr. Borgem: af indlagde self kand fornemme; dend Person s m hand melder at schulle hafue reenschrefuen Taflen, er her nu iche tilstede oc saasom hand i det øfrige refererer sig paa Laugmand Drejer oc Hr: Borgemester som samme Tafle schal hafue revideret; saa har Commissarierne her nedre for dess større Sicherhed dend til Hr: Borgemester villet opsende for derom grundeligen at blifue underrettet om det er dend rette Tafle; herudj befodrer Hr. Borgemester dend norske Lov til videre Endelighed som nu gandsche (denne Tafle undtagen) er ferdig fra Trycken. Jeg vil dend derfor det snariste mueligt er med Posten igien forvente med Begiering Hr: Borgemester ville lade tegne C. 5. uden paa Brefuet oc disse Ord: dend norske Lov angaaende. Forblifuende i det øfrige nest et lycheligt nyt Aars oc ald Velstands Forønschning

Hr: Borgemesters
tienstberedvillige
S. Rasmussen.

Kiøbenhaf: d: 14. Januarij
A: 1688.

36.

1688. 30 Januar. Skrivelse fra Borgemester i Bergen Sørensse[n] til den danske Revisionskommissions Sekretær Rasmussen angaa-ende Tingtavlen.

Efter Original i det danske Geheimearkiv i Pakke: „Kgl. Reskr. samt andre Breve i Origin. eller Kopi, indk. til de forsk. Kommissioner, som arbeidede paa Kr. V.s danske og norske Lov.“

Vel edle og høi agtbare Hr Sekreterer
gunstige og fornemme gode Ven.

Jeg takker skyldigst for hans gode Skrivelse av 14 Janv: saa og for hans høflige og angenemme Omgiengelse, da ie[g] sidste Gang var udj Kiøbenhavn. Hvad angaaer den mi[g] tilsendte Tavle over Bøigde Tingene i Norge, da følger de[n] nu herhos tilbage og er den samme Original som i Christiani[a] blev forferdiget og nedsendt; thj min Tiener haver schreve[t] den, hvorfore Hr Sekreterer fuldelig kand forsikre, de høy[t] tilforordnede Commissarier at det er den rette og kand u-tvil[-] agtig til Trykken overgivis. Forbliver saa nest it løksali[g] nyt Aars og den allmegtige Guds gode Beskiermelsis Ønsk[e]

Veledle Hr Secreterers
tienistberedvilligste Tiener
Lauritz Sørenssen.

Bergen 30 Janv. 1688.

37.

1688. 14 April: Forordning om Kirke-Ritualets og den nye norske Lovs Introduktion i Norge.

Efter den officielle Udgave af Forordningen.

Wi Christian den Femte af Guds Naade, Konge til Danmark oc Norge, de Venders oc Gothers, Hertug udi Sleszvig, Holsten, Stormarn oc Dytmersken, Greve udi Oldenborg oc Delmenhorst, giøre alle vitterligt, At saasom Vi til Guds Tienistes Forfremmelse, samt Kirke-Ceremoniernis desto bedre Uniformitet oc Lighed i Vore Riger Danmark oc Norge,

allernaadigst hafver for got eragtet, de forhen udgangne Kirke-Ordinancer at lade revidere, forandre oc forbedre, Saa hafve Vi oc, til Justitiens oc Rættens desbedre Befordring, allernaadigst ladet revidere, forandre oc forbedre den Norske Lov, Recesserne oc andre tilforn udgangne Forordninger, saa vit, enten Voris souveraine oc absolut Regiering, eller samtlige Voris kiere oc tro Undersaatters i Vort Rige Norge, deris Gavn oc Tarf udkrefvede, Oc samme tvende Verker, som saaledis efter Voris allernaadigste Befalinger i et Ritual oc en Lov-Bog ere forfattede oc samlede, nu omsider ved offentlig Tryk ere forfærdigede; Thi byde oc befale Vi hermed alle Voris kiere oc tro Undersaatter i bemelte Vort Rige Norge, særdelis alle Superintendenter, Provster, Præster, Skole-Betienter, Klokkere, Degne, Substituter oc Geistligheden i Almindelighed, saa oc baade Danske og Tydske Meenigheder, at de sig efter bemelte Ritual (at regne fra St. Mikkels Dag førstkommendis) i alle Maader allerunderdanigst rætter oc forholder; Disligste alle, saavel Ofver- som Under-Dommere oc Rættens Betienter i Norge, at de oc fra bemelte St. Mikkels Dag i alle forekommende Sager oc forfaldende Leiligheder, efter forbemelte Lov-Bog kiender oc dømmer, oc i alle Maader sig rætter oc forholder, under Straf som vedbør; Oc ville Vi allernaadigst, at Voris Grever oc Friherrer, Stiftbefalingsmænd, Superintendenter, Amptmænd, Laugmænd Præsidenter, Borgemestere oc Raad, Fogder oc alle andre, som dette Voris Patent, under Vort Cancellj-Seigl, tilskikket vorder, det paa behørige Stæder, til alles Efterretning, strax lader læse oc forkynde. Gifvet paa Vort Slot Kiøbenhafn den 14 April Anno 1688.

Under Vort Kongl. Haand oc Zignet

Christian.

(Segl)

38.

1689. 8. Jan. Ansøgning fra Protokolsekretær ved Højesteret Søren Rasmussen om Vederlag for hans Arbejde som Sekretær ved den Norske Lovs Revisionskommission.

Efter Original blandt „Indlæg til de Expeditioner af Kançellisager, som udfærdigedes af Kgl. Majestæts eget Kammer ved Kammersekretær K. Schøller 1678—89" i Danske Kancellis Arkiv.

Stormegtigste, allernaadigste Arfuekonge oc Herre.

Saasom ieg underskrefne hafuer efter eders kongl. Ma^ts^ allernaadigste Befaling opvartet ved Ritualens saavel som oc paa nogle Aars Tiid ved dend norske Lovs Revisions Commissioner som Secreterer, oc eders kongl. Ma^t^ hafuer været saa naadig at aflegge de andre Secreterere, som ved dend danske Lovs Revision hafuer været brugte, med en oc anden høy kongl. Naade, saa indflyer ieg udj allerdybeste Underdanighed til eders kongl. Ma^ts^ store Naade med allerunderdanigste Bøn, at min ved forskrefne Commissioner allerunderdanigst giorde Tieniste maatte af eders kongl. Ma^t^ udj Naade optagis, oc mig noget efter eders ko. Ma^ts^ eget allernaadigste Behag der for forundis; udj Særdeleshed er min allerunderdanigste Ansøgning oc Begiering, at min udj forleden Aar forfalden Kopskat oc Defensionsstyr, som ieg nu truis med Execution for, maatte allernaadigst vorde decourteret udj hvis, som eders kongl. Ma^t^ allernaadigst behager i forskrefne Maader at tillegge mig. Ydermere beder ieg udj allerdybeste Underdanighed, at dend høy kongl. Naade, som eders kongl. Ma^t^ allernaadigst hafuer behaget tilforn at bevise bemelte Secreterere ved dend danske Lovs Revision, maatte mig i lige Maade allernaadigst forundis, nemlig at ieg her efter, saa lenge ieg betienner nogen Bestilling ved eders ko. Ma^ts^ danske Cancellie, maatte aarligen ubehindret nyde den halfue Part af hvis Dompenge de tvende øfuerste Secreterere, som Protocollen ved høyeste Ret holder, (hvoraf ieg self er dend ene), enten allerede efter der om giordte Anordning tilkommer eller her efter kunde vorde tillagt. Her om forventis udj allerdybeste Underdanighed en naadig Bønhørelse af

eders kongl. Ma^ts^
allerunderdanigste tro,
pligtskyldigste Tjener
S. Rasmussen.

Kiøbenhafn d. 8. Januarii
Anno 1689.

39.

1689. 12. Jan. Ordre til Oberrentemester Brandt om Udbetaling til Søren Rasmussen af 300 Rdr.

Efter original Udfærdigelse blandt „Originale Kgl. Reskripter til Peter Brandt“ ved det danske og norske Kammerkancelli i Rentekammerets Arkiv.

Christian dend femte osv. Wor Gunst tilforn. Vide maa du, at Vj af sær kongelig Naade og j allernaadigste Henseende til dend Tieniste, som Osz elskelig Søren Rasmusen, Assessor og Secreterer j Voris danske Cancelljcollegio, Os ved Kirckeritualens og dend norske Lovs Revisions Commissioner allerunderdanigst giort haver, allernaadigst haver skiencket og givet hannem trei hundrede Rixdaler, hvor udj maa kortis, hvis Kopskat og Defensionsstyr hand for forleden Aar allerunderdanigst kand med restere; thj er Voris allernaadigste Villie og Befaling, at du strax dend Anordning giør, at hand for forskrefne hans Kopskat og Defensionsstyr behørig Qvittering bekommer, og at de øtrige Penge hannem med allerforderligste rigtigen betalt vorder. Der med skeer Vor Villie. Befalendes dig Gud. Skrevet paa Vort Slot Kiøbenhafn dend 12 Januarij Anno 1689.

Under vor kongelig
Haand og Camer-Zignet.

Christian R.

C. Schøller.

Udskift: Osz elskelig højædle og velbyrdig Her
Peter Brandt til Pederstrup, Ridder,
Voris Oberrentemester, Camerraad
og Amptmand over Tønder Ampt.

I.

Den norske Kommissions Project

1682.

Den förste Bog
om Retten oc Rettens Personer.

Det første Capittel.[1]

Om den Lydighed mand Louggifveren oc Lougen skyldig er.

1.[2])

Kongen er, efter Konge-Lougen, saasom Kongedømmets rette uforanderlige Grundvolds Loug, sine Rigers oc Landis Dannemarkis oc Norrigis Eenevolds Arfve Konge oc Herre, oc alleene hafver høyeste Mact oc Myndighed til at giøre Louge oc Forordninger, efter sin gode Villie oc Velbehag at forklare, forandre, formeere, formindske, ja oc slett at ophefve forrige af hannem self eller hans Forfædre udgifvne Louge, saa oc at undtage huad oc huem hannem lyster, udaf Lougens almindelige Befaling: Hand hafver oc eene høyeste Mact oc Myndighed at i-sætte oc afsætte alle Betíente, Høye oc Lauge, være sig huad Nafn oc Titel de hafve kunde, efter sin egen frie Villie oc Tycke, saa at alle Embeder oc Bestillinger, ihuad Myndighed de hafver, skal af Kongens Eenevolds Mact, saasom af en Kilde, hafve sin første Oprindelse. Kongen hafver oc eene høyeste Mact ofver alt Clericiet, fra den Høyeste til den Laugeste, at beskicke oc anordne all Kirke- oc Gudstieneste, Moder, Sammenkomst oc Forsamlinger om Religions-Sager efter Guds Ord oc den augsburgiske Confession, naar hand det raadeligt eracter, at biude oc forbiude. Hand hafver oc eene Vaabens oc Væbnings Mact, at føre Kriig, slutte oc ophæfve Forbund, med huem oc naar hand det got befinder; Told oc anden Contribution at paalegge;

---

[1]) **Kap**. 1 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 1.
[2]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—1—1.

korteligen at sige, Kongen eene hafver Mact at bruge alle Jura Majestatis oc Regalier, huad Nafn de oc hafve kunde: Huorfore oc alle Kongens Undersaatter, i huad Stand oc Høyhed de oc ere, som boer eller Sted at boe paa eyer. oc hafver, i hans Arfve Riger oc Lande, med alle deris Tyende, Folk oc Tienere, skulle som ærlige Arfve-Undersaatter holde oc acte Kongen for det ypperste oc høyeste Hofved her paa Jorden, ofver alle menniskelige Louger, oc der ingen anden Hofved eller Dommere kiender ofver sig, enten i geistlige eller verdslige Sager, uden Gud alleene, oc derfore være Kongen, som giør dennem alle Fred, oc ved sin Loug oc Regimente styrer oc værier Rigerne oc Landene, hørige, lydige, underdanige, hulde oc troe, oc søge oc forfremme Kongens Gafn, Skade oc Afbreck af yderste Formue afvende, oc tiene hannem troeligen med Lif oc Gods, oc med Eed være forbunden imod alle oc en huer, huem det være kunde, Indlændske eller Udlændske, som imod Kongens Enevolds Mact oc Arfve Rettighed skulle ville handle eller tale, saadant at forsvare, under Lifs, Blods, Æris oc Godsis Fortabelse, oc at fra saadan deris Plict oc Skyldighed ingen Venskab eller *Frendskab*[1]), Fryct eller Fare, Had, Afvind, eller nogen menniskelig List oc Paafund i ringeste Maade skal dennem afvende.

2.[2])

Den Loug som Kongen gifver, maa ingen Mand aftage eller forandre.

3.[3])

Ingen maa tage sig self Rett, men en huer skal tale oc *mæle*[4]) sig til Rette.

4.[5])

Ingen skal dømme imod den Loug som Kongen gifver, men efter den skal Landet dømmis oc rettis.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Fiendskab
Ordet „Frendskab" er i N. K. P. rettet til „Fiendskab". Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 Febr. 1683.

[2]) **Art**. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—1—2.

[3]) **Art**. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—1—3.

[4]) D. R. U. og N. L.: dele
Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 Febr. 1683 og 13 Mai 1685 samt Optegn. I i Rev. Kom.

[5]) **Art**. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—1—4.

5.[1])

Kongens Undersaatter, oc alle de som i Kongens Riger oc Lande sig opholder eller handler, skulle rette sig efter Kongens Loug, Befalinger oc Forordninger. Oc skulle Kongens Befalingsmænd, oc alle som noget Embede af Kongen er betroed, efter deris Eeds oc Embedis Plict alvorligen holde der-ofver at Kongens Loug, oc huis af Kongen budet er, blifver i alle Maader med allerunderdanigste Lydighed efterkommet. Men huis nogen herudi findis forsømmelig, saa fremt det beviisis at det hannem viidendis været hafver, oc hand ellers ingen louglig Undskyldning hafver, da er det Kongens Fiscals Embede, baade den som sig forgrebet hafver, saa oc den som sit Embedis Plict at efterkomme forsømt hafver, at søge oc tiltale efter Lougen, oc ofver hannem hende Dom paa hans Embede, oc paa hans Gods oc Penge efter hans Formue oc efter Sagens befundne Beskaffenhed.

6.[2])

Gifver Kongen nogen Befalling ud til een eller anden, oc hand den icke med allerunderdanigste Lydighed efterkommer, saa fremt det staaer i hans Mact, (hvor om hand strax bør giøre til Kongen sin allerunderdanigste Erklæring,) da skal hand derfor af Kongens Fiscal tiltalis, oc om hand noget Embede, geistlig eller verdslig, hafver, bør hand det efter Dom hafve forbrudt; oc huis hand intet hafver, da at straffis paa sin Formue efter Sagens Beskaffenhed.

Det andet Capittel.

Om Værneting.[3])

1.[4])

Printzerne oc Printzesserne af Blodet skulle for ingen Underdommere svare, men deris første oc sidste Dommere skal Kongen være, eller huem hand særdeelis dertil forordner.

---

[1]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—1—5.
[2]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—1—6.
[3]) **Kap.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 2.
[4]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—1,

2.[1])

Kongernis naturlige Børn skulle ey søgis for andre Dommere, end for dem som af Kongen dertil beskickede vorder.

3.[2])

Ingen skal dragis fra sit Værnething, undtagen i de Tilfælde som herefter ommeldis. Ey heller maa nogen skiude sig fra sit Værneting, eller fra den Ofverrett som Værnetinget er under, førend Dom paa begge Stæder gangen er. Thi alle Sager som bør at forfølgis til Værneting, de skulle først did stefnis, oc Dom der tagis beskrefven, oc naar Nogen ey vil nøyes med den Dom, da skal hand stefne Dommeren oc de Vedkommende med samme Dom for den forordnede Ofverdommere, oc der tage Dom iligemaade for sig beskrefven.

4.[3])

Alle oc en huer som icke hafver noget Embede der henhører til noget sær Retterting, skulle svare til det *Bøigdeting eller Byting, huor de boer, oc holder Dug oc Disk, eller oc huor de sig opholder.*[4])

5.[5])

Alle Sager Kongens *Indkomst*[6]) angaaende skulle lige for Kongens Cammer-Collegio indkomme; huorfra *oc*[7]) ingen, af huad Stand hand er[8]), oc enten hand er Hofvedmand eller Forlover, maa i fornefnte Sager sig undslaa eller skiude sig til sit Værneting, men bør efter Cammer-Collegii Stefning der at møde oc Dom liide.

---

[1]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—2.
[2]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—3.
[3]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—4.
[4]) D. R. U. og N. L.: Bøjgde- Birke- eller By-Ting, som de boe, og holde Dug og Disk, eller sig opholde udi.
Ordene „som de boe og holde Dug og Disk, eller sig opholde udi" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand i Margen. Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 Febr. 1683.
[5]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—5.
[6]) D. R. U. og N. L.: Indkomster
[7]) oc udeladt i N. L.
[8]) D. R. U. og N. L.: hand og er
Ordet „og" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand over Linien.

6.[1])

Kongens Betiente *skulle* suare[2]) for den Steds Dommere huor de boer, undtagen Sagen *saadanne Betienters Ære oc Lif angaaer som herefter omtalis.*[3]) .

7.[4])

Kongens Krigs-Officerer oc huerfvede Soldater *søgis*[5]) for Krigs Retten i de Sager som angaaer deris Bestillinger, Lif, Ære, Besolding, Gevær oc Gieldsfodring. Men paa alle deris andre Sager skal den Byes eller Stæds Dommere dømme huor de boer eller sig opholder, saa de i alle Maader skal være Lands Lougen undergifven.

8.[6])

Soldater som paa Landet udskrifvis, imen de *ere ude paa Landet, oc tiener eller sig opholder hos Lægsfolkene,*[7]) skulle svare til *Bøigdeting,*[8]) men naar de kommer under Fanen at staa, *skulle de svare under Krigsretten,*[9]) som om huerfvede Soldater sagt er.

9.[10])

Kongens Ministri oc høycste Betienter i civile oc militariske Bestillinger til Lands oc Vands, oc Raad, skulle i de Sager som

---

[1]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—6.
[2]) D. R. U. og N. L.: Kongens Betiente, enten de i Rangen nævnis, eller ikke, svare
[3]) D. R. U. og N. L.: deris Bestillinger angaar. Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 Febr. 1683 samt Optegn. I i Rev. Kom.
[4]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—7.
[5]) D. R. U. og N. L.: skulle søgis
[6]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—8.
[7]) D. R. U. og N. L.: sig hos Lægs Folkene opholde,
[8]) D. R. U. og N. L.: Bøjgde- eller Birke-Ting,
[9]) D. R. U. og N. L.: svare de,
[10]) **Art.** 9 (kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 Febr., 12 og 21 Marts 1683, Optegn. I og III i Rev. Kom., Rev. Kom.s Forestilling 9 Mai 1683 samt endelig Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 18 Marts og 8 April 1684) svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—9, der er saalydende: Adelen, som ere de allene, som for dem, deris egte Børn og Afkom, til adelig Skiold og Hielm ere berettigede, være sig Indlændiske, eller Udlændiske, som enten

Ære oc Lif angaaer, søgis for Kongens høyeste Rett: Alle andre som formedelst deris Bestillinger niuder lige Privilegier med Adelen, item Adelen i Almindelighed som icke formedelst deris Bestillinger nogen sær Rett er undergifven, skulle i de Sager som Ære eller Lif angaaer, søgis for Kongens Oberhoffrett.

10.[1])

Grefver oc Friherrer *skulle icke for nogen Underrett søgis, men*[2]) lige for Kongens høyeste Rett indstefnis: Dog udi Sager[3]) huor først anden Opliusning udkræfvis, forordner Kongen dennem Commissarier.

11.[4])

Præster oc Sognedegne eller Klockere, saa oc lærde Folck som ingen Bestilling hafver, skulle i geistlige Sager søgis for Prousterne; mens i de Sager som Præsternis Embede angaaer søgis de for Stifts-Amptmanden oc Superintendenten. Ofver Klockernis Embede dømmer Prousterne. Om[5]) Eyendom, Jord,

---

ere af Kongen naturaliserede, eller betiene nogen Bestilling i Rangen; Item lige med Adelen priviligerede, skulle i Livs og Ære-Sager søgis for Kongens Over-Hof-Ret, med mindre de tiene under Militien til Lands eller Vands, da det med dem efter den 7 Art skal forholdis: Undtagne de højeste Officierer, som skulle i Livs- og Ære-Sager søgis for Kongens Højeste Ret.

1) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—10.

2) D. R. U. og N. L.: Grever og Friherrer, som ere de allene, som ere af Kongen dertil ophøjede, eller Fremmede naturaliserede, skulle

3) D. R. U. og N. L.: de Sager

4) **Art.** 11 og 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—12. Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 og 12 Febr. 1683 samt Optegn. I i Rev. Kom.

5) D. R. U.: Lectores oc Professores hoes Domkirkerne oc i Gymnasiis, Præster, Degne, Substituter oc Skoelebetiente, saa oc lærde Folch som ingen Bestillinger haffue, schulle i geistlige Sager søgis for Herridts Prousten oc Proustemode. Men om Eyendom, Jord . . . Ordet „Proustemode“ er overstrøget og i Stedet i Margen tilføiet Ordene: „siden for Stigtsbefalingsmanden og Superintendenten“.

N. L.: Lectores og Professores . . . (o. s. v. som D. R. U.) . . . søgis for Herrets-Provsten og siden for Stigts-Befalingsmanden og Superintendenten; men om Ejendom, Jord . . .

Ager, Eng oc[1]) Skov, Gield oc andre verdslige Sager, *svare alle disse til By- eller Bøigdeting.*[2]) Dog huis Sager som for Prousten strax i Mindelighed bileggis kand, de bør ey for nogen verdslig Dommere indkomme, saa fremt Sagen icke er criminel eller Kongens Interesse angaaer: Tj naar de for nogen stor Last ere dømte fra deris Embede, eller blifver befunden i nogen halsløs Gierning, da hafver den verdslig Øfrighed sin Rett imod dennem, ligesom imod andre der sligt begaaer.

12).[3]

Lectores eller Professøres hos Domkirkerne oc i Gymnasiis, sampt alle Skolebetienter udi de store Skoler i Stifterne, svare udi geistlige oc Skolens Sager, sampt huis deris Bestilling angaaer, for Stiftsbefalingsmanden oc Superintendenten. Udi andre Sager forholdis med dennem saasom i det næstforegaaende Stycke er omtalt.

13.[4])

Hvis Sager imellem Præst, *Medhielpere eller Klockere*[5]) oc Sognefolcket, som henger af Kirkens Myndighed, forefalder, paa dennem dømmis af *Prousterne.*[6]).

14.[7])

Superintendenterne tiltalis for Kongens høyeste Rett, om de sig i deris Embede forseer, eller falder i nogen aabenbarlig syndig Last eller Kætterie. I andre verdslige Sager

---

[1]) udeladt i N. L.

[2]) D. R. U. og N. L.: skulle de svare til Bøjgde, Birke, eller By-Ting og Lav-Ting, dog hvis Sager . . .

[3]) **Art.** 12 er indbefattet i D. R. U. og N. L. 1—2—11. Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 og 12 Febr. 1683 samt Optegn. I i Rev. Kom.

[4]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—13. Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 og 12 Febr. 1683 samt Optegn. I i Rev. Kom.

[5]) D. R. U. og N. L.: eller Degn,

[6]) D. R. U.: Herridtz Prousten eller henvisis til Proustemode. Ordet „Proustemode“ er overstrøget og i Margen rettet til: „Stigtsbefalingsmanden og Superintendenten“.
N. L.: Herrets-Provsten, eller henvisis til Stigts-Befalingsmanden og Superintendenten.

[7]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—11. Kfr. D. R. U. og N. L. 2—17—23,

svarer de til den Rett som andre lærde Folck oc Geistlige svarer til.

15.[1])

I Ecteskabs-Sager skulle Stifternis Befallingsmænd huer i sit Stift dømme med de lærde Mænd eller Sognepræster som næst ved dennem boendis ere.

16.[2])

Dersom Trætte falder om Jord, Huus, Eyendom oc Markeskel, *eller om Arfvegods,*[3]) da holdis det for Værneting, under huilket Eyendommen som Trætten reyser sig af, er beliggendis, *eller Arfven er falden,*[4]) om end skønt den som for Sagen er, andensteds boer eller sig opholder; mens Kald oc Varsel gifvis til hans Boepæl. *Iligemaade forholdis om Nogen søgis for Landskyld eller Huusleye: Desligeste ocsaa for Aabudsfald paa Huuse, Sauger eller andet.*[5])

17.[6])

Dersom Nogen i By *eller Bøigd*[7]) hafver at tiltale den som uden samme By *eller Bøigd*[8]) boendis er, for Vold *oc Ofverfald,*[9]) Ran, Skields-Ord, som i Byen *eller Bøigden*[10]) begangen er, enten hand der tilstæde er eller icke, saa oc for vitterlig Gield, som i *en By eller paa nogen anden Sted,*[11]) efter egen Forskrifvelse skal betalis, eller anden saadan Anfodring som mand sig *paa*[12]) det Sted at efterkomme hafver tilforbundet, saa fremt hand personlig der findis, da maa Sagsøgeren

---

1) **Art.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—14.
2) **Art.** 16 svarer sil D. R. U. og N. L. 1—2—15.
3) udeladt i D. R. U. og N. L.
4) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom.
5) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. dog disses 1—4—18.
6) **Art.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—16.
7) D. R. U. og N. L.: Bye, Birk, eller Ting-Lav boendis
8) D. R. U. og N. L.: Bye, Birk, eller Ting-Lav
9) D. R. U. og N. L.: Vold, Herreverk,
10) D. R. U. og N. L.: Byen, Birket, eller Ting-Lavet
11) D. R. U. og N. L.: Byen, Birket eller Ting-Lavet
12) D. R. U. og N. L.: til

samme sin Vederpart saa friit efter louglig gifven Varsel til *det By- eller Bøigdeting*[1]) huor Sagen sig begifvet hafver, eller hand sig til-forbundet hafver, tiltale oc forfølge, som det Vederpartens eget Værneting vaar.

18.[2])

Hafver Nogen forplictet sig med Haand oc Seigl, eller for[3]) Retten vedtaget at svare for nogen Rett, som icke er hans Værneting, da bør hand for samme Rett at møde oc der Dom liide.

19.[4])

Hafver Nogen haft Noget at forestaa, som Formynderskab, Kirkers, Skolers eller Fattigis Forstanderskab, Kemnerne eller andre saadanne Bestillinger, da bør hand eller hans Arfvinger dersammesteds at svare oc staa til Rette, huor hand saadant antaget hafver. *Dersom oc Nogen hafver været i Tieneste hos en Mand, oc forefalder nogen Regnskab eller desliige, huor-om dem tvistis imellem, da om-endskønt samme Person som tient hafver er siden kommen andensteds at boe eller tilholde, bør hand dog at svare sin førige Hosbonde paa det Sted huor hans Tieneste oc Forrettning hafver været, eller hans Hosbond boer, med mindre Hosbonden self anderledis samtycker.*[5])

20.[6])

Er Nogen[7]) ved endelig Dom tildømt Bøder *at betale, eller nogen Ting at legge fra sig i Særdeelished*[8]), da bør hand paa

---

[1]) D. R. U. og N. L.: den Byis, Birkis, eller Bøjgdis Ting,
[2]) Art. 18 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—17.
[3]) D. R. U. og N. L.: eller og for
Ordet „og" er i N. K. P. tilføiet med fremmed Haand over Linien.
[4]) Art. 19 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—18.
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 og 12 Febr. 1683 samt Optegn. I i Rev. Kom.
[6]) Art. 20 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—19. Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 5 og 12 Febr. 1683 samt Optegn. I i Rev. Kom.
[7]) D. R. U. og N. L.: Er og Nogen
[8]) D. R. U. og N. L.: eller andet at legge fra sig,

det Sted som Dommen falden er, *oc for samme Dommer*[1]) at liide Tiltale *saasom Lougen hereffter siger*[1]), dersom hand icke retter for sig.

21.[2])

Tiltaler Indlændisk eller Udlændisk Nogen til hans Værneting, da bør hand eller hans Fuldmæctig svare til samme Ting, oc stande sin Vederpart til Rette, dersom Vederparten i samme Sag med Rette til hannem nogen Tiltale hafver.

22.[3])

Hvorsomhelst[4]) Nogen gribis paa fersk Fod, eller siden nogen andensteds antreffis for nogen Misgierning, da gaais derom paa *huert*[5]) Sted som Gierningen skeed er, oc dømmis af den Rett saaviit Lougen medfører, endog det icke er den Paagrebnis Værneting. Dog dersom nogen Rettis Betiente eller Øfrighed lader Nogen paagribe som ellers staaer under anden sær Rett i saadan Sag som hand er greben for, da skulle de strax gifve den Paagrebnis Øfrighed det tilkiende; oc saa fremt samme Øfrighed ved egne Betiente lader Fangen affodre, da skal hand være følgagtig, oc derhos Vidnisbyrd, om *nogen*[6]) førte ere, tilstillis, om hans Forseelse, at den Skyldige tilbørligen kan blifve straffet. End affodris Fangen icke det første mueligt er, da gaais der med hannem efter Lougen paa det Sted hand[7]) greben er.

23.[8])

Til Vidnesbyrd at paahøre, bør den som dertil stefnis at møde til det Ting *huor*[9]) Vidnerne skulle aflæggis, enddog det icke er hans Væreting.

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—20.
[3]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—21.
[4]) D. R. U. og N. L.: Hvor som
[5]) D. R. U. og N. L.: det
Ordet „huert“ er i N. K. P. indklamret og Ordet „det“ med anden Haand tilføiet i Margen.
[6]) D. R. U. og N. L.: nogle
[7]) D. R. U. og N. L.: som hand
Ordet „som“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand i Margen.
[8]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—22.
[9]) D. R. U. og N. L.: som
Ordet „huor“ er i N. K. P. indklamret og Ordet „som“ med anden Haand tilføiet i Margen.

24.[1])

Hafver Nogen adskillige Værneting, da maa Sagsøgeren udvælge huilcket af samme Værneting hand vil søge sin Vederpart for, oc bør den, som for Sagen er, der at svare til Sagens Uddrag, med saa Skel at hand der self holder Dug oc Disk, naar hand første Gang kaldis.

25.[2])

Stefnis Nogen huis Værneting ey egentlig viidis, til nogen Rett som hand vil skiude sig fra, oc hand huercken *Stefningsvidnerne*[3]) strax, ey heller Dommeren første Tingdag tilkiendegifver oc skelligen beviiser, huilcket hans rette Værneting er, da blifver Sagsøgeren ved den Rett som hand hafver hannem stefnet til, oc den som for Sagen er, bør der at svare oc Dom liide, med huis efter Lowen paafølger, om hand icke Dommen effterkommer.

Det tredie Capittel.[4])

Huer, *naar, oc af huem*[5]) Ting oc Rettergang skal holdis, oc huad der skal handlis.

1.[6])

Byting skal holdis af Byfogden *paa en offentlig Sted, icke inden luckte Dørre,*[7]) *men saa at huer Mand kand gaa der ind oc ud.*[8]).

---

[1]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—23.
[2]) **Art.** 25 svarer til D. R. U. og N. L. 1—2—24.
[3]) D. R. U. og N. L.: Varsels-Mændene
[4]) **Kap.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. Kapp. 3 og 7. Kfr. Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 6 og 12—16 Febr. 1683 samt Optegn. I i Rev. Kom.
[5]) D. R. U. og N. L.: Hvor og naar
[6]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—1.
[7]) D. R. U. og N. L.: offentlig, og ikke paa Raadhuus inden lukte Døre. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3. 1.
[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.

2.[1])

Bøigdetingene[2]) skulle holdis paa bequemme Stæder *som sædvanligt.*[3])

3.[4])

T. B. 3, p. 2. *Ingen maa føre nogen Drick paa Tinget huercken at selge eller i andre Maader at udskenke, under Drickevarenis Forbrydelse oc tive Lod Sølfs Bøder til Kongen.*[5])

4.[6])

Rettergang maa icke[7]) holdis paa *Søndage oc*[8]) hellige Dage, eller i Dimmel-Ugen eller tre Dage før Pintzedage, eller fra *S: Thomæ indtil Juel, eller fra Juledag til hellig tre Kongers Dag;*[9]) men saa fremt *Rettergangsdagen*[10]) indfalder paa en Helligdag, eller paa de Dage som her ommeldt er, da
r. B. 3, init. skal *Retten holdis paa næste Søgnedag der-effter.*[11]) *Retten maa icke af Lougmændene eller Soerenskrifverne endis saa længe Sager er; oc dersom der ere fleere end paa een Dag kand afhandlis, bør Retten at holdis indtil de alle ere forhørde.*[12])

---

1) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—2.
2) D. R. U. og N. L.: Bøjgde- eller Birke-Ting
3) D. R. U. og N. L.: som dertil ere, eller herefter beskikkede vorde. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3. 2.
4) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—3.
5) D. R. U. og N. L.: Hvo som paa Tinge fører eller føre lader Øl, eller anden Slags Drikke at udtappe, miste hvis Drikkevare hand med sig haver, og derforuden bøde tyve Lod Sølv til Herskabet.
6) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—4. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3. 4. — Kfr. og Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 12 Marts 1683.
7) D. R. U. og N. L.: Ingen Rettergang maa
8) udeladt i D. R. U. og N. L.
9) D. R. U. og N. L.: Sanct Thomæ Dag for Juel indtil Dagen efter Hellig tre Kongers Dag;
10) D. R. U. og N. L.: Rettergangens visse Ting-Dag, som siette Ugis, eller deslige
11) D. R. U. og N L.: næste Søgne Dag holdis for rette Ting-Dag, og Tægte-Dag.
12) udeladt i D. R. U. og N. L.; kfr. disses 1—7—6 indtaget Forbindelse med D. R. U. og N. L. 1—7—5 som Note 5 p. 22

5.[1])

Byting, *Raadstue oc Laugting*, skulle settis om Sommeren til otte Slett, oc om Vinteren til nii Slett *efter at man hafver ringet med Klocken saa som sædvanligt. Bøigdetingene* skulle sættis om Sommeren ved siuf Slett, oc om Vinteren ved nii Slett om Formiddagen.

6.[1])

Raadstue skal holdis paa Tiisdagen, oc *Bytinget paa Torsdagen udi huer Uge.*

7.[1])

Bøigdetingene skal holdis udi huert Tinglaug saasom den Tafle udviiser som efter Lougen følger. Dersom Sagerne ere fleere end at de paa een Dag kunde afhandlis, da maa de efterfølgende Ting paa de andre Stæder holdis paa de næste Dage efter dem som staa udi Taflen, dog at ingen ufornøden Forhal eller Tidens Forlængelse skeer.

---

[1]) **Art.** 5, 6 og 7 svare til D. R. U. og N. L. 1—3—5 og 6 samt til sidste Del af 1—3—7, der forøvrigt svarer til N. K. P. 1—3—17.

Art. 5 D. R. U. og N. L.: By-Ting og andre ordinarie Under-Retter skulle settis om Sommeren til otte Slæt, og om Vinteren til nj Slæt, og holdis en Gang om Ugen paa de Dage, som sædvanligt er.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3. 5 og 6.

Art. 6 D. R. U.: Bøigde- og Bircke-Tingene schulle settis om Sommeren ved siuf Slet oc om Vinteren ved nie Slet om Formiddagen; oc schulde Bøigde-Tingene holdis udi huer Tinglaug, saa som Taflen udviser, som effter Lougen følger.
N. L.: Bøjgde- og Birke-Tingene . . . (o. s. v. som D. R. U.) . . . saa som den herefter i Lovbogen derom indførte Tavle udviser.
Kfr. og Rev. Kom.s Forhandl. Prot. 12 Marts 1683.

Art. 7, sidste Del D. R. U. og N. L.: de (Lavtingene) skulle settis om Sommeren til otte Slæt, og om Vinteren til nj Slæt, efter at mand haver ringet med Klokken, som sædvanligt.

8.[1])

Sær Ting oc Rettergang maa tilsigis oc holdis imellem de anordnede Tiider, naar Sagerne det udkræfver, oc ey kand liide Forhal, saasom de der angaar Confiscation udi Told- oc Tiende Væsenet, Arrest, Femtestefne, Giesterett, eller andet desliige; sampt oc til sær Vidnisbyrd at tage beskrefven udi Lifs-Sager eller andet Victigt.

9.[2])

Soerenskrifveren skal komme til Tinget om Sommeren ved siuf Slett, oc om Vinteren ved nii Slett om Morgenen i det seeniste, under tre Lod Sølfs Bøder; mens blifver hand en gandske Dag borte, bøde ti Lod Sølf, oc indstaa Parterne deris Bekostning imidlertiid; end blifver hand længer oc aldeelis borte, saa Tinget den Gang der ofver spildis, da bøde fyrretive Lod Sølf, oc indstaa Parterne for al deris Reise oc Bekostning: Dog forbeholdis Parterne deris Sag oc Stefning til næste Ting, saasom det skulle hafve været, om Skrifveren første Gang hafde kommet tilstæde. Hafver hand louglig Forfald da skal hand af Amptmanden begiere en dyctig Person udi sin Sted, paa det Retten ey skal hindris. Skeer det icke, oc Retten der ved hindris, bøde som tilforn sagt er.

10.[3])

T. B. 1, fin. oc cap. 2. p. 2. Kongens Foged bør at være paa Tinget, oc tilsee, at Retten skickelig holdis, sampt i Act tage alt huis henhører til Kongens Rett oc Sag, dog intet befatte sig med Dommen eller Dommerens Embede.[4])

---

[1]) **Art**. 8 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. N. K. P. og N. L. 4—8—1 og 6—8—11, samt Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3. 8.
[2]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—18.
[3]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—19.
[4]) D. R. U. og N. L. tilføier: Bliver hand borte uden lovlig Forfald, da bøde for hver Ting hand forsømmer tyve Lod Sølv og Tinget dog derfor ikke at opholdis.
Tillægget findes ogsaa med anden Haand tilføiet i N. K. P. ved Siden af Texten. — Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3. 10.

11.[1])

Tilliige med Soerenskrifveren skall Retten besiddis af *ex Laugrettismænd, oc udi Odels- oc Eyendomstrætter, sampt ifs- oc Æresager, af otte, huilke otte skulle altiid med Skrifve-n i saadanne Sager dømme: Men de sex Mænd skulle udi ndre Sager*[2]) hossidde som Vidne, oc til Vitterlighed om lt huis i Retten forekommer: Oc skal da *Skrifveren*[3]) alleene ømme, oc Domm n forseigle oc forsvare, undtagen i de ager huorudi Lougen *herefter*[4]) særligen tilholder Laugret-smændene tilliige med Soerenskrifveren at dømme; oc skal *ltiid, naar de dømme med hannem, de meste Stemmer gielde.*[5]) aar paa saadan Dom stefnis, da skal Soerenskrifueren med vende af Mændene som de Andre[6]) dertil skulle befuldmec-ige, forsvare Dommen.

12.[7])

Amptmanden, eller Fogeden oc *Skrifveren*[8]) i hans For- T. R. 2. ald oc efter hans Anordning, skal aarligens paa Tingstuen aar det sidste Ting om Aaret holdis, næfne oc beskicke *exten*[9]) boefaste Mænd i huert Tinglaug til att være Laug-

---

[1]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 1—7—1. Kfr. Optegn. II i Rev. Kom. 5 og i Slutn., samt III i Rev. Kom. i Slutningen.
Art. 11, 12, 13, 18 og 19 har D. R. U. og N. L. gjort til et samlet Kapitel, det 7de, der er overskrevet: „Om Lav-Rettis Mænd, eller Ting-Mænd.“

[2]) D. R. U. og N. L.: otte Lav-Rettis Mænd, som udi Odels og Ejendoms Tretter, samt Livs- og Ære-Sager skulle altid med Sorenskriveren dømme: men i de andre Sager, skulle de

[3]) D. R. U. og N. L.: Sorenskriveren

[4]) I D. R. U. er „herefter“ overstrøget og Ordene „her eller paa andre Stæder“ tilføiet i Margen.
N. L.: her, eller paa andre Stæder

[5]) D. R. U.: med huis Domme de dømme med hannem forholdis, som forhen i det 5te Cap: 29 Art.: formældis.
N. L.: med hvis Domme . . . (o. s. v. som D. R. U.) . . . femte Capitels tredivende Artikel formældis:

[6]) D. R. U. og N. L.: som med Sorenskriveren dømt have, og de andre

[7]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—7—2.

[8]) D. R. U. og N. L.: Sorenskriveren

[9]) D. R. U. og N. L.: otte

rettismænd for det næste Aar, huis Nafne skal udi *Protocollen*[1]) indføris, *oc de derom af Fogeden ved en Seddel advaris, oc derefter aflægge deris Eed for Lougmanden om ey allereede skeed er. Thj Eeden skal*[2]) ickun skee een Gang udi huers Lifs Tiid. Dette Tall skal gaa rett omkring, oc begynde der det endis efter Bøigdemandtallerne, saa at de som hafve tient et Aar, skulle icke tiene igien førend det er kommen omkring til dennem. *Af huilcke sexten Mænd Fogeden skal ordentlig oc omvexels-viis*[3]) *udi det Aar tilsige saa Mange til Rettens Betieniste som forneden-giøris efter Lougen, sampt oc til andre lowlige Forrettninger, saasom sædvanligt. Forsømmer Fogeden at tilsige dem, da bøde hand til Kongen for huer som icke tilsagt er, to Lod Sølf.*[4])

13.[5])

T. B. 2. Huo som uden loulig Forfald icke kommer, naar hand er næfnt oc tilsagt til at giøre sin Laug-rettis-eed, bøde til Kongen tre Lod Sølf, oc dog siden giøre sin Eed. Oc huilcken Laugrettismand som icke kommer til *Tinge, naar hand tilsagt er til at sidde Retten,*[6]) eller oc, udinden louglig Forfald, ey en anden eedsvoren Mand dertil formaaer, bøde for huer Gang to Lod Sølf: Oc skal da Fogeden[7]) tilnæfne den eller de

---

1) D. R. U. og N. L.: Tingbogen

2) D. R. U. og N. L.: og de skulle tagis i Eed af Lavmanden, og skal Eeden

3) Efter Ordet „omvexels-viis“ er i N. K. P. i Margen tilføiet med anden Haand Ordene: „til huer Ting“. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3. 12.

4) D. R. U. og N. L.: Hvilke otte Mænd skulle være tilforpligtede uden nogen Tilsigelse, at møde paa alle ordinarie Ting og ellers naar de af Sorenskriveren advaris i de Sager, som Loven særligen om formelder,
N. L. tilføier: med mindre de ere interesserede, eller i lovlig Forfald, da andre i deris Stæd at tilnævnis.

5) Art. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 1—7—3.

6) D. R. U.: ordinaire Ting Daug, eller til andre Forretninger, naar hand derom tilsigis effter Lougen, at møde,
N. L. (saavel Pergamentshaandskriftet som Kvartudgaven og senere Udgaver) har: „Ting-Lav“, men er forøvrigt ligelydende med D. R. U.

7) D. R. U. har: „Soerenschriffveren“ og i Margen tilføiet: „Fougden eller“
N. L.: Fogden, eller Sorenskriveren

som i Stæden behof-giøris, saa at Tallet *udaf sex eller otte, efter Sagernis Beskaffenhed,*[1]) kand altiid være til Fyldiste. *Fogeden*[2]) skal strax paa samme Ting betale den som hand i den Udeblifvendis Sted beskicker, sexten Skilling om Dagen, oc siden søge det igien hos den Skyldige.

14.[3])

Almuen skal icke være plictig til at søge Sagetingene uden de alleene som Retten betiener eller hafver med nogen Sag at bestille; med mindre særligen er forkyndt oc advaret at Kongens Brefve skal for Alle oplæsis, eller oc om de tilsigis at betale *Skatterne*[4]) eller anden Rettighed.

15.[5])

Paa Tingene maa komme huo som vil, om de end ingen Sager der hafver; dog skulle de icke sidde de Mænd til Fortrængsel som ere tilskickede der at sidde, eller som hafve med Sager at bestille; desligeste bør de ocsaa Alle udgaa naar de udviisis; under[6]) *fire*[7]) Lod Sølfs Bøder. T. B. 3, p. 2.

16.[8])

Kongens Amptmænd skulle hafve Indseende oc giøre Anordning at med Skydsfærd og Nattehold, være sig naar Sagetingene betienis, Kongens Skatter indkræfvis, eller andre Forretninger paa Kongens Vegne skeer, skickeligen forholdis, oc Almuen til mindst Besværing. Fogeden oc Soerenskrifveren skulle icke komme sterkere end huer self-anden, oc udi louglig Nattehold skulle de lade sig nøye med huis Underholdning Bønderne hafve at gifve dennem. L. B. 1.

17.[9])

Laugtingene skulle holdis offentlig trende Gange om Aaret udi huert *Laugsogn:*[10]) Det første skal holdis paa den T B. 1.

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) D. R. U. og N. L.: Hand
[3]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—8.
[4]) N. L.: Skatter,
[5]) **Art.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—12—2.
[6]) I N. K. P. har oprindelig staaet „altsammen under", Ordet „altsammen" er overstrøget.
[7]) D. R. U. og N. L.: tre
[8]) **Art.** 16 udeladt i D. R. U. og N. L., kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3. 16 samt N. K. P. 3—12—31 med Anmærkninger.
[9]) **Art.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—7.
[10]) N. L.: Lavdømme,

næste[1]) Søgnedag efter hellig tre Kongersdag: Det andet paa *den næste Søgnedag efter den tolfte May:*[2]) Det tredie paa *den næste Søgnedag efter*[3]) den fiortende Septembris:[4]) Undtagen Stegens-Laugting[5]) som holdis huer Sommer *om*[6]) S: Botolphi Dag den 17 Junii: *Undtagen oc saa*[7]) Findmarkens Laugting som holdis huert tredie Aar udi huert Fiskevær.[8])

18.[9])

Laugrettismændene udi Kiøbstæderne skulle[10]) tilnæfnis af Byfogden, oc giøre deris Eed for Laugmanden eller for Øfrigheden i de Byer som ey staa under Laugmandens Dom, *uden nogen Forskel paa Borgere;*[10]) *oc skal paa dennem alle holdis et sært Mandtall, huorefter de uden Personers Forskel ordentlig oc omvexels-viis skulle tilsigis at komme til Byting eller Laugting, huer Gang sex udi de gemeene Sager, oc otte til Laugtinget udi Lifs- oc Ære-Sager, udi huilcke end oc paa Raadstuen saa mange af dennem som tilsigis, skulle tilstæde-komme*[11]) Huem som ey self formedelst Forfald kand komme, skal formaa en Anden udi sit Sted, eller bøde saa som her-ofven om Laugrettismændene paa Bøygden sagt er, oc Byfogden dog at

---

[1]) N. L.: tredie
[2]) N. L.: den 17. Junij Botholphi Dag,
[3]) udeladt i N. L.
[4]) N. L. tilføier: som er Korsmis om Høsten,
[5]) N. L. tilføier: udi Nordland,
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[7]) N. L.: saa og
[8]) D. R. U. og N. L. tilføier: „de skulle sættis . . . som sædvanligt". Se Anm. til N. K. P. 1—3—5.
[9]) **Art.** 18 svarer til D. R. U. og N. L. 1—7—4. Kfr. Optegn. i Rev. Kom. Kap. 3. 18.
[10]) D. R. U.: Laugrettis Mændene udi Kiøbstæderne schulle uden nogen Forschiel paa Borgere aarligen otte tilnefnis
N. L.: Udi Kiøbstæderne skulle otte Lavrettis Mænd uden Forskel paa Borgere aarligen tilnævnis
[11]) D. R. U. og N. L.: Laugmandens Dom, hvilke skulle tilforpligtet være at komme til Byeting, eller Lavting, hver Gang det holdis, og ellers, naar de af Byefogden advaris, i de Sager, som Loven særligen om formælder: Dette Tal skal gaa ret omkring og begynde der det endis, efter Mandtallet saa at de, som have tient et Aar, skulle ikke tiene igien førend det er kommen omkring til dennem.

forskaffe Tallet til Fyldiste.[1]) *Skulle end oc alle Laugrettismænd oc andre, være sig i Kiøbstæderne eller paa Landet, ingen Veigring eller Forsømmelse bruge naar de næfnis oc tilsigis til nogen Slags Forrettning paa Rettens Vegne for billig Betalning, saasom til Beskickelse, Vurdering, Besigtelse, oc desliige: Huis Nogen sig derudi veigrer eller det forsømmer, hafve huer Gang forbrudt tre Lod Sølf til Kongen.*[2])

19.[3])

Alle Laugrettismænds Eed skal være, at de, naar de tilkaldis Retten at besidde, ville gifve god Act paa alt huis udi Retten *foregaaer,*[4]) paa det de der-om naar paafodris, kan gifve et rictigt Tingsvidne udi Sandhed; oc at de, udi de Sager som dennem •tilkommer at dømme eller skønne oc kiende udi, skulle saaledes kiende oc dømme, som de viide sandist oc rettist at være *for Gud*[5]) efter Lougen *oc deris Samvittighed.*[5]). Desligeste at de troeligen oc redeligen ville forrette alt huis dennem paa Rettens Vegne anbefalis. T. B. 3.

Ingen af dennem skal sit Seigl fra sig gifve eller en Anden betroe, *medens sette det self for huis de betrois at forseigle.*[6]) Hvem som befindis anderledis at beseigle end som T. B. 3, p. 3. C 4. Rec. p. 331.

---

[1]) D. R. U. og N. L. tillægger: efter Mandtallets Orden. Disse Ord ere i N. K. P. tilføiede med anden Haand i Margen.

[2]) Afsnittet „Skulle end oc . . . til Kongen“, der er udeladt i D. R. U. og N. L., er i N. K. P. overstrøget. Istedet r i Margen med anden Haand tilføiet følgende ligeledes af D. R. U. og N. L. udeladte Afsnit: Saa skulle oc nogle Borgere i Kiøbstæderne af Øfrigheden særdeelis beskickis, som kunde læse oc skrifve, huilke skulle, naar behof-giøris, brugis til Beskickelse, Vurdeering, Besigtelse oc deslige Forrettninger, og niude derfor saadan billig Betalning som Øfrigheden dennem for huer Forretning tillegger. Veigrer de sig eller forsømmer, naar dennem nogen Forrettning af Øfrigheden eller Byfogeden anbefalis, ihuem Sagen oc angaaer, da bøde ti Lod Sølf, oc derforuden stande den tilrette, huis Sag oc Rett derofver forsømmis.

[3]) Art. 19 svarer til D. R. U. og N. L. 1—7—5. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap 3. 19.

[4]) N. L.: forrekommer,

[5]) overstrøget i D. R. U., udeladt i N. L.

[6]) D. R. U. og N. L.: mens sætte det selv for Domme og Rettens Forhandlinger, naar de imod Ting-Bogen for dennem læsis og confereris.

rett oc sandfærdigt er, skal bøde *til Kongen*[1]) tive Lod Sølf;[2]) oc huis som Nogen af Dommers eller Øfrigheds Stand *eller Andre*[3]) hannem dertil forlocker oc forfører, straffis som en Falskner.[4])

20.[5])

L. B. 51, 52, 53, 54. Naar Almuen paa Landet skal samlis til at høre Kongens Brefve eller Forordninger, eller oc til nogen anden almindelig Forrettning, da skal det skee ved Budsticken; huormed saaledis skal forholdis: Budsticken, naar den af Kongens Foged oppskæris oc udsendis, saasom sædvanligt, skal bæris imellem Gaardene, saavel heele som halfve, oc Ødegaarder, som Nogen boer oc hafver Aufl paa, sampt nylig indhegnede oc bebygde Gaarde; oc dersom tvistis, huilken Gaard oc Huus næst ligger, da skal Veyen maalis med Stang, oc derefter lignis dem imellem. Blifver en optagen eller opryddet Gaard øde igien, da skal Tingbud bæris som tilforn førend den Gaard bleff opryddet. Budsticken skal bæris af saadanne som kand staa for Ord oc Eed; huilke skulle

---

1) overstrøget i D. R. U. og udeladt i N. L.
2) D. R. U. og N. L. tilføie: og stande Sagvolderen til Rette, efter Over-Dommerens Sigelse,
3) udeladt i D. R. U. og N. L.
4) Efter 1—7—5 er i D. R. U. (i Margen) og i N. L. som Art. 6 indtaget følgende Bessemmelse:

Naar Tinget til rette Tid er sat, og de tilstæde værende Parter ere forhørte, og efter at tre Gange er paaraabt, om nogen videre vil gaa i Rette, og ingen sig fremstiller, og Ting-Mændene med Dommeren skillis ad, da naar Tinget saaledis er brut, sættis det ej mere den Dag; Men om Dommeren for Bulder, Tummult, eller Gevalt skyld maa staa op fra Retten, da naar Tummulten er stillet, maa Retten og Tinget igien holdis samme Dag: Iligemaade dersom Tinget formedelst Rettens Benegtelse af Dommeren splittis, da maa det igien sættis samme Dag, dog ikke af den Dommere, som for Rettens Benegtelse er beskylt; Men der skal strax af Øvrigheden, eller Herskabet, eller deris Fuldmægtige andre dertil forordnis.

5) **Art.** 20 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—9. Kfr. Rev. Kom Forhandl. Prot. 12 og 21 Marts 1683, Optegn. III i Rev Kom., Rev. Kom. Forestill. 9 Mai 1683 samt Rev. Kom. Forhandl. Prot. 18. Marts og 8. April 1684.

leveere den Bonden self i Haand, eller hans Hustru, om hand icke er hiemme, eller hans Søn eller Daatter eller Tieniste Folk, om de ere vidnisføre. Findis ingen saadanne Folk i Gaarden, da skal hand bære den ind i Stufven, om aabet er, oc sette den i Bondens Sæde, saa den falder icke neder; kand hand icke komme ind, da skal hand binde Budsticken midt ofver Dørren, saa huer kand see den der gaar ind: Saa skal Bonden gaa til den Budsticke bar, oc forhøre huad den betyder, oc bære den siden til sin næste Grande. Den som foresidder oc skal Bud bære, skal viide huad Tid paa Dagen Budet kom til hans Huus, oc hafve der Vidne til, om skee kand; hafver hand ingen Vidne, da skal hand giøre sin Eed, om paakræfvis, ved huad Tiid om Dagen hand fick Budsticken, oc naar hand bar den til næste Gaard, oc huem han leveerede den. Huilckensomhelst der hafver Skyld udi Budstickens Forsømmelse eller Nedfældelse, bøde sit Budfald, nemlig et Quintin Sølf for huer Mand som boer paa den Budvey oc icke kom til Tinge eller til den almindelige Forrettning for denne Forsømmelsis Skyld. Kommer Budsticken forseent til Nogens Huus, og hans Vey er saa lang, at hand icke kand komme til Ting før Middag, da maa hand sidde hiemme, oc det skal hand beviise med tvende Vidne, naar hand derfor tiltalis, oc den huis Skyld det er, skal bøde for hannem den Tingviide som herefter omtalis. Ingen er forplictet at bære Tingbudet om Sommeren siden Soelen er nedgaaen, eller om Vinteren siden det er mørkt. Fogeden oc Soerenskrifveren med otte af de beste Bønder skulle beskicke Nattested til Budsticken, huorsomhelst det ey rictig beskicket er, oc did skal den bæris til huer Natt som det behøfvis; oc skal den ingen Tiid seenere udsendis end at den kand naae Nattestædet. Huem som blifver tilsagt ved Budsticken, oc icke kommer, skal bøde udj Tingviide for huer Gang et Lod Sølf, uden det er en Encke eller en vanfør Bonde, som ey kand gaa til Tingstædet, eller anden louglig Forfald Nogen forhindrer.[1])

---

[1]) D. R. U. og N. L. tilføier: „Budstikken skal være beslagen med Jern paa Enden, med Kongens Navn paa, og maa den ikke af nogen anden udsendis uden af Kongens Foget, eller den, som af Kongen, eller hans Stadtholder er særdelis dertil

21.[1])

Paa Bøigdetingene, (naar ingen almindelig Forsamling ho dis til Kongens Brefvers Oplæsning,) sampt paa Laugtinget Raadstuen, skulle før Sagernis Foretagelse oplæsis[2]) Kiøb Contracter oc Skøder, Mageskiffte- Gafve- oc Pantebrefv Afkald oc andet desliige: Oc skulle de som til Tinge komm med saadanne Brefve at lade læse oc paaskrifve, adva Rettens Betiente førend Retten settis, eller det første den er satt, at de med saadanne Brefve ere ankomne, p det de paa een Dag oc Tiid, *samptligen om de fleere ere, kunde* blifve lydeligen læste oc paaskrefne. Derefter skal Konge Sager først foretagis, oc siden Andris uden Ophold.

22.[4])

Prousterne skal med tvende Præster af deris Prousti tredie Søgnedag efter de udi Lougen forordnede Sageting, døm udi de geistlige Sager som for dennem indstefnis bør.

23.[5])

Stifts-amptmanden oc Superintendenten skal[6]) holde Retten udi geistlige Sager trende Gange om Aaret paa *de*[7]) samme Tiider som Laugtingene holdis. Paa disse Tiider skulle ogsaa Ecteskabs Sager[8]) dømmis.

---

beskikket, den siste Mand Budstikken kommer til, skal føre den til Tinge, og levere den igien til Fogden, eller hvem som den udsende. — Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 3. 20.

[1]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—10. — Kfr. Rev Kom. Forhand. Prot. 14 Febr. 1683.

[2]) D. R. U. og N. L.: Paa Tingene skulle først læsis hvi Kongelige Forordninger, eller Befalinger, blive fremskikked og befalede at læsis, dernæst

[3]) D. R. U. og N. L.: kunde samptligen, om de flere ere,

[4]) **Art.** 22 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Rev. Kom Forhandl. Prot. 14 Febr. 1683 og Optegn. I i Rev. Kom Kap. 3. 22.

[5]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—11.

[6]) D. R. U.: Stigs Befalingsmanden oc Superintendenterne sch N. L.: Stigts Befalnings-Mændene og Superintendentern skulle

[7]) udeladt i N. L.

[8]) N. L.: i Egteskabs Sager

24.[1])

Kongens Oberhoffrett skal holdis i Norge een Gang om Aaret paa Agershuus Slott: Den skal begyndis til Paulj Conversionis, oc fremholdis saa længe som Sager er at forhøre. De Nordlændske, Trundhiemske oc Bergenske Sager som did ere *stefnte*,[2]) skulle først foretagis; dernæst de andre efter hinanden saasom sædvanligt.

25.[3])

Parterne huis Sager ere opslagne til at høris for Oberhoffretten, skulle om Mandagen, Tiisdagen, Onsdagen, Torsdagen oc Løferdagen til siuf Slett om Morgenen, oc om Fredagen til tolf Slett være tilstæde. Oc huis de eller Nogen paa deris Vegne icke fremkommer naar de paaraabis, skulle de strax, oc førend de siden til Rettergang maa stædis med deris Sager, udgifve fyrretive Lod Sølf, huilcket i *Retten*[4]) skal antegnis; men indstille de sig icke inden Sagerne ere kommen til Ende, da gaais derom som hereffter i det fierde Capittel *formeldis.*[5])

26.[6])

De Parter som hafve Sag for Kongens høyeste Rett skulle, med mindre lowlig Forfald bewiisis dennem at hafve forhindret,

---

[1]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—12.

[2]) D. R. U. og N. L.: indstævnte,

[3]) **Art.** 25 svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—13. Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 16 Febr. og 21 Marts 1683, Optegn. i Rev. Kom. I. Kap. 3. 25 og III.

[4]) D. R. U. og N. L.: Protocollen

[5]) D. R. U. og N. L.: ommeldis.

[6]) **Art.** 26, (kfr. Optegn. I i Rev. Kom Kap. 3. 26), svarer til D. R. U. og N. L. 1—3—14 og 15, der ere saalydende:

Art. 14: Kongens Højeste Ret holdis ordinarie en Gang om Aaret paa den Tid og det Stæd, som Kongen paabyder: Og skulle først alle Norske Sager, som did ere nedstævnede, forretagis.

Art. 15: Parterne, hvis Sager ere opslagne til at høris for Kongens Højeste Ret, skulle om Mandagen, Tisdagen, Onsdagen, Torsdagen og Løverdagen til Sex slæt om Morgenen, og om Fredagen til Tolv slæt være tilstæde. Og hvis de, eller nogen paa deris Vegne ikke kommer frem, naar de paaraabis, skulle

betimeligen være tilstæde paa den Tiid oc Sted som Kongen dertil paabiuder; oc om de eller Nogen paa deris Vegne ey ere tilstæde naar deris Sager ere blefen opslagne, oc paaraabis, skulle de straxen udgifve firesindstive Lod Sølf, førend de maa stædis til Rettergang med deris Sager; oc om de ey komme tilstæde førend de norske Sager, huilcke først for Kongens høyeste Rett foretagis, hafve Ende, da gaais derom i lige Maade efter det næstfølgende Capittel.

Det fierde Capittel.[1])

Om Stefnemaal, Kald oc Varsel, oc Opsettelser.

1.[2])

Ingen Rettergang maa stædis imod Nogen eller Vidnisbyrd føris, eller Tingsvidne udstædis til Tinge eller for nogen Rett,[3]) eller nogen Besigtelse, Siun eller Granskning skee, uden den, huis enten Gods, Ære eller Lif det paagielder, er lougligen dertil kaldet, eller oc er self til Vedermaalsting, oc icke undskylder sig at hand icke hafver faaet louglig Kald oc Varsel.

2.[4])

T. B. 9. *Udi smaa Sager kand til Bøygdetingene stefnis ved Bøygde-*

de strax, og førend de siden til Rettergang maa stædis med deris Sager, udgive firesindstyve Lod Sølv, hvilket i Protocollen af Secretererne skal antegnis; Men indstille de sig ikke inden de Norske Sager have Ende, da gaais derom, som herefter i det fierde Capitels siette og tredivte Artikel formældis.

[1]) **Kap.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 4.

[2]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—1.

[3]) D. R. U. og N. L.: Ret, eller Mænds Opkrævelse, eller nogen Besigtelse, Syn eller . . .
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 6 Febr. 1683 og Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 1.

[4]) **Art.** 2 udeladt i D. R. U. og N. L., for hvis Vedkommende henvises til Artiklerne 21, 22 og 28, indtagne p. 35 Note 7 og p. 30 Note 2.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 6 og 16 Febr., 19 og 21 Marts 1683, Optegn. I. Kap. 4. 2 og Optegn. III i Rev. Kom., Rev. Kom. Forestilling 9 Mai 1683, Rev. Kom. Forhandl. Prot. 18 Marts og 8 April 1684.

Lænsmandens oc Vidnis mundtlige Kald oc Varsel, eller ved tvende Vidne alleene, som Bøygdelænsmanden eller Fogden udnæfner naar det begiæris, eller oc ved Sagsøgerens Seddel med Kongens Fogeds Paaskrifft, som ved Vidne anviisis. Til Bytinget stefnis i saadanne Sager ved Byens Tienere med en Varselseddel som Byfogden tegner paa: Oc om Nogen efter disse Slags Varseler ey møder, da bøde som herefter sigis, oc da saavelsom ellers udi større Sager, oc for Ofverdommere, brugis kongelig Stefning. Veigrer eller forsømmer Kongens Foged eller Bøygdelænsmanden at lade en Varselseddel eller Stefning forkynde, eller at tilnæfne Stefnevidne, naar det af hannem begieris, bøde til Kongen for huer Sinde en Varselseddel saaledis forsømmis, to Lod Sølf, oc for en kongelig Stefnings Forsømmelse tolf Lod Sølf. Men dersom Nogen tilsigis at være Stefne-Vidne, oc hand T. B. 4. p. 3. *det ey efterkommer, da bøde for huer Sinde to Lod Sølf, oc giøre dog sin Forretning til-fyldiste.*

3.[1])

Sagsøgeren skal *lade*[2]) stefne den som for Sagen er, oc andre Vedkommende,[3]) før Soel gaaer neder, for deris Boepæl, i huad Ting *eller*[4]) Rett de oc stefnis til, enten mundtlig eller skriftlig.

4.[5])

De som mundtlig Kald oc Varsel gifvet hafver, *eller oc anviist Varselseddel, skulle, om paatvistis, komme paa Tinget*[6]) oc vidne med Eed oc opreckte Fingre, at de hannem som til-

---

[1]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—2. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 3.
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) D. R. U. og N. L.: Vedkommende, med to Mænd, før Sol ... Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 6 Febr. 1683 og Optegn. I. Kap. 4. 3.
[4]) D. R. U. og N. L.: og
[5]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—3.
[6]) D. R. U. og N. L.: skulle selv komme til Hjemtinget ... Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 6 og 20 Febr. 1683 og Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 4.

talis lougligen stefnet hafver, oc enten self med hannem mundtlig talt hafver, eller med hans Folk, eller med Andre som tilstæde vaare, oc skulle *da*[1]) deris Nafne som stefnet hafver, huem de ere, oc huor de sig opholder, i *Protocollen*[2]) indføris.[3])

5.[4])

De som forkynde *kongelig Stefning, eller oc Fogdernis skriftlige Stefneseddel,*[5]) skulle forkynde den i dens som stefnis, eller hans Folkis, eller Andris Paahør, som der kunde være nærværendis, oc enten dennem en Udskrift deraf leveere, eller gifve dennem saa lang Tiid at de kunde lade den udskrifve, om de det begierer: Oc huis *de som stefnis*[6]) ey ville eller kunde skrifve paa *Stefningen eller Seddelen,*[7]) da skulle de som den forkyndet hafver, derpaa skrifve, med deris Nafne under, oc huem de ere, oc huor de sig opholder, tilliige med deris Nafne som vaare nærværendis der Stæfningen blef forkyndet. Huilken Stefning saaledis paaskrefven skal for Retten fremleggis, læsis oc paaskrifvis. *Kunde Vidnerne icke skrifve, da gange de frem paa Tinge, om paatvistis, oc tilstaa med Eed oc opragte Fingre alt huis med Stefningens Forkyndelse er foregaaen, oc huem derhos tilstæde vaar.*[8])

6.[9])

I *Varsel oc Stefning,*[10]) enten det *er*[11]) mundtlig eller

---

1) udeladt i D. R. U. og N. L.
2) D. R. U. og N. L.: Tingbogen
3) D. R. U. og N. L. tilføier: Naar Kaldsædelen er skreven af Sagsøgeren selv, skal det i lige Maade med Kalds Mændene forholdis.
4) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—4.
5) D. R. U. og N. L.: skriftlig Kaldsædel, eller Stævning, som under Rettens Segl er udstædt,
Kfr. N. K. P. 1- 4—2 og det der Citerede.
6) D. R. U. og N. L.: de selv
7) D. R. U. og N. L.: den,
8) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 5.
9) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—5. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 6 og Rev. Kom. Forhandl. Prot. 19 Marts 1683.
10) D. R. U. og N. L.: I Kald og Varsel,
11) D. R. U. og N. L.: skeer

skriftlig, skal Sagen, saa fremt Processen skal holdis louglig, næfnis *oc klarlig specificeeris,*[1]) huorfor mand stefnis, saa oc en viss Dag, oc et vist Ting, huortil mand stefnis, oc icke til fleere paa een Gang.

7.[2])

Huis nogen ofverbeviisis u-sandfærdeligen enten med mundtlig eller skriftlig Stefnings Forkyndelse at hafve omgaaets, straffis ligesom falske Vidne.

8.[3])

Varsel til Byting skal gifvis i det mindste tre Dage før Rettergangs-Dagen, til Bøigdetingene fiorten dage tilforn[4]). *Huem som paa Landet hafver Behof at søge nogen Sag med femte Stefne om Aaverke eller Andet som Lougen her-efter omformelder, da skal hand lowfeste eller giøre Forbud paa huis omtrettis, oc stefne straxen paa Sagen til at møde efter fem* L. B. 23.

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[2]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—6.

[3]) **Art.** 8 (samt Art. 9, 1ste Punktum, forsaavidt Varsel til Underretterne angaar) kan sammenholdes med D. R. U. 1—4—7 og N. L. 1—4—7, 1ste og 2det Punktum, der ere saalydende: D. R. U.: Til Byeting giffuis mundlig eller ved schrifftlig Kaldseddel otte Dagis Varsel oc til Bøigde oc Birche Ting 14 Dagis Varsel, om den der stefnis boer eller opholder sig i det Tinglaug Birch eller Bye, som Tinget holdis i: Udi Aaverchs oc Eygner-Tretter brugis Femtestefne, som er fem Netters Stefne.
N. L. har „de, der stævnis“ istedetfor „den, der stefnis“ og „holdis“ istedetfor „holdis i“, forøvrigt ligelydende med D. R. U.
I D. R. U. er ved Artikelens Slutning anmærket: „Her schal indføris d. 19 § udj d. 22 Capitt herefftter.“ Denne Artikel, D. R. U. 1—22—19, der i N. K. P. var 6—14—39 og stemmende med tredie og sidste Punktum af N. L. 1—4—7, er saalydende: Udi alle de Tuistigheder som opkommer imellem nogen om alle Slags Aaverke eller Skadis Paaførelse, paa Nogens Jord, Skov eller March, oc som enten i denne Bog eller anden Stæds i Lougen omtalis, kand brugis femte Stefne effter at Lougfæstelse oc Forbud scheet er, som Lougen omtaler, oc schal imidlertid saadan Anordning giøris, at det, som aavirchet er; oc ey kand taale, at blifve paa Stædet beliggende, kommer i goed Forvaring helst hoes den som lougfæste, om hand kand stille nøjactig Borgen derfor.

[4]) Ordet „tilforn“ er i N. K. P. tilføiet i Texten med anden Haand.

Nætters Forløb; oc skal efter saadant Stefnemaal strax oc uden Forhal dømmis, omskønt den Stefnte ey kommer tilstæde.[1])

9.[2])

T. B. 9. *Kongelig Stefning, huorved nogen stefnis til Bøigdeting, Byting, Raadstue eller Laugting, skal forkyndis i det mindste to Uger før Rettergangs-Dagen, om den der stefnis boer eller opholder sig i Byen eller inden Tinglauget: Oc forstaais det*

---

[1]) Kfr. Lauritz Christensens dissenterende Votum, Rev. Kom. Forhandl. Prot. 7 Febr. og 19 Marts 1683 samt Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 8 og Optegn. II No. 6.

[2]) **Art. 9, 1ste Punktum,** se forsaavidt Varsel til Underretterne angaar p. 29 Note 3, og, forsaavidt Varsel til Lagting og tildels Raadstue angaar, D. R. U. og N. L. 1—4—22, indtaget p. 35 Note 7.

2det Punktum: „Oc forstaais det . . . holdis for lougligt" er udeladt i D. R. U. og N. L.

3die og 4de Punktum: „Er den som stefnis . . . tilforn" svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—8 og 9, der ere saalydende:

Art. 8 D. R. U.: Fiorten Dagis Varsel gifuis hannem om hand er uden Byen, oc fire Ugers Varsel om hand boer uden Tinglauget oc Bircket, oc dog i det samme Laugsogn.

N. L. har Lavdømme istedetfor Laugsogn, forøvrigt enslydende med D. R. U.

Art 9 D. R. U: Toemaaneders Stefne gifuis hannem om hand er inden Lands oc uden Laugsognet.

N. L. har Lavdømme istedetfor Laugsogn, forøvrigt enslydende med D. R. U.

Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 19de Marts 1683.

5te Punktum: „Stefninger til Oberhoffretten . . . Begyndelse" svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—27 og er enslydende med D. R. U., medens Bestemmelsen i N. L. er saalydende:

Stævninger til Over-Hofretten skal forkyndis i Findmarken sex Maaneder, i Nordlandene tre Maaneder, i Bergens og Trundhiems Stifter, og Stavangers Ampt otte Uger, og i de andre Stifter sex Uger for Over-Hofrettens Begyndelse.

Kfr. her og Optegn. III i Rev. Kom. No. 6, Rev. Kom. Forhandl. Prot. 21 Marts 1683, Rev. Kom. Forestilling 9 Mai 1683. 3, Rev. Kom. Forhandl. Prot. 18 Marts og 8 April 1684 samt D. R. U. og N. L. 1—4—28, der er saalydende:

Stevninger til Over-Hofretten skulle tagis i Kongens Cancelli i Christiania, saa betimeligen, at de kunne forkyndis inden den Tid, som sagt er.

Slutningen: „Med mindre Dommeren . . . vorder holdet", se Noten næste pag.

saaledis, at naar Forkyndelsen er skeed paa To-Ugers-Dagen eller paa den fiortende Dag før Rettergangs-Dagen, denne ey medberegnet, da skal det holdis for lougligt. Er den som stefnis udenfor Byen eller Tinglauget, oc dog udi det samme Laugsogn, da forkyndis Stefningen i dett mindste fire Uger tilforn, med den samme Meening som nu sagt blef. Om hand er uden Laugsognet oc udi Riget, da sex Uger tilforn. Stefninger til Oberhoffretten skal forkyndis i Nordlandcne, sampt i Bergens- og Trundhiems-Stifter otte Uger, oc i de andre Stifter sex Uger før Oberhoffrettens Begyndelse; med mindre Dommeren eller Skrifveren forsettlig-viis Retten at spilde, med Dommen som indstefnis, at udstæde, viidere end tilbørligt er, hafver opholdt; i saadan Tilfald gielder end-oc Forkyndelsen effter Tiden. Begieris ellers Stefning ofver Domme kort for Oberhoffrettens Begyndelse, da gifvis den ud til den Oberhoffrett, som næste Aar dereffter vorder holdet.

10.[1])

Kongens Stefning til høyeste Rett udi de norske Sager skal udtagis et fierding Aar, oc forkyndis to Maaneder før tiden, som høyeste Rett er paabuden, med mindre Ophold skeed er med Doms Beskrifvelse, som før er meldt.

11.[1])

Dersom den der stefnis ey lader sig finde tilstæde der hans Boepæl er, eller der hand loseerer eller tilholder, ey heller

---

[1]) **Slutningen af Art.** 9: „med mindre Dommeren . . . vorder holdet" samt **Art.** 10 og **Art.** 11 sammenholdes med D. R. U. og N. L. 1—4—29, 30 og 31, der ere saalydende:

Art. 29 D. R. U. og N. L.: Ingen Stævning til Kongens almindelige Højeste Ret maa udstædis kortere, end et Fierding Aar for Tiden, som den er paabuden, med mindre Dommeren, eller Skriveren forsætlig Vis Retten at spilde med Dommen, som indstævnis, at udstæde videre, end tilbørligt er, haver opholt. I saadan Tilfald stædis end og efter Tiden Stævning: Begæris ellers Stævning over Domme kort for den paabuden Højeste Ret, da givis den ud til den, som næst derefter vorder paabuden.

Art. 30 D. R. U.: Kongens Stefning til høyeste Ret schal oc forkyndis paa den Maade som tilforn om schrifftlig Stef-

Nogen som hannem i nogen Maade angaaer, oc kand være bequem til at sige hannem om Stefningen, eller til at annamme Copien, da skal Stefningen først forkyndes oc læsis for hans Boepæl eller Losement, oc det trende Sinde, oc to Dage imellem huer, om det er en Stefning til Oberhoffretten eller til høyeste Rett, thj ellers læsis den ickun een Gang: Oc siden skal den forkyndis for skellige Folck i Naboelauqet, oc Copien til dennem lefueris; huilke folck skulle være forplictede at møde i Rette, om de derom tilsigis, oc forklare med Eed om Copien af dennem er blefven ofverlefueret, oc huad der-udjnden videre er foregaaen, eller, om de ere ey saa nær tilstæde, da at gifve deris skrifftlige Forklaring oc Eed under deris Hænder oc Seigl.[1])

12.[2])

Hafver *den som stefnis*[3]) ingen Boepæl i Riget, oc icke vil lade sig finde, da *skal Stefningen forkyndis tolf Uger før Rettergangsdagen,*[4]) der som hand sidst Boepæl eller Tilhold haft hafver, *sampt oc til Raadstue udi næste Kiøbsted.*[5])

---

ning sagt er, to Maaneder for Tiden som høyeste Ret er paabuden: Vil hand som stefnis iche lade sig finde oc er dog inden Riget, da schal Stefningsmændene læse oc forkynde Stæfningen for hans Boepel, med Vidnisbiurd trende Sinde, oc to Dage imellem huer, oc gifue det hans Folch tilkiende, saa Mange de kand komme i Tale med, oc da stande det for fulde.

Art. 30 N. L.: Kongens Stævning til Højeste Ret skal og forkyndis i Findmarken sex Maaneder, i Nordlandene tre Maaneder, og de andre Stæder to Maaneder for Tiden, ... (o. s. v. som i D. R. U.)

Art. 31 D. R. U. og N. L.: Vil mand lade Stævningen til Bøjgde- Birke- eller Bye-ting forkynde over hannem, som ikke haver villet lade sig finde, da skal hand tre Gange paaraabis, førend Stævningen læsis, og da staar det for fulde.

Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 12.

[1]) Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 11.

[2]) Art. 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—10.

[3]) D. R. U. og N. L.: hand

[4]) D. R. U. og N. L.: givis hannem sex Ugers Varsel

[5]) D. R. U. og N. L.: og sex Ugers Varsel tillige til Lavtinget, i hvilke Tilfælde sær Ting af Lavmændene skal holdis.

Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 19 Marts 1683 „10 par."

13.[1])

Stefning[2]) til Indførsel i en Afdødis Gods, som ey Arfvinger hafver, eller effter huilken Arf oc Gield ey er vedgaaen, gifvis paa *de Maader som nu sagt er.*[3])

14.[4])

Dersom den der stefnis ey boer eller hafver sin Tilhold udi Norgis Rige, mens udi andre Kongens Lande eller Stæder, da skal Stefningen forkyndis sex Maaneder før Rettergangsdagen, oc skal da Kongens Foged eller Magistraten paa den Sted der hand sig opholder, Stefnemaalet befordre efter Ansøgning. Er T. B. 9. *hand uden Kongens Riger oc Lande, eller icke viidis om hand er inden eller uden Rigerne, da forkyndis Stefningen et Aar tilforn der som hand sidst hafde sin Boepæl eller Værelse;* oc da bør hans næste Arfvinger eller Fuldmæctige at svare til hans Sag, oc lade hannem det viide. *Dersom Sagen angaaer noget* O. B. 10. *Odel som mand vil indløse, eller noget Gods som er soldt eller pantsatt til en viss Tiid at igienløse, oc den som Jorden hafver i Hænde er udenlands, da maa Jorden paa sædvanlig Tiid efter Lougen, omskønt det er inden Aar oc Dag, søgis fra hans fuldmæctige Ombudsmand, om hand hafver satt Nogen dertil, eller fra hans Arfvinger, ligesom hand vaar self tilstæde.*[5])

---

[1]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—11. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 13.

[2]) D. R. U. og N. L.: Kald og Varsel

[3]) D. R. U. og N. L.: samme Maade.

[4]) **Art. 14, Iste og sidste Punktum** udeladt i D. R. U. og N. L.

2det Punktum svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—12, der er saalydende:

Er den, som stevnis, uden Riget, eller ikke vidis, hvor hand er, da givis hannem Varsel paa samme Stæder, som nu sagt er, inden Aarets Udgang at møde og svare: Og da bør hans næste Arvinger, eller Fuldmægtige at svare til hans Sag, og lade hannem det vide.

Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 14 og Rev. Kom. Forhandl. Prot. 19 Marts 1683 „12 par"

[5]) Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 14.

15.[1])

Døer Nogen som icke hafver giort Rictighed for huis hand hafde at forestaa imen hand lefvede, saasom Formynderskab, Fattigis Forstanderskab, Kirkeværgerie, Kemnerie, oc desliige, da *naar hans Arfvinger skulle tiltalis for at giøre Rictighed, stefnis de i Sterfboen, som da holdis for alle deris*

---

[1]) Art. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—19. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 15.

Derimod har Udkastet intet tilsvarende til D. R. U. og N. L. 1—4—13 til 18, der ere saalydende:

Art. 13 D. R. U.: Haffuer Nogen ingen Boepel i Riget oc Trette er om Marckeschiel, da gifvis hans Bonde som paa Boeligen oc Grunden boer der som Tretten falder, otte Dagis Varsel.

N. L.: Haver Nogen ingen Boepæl . . . (o. s. v. som D. R. U.) . . . halv Maanedts Varsel.

Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 19 Marts 1683 ad 13 og Optegn. II i Rev. Kom. No. 2 og 3.

Art 14 D. R. U. og N. L: Udi Uskifte imellem Arvinger, eller Creditorer, Ejendoms Tretter er mand ej pligtig til at stævne andre, end dennem, som Ejendommen bruge, og den i Haand og Hævd have.

Art. 15 D. R. U. og N. L.: For Afpløjgning, eller Afslæt givis den Kald og Varsel, som Skaden giort haver, og ikke hans Jorddrot.

Art. 16 D. R. U: Reiser Nogen bort effter at hannem lovlig Kald oc Varsel gifuen er, enten uden Laugsognet eller Riget, da forfølgis den Sag som hand haffuer faaet Varsel for, lige saa fult som hand var tilstede, dersom Sagsøgeren iche huiler med Processen, men Sagen uden Ophold fra Ting til andet forfølger. Lader Sagsøgeren tre Ting offvergange, at hand ey forfølger Sagen, siden hand haffuer kaldet sin Vederpart till et Ting, da maa Vederparten fare af Land oc Rige, saa som hand ey var kaldet med alle.

N. L. har Lavdømmet hvor D. R. U. har Laugsognet, ellers ligelydende.

Art. 17 D. R. U.: Siger Nogen paa dens Vegne, som stefnet er, at hand var reist af Laugsognet eller Riget, førend hand blef kaldet, da skal den som det siger det lofligen bevise.

N. L. har Lavdømmet hvor D. R. U. har Laugsognet, ellers ligelydende.

Boepæl, at møde for den Rett som den Afdøde for ofvenbemelte hans Betienistis Skyld under hørt hafver. Er Arfven ey meere i Sterfboen, da stefnis Arfvingerne huer ved deris egen Boepæl.[1])

16.[2])

Gifver mand *Procuratori*[3]), eller anden Mand Fuldmact nogen Sag at forfølge, da staaer det Kald oc Varsel for fulde som Fuldmæctigen i den Sag gifvis af Vederparten, *eller den Stefning som ofver hannem udtagis*,[4]) ligesom Hofvedmanden[5]) Varsel bekommet hafde *eller stefnt vaar.*[6])

17.[7])

Sagernis Opsættelse førend de tagis til Forhør,

Art. 18 D. R, U.: Søgis Nogen for Jordschyld, Huusleye, eller deslige Afgifft af nogen Gaard eller Huus, da holdis samme Sted for Boepel, om endschiønt den som for Sagen er, iche boer der; dog at hand kaldis oc stefnis til saadan Tid som tilforn ommelt er, om hand er uden Byen, Laugsognet, eller Riget.
N. L. har Lavdømmet, hvor D. R. U. har Laugsognet, ellers ligelydende.

[1]) D. R. U. og N. L.: givis hans Arvinger Kald og Varsel i Sterboen, naar de tiltalis for at giøre Rigtighed.

[2]) Art. 16 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—20.

[3]) D. R. U. og N. L. har: en Procurator

[4]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 16.

[5]) D. R. U. og N. L. har: Hovedmanden selv

[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[7]) Art. 17 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—24. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 17.
Mellem Art. 16 og 17 i N. K. P. har D. R. U. og N. L. indskudt sine 1—4—21, 22 og 23, der ere saalydende:
Art. 21 D. R. U. og N. L.: Til Bøjgde- Birke- og By-ting, saa og til Raadstuen i de Kiøbstæder, som svare under Lavtinget, givis Kald og Varsel ved tvende Mænd, enten muntlig eller ved skriftlig Kaldsædel, som Sagsøgeren selv maa skrive, eller skrive lade.

***skal*[1]) skee med begge Parters Samtycke, eller oc naar Dommeren for louglig Forfald ey kand være tilstæde, *eller naar den Stefnede beviisis at hafve været forreist før* Stefningens *Forkyndelse, oc derfor icke hafver haft Tiid til at forskaffe en Fuldmæctig tilstæde, eller oc at hand liuser sit louglig Forfald.*[2]) *Saadan Opsettelse*[3]) gifvis dog icke beskrefven, med mindre det af Parterne begieris, men i det Stæd skrifvis paa Stefningen af Skrifveren, til huilken Tiid Sagen er opsatt: Huilket oc i *Protocollen*[4]) skal antegnis, tilliige med dens Nafn som med Stefningen fremkommer, oc med deris Nafne som stefnis, en huer til Efterretning som det begierer at viide: *Huor-af en Gienpart skal med louglige Vidne leveeris eller tillbiudis den indstefnte Hofvedmand som Sagen mest angaaer.*[5])

Art. 22 D. R. U.: Stefninger til Laugting udstedis under Laugtings Skrifverens Haand og Laugmandens Segl oc forkyndis paa den Maade som tilforn sagt er, ved tvende Mænd, fiortende Dagen før Laugting holdis, for dends Boepel som stefnis, enten hand er i Tinglauget oc Byen eller uden enten i eller uden Laugsognet, enten i eller uden Riget, saafremt hand ellers louglig Varsel til Hiemtingit hafver bekommet, oc Hiemtingsdommen inden sex Uger indstefnis. Iligemaade forholddis til de Raadstuer som svare lige under Oberhofretten, dog at Stefningen ichun forkyndis otte Dage før Rettergangs Dagen.

Art. 22 N. L.: Stævninger til Lavting udstædis under Lavmandens Haand og Segl, og forkyndis . . . (o. s. v. som D. R. U, kun at N. L. har Lavdømmet hvor D. R. U. har Laugsognet).

Art. 23 D. R. U. og N. L.: Lader Sagsøgeren sex Uger gaa forbi, efter at Hjemtings Dommen er afsagt, førend hand tager Lavtings Stævning, og den, som for Sagen er, imidlertid rejser bort, da skal det med Stævningens Forkyndelse og Tiden saa forholdis, som tilforn om Hiemtings Kald og Varsel mælt er.

[1]) D. R. U. og N. L.: Opsættelser skulle

[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[3]) D. R. U. og N. L.: Opsættelsen

[4]) D. R. U. og N. L.: Tingbogen

[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.

18.[1])

Naar nogen Stefning *for Retten kommer,*[2]) som tilforn hafver været læst *for Retten*[3]) oc paaskrefven, oc siden befindis at være forandret, da *skal Dommeren*[4]) strax kiende derpaa, oc tilkiende den Skyldige, huad Straf hand som Rettens Forvildere bør at liide.

19.[5])

Hafver Nogen udtaget en Contra-Stefning udi nogen Sag, det være sig om Gienregning eller Andet, da skal den være gyldig, i huor kort Tiid før Rettens Begyndelse den blifver Vederparten forkyndet: Dog kand Dommeren Sagen da effter Forefindelse opsette. Men huis Contra-Stefningen siden befindis af Nogen at være udtagen paa en løs Grund, oc uden skellig Aarsage, Sagen ickun at forvilde oc opholde, da skal den som samme Stefning udtog, om hand taber sin Sag, med saa meget

---

[1]) **Art.** 18 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—26.

Mellem Art. 17 og 18 i N. K. P. har D. R. U. og N. L. indskudt sin 1—4—25, der er saalydende:

D. R. U.: Laugtingsstefningen med samme Paaschrifft schal paa tilbørlig Stæd til Bøigde Bircke eller Byeting forkyndis oc paaschriffvis, oc der hoes bevisis, at dend indstefnte Hofvedmand, som Sagen meest angaar, Gienpart deraf haffuer været tilbuden. Oc bør hannem der paa Hiemtinget Gienpart af forschrefne Stefning med sin Paaschrifft at tilbydis, oc om det begieris tilstillis.
N. L.: Lavtings Stævningen med samme Paaskrift skal forkyndis for de Vedkommendis Boepæl, og dem Gienpart deraf meddeelis, om det begæris, hvilken Forkyndelse skal skee ved tvende lovlige Vidne, som derpaa skal skrive Dag og Tid, naar de den have forkynt.

[2]) D. R. U. og N. L.: paa Lavtinget forreleggis,

[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[4]) D. R. U. og N. L.: skulle Lavmændene

[5]) **Art.** 19 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. dog 5—13—4 og 5. Se og her Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 4. 19.

dis større Kost oc Tærings Udgifvelse anseeis. Dersom oc Sagsøgerens Fodring bestaar udi en klar Obligation, oc den som contra-stefner ey hafver en lige klar Obligation eller andet Udisputeerligt der-imod at indgifve, da skal Sagen ingenlunde opholdis, men strax gaa til Endelighed oc Execution efter Obligationen: Dog saa, at om en vederhefftig Mand som for Sagen er, trøster sig til at vinde den Sag hand self der-imod hafver stefnt udi, oc hand kiendis at hafve Aarsage til at mistroe sin Vederpartis Vederhefftighed, kand hand udi Retten nedsætte den Summa som hand skulde til Vederparten betale, indtil hans egen Sags forderligste Uddrag.

20.[1])

Huem som sidder den Varsel ofverhørig, som er enten mundtlig skeed, eller ved skriftlig Seddel som ofvenbemeldt, oc hand huerken[2]) self eller hans Fuldmæctig møder for *Retten*,[3]) uden hand hafver louglig Forfald, oc det nøyactigen beviiser, da *skal hand bøde til Konningen to Lod Sølf. Blifver*
T. B. 9. *Nogen louglig stefnt med kongelig Stefning, oc hand ey self eller hans Fuldmæctig møder, uden beviislig lowlig Forfald, da bøde første Gang fiorten Lod Sølf, oc betale sin Vederpart en billig Kost oc Tæring. Møder hand icke den anden Gang, naar hand stefnis udi den samme Sag,*[4]) da skal Dommeren efter fremlagde Brefve oc Beviisligheder i Sagen dømme, huor efter oc Execution maa skee, oc hand for modvillig Udeblifvelse hafve Skade for Hiemgield.

---

[1]) Art. 20 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—32. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. kap. 4. 20.

[2]) D. R. U. og N. L.: Befindis nogen lovlig stævnet muntlig, eller skriftlig, og hverken hand

[3]) D. R. U. og N. L.: sin tilbørlig Under- eller Overdommere,

[4]) D. R. U. og N. L.: leggis hannem af Dommeren Lavdag for, dog ikke længer, end til næste Ting, til hvilken hand bør at møde, og hvis hand da ikke vil møde,

21.[1])

End er hand stefnt for Kongens Oberhoffrett eller høyeste Rett, oc icke self eller hans Fuldmæctig møder, da dømmis i Sagen efter dens Beskaffenhed, og hand efter Dommens Indhold at liide, med mindre lougligen beviisis, at hand i saadan Forfald hafver været, at hand huerken self hafver kundet mødt eller fremskicke sin Fuldmæctige.

22.[2])

Mens huo som stefner Anden for nogen *Under- eller Ofverdommere*[3]) oc dog huerken self, eller hans Fuldmæctige, eller hans louglig Forfald møder, da hafver hand tabt Sagen, til hand stefner lougligen igien, oc derforuden skal hand gifve sin Vederpart hans beviislig Kost oc Tæring.

23.[4])

End hafver hand stefnet for Kongens *Oberhoffrett eller*[5]) høyeste Rett oc icke møder *for Oberhoffretten inden dens Udgang, eller for høyeste Rett*[6]) inden de norske Sager hafve Ende, da bør hand icke alleeniste at igiengifve sin Vederpart som

---

[1]) Art. 21 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—33.
[2]) Art. 22 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—34.
[3]) D. R. U. og N. L.: Overdommere,
Efter Ordet „Ofverdommere" var i N. K. P. i Margen med anden Haand tilføiet: „eller for Oberhofretten", hvilke Ord igjen ere overstrøgne.
[4]) Art. 23, der svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—36, er i N. K. P. med anden Haand rettet til Art. 24. Som Art. 23 er i Margen ligeledes med anden Haand, tilføiet: Hafver hand stefnet for Oberhoffretten, oc ey møder førend Sagerne hafve Ende, da hafve i lige Maade tabt Sagen, oc betale Kost oc Tæring; men dersom hand for Retten indleveerer sin tagen Stefning med sin Vederpartis skriftlig Samtycke, da bør hand for det ofvenbemeldte frii at være.
Denne Art. er ligelydende med D. R. U. og N. L. 1—4—35 (kfr. Optegn. I. i Rev. Kom. Kap. 4. 23) med Undtagelse af, at Ordet „Sagerne" er forandret til „alle Sagerne" i D. R. U. og til „alle Sager" i N. L., samt at baade D. R. U. og N. L. have udeladt Ordene „for Retten" og efter Ordet „Stævning" tilføiet: „i Kongens Cancelli i Christiania"
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.

møder oc binder sig i Rette, den billig paa Processen anvendte Bekostning, med beviislig Kost oc Tæring, men oc aldeelis hafve tabt Sagen, oc icke viidere tilstædis paa den at tale. Men dersom hand indleeverer sin tagen *Oberhoffrettis Stefning for samme Rett førend Sagerne hafve Ende eller Høyeste-Rettis*[1]) Stefning[2]) i Kongens Cancellie udi Kiøbenhafn førend de norske Sager hafve Ende, med sin Vederpartis skriftlig Samtycke, oc Vederparten icke vil Sagen viidere udføre, da bør han *herfor*[3]) frii at være.

24.[4])

Kald oc Varsel *eller Stefning*[5]) giøris icke fornøden naar Nogen til Tinge vil lade læse sine Skøder, Mageskiffte, Gafve- eller Pantebrefve, eller Afkald èller desliige; eller heller for Godsis Opbiudelse, Arfs oc Gields Fragaaelse, Beslaug paa Gods eller Person, eller for Skudsmaal.

Det femte Capittel.[6])

Om Dommere.

1.[7])

Dommere skulle være vederhæftige oc uberyctede Dannemænd, som skulle skicke huer Mand Loug oc Rett uden Vild, efter den Eed de Kongen soeret hafver, som herefter bag i Lougbogen findis indført.

2.[8])

Ingen Dommer som paa sit ærlige Nafn oc Rycte til Tinge søgis oc tiltalis maa besidde Retten førend hand derfor enten lougligen er erklæret eller ved Dom friikiendt.

---

1) udeladt i D. R. U. og N. L.
2) D. R. U. og N. L. tilføier efter Stevning: i rette Tid
3) D. R. U. og N. L. har: derfor
4) Art. 24 der i N. K. P. er rettet til 25, kfr. Note 4 p. 39, svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—37.
5) udeladt i D. R. U. og N. L.
6) Kap. 5 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 5.
7) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—1.
8) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—2.

3.[1])

Gifver nogen Dommer en urettfærdig Dom ud, oc det skeer fordi hand icke er rett underviist i Sagen, *eller ey hafver besindet at Sagen er hannem vrangt foredragen,*[2]) eller oc hand hafver det giort af Vanvittighed, da skal hand igiengifve den som hand med sin Dom Urett giort hafver, huis beviislig Skade, Kost oc Tæring han derpaa liidt oc giort hafver. Kand det oc beviisis at Dommeren hafver taget Gunst, Gafve, Vild eller Frendskab for Retten, eller Sagen findis saa klar at det icke kan regnis for Vanvittighed eller vrang Underviisning, da skal hand derfor afsettis oc ey sidde meere i Dommers Stæd, oc bøde imod den Forurettede Skaden igien, være sig Gods, Lif eller Ære, *oc være til Kongen forbrudt*[3]) huis ofverblifver af hans Bois-Laad.

4.[4])

Døer nogen Dommer som for urettfærdig Dom beskyldis, førend Sagen til Ofverdommeren indstefnis, eller der endelig paa hans Forseelse effter klar Beviislighed kiendt vorder, da svarer hans Arfvinger Skaden alleene, oc skal det ey være den Afdødis Lempe fornær, som den der icke kand møde oc suare for sig.

5.[5])

Det samme *som nu om Dommere sagt er, forstaais oc saa*[6]) om tilforordnede Mænd udi een eller anden Forrettning paa Rettens Vegne, huilke befindis urettelig dermed at hafve omgaaet.

6.[7])

Ingen Dommere maa dømme i de Sager som hannem self

---

[1]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—3.
[2]) D. R. U, og N. L.: eller og Sagen er hannem vrangt forredragen,
[3]) D. R. U. og N. L.: og Kongen
[4]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—4.
[5]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—5. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 5 og Rev. Kom. Forhandl. Prot. 20 Marts 1683.
[6]) D. R. U. og N. L.: er og
[7]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—6. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 6.

gielder paa, *eller huorudi den Stefnende eller den Stefnte er enten hans Hustru, Forældre, Stefforældre, Børn, Stefbørn, Søskinde, Søskindis lefvende eller efterladte Ectefelle, eller oc at Dommeren oc nogen af Parterne ere hinandens aabenbare Fiende oc Afvindsmand, som beviisis at hafve kiendeligen oc virkeligen tractet effter hinandens Lif, Ære eller gandske Velfærd, eller endnu staaer i Process med hinanden derom;*[1]) mens da skal i *samme Dommeris*[2]) Stæd om hand eene betiener Retten en anden boesatt oc vederhæftig Dannemand af *Kongens Amptmand eller Stædets Øfrighed*[3]) dertil forordnis.

7.[4])

Dommere[5]) skulle Processerne det meste muëligt er, forkorte, oc icke tilstæde at Nogen med Kroglouger oc unyttige *Paaskud,*[6]) eller saadan Rettens Spilde, Retten oc dens Gænge opholder. Oc naar Nogen formeener sig at hafve Tiltale til en Anden for nogen Gield, Brefve eller andet *Saadant,*[7]) oc *den Tiltalte begierer af den Søgende,*[8]) at han vil viise hannem huis Beviisning hand derpaa hafver, til at forekomme all Process, oc han dog icke sig dertil vil bequemme, men vil endelig hafve det til Process, da naar det kommer til Process, endog dend Søgende der fremlegger sine Beviisninger, bør Dommeren dog dømme hannem til Omkostning for foraarsagede Process oc Viidløftighed. *Dersom oc Nogen vitterligen seeis udi Stefning eller Indleg at hafve ved vrang Berettning oc Angifvelse villet forvilde Dommeren oc indvickle Sagen, da maa Dommeren uden Hiemviisning dømme hannem til vedbørlig Straff derfore.*[9])

8.[10])

Dommerne skulle icke Sagerne med Opsettelser forlænge,

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) D. R. U. og N. L.: hans
[3]) D. R. U. og N. L.: Stædets Øvrighed, eller Herskab
[4]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—7.
[5]) D. R. U. og N. L.: Dommerne
[6]) D. R. U. og N. L.: Skudsmaal,
[7]) Udeladt i N. L.
[8]) D. R. U. og N. L.: hand af den Søgendis begierer,
[9]) Udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 7.
[10]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—8.

med mindre det skeer efter begge Parternis Begiering eller Samtycke eller oc for Vidner at stefne, eller anden Beviis udi Sagen at tilstæde-føre, som Nogen af Parterne sig paaberaaber, eller for anden louglig Forfalds Skyld; oc skal da Parterne en viss Tiid foreleggis som udi Opsettelsen, om den begieris beskrefven, skal meldis. Ey heller maa en Dommer efterat Sagen med alle tilhørige Vidnisbyrd, Acter oc Documenter paa begge Siider er af hannem fuldelig forhørt, hafve Mact nogen Sag til Doms at optage længere end i sex Uger.[1]) *Opholder Dommeren*[2]) nogen Sag længer end forskrefvet staar, uden *sit*[3]) louglig Forfald, da *skal hand*[4]) saa tit oc ofte det skeer gifve to hundrede Lod Sølf til næst-hosliggendis Hospital.

9.[5])

En huer Dommer oc Skrifver som Protocollen oc Parternis Documenter betrois, skal, imidlertiid hand samme Documenter i Hænde hafver, være forplictet til uden nogen Ophold oc Forsømmelse at lade en huer Vedkommende, oc som det af hannem begierer, for billig Betalning bekomme Gienpart oc Copie af alle Slags Documenter, Brefue eller Indlegger som ved Nogen af Parterne er lagt i Rette, oc ey derudjnden at veigre sig, ihuad Nogen af Parterne derimod kunde formeene at indvende.

10.[6])

Saafremt oc nogen Dommere nogen Mand med *ulouglig*[7]) Ophold eller Udfluct Retten spilder eller necter, eller oc veigrer sig Vidner at forhøre eller forhøre lade,[8]) eller for-

---

[1]) D. R. U. og N. L.: ej heller Magt have nogen Sag til Dom at optage længer, end i sex Uger, med mindre begge Parter det enten begære, eller samtykke, eller nogen slig nøiagtig og lovlig Forfald haver, at hand ikke paa samme Tid kan møde:
[2]) D. R. U. og N. L.: Opholde Dommerne
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) D. R. U. og N. L.: skulle de,
[5]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—7, anden Halvdel. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 9.
[6]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—9.
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[8]) D. R. U. og N. L.: Vidner at stæde, forhøre, eller forhøre lade,

hindrer at gifvis beskrefven, saa viit skee bør med Rette, oc saadan hans Ulempe af *Ofverdommere*[1]) befindis, da skal hand icke alleeniste forfriske den Forurettede Sagen paa sin egen Bekostning, oc stande hannem til Rette for huis Skade hand derofver liidt hafver, mens oc om han icke feldis paa sin Bestilling, hafve dog forbrudt, foruden Kost oc Tæring tresindstive Lod Sølf: Huilke Bøder saa fremt hand icke betaler inden sex Uger efterat Ofverdommerens Dom gangen er, da skal hand icke efter dend Dag *maa*[2]) besidde den Rett, oc skal derforuden *skee Udleg af hans Boe for ofvenbemeldte Bøder.*[3])

11.[4])

Dog maa ingen Dommere gifve eller udstæde nogen *Tingsvidne*[5]) efter Ord som falder i Rettergang, oc icke gielder Hofved-Sagen paa, eller nogen Mands Ære oc Lempe paarører.

12.[6])

Dersom den der søgis oc tiltalis vil strax giørligen rette for sig, da bør Dommeren ofver hannem ingen *viidere Rettergang*[7]) tilstæde.

13.[8])

Dommere[9]) maa ingen u-endelige Domme udstæde, med disse Ord, uden det anderledis kaud afbeviisis, hafvis i Minde, aftalis, forstaais, beviisis, oc andre desliige U-endeligheder.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Overdommeren
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) D. R. U. og N. L.: staa den, som forurettet er, frit for hos hannem Udlæg for samme Bøder med lovlig Medfart at søge.
[4]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—10.
[5]) D. R. U. og N. L.: Vidne
[6]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—11.
[7]) D. R. U. og N. L.: Lovmaal
[8]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—12.
[9]) D. R. U. og N. L.: Dommerne

14. [1])

De skulle deris Dommis Afsægter eller Sluttninger i Protocollen strax self indskrifve, eller huor i Retten sær Skrifvere brugis, ved dennem indskrifve lade, oc samme Afsægter for Retten lydeligen af Protocollen self oplæse, oc dereffter med de samme tydelige oc klare Ord gifve dem i alle Maade uforandret fra sig beskrefven, saa at Parterne som Dommene begierer beskrefne, dem uden Ophold kand bekomme: De skulle ocsaa indføre begge Parternis Beviisninger, paa det naar Sagerne kommer ind for høyere Rett, at mand da om deris Beskaffenhed af samme skriftlige Domme omstændeligen kand vorde underrettet. Huis nogen Ofver- eller Underdommer befindis nogen Uliighed imellem Protocollen oc Afsigtens Beskrifvelse at begaa, eller sig imod noget Andet af det Forskrefne at forsee, være forfalden til tive Lod Sølfs Bøder; men befindis hand i dette Fald med nogen aabenbar oc grof Falskhed, da hafver hand dermed sit Embede forbrudt. Efter en huer Doms Sluttning skal udtryckelig oc med fulde Bogstafver settis det Aarstall oc Maaneds-Dag, paa huilken Sluttningen for Retten afsagt er, oc derudinden ingen Henviisning skee til det Foregaaende.

---

[1]) **Art. 14, 1ste Halvdel:** „De skulle . . . kand vorde underrettet“ svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—13 og 16, der ere saalydende:

Art. 13: De skulle Dommene under tyve Lod Sølvs Straf, for Retten lydeligen afsige, og med tydelige og klare Ord give dennem fra sig beskrevne, saa derudi ikke kand giøris nogen Tvil, hvormed nogens Ret kunde blive forhalet, og med begge Parternis Bevisninger, paa det, naar Sagerne komme ind for Højere Ret, at mand da om deris Beskaffenhed af samme skriftlige Domme omstændeligen kand vorde underrettet.

Art. 16: De skulle Dommenis Slutninger strax, efter at de ere afsagte, til den Eedsoren Skriver, hvor nogen er, levere, at de i Tingbogen, Raadstuebogen, eller Protocollen strax kunde indskrivis, og Parterne, som Dommene begære beskrevne, dem uden Ophold bekomme; Men hvor ingen Eedsoren Skriver er, der forretter Dommeren det selv.

Art. 14, 2den Halvdel: „Huis nogen Ofver- eller Underdommer . . . til det foregaaende“ er udeladt i D. R. U. og N. L.

15.[1])

De skulle i alle Pengesager udtryckeligen sette huor meget Hofvedsumm, Rentte oc Omkostning betalis skal. Oc paa det de icke med *Udregningen*[2]) self skulde besværis,[3]) maa de tilforordne forstandige Dannemænd til at giøre Udregning oc Liquidation i Parternis Nærværelse; huilke Dannemænd skulle hafve for deris Umage huis af Dommerne dennem derfor billigen tillagt vorder.

16.[4])

Naar de *dømme*[5]) Nogen til att giøre eller efterkomme Noget, da skulle de hannem en viss Tiid forelegge, inden huilken hand skal Dommen fyllistgiøre, oc sette en viss Straff hos *efter Lowen*,[6]) om hand det icke efterkommer. *Udi Gields-Sager skal udi Afsegten indføris, at derfor skal skee Udleg, Nam oc Vurdeering efter Lowen, om den Skyldige icke retter for sig.*[7])

17.[8])

Soerenskrifverne skulle boe i deris anbetroede Soerenskrifverier *ligesaavel som Fogderne i deris Fogderier*,[9]) oc ey sig i nogen Kiøbsted nedsette.

18.[10])

Lifs- oc Æris-Sager skulle icke af Byfogderne i Kiøbstæderne,

---

1) **Art.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—14.

2) D. R. U. og N. L.: Udregning

3) D. R. U. og N. L.: besværgis,
Besværge findes oftere for besvære, kfr. Kalkar Ordbog til det ældre danske Sprog.

4) **Art.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—15.

5) D. R. U. og N. L.: tildømme

6) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 16.

7) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 16.

8) **Art.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—17. Kfr. Danske Lovs 1—5—17 og 18, Optegnn. i Rev. Kom. I Kap. 5. 18 og III No. 7 samt Rev. Kom. Forhandl. Prot. 21 Marts 1683 No. 6.

9) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 17.

10) **Art.** 18 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—20, der er saalydende:
Naar nogen Misdædere skal dømmis fra sit Liv, eller no-

mens af Magistraten forhøris oc dømmis. Naar nogen Misdædere paa Landet skal dømmis fra sit Lif, eller nogen Æresag forefalder, som ey ved Erklæring kand afgiøris, da skal Soerenskrifveren tilliige med otte af de beste oc skelligste Laugrettismænd Sagen for sig tage, oc derudi dømme. T. B. 4, p. 4.

19.[1])

Laugmænd, oc de som nogen Ofverrett betiene, skulle uden nogen Forevending endelig kiende paa alle *Underretters Domme som for dennem til Stadfæstelse eller Underkiendelse indstefnis, oc dennem, huad heller de beskyldis eller ey, reise eller fælde.*[2]) *Desligeste skulle de ocsaa dømme paa Vidnisbyrd, som for dennem indstefnis.*[3]) Oc maa de ey deris Domme paa de indstefnede Domme grunde, men self tage Sagerne oc deris Beviiser for sig, oc derefter kiende oc dømme som de acter at forsuare. *Dersom nogen Ofverrett befinder at en Underdommer hafver giort*

---

gen fra sin Ære, enten til Bøjgde- og Birke-ting, eller til Byeting i de Kiøbstæder, hvor Borgemester og Raad have Lavtings Ret, da skal Dommeren tage til sig de otte beste Tingmænd, og selv med dem, under tresindstyve Lod Sølvs Bøder, dømme til, eller fra, og ej tilnævne andre Domsmænd derudi; Men i de Kiøbstæder, som svare under Lavtinget, skulle Borgemester og Raad under deris tresindstyve Lod Sølvs Bøder sidde Dom med Byefogden, naar nogen skal dømmis fra Liv, eller Ære, og skal Dommen givis begge Parterne beskreven, om de den begære, under Dommerens og fornævnte hans Med-Domsmænds Insegle.

[1]) Art. 19 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—22. Derimod har Udkastet intet tilsvarende til den i D. R. U. og N. L. fra Chr. IV store Reces 3—18 optagne 1—5—21, der er saalydende: Kongens Befalingsmænd skulle selv i egen Person Lavtingene, saa og de andre Ting undertiden besøge, og tilsee, at Retten med tilbørlig Respect holdis.

[2]) D. R. U.: Underretters Domme, saavelsom andris der blifve for deris Eed oc Vidnisbiurd kaldede, deris Toug oc Eder Gods Ære eller Lif angieldende, som for dennem til Stadfestelse, eller Underkiendelse indstefnis, oc dennem huad heller de beschyldis eller ei, reise eller felde,
N. L.: Under-Retters Domme, saavelsom . . . (o. s. v. som D. R. U.) . . . deris Forretning og Eeder . . . (o. s. v. som D. R. U.) . . . reise eller fælde,

[3]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 19.

nogen vitterlig Urett i sin Dom, huilket hans næste Ofverdommer ey hafver tilbørlig eractet oc satt hannem til Rette derfor, da dersom samme Underdommer er stefnt, maa Ofver-Retten derudi uden Hiemviisning giøre huis Rett er, med mindre der findis nogen Forseelse oc Gierning, for huilken han bør særligen at søgis.[1]) Laugmændene skulle oc kiende paa alle de *Vidnisbyrd,*[2]) som til Grefvernis oc Friherrernis Birker blifve førte, dersom de til Laugtinget enten til Stadfæstelse eller Sveckelse indstefnis.

20.[3])

Imod Adelens oc *lige med Adelen*[4]) Priviligeeredis Brefve, maa de Ofverdommere som staa under Oberhoffretten vel[5]) dømme, med mindre de saaledis i Dommen røris, at det deris Ære oc Lempe er fornær, som dennem udgifvet hafver.

21.[6])

C. 4. Rec. p. 342. Laugmændene skulle lade sig nøye med den Laugmands-Told som af *Arildstiid*[7]) paa huer Sted hafver været sædvanlig, sampt *med*[8]) anden billig Rettighed, oc saadan Tynge icke C. 4. Rec. p. 338. self imod Sædvane forhøye. *Naar nogen Laugmand*[9]) ved

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 19.

[2]) D. R. U. og N. L.: Vidner,

[3]) **Art.** 20 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—23. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 20.

[4]) D. R. U. og N. L.: med Adelen lige

[5]) N. L.: og vel

[6]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—25. Kfr. Optegn. III i Rev. Kom. No. 5 og 8 samt Rev. Kom. Forhandl. Prot. 21. Marts 1683 No. 7.
N. L. har derhos som Art. 26 følgende Bestemmelse:
Afstaar nogen Lavmand med Kongens Tilladelse Bestillingen til en anden, da maa hand ikke oppebære Lavmands Told, førend den, som Bestillingen afstaaet haver, ved Døden er afgaaen.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 13. Mai 1685.

[7]) N. L.: Alders Tid

[8]) N. L.: den

[9]) D. R. U. udelader Afsnittet: „Naar nogen . . . oc ey viidere."
N. L.: Og, naar Lavmændene
Kfr. Optegnn. i Rev. Kom. I Kap. 5. 21 og III No. 5.

Døden afgaaer, da *maa hans efterladte Hustrue oc Børn*[1]) lige ved de Geistlige niude Naadsens Aar, dog alleene udi den visse Indkombst som til Laugstoelen *aarligen*[2]) ydis oc oppebærgis, oc ey viidere.

22.[3])

Alle Dommere[4]) skulle self saa fremt de efter Sagens Omstændighed finde Nogen til Kost oc Tæring, sette oc nafngifve i deris Domme, huor meget den skal være, eftersom Sagen hafver været klar eller mislig til.

23.[5])

Commissarier udi de Sager som *ellers*[6]) icke bequemmeligen kunde *af ordinarie Dommere*[7]) ordeelis, bevilgis oc forordnis *af Kongen eller hans Statholder*[8]) effter begge Parters Begiering: Mens dersom den eene Part veigrer sig derudi, oc icke vil hafve gode Mænd paa saadanne Trætter som ey anderledis end ved Commissarier bør eller kand adskillies, endog hand af den anden Part derom er besøgt, da skal det være hans Vederpart friit for, eene *kongel: Befalning at tage,*[9]) dog at hand skelligen beviiser at hand sin Vederpart tilforn Halfdeelen af Commissarierne at tage hafver tilbudet.

24.[10])

Udeblifver een eller fleere af Commissarier eller andre gode Mænd, som til nogen Forrettning ere forordnede formedelst louglig Forfald, da hafver de som kommer tilstæde, Mact til andre vederhæftige gode Mænd i deris Stæd at tage:

---

[1]) N. L.: skal deris Hustruer, eller Børn
[2]) udeladt i N. L.
[3]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 1—5—24.
[4]) D. R. U. og N. L.: De
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 22.
[5]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. 1—5—26 og N. L. 1—5—27. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 23.
[6]) D. R. U.: Commissarier udi de Sager som Samfrender bør at dømme udi, oc som ellers iche
N. L.: Commissarier udi de Sager, som ikke
[7]) D. R. U. og N. L.: til Tinge
[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[9]) D. R. U. og N. L.: Befaling at søge,
[10]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. 1—5—27 og N. L. 1—5—28.

Med mindre de som paa een Side ere tagne, alle udeblifver, thi da skal den Part begiere andre Commissarier af Kongen eller Statholderen.[1])

25.[2])

Commissarier oc andre desliige skulle, om mueligt er, inden sex Uger efter at Befalingen er dennem tilstillet, forrette huis dennem befalet er, oc inden Maaneds-Dag i det seeniste efter *deris*[3]) Forrettning gifve deris Dom beskrefven, oc da strax huis Brefve oc Documenter for Retten leveerede ere, en huer igien lade tilstille.

26.[4])

Naar Commissarier eller andre Dommere som en Rett besidder,[5]) sig om deris Domme oc Forrettninger ey kunde foreene, da skulle de fleeste Stemmer beslutte Dommen eller Forrettningen; end ere de lige mange paa begge Siider, da gifver den som Formand er med dem som hannem følge, Dommen beskrefven oc ingen Anden.

27.[6])

Commissarier i deris Afsigter skulle oc dømme huilcken af Parterne Commissionens Omkostning skulle betale, om den som Commissionen forhuerfvet hafver, bør den gandske eller en Andeel, oc huorviit deraf, betale: Henseende huo i Sagen best grundet er, oc derfor den i alle Puncter vinder, saa oc om Sagen saa er beskaffen at den ey anderledis kunde været bequemmeligen udført, eller den som Commissionen hafver forhuerfvet, Sagen ved Landsloug oc ordentlig Rettergang med mindre Bekostning kunde hafve udført, thi da bør den som taber ey føris paa større oc unødig Bekostning ved saadan Processens Forandring.

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 5. 24.
[2]) **Art.** 25 svarer til D. R. U. 1—5—28 og N. L. 1—5—29.
[3]) N. L.: den
[4]) **Art.** 26 svarer til D. R. U. 1—5—29 og N. L. 1—5—30.
[5]) D. R. U. og N. L.: besidder og deslige,
Kfr. Danske Lov 1—5—26: „Naar Commissarier, eller andre Dommere, som een Ret besidde, eller Ridemænd, og deslige, . . .‘
[6]) **Art.** 27 svarer til D. R. U. 1—5—30 og N. L. 1—5—31.

Det siette Capittel.[1]

Om Indstefning till høyere Rett.

1.[2]

Dersom Parterne voldgifver deris Sag oc Tvistighed paa Dannemænd, enten med Opmand eller uden, da huad de sige oc kiende saaviit deris Fuldmact dennem tillader at giøre, det staar fast, oc kand ey for nogen Rett til Underkiendelse indstefnis, dog Kongen sin Sag forbeholden.

2.[3]

Besictelser,[4] Liquidationer oc desliige *Forrettninger,*[5] *naar der falder Klage paa,*[6] indstefnes for den Rett som Befallingen dertil udsted hafver, *eller om det er Øfrigheds Befaling, da indstefnis de som det forrettet hafver for deris rette Dommere.*[7]

3.[8]

Ofverkiøbmænds Afskeeder skal strax, *naar det behøfvis,*[9] for Byefogden, *Byens Magistrat*[10] oc andre ordentlige Dommere til Underrettning oc Paakiendelse indstefnis.

4.[11]

Dog bør ingen Overkiøbmand *eller Oldermand*[12] eller Andre som icke ere *nogen*[13] rette Dommere, men meere Un-

---

[1] Kap. 6 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 6.
[2] Art 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—1.
[3] Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—2.
[4] D. R. U. og N. L.: Granskninger,
[5] D. R. U. og N. L.: Afsigter,
[6] Udeladt i D. R. U. og N. L.
[7] Udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 2.
[8] Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—3.
[9] Udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 3.
[10] D. R. U. og N. L.: Borgemæster og Raad,
[11] Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—4.
[12] udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 9 Febr. 1683 og Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 4.
[13] Udeladt i D. R. U. og N. L.

derhandlere, for deris Afskeeder tiltalis, uden saa er at der aabenbarlig vitterlig Bedrag findis under.

5.[1])

Skiftebrefve *eller Registeeringer,*[2]) Indførseler, Udleg i arfveløs Boe, oc i Godsis Opbiudelse, indstefnis for den Ofver-rett, som de Personer ere under der samme Forrettninger giort hafver.

6.[3])

Commissarier som *af Kongen eller hans Statholder*[4]) bevilgis, indstefnis for Oberhoffretten for deris Domme eller Forrettninger.

7.[5])

Prousternis Domme indstefnis for Stiftsbefalningsmanden oc Superintendenten.

8.[6])

Soerenskrifvernis[7]) Domme indstefnis til *Laugtinget;*[8]) Bytingsdomme indstefnis for Raadstueretten; Raadstue-Domme indstefnis for Laugtinget, eller, huor-somhelst sær Privilegie derom tilholder, lige for Oberhoffretten. Laugmændenis Domme indstefnis for Oberhoffretten. Desliigeste oc saa Stiftsamptmandens oc Superintendentens, sampt Ecteskabs-Dommeris Domme. Oberhoffrettens Domme indstefnis for Kongens høyeste Rett.

---

1) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—5.
2) Udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 5.
3) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—6.
4) Udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 9 Febr. 1683 og Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 6.
5) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—7. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 7.
6) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—8. Kfr. Optegn. III i Rev. Kom. No. 9, Rev. Kom. Forhandl. Prot. 21 Marts 1683 og Rev. Kom. Forestilling 9 Mai 1683 No. 5.
7) D. R. U. og N. L.: Bøjgde- og Birke-Tings
8) D. R. U. og N. L.: Lavting.

9.[1])

Birkedommere i Grefskaberne og Friherskaberne indstefnis for deris Domme lige til høyeste Rett, og icke til Laugtinget.[2])

10.[3])

Vil Nogen stefne *Soerenskrifveris eller Byfogeders eller de Byers Magistraters Domme, som ey høre lige for Oberhoffretten for deris Ofverdommere,*[4]) da skal hand tage *bemeldte Underdommeris*[5]) Dom beskrefven, *oc inden sex Maaneder efterat den var forkyndt for hannem, tage Stefning der-ofver,*[6]) eller siden icke hafve Mact den at paatale. Men dersom Nogen er dømt til saadanne Bøder, som hand blifver fredløs for, om hand icke retter for sig *eller*[7]) oc icke inden *tolf*[8]) Uger *efter Forkyndelsen*[9]) indstefner Dommen, da hafver hand ey siden Mact paa den at tale uden hand kand faa Opreisning.

11.[10])

Huo som stefner nogen Underdommeris Dom for Ofverdommere til Underkiendelse, oc samme Dom blifver i alle Maader ved Mact kiendt af Ofverdommeren, da bør hand at gifve sin Vederpart en billig Kost oc Tæring oc *paa Processen anvendte Bekostning, sampt*[11]) til Underdommeren huis billigt

---

[1]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—9.
[2]) D. R. U. og N. L.: Lagtinget, eller Over-Hofretten.
[3]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—10.
[4]) D. R. U. og N. L.: Vil Nogen stævne nogen Underdommeris Dom, som til Bøjgde- Birke- eller Bye-Ting, eller i anden Ret, som ej hører lige under Over-Hofretten, dømt er,
[5]) D. R. U. og N. L.: Underdommerens
[6]) D. R. U. og N. L.: og den inden sex Maaneder, efterat den afsagt er, for Lavmændene, eller Over-Retterne indstævne,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 10.
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[8]) D. R. U. og N. L.: sex
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 10.
[9]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 10.
[10]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—11.
[11]) udeladt i D. R. U. og N. L.

er efter Sagens Beskaffenhed, *som altsammen af Ofverdommeren udtryckelig skal berammis oc næfnis.*[1])

12.[2])

Laugmænds, Commissariers oc de Byers Magistraters Domme, som icke staar under Laugmandens Kiendelse,[3]) skulle inden Aar oc Dag, efterat de ere *forkyndte,*[4]) til Kongens Oberhoffrett indstefnis; *desligeste oc saa Stifftsamptmandens oc Superintendentens, sampt Ecteskabsdommeris Domme.*[5]) De Sager som *fra Norge*[6]) maa til høyeste Rett[7]) indstefnis, skulle inden atten Maaneder efterat Dommene ere *forkyndte,*[8]) stefnis. Skeer det ey, da stande de, saaviit Dommeren angaaer uryggede, saa at Dommeren blifuer uden Skade, om Kongen derudjnden dispenseerer, saasom om Sagen Umyndige angaar, oc deris Værger ere blefven uvederhæftige, som dennem Noget til Skade kunde hafve forsømt, eller Kongen i Drabs-Sager eller andre gifver Opreisning, huor Tiden oc Stædet til Sandheds Opliusning kand være fornøden, eller anden oc bedre Beviisning i Sagen føris oc forhuerfvis.

13.[9])

Døer nogen Laugmand eller *anden slig Ofverdommer,*[10]) eller Commissarier, inden Aar oc Dags Forløb, da skulle de som deris Domme stefne ville, inden sex Maaneder efter Dommerens Afgang tage Stefning, dog at samme Stefnings Datum

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 11.
[2]) Art. 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—12.
[3]) D. R. U. og N. L.: Lavmændenis og de Over-Retters Domme, som staa lige under Over-Hofretten, og Commissariers Afsigter
[4]) D. R. U. og N. L.: afsagte,
Kfr. Optegn. I i Rev. Rom. Kap. 6. 12.
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. ovenfor Art. 8.
[6]) overstrøget i D. R. U. og udeladt i N. L.
[7]) N. L.: Kongens Højeste Ret
[8]) D. R. U. og N. L.: udstæte,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 12.
[9]) Art. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—13.
[10]) D. R. U. og N. L.: andre slige Over-Rettis Dommere,

oc Termin icke udtydis, forstaais eller forlængis ofver den forbemeldte Aar oc Dags Termin efter Dommens *Forkyndelse.*[1])

14.[2])

Dog skal Ingen være formeent, end-oc efter forskrefne Termins Forløb, nogen Dom eller Forrettning til Stadfæstelse at indstefne, *naar det icke til Underkiendelse er henseet.*[3])

15.[4])

Iligemaade dersom Nogen *efter Terminens Forløb*[5]) sin Vederpart vil stefne, ey beskyldendis Processen eller Dommen, men at hand enten det hafver fodret som siden befindis een-gang at være betalt, eller i andre Maader nogen Urictighed i samme Sag begaaen, da maa hand *indstefne sin Vederpart, inden huad Tiid det forefalder for Oberhoffretten*[6]) for saadan ved ulouglig Middel paaførte Skade, eller for Falsk, efftersom Sagen er til oc hand trøster sig med Retten den at kunde udføre oc forsvare.

16.[7])

Ingen skal tilstædis Stefning til Oberhoffretten med mindre hand stefner Laugmændenis eller andre Ofverretters Domme: *Oc skal hand hafve baade dennem oc Underretternis Domme for sig beskrefen, undtagen i de Personers Sager som bør indstefnis lige for Oberhoffretten. Til Kongens høyeste Rett blifver ingen Stefning i Kongens Cancellie udi Kiøbenhafn tilstæd, med mindre den stefner Oberhoffrettens Domme, eller nogen Sag som lige*

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Udstædelse.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 13.

[2]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—14. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 14.

[3]) D. R. U. og N. L.: naar Dommernis Domme, eller Forretninger ikke til Underkiendelse indstævnis.

[4]) **Art.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—15.

[5]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 15.

[6]) D. R. U. og N. L.: sin Vederpart derfor til Over-Hofretten og Højeste Ret indstævne
Kfr. Optegn. I i Rev Kom. Kap. 6. 15.

[7]) **Art.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—16.

for høyeste Rett er indkaldet eller bevilget at indkomme;[1])[2]) oc maa ingen Sag til Kongens høyeste Rett indstefnis for ringere end det huis Hofvedstoel oc som Sagen hafver reist sig af, er *tre hundrede*[3]) Lod Sølf eller des Værd, være sig Gield, Bøder eller Andet, med mindre det angaaer Nogens Person *eller*[4] gode Nafn og Rycte.

17.[5])

De Sager huor-udi Nogen for Rettens Fornectelse oc voldsom Tuang oc Forurettelse anklagis, *maa for mindre eller høyere Ofverrett efter Sagens oc Personernis Beskaffenhed lige indstæfnis.*[6])

18.[7])

Kommer ellers Nogen ind for *en Ofverrett*[8]) med nogen Sag som allereede er eller burde været dømt paa i *nogen Under-Rett,*[9]) oc[10]) icke hafver *dens Dom*[11]) derudj beskrefven

---

[1]) Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 16.

[2]) D. R. U.: oc hafver baade dennem oc Underretternis Domme for sig beschrefven, undtagen i de Sager som lige at indstefnis bør for Oberhofretten. Saa skal ey heller Nogen tilstædis Stefning i Cancelliet til Kongens høieste Ret, med mindre hand stefner Oberhofrettens Domme, og hafver i lige-Maade baade dennem oc andre forhen i Sagen ergangne Domme for sig beschrefne, undtagen i de Sager, som lige at indstefnis bør for Kongens høieste Ret:
N. L.: og beviser at have baade dennem og Underretternis Domme taget beskrèven, undtagen i de Sager, . . . (o. s. v. som D. R. U.) . . . som lige at indstævnis bør for Kengens Højeste Ret:

[3]) D. R. U. og N. L.: to hundrede
Kfr. Optegnn. i Rev. Kom. I Kap. 6. 16. og III No. 10, Rev. Kom. Forhandl. Prot. 21 Marts 1683 og Rev. Kom. Forestilling 9 Mai 1683 No. 6.

[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[5]) **Art**. 17 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—17,

[6]) D. R. U. og N. L.: maa for Over-Hofretten lige indstævnis. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 17.

[7]) **Art**. 18 svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—18. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 18.

[8]) D. R. U. og N. L.: Over-Hofretten, eller for Kongens Højeste Ret,

[9]) D. R. U. og N. L.: Under- og Over-Retterne,

[10]) D. R. U. og N. L.: og dog

[11]) D. R. U. og N. L.: deris Domme

med sig da skal hand afviisis oc gifve sin Vederpart Kost oc Tæring.

19.[1])

Dersom Nogen i vitterlige oc Kiends-Sager, saa oc i andre unyttige Trætter, enten stefner eller lader sig stefne til Kongens Oberhoffrett, eller høyeste Rett, Sagen alleene sin Vederpart til stor Bekostning dis længer at kunde opholde, da skal den som Sagen taber icke alleene betale *den paa Processen anvendte billig Omkostning*[2]) men oc saa gifve sin Vederpart en billig Kost oc Tæring: Men dersom *Nogen*[3]) vil rette for sig oc fyldistgiøre huis Dom ofver hannem tilforn falden er, oc hans Vederpart dog stefner hannem til Kongens høyeste Rett,[4]) til at føre hannem i viidere Omkostning, eller oc til den Ende alleene, at hafve Stadfæstelse paa ergangen Dom af Kongens høyeste Rett[4]), oc hand ingen Contra-Stefning tager, da bør hand ingen Omkostning gifve sin Vederpart.

20.[5])

Huis oc Nogen som u-vederhæftig befindis i en rede oc

---

[1]) **Art.** 19, der svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—20, er i N. K. P. med anden Haand rettet til Art. 20. Som Art. 19 er i Margen ligeledes med anden Haand tilføiet (kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 6. 21): Indstefnis nogen Dommere, Domsmænd eller de som nogen Forrettning paa Rettens Vegne giort hafve, til deris Dommis Afsegters eller Forrettningers Underkiendelse, oc de blifve ved Mact kiendt, da skal den som dennem stefnet hafver, igiengifve dennem deris Kost oc Tæring som de giort hafver, frem oc tilbage igien til deris eget.

Dette er optaget i D. R. U. og N. L. som 1—6—19 og kun deri afvigende, at Ordene „Dommis Afsegters eller Forrettningers Underkiendelse“ er forandret til „Dommis eller Afsigters Underkiendelse“ og Ordene „Kost oc Tæring“ til „Tæring“.

[2]) D. R. U. og N. L.: den billig paa Processen anvendte Omkostning;

[3]) D. R. U. og N. L.: hand

[4]) D. R. U. og N. L.: Over-Hofretten, eller Kongens Højeste Ret,

[5]) **Art.** 20, der i N. K. P. er rettet til 21, kfr. ovenfor Note 1, svarer til D. R. U. og N. L. 1—6—21.

klar Sag stefner *nogen Ofverdommeris Dom til Kongens høyeste Rett eller Oberhoffretten,*[1]) ved huilken *Dom*[2]) hand efter rictig Haandskrift eller Forskrifvelse er tildømt Noget at betale eller fra sig legge, da bør hand at sette Vissen eller nøyactig Borgen for huis Dommen om formelder, saa oc for huis Bekostning hand med Ophold oc viidere Process fører sin Vederpart udi: Oc huis hand enten icke vil eller icke kand sette Vissen for sig, da bør hans tagen Stefning icke forhindre hans Vederpart, at hand jo ved Rettens Middel lader ergangen Dom fyldistgiøris.

Det sivende Capittel.[3])

Om Skriffuere ved Retten.

1.[4])

Alle *eedsoerene Skrifvere oc andre* som ere bestillte udi *Retten* at skrifve, skulle opricteligen handle i deris Bestilling.[5])

2.[6])

Alle Protocoller oc Retten vedkommende Bøger skulle være numereerede, igiennemdragne oc forseglede med Statholderens Seigl.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: til Kongens Over-Hofret, eller Højeste Ret, nogen Over-Dommers Dom,

[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[3]) **Kap.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 8. Om D. R. U. og N. L. Kap. 7 se ovenfor ved Kap. 3 Art. 11 og ff.

[4]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—1. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 7. 1.

[5]) D. R. U. og N. L.: Alle som ere bestilte i Under- og Over-Retter at skrive, skulle . . . Bestilling, efter den Eed, som de soret have.

[6]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—2, der er saalydende:

D. R. U.: De schulle hafve een huer sin Ting eller Raadstue Bog, eller Protocol, samt alle Retten tilhørige Bøger, numererede, igiennemdragne oc forseiglede: Dem som hører til Underretterne, med Kongens Befalningsmænds, eller Øfrighedens, men dem, som høre til Offuerretterne, med Rettens,

3.[1])

Udi Protocollerne skal med Fliid oc Troskab uden Betaling *indtegnis*[2]) alt huis til Tinge oc for Retten forefalder, være sig Afsigter,[3]) Tingsvidner, Pante- oc Skøde, Mageskiffte- oc Gafvebrefve *som i nogen Process i Rette leggis, eller*[4]) andre Rettens Forhandlinger, efter den Orden som de ere fremlagde. Oc maa de icke skrifve Noget til Tinge paa Andet eller løst Papiir, oc siden hiemme det reenskrifve, men skulle det strax paa Tinget eller huor Retten holdis i *Protocollerne*[5]) indføre. Bladerne oc Siderne skulle de oc fuldskrifve, oc ey lade noget Rum staa ledigt som Noget kunde tilsettis paa.

4.[6])

Foruden Protocollerne skulle paa By- oc Bøygdetingene, Raadstuerne oc Laugtingene holdis oc af de Vedkommende forvaris[7]) en Bog, huorudi alle Pante- Mageskifte- Skiøde- oc Gafvebrefve *eller*[8]) desliige, efterat de for Retten ere læste, oc baade af Dommeren og Skrifveren paaskrefne, Ord fra Ord skulle indføris, oc *her-efter intet Saadant i Protocollerne nogen Tiid indskrifvis.*[9]) *Af bemelte Bog skal en huer rictig Efter-*

---

eller dends fornemste Betientes, Segl. Notarius Publicus Regius schal oc hafve een igiennem dragit Protocol med Kongens Stadtholders Segl.

N. L.: De |skulle . . . (o. s. v. som D. R. U.) . . .; men dem, som høre til Over-Retterne, med Statholderens, eller Stigts-Amptmændenis Segl. Notarius . . . (o. s. v. som D. R. U.) . . . Statholders Segl.

Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 7. 2.

[1]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—3. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 7. 3.

[2]) D. R. U. og N. L.: De skulle i forskrevne Bøger, eller Protocoller, med Flid og Troskab uden Betaling indtegne

[3]) D. R. U. og N. L.: være sig Domme, Afsigter,

[4]) D. R. U. og N. L.: Maningsbreve og

[5]) D. R. U. og N. L.: samme Bøger, eller Protocoller,

[6]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N L. 1—8—4.

[7]) D. R. U. og N. L.: End skulle de derforuden have en Bog, hvorudi Gienpart af alle de Domme, som udstædis, skal indskrivis. Item

[8]) D. R. U. og N. L.: Maningsbreve, og

[9]) Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 7. 4.

rettning eller Copie efter Begiering[1]) gifuis, som hafver fornøden at viide, om det Gods som til Pant tilbiudis, mageskiftis, skiødis, eller gifvis, til Andre tilforn er pantsatt eller afhændt. Oc naar Nogen sit Pantebref, eller andre saadanne Brefve, som i fornefnte Bog ere indførte, indløser eller forandrer, da skal han plictig være dennem paaskrefne at fremskicke til det næste Bøygdeting eller Laugting som holdis efter sex Ugers Forløb efterat Indløsningen eller Forandringen skeed er, om det er i samme Stifft oc efter tolf Uger om det er uden Stiftet, sampt oc til Raadstuen efter fire Uger i samme By, oc otte Uger i en anden By, at det i *den samme Bog som det tilforn er indskrefvet udi, kand af Skrifveren*[2]) vorde antegnet, under hundrede Lod Sølfs Straff til Kongen, og derforuden om nogen Falskhed derunder befindis at være begangen, at liide som vedbør. *Foruden disse Bøger skal paa huer Raadstue holdis oc forvaris en sær Bog, huor udi skal indføris alt huis der i Særdeelished, Retten ey Vedkommende anordnis eller forrettis, sampt stedsevarende Mandtalle paa Borgerskabet. Fattis nogen af disse Bøger, da skal af Dommeren eller Byens Ofrighed derfor bødis et hundrede Lod Sølf: Oc dersom Dommeren eller den eedsoerene Skrifver befindis icke strax oc rictigen derudi at indskrifve det som vedbør, hafve forbrudt for huer Gang tive Lod Sølf.*[3])

5.[4])

Alle de som nogen Dom forfatter eller skrifver, skulle derudi indskrifve aldt det[5]) som Hofvedsagen angaaer, oc icke for nogen deris Fordeel Brefvene oc Documenterne kortere eller vidtløftigere *indføre,*[6]) eller anderledis skrifve end som forsuarligt kand være: *En huer Skrifvere skal Dommene oc Brefvene*[7])

---

[1]) D. R. U. og N. L.: en hver til Efterretning der af skriftlig

[2]) D. R. U. og N. L.: Bogen af Skriveren kand

[3]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 7. 4 og Rev. Kom. Forhandl. Prot. 30 April 1683.

[4]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—5. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 7. 5.

[5]) D. R. U. og N. L.: Skrivere og andre, som nogen Dom forfatte, skulle i Dommene alt det indføre,

[6]) D. R. U. og N. L.: forfatte,

[7]) D. R. U. og N. L.: De skulle Brevene

klarligen oc vel fuldskrifve. *Huis Nogen sig herimod forseer, skal hand*[1]) effter louglig Process straffis eftersom Forseelsen er til: *Oc dersom hand sig forsettligviis imod sin Eed*[2]) forgriber, skal hand strax afsættis, oc icke meere *sin*[3]) Bestilling betiene.

6.[4])

Indleggerne eller Forsetterne skulle af Parterne postviis klar oc tydelig indstillis, dog med saadan Korthed som Sagen i nogen Maade kand liide oc medføre, saa at omskønt de Ord fra Ord i Dommen indføris, der ved dog ey forstor Viitløfftighed i Sagen skal foraarsagis. Bruger Nogen af Parterne saadan Viitløftighed oc u-fornøden Omsvef, som Sagen kunde forblomme, oc Dommeren i dens rette Forstand forvilde, da afviisis hand billigens med saadanne Skriffter, oc tilholdis straxsen at forfatte sit Indleg som tilforn sagt er.

7.[5])

Veigrer nogen *Dommere eller*[6]) Skrifvere sig modtvilligen i Protocollen[7]) at indføre noget forhørt Vidnisbiurd, eller Andet som bør med Rette at indføris, huorved Nogens Rett kunde spildis, da hafver hand dermed forbrudt tresindstive Lod Sølf oc derforuden stande den Forurettede til Rette for huis Skade hand derofver liidt hafver.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: og hvis de sig herimod forsee, skulle de

[2]) D. R. U. og N. L.: og der som nogen af Dommerne, som hermed bør at have Indseende, advaret ikke retter sig, eller forsætlig vis imod sin Skriver-Eed sig

[3]) D. R. U. og N. L.: Skrivers

[4]) **Art.** 6 (Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 7. 6) svarer til D. R. U. N. L. 1—8—6, der er saalydenbe:

Dog skulle de ikke være forpligtede i Dommene mere, end Meningen, at indføre af hvis forsætter, som i Retten ere læste og paaskrevne, paa det at slige vitløftige forsætter Sagen ikke formeget skulle forblomme, og Over-Dommerne siden i dens rette Forstand dismere forvilde.

[5]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—7, 1ste Halvdel. Kfr. p. 43 Note 5.

[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[7]) D. R. U. og N. L.: i Ting- og Raadstue-Bogen, eller Protocollen,

8.[1])

Forfalsker nogen Skrifver eller Andre *Protocollen eller Pantebogen*[2]) eller gifver falske Tingsvidner ud, da straffis hand derfore som en Falskner paa sin Ære, Haand oc Boes-Laad.[3])

9.[4])

Forholder *en Soerenskrifver, By- eller Raadstueskrifver*[5]) Nogen *af Parterne*[6]) enten Tings- eller Raadstue-Vidne, Domme, *Opsettelser*,[7]) eller andre Brefve at gifve beskrefven i Byerne ofver fiorten Dage i det længste, efterat de ere forhuerfvede *eller afsagde*,[8]) oc paa Landet fire Uger efterat Tingreisen er endt, med saa Skel at *Beskrifvelsen*[9]) for Retten er begieret, oc den halfve Betaling for Bref-Penge, med stemplet Papiir dertil hos *Dommeren eller Skrifveren*[10]) ere indleveerede, da gifve hand for huer Dag de ofver Tiiden forholdis, til den som opholdis *et*[11]) Lod Sølf. *Prousternis Domme skulle under lige Vilkaar gifvis beskrefven inden tre Uger efter at de ere afsagde. Men dersom Beskrifvelsen ey for Retten er begieret, da regnis de forbemeldte Tiider fra den Dag paa huilken Nogen af Parterne beviisligen begierer, den sampt leveerer den halfve Betalning oc Papiiret. Begierer ellers Nogen af Parterne en Doms Afsegt alleene forud beskrefven, da skal den hannem inden to Dagis Forløb efter Begieringen udstædis, eller bødis derfor*

---

1) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—8.

2) D. R. U. og N. L.: Tingbogen, eller Protocollen,
Kfr. Op egn. I i Rev. Kom. Kap. 7. 8.

3) N. L. tilføier: End om Lavrettis Mand, der skal forvare sit Zignet, og bruge det til Ret og Sandhed, med Forsæt noget besegler, som hand viste falsk at være, eller om nogen fordrister sig at bruge Lavrettis, eller andre Mænds Zigneter, til Falskhed, være lige Straf undergiven.

4) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—9.

5) D. R. U.: hand
N. L.: Skriveren

6) udeladt i D. R. U. og N. L.

7) udeladt i D. R. U. og N. L.

8) udeladt i D. R. U. og N. L.

9) D. R. U. og N. L.: de

10) D. R. U. og N. L.: hannem

11) D. R. U. og N. L.: to

som her-ofven sagt er; huilcken Afsegt hand maa lade forkynde for Vederparten, om hand den heele Beskrifvelse ey imidlertiid hafver kundet bekomme: Oc er hand der-efter dog til forbemeldte Tiid forplictet at indløse Dommens Beskrifvelse, uden huilken ingen Execution maa skee.[1])

10.[2])

Forholder nogen Laugmand, *Commissarier* eller Ofver-rettis-Skrifvere[3]) Nogen sin Dom *oc Documenter*[4]) ofver *sex Ugers Tiid,*[5]) da bøde hand for huer Dag fire Lod Sølf. Men huis *de*[6]) forsettligen opholder Nogen, oc derved forhindrer at hand icke kand faa Stefning til Kongens Oberhoffrett eller høyeste Rett,[7]) da hafve *de*[8]) forbrudt *deris*[9]) Bestilling, oc skal oprette den Klagende sin Skade.

11.[10])

Oberhoffrettens Domme skulle udlefveris *effterat*[11]) de vorder afsagde, oc maa Ingen sin Dom tilstillis førend alle de som for hannem hafver Dom hendet, oc dem beskrefven begieret, deris Domme hafver bekommet.[12])

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[2]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—10. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 7. 10.

[3]) D. R. U.: Laugtings eller Ofver Rettis Skrifver
N. L.: Lavmand, eller Overrettis Skriver

[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[5]) D. R. U.: fire Uger,
N. L.: fire Uger, efterat den er begært beskreven,

[6]) D. R. U. og N. L.: hand

[7]) D. R. U. og N. L. tilføier: i de Sager, som bør lige der at indkomme,

I D. R. U. er Ordene „eller Høyeste Rett i de Sager, som bør lige der at indkomme" tilføiet med anden Haand i Margen.

[8]) D. R. U. og N. L.: hand

[9]) D. R. U. og N. L.: sin

[10]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 1—8—11.

[11]) D. R. U. og N. L.: efter som

[12]) D. R. U. og N. L. tilføier: og maa Over-Hofrettens Skrivere ikke forholde nogen sin Dom over sex Uger, ej heller Grevernis og Friherrernis Birketings Skrivere over fire Uger, efterat den er afsagt, under den Straff, som i næstforregaaende Artikel mældt er.

I D. R. U. er Ordene: „ej heller Grevernis og Friherrernis Birketings Skrivere over fire Uger" tilføiet med anden Haand i Margen.

Det ottende Capittel.[1])

Huo der maa gaa i Rette for sig self, eller for Andre.

1.[2])

Mindre Mænd[3]) maa gaa i Rette oc suare for sig self naar de tiltalis.

2.[4])

End foraarsagis de at lade tale paa nogen Sag, da maa de icke self til Tinge deris Sager udføre, men Øfrigheden[5]) skal paa Saadannis Vegne lade tale, eller forordne dennem Een som skal udføre deris Sag.

3.[6])

Breider Nogen den som gaar i Rette paa deris Vegne Saadant, *bøde til Konningen otte Lod Sølf.*[7])

4.[8])

Beskyldis oc beviisis Nogen *at icke hafve bødt for sig udi ærlig Sag, saa som det tivende Capittel herefter formelder*, oc *hand*[9]) strax retter for sig, da maa det være hannem tilladt, oc Rettergangen ey derfor spildis. *Beskyldis hand*[10]) ey for

---

1) **Kap.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 9.
2) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—1.
3) D. R. U. og N. L.: Lovfælde og mindre Mænd
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 1.
4) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—2.
5) D. R. U. og N. L.: Øvrigheden, eller Husbonden,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 2.
6) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—3.
7) D. R. U. og N. L.: da skal hand derfor give otte Lod Sølv, halvdelen til Dommeren, og halvdelen til den, som gaar i Rette.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 3.
8) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—4 og 5.
9) D. R. U.: i Rettergang at være fordeelt for ærlig Sag, oc
N. L.: i Rettergang at være Dom overgaaen og Lovfælt for ærlig Sag, og
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 4.
10) D. R. U.: End beschyldis fordeelt Mand
N. L.: End beskyldis saadan Lovfælt Mand

Retten, men hans Vederpart lader hannem upaaanket gaa i Rette imod sig, da kand Vederparten ey siden Dom [1]) gangen er, for den Aarsags Skyld rygge eller igienkalde Dommen.

5. [2])

Ingen Quindis-Person maa for *Oberhoffretten eller Kongens høyesteRett* [3]) gaa i Rette, med mindre Sagen hendis eller hendis Mands eller Børns Ære eller Lif angaar.

6. [4])

Øfrigheden udi Kiøbstederne og paa Landet [5]) skulle skaffe dennem som icke maa eller kunde gaa i Rette for sig self saadanne Personer til at forfølge deris Sager, som de kunde være forvaret med: *Men dersom de self kand formaa en dyctig Person dertil, da bevilgis den af Øfrigheden efter deris Begiering.* [6])

7. [7])

Procuratorer som maa oc skulle forfølge andre Folkis Trætter, skal være gode, oprictige oc uberyctede Mænd.

8. [8])

I Kiøbstæderne skal de være saa mange som Byens Leylighed udkræfver.

9. [9])

Ingen maa sig *sammesteds* [10]) dertil lade bruge, uden de som af *Magistraten* [11]) dertil forordnis, oc af dennem be-eedigis, at de i ingen dennem beviste vrange oc urettfærdige

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Dom udi Sagen
[2]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—6.
[3]) D. R. U.: Kongens høyeste Rett
N. L.: Kongens Over-Hof-Ret, eller Højeste Ret
[4]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—7. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 6.
[5]) D. R. U. og N. L.: Borgemester og Raad udi Kiøbstæderne, og Øvrigheden, eller Husbonden paa Landet,
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[7]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—8.
[8]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—9.
[9]) Art. 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—10.
[10]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[11]) D. R. U. og N. L.: Borgemester og Raad

Sager ville lade sig bruge, ingen U-rettviisheder i Rettergang, Vidners Føring, eller anderledis videndis drifve, icke med Kroglouger, Udeblifvelser, Forhalinger, *unødvendige*[1]) eller søgte *Paaskud,*[2]) uden billige Aarsager, Sagen *at*[3]) opholde, *omgaais,*[4]) ingen viidtløfftige indvicklede *Stefning eller Indlegger*[5]) skrifve, oc dermed Aarsag gifve at Dommene viidtløfftigere end tilbørligt er skulle forfattis, icke ville hitze Folk sammen eller hindre louglige Forligelsmaal, icke ville de Fattige eller Andre med ubillig Løn udsue, endeligen att de deris Principaler med Fliid, Troskab oc Oprictighed ville tiene: Om huilke Stycker, oc om deris Eed, de af Dommeren udi huer Sag, som tviflraadig er, skulle erindres, oc, om Dommeren det fornøden eracter, paa ny for Retten giøre deris Eed, saa oc særdeelis advaris, at de raade Folk fra Skeldsord, Guffer oc Gloser, oc allermest fra ærrørige Ord, naar Æren icke søgis.

10.[6])

Befindis nogen Procurator herimod at handle, da skal hand strax af *Magistraten*[7]) afsettis oc ey af *Dommere*[8]) tilstædis for Nogen at gaa i Rette, oc derforuden straffis efter Sagens Beskaffenhed.

11.[9])

Dennem skal tilleggis Noget til Løn af *Magistraten*[10]) for Stefninger til Under eller Ofver-Retter at udkaste, Supplicatzer oc Indlegger at forfatte, saa oc for en gandske Process at drifve, efter dens Viitløftighed, oc *Principalernis*[11]) Vilkaar

---

1) D. R. U. og N. L.: unødige
2) D. R. U. og N. L.: Skudsmaal,
3) udeladt i D. R. U. og N. L.
4) udeladt i D. R. U. og N. L Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 9.
5) D. R. U. og N. L.: Stævninger, eller Forsætter,
6) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—11.
7) D. R. U. og N. L.: Borgemester og Raad
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 10.
8) D. R. U. og N. L.: Dommeren
9) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—12.
10) D. R. U. og N. L.: Borgemester og Raad,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 11.
11) D. R. U. og N. L.: Principalens

oc Formue; huorofver de Ingen med een eller anden Forevendelser maa betynge. Men naar de af Øfrigheden befalis, skulle de tiene de Fattige, være sig Enker, Vanvittige oc Værgeløse, eller Andre, uden Betaling, oc søge deris Løn oc Oprettning i den Kost oc Tæring, som dennem af Vederparten tildømmis.

12.[1])

Ofvergaaer nogen Procurator *eller Ombudsmand*[2]) den Fuldmact oc Ordre, som hannem af Principalen gifven er, *eller oc forsømmer Noget,*[3]) Principalen til Skade, da bør hand stande hannem til Rette derfor.

13.[4])

Ingen skal være forplictet til at bruge Procuratorer, som self ved sin Værge, Frende eller Tienere sin Trette vil udføre.

14.[5])

Hafver to Mænd Tiltale til Nogen paa en anden Mands Vegne for een Sag, da skal hand svare den som først fick hans Ombud, med mindre hannem Siugdom eller anden louglig Forfald tilslaais; thi icke bør mand svare to til een Sag. K. B. 8.

15.[6])

Paa Bøigden *tilsettis ingen Procuratorer,*[7]) men en huer skal der[8]) føre sin Sag ud, eller bruge dertil een i *Fogederiet*[9]) boesat oprictig Mand, eller begiere af *Amptmanden*[10]) en Person som hannem derudi kan tiene, dog at ingen anden Steds afsatt eller forviist Procurator dertil antagis.

---

[1]) **Art**. 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—13. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 12.
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) **Art**. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—14.
[5]) **Art**. 14 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 14.
[6]) **Art**. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—15. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 15.
[7]) D. R. U. og N. L.: maa ingen Procuratorer brugis;
[8]) D. R. U. og N. L.: der selv
[9]) D. R. U. og N. L.: Tinglavet, eller Birket,
[10]) D. R. U. og N. L.: Øvrigheden, eller Husbonden,

16.[1])

Procuratorer som oprictigen *udføre de Sager dennem betroede ere,*[2]) oc rettsindige altiid befindis, skulle ey derfor af Øfrigheden leggis for Had, men liidis oc forfremmis til *smaa Bestillinger*[3]) i Byerne.

17.[4])

Dersom Laugmænd eller andre Ofverdommere i victige oc tuifiraadige Sager for gott anseer oc til Sagens Opliusning det nødig befinder, bør Principalen self oc andre Interesserede at møde, naar det dennem foreleggis, under tive Lod Sølfs Bøder,[5]) med mindre de *beviiser*[6]) deris louglig Forfald.

18.[7])

Spilder Nogen anden Mands Sag med *dens egen eller hans Fuldmæctigis*[8]) ulouglige Beskylding, da bør hand at forfriske Vederparten Sagen igien, oc betale hannem hans beviislig Omkostning.

Det niende Capittel.[9])

Om Forfald.

Louglige Forfald i alle Rettergange ere disse: Om Nogen ligger paa sin Siuge Seng, saa at hand kand icke komme, eller

---

1) **Art.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—16.

2) D. R. U. og N. L.: Sager, dennem betroede ere, udføre,

3) D. R. U. og N. L.: Under Øvrigheds Bestillinger
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 16.

4) **Art.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—17. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 17.

5) D. R. U. og N. L. tilføier: halvdeelen til Dommeren, og halvdeelen til næste Hospital,

6) D. R. U. og N. L.: lade svære

7) **Art.** 18 svarer til D. R. U. og N. L. 1—9—18.

8) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 8. 18.

9) **Kap.** 9 (kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 9) svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 10 Art. 1.

D. R. U. og N. L. Kap. 10, hvis Overskrift er „Om Forfald og Skudsmaal," tilføier en Art. 2, der er saalydende:

End sigtis nogen paa Tinge, saa hand selv hører derpaa, for hvad Sag det er, eller han tager ved Gienmæle paa Tinge, da maa hannem ingen Forfald hielpe, at hand jo, enten selv, eller hans Fuldmægtig, bør at møde og svare.

hand[1]) er i Kongens Bestilling forhindret, eller oc om hand er kaldet til høyere Dom, eller hand skal værge sin Jord, *eller svare til nogen anden Sag, som hand er før stefnt til,*[2]) om det er hans rette Laugdag. Disse Forfald skal den som er, eller hafver stefnet, dersom hand for nogen af dennem icke kand møde, *enten*[3]) lade svære paa Tinget med opragte Fingre efter Lougen, *eller i andre Maader nøyactelig beviise;*[4]) med mindre hand er i Kongens Ærinde uden Riget afferdiget: End er hand i Riget, da gifve under sin Haand at hand i saadan Kongens Kald er forskrefven, at hand derfor icke kand møde eller skicke sin Fuldmæctig.

Det tiende Capittel.[5])

Om Hiemmel.

1.[6])

Huo som Hiemmel vil være *eller træde i en Andens Sted, oc sig en Sag saasom Hofvedmand paatage*[7]) til Tinge eller i nogen Rettergang paa sine egne eller sit Herskabs Vegne, oc vil dermed drage Andre fra deris Rett, da skal den som saa hiemler *oc imellem-kommer,*[8]) strax personligen stande i samme Stæd, under samme Forfølgning, *oc*[9]) liide oc undgielde huis Lougmaal udi samme Rett kand paafølge, paa det at ingen Mands *Rett oc Sag*[10]) skal spildis.[11])

2.[12])

Ingen Hiemmel skal staa for fulde uden den der veder-

---

[1]) D. R. U. og N. L.: mand
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[5]) **Kap.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 11. Kfr. Optegn. i Rev. Kom. I Kap. 10 og III No. 11.
[6]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—11—1.
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[9]) udeladt i N. L.
[10]) D. R. U.: rette Deele
N. L.: Ret og Søgning
[11]) N. L. tilføier: 'eller til skade forhalis.
[12]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—11—2.

hefftig er, eller *befuldmæctiget*[1]) af den der bør at svare dertil med Rette.

3.[2])

Ingen skal fremskicke sit Hiemmels-Bref til Tinge uden hand sender det Bud derhos som *er befuldmæctiget*[3]) strax at skulle gaa i Rette som forskrefvet staaer.

4.[4])

Er det oc at nogen Hiemmel fremkommer enten personlig eller med Hiemmels-Bref, aldeeles nøyactig som forskrefvet staar, da skulle Dommerne[5]) plictig være at dømme paa efter Lougen, uden all Undskylding eller Opsettelse, være sig huo det være kunde, som enten personlig eller ved Hiemmels-Bref indtræder i Hiemmels Stæd, ingen Persons Stand eller Condition anseendis, oc lade begge Parterne vederfaris den samme Dom oc Rett, som de ellers vilde eller skulde giøre oc afsige imellem Sagsøgeren oc den som Hiemmel ført hafver, saa at aldeelis Ingen sin Rett oc Sag for saadan Hiemmel hindris eller opholdis.

Det elleffte Capittel.[6])

Om Skickelighed for Retten.

1.[7])

Huo som kommer til Tinge eller for nogen Rett eller Commission, være sig Hofvedmand eller Fuldmæctig, Vidne eller Andre, skulle ære Kongens Rett, oc med beskeedne Ord, skickelige Lader oc Facter, baade imod Dommeren oc Vederparten, gaa i Rette oc deris Sager fremføre.

---

1) D. R. U. og N. L.: Fuldmyndig
2) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—11—3.
3) D. R. U. og N. L.: fuldmyndig og mægtig er,
4) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—11—4.
5) D. R. U. og N. L.: Dommerne baade til Lavting, Byeting, Birketing, Bøjgdeting, eller anden Ret, pligtige være
6) **Kap.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 12. Kfr. Optegn. III i Rev. Kom No. 11.
7) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—12—1.

2.[1])

Huo som paa Tinge eller for nogen Rett eller Commission giør Dommeren Ulyd, med Raaben, Buldren, *Banden eller Banken,*[2]) eller gifver sin Vederpart *nogen*[3]) Skields-Ord, eller skielder en anden ærlig Mand for en Løgnere, eller i andre Maader taler ærlige Folk paa, deris Ære oc Lempe fornær, oc er Dommeren ulydig, oc icke vil gifve Plads oc Rum for Retten, bøde *til Kongen*[4]) tre Lod Sølf, oc derforuden tiltalis oc straffis som Forseelsen er til.

3.[5])

Dog maa Ingen slippe Hofvedsagen som begyndt er at drifvis, oc anden Sag anfange for Ord eller Gierning, som Parterne imellem kunde falde i Rettergangen.

4.[6])

Den som uden Dommerens Tilladelse eller Befaling suær oc bruger Guds Nafn forfængeligen til Tinge eller for nogen Rett, schal gifve *den*[7]) første Gang hand saaledis svær et half Quintin Sølf, anden Gang et Quintin, tredie Gang et half Lod Sølf, oc saa dobbelt frem-ad, de to Parter til næste Hospital, oc den tredie til Dommeren for hand skal opkræfue dennem. Oc skal huer som saa svær stille Dommeren tilfreds førend hand gaaer af Tinget eller fra Retten, eller hafve forbrudt tre Lod Sølf, Halfdeelen til næste Hospital, oc Halfdeelen til Dommeren, oc dog betale for huer Eed hand soeret hafver, som forskrefvet staaer.

5.[8])

De som gaaer i Rette for Kongens høyeste Rett,[9]) skulle tilbørligen oc med sømmelig Respect deris Sager forebringe,

---

[1]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—12—3.
[2]) D. R. U. og N. L.: Banken, eller Banden,
[3]) D. R. U. og N. L.: nogle
[4]) D. R. U. og N. L.: imod Dommeren
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 11.
[5]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—12—4.
[6]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—12—5.
[7]) D. R. U. og N. L.: for
[8]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—12—6 og 7.
[9]) N. L.: Kongens Over-Hofret, og Højeste Ret,

altiid[1]) deris Tale i Rettergangen til Kongen, huad heller hans Majestet self er tilstæde eller icke, henvende, oc jmen de for Retten staaer, sig fra all Skielden, Løigten, Sværen oc Banden, oc desliige Uskickeligheder, entholde, oc huad heller Dommen gaaer dennem med eller imod, med lige Respect fra Retten sig igien begifve. Befindis nogen Procurator eller Fuldmæctig herimod at handle, straffis med Fengsel. Desligeste dersom nogen af Parterne self, eller Underdommere som suarer for deris Domme, paa ofvenbemeldte Maade *forglemmer den Ærbødighed*[2]) de ere Retten plictige, da straffis efter Sagens Omstendighed, oc deris Stands oc Vilkaars Beskaffenhed.

Det tolfte Capittel.[3])

Om Vidner oc Tingsvidner.[4])

1.[5])

Vidne er ey mindre end to Personer ofvereensstemmende oc udi een Ting, *som tilliige oc paa een Tiid hafve hørt eller seet det de vidne.*[6])

2.[7])

Ingen er plictig til at vidne andensteds end til sit Værneting effter louglig *Stefning eller*[8]) Varsel: *Men udi Odels- oc Aasteds-Trætter skulle Vidne komme til den eller de Stæder som Varselen eller Stefningen omformelder. Kommer nogen Vidne icke til Værneting eller til Aasteden naar hand ved Varsel eller Seddel kaldet er, bøde to Lod Sølf: Men er hand louglig stefnt med kongelig Stefning oc ey møder tilstæde uden beviislig louglig*

---

[1]) N. L.: forebringe og for Højeste Ret altid
[2]) D. R. U. og N. L.: tabe den Respect,
[3]) **Kap.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 13.
[4]) I D. R. U. og N. L. hedder det „Tingsvidne."
[5]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—1.
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 1.
[7]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—2. Kfr. nedenfor Art. 8 i Slutn. Se og Rev. Kom. Forhandl. Prot. 1 Mai 1683 samt Optegn. i Rev. Kom. I Kap. 12. 2 og II No. 7.
[8]) D. R. U. og N. L.: given Kald og

Forfald, oc ey vil aflegge sit Vidnisbyrd, da bøde første Gang fiorten Lod Sølf, anden Gang dobbelt, tredie Gang for saadan modvillig Udeblifvelse hafve forbrudt sin Ære.[1])

3.[2])

Vil Nogen godvillig vidne uden gifven *Varsel eller Stefning,*[3]) eller for anden Rett, Omkostning dermed at spare, da maa det hannem tilstædis. *Oc skal den der Vidne stefner, huad heller de møde til Værneting, Aasted eller anden Rett, giøre* T. B. 4, p. 3. *dennem en billig Fornøyelse for deris Omkostning oc Forsømmelse; huor paa Dommeren skal strax kiende, om de ey derom indbyrdis foreenis.*[4])

4.[5])

Ingen Vidnisbyrd skal gielde, uden de efter Lougens Maade ere tagne. Ingen Vidnisbyrd skal tagis eller skrifvis uden den T. B. 4, p. 2. *det paagielder, er derjmod lougligen til Paahør stefnet oc kaldet: End angaar det særlig Nogens Ære, Lif eller Godsis Forbrydelse, da maa ingen Vidner for Retten blifve paahørde, med mindre Hofvedmanden først oc fornemmelig i Stæfningen næfnis oc hannem Sag gifvis; undtagen naar Nogen af Vidnerne er saa gammel eller siug, at mand særlig befrycter at hand icke lefver indtil Processens Begyndelse, eller oc at hand skal antage nogen lang Reise; thj da maa end-oc i saadanne Sager Vidnis Forhør skee før end Sag gifvis; desligeste om Sagen oc Personen som Sagen angaaer hører under høyere Rett, maa Profvene tilforn tagis til deris Værneting, huor-hen Personen alleene til Paahør skal stefnis, oc siden gaais om Sagen paa sine Stæder.*

---

1) udeladt i D. R. U. og N. L.; dog har Punktumet „Men udi Odels- oc Aasteds-trætter . . . omformelder“ oprindelig staaet i D. R. U. med saadan Bemærkning i Margen: „schal effterseës om dette er tagen af d. Norsche Loug.“ Alt dette er senere overstrøget.

2) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—3.

3) D. R. U. og N. L.: Kald og Varsel,

4) Oprindelig medtaget i D. R. U., men senere overstrøget; udeladt i N. L.

5) udeladt i D. R. U. og N. L. Med 1ste Del: „Ingen Vidnisbyrd . . . oc hannem Sag gifvis“ sammenholdes 1—4—1 (ovenfor p. 26).

5.[1])

Dersom *nogen*[2]) fornemme Folk, som icke pleyer at søge Ting, Mands- eller Quindis-Personer, eller de som ligge paa deris siuge Seng, eller hafve anden louglig Forfald, kræfvis til Vidne, da skulle de Siuge, oc de som icke skrifve kunde, hiemme ved Eed i tvende lougfaste Mænds Paahør aflegge deris *Vidnisbyrd,*[3]) huilket samme Mænd *med deris Eed for Retten*[4]) skulle fremføre: Men de Andre skulle deris Vidne skrifftlig med Eed bekræftet under deris egne Hænder i Tiide for Retten indskicke, huilket skal actis baade i Værd oc Straff, ligesom de paa Tinge med opracktе Fingre soeret hafde.

6.[5])

Ellers maa Ingen paa Tinge *eller for nogen Rett*[6]) efter skriftlig Seddel vidne, uden hand det self skrefvet hafver, oc det self for Retten *efter foregaaende Eed oplæser.*[7])

7.[8])

Ingen ubekiendte Personer skulle tilstædis at vidne, med mindre de giøre Rictighed for sig, huo de ere, huor de hafver deris Ophold, oc huor de ere at finde; huilcket oc skal i *Protocollen*[9]) indføris.

8.[10])

Huo som er[11]) tilkræfvet at vidne i nogen Sag, oc *som Dommeren legger*[12]) Eed for sin Sandhed i den Sag at vidne, *hand bør*[13]) att vidne ved sin Eed alt huad hannem derom

---

[1]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—4.
[2]) D. R. U. og N. L.: nogle
[3]) D. R. U. og N. L.: Vidne,
[4]) D. R. U. og N. L.: til Tinge med deris Eed
[5]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—6.
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 6.
[7]) D. R. U. og N. L.: oplæser, og med Eed bekræfter.
[8]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—5.
[9]) D. R. U. og N. L.: Tingbogen
[10]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—7.
[11]) D. R. U. og N. L.: Bliver nogen
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 8.
[12]) D. R. U. og N. L.: Dommeren legger hannem
[13]) D. R. U. og N. L.: da bør hand

vitterligt er, oc huis hand enten af Dommeren eller af Parterne blifver tilspurt om til den Sags Opliusning,[1]) med mindre hand kand oc vil sværge at hand veed Intet der af. *Dersom Nogen for Retten modvilligens veigrer oc undslaaer sig fra at sværge, oc at vidne, da skal hand derfor straffis paa sin Ære saasom en opsetzig Rettens Foractere.*[2])

9.[3])

Dommeren skal fremkalde dem som *Vidnisbyrd*[4]) skulle bære, oc de skulle *altiid først, forend de udsige deris Vidnesbyrd om Noget, (undtagen i Odels oc Eyendoms-Trætter som herefter meldis,)*[5]) sværge med oprackte Fingre, at de ville sige Sandhed oc Intet *dølge af huis dennem udi Sagen bevist er.*[6]) *Siden skal hand dennem i beste Maade ofverhøre, oc spørge dennem om Alt huis Sagen egentlig angaaer, huortil end-ocsaa en huer af Parterne maa gifve mundtlig Underretning, eller skrifftlig ofverleveere Dommeren udj kort Befattelse, huad de ville hafve Profvene tilspurt, om det icke eractis at være omstændtlig nock i Stefningen indført. Ingen af Parterne maa hindre sin Vederpart at giøre Spørgsmaal til Vidnerne, under Foregifvende at hand søger dennem at forvilde; dog skal Dommeren hafve Opsiun, at Saadant skickelig oc med god Maneer for Retten tilgaaer, saa at Ingen taler i Munden paa hinanden, men at hand med god Underskeed ved Vidnernis Forhør kand blifve i Sagen opliust, oc at Alting med Fliid blifver tagen beskrefven.*[7]) Særdeelis naar Sagen er af stor Victighed oc angaaer Folckis Ære, Lif oc Velfærd, *eller oc naarsomhelst Dommeren self efter forefaldende Beskaffenhed got siunis,*[8]) skal de huer for sig selt

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Sags Oplysning; Eller bøde Sagsøgeren og Kongen, hver ti Lod Sølv, med mindre

[2]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. ovenfor Art. 2. — Se og Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 8.

[3]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—8.

[4]) D. R. U. og N. L.: Vidne

[5]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 9.

[6]) D. R. U. og N. L.: intet der af dølge; Og skal Dommeren formane dennem, hvad Straf der skal efterfølge, der som de vidne løgn.

[7]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 9.

[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.

alleene indkaldis oc forhøris, oc for dennem oplæsis den Forklaring paa Eeden oc Formaning som her-efter bag i Lougen indføris, oc bør paa alle Tinge oc huor Rett holdis paa en Tafle tryckt ophengis.

10.[1])

Udi Odels- eller Eyendoms-Trætter huor begge Deele holder sig berettiget til Eijedeeler, Markeskel, Ager, Eng, Skow eller Mark, Vands *oc*[2]) Fiskeries Rettighed, oc desliige, eller om deris Aaverke paa Noget af dette, skulle ingen Vidne O. B. 5. L. B. 22. sværge førend de paa Stæden, som de ere stefnt til, ere forhørde, oc hafve udsagt huis de om Sagen viide, oc det paa begge Siider, om begge Parterne hafve stefnt Vidne udi Sagen. Oc skulle dens *Prof*[3]) altiid først forhøris, som først stefnede udi Sagen. *Profvene*[4]) i saadanne Sager skulle tilstaa huis de kand hafve seet eller hørt, oc at de icke viide mere, rettere eller sandere for Gud end det som de *profve.*[5]) Men de *Prof*[6]) som alleene skulle vidne om nogen Fremmedis Gierning eller Beskadigelse paa Jord, Skow eller desliige, som hand ingen Rett eller Deel *kiender sig*[7]) udi, huorom Lougens siette Bog taler, skulle først aflegge Eed førend de *profve,*[8]) saasom *om*[9]) alle andre Vidne *her tilforn sagt er.*[9])

11.[10])

Befindis Nogen at *hafve besvoeret oc vidnet*[11]) aabenbare Løgn med sin frii Villie oc fuld Forsett, saa man kand kiende

---

[1]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—9. Kfr. Optegn. i Rev. Kom. I Kap. 12. 10 og II No. 8.
[2]) D. R. U. og N. L.: eller
[3]) N. L.: Vidner
[4]) N. L.: Vidnerne
[5]) N. L.: vidne;
[6]) N. L.: Vidner,
[7]) I D. R. U. er Ordene „kiender sig" overstrøget og i Margen rettet til „hafuer."
N. L.: haver
[8]) N. L.: vidne
[9]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[10]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—10. Kfr. Optegn. i Rev. Kom. I Kap. 12. 11 og II i Slutn.
[11]) D. R. U. og N. L.: vidne

at hand *svoer oc*[1]) vandt Løgn, *da skal Laugmanden eller Magistraten i Byerne dømme hannem til at straffis*[2]) paa sine to Fingre, oc hans Bois-Lod være forfalden til *Kongen:*[3]) *Oc skal Laugmanden naar hand derofver dømmer, lade skrifve paa de falske Vidnisbyrd, som feldte blifver, oc forskicke dennem med Vidnernis Nafne til en huers Øfrighed, saa at Executionen skee kand.*[4])

12.[5])

Huo der kiøber en Anden til at vidne Løgn, hand skal være mindre Mand, oc straffis paa sin Bois-Laad, dog icke paa sine to Fingre.

13.[6])

Findis *de svoerne Vidne imod hinanden*[7]) udi een Sag, da skal Dommeren grandgifveligen grandske oc forfare alle de Vidnisbyrd paa baade Siider, oc dømme efter de som retviise *kiendes kand;*[8]) men de som urettfærdige findis, forfølgis derfor som før er meldt. Ere Vidne imod hinanden udi Odels- eller L. B. 22, Eyendoms-Tretter, udi huilke alleene Eeden ey tagis førend Forhørelsen skeed er, saasom tilforn sagt er, da skal der-med saaledis forholdis som her-effter udi *femte Bogs tredie Capittel*[9]) om Odels Trette formeldis.

14.[10])

Hafver Nogen vidnet til et Ting, oc andre Vidner derimod

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) D. R. U.: hand straffis da
N. L.: da straffis hand
[3]) D. R. U. og N. L.: hans Husbond;
[4]) D. R. U. og N. L.: Og skal Dommeren lade Skriveren skrive paa de falske Vidner, som fælte blive, og forskikke dem med deris Navne, som fælte ere, til en hvers Øvrighed, at de lade dennem forkynde til Bøjgde- Birke- eller Bye-Ting oc Executionen skee.
[5]) Art. 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—11.
[6]) Art. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—12. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 13.
[7]) D. R. U. og N. L.: der nogen Tid Vidne imod Vidne, og
[8]) D. R. U. og N. L.: kunde kiendis;
[9]) D. R. U. og N. L.: femte Bogs 3. Kap. 13. Art.
[10]) Art. 14 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—13.

til andet Ting skulle føris, da skal den *eller de*[1]) som tilforn vandt, lougligen *stefnis*[2]) til at høre de Andris Vidne.

15.[3])

End *foregifver Parten icke i sin Stefning, at de andris Vidnisbyrd er*[4]) imod de Førstis, da er det ey fornøden at de Første dertil kaldis.

16.[5])

Dersom Nogen af Parterne skyder paa andre *Vidne*[6]) oc Beviisning end hand da tilstæde hafver, da tilstædis det hannem dog icke uden een Gang, oc skal da næfnis huad *Vidne*[7]) hand paaskyder; men dersom Nogen udi Odels- eller Eyendoms-Trætter begiærer nogen Tiid til at søge andre oc fleere Vidne, som hand i den nærværende Tiid icke kand næfne, da maa Dommeren hannem en viss oc billig Tiid dertil forunde.[8])

17.[9])

Beviisis det at den som *vil vidne*[10]) paa en Anden er hans aabenbare Uven eller Afvindsmand, da bør hans Vidnisbyrd ey anseeis.

18.[11])

Villige Vidner, saasom Hosbond, Hustru, Forældre,[12]) Børn, Tyende, Søskinde, eller lige saa nær Besuogret, skulle ey anseeis, med mindre *nogen anden Vidne ey*[13]) kand hafvis, fornemmelig i Drabs- Volds- eller desliige Sager; thj da

---

1) udeladt i D. R. U. og N. L.
2) D. R. U. og N. L.: Kald og Varsel givis
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 14.
3) Art. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—14.
4) D. R. U. og N. L.: ere de andris Vidne ej
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 15.
5) Art. 16 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—15.
6) D. R. U. og N. L.: Vidnisbyrd
7) D. R. U. og N. L.: Vidnisbyrd
8) Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 16.
9) Art. 17 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—16.
10) D. R. U. og N. L.: vidner
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap, 12. 17.
11) Art. 18 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—17.
12) Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 18.
13) D. R. U. og N. L: ingen anden Vidne

skulle de vidne som af-veed, *huad heller det er med eller imod deris Venner.*[1])

19.[2])

Villige Vidner skulle de oc holdis for at være som self i den Gierning med-været hafver, huorom de skulle vidne.

20.[3])

Femten Vintre gammel Person er for Alders Skyld vidnisfør; de som der-under er, maa icke vidne i nogen Sag; men tilladis de ved Forseelse eller vrang Berettning, da bør deris Vidnisbyrd icke anseeis. A. B. 21.

21.[4])

Ingen udædisk Menniske eller nogen Anden som forvunden er for nogen uærlig Sag Tyfverie, Forræderie eller Troldom, skal staa til Troendis i Vidnisbyrd, eller i andre Maader, ihuad de ville sige oc vidne paa Nogen.

22.[5])

Den som ustadig befindis i sit *Vidnisbyrd,*[6]) oc nu siger Et, nu et Andet *derimod,*[7]) oc nu bejaer Noget, nu fragaaer det igien, bør ey at staa til Troende, men straffis som en Løgnere, om forsettlig Sviig hos hannem findis.

23.[8])

Huo vidne vil føre paa huis en Anden sagt hafver, hand skal det giøre paa fersk Fod, oc til første Ting som hand louglig Kald oc Varsel til kand gifve, *eller Stefnemaal til forhuerfve,*[9])

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) Art. 19 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—18.
[3]) Art. 20 (kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 20) svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—19, der er saalydende:
Vidner Barn, der under sine femten Aar er, da kand det Vidne hverken rejsis eller fældis.
[4]) Art. 21 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—20.
[5]) Art. 22 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—21.
[6]) D. R. U. og N. L.: Vidne,
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[8]) Art. 23 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—22.
[9]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 23.

efterat hand om saadan Paasagn er viidendis vorden; ellers skulle Vidne paa Eens Mund icke gielde imod hans Benectelse.

24.[1])

End efter Aars Forløb maa ingen Vidne føris paa huis Nogen af Andens Mund hørt hafver.

25.[2])

Beskickelse-Vidner om huis dem svaris, bør til Tinge *eller Raadstue med Eed bekræfte deris Vidnisbyrd,*[3]) dersom *det*[4]) imodsigis, oc kunde *de*[5]) ey underkiendis, med mindre de ved andre louglige Vidner eller anden klar Beviisning igiendrifvis.

26.[6])

Ingen Vidne maa i egen Person stefnis til *nogen Ofverrett,*[7]) med mindre hand til sit Værneting ey hafver villet vidne sin Sandhed, eller hand beskyldis for sit *Vidnisbyrd*[8]) at det er usandfærdigt.

27.[9])

Dog huis *nogen Ofverdommere,*[10]) det nødigt befinder, besønderlig i Ære- oc Lifs-Sager, at Vidner for dem i egen Person skal forhøris, og de lougligen stefnis for deris *Vidnisbyrd*[11]) at forklare, oc at ofverveyis oc mod Andre at forhøris, da bør de at møde, eller bøde *til Kongen oc Sagsøge-*

---

[1]) Art. 24 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—23.
[2]) Art. 25 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—24.
[3]) D. R. U. og N. L.: med Eed at bekræftis,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 25.
[4]) D. R. U. og N. L.: de
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[6]) Art. 26 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—25.
[7]) D. R. U. og N. L.: Lavting, eller anden Over-Ret,
[8]) D. R. U. og N. L.: Vidne,
[9]) Art. 27 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—26.
[10]) D. R. U. og N. L.: Lavmænd, eller andre Over-Retters Betiente
[11]) D. R. U. og N. L.: Vidner

ren[1]) huer ti Lod Sølf, med mindre de lader svære deris louglige Forfald.[2])

28.[3])

Naar enten af Parterne efterat Dom udi Sagen gangen er kand finde nogen bedre Sandheds Opliusning oc Beviisning, end som for Retten hafver været, da skal hannem ey formeenis det at giøre, saa fremt hand med sin Eed bekræfter at hand om samme Beviisning tilforn icke hafver været viidendis, eller den kunde hafve bekommet, paa det at hand samme Beviisning for høyere Rett, naar Sagen der indkommer, kand fremføre. Mens naar paa Sagen i Kongens høyeste Rett kiendt er, da tilstædis ingen viidere Process.

29.[4])

Tingsvidne er det der *skellige Laugrettismænd*[5]) som paa Tinge vaare vidnede med deris Eed det de saae oc hørde, oc den som det paagielder vaar self til Vedermaals-Ting, eller vaar louligen kaldet dertil, huilket er saa sterk, at Intet derimod kand sigis.[6])

Det trettende Capittel.[7])

Om Sigtelse oc Eed.

1.[8])

Den som Anden vil sigte oc saggifve for nogen Gierning

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Sagsøgeren og Herskabet,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 27.

[2]) D. R. U. og N. L. tilføier som 1—13—27:
Ellers, naar Vidner allene for Processen beskyldis, og ej deris Ære og Fælding angaar, som vindnet have, da skulle de ej stævnis til at møde.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 26.

[3]) **Art.** 28 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—28.

[4]) **Art.** 29 svarer til D. R. U. og N. L. 1—13—29.

[5]) D. R. U. og N. L.: gode Mænd, Lavrettis Mænd, eller Tingmænd,

[6]) D. R. U. og N. L. tilføier som 1—13—30:
D. R. U.: Vidner nogen Mand i Tingsvidne, der fordeelt er, eller dømt til sine tre March, da fælder hand Ingen uden sig self.
N. L.: Vidner nogen Mand i Tingsvidne, der lovfældt er, eller . . . (som D. R. U.) . . . sig selv.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 12. 29.

[7]) **Kap.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 14.

[8]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—14—1.

eller Ord, hand skal giøre det paa fersk Fod, saa snart hand derom viidendis vorder.

2.[1])

Ingen viidere Eeder skal til Tinge oc i Rettergang tilladis, enten af den som sigter eller den som sigtis, end de som Lougen *paa sine Stæder*[2]) fodrer oc tillader.

3.[3])

Vidnisbyrd[4]) som med Eed aflagde ere, maa icke ved Vederpartens Eed benectis.

4.[5])

Ingen maa giøre nogen Eed, førend det hannem af Dommeren tilstædis eller paaleggis.

5.[6])

Dommeren skal icke letteligen Nogen af Parterne tilstæde Eed at giøre eller Nogen den paalegge, anseende at den der Sag gifver bør det lougligen at beviise.

6.[7])

Benectelsis Eed maa af Dommeren paaleggis naar hannem siunis at Sagen det udkræfver, eller i det Ringeste efter Sagens Tilstand saaledis, at endog det icke nøyactigen beviisis, der dog viss Formodning er, at den Sigtede er skyldig, oc derfor efter Loug og Rett bør Sagen ved sin egen Eed sig at fralegge, paa det at hand for viidere Tiltale sig kand befrie. *Dog skal herudjnden ey forstaais de Sager som ere om Lifs eller Lemmers Beskadigelse, eller anden Volds Gierning; item om Forræderie, stort Tyfverie, oc andre Sager som ere udaf stort Anliggende, thj derudj maa endelig en klar Beviis eller egen Bekiendelse skee om Beskyldingen skal gielde.*[8]) *Parternis*[9])

---

1) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—14—2.

2) D. R. U. og N. L.: og Retten
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 13. 2.

3) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—14—3.

4) D. R. U. og N. L.: Vidner,

5) **Art.** 4 svarer til D. R. U og N. L. 1—14—4.

6) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—14—5.

7) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—14—6.

8) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 15. 6.

9) D. R. U. og N. L.: Men

Eed imod Eed maa ingenlunde af Dommeren tilstædis, meget mindre paaleggis.

7.[1])

Vil den Sictede icke giøre Benectelsis Eed, naar det hannem af Dommeren som forskrefvet staar paaleggis, da maa den Sictende giøre sin Eed *vdi saadanne Sager som hand til visse kand viide,*[2]) oc *da hafve den Sictede*[3]) tabt Sagen.[4])

Det fiortende Capittel.[5])

Om egen Bekiendelse.

1.[6])

Huis Nogen for Dom oc Rett vedgaar det som hand sictis oc beskyldis for, *det maa hand*[7]) ey siden fragaae.

2.[8])

Sidder hand i Fængsel, oc er i anden Mands Vold oc Tvang, oc bekiender Noget, som hand siden naar hand kommer i sin egen Frelse igien, benecter *for Retten*[9]) oc fragaaer, da bør saadan hans Bekiendelse ey være hannem til Hinder eller Skade.

3.[10])

Søgis oc tiltalis mand for nogen Sag, oc tilbiuder sin Vederpart Penge eller Andet, icke fordi hand kiender sig skyldig, men at hand for Trætte oc Rettergang quitt kand være, oc Vederparten dèt Tilbud ey vil annamme, da kand

---

[1]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—14—7.

[2]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 13. 7.

[3]) D. R. U. og N. L.: den Sigtede have

[4]) D. R. U. og N. L. tilføier som 1—14—8:
Ingen skal findis til Lov, som er tylter Eed, for nogen Sag. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 13. 8.

[5]) **Kap.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 15.

[6]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—15—1.

[7]) D. R. U. og N. L.: da maa hand det

[8]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—15—2.

[9]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 14. 2.

[10]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—15—3.

det Tilbud ey siden tiene til nogen Beviisning at hand er skyldig, men Vederparten bør anden louglig Beviis i Sagen imod hannem at føre.

Det femtende Capittel.[1]

Om Besigtelse.

Naar Nogen beklager sig at være forurettet ved Aaverke, Haandsgierning eller desliige, huorudi straxen behøfvis Besigtelse, førend Sagens Process kand begyndis, da skal Kongens Amptmand eller Foged, eller oc Byernis Magistrat, saa snart som Begieringen skeer, tilnæfne skellige Laugrettismænd til Besigtelse som skal skee udi Fogedens Nærværelse, om Sagen det siunis at udkræfe. Men udi de Sager som ere om Markeskel, Skowskifter, Vandfald, Fiskerie eller desliige, skal Dommeren self, med hossiddende Mænd, saasom sædvanligt, Besigtelsen for-

---

[1]) **Kap.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 16, der er overskrevet „Om Granskninger" og forøvrigt saalydende:
D. R. U.: Naar Nogen beklager sig for-urettet at være paa Marcheschiel Skofschiffter, Vandfald, Fischerie oc alt andet saadant, som iche kand kiendis paa før end Syn, eller Besigtelse, scheer, da schal af Dommeren schellige Laugrettis Mænd opnæfnis, som schulle komme paa Aastæderne oc der gransche oc besigte huorledis det hafver sig dermed, paa huilcken Granschning oc Besigtelse Dommeren bør strax paa Aastædet dømme som ret er; huilchet Syn, oc Besigtelse, de schulle til næste Ting dereffter fremføre oc bekreffte.

Til Indtagelse foran Ordet „Marcheschiel" er i D. R. U. i Margen med anden Haand tilføiet: „Jord, Eng, Schoufschiffter, Gierder, Vandfald, Bygning, Græsning i Fælledt eller Auret", medens Ordene „Skofschiffter, Vandfald" ere overstrøgne.

Ordene „af Dommeren" og „opnæfnis" er i D. R. U. med anden Haand rettet til: „Kongens Amptmand eller Fouget eller og Byernis Magistrat" og „opnæfne".
N. L.: Naar nogen beklager sig forurettet at være, paa Jord, Eng, Skovskifter, Gierder, Vandfald, Bygning, Græsning i Fællet, eller Avret, Markeskiel, Fiskeri, og alt andet saadant, som ikke kand kiendis paa, førend Syn, eller Besigtelse, skeer, da skal Sorenskriveren med sex Lavrettis Mænd, som Fogden opnævner, komme paa Aastæderne, og der granske og besigte, hvorledis det haver sig der med; Paa hvilken Granskning og Besigtelse Dommeren bør strax paa Aastædet dømme, som ret er; Paaskader nogen, da stævnis det ind for Lavmanden.

rette, oc Vidnerne paa Aastædet forhøre, oc siden derudjnden dømme som rettelig forefindis.[1])

Det sextende Capittel.[2])

Om Baand oc Fengsel.

1.[3])

Ingen maa bindis *eller fengslis*[4]), med mindre hand paa saadanne ferske Gierninger gribis, som hand bør at liide for paa Lif eller Lemmer, eller self paa Tinge vedgaar saadanne Gierninger, eller med Tingsdom for saadanne Sager er forvunden. Ellers skal en huer som i saa Maade for Rett oc Ting beskyldis være sicker oc frii til Tinge oc fra, oc tilladt at suare for sig, dog at hand stiller Borgen for sig.

2.[5])

Gribis Nogen om Nattetider i anden Mands Huus eller i hans Gaard, med sande Tegn at hand vilde stiele eller giøre Vold, da maa hand bindis *eller sluttes i Jern*[6]).

3.[7])

Tager mand Nogen og binder, for huad Sag det være kand, oc ey fører hannem til Kongens Foged, eller anden Øfrighed *paa et Stæd*[8]), men lader hannem før løs, da bøde hand tresindstive Lod Sølf. M. B. 7.

4.[9])

Slipper Misdæder ud, oc vorder løs af Baand og Fængsel, da maa mand tage hannem huor mand hannem finder.

---

[1]) Kfr. Laurits Christensen dissenterende Votum og Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 15.
[2]) **Kap.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 17.
[3]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—17—1.
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 16. 1.
[5]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—17—2.
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 16. 2.
[7]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—17—3.
[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[9]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—17—4.

5.[1])

Vil Kongens Foged eller *anden Øfrighed*[2]) ey annamme Misdæderen af Sagsøgeren, naar *hand dennem med Vidne tilbiudis*[3]), oc lade hannem forvare, *da er hand angerløs som* M. B. 7, p. 3. *bandt hannem, oc da maa Sagsøgeren sette hannem fangen paa Fogedens eller Øfrighedens Omkostning; Oc om hand siden bortkommer oc vorder løs, da bør Fogden eller Øfrigheden bøde tre-* (M. B. 7, p. 2). *sindstive Lod Sølf*[4]). Men findis det nogen Tiid at hand er undkommen med Fogedens eller Øfrighedens Villie eller Videnskab, Raad eller Daad, da dømmis derpaa for Ofverrett huad Bøder de i høyeste Maade skal være til forfalden, eller oc paa deris Embede eller Person efter Sagens Leylighed.[5])

6.[6])

Binder mand Nogen med Urett, bøde tresindstive Lod Sølf, *oc staa hannem ellers til-rette efter Dommerens Kiendelse for huis Spott, Fortred eller Skade hannem derudi skeed er, efter Sagens oc Personens Leylighed.*[7])

7.[8])

M. B. 8. Findis Nogen rasende eller *afsindig,*[9]) da maa huem der vil hannem binde, oc føre hannem *til hans Frenders Huus eller*[10]) til Tinge, oc tilbyde hans Frænder hannem saa fremt de hafve

---

[1]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—17—5.
[2]) D. R. U. og N. L.: Øvrigheden
[3]) D. R. U. og N. L.: det af dennem begæris
[4]) D. R. U. og N. L.: og Misdæderen derover fra Bonden bortkommer og vorder løs, da er han angerløs, som bant hannem; men Kongens Foged, eller Øfrigheden, bør at bøde tresindstyve Lod Sølv;
[5]) Slutningsafsnittet „Men findis . . . Leylighed" er i D. R. U. tilføiet med anden Haand i Margen. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 16. 3.
[6]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—17—6.
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 16. 4.
[8]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—17—7.
[9]) D. R. U. og N. L.: galind,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 16. 5.
[10]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 16. 5.

Middel dertil;[1]) huis icke, da bør Øfrigheden sette hannem i Forvaring.

8.[2])

Hielper Nogen en Misgiernings-Mand eller Tyf til at undkomme, da bør de skaffe hannem tilstæde igien, oc bøde tresindstive Lod Sølf, oc derforuden andre Bøder efter Lougen, om de giøre nogen Skade: Fanger de self derofver Skade, hafve Skade for Hiemgield. Tagis nogen Fange bort med Vold ud af Fengsel eller fra Retten oc Executionen, da hafve de som det giøre forbrudt deres Fred oc Bois-Laad.[3]) Ty. B. 3. M. B. 7, p. 2 & 8.

Det syttende Capittel.[4])

Om piinlig Forhør.

Ingen skal piinligen forhøris, uden hand tilforn er dømt til døde for nogen Ugierning, *oc mand vil erfare huem hannem dertil hafver bragt, oc huem derudi hafver med hannem været:*[5]) Med mindre det er in crimine Majestatis i høyeste Grad, huor

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Og tilbyde hans Frænder hannem, og de ere pligtige at forvare hannem, saa fremt de have Middel dertil; Kfr. Danske Lovs 1—19—7.

[2]) Med **Art. 8, Iste og 2det Punktum** sammenholdes D. R. U. og N. L. 1—17—8 og 9, der er saalydende:

Art. 8. Naar nogen antreffis paa anden Mands Gods, som med Rette maa gribis, da bør de, som hannem gribe og bortføre ville, at give Jorddrotten, eller hans Fuldmægtig, eller hans Bonde, som boer paa Godset, om Jorddrotten, eller hans Fuldmægtig, ikke er saa nær tilstæde, det tilkiende, førend de hannem af Godset bortføre.

Art. 9. End vil nogen dennem derudi forhindre, og hand derover undkommer, da bør de at skaffe hannem tilstæde igien, og bøde deris trediesindstyve Lod Sølv, og derforuden andre Bøder, efter Loven, om de giøre nogen Skade; fange de selv derover Skade, have Skaden for Hiemgield.

Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 16. 8 & 9.

Art. 8, sidste Punktum svarer til D. R. U. og N. L. 1—17—10, hvilken Artikel i D. R. U. er tilføiet med anden Haand i Margen.

[3]) Kfr. Optegn. I i Rev Kom. Kap. 16. 8.

[4]) **Kap.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 18.

[5]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 17.

Sagens Beskaffenhed icke liider at den almindelige Lands-Process kand *forfølgis*.[1])

Det attende Capittel.[2])

Om Arrest oc Beslag.

1.[3])

Arrest skal giøris *ved Kongens Foged med tvende uvillige Laugrettismænd; er Fogeden eller hans Fuldmæctig ey tilstæde, da maa Arresten ansigis* ved tvende Dannemænd.[4])

2.[5])

Necter *Kongens Foged eller hans Fuldmæctig*[6]) at giøre Arrest naar den begieris paa Nogens Person eller Gods som maa arresteris, da *skal hand*[7]) svare den Klagende til huis Skade hand derofver beviiser sig at liide.

3.[8])

Giør *Fogeden*[9]) Arrest paa Nogens Person eller Gods som ey Arrest er undergifven, da svare self[10]) dertil.

4.[11])

Huo som Arrest paa Nogens Person eller Gods begierer,

1) D. R. U. og N. L.: fölgis.
2) Kap. 18 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 19.
3) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—1.
4) D. R. U.: ved Rettens Betiente oc Kongens Byfougit i Kiøbstederne oc Sorenschriffueren eller Birchefougden paa Landet eller om de iche ere tilstæde, ved tvende Dannemænd.
Ordene „i Kiøbstederne oc Sorenschriffueren eller Birchefougden paa Landet" samt „By" i Ordet „Byfougit" er i D. R. U. overstrøget.
N. L.: ved Rettens Betiente og Kongens Foged, eller, om de ikke ere tilstæde, ved tvende Dannemænd.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 18. 1.
5) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—2.
6) D. R. U. og N. L.: Rettens Betiente og Kongens Foged
Ordene „og Kongens Foged" er i D. R. U. tilføiet i Margen.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 18. 2.
7) D. R. U. og N. L.: skulle de
8) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—3.
9) D. R. U. og N. L.: Rettens Betiente og Kongens Foged
Ordene „og Kongens Foged" er i D. R. U. tilføiet i Margen
10) D. R. U. og N. L.: de selv
11) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—4.

hand skal gifve *Kongens Foged eller dem som Arresten ansiger*[1]) nøyactig Forsickring eller stille Borgen, att hand til Sagens Uddrag skal blifve tilstæde, oc at svare til all den Uleylighed som af Arresten kunde foraarsagis, om den ulouglig befindis.

5.[2])

Ingen som kommer i Kongens Ærinde til nogen Sted, oc det strax for Rettens Betienter beviiser, maa paa sin Person arresteris.

6.[3])

Ingen Udlændiske imod oprettede Fordrag, eller Indlændiske imod kongelig gifven Frihed, maa med Arrest beleggis.

7.[4])

Ingen som kand og vil strax stille nøyactig Forsickring *paa*[5]) huis hand søgis for, bør enten paa Person eller Gods at arresteris.

8.[6])

Er nogen udenbyis- eller[7]) udensogns-Mand efter rictig Haandskrifft, Revers eller Dom, vitterlig Gield eller Andet skyldig som ey til rette Termin er betalt eller effterkommet, da maa hans Person eller Gods, huor hand eller det antreffis, i Byen eller paa Landet arresteris.

9.[8])

Befindis nogen indenbyis *eller udenbyis-Mand*[9]) som efter

---

[1]) D. R. U. og N. L.: dennem, som Arresten begæres af,
D. R. U. har oprindelig istedetfor „dennem", der er tilføiet i Margen, Ordene: „Rettens Betiente".
[2]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—5.
[3]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—6.
[4]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—7.
[5]) D. R. U. og N. L.: for
[6]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—8.
[7]) D. R. U. og N. L.: Udenbyes- Birks- eller
[8]) Art. 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—9.
[9]) D. R. U. og N. L.: Birks- eller Tinglavs-Mand,
D. R. U. havde oprindelig „Bircks eller Sogns Herridts Mand", hvoraf Ordene „Sogns Herridts" ere overstrøgne og rettet til „Tinglaugs".

forige Articul er Noget skyldig og er u-vederheftig, at afhænde eller forsticke sit Gods til at bedrage sine Creditorer, da maa der Arrest paa hans Gods eller Person leggis.

10.[1])

Hafver Nogen været i Kongens eller anden Hosbonds Tieniste, eller haft nogen anden Bestilling, saasom Kirkeværgerie, Fattiges Forstanderskab, Formynderskab, Kiemnerie eller noget Andet, som hand skulde giøre Rede oc Rictighed for, oc hafver det icke giort, oc hand icke kand stille nøyactig Forsickring for sig, eller fore-hafver at flytte bort, da maa baade hans Person oc Gods arresteris.

11.[2])

Er Nogen skyldig for Huusleye, naar Fardag er ude, som hand bør at flytte paa, da maa hans Gods arresteris.

12.[3])

End befindis hand at forflytte sit Gods af Huuset, da maa der leggis Arrest paa hans Person.

13.[4])

Hafver Nogen ligget i Herberg oc fortæret, oc vil drage ud af Huuset førend hand betaler for Herberg og Fortæring, da maa hans Gods i Huuset arresteris, oc huis det siunis icke at kunde tilstrecke, da paa[5]) hans Person leggis Arrest.

14.[6])

Hafver Nogen anden Mands Gods inde hos sig, oc samme Gods lougligen blifver arresteret, da maa den som det i Giemme hafver icke lade det udkomme imod Arresten. Lader hand

---

[1]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—10.
[2]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—11.
[3]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—12.
[4]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—13.
[5]) D. R. U. og N. L.: da maa paa
[6]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—14.

det udkomme, oc den som Arresten hafver ladet giøre vinder Sagen, da bør hand self betale Godset, saa viit Sagsøgeren deraf tildømt vorder, med mindre hand lougligen beviiser, at det med Mact oc imod hans Villie er bortkommet.

15.[1])

Befindis Nogen uvederhæftig at have beganget Noget som *store Bøder*[2]) paafølger, da maa hans Person arresteris.

16.[3])

Skieldis Nogen paa sin Ære eller voldeligen ofverfaldis af en Anden, da maa hand samme sin Vederpart lade arrestere *indtil*[4]) Sagens Uddrag.

17.[5])

Drager den Arresterede af Arresten eller forflytter det arresterede Gods, oc Arresten siden louglig kiendis, oc Dommen gaaer hannem imod, da *bør hand foruden Hofvedsagens oc Omkostningens Betalning at bøde til Kongen tresindstive Lod Sølf.*[6])

18.[7])

Befindis Nogen som paa sin Person maa arresteris, at være uvederhæftig, eller foracte Arresten, da *skal Fogeden eller Rettens Betiente,*[8]) om det begieris, tage hannem i Forvaring paa et ærligt Sted til Sagens Uddrag.

---

[1]) **Art.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—15.
[2]) D. R. U. og N. L.: Voldsbøder, eller deslige,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 18. 15.
[3]) **Art.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—16.
[4]) D. R. U. og N. L.: til
[5]) **Art.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—17.
[6]) D. R. U. og N. L.: da maa hans Vederpart hannem for Vold forfølge, og hand bør med Hovedsagen og Omkostningen sine Voldsbøder at betale.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 18. 17.
[7]) **Art.** 18 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—18.
[8]) D. R. U. og N. L.: maa Rettens Betiente,

19.[1])

Naar Arrest er giort for Gield,[2]) enten paa Person eller Gods, da skal den som Arresten hafver ladet giøre strax hafve tilstæde Haandskrifter eller Beviiser naar paa-eskis, paa det den Arresterede icke viidere skal opholdis, end som hand for sig rette vil oc kand.

20.[3])

Retter den Arresterede icke strax for sig, da skal den som Arresten hafver ladet giøre, strax Arresten forfølge, oc giøre Sagen anhængig til næste efterfølgende Ting, som hand kand faa *louglig*[4]) Stefning til. Opholdis med Forfølgningen oc fornæfnde Ting *forbigaaes*,[5]) da er Arresten dermed ophæfvet.

21.[6])

Befindis Arresten ulouglig, da skal den som Arresten hafver ladet giøre, oprette den Arresterede *sin*[7]) Spott oc Skade, saa som den af gode Mænd vurderet, oc af Dommeren kiendt blifver. Oc skal hand i den Sag svare til den Rett huor Arresten forfølgis, om end skønt det ey er hans Værneting.

22.[8])

Med alle Slags Forbud *eller Beslaug*,[9]) som giøris enten *ved Kongens Foged*,[10]) ved Mænd eller til Tinge, *være sig paa*

---

[1]) **Art.** 19 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—19.
[2]) Ordene „for Gield" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand over Linien.
[3]) **Art.** 20 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—20.
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 18. 20.
[5]) D. R. U. og N. L.: forbigaar,
[6]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—21.
[7]) D. R. U. og N. L.: hans
[8]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 1—19—22. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 18. 22.
[9]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[10]) udeladt i D. R. U. og N. L.

urørligt Gods ey at afhænde, eller paa et Skib, eller andet deslige,[1]) skal forholdis ligesom med Arrest i alle Maader. *Oc skal Ingen fordriste sig til at handle om det beslagne Gods med den som Beslaget er ansagt.*[2])

23.[3])

Opskrifvis eller forseiglis Nogens Boe efter ergangen Dom oc vedkommende Øfrigheds Befalning, da skulle de som saadant forrette, icke alleene Befalningen for den, hos huilken det skeer, fremviise, men end-oc være forplictet, førend de Noget der-udi begynde, hannem en rictig Copie deraf at meddeele; huis de det icke giør, da tilregne sig det self om de imodtagis oc medhandlis saasom Voldsmænd. End befindis Nogen af dennem at hafve forryckt oc til sig taget det Ringeste udaf Boet, være sig Papiirer eller Andet, straffis derfor som for andet Uhiemmelt. Huis de i Boen forretter, skulle de vel oc specificeerlig i Pennen forfatte, oc Boens Eyermand deraf uden Veigring oc Forhal en rictig Gienpart meddeele, oc ey nogen Betallning før Sagens Uddrag derfor kræfve. Tiltalis de for denne Forrettning eller Noget som derudj er foregaaen, da søgis de for Ofverrett saasom Commissarier.

24.[4])

Vil mand fredliuse sit Gods inden-gaards eller uden, Skow eller Mark, Fiskerie eller Jagt, da skal hand det liuse paa Hestegaarden eller paa Tinget, der som Jorden ligger: Den som fredliuser skal tale saa høyt, at alle kunde høre det, som der er, om de ville: Da skal slig Fredliusning stande 12 Maaneder dereffter, om Eyermanden eller hans Ombudsmand fredliuser. L. B. 17.

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L. (Kfr. nedenfor 5—3—33).
[3]) **Art.** 23 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 18. 23.
[4]) **Art.** 24 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 18. 24.

Det nittende Capittel. [1] [2]

Om Borgen oc Forløfte.

1. [3]

Om Nogen blifver sictet for nogen Sag, der Lif, Lemmer, eller Ære angaaer, eller Nogen truer en Anden med Feide, Brand, eller i andre Maader, oc vil icke sette Borgen, naar Øfrigheden hannem det paalegger, da maa den paagribis oc settis indtil hand stiller Borgen saaledis at hans Vederpart kand være forsickret.

---

[1] D. R. U. og N. L. har foran Kapitlet om Borgen og Forløfte et Kap. 20, saalydende:
D. R. U.:

Om Maning.

1 Art.

Maning schal schee lovligen og skrifftligen ved tvende Mænd, som skulle schrifve paa Maningsbrevet, at den lovlig forkyndet er, dersom hand iche self, som manis, vil schrive der paa.

2.

Naar Maningen forkyndet er, schal Sagsøgeren lade dend læse oc paaschrifve det første mueligt er til Laugtinget, eller Byetinget i det Laugsogn eller Bye huor Maningen scheet er, dernest schal hand tage Stevning offuer dend Indmanede, om hand iche holder Maning, til den første almindelig højeste Ret med saa Schiel at der er fierding Aars Tid imellem Maningen og dend højeste Rettis Begyndelse, huis det iche scheer, da kand Sagsøgeren icke bruge Maningen til Forhindring at giøre, at dend Indmanede jo sit Goeds til Andre maa pantsette eller afhænde.

3.

Ingen kand i sin Sag bruge Andens Maning men den gielder alleene i den Sag som Maningen er giort for.

I Art. 2 er Ordene „almindelig højeste Ret“ og „dend højeste Rettis“ overstrøget i Texten og i Margen med anden Haand rettet til Ordene „Oberhofrett“ og „Oberhofrettens“.
N. L. Kap. 20 er ligelydende med den rettede Text i D. R. U. Kap. 20, dog har N. L. i Art. 2 „Lavdømme“ istedetfor „Laugsogn“.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom.

[2] Kap. 19 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 21.

[3] Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—1.

2.[1])

Om Nogen for Retten gifvis Tyfsag, der self eyer *Jord, Huus, Gaard, Quæg oc Løsøre eller Skiberum,*[2]) da maa hand dermed self borge for sig. End om *dem som ey sidder paa Gaard oc Brug, eller intet Huus eller Gods eyer,*[3]) gifvis Tyfsag, da skal hand sette anden vederheftig Mand til Borgen for sig. End kand hand ingen faa der for hannem borge vil, da maa Sagsøgeren self lade hannem anholde.

3.[4])

Huo som anholdis paa fersk Fod for nogen Volds Gierning, hand skal enten strax sine Bøder nedsette, eller stille Borgen for dem, oc for sit Faldsmaal effter louglig Rettergang at betale, eller borge for sig self.

4.[5])

Huad som mand vorder Borgen for, det skal mand gielde, oc Ingen maa sig af Borgen sige, førend det er efterkommet som hand er Borgen for.

5.[6])

End ganger mand i Borgen for Tyf eller anden Ugierningsmand, da skal hand hannem antvorde for Retten, oc der sige sig af med Borgen til den hand tog hannem af, oc dermed være angerløs.

6.[7])

End slipper hand bort, enten af Hendelse eller med *dens*[8]) Raad som Borgen er, da bøde hand som Borgen er alle de Bøder der hand skyldig er, som hand er Borgen for, oc derforuden tresindstive Laad Sølf.

---

1) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—2.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 19. 2.
2) D. R. U. og N. L.: Jord, Huus og Gaard,
3) D. R. U. og N. L.: Landboe, eller anden, som hverken Jord, Huus, eller Gaard, ejer,
4) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—3.
5) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—4.
6) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—5.
7) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—6.
8) D. R. U. og N. L.: hans

7.[1])

End vil hand fly der Borgen sette, da skal hans Borgen til Sagsøgeren eller Øfrigheden hannem leveere til Forvaring.

8.[2])

Huo som *i saadanne Tilfælde*[3]) Borgen setter, hand svarer ingen Mand for de Gierninger uden den alleene som er hans Borgen, *indtil Sagens Uddrag, eller Borgens Opsigelse.*[4])

9.[5])

Quinder oc Mindre-aarige maa ey i *bemeldte*[6]) Tilfælde borge for Nogen.

10.[7])

Hustru som Hosbond hafver, eller Søn som er i *Fellig oc uskifft Boe hos*[8]) sin Fader, endog hand er kommen til Laug-alder, oc Møe ihuor gammel hun er, maa ey heller være Forlofver for Penge eller Borgen for Noget.

11.[9])

Enke som self hafver at gielde af, maa være Borgen oc Forlofver for Penge oc Gods.

12.[10])

Ingen som icke er sine fulde fem oc tyfve Aar, skal være forplictet eller tilladt at svare til *noget Forløfte som hand*[11]) inden eller uden Riget giort hafver.

---

[1]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—7.
[2]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—8.
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 19. 8.
[5]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—9.
[6]) D. R. U. og N. L.: saadanne
[7]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—10.
[8]) D. R. U. og N. L.: Fællig med
[9]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—11.
[10]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—12.
[11]) D. R. U. og N. L.: noget Forløfte, eller Hægtelse, hand Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 19. 12.

13.[1])

Er saadanne Mindre-aarige i Forløfte med Andre, som er ofver den Alder, da skulle de for de Mindre-aarige icke være forplictede at betale, med mindre de sig som Selfskyldener for den heele Sum, oc Een for Alle oc Alle for Een, hafver forplictet: Men den som sig med saadan *mindre-aarig*[2]) Forlofver hafver ladet nøye, tage Skade for Hiemgield for hans Anpart, oc actis som hand saa viit ingen Forlofver haft hafde: Oc skulle derimod ingen optænkte Exceptioner eller Paafund i nogen Rettergang eller Process være kraftige eller ansees. Anker Nogen eller ilde paataler saadanne Mindre-aarigis Forplicter, da skal hand actis lige ved den som sig med ulouglig Contract behielper, oc den Mindre-aarige, saavelsom den der med hannem i Løfte er, være aldeelis frii for saadan utilbørlig Paatale.

14.[3])

Er der fleere Forlofvere for en Summa Penge, da staaer det i Creditorens Mact, efter udgifven Brefs Liudelse, at søge enten Een for Alle, eller Alle for Een, oc huis een af Forlofverne maa betale den heele Sum, da maa hand søge huem ham lyster af sine Med-forlofvere, for den resteerende Sum, naar hand sin egen Part afdraget hafver. Dog huis nogen Skade skulde liidis hos een af Medforlofverne da bør den deelis imellem de andre Medforlofvere.

15.[4])

Forlofver hafver Mact til at søge Hofvedmanden, som hand er Forlofver for, for Gielden, naar hand til hannem louligen sit Forløfte opsagt hafver, oc hand icke betaler Creditoren: Dog kand hand icke være frii for sit Forløfte til Creditoren, førend hand hannem fornøyet hafver, oc sit Forløftningsbref indfriet.

---

[1]) Art. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—13.
[2]) D. R. U. og N. L.: Umyndig
[3]) Art. 14 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—14.
[4]) Art. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—21—15.

Det tivende Capittel.[1]

Om Bøder oc Dommis Execution, *Udleg*,[2] Indførsel oc deslige.

1.[3]

T. B. 4. *Ingen maa udtage nogen Mands Sagefald uden louglig Søgning oc Dom:*[4] *Vil Nogen aftinge for uvisse Sagefald, oc villigen rette for sig i Kiøbstæderne eller paa Landet, da skal det skee til Tinge, oc saadanne Indtægter med Tingsvidner forklaris.*[5]

2.[6]

De som staaer for Regnskab skulle ved deris Regnskaber oc Indtægter legge Præsternis Kundskaber, huor mange dem vitterligt er at hafve sig med Leyermaal forseet, oc huem for Barnefader er udlagt, sampt Sluttninger af de Domme, huor nogen Sagefald eller Confiscation er falden.

---

[1]) Kap. 20 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 22.

[2]) D. R. U. og N. L.: Nam
Kfr. Optegn. I i Rev. Rom. Kap. 20.

[3]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—1. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 1.

[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[5]) D. R. U. og N. L.: Alle Aftingninger for uvisse Sagefald i Kiøbstæderne, og paa Kongens Ampter, Hospitalers, Skolers og Kirkers Gods, skulle skee til Tinge, og deris Indtægter med Tingsvidner forklaris.

[6]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—2, Begyndelsen. D. R. U. og N. L. tilføier derefter følgende:
Og skulle hverken Borgemester og Raad, eller Byefogden for nogen deris Anpart, være sig halve, tredie, eller tiende Penge, eller andet, noget inde beholde, førend alle Udgifterne med Betienternis Løn ere fra den hele Sum af Indtægterne afdragne. Saa skal ej heller Kongen til Udgift føris hvis Bekostning paa Fanger at underholde, eller at lade straffe, giøris; men den skal betalis af den Skyldigis Boe, eller af Sagsøgeren, saa fremt de Middel have, hvor paa rigtig Tingsvidne skal tagis; men dersom hverken den Skyldigis Boe kan tilstrække, ej heller Sagsøgeren kand betale, da skal den tagis af anden uvisse Sagefald, paa det Ret og Retfærdighed kand have sin Gænge.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 2.

3.[1])

Bøder skulle paa det Sted som dømt er, udleggis oc betalis.

4.[2])

Dersom ingen Arfvinger findis efter dræbt Mand som Mandebod effter Lougen bør at opberge, da hør den Kongen til.

5.[3])

Dersom den Forurettede lader sin Sag upaatalt eller oc naar hand Sagen *begyndt*[4]) hafver, enten lader den falde, eller forliger sig med sin Vederpart førend Dom gangen er, da bør dog Kongen Bøder[5]) i de Sager som Bøder vedhenger. Ellers bødis ey Kongens Sag,[6]) førend den Forurettede er skeet Fyldist.

6.[7])

For et Barn,[8]) som er under sine femten Aar, *gieldis*[9])

---

[1]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—3. Derimod haves intet tilsvarende til D. R. U. og N. L. 1—22—4, 5 og 7, der er saalydende:

Art. 4. Trediesindstive Lod Sølvs Bøder og andre dislige, naar bødis skal baade den Forurettede og Herskabet, delis i trende Parter; den første tilkommer Sagsøgeren, den anden den Skyldigis Husbond, eller Øvrighed, den tredie Kongen, eller den, som over Retten Herligheden haver.

Art. 5. Er den Skyldige uden Husbond og tienisteløs, da tager Kongen Bøderne, som Husbond.

Art. 7. D. R. U.: Misdæders Hofvedlod som forbrydis følger hans Husbond, eller Herschab, det være sig paa huis Stavn den oc findis.
N. L. har „Stavn, eller Frihed" forøvrigt ligelydende med D. R. U.

Kfr. Optegn. i Rev. Kom. I Kap. 20. 4 og 7 og III Nr. 11.

[2]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—6.

[3]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—8.

[4]) D. R. U. og N. L.: rejst

[5]) D. R. U. og N. L.: Kongen, eller Husbonden, deris Bøder
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 5.

[6]) D. R. U. og N. L.: Kongens, eller Husbondens, Sag,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 5.

[7]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—9.

[8]) D. R. U. og N. L.: Barn,

[9]) D. R. U. og N. L.: bøder
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 6.

Skaden til den som hand forsettligen hafver forbrudt sig imod, oc icke til *Kongen,*[1]) uden for Manddrab alleene.[2])

7.[3])

Boes-Laad eller Hofved-Laad som forbrydis, forstaais naar Sagsøgeren først hafver bekommet sin Rett, oc all anden vitterlig Gield er udtagen.

8.[4])

Ved Bøder paa Sølf forstaais saa mange Penge[5]) i Mynt som Sølfvet er værd.

9.[6])

Hafver mand icke Formue at bøde med, da straffis paa Kroppen.

10.[7])

Jordegods[8]) forbrydis icke, men falder Arfvingerne til, med mindre Crimen Majestatis er begangen, *eller forrædelig Drab oc andet Nidingsverk eller Ubodegierning, som Lougen herefter i Særdeelished omtaler.*[9])

11.[10])

Alle Slags Domme skulle forkyndis ved tvende af Kongens Foged tilnæfnede Vidne, som angaaende Veigring, Forsømmelse oc Betalning skulle actis lige med de Stefnevidne tilforn omtalt er, oc skal det den for huilken Dommen forkyndis, uformeent

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Husbonden,

[2]) Ordet „alleene" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.

[3]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—10.

[4]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—11, 1ste Del.

[5]) Ordet „Penge" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand over Texten.

[6]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—11, 2den Del.

[7]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—12.

[8]) D. R. U. og N. L.: Jord
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 10.

[9]) D. R. U. og N. L.: eller Nidingsverk, eller Forseelsen kiendis saa grov, at den Skyldiges Gods, baade rørendis og urørendis, bør Kongen at være hiemfaldet.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 9 Juni 1684.

[10]) **Art.** 11 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 11.

være at tage en rictig Copie af Sluttningen eller Afsægten, om mand hannem den icke selfvillig meddeeler: Oc efter alle Underdommeris Dommis Forkyndelse skal hand, om hand er vederheftig, hafve 14 Dagis Frihed for Execution udi Gields-Sager oc desliige, oc trende Dage oc Nætter, om enten hand eller hans Vederpart er Giæst, saa hand imidlertiid kand beraade sig om hand vil appelleere paa Dommen oc indstefne den for høyere Rett: Huis hand dette vil giøre, da skal hand enten strax efter Forkyndelsen eller efter de ofvenbemeldte Dagis Forløb gifve det beskrefven paa Dommen under sin Haand, eller ved Vidne, om hand ey kand skrifve, oc da blifver hand fremdeelis frii for Execution udi den Tiid oc til den Termin som Lougen omtaler at Dommene skulle indstefnis for høyere Rett: Men huis hand skelligen af Sagsøgeren oc Ofrigheden eractis for uvederheftig, skal hand, om det er en rede Betalnings-Sag, stille Borgen for sig, om hand indtil bemeldte Termin vil være frii for Nam oc Udvurdeering, oc det skal hannem tilliige med Dommens Forkyndelse ansigis; oc huis hand efter de ofvenbemeldte Dagis Forløb ey stiller Borgen for sig, da skal Executionen skee strax efter samme Dagis Forløb.

Forskaaner Øfrigheden eller Kongens Foged Nogen for Execution som ey setter Borgen, oc dog vitterligens og beviisligens ey er vederhefftig, svare self til den Skade som deraf kommer, om Sagsøgeren beviiser sig ved endelig Paastand at hafve begieret at hand skulde stille Borgen. End om Nogen skrifver sig at ville appelleere, oc det ey siden efterkommer, men kiendeligen seeis at hafve giort det til Executionen at opholde, da indstaa Sagsøgeren for saadan Ophold efter Dommerens Kiendelse oc Executionen imidlertiid strax effter Terminens Forløb at skee.

12.[1])

Vorder Nogen dømt til fuld eller half Mandebod, eller til tresindstive Lod Sølfs Bøder, *oc hand icke betaler efter Dommen, strax efter dens Forkyndelse, da skal hand*[2]) være ugild til at staa i nogen Rett, oc betiene den Bestilling hand hafver, indtil hand retter for sig, *eller appelleerer;*[3]) oc huis

---

[1]) Art. 12 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—18. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 12 og 50.

[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.

hand det icke giør inden *tolf*[1]) Uger *efter Forkyndelsen*,[2]) eller stiller nøyactig Borgen, da bør hand miste sin Fred indtil hand retter for sig.

13.[3])

Men er hannem Dom ofvergangen paa ringere Bøder i ærlig Sag, *da udsøgis de ligesom en vitterlig Gield; oc om hand lader sig Nam oc Vurdeering ofvergaae, da bøde derforuden tre Lod Sølf til Kongen.*[4]) *End er hand dømt til Noget*[5]) at efterkomme, saasom Regnskab at giøre, Arf, Gods, *Brefve*[6]) eller Andet fra sig at legge, *eller noget Andet at giøre,*[7]) oc hand det icke *effter Dommens Forkyndelse*[8]) effterkommer, *med mindre hand apelleerer, som sagt er,*[9]) da maa Sagsøgeren hafve Mact med Stædets Øfrigheds Hielp hannem at *lade*[10]) anholde *indtil hand retter for sig, oc dersom høyeste Rettis Dom herudi er gaaen, da betaler hand derforuden sit Faldsmaal som er siuf oc tijve Lod Sølf.*[11])

14.[12])

Men er der gaaen Dom ofver hannem for uærlig Sag,[13])

---

[1]) D. R. U. og N. L.: sex
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) **Art. 13, 1ste Punktum** svarer til D. R. U og N. L. 1—22—14, **2det Punktum** til D. R. U. og N. L. 1—22—48. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 13 og 46.
[4]) D. R. U. og N. L. (Art. 14): eller hand er dømt til noget at betale, eller giøre, og hand ikke retter for sig inden forrelagte Tid i Dommen, da bøde hand tre Lod Sølv, og være Ugild til at staa i Rette imod nogen, og at betiene den Bestitling hand haver, indtil hand retter for sig; og hvis hand ikke inden sex Uger derefter endda retter for sig, da maa hans Vederpart lade hannem gribe og fængsle, indtil hand retter for sig.
[5]) D. R. U. og N. L. (Art. 48): Er nogen tildømt andet
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[7]) D. R. U. og N. L.: eller andet saadant,
[8]) D. R. U. og N. L.: til forrelagte Tid
[9]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[10]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[11]) D. R. U. og N. L.: som tilforn mælt er, og hand betaler til Kongen sit Faldsmaal.
[12]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—15.
[13]) D. R. U. og N. L.: for Ran, eller anden uærlig Sag, Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 14.

oc hand er dømt til at bøde sine *fire*[1]) Mark, da *dersom hand icke tegner til Appellation, ligesom tilforn omtalt er, til at faae Dommen underkiendt,*[2]) er hand mindre Mand, indtil hand af Kongen kand faa Opreisning; oc huis hand icke inden *tolf Uger efter Dommens Forkyndelse betaler sine fire Mark, eller stefner paa Dommen,*[3]) da bør hand miste sin Fred, indtil hand retter for sig.

15.[4])

Er Nogen dømt til at miste sin Fred, eller at rømme Kongens Riger oc Lande, oc efter dend forelagte Tiid i Dommen lader sig der finde, *oc ey hafver forskudt sig til høyere Rett,*[5]) da bør hand gribis oc straffis paa hans Hals: Oc huo som huuser oc hæler den Fredløs, bøde til Kongen for den første Natt hand hafver hannem i Huuse sexten Lod Sølf, for anden Natt dobbelt, oc saa fremdeelis, med mindre hand ved sin egen høyeste Eed kand benecte at hand icke viste at hand vaar fredløs. Fredløsmand hafver Dagsrum oc Nattefrist at rømme, oc *skal*[6]) siden skynde sig Veyen lige frem af Landene, saasom hans Dom hannem tilholder.

16.[7])

Naar Nogen er tildømt at betale nogen Gield eller Skyld, oc hand icke enten appelleerer for høyere Rett, som tilforn sagt er, eller retter for sig inden fiorten Dage efter Dommens Forkyndelse, eller oc inden trende Soelemærker, om enten hand eller hans Vederpart er Giest, da skal hand liide Udleg oc Nam eller Indførsel i sit Gods ihuor det findis, oc skal da Fogeden[8]) *eller hans Fuldmæctig med to Mænd eller med fire, eftersom Forrettningens Beskaffenhed det udkræfver, giøre virklig Udleg effter Dommen, uden nogen Veigring, Forhal eller Forsømmelse, saa*

---

[1]) D. R. U. havde oprindelig „fire“, der er overstrøget og rettet til „trey“.
N. L.: „tre“

[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[3]) D. R. U. og N. L.: sex Uger efter Dommens Datum retter for sig,

[4]) **Art.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—16.

[5]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 15.

[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[7]) **Art.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—19.

[8]) Kfr. Rev. Kom. Forestilling 9 Mai 1683 No. 4, Rev. Kom. Forhandl. Prot. 18 Marts og 8 April 1684.

fremt hand ey self vil svare til all den Skade deraf foraarsagis; thi huis den Skyldige[1]) icke strax retter for sig, oc enten icke vil eller kand giøre Udleg som Sagsøgeren kand nøyis med, da skulle de af de beste Vare oc Løsøre som i den Skyldigis Boe findis, oc om de ey kand tilstrecke, af hans Jorder oc Eyendom tilvurdeere Sagsøgeren Fyldist oc fuld Værd for huis hand af Dommeren er tilfunden at betale. Oc skal den Skyldige,[2]) naar hand saaledis hafver foraarsaget Rettens Betiente at komme i hans Boe, være forplictet, huad heller hand da godvilligen betaler, eller Udleg skeer, at betale Kon-
K. B. 3. gens Sægt, nemlig *et half*[3]) Lod Sølf, *oc at fornøye dennem som ere dertil komne, saa at Fogeden eller hans Fuldmæctig faaer en Rixort, oc huer af Mændene sexten Skilling.*[4]) *Skulle end-oc i den Skyldigis Boe ey findis saa meget som Dommen om formelder, da maa Sagsøgeren endda paa efterfølgende Tiider efter en ved Mact staaende Dom giøre Udsøgning naar hand formeener sig hos Skyldeneren at kunde faa sin Forneyelse.*[5])

17.[6])

Vurdeeringsmændene skulle efter Rett oc Billighed, uden

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Naar nogen, som ikke nyder Adelig Frihed, er tildømt at betale, eller lide Nam, eller Indførsel i sit Gods, ihvor det findis, og hand ikke retter for sig inden femten Dage, eller og trende Solemerker, om enten hand, eller hans Vederpart er Giest, da skal Fogden, eller hans Fuldmægtig, i hans Forfald, med tvende Mænd, naar det af Sagsøgeren begæris, for den Skyldiges Boepæl eske Udlæg efter Dommen, og hvis hand

[2]) Afsnittet „Oc skal den Skyldige . . . tre Lod Sølv" er i D. R. U. tilføiet i Margen.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 16.

[3]) D. R. U. og N. L.: tre

[4]) Med Afsnittet „oc at fornøye . . . sexten Skilling" sammenholdes D. R. U. og N. L. 1—23—11, der er saalydende:
D. R. U.: For Nam och Vurdering som paa Landsbyerne tagis gifvis Soerenschrifveren eller Birchefougden tyve Schilling, oc begge Vurderingsmændene sexten Schilling for deris Umage.
Ordene „Soerenschrifveren eller Birche" er i D. R. U. overstrøget.
N. L.: For Nam og Vurdering, som paa Landet tagis, givis Fogden tyve Skilling, og begge Vurderingsmændene sexten Skilling for deris Umag.

[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[6]) **Art.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—20.

Parternis Anseende taxere huis Løsøre eller Kiøbstedgods som Udleg skal giøris udi, saasom de acter at forsuare. Iligemaade skulle de taxere Jordegodset, naar derudi Udleg skeer, efter Landsens Sædvane oc Godsets rette Beskaffenhed, tilliggende Herlighed oc anden Nytte eller Bequemmelighed; huorfor de oc saa skulle drage til huer Gaard i Særdeelished, Leyligheden at forfare, at dens Værd dis bedre kand actis, oc dereffter Indførsel ske.[1]) Om Noget forekommer som de icke forstaa sig paa at taxere, da maa Fogeden kalde Andre dertil som hafve Forstand derpaa.

18.[2])

Den Skyldige skal det være tilladt det udlagde Gods inden sex Ugers Forløb efterat Udleg skeed er, at indløse, huis det icke skeer, da følger det Creditoren til Eyendom. Med Odelsgodsis Løsning forholdis i den Fald saa som her-efter i Lougen formeldis.

19.[3])

Giør den Skyldige self Anviisning paa Jordegods, paa det hand sit Løsøre kand beholde, oc Sagsøgeren dermed er tilfreds, da maa det hannem tilladis.

20.[4])

Hender det sig at Tvende eller Fleere paa een Tiid begierer af Fogeden[5]) at giøre dem *Udleg*[6]) eller Indførsel, da skal Fogeden først være den følgactig som ældst Nams eller Ind-

---

[1]) D. R. U. og N. L.: De skulle saaledes taxere og sætte, hvis Løsøre udleggis, som de agte at forsvare, og Jordegodset efter den Taxt, som det efter Landsens Sædvane og Godsis Beskaffenhed kand være værd, eller efter den Taxt, som af Kongen sættis, og skulle de, naar de i Jordegods indføre, drage til hver Gaard Leiligheden at forfare, at dens Værd dis bedre kand agtis, og derefter indføris:

Ordene „eller efter den Taxt som af Kongen sættis" er i D. R. U. tilføiet med anden Haand i Margen.

Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 17.

[2]) **Art.** 18 udeladt i D. R. U. og N. L,; kfr. 5—6—6.

[3]) **Art.** 19 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—21.

[4]) **Art.** 20 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—22.

[5]) Ordene „af Fogeden" er i D. R. U. tilføiet med anden Haand i Margen.

[6]) D. R. U. og N. L.: Nam,

førsels Dom hafver, *oc den først hafver ladet forkynde, eller oc den som først hafver ladet sin Dom forkynde, omskønt den er yngre, med mindre Nogen beviiser at det er Dommerens eller Skrifverens Skyld som Dommen skulde udstæde.*[1])

21.[2])

End hafve de lige gamle Domme, *som de ey forsømme at lade forkynde, oc søge tilliige Udleg eller Indførsell,*[3]) da hafve de lige Rettighed, oc om de Indførsel udi et Gods søge, være derudi laadtagne huer effter sin Anpart, ihuo oc af dennem indføris, med mindre Nogen strax Indførselen opsiger, oc sig paa ny i andet Gods vil indføre. *For lige gamle skulle alle de Domme actis som til et Ting, Raadstue, Laugting eller Oberhoffrett ere dømte. Oc huis Nogen skulde ville betiene sig af et ældre Dato udi saadanne Sager til at forekomme en Anden med Forkyndelse oc Execution, da kand den som hafver en Dom af den samme Rett, lade det ved Rettens Middel opholde, indtil hand faaer sin Dom ocsaa beskrefven oc forkyndet.*[4])

22.[5])

Men hender det sig at Nogen hafver Nams eller Indførsels Dom ofver sin Skyldener erlangt, oc formedelst *Forskydelse eller Stefning*[6]) til høyere Rett kand icke Udleg for sin Fodring bekomme, oc en Anden imidlertiid ocsaa Nams eller Indførsels Dom ofver samme Skyldener erlanger, da skal der af den Skyldigis Boe saa meget afsettis til den Første som Dom erlanget hafver, oc den betimmeligen for Rettens Middel, som den Anden Udleg giøre ville, *anviise*[7]) lader, som hand kand billigen blifve fornøyet med for sin Fodring oc anvendte Bekostning, huilket skal saa længe i Arrest forblifve indtil

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Men forsømmer nogen selv sin Ret, da maa den bekomme Nam, eller Indførsel, som lovligen sin Sag forfølger.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 20.

[2]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—23.

[3]) D. R. U. og N. L: og paa een Tid söge Nam eller Indførsel,

[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[5]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—24.

[6]) D. R. U. og N. L.: Indstævning

[7]) D. R. U. og N. L.: forkynde
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 22.

endelig Dom imellem hannem oc hans Skyldner afsagt vorder; oc førend det saaledis *afsatt*[1]) vorder, maa den anden ey nogen Udleg bekomme.

23.[2])

Ingen maa sig i Bondens Korn, Høe eller Foer, enten i Laden eller paa Marken, lade indføre, ey heller i Bondens fornøden *Plougheste,*[3]) eller anden nødvendig Plougredskeb, saa længe som Kobber, Tin, Boeskab, Fæ, Quæg, Heste *oc Skind som ey til Ploven behøfuis,*[4]) eller andet tienligt som i Boen findis, kand tilstrecke: Oc huis nogen Indførsel skeer, enten i utærsket Korn, Høe eller Foer, da maa dog Foeringen ey fra Bondens Boelig bortføris, men den skal paa Stædet fortæris.

24.[5])

Ey heller maa Nogen tage Nam i Bondens Boe, førend aflagt er all beviislig Forstreckning, som Bonden giort er til hans Aufls Fortsettelse, *saasom Sædekorn oc Plougheste,*[6]) enten af *Jorddrotten*[7]) eller Andre, saa oc Kongens Skatter, oc den tilbørlige Landskyld som hand sin *Jorddrot*[8]) pliotig er.

25.[9])

Saa længe gode tienlige Løsøre, got Kjøbstedgods eller Jordegods er at bekomme, som Sagsøgeren med Billighed kand være fornøyet med, oc for Hofvedstoelen, paaløbende Rentte oc anvendte billig Bekostning, efter Brefvenis Formelding, med dets Udleg være skadisløs-holden, da skal *Hofvedgaarden self*[10]) med næst tilliggende Gods, som til Gaardens

---

[1]) Kvartudgaven af N. L. har „afsagt“. D. R. U. derimod „afsat“ (kfr. Aubert: „De norske Retskilder“ p. 343 og Mejlænders Udgave af Christian V.'s norske Lov, Christiania 1883 p. 138, Noten).
[2]) **Art** 23 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—25.
[3]) D. R. U. og N. L.: Plovbæster,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 23.
[4]) D. R. U. og N. L.: Hopper,
[5]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—26.
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[7]) D. R. U. og N. L.: Husbonden,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 24.
[8]) D. R. U. og N. L.: Husbond
[9]) **Art.** 25 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—27.
[10]) D. R. U. og N. L.: Hovedgaardens Taxt og Gaarden selv

Auflings Fortsettelse uforbigængelig fornøden eractis, oc en huers Boepæl forskaanis; *oc derforuden maa Sagsøgeren icke hafve Mact til at lade sig indføre i huad Jordegods hannem lyster, oc saaledis at betage Skyldeneren all Herlighed oc Nytte som hand siden kunde lefve oc nære sig af, mens Kongens Foged oc de dertil beskickede Mænd skulle hervdjnden bruge saadan forsiunlig Maade oc Anstalt, som kand komme Parterne paa begge Sider til muеligste Fornøyelse oc Erholdelse, saasom de self dertil, om paatalis, ville svare;*[1]) men huis den Skyldigis Boe eller *sært*[2]) Jordegods ey kand tilstrecke, saa Sagsøgeren deraf kand naa skellig oc billig Betalning, som før er meldt, da skal til dens Fyldistgiørelse Indførsel oc Udleg skee *udi all hans Gods oc Eye uden nogen Undtagelse,*[3]) indtil Sagsøgeren for sin Fodring paa *den*[4]) forskrefne Maade fuldkommelig vorder betalt.

26.[5])

Oc staar det Sagsøgeren friit for at lade sig indføre i huis Gods som af den Skyldige afhændt eller pantsatt er til Andre, siden Sagsøgeren hannem *en*[6]) Stefning til Oberhoffretten eller[7]) høyeste Rett lougligen hafver ladet forkynde, eller Arrest giort paa hans Gods eller Person, eller Nams *oc*[8]) Indførsels Dom ofver hannem forhuerfvet *oc forkyndet, saa fremt hand icke hafver lige gott Gods tilofvers til Sagsøgerens fulde Betalning oc Fornøyelse.*[9]) *Ellers skal det som er loug-*

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Og maa Sagsøgeren selv navngive hvis andet Gods hand til Udlæg begærer, og den Skyldige ingen Ret have hannem at henvise, hvor hannem selv lyster: Ej heller maa de, som Indførselen giøre, Sagsøgeren andenstæds imod hans Villie og Samtykke indføre;
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 24.

[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[3]) D. R. U. og N. L.: først i det næste Gods, dernæst i Hovedgaardens Taxt, og endelig i Gaardens Bygning, eller anden Boepæl,

[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[5]) **Art.** 26 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—28.

[6]) D. R. U. og N. L.: enten Maning eller

[7]) Ordene „Oberhoffretten eller" er i D. R. U. tilføiet med fremmed Haand i Margen.

[8]) D. R. U. og N. L.: eller

[9]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 26.

ligen afhændt tilforn, eller et louglig Pant, ved huad Nafn det og næfnis kand, ved saadan Udleg eller Indførsel ey præjudiceris.[1])

27.[2])[3])

Findis den som Nams *eller*[4]) Indførsels Dom ofvergangen er, at hafve sit Gods oc Formue i et andet *Fogderie*[5]) eller Kiøbsted, oc hand ey *i det Fogderie eller Kiøbsted, huor Dommen falden er, hafver*[6]) at fyldistgiøre Dommen oc Sagsøgeren med, da skal Fogeden der-sammesteds iligemaade være forplictet at giøre Execution, ligesom Sagen sammesteds forfuldt vaar, naar hand med den Dom som til den Skyldigis Værneting[7]) udsted er, besøgis.

28.[8])

Dersom den der søgis med Nam eller Indførsel enten ved sig self eller sine Folk griber til Værge, da bøde hand oc hver af dem tresindstive Laad Sølf, om-end-skønt de ingen Skade giør; *giør de Rettens Betiente nogen virklig Ofverlast, bøde derforuden dobbelt saa meget som for den Gierning efter Lougen skulde bødis; beskader de Nogen med Aad eller Æg,* K. B. 3. p. 3. C. 3, Rec. art. 54.

---

1) D. R. U. og N. L.: Men ellers skal intet, som lovligen er afhændet tilforn, eller noget lovligt Pant, ved hvad Navn det og nævnis kand, ved saadan Udlæg, eller Indførsel, præjudiceris.

2) Mellem Art. 26 og Art. 27 er der i D. R. U. og N. L. indskudt en Artikel (1—22—29), der er saalydende:

Haver nogen taget anden i Fællig med sig, og haver ej tinglyst hvad hand indførte i Fællig, og vorder enten af dem, som i Fællig ere, dømt til at lide Nam, eller Indførsel, da maa der skee Nam og Indførsel i alt hvis der i Fællig findis, og maa den, som Dom overgangen er, ikke lyse alt sit Gods til den anden, og giøre sig selv fattig, uden det var giort til Tinge, før end hand til Tinge blev søgt.

Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 27.

3) Art. 27 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—30.

4) D. R. U. og N. L.: og

5) D. R. U. og N. L.: Tinglav, Birk,

Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 27.

6) D. R. U. og N. L.: haver i det Tinglav, Birk eller Kiøbsted, som Dommen falden er,

Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 27.

7) Ordene „til den Skyldigek Værneting“ er i D. R. U. tilføiet med anden Haand i Margen.

8) Art. 28 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—31.

da være fredløs derfore. Fanger hand eller de Skade udi samme virklige Angribelse, da hafve Skade for Hiemgield.[1])

29.[2])

Sagsøgeren kand oc lade sig indføre i det som den Skyldige arfvet hafver, omskønt en Anden dermed forleent er, oc det i Hænde hafver; saa oc i det som den Skyldige hafver Anpart udi, huad heller samme hans Anpart viidis eller icke, dog alleene saaviit[3]) den Skyldige dertil er berettiget. Oc saa snart Sagsøgeren kand faa at viide, huorudi den Skyldigis Anpart bestaaer, skal hand være forplictet i den at lade sig indføre, med mindre hand vil hafve Skade for Hiemgield, om hand det forsømmer, oc lader Andre derudi giøre Indførsel, for huilke hand ellers vaar prioriteeret.

30.[4])

Ingen kand i det som den Skyldige endnu først arfve skal, lade sig indføre.

31.[5])

Befinder enten Sagsøgeren eller Skyldeneren sig brøstholden med noget Godsis Vurdeering, da maa enten dennem[6]) kræfve andre Vurdeeringsmænd derpaa til anden Vurdeering, dobbelt saa mange som paa første Vurdeering været hafver; oc huis *de*[7]) med Ingen af dennem kand eller vil nøyis, da maa *det udvurdeerede Gods paa Skyldenerens Skade oc Fordeel ved offentlig Auction sælgis:*[8]) Kand *Sagsøgeren*[9]) saa ey deraf bekomme

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Giøre de nogen Skade, da bøde de derforuden for Skaden: Fanger hand, eller de, Skade derover, da have Skade for Hiemgield.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 28.

[2]) Art. 29 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—32.

[3]) D. R. U. og N. L.: saa vidt, som

[4]) Art. 30 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—33.

[5]) Art. 31 svarer til D. R. U. gg N. L. 1—22—34.

[6]) D. R. U. og N. L.: Befinder Sagsøgeren sig brøstholden med Løsøris Vurdering, da maa hand
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 31.

[7]) D. R. U. og N. L.: hand

[8]) D. R. U. og N. L.: hand paa Skyldnerens Skade og Fordeel ved offentlig Auction selge det udvurderede Gods:

[9]) D. R. U. og N. L.: hand

Fyldist, da bør af Skyldenerens Boe viidere Udleg at skee: End blifver der til-ofvers, da kommer det Skyldeneren til Gode.

32.[1])

Søgis Nogens Boe med Nam eller Indførsel, oc Sagsøgeren af den Skyldigis Gods ey kand blifve betalt, da hafver Sagsøgeren Mact til at lade hannem sette i Forvaring, indtil hand betaler eller stiller nøyactig Forsickring for Gielden.

33.[2])

Naar Udleg skeed er efter Nams *eller*[3]) Indførsels Dom, eller paa Skiffte, Opbud, eller andre Maade, *da skal paa dertil hørende Domme oc Brefve skrifvis huad udi den Sagsøgtis Boe er forrettet, oc styckviis ved sit Værd antegnis, huor høyt en huer Ting udi Betalning vurderet oc antaget er, baade til Gielden oc till Omkostningen; derhos Dommene oc Brefvene at*[4]) casseris saa viit de bør, oc siden den af huis Boe Udleg giort er tilstillis. Dog huis Nogen effter Lands-Loug oc Skyldenerens Forskrifvelse icke hafver af Udlegget sin fulde Betalning *bekommet,*[5]) da maa hand Brefvene beholde, dog at derpaa blifver afskrefvet huis hand derpaa bekommet hafver, *paa den Maade som for er meldt, oc hos-skrefvet*[6]) huis hand viidere med Rette hafver at fodre.

34.[7])

Forhuerfver mand en Dom ofver Nogen til Nam oc Indførsel, F. 3. Forordn:
som kand indstefnis for høyere Rett, oc inden Aar oc Dag efter E. c. p. 4.
samme Doms Afsigelse ey skeer Forkyndelse oc Execution, da gielder den icke længer, men skal efter ny Varsel eller Stefning

---

[1]) Art. 32 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—35.
[2]) Art. 33 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—36.
[3]) D. R. U. og N. L.: og
[4]) D. R. U. og N. L.: og dertil hørende Dommis og Brevis Summa og andre Omstændigheder ere i den Afsigt, som derpaa giort vorder, indførte, da skulle fornævnte Domme og Breve nøjagtig paaskrivis og
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 32.
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[6]) D. R. U. og N. L.: og
[7]) Art. 34 udeladt i D. R. U. og N. L. (jfr. Fr. 17 Mai 1690).
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 34.

ofver den Skyldige med Paaskrift af samme Rett fornyis, førend dereffter maa skee noget Udleg eller Indførsel; oc skal samme fornyede Dom for Vederparten forkyndis, oc om derpaa appelleeris, hafvis den Frist som tilforn sagt er.

35.[1][2])

Døer Sagsøgeren *men*[3]) Sagen er i Process, da maa hans Arfvinger blifve ved at udføre den som den Afgangne slap. Samme Rett er oc om Værge og Umyndige; *nemlig at om Værgen hafver nogen Sag ufuldendet, naar hand afstaaer sit Formynderskab ofver den Umyndige, som myndig blifver, da kand hand fortfare i Processen der som Formynderen sluppet hafver; det samme kand oc en ny Værge giøre naar den førige før den Umyndigis fuldmyndige Tiid enten døer eller maa leveere Formynderskabet fra sig til en Anden.*[4])

36.[5])

Døer den som søgis førend *Udleg skeed*[6]) er efter *en Underrettis*[7]) Dom, da svarer hans Arfvinger icke til Forfølgningen førend derpaa tagis strax Ofverrettens Dom. Dersom Dom for Oberhoffretten[8]) er gangen, da giøris Udleg efter samme Dom, med mindre Arfvingerne self inden rette Tiid *derpaa appelleerer oc stefner;*[9]) *oc dersom Kongens høyeste Rett*

---

[1]) Foran Art. 35 er i D. R. U. og N. L. indskudt en Artikel (1—22—38), der er saalydende:
Er den Skyldige af Adel, eller lige ved Adel privilegeret, da stævnis Hiemtingsdommen til Lavtinget, og dersom den der bliver ved Magt kiendt, da skulle Lavmændene, enten selv, om de vilde og kunde, eller udmælde og tilfinde tvende Commissarier, som Creditoren dertil kand formaa, hvilke skulle være pligtige til at efterkomme Lavmændenis Tilfindelse, og tage Fogden med sig, og giøre Sagsögeren Udlæg efter den Maade, som herovenfor mælt er om Fogden og tvende Mænd.

[2]) **Art.** 35 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—39.

[3]) D. R. U. og N. L.: imens

[4]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 35.

[5]) **Art.** 36 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—40.

[6]) D. R. U. og N. L.: Nam tagen, eller indført
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 36.

[7]) D. R. U. og N. L.: Underrettens

[8]) Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 36.

[9]) N. L.: den til højeste Ret indstævner;

[h]afver dømt udi Sagen,[1]) da søgis derefter Execution uden [n]ogen[2]) viidere Process.

37.[3])

End ere ingen Arfvinger, da stande Forfølgningen for [f]alde. Dog dersom rette Arfvinger inden Aar oc Dag efter [A]rfven falden er, kommer, oc Arfven vedgaa, da maa de ud[lø]se den som *udi noget urørligt Gods*[4]) indført er, naar de [h]annem effter Indførselen fornøyer oc tilfredsstiller, oc imid[le]rtiid niuder hand Godset oc dets Indkomst *i Stæden*[5]) for [si]n Rente.

38.[6])

Ingen Nam eller Indførsel maa skee i den Afgangnis [B]oe, efter huilken Arf oc Gield lougligen er fragaaen; *men [d]er skal andre lige berettigede Creditorer gaa lige med den som [h]afver Nams eller Indførsels Dom.*[7])

39.[8])

Naar Nogen er af Kongens høyeste Rett[9]) tildømt nogen [G]ield at betale, som ved Nam, Vurdering oc Indførsel bør [a]t søgis, *da dersom hand icke, naar Sagsøgeren hannem Dommen [fo]rkynder, efterkommer den oc retter for sig, skal til Sagsøgeren [g]øris Udleg af Kongens Foged, eller af Commissarier, om de*

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Men hvis Dom for Kongens højeste Ret er gangen,
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) Art. 37 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—41.
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 37.
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[6]) Art. 38 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—42.
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 38.
[8]) Art. 39 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—43.
[9]) D. R. U. og N. L.: Naar nogen, som ikke nyder Adelig Frihed, er af Over Hofretten, hvorfra ingen Appel er skeet, eller af Kongens Højeste Ret

Ordene „Over Hofretten, hvorfra ingen Appel er skeet eller af" er i D. R. U. tilføiet med anden Haand i Margen.

Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 39.

dertil forordnis,[1]) efter den Maade som tilforn[2]) er meldt, først for huis høyeste Rettis Dom indeholder, dernæst for all den beviislig Omkostning som Sagsøgeren er i-bragt siden høyeste Rettis Dom falden er. Oc dersom befindis at den Skyldige af Modvillighed hafver giort utilbørlig Ophold med høyeste Rettis Dom at effterkomme, da bør ocsaa *giøris*[3]) Udleg af hans Boe for Kongens Faldsmaal, som er sijf oc tive Lod Sølf.[4])

---

[1]) D. R. U. og N. L.: da skal hand, saa snart som Sagsøgeren hannem Dommen ankynder, efterkomme Dommen, og rette for sig: Hvis hand det ikke giør, skal Fogden, hvor den Skyldige sig opholder, eller haver sine Midler udi, være forpligtet, strax hannem Dommen forseglet fremvisis, uden Ophold, eller nogen Forrevending at giøre Sagsøgeren Udlæg i den Skyldigis Boe,

D. R. U. havde oprindelig istedetfor „forseglet": „med Kongens Segl under"; „Kongens" er rettet til „Rettens" og derpaa er alt overstrøget og „forseglet" tilføiet i Margen.

[2]) D. R. U. og N. L.: som her oven tilforn

[3]) D. R. U. og N. L.: Fogden ogsaa at giøre

[4]) Efter denne Artikel er i D. R. U. og N. L. indtaget en Artikel, om Execution hos Adelige, 1—22—44, der er saalydende:

D. R. U.: Dersom dend Schyldige er af Adel, eller lige ved Adel priviligeret och hand iche strax retter for sig efter at højeste Rettis Domb er hannem forkyndet, oc Sagsøgeren søger sin Betalning i dend Schyldigis Middel oc Formue som paa Landet findis, da schal Laugmændene paa første Laugting, som holdis effter at Sagsøgeren hafver dennem Oberhofrettens Domb huorfra ingen Appel er scheed eller højeste Rettis Domb forreviist, uden nogen Stefning ofver den Schyldige, enten self, om de vilde oc kunde eller udmælde hannem af Laugtinget Commissarier som schulle giøre Sagsøgeren Udlæg i dend Skyldigis Middel oc Formue, som paa Landet findis, efter dend Maade, som her ofven tilforn er mælt om Commissariers oc Fougdernis Forretninger i disse Sager. Men huis dend Schyldige hafver sine Middeler i nogen Kiøbstæd, och Sagsøgeren der udi vil søge sin Betalning, da schal Rettens Betiente sammesteds strax giøre Execution efter højeste Rettis Domb.

Ordene „Oberhofrettens Domb huorfra ingen Appel er skeed eller" er i D. R. U. tilføiet med anden Haand i Margen.

N. L. er ligelydende med D. R. U., dog saaledes, at der istedetfor „huorpaa ingen Appel er skeed" staar „som ikke til højeste Ret er indstævnt".

40.[1])

Veigrer eller opholder Kongens Foged eller hans Fuldmæctig exsequeere nogen Nams eller Indførsels Dom,[2]) eller hand d Mændene giør Noget imod *det*[3]) som forskrefvet staaer, skulle de samptlige stande den Forurettede *derfor til-rette,*[4]) oprette hannem all den Skade hand der ofver liider, oc geden derforuden for Rettens Fornectelse at miste sin Bestilling. *Dersom oc Nogen som særligen til denne Forrettning beskickede*[5]) giøre Sagsøgeren nogen Ophold herudi, da ulle de self oprette *hannem*[6]) sin Skade, oc *bøde til Kongen f oc tive Lod Sølf.*[7])

41.[8])

Er Nogen af[9]) Kongens høyeste Rett tildømt at liide paa Person til Fengsel, fordi hand hafver icke holdt Maning, r efter sin Æris Forskrifvelse betalt sin Creditori med rede nge, oc hand icke strax retter for sig, efterat Dommen nem forkyndet er, da skal huer Steds Øfrighed, Amptndene oc Fogderne paa Landet og Byfogeden i Kiøbstæne være forplictet til, *saa snart de med høyeste Rettis Dom*[10]) søgis af Sagsøgeren, at være hannem paa hans egen Be-

---

[1]) **Art. 40, 1ste Del** svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—37. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 35 og 40.
Art. 40, 2den Del svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—45.

[2]) D. R. U. og N. L. 1—22—37: Vegrer Fogden, som bør at exsequere Nams, eller Indførsels Dommen, eller hans Fuldmægtig, at giøre sit Embede derudi;

[3]) D. R. U. og N. L.: dette,

[4]) D. R. U. og N. L.: til Rette derfor,

[5]) D. R. U. og N. L. 1—22—45: Hvis enten Fogden, Lavmændene, eller Commissarierne,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 40.

[6]) D. R. U. og N. L.: Sagsøgeren

[7]) D. R. U. og N. L.: og betale Kongen deris Faldsmaal.

[8]) **Art.** 41 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—46. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 41.

[9]) D. R. U. og N. L.: Men er nogen af Over Hofretten, eller

[10]) D. R. U. og N. L.: strax de med Dom
I D. R. U. har oprindelig istedetfor „Dom" staaet: „Højeste rettis Domb".

kostning behielpelig, at den Skyldige paagribis, oc[1]) til Fengsel leveeris paa et ærligt Sted at anholdis, oc skal Amptmændene hafve[2]) den Myndighed i deris[4] Ampt,[3]) at i huem de dertil bruge oc forordne ville i det Sogn huor den Skyldige boer eller sig opholder, skulle[4]) med Fogeden det effterkomme,[5]) under fire Lod Sølfs Straff af huer som herudi ulydig befindis til næste Hospital: Den samme Myndighed bør oc Byfogeden hafve i Kiøbstæderne ofver gemeene Folck, om Byen icke hafver Byens Tienere, som ham derudi kunde være behielpelige: Oc maa saa Sagsøgeren hannem i et ærligt Fengsel *lade*[6]) indsette paa Sagsøgerens egen Bekostning, indtil hand retter for sig: Oc skal den som paa Fengslet varer, oc den Skyldige i sin Forvaring tager, gifvis af Sagsøgeren for sin Umage at vare oc spiise den Fangne, huer Uge *en Ort*,[7]) oc den Fangne til sin Underholdning *en half Rixdaler*.[8])

42.[9])

Det samme er oc at forstaa, om Nogen for andre Sager kand være dømt til at paagribis eller liide Fengsel.

43.[10])

Er Nogen[11]) tildømt at stille Borgen eller borge for sig self, eller Sagsøgeren icke ved Nam eller Indførsel kand naa sin Betalling, da bør den Skyldige enten liide paa sin Person med Fengsel, eller stille saa nøyactig Caution som Sagsøgeren kand være forsickret med.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: og Sagsøgeren
[2]) D. R. U. og N. L.: og have
I D. R. U. stod oprindelig: „Amptmændene och Fougderne", hvoraf „Fougderne" er overstrøget.
[3]) D. R. U. havde oprindelig „District", der er rettet til „Ampt".
[4]) D. R. U. og N. L.: skulle de
[5]) D. R. U. og N. L.: efterkomme, i hvis Tienere de og ere,
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[7]) D. R. U. og N. L.: et halv Lod Sølv,
[8]) D. R. U. og N: L.: et Lod Sølv.
[9]) **Art.** 42 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—47.
[10]) **Art.** 43 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—49.
[11]) D. R. U. og N. L.: Er og Nogen

44.[1])

Dersom den Skyldige undsticker sig, oc vil icke lade sig
de, eller hand undkommer for dem som hannem anholde
le, da skal der paa *trende Laugting næst efter hinanden*[2])
is efter hannem, oc huis hand icke *efter tredie Liusning*
ax[3]) indstiller sig hos Sagsøgeren, da dømmis hand *til*[4])
miste sin Ære indtil hand fornøyer Sagsøgeren, eller sig
engsel indstiller.

45.[5])

Giør den Skyldige Modværn, naar mand hannem vil an-
lde, da hafver hand dermed mist sin Fred, som den der
mod Retten opsetter: Fanger hand Skade derofver, hafve
ade for Hiemgield.

46.[6]) [7])

Naar Nogen er dømt[8]) fra sit Lif til Hiemting *paa Lan-*
,[9]) da skal[10]) efter samme Dom ingen Execution skee førend
n af Laugmanden[11]) blifver ved Mact kiendt. Oc dersom
n Beskyldte eller hans Slect oc Venner icke ville stefne
gen til *Laugthinget,*[12]) da staaer det Sagsøgeren friit for
r endelig Dom at tage.

47.[13])

Alle Misdædere som blifve dømte enten fra Lif eller

---

[1]) Art. 44 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—50.
[2]) D. R. U. og N. L.: første Lavting
[3]) D. R. U. og N. L.: tre Uger efter Lysningen
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[5]) Art. 45 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—51.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 45.
[6]) Mellem Art. 45 og Art. 46 er i D. R. U. og N. L. indskudt en Artikel (1—22—52), der er saalydende:
Den, som er dømt til Voldsbøder, eller andet saadant, og ikke retter for sig inden sex Uger efter Dommens Datum, hand far som fredløs Mand, og betaler til Kongen sit Faldsmaal.
[7]) Art. 46 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—53. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 46.
[8]) D. R. U. og N. L.: Naar Nogen for Trolddom, eller for Drab, er dømt
[9]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[10]) D. R. U. og N. L.: da skal dog
[11]) D. R. U. og N. L.: Lavmanden, eller Over-Retten, i de Byer, hvor Borgemester og Raad have Lavtings Ret,
[12]) D. R. U. og N. L.: Lavting, eller Over-Ret,
[13]) Art. 47 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—54.

Lemmer, eller til anden legemlig Straff,[1]) skulle effter endelig Dom falden er, uden viidere Forhaling straxen udstaa deris Straff. Men dersom Kongens Befalningsmand eller anden Øfrighed, eller oc Dommeren self for Samvittigheds eller anden victig Aarsags Skyld, kunde hafve Betenckende at lade Nogen henrette, da skulle de Kongen derom ufortøfvet søge, oc sig siden efter Kongens Svar oc Villie forholde.

48.[2])

Kongens Foged[3]) skal tilbiude den som rettis skal sex Dage tilforn Præsten som hannem i hans Siæls Saligheds Sag skal underviise, oc *hannem*[4]) Sacramentet meddeele om hand det begierer.

49.[5])

Naar nogen Dom er indstefnet til høyere Rett, oc Stefningen for dem som Execution giøre skulle, fremleggis, *eller oc at den Sagsøgte hafver skrefvet paa Dommen til Appellation, som her tilforn omtalt er,*[6]) da bør der ingen Execution at skee efter samme Dom førend derpaa blifver kiendt af høyere Rett, *eller Appellationens Termin er forbigaaen, dog saa, at om hand ey kand kiendis for vederheftig, skal hand sette Borgen efter det som tilforn udi Lougen sagt er.*[7])

50.[8])

Særdeelis skal ingen Misdædere, som begierer for Retten, naar Dom ofver hannem feldt er, eller *inden otte Dage derefter, at hans Sag maa indstefnis*[9]) til høyere Rett, i Bødelens Haand antvordis, førend Sagen for høyere Rett indkommer, oc der paa den blifver kiendt. Understaaer *sig Nogen herimod at*

---

1) D. R. U. og N. L.: Ære,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 47.
2) **Art.** 48 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—55.
3) D. R. U. og N. L.: Sagsøgeren, eller Husbonden,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 48.
4) udeladt i N. L.
5) **Art.** 49 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—56. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 49.
6) udeladt i D. R. U. og N. L.
7) udeladt i D. R. U. og N. L.
8) **Art.** 50 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—57. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 20. 50.
9) D. R. U. og N. L.: samme Dag, at indstevne sin Sag

giøre, da skal hand[1]) være den samme Straff *undergifven*[2]) som den Beskyldte hafver udstaaet, dersom det befindis at hand er uskyldig straffet.

Det første oc tivende Capittel.[3])

Om Dom- oc Brefuepenge oc Skrifverløn.

1.[4])

For huer Person som ved Varsel-Seddel eller Stefning i Byerne for Retten indkaldis, skal betalis ti Skilling danske; paa Landet naar Stefnevidne brugis, betallis dennem for huer Fierding-Veys, oc for stæckere, otte Skilling danske for huer Person som de stefner; oc naar Fogeden eller Bøigdelænsmanden dennem tilnæfner, gifvis derfor tolf Skilling danske.

2.[5])

For Opskrifter paa *Varseler eller Stefninger*[6]) i Stæden for *Opsettelse,*[7]) gifvis *tolf*[8]) Skilling.

3.[9])

For et Tingsvidne[10]) forseiglet oc paa et half Ark Papiir *skrefvet,*[11]) enten det angaaer een eller fleere Personer, gifvis *sexten*[12]) Skilling, paa[13]) et heelt Ark *en Rixort,*[14]) paa[15]) to Ark, *to oc tredive*[16]) Skilling.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Dommeren og Vederparten sig herimod at giøre, da skulle de
[2]) D. R. U. og N. L.: undergivne,
[3]) **Kap**. 21 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 23.
[4]) **Art**. 1 udeladt i D. R. U. ög N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 1.
[5]) **Art**. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—23—3.
[6]) D. R. U. og N. L. Kaldsædeler
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 2.
[7]) D R. U. og N. L.: Opsættelser til Birke- og Bøjgde-Ting
[8]) D. R. U. og N. L.: sex
[9]) **Art**. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—23—5. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 22. 3.
[10]) D. R. U. og N. L.: Tingsvidne til Birke- eller Bøjgde-Ting
[11]) D. R. U. og N. L.: fuldskrevit,
[12]) D. R. U. og N. L.: otte
[13]) D. R. U. og N. L.: og paa
[14]) D. R. U. og N. L.: tolv Skilling
[15]) D. R. U. og N. L.: og paa
[16]) D. R. U. og N. L.: fire og tyve

4.[1])

For Udtoug af Protocollerne sampt Copier af Brefve, huad Slags det være kand, som Nogen begierer, naar saadant først af Dommeren er bevilget at udstædis, skal gifvis fire Skilling for huer Side, som er en Mark danske for huer Ark fuldskrefven; oc om Noget kunde være viidtløfftigere, skal iligemaade gifvis een Mark danske for huer af de øfrige Ark. For Passer, Attester, oc alt huad under Statsseigl blifver bevilget at udstædis, fodris ey meere end en half Rixdaler; men naar saadant er viidtløftigere end et Ark, da bør for huer af de øfrige Årker en slett Mark betalis.

5.[2])

For et Skøde, Pantebref eller andet *Bref*[3]) at læse, paaskrifve, oc udi *tilhørige Bøger at*[4]) indføre, gifvis ligesom for Tingsvidne efter dets Vidtløftighed.

6.[5])

For Opsettelser eller Forligelser som gifvis beskrefven, betalis half saa meget som for en Dom.

7.[6])

For en *By- eller Bøigdetings-*[7]) Dom paa et halft Ark Papiir *betalis to slette Mark;*[8]) paa et heelt Ark *fuldskrefvet, eller paa to Ark, fire slette Mark;*[9]) paa tre Ark *en Rixdaler;*[10]) paa fire Ark *to slette Daler; fra fem indtil otte Ark to Rix-*

---

[1]) **Art.** 4 udeladt i D. R. U. og N. L. (Se N. K. P. 1—5—9 og D. R. U. og N. L. 1—8—7).
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 4.
[2]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 1—23—6.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 5 og 12.
[3]) D. R. U. og N. L.: Instrument
[4]) D. R. U. og N. L.: Bøjgde- eller Birke-Tings Bøger
[5]) **Art.** 6 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 6.
[6]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 1—23—7.
[7]) D. R. U. og N. L.: Bøjgde- eller Birke-Tings
[8]) D. R. U. og N. L.: i hvor mange Personer den og angaar, givis sexten Skilling:
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 7.
[9]) D. R. U. og N. L.: eller to Ark, fuldskreven to og tredjve Skilling:
[10]) D. R. U. og N. L.: tre Mark Danske:

daler; for huis derofver er, betalis indtil fire slette Daler, oc ey høyere for nogen By- eller Bøigdetings-Dom maa annammis.[1])

8.[2])

Huis Acter, *Documenter oc Indleg, som*[3]) paa Tinge eller Raadstue læsis oc paaskrifvis til at indføris i *Dommen,*[4]) derfor gifvis intet i sær; dog dersom Nogen som det angaaer begierer Gienpart deraf, bør hand det at betale.

9.[5])

Befindis Nogen i sine Stefninger oc *Indlegger*[6]) Viidløftighed at søge, paa det Sagen kand forvildis, da skal hand gifve for huer Stefning oc *Indleg som skal i Dommen indføris,*[7]) ofver et Ark Papiir stor, for huer Ark tolf Skilling, oc derforuden betale Dommen særdeelis som sagt er.

10.[8])

Byfogderne skal[9]) hafve for huer Dom de forseigle, *en half Rixdaler; for et Tingsvidne sexten Skilling.*[10])

11.[11])

For en Laugtings- *Raadstue- eller Commissariers*[12]) Dom paa sex Ark Papiir oc mindre, gifvis *tre Rixdaler,*[13]) paa tolf

---

[1]) D. R. U. og N. L.: fire Mark Danske, hvorover ikke videre maa fordris, eller betalis, i hvor mange Ark det er.
N. L. tilføier: Ej heller skal Sorenskriverne betynge Almuen med nogen ny Paalæg; men nøjis med deris tillagde fri Gaard, og forunte Skrivertold.

[2]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 1—23—8.

[3]) Udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 8.

[4]) D. R. U. og N. L.: Domme,

[5]) Art. 9 svarer til D. R. U. og N. L. 1—23—9. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 9.

[6]) D. R. U. og N. L.: Forsætter

[7]) D. R. U. og N. L. Forsæt,

[8]) Art. 10 svarer til D. R. U. og N. L. 1—23—10.

[9]) D. R. U. og N. L.: Sorenskrivere og Birke-Fogder skulle

[10]) D. R. U. og N. L.: tyve Skilling, og ikke mere, i hvor stor den og er, og for et Tingsvidne at forsegle ti Skilling.
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 10.

[11]) Art. 11 svarer til D. R. U. og N. L. 1—23—13.

[12]) D. R. U. og N. L.: eller Over-Rettis

[13]) D. R. U.: gifvis til Schriveren nj March Dansche
N. L.: ni Mark Danske:

Ark *fire Rixdaler,*[1]) paa fleere, ihuor stor den oc er, *fem Rixdaller,*[2]) huor ofver icke maa fodris.[3])

12.[4])

Ingen Skrifver maa udleveére fra sig til Parterne noget Tingsvidne, *Dom, Afsegt eller Andet,*[5]) som af Dommeren bør at forseiglis, med mindre det af Dommeren er beseiglet.

13.[6])

For en Oberhoffrettis Dom paa ti Ark Papiir fuldskrefven, oc derunder, gifvis ti Rixdaler; er den ofver ti Ark *oc*[7]) indtil tive Ark, gifvis tolf Rixdaler; men er den ofver tive Ark, gifvis sexten Rixdaler, *oc icke meere,*[8]) ihuor mange Ark den er paa.

14.[9])

Parterne skulle deris Brefve oc Documenter som de i Retten indleveeret hafver inden *sex Uger*[10]) efter Dommens Afsigelse affodre, *oc derfor, om det begieris, quiteere,*[11]) eller siden hafve Skade for Hiemgield, om de forkommis, oc *Dommeren eller*[12]) Skrifveren icke længer forplictet være Nogen til hans Brefve at svare. Til *Oberhoffretten*[13]) oc *til*[14]) høyeste Rett skal Brefvene inden to Maaneders Forløb effter Retten er til Ende, affodris.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: tolv Mark Danske:
[2]) D. R. U. og N. L.: atten Mark Danske,
[3]) D. R. U. og N. L. tilføier: Paa Pergament givis tolv Mark og meere, om den er stor. For Forseglingen givis een Rigs Dalre til Dommerne i alt.
[4]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. 1—23—15 og N. L. 1—23—16.
[5]) D. R. U. og N. L.: eller Dom, eller andet,
[6]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. 1—23—19 og N. L. 1—23—20.
[7]) udeladt i N. L.
[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[9]) Art. 14 svarer til D. R. U. 1—23—22 og N. L. 1—23—23.
[10]) D. R. U. og N. L.: een Maanets Forløb,
Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 14 (bis).
[11]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[12]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[13]) D. B. U. og N. L.: Over-Hofret
[14]) udeladt i D. R. U. og N. L.

15.[1]

Befindis Nogen trættekier *at begynde nogen Sag, oc siden den at frafalde eller tabe,*[2] naar stor Omkostning dermed er foraarsaget, oc lader *Dommen eller Andre af Retten udstedde Skrifter,*[3] formedelst Omkostning, *u-indløst*[4] blifve liggendis, da skal hand forplict være, under Nam i hans Boe, *Dommen oc Skrifterne at indløse, oc derpaa gaaende Omkostning at betale.*[5]

16.[6]

Den som begierer Commissarier, skal fornøye dennem for deris hafte Umage oc Omkostning, efter deris Stand, oc efter *sin egen*[7] Vilkaar.

17.[8]

Rettens Middel oc Skrifveren som noget Arfveskifte forvalter,[9] niuder for deris Umage oc Forseigling tilsammen ofver alt en Rixdaler af hundrede, af den heele Bois visse oc beholden Formue, naar all Gielden er udgiort, indtil ti tusinde Rixdaller Boens beholdne Formue, saa at ihuor stor Formuen er derofver, maa icke meere gifvis end som af ti tusinde Rixdaler. Deris Tienere tilsammen for deris Umage, maa oc gifvis en half, heel, eller to Rixdaller i det Høyeste, som Formuen kand være til: Vurdeeringsmændene gifvis huad billigt kand være, eftersom deris Umage hafver været til, efter Skifteforvalternis Sigelse.[10] *Foruden den forskrefne Be-*

---

[1] **Art.** 15 svarer til D. R. U. 1—23—23 og N. L. 1—23—24. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21. 15.

[2] D. R. U. og N. L.: at falde fra Sagen, eller tabe den,

[3] D. R. U. og N. L.: Brevene

[4] D. R. U. og N. L.: uindløste

[5] D. R. U. og N. L.: Brevene og derpaa gaaende Omkostning at indløse og betale.

[6] **Art.** 16 svarer til D. R. U. 1—23—24 og N. L. 1—23—25.

[7] D. R. U. og N. L.: sine egne

[8] **Art. 17, Iste Del** svarer til D. R. U. 1—23—26 og N. L. 1—23—27.
2den Del svarer til D. R. U. 1—23—25 og N. L. 1—23—26.

[9] D. R. U. og N. L.: De andre Rettens Middeler, som Skifterne forvalte,

[10] D. R. U. 1—23—26 og N. L. 1—23—27 tilføier som Artiklens Slutning: „Ellers maa der ingen Spisning, eller Drikken Boen til Besværing holdis for Skifternes Forvaltere, imidlertid Skifterne holdis."

talning for Skiffte-Forrettningen skal Skrifveren for huert Skifftebref paa et Ark hafve[1]) en half Rixdaler, paa to Ark fuldskrefven en Rixdaler, paa tre Ark halfanden Rixdaler, oc saa fremdeelis; siden gifvis for huer Gienpart som af Skifftebrefvet til de Interesseerede udstædis, for huer Ark en Rix-Ort.[2])

18.[3])

Alle Stefninger, Tingsvidner, Domme, Skifftebrefve oc desliige Brefve, som i dette Capittel settis efter Arker, skulle være fuldskrefne paa Papiiret.

19.[4])

For huis som af *Skrifveren*[5]) skrifuis efter Begiering paa Pergament, gifvis en tredie Deel meere end som paa Papiir.

20.[6])

Det stemplede Papiir eller Pergament, som brugis til forskrefne Brefue *oc til Domme*[7]) betalis i sær.

21.[8])

Ingen Drickepenge maa enten fodris eller gifvis til Skrifvernis Tienere, eller Andris som i dette Capittel næfnte ere.

22.[9])

Befindis Nogen som i dette Capittel næfnte ere, enten at fodre eller at tage meere end som her forskrefvet staaer,

---

[1]) D. R. U. 1—23—25 og N. L. 1—23—26 begynder her saaledes: „For et Skiftebrev paa et Ark givis Skriveren“

[2]) D. R. U. og N. L. tilføier: „og maa Skriveren ikke mere fordre for sin Umag paa Skifte“.

[3]) **Art.** 18 svarer til D. R. U. 1—23—27 og N. L. 1—23—28.

[4]) **Art.** 19 svarer til D. R. U. 1—23—28 og N. L. 1—23—29.

[5]) D. R. U. og N. L.: Skriverne

[6]) **Art.** 20 svarer til D. R. U. 1—23—29 og N. L. 1—23—30.

[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[8]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. 1—23—30 og N. L. 1—23—31.

[9]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. 1—23—31 og N. L. 1—23—32.

da skal hand gifue den som paaklager dobbelt igien, oc derforuden af Kongens Fiscal tiltalis paa hans Bestilling.[1])

---

[1]) Til følgende i D. R. U. og N. L. 1ste Bog 23de Kapitel indtagne Bestemmelser havde N. K. P. intet tilsvarende. (Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 21.)

D. R. U. og N. L. Art. 1: Kaldsædler til Hiemtingene skrivis af Sagsøgeren selv.

D. R. U. og N. L. Art. 2: For een Lavtings, eller Over-Rettis Stævning, givis fire Mark Danske, i hvor mangis Navne i den indføris. Er den over et Ark fuldskreven, givis en Rix Daler, og ikke mere, i hvor mange Ark den og er paa.

D. R. U. tilføier: Huilche Penge deelis i tvende Deele, huoraf Laugmændene nyde dend eene oc Skrifveren dend anden.

D. R. U. og N. L. Art. 4: For Opskrift paa Lavtings Stævning givis tyve Skilling.

D. R. U. og N. L. Art. 12: For et Skiøde, eller Pantebrev, Maning, eller dislige, at læse paa Lavtinget, paaskrive og i Lavtingsbogen indføre, givis for hver Ark Papir to Mark Danske til Skriveren, og een Rix Daler til Lavmanden for Paaskrivelsen, i hvor vitløftige end og Brevene ere.

D. R. U. og N. L. Art. 14: Udi Kiøbstæderne til Byeting, saa vel som til Raadstue, hvor de ikke have Lavtings Ret, givis dobbelt saa meget, som til Bøjgde- eller Birke-Ting for Dom og Brev-Penge og for Seglet.

D. R. U. Art. 16, N. L. Art. 17: Naar nogen kommer til Tinge med Kiøbe- Skiøde- Pante- Mageskifte- Gave- eller Afkalds Breve, da skal hand ej være forpligtet til dennem der paa ny at lade opsætte, eller Tingsvidne der paa tage; Men Skriveren skal dennem, som de paa Tinget fremkomme, læse og paaskrive, og i de dertil forordnede Bøger indføre imod ovenbemælte Betalning.

D. R. U. Art. 17, N. L. Art. 18: For en Stævning til Over-Hofretten, skal givis halv- anden Rix Daler.

D. R. U. Art. 18, N. L. Art. 19: For een Stævning til Kongens højeste Ret af Cancelliet skal givis to Rix Daler i Cancelliet, og fire Mark Danske til Cancellie-Forvalterne.

D. R. U. Art. 20, N. L. Art. 21: For Kongens højeste Rettis Dom paa tj Ark Papir fuldskreven, og derunder givis tolv Rix Daler: Er den over ti Ark og indtil tyve Ark givis sexten Rix Daler; Men er den over tyve Ark, givis tyve Rix Daler, og ikke mere, i hvor mange Ark den er paa.

D. R. U. Art. 21, N. L. Art. 22: Dersom Parterne, eller andre, som det vedkommer, ville have Breve beskrevne til noget Ting, eller Ret, da skulle de det begære for Retten, og strax levere til Skriveren Penge til stemplet Papir, som dertil skal brugis, saa vel som den halve Betalning af Brevpengene;

Det andet oc tivende Capittel.[1]

Om Supplicationer ***eller ydmyge Bedeskrifter.***[2]

1.[3]

Alle Kongens Undersaatter oc Andre som foraarsagis til Kongen at suppliceere om Noget dem anliggende, skulle først Kongens Befalningsmænd, eller dem som paa Kongens Vegne i geistlig eller verdslig Øfrighed, paa de Stæder hafver at sige, huor saadant forefalder, deris Ansøgning gifve tilkiende, huilke self strax uden Ophold Supplicanterne skulle anhøre, oc efter udførlig oc beste Underrettning deris Erklæring under deris Haand, uden nogen Forveigring, Skrifverløn eller Betaling, paa Supplicatzen lade antegne, oc oprictigen oc udførligen forklare oc berette Supplicántens Sags oc Begierings egentlige oc rette Beskaffenhed, med udkræfvede Omstændigheder, som rett oc forsvarligt eractis kand. Befindis siden oc beviisis samme Erklæring uretteligen oc vrangeligen at være giort, da skal den som den paaskrefvet oc gifvet hafver, dertil svare, oc hafve sin Bestilling forbrudt, eller i andre strenge Maader alvorligen straffis som den der hafver gifvet Aarsag at Kongens Haand oc Seigl *med*[4]) Kongens høye Respect er blefven misbrugt.

2.[5]

Kunde de *Sagen*[6]) bilegge oc Supplicanten til Rette for-

Og naar dennem Brefve, eller Domme, fuldfærdigede tilstillis, skulle de betale den anden halve Part: Ellers skal Skriveren ikke være pligtig for nogen at skrive videre, end hvis udi Ting og Raadstue-Bøger og Protokoller bør at indføris.

Til Bestemmelsen i N. L. 1—23—15 fandtes intet tilsvarende hverken i N. K. P. eller D. R. U. Den er saalydende:

Over- og Under Dommerne maa før end nogen af Parterne for dennem i Rette vorder kaldet og Sagen forretaget, deris Forseglings Penge annamme og opbære.

[1]) **Kap.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 24.
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Optegn. I i Rev. Kom. Kap. 22.
[3]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 1—24—1.
[4]) D. R. U. og N. L.: imod
[5]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 1—24—2.
[6]) D. R. U. og N. L.: Sager

hielpe hos dennem self, stande det dennem frit for, med mindre det saadan Gierning angaaer som ved Forligelse icke bør at underslaais, men Retten oc louglig Process befalis, eller Kongen forebringis.

3.[1]

Huis Nogen ellers sig ofver Kongens Befalingsmænds eller sin Øfrigheds Forhold kunde hafve at besværge, det maa uden saadan Paaskrift ved Supplicatzer andragis: Maa oc Ingen for sin Supplicatz eftertractis, eller i Trette indvicklis, men Sagen bør Kongen at foredragis.

4.[2]

Dog skal Ingen hermed være tilladt en Anden ærrørig eller anden grof Sag ubeviisligen at tillegge, uden hand vil lide derfor; kand Supplicanten icke læse eller skrifve, oc fragaaer saadan ubeviislig Tillæg, da stande den til Rette derfor, som det hafver skrefvet, med mindre hand beviiser sig intet at hafve skrefvet, uden det som af hannem hafver været begieret.[3]

---

[1] Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 1—24—3.
[2] Art. 4 svarer til D. R. U 1—24—4 og N. L. 1—24—4, 1ste Del.
[3] N. L. tilføier til denne Art.: Men hvo, som ophidser og forleder saadanne eenfoldige Folk og Almue til falsk Klagemaal og løgnagtige Angivelser, og det for dennem skriver, og samler Signeter at trykke derunder, have forbrut sin Boeslod og straffis i Jern til Arbejd sin Livs Tid, eller nogle visse Aar, efter Sagens Beskaffenhed.

Derhos har N. L. tvende Artikler, der ere hentede fra Frdn. om ulovligt Paalægs Afskaffelse af 5 Febr. 1685 § 4, 1ste Del. Frdn.s Bestemmelse er saalydende:

Og paa det Almuen ikke skal forhindres i at bringe deres Anliggende frem, da skal Sorenskriveren være forpligtet, een hvers Supplication for sig eller fleres udi een (om Sagen fleere udi en Gierning og paa en Tiid forurettede angaar) i sømmelig Stiil og Maade strax at opsætte, og underskrive nest den Klagendes Haand eller Boe-Mærke sit eget Navn, og maa han nyde for hver Supplication Otte Skilling, enten den een eller fleere angaar, og ey meere: Skulle og klages over Sorenskriveren selv, eller og hand ikke er nær ved Haanden, eller partisk; da skal Amptmanden ordinere andre, som Almuens Klagemaal for dennem udi Pennen kunde forfatte, og hand ellers selv forhøre Bønderne, hvor udi deres Besværing bestaar, og straffe Soren-

skriveren, naar hand skyldig befindes, paa lige Maade, som om Fogderne meldt er.

Denne Bestemmelse i Frdn. er i et Koncept, der findes blandt de Lovarbeidet vedkommende bevarede Aktstykker, omredigeret saaledes:

5. Soerenschrifueren paa et hvert Sted schall pligtig være Almuens Supplicationer, Een hvers for sig, eller Fleris udj Een (om Sagen Flere udj en Gierning oc paa en Tiid Forurettede angaar) i sømmelig Stiill oc Maade, efter Begiering strax at opsætte, oc underschrifue nest dend Klagendis Haand eller Boe-Merke sit eget Nafn, oc schall hand nyde for hver Supplication otte Skilling enten dend Een eller Fleere angaar, oc ey meer.

End klagis der ofuer Soren-Skrifveren self, eller oc hand iche er nær ved Haanden, eller partiisk, da schall Amtmanden ordinere andre, som Allmuens Klagemaall for dennem udj Pennen kunde forfatte, oc hand ellers self forhøre Almuen, hvorudj deris Besværing bestaar, paa det Sorenschrifueren kunde vorde straffet, naar hand schyldig befindis.

I N. L. er Bestemmelsen optaget som 1—24—5 og 6, der ere saalydende:

Art. 5. Sorenskriveren paa et hvert Stæd skal pligtig være Almuens Supplicatzer, naar hand derom anmodis, uden Forhaling paa god Maneer at opsætte, saa vel for enhuer som det udi sær begærer, som for fleere tillige, naar de een Sag paa een Tid have at andrage: Hvilke Supplicatzer de Vedkommende med deris Hænder, eller Boemerke først have at undertegne, og siden Sorenskriveren sit Navn med egen Haand tillige med at underskrive; Og skal hand for hver Supplication, som hand enten for een, eller for flere tillige, i saa Maader, opsætter og underskriver, nyde otte Skilling Danske, og ej mere.

Art. 6. End klagis der over Sorenskriveren selv, eller og hand ikke er nær ved Haanden, eller Partisk, da skal Amptmanden ordinere en anden Person udi hans Stæd, som Almuens Anliggende udi Pennen kand forfatte, og der foruden selv grandgiveligen fornemme hvorudi Almuens Andragende bestaar, paa det at Sorenskriveren kand vorde straffet, om hans Brøst udi een, eller anden Maade, skulle befindis.

Stormæctigste Konge, Allernaadigste Herre,

Efter Eders Kongelige Majestets Allernaadigste Befalning er denne første Bog af den norske Loug efter ringe Skøn oc Forefindelse saaledis som her-skrifven staaer allerunderdanigst forfattet af

Eders Kongelige Majestets

allerunderdanigste troe Tienere

28 Nov: 1682.

Stochfleth. Jens Rosenheim.

Laurids Christensen. Jens Hoppener.

Den anden Bog.

Om Religionen oc Geistligheden.

Det første Capittel.[1]

Om Religionen.

Den Religion skal i Kongens Riger oc Lande alleene tilstædis, som ofver-eens-kommer med den hellige bibelske Skrift, det apostoliske, niceniske oc Athanasii Symbolis, oc den uforandrede Aar et tusinde fem hundrede oc tredive ofvergifven augsburgiske Bekiendelse, oc Lutheri liden Catechismo.

Det andet Capittel.[2]

Huo der maa prædike, oc til Præste-Embedet kaldis oc indvies.

1.[3]

En huer Indlændisk eller Udlændisk, som er tilsinds at lade sig bruge paa Prædikestoelen, om hand end skønt er Magister Philosophiæ, skal først tage af Professoribus Theologiæ i Kongens Universitet, en Attestation om sin Forfremmelse i Guds Ords Kundskab; dernæst skal hand hafve af Theologis i fornæfnte Universitet et skriftlig Vidnisbyrd om sine Gafver paa Prædikestolen: Oc naar hand saaledis literas attestationis oc dimissionis bekommet hafver, oc derhos ført et got stille Lefnet, uden ny Noder oc anden Lettfærdighed, maa hand, oc icke ellers, tilstædis at lade sig høre paa Prædikestoelen, oc tage Kaldsbref, huor hand lougligen kand blifve kaldet.

---

[1] Kap 1 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 1.
[2] Kap. 2 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 2.
[3] Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—2—1.

2.[1])

Saa skal hand oc hafve et utviflactig Vidnisbyrd fra Universitetet om sin Lærdom, Lefnet oc Omgængelse, førend hand til Præste-Embedet indvies: Oc huis nogen Studiosus som hafver sit Testimonium academicum fra Universitetet bekommet, icke strax der efter blifver kaldet til noget Præste-Embede, da skal hand, naar hand siden blifver kaldet oc til Embedet skal indvies, ocsaa fremviise for Superintendenten utviflactig Beviis fra de Stæder som hand imidlertiid hafver opholdt sig paa, oc i sær fra Prousten oc Præsten, i huis Proustie oc Meenighed hand lefvet hafver, at hand hafver lefvet skickelig, endoc i Klædedragt, oc sig paa Prædikestolen øfvet, oc skal Prousten oc Præsten meddeele ham saadan Beviis uden Betalning.

3.[2])

Men paa det den studeerende Ungdom deris nødige Øfvelser i Prædiken icke skal betagis, da skal i alle Gymnasiis oc største Skoler forordnis, at den som sig i Prædiken vil øfve, det in Gymnasiis for Professoribus oc i Skolerne for Rectore oc hans Medtienere giøre kunde, hvor en huer da om sin Feyl med Fruct kand advaris.

4.[3])

Ingen maa stædis til noget Præstekald som icke er sine fulde fem oc tive Aar.

5.[4])

Ingen Student som sig med Leyermaal forseer maa efter første Forseelse førend to Aar ere forløbne bevilgis enten Skole, Degne eller Præstekald at betiene, siden skal hand plictig være at føre med sig til Superintendenten rictig Vidnisbyrd om sit Lifs oc Lefnets Forhold og Forbedring, oc derhos Kongens Bevilling at hannem er tilladt Kald at maa betiene, saa fremt hand ellers til noget skal stædis oc for-

---

[1]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—2—2.
[2]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—2—3.
[3]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—2—4.
[4]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—2—5.

[Fo]rsommis, huilket dog icke bør at skee i det Sogn som Forseelsen er beganget. Mens huis saadan Forseelse anden Gang [be]gaais, da bør hand aldrig nogen Prædikestoel at betiene.

Det tredie Capittel.[1])

Huorledis Præster skal kaldis.

1.[2])

Naar noget Kald leedigt vorder, da skal Prousten strax[3]) [si]g derhen begifve, oc af Prædickestolen med Menigheden [gjø]re flittig Bøn til Gud, at hand Kircken med en god Præst [oc] Tienere vil forsiune.

2.[4])

Alle de som udi Kiøbstæderne oc paa Landet med Kongens [B]ref tilskickis oc forordnis til noget Præstekald, skulle udi Can[ce]lliet i Kiøbenhafn indgifve deris skrifftlige Iroskabs-Eed:[5]) *[De]rnæst skulle de sig med Kongens Bref til Superintendenten [beg]ifve, som dennem skal udi Lærdommen ofverhøre; Oc huis [han]d Personen derudi vel grundet befinder, da skal hand hannem [til] Præsteembedet uden Ophold indvie, med de forordnede Cere[mo]nier; Men befinder hand anderledis da skal hand det Kongen [und]erunderdanigst tilkiendegifve.* R. p. 61, 62, 65.

3.[6])

De som af Kongen med noget jure patronatus forleente ere, [o]g kalde en Person som de acter bequem at være, skulle lade[7]) [ha]nnem høre af Menigheden, som hand er kaldet til, i [Pr]oustens Nærværelse, saa fremt Tiden oc Stædet det i nogen [ma]ade tilstæder: Oc huis Meenigheden da imod hannem Noget

---

1) Kap. 3 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 3.
2) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—1.
3) N. L.: strax, eller det snariste skee kand,
4) Art. 2 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. dog den ved Art. 3 foretagne Forandring.
5) Kfr. N. K. P. 2—3—10 (D. R. U. og N. L. 2—3—9).
6) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—2.
7) D. R. U. og N. L.: Derefter kalder den, som Rettighed dertil haver, saadan een Person, som hand agter beqvem at være, og lader

hafver billigen at kunde sige, enten paa hans Lif oc Lefnet, eller paa hans Gafver, maa de det ved Supplication eller Memorial paa behørige Stæder med Superintendentens oc Proustens Paaskrift andrage, oc deris Beviislighed derpaa tilliige lade følge; Oc huis befindis noget uskickeligt hannem at være ofverbeviist, da bør hand uden viidere Process ey at niude Kaldet, men en Anden dertil at kaldis: Men hafver Meenigheden imod samme Person intet med Billighed at sige, da skal hand *sig med sit Kaldsbref til Superintendenten begifve som skal indvie hannem efterat hand hafver hannem ofverhørt, oc i Lærdommen dyctig befundet.*[1])

4.[2])

Naar Nogen er indviet til et Præstekald,[3]) skal Superintendenten med sit beseiglet Bref forskicke hannem til Prousten, oc skal saa Prousten om Søndagen, eller den næste Helligdag derefter, i Prædicken tale hans Beste for den gandske Meenighed oc Stædets Øfrighed eller Patron, oc oplæse Superintendentens Bref, att hand er rettelig kaldet, ofverhørt oc til Embedet ordineret, at være deris Prædicker i Ordet, meddeele dennem Christi Sacramenter, oc dennem i deris Saligheds Sag betiene.

5.[4])

Hender det sig at[5]) tvende eller trende Sogner ere annexeerede, oc af Kongens Undersaatter Een hafver jus patronatus til det eene, oc en Anden til det andet Hofvedsogn eller Annex, da paa det Sognene kand blifve tilsammen, som de af Arrildstiid været hafve, oc Præsten af dem samptlige kand hafve sin tilbørlig Underholdning, da bør Patroni at skiffte imellem sig, at den Eene kalder Præst til samptlige Sogner den eene Gang, oc den Anden den anden Gang, oc saa holder det altiid, naar Præst kaldis skal; dog huis det

[1]) D. R. U. og N. L.: begive sig til Superintendenten, som hannem skal overhøre, og hvis hand hannem i Lærdom og Levnet skikkelig befinder, da skal hand hannem til Præste-Embedet uden Ophold indvie med de forordnede Ceremonier.
[2]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—3.
[3]) D. R. U. og N. L.: Og naar hand indviet er,
[4]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—4.
[5]) D. R. U. og N. L.: Hvor

eene Sogn, enten Hofvedsogn eller Annex, skulle befindis dobbelt saa gott af Indkomst, som det andet, da skal Patronus dertil hafve Magt at kalde to Gange til Sognene, imod den som er Patronus til det ringere Sogn, med mindre Patroni imellem sig self, enten tilforn anderledis ere foreenede, eller herefter foreenis kunde. Iligemaade hafver Kongen bevilget, at der maa holdis med de Sogne, som Kongen hafver sig forbeholden, enten det er Hofvedsogne eller Annexer.

6.[1])

Forsømmer nogen af Kongens Undersaatter, som Rettigheden hafver, at kalde inden sex Ugers Udgang, efter Kaldet er leedig vorden, da hafver hand sin Rettighed den Gang forbrudt; Mens befindis den Person, som i rette Tiid kaldet er, icke skickelig, tienlig eller dygtig til saadant høy Embede at betiene, naar hand af Superintendenten ofverhøris, oc Superintendenten derom sin skriftlig Erklering fremskicker, da bør om saadant tilforn udgifuet Kaldsbref icke viidere Process at drifuis, men den som Rettigheden hafver, fri stande til nyt Kald at træde.

7.[2])

End hender det sig, at enten en Capellan kaldis til at vorde Sognepræst, eller en Sognepræst anden Sted fra blifver kaldet til at være Sognepræst i et andet Stift, eller paa et andet Stæd, da skal hand oc først forskrifvis til Superintendenten, oc sig for hannem angifve, førend hand af Prousten indsettis i samme Embede.

8.[3])

Ingen som noget Præstekald begierer, maa derfor nogen Gafve biude, eller gifve; Dog maa hand, *om det er nogen Undersaattis Kald,*[4]) gifve *Skrifveren*[5]) som Kaldsbrefvet[6]) skrifver, *en heel eller half Rixdaler for sin Umage.*[7])

[1]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—5.
[2]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—6.
[3]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—7.
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[5]) D. R. U. og N. L.: Skriverne,
[6]) D. R. U. og N. L.: Kaldsbrevet og Konfirmatzen
[7]) D. R. U. og N. L.: noget for deris Umage, hver et Lod Sølv, eller to, i det højeste.

9.[1])

Befindis Nogen enten ved sig self eller Andre Gafve at hafve budet eller gifvet for Kald, miste icke alleeniste det Kald, men end oc aldrig tilstædis til noget Andet derefter; oc den som Gafve for Kald hafver annammet, gifve icke alleeniste dobbelt igien til næste Hospital, men oc miste sit Embede, om hand hafver noget; Men hafver hand self jus patronatus til Kaldet, da bør hand at miste sitt Jus; Oc skal den Person som til Præste-Embedet skal indvies, være forpligtet at giøre sin høyeste Eed for Superintendenten, at hand huercken self eller ved Andre hafver budet, gifvet eller lofvet nogen Gafve for at bekomme *Kald.*[2]) Befindis oc Nogen paa anden u-louglig Maade, enten at hafve udgifvet Kaldsbref, eller Kaldsbref annammet, da bør den der kaldet hafver at miste sitt Jus, oc den der kaldet er at miste aldeelis Kaldet.

10.[3])

Ingen maa til Præste-Embedet indvies uden hand til noget vist Kald oc Embede er kaldet; Oc[4]) skulle alle som kaldis til noget Kald, ihuem oc jus patronatus til Kaldet hafver, *lige saa vel som de Kongen beskicker,*[5]) førend de til Embedet indvies, indskicke i Kongens Cancellie deris skriftlig Troskabs-Eed.

11.[6])

En huer som til Præste-Embedet indvies, skal gifve til det kongl: Universitet i Kiøbenhafn *en enckende Rixdaler*[7]) som af Superintendenten skal indkræfvis, oc til Rectorem Universitatis aarligen fremskickis.

---

[1]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—8.
[2]) D. R. U. og N. L.: Kaldet.
[3]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—9.
[4]) D. R. U. og N. L.: Og ellers
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[6]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 2—3—10.
[7]) D. R. U. og N. L.: to Lod Sølv.

Det fierde Capittel.[1])

Om Præsternis Embede med Tienisten i Kirken oc Prædiken.

1.[2])

Ingen Præst skal hafve fleere Kirker, end hand *til visse oc sædvanlige Tiider det ofteste mueligt er*[3]) med Prædiken, Sacramenternis Uddeelelse, Ungdommens Underviisning i Børnelærdommen, oc de Sygis Besøgelse kand[4]) forestaa.

2.[5])

Huer Sogn i Kiøbstæderne, skal i det mindste hafve to Prædickere; men hvor der er stoer Meenighed i en By oc ickun et Sogn, der maa de hafve fleere.

3.[6])

Sognepræsterne[7]) prædiker self til Høymesse, oc *Medtienerne*[8]) til Froeprædiken oc Aftensang, saa som paa et huert Sted hiid-indtil brugeligt været hafver.

4.[9])

Præsterne skulle forrette Guds-tieniste i Kirken med Læsning, Sang, Bøn, Prædiken oc Sacramenternis Uddeelelse, efter det forordnede Ritual.[10])

5.[11])

Præsterne skulle forrette Guds Tieniste i Kirken paa efterskrefne Tiider om Aaret: 1.[12]) Paa alle Søndage. 2.[13]) Paa

---

[1]) **Kap.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 4.
[2]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—1.
[3]) D. R. U. og N. L.: til gavns
[4]) D. R. U. og N. L.: vel kand
[5]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—2.
[6]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—3.
[7]) D. R. U. og N. L.: Sognepræsten.
[8]) D. R. U. og N. L.: Medtieneren.
[9]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—4.
[10]) N. L.: Sacramenternis Udeelelse paa den Maade og med de Ceremonier, som i vor Frue-Kirke i Kongens Residentz Stad Kiøbenhavn forholdis og brugis efter det forordnede Ritual.
[11]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—5.
[12]) N. L.: Først,
[13]) For det andet,

efterfølgende hellige Dage: Tre Christi Hofved-høytiider, huer i tre samfælde Dage, Juel, Paaske oc *Pindze-tiid;*[1]) ny Aars eller Christi Omskiærelsis Dag, hellig tre Kongers eller Christi Aabenbarelsis Dag, Mariæ Renselsis Dag, Mariæ Bebudelsis Dag; huilken skal holdis paa Palme Løverdag dersom den indfalder paa Palme-søndag eller derefter; Christi Himmelfarts Dag; Ste Hans Baptistæ Dag; Mariæ Besøgelsis Dag; Ste Mickels Dag; Alle-Helgen Dag; item Skiertorsdag og Laugfredag. 3.[2]) Paa ordinarie Bededage, som i Kiøbstæderne skulle holdishuer Fredag af huer Sognepræst i sit Sogn, det heele Aar igiennem, men paa *Landsbyerne*[3]) paa den første Søgne-Onsdag, eller Torsdag paa de Stæder huor det er saa anordnet i huer Maanet i Hofvet Sognet, oc den anden i Annexen, oc skal[4]) Tienisten begyndis det tiligste mueligt er, saa den kand være endet førend noget Ting holdis. 4.[5]) Paa alle Onsdagene eller Torsdagene huor det saaledis er anordnet, i Faste, indtil Dimmel-uge, paa *Landsbyerne.*[6]) 5.[7]) Paa de Tiider i Kiøbstæderne som hidindtil brugeligt været hafver.

6.[8])

Præsterne skulle i deris Prædikener forklare de forordnede Texter, oc dennem henføre til Troens Lærdom oc christelige *Skich*[9]) oc Sæder, oc rætteligen lære Lougen oc Euangelium efter Guds aabenbarede Ord, oc den hellige Kirkis Symbola, oc den uforandrede augsburgiske Bekiendelse, oc baade i Kirken saavelsom andensteds i ærlige Forsamlinger, i Omgiængelse oc Besøgelser, formane deris Tilhørere at frycte Gud oc ære Kongen, oc i deris Lif oc Lefnet lade see Troens *Frugt,*[10]) oc særdeelis saa lempe deris Prædikener *som*[11]) Tilhørernis Forhold mest udkræfver.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Pintze.
[2]) N. L.: For det tredie,
[3]) N. L.: Landet
[4]) N. L.: Den Anden i Annexen. Dog tilfields og ved Søesiden om Løverdagen for Almuens Mageligheds Skyld. Og skal
[5]) N. L.: For det fierde:
[6]) N. L.: Landet;
[7]) N. L.: For det femte:
[8]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—6.
[9]) D. R. U. og N. L.: Skikke
[10]) D. R. U. og N. L.: Frugter:
[11]) D. R. U. og N. L.: eftersom

7.[1]

De skulle i deris Prædikener oc Forklaringer ey fremføre Noget, som er mørckt oc vanskeligt at forstaa; ey heller beviise deris Viisdom oc Skarpsindighed paa det hellige Sted, men allting giøre til Christi Meenigheds Opbyggelse.

8.[2]

De skulle ey heller sige huad dennem self lyster, men huad der hører til Sagen skulle de paaminde med klare oc velforstandige Ord.

9.[3]

De skulle holde sig fra allehaande Skienden oc Forhaanelse, saa at de ingen røre ved Nafn: alleeniste skulle de straffe Synden i Almindelighed, oc saadant som de hafve hørt oc veed forvist; huad de ey *hafver hørt sandfærdeligen*[4] tale om, det skulle de tie, oc i Særdeelished skulle de vare sig at de Intet af deris privat Affecter, eller Had, paa det hellige Stæd, tale oc fremføre, oc saaledis sig self hefne.

10.[5]

De skulle icke heller hadskelig lade ilde påa Andre, som hafve anden Troens Bekiendelse, men naar fornøden giøris, oc mand frycter for Forargelse eller Forførelse, skulle de med Beskeedenhed Meenigheden derom advare oc formane.

11.[6]

De skulle ey giøre deris Prædikener alt for viitløftige, oc ey dennem ofver en Time forlænge, den gemeene Mand til Kiedsommelighed, oc dismindre Opbyggelse, som alt for meget paa een Gang icke fatte oc beholde kand.

---

[1] **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—7.
[2] **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—8.
[3] **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—9.
[4] D. R. U. og N. L.: have sandfærdeligen hørt
[5] **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—10.
[6] **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—11.

12.[1])

De skulle altid slutte deris Prædikener med Bønner til Gud, for Guds Ords fri Fremgang, for Kongen oc det konge-lig Arfve-huus, for Øfrighed oc for den almindelig Nødtørft.

13.[2])

De skulle tvende Gange om Aaret, Palme-søndag oc *den*[3]) fierde Søndag i Advent, oplæse efter Prædiken i en huer Meenighed *de Stycker i Kongens Loug*,[4]) om dem som sig fra Naderens Sacramente skulle undholde, om Sværen oc Hellig-brøde, oc om Børnetuct.

14.[5])

Præsterne paa *Landsbyerne*[6]) skulle uden nogen Forsømmelse endeligen anvende den sidste Deel af Prædike-timen til Børnelærdommens Forklaring med Lutheri Udleggelse, paa det de Gamle saa vel som de Unge rett til Grunde maa forstaa samme Lærdoms Meening, oc den viide at føre til Brug i Lif oc Lefnet, huilket i Sønderlighed af Præsterne drifuis skal, oc naar Dagen er stacket om Vinteren, oc Præsten hafver fleere Tienister, skal hand dog i Enden af huer Prædiken oplæse en Gang eller to, Lutheri egen Forklarings Ord ofver den Deel som hand ellers noget lidet ydermeere forklare skulde.

15.[7])

Iligemaade skulle Præsterne i Kiøbstæderne ocsaa anvende den sidste Deel af Aftensangs Prædiken paa forskrefne Maade med Børnelærdommens Forklaring.

16.[8])

Til alle Tolf-prædikener, huor de i Brug ere, skal prædikis Cathechismus, uden paa de store Høytider, eller naar

---

[1]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—12.
[2]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—13.
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) D. R. U. og N. L.: de Kongelige Love
[5]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 1—4—14.
[6]) N. L.: Landet
[7]) **Art.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—15.
[8]) **Art.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—16.

nogen særdeelis Texter paa særdeelis Tiider ere forordnede; saa skal oc Catechismus prædikis til alle Aftensange om Løfverdagen, huor de i Brug ere, førend Skriftemaal holdis, oc skal det ordentlig forrettis, at huor den eene Præst hafver sluppet den sidste Prædiken, der skal den næstfølgende tage sin Text efter.

17.[1])

Præsterne paa Landet, skulle uden nogen *Forhal*[2]) oc Forsømmelse begynde Kirketienisten udi huer af deris Kirker saa tiilig som mueligt er om Sommeren oc om Vinteren: Oc Prædiken skal skee udi Annexerne paa saadanne Dage oc Tider som hidindtil hafver været sædvanligt.

18.[3])

Præsterne maa ey lyse paa Prædikestoelen for Noget, som icke billigen dertil henhører, oc som den christen Kirkis Sæn icke udkræfver, men kand paa *Landsbyerne*[4]) skickeligen efter Tienisten paa *Kirkegaarden eller Hestegaarden*[5]) vel forrettis; men i Kiøbstederne bør det at skee til Tinge. Oc om Noget giøris fornøden af Prædikestoelen at gifvis tilkiende, da skal det for Tienisten Præsten angifvis, at hand som det Stæds Respect best bør at hafve i Agt, kand viide, om der bør at lysis derom, eller ey.

Det femte Capittel.[6])

Om Præsternis Embede med Sacramenterne oc lønlig Skriftemaal.

1.[7])

Præsterne skulle i Kirken *i den heele Forsamling*[8]) forrette oc uddeele de hellige Sacramenter, Daabens oc Naderens, aldeelis efter Christi eegen Indstiftelse, med den Læsning oc Ceremonier som sædvanlige ere.

---

[1]) **Art.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—17.
[2]) N. L.: Forhaling
[3]) **Art.** 18 svarer til D. R. U. og N. L. 2—4—18.
[4]) N. L.: Landet
[5]) D. R. U. og N. L.: Kirkegaardene
[6]) **Kap.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 5.
[7]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—1.
[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.

2.[1])

Saa fremt nogen Præst enten døber Børn eller Naderens Sacramente forretter i Nogens Huus, uden Fornødenhed det udkræfver, skal hand gifve til Straff fyrretyfve Lod Sølf, oc den som det lader giøre, et hundrede Laad Sølf.

3.[2])

Børn skulle døbis i Kirkens Funt, eller Becken, oc maa dertil ey brugis noget Kar, Fad eller Becken, som til anden Brug i *Huuset*[3]) ere beskickede.

4.[4])

Ectefolckis Børn døbis for Prædiken, mens Hore- oc Slegfred-børn skulle døbis efter Prædiken, oc naar Tienisten i Kirken er endt; der maa ey heller offris med saadanne Børn.[5])

5.[6])

De skal være Vidnisbyrd oc Fadder til Daaben som ere ærlige oc uberyctede Folk; dog maa dertil ey Fleere bedis end fem af Mands- oc Quindis-Personer tilsammen.

6.[7])

Hvo som lader sine Børn ligge udøbte uden Kirken ofver otte Dage efterat de ere fødde, paa de Stæder det skee kand, skal hafve forbrudt tyfve Lod Sølf til næste Hospital, som af Kongens Befalingsmand eller Stædets Øfrighed skal indkræfuis, som de acte at forsvare; Dersom Børnene ere svage, hafver

---

[1]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—2.
[2]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—3.
[3]) D. R. U. og N. L.: Husene
[4]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—4.
[5]) D. R. U.: Ectefolchis Børn døbis naar Tienisten er ude, men Hore oc Slegfred Børn schulle i Kiøbstæderne døbis effter tolf Slet, oc paa Landsbyerne naar de haffue ofret med de ægte Børn, och med saadanne Hore oc Slegfred Børn maa ey ofris. N. L.: Egte-Folkis Børn døbis strax efter Prædike-Tienisten, men Hore- og Slegfred-Børn skulle i Kiøbstæderne døbis efter tolv Slet, og paa Landet, naar de have ofret med de egte Børn, eller, naar al Tienisten er ude; og med saadanne Hore- og Slegfred-Børn maa ej offris.
[6]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—5.
[7]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—6.

hver[1]) christen Forældre saadant tilbørlig i Act at tage, at ingen Saligheds Middel blifver ved nogen Forsømmelse efterladt.

7.[2])

Forsømmer Forældrene at lade Barn komme til Daaben, oc det uden Daab bortdøer, da stande de aabenbarlige Skrifte som derudi ere skyldige.

8.[3])

Børn som for deris Suagheds Skyld ere hiemmedøbte, skulle, saa snart de *blifve*[4]) til-pass, føris til Kirken, oc deris Daab af Præsten stadfæstis, oc forkyndis i Faddernis Nærværelse, paa den sædvanlige Maade.

9.[5])

Mens ingenlunde skulle de døbis igien, uden saa er, at der er Tuifl paa, om de ere døbte, oc ey med Vidner bevisis, at de rettelig døbte ere.

10.[6])

Præsterne skulle Ingen annamme til Naderens Sacramentis Deelagtighed, med mindre de sig tilforn for Præsten hafver beteed, skriftet oc annammet Afløsning.

11.[7])

De skulle icke tilstæde de Unge at komme til Sacramentet, førend de hafver vel fattet deris Børne-Lærdom, at finde *den rette Meening deraf*[8]) i Hiertet, oc derhos huorledis de skulle bekiende sig for Præsten, oc viide at suare til Lutheri smaa Spørsmaal om Sligt, oc saa forstaa huad Afløsning hafver med at føre; Saasom oc de Gamle skulle i det Ringeste viide Børnelærdommens bare Ord at forstaa. Item huorledis de skulle begiere at skriftis, oc huad Herrens Nad-

[1]) D. R. U. og N. L.: hver
[2]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—7.
[3]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—8.
[4]) D. R. U. og N. L.: komme
[5]) Art. 9 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—9.
[6]) Art. 10 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—10.
[7]) Art. 11 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—11.
[8]) D. R. U. og N. L.: deraf den rette Mening

ere er, oc huad Nytte den hafver med sig, oc til huad Ende de begiere at bruge den.

12.[1])

Men paa det Ingeu skal komme som af en Vane til Herrens Nadere, u-bereed oc u-værdig, skulle de som enten først ville gaa dertil, eller hafve noget synderligt billigen at tage i Agt, gaa til Præsten nogle Dage tilforn, at hand bequemmeligen med dem derom kand handle.

13.[2])

Præsten skal mod de Tiider, som hand veed Sognefolket sig til Herrens Naderis Brug helst pleyer at ville samle, dennem advare, at de hans oc deris egne Vilkaar ville betencke, oc icke komme Fleere end hand kand betiene oc tilbørligen høre oc underviise.

14.[3])

Oc eftersom Alle icke kand være lige forstandige, oc Ingen dog som søger Sligt hierteligen oc ydmygeligen, bør uden victige Aarsager letteligen at forviisis, skal der flitteligen gifuis Act paa dem som endda sig gierne underviise lade, oc anlofve at føre saa Boed derpaa, at de ey meere skulle findis saa ubereede, søgendis nu af Guds Naade den rette Værdighed dertil, uden all Motvillighed. Dette skulle Præsterne flittig hafve i Agt, som de det for Gud med en god Samvittighed kunde være bekiendt, oc for deris christen Øfrighed forsvare.

15.[4])

Mens dersom Præsten befinder Nogen aldeelis ubereed oc modvillig til at lade sig underviise, da skal hand hannem i Skriftestolen advare, at hand holder sig fra Sacramentet indtil hand retter sig og lær noget bedre.

---

[1]) Art. 12 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—12.
[2]) Art. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—13.
[3]) Art. 14 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—14.
[4]) Art. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—15.

16.[1])

Ingen skal med Haands Paaleggelse af Præsten afløsis, uden hand af et angerfuldt Hierte begierer sine Synders Forladelse, oc skal den, som skrifter i Almindelighed bekiende sine Synder for Præsten, oc om Noget nagger hannem i hans Samvittighed, skal hand icke bluis ved at sige det frem: men alle Synders Opreignelse, eller huer i sær, udkræfuis her icke.

17.[2])

Præster skulle ingen Bandsatte, eller som for Lætferdighed, Mand-Drab, Tyfuerie, Meen-Eed eller andre aabenbarlige Laster ere skyldige til at staa aabenbare Skrifte, annamme til lønlig Skriftemaal, førend de Kirkens Disciplin udstandet hafve, med mindre de komme at ligge paa deris Sotte-Seng, oc alvorligen i deris Siugdom begiere at være delactige i Herrens Lægeme oc Blod, førend de døe, oc sig dertil christeligen skicke, dog skal de, om de blifve tilpas igien, alligevel Meenigheden aabenbarligen forbede, oc da at gifvis tilkiende hvorfor de tilforn til Naderens Sacramente ere tilstædt.

18.[3])

Det skal oc actis, at de som ville gaa til Skrifte, skulle holde sig saa vit fra Skriftestolen, at Præsten kand der særdeelis handle med dem som giør sin Bekiendelse, som oc siden med en huer af dennem, at ingen Anden det høre kunde, enddog det ellers skeer i den gandsche Meenigheds Aasiun i Skriftestolen, enten oppe ved Alteret eller icke langt derfra, saa Andre blifve neden i Kirken saa længe, uden Trængsel imellem sig, til den Forrige faaer sin Afløsning. Huormed Præsterne saavel som Klockerne eller Deignene oc Substituterne, skulle hafve flittig Indseende.

19.[4])

Præsten maa icke uden sit Kalds Fortabelse aabenbare huad Nogen for hannem i lønlig Skriftemaal bekiendt hafver, med mindre det kunde angaa noget Forræderie eller Ulycke,

[1]) **Art.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—16.
[2]) **Art.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—17.
[3]) **Art.** 18 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—18.
[4]) **Art.** 19 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—19.

som ved Præstens Aabenbarelse kunde forekommis; oc dog bør dens Nafn som det bekiendt hafver, saavit muelígt er at forties.

20.[1])

Ingen Præst maa tage Penge, eller anden Foræring, af dennem som komme til Skrifte i Kirken, enten der skeer lønlig eller aabenbare Afløsning.

21.[2])

Præsterne maa ingen Ubekiendte annamme til Naderens Sacramente, med mindre de føre deris Beviis med sig om deris Lif oc Lefnet, fra den Steds Præst, som de ere kommen fra.

22.[3])

Præsterne skulle Ingen tilstæde at bruge Naderens Sacramente til verdslige Sagers Vidnisbyrd, eller Uskyldigheds Bekræftelse, mens alleeniste til Indstiftelsens endelige Aarsager.

23.[4])

Præsterne skulle viide Tallet paa dem som skulle være deelactige i Naderens Sacramente, paa det der icke paa Alteret skulde fattis Brød oc Viin, oc de saa nødis til anden Gang at igientage Læsningen, eftersom de huerken Brødet eller Kalken maa uddeele, førend de med Ordet oc Bønnen ere helligede.

24.[5])

Præsterne skulle holde efterskrefne fra Naderens Sacramente. 1. De som ere aabenbare bandsatte, oc icke igien afløste. 2. De som forhærdeligen henge ved nogen vitterlig Kætterie. 3. Afsindige Mennisker oc u-fornumstige Børn. 4. Saa Mange som haardnackeligen lefue i nogen aabenbare Laster, som Hoerkarle, Skiørlefnere, Aager-Karle, Slemmere, Skiende-Gieste, Voldsmænd, oc allermest Guds Ords For-

---

[1]) **Art.** 20 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—20.
[2]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—21.
[3]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—22.
[4]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—23.
[5]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—24.

...nere oc Foractere, som aabenbare oc foruden all Guds ...yct synde.

25.[1])

Ellers skal Ingen forholde sig forlænge fra Naderens Sa...mente, som veed med god Forskiel, huad det er at annamme ... bruge Herrens Lægem oc Blod; Icke skulle heller de ...nge sig længe derfra forholde, som ere kommen til den ...lder oc Forstand, at de kunde giøre Skilsmis, oc viide huad ...a saadant Stæd christeligen forhandlis; Oc skulle baade ... som enten i Visitatzer, eller oc foruden, for deris gode ...rfremmelse derudi, ved Præsten, Prousten eller Superin...denten dertil annammis, saa ocsaa alle de der viide at ...re Regnskab for Ordenis Meening i huer Deel, eenfolde...n efter Lutheri Fortale i hans liden Catechismo, være ...rligen paamindte, at de bruge Sacramentet nogle Gange ... Aaret, oc jo saa tit som de finde nogen Anstød, som dem ... saadan aandelig Lægedom at annamme, skulde bevæge.

26.[2])

Endtholder sig Nogen ofver et heelt Aar fra Naderens ...ramente, da skal hand udstaa Kirkens Disciplin, oc huis ...d, alle Advarsler uagtede, blifver i saadan *Forholdelse*[3]) ...nturende, da skal saa med hannem handlis som her effter ...det IX Capittel mældis.

27.[4])

Hvo som i Druckenskab befindis den Dag hand hafver ...et Afløsning eller brugt Naderens Sacramente, skal staa ...benbare Skrifte.

28.[5])

Begaais af Nogen til Guds Nafns Bespottelse større For...else, eller anden Forargelse, da skal det oc billigen med ...yere Straff anseis, eftersom det befindis grofft at hafve været.

[1]) Art. 25 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—25.
[2]) Art. 26 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—26.
[3]) D. R. U. og N. L.: Fraholdelse
[4]) Art. 27 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—27.
[5]) Art. 28 svarer til D. R. U. og N. L. 2—5—28.

Det siette Capittel. [1]

Om Præsternis Embede med Ungdommens Underviisning.

1.[2]

Præsterne paa Landet[3]) skulle med Sognedegnene elle *Klockerne, eller med*[4]) deris Substituter, underviise Ungdomm i Børne-Lærdommen, oc det saa forskaffe, at huis om Søndag ey kand forrettis, dertil en anden Dag i Ugen bestemm saa tit som efter huert Sogns eller Annexis Leylighed m ligst skee kand: Oc skulle Præsterne see til att hand s lærer Børnene, giør det stedse med all Fliid oc Alvorligh uden Forargelse oc Forsømmelse, saa som de self baade i Pro stens oc Superintendentens Visitatz ville svare dertil.

2.[5]

Dersom Ungdommen blifver forsømmelig att lære Bør lærdommen, skulle de af Præsten straffis derfor, oc Foræld alvorligen paamindis oc formanis, at de jo holde deris B dertil, oc dem ingenlunde derfra forholde, ey heller Nog af huis unge Tyende de kunde hafve i deris Huuse; men de end heller, Morgen oc Aften, foruden daglige Bønn besynderlig paa de hellige Dage, lære de Unge ofver alt, s de hafver hos sig, det de self tilforn hafver lært, indtil de Præsten oc Deignen rettis i huis tilforn icke vel var fatt oc ydermeere i Lutheri Forklaring kunde underviisis; *befi Nogen at holde sin Ungdom forsetteligens fra Børnelærdom eller modvilligens forsømmer at holde dennem dertil, da skal ha* huer Gang derpaa klagis[7]) være skyldig for Hellig-Br eller omsider straffis med Kirkens Disciplin, som for Mod lighed oc Ugudelighed.

---

[1]) Kap. 6 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 6.
[2]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—6—1.
[3]) D. R. U.: Præsterne paa Landsbyerne
[4]) D. R. U.: med Sogne Degnene eller Klochere eller der Substituter
N. L.: med Sogne-Degnene eller deris Substituter,
[5]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—6—2.
[6]) D. R. U. og N. L.: uden de ville
[7]) D. R. U.: der paaklagis
N. L.: der paa klagis,

Det sivende Capittel.[1])

Præsternis[2]) Embede med Huusbesøgelse, Omsorg for de Fattige, Sygis oc Misdæderis Besøgelse.

1.[3])

Præsterne skulle hafve synderlig Indseende med, endoc ndum Huus fra Huus, huor mest fornøden er, oc bequemligst skee kand, at de som ere i deris Meenigheder, nære g redeligen oc holde deris Børn til *at lære*[4]) Handverk, oc den Tieniste, huorom der oc alvorligen bør at skee Forning af Præsterne.

2.[5])

Præsterne skulle hafve Omsorg for de Fattige, oc icke eniste formane Sognefolket til at gifve Almisse, men oc dem for derudi med et got Exempel: de skulle flitteligen ee at huis de Fattige gifvet oc christeligen tillagt er, de t niude oc bekomme.

3.[6])

Præsterne skulle ideligen besøge de Syge oc Vanføre, oc tteligen, naar Aarsag gifuis, paaminde Folket, at de betimeen naar de blifve syge, sende Bud efter dem, at de kunde den dis ideligere komme til dem, oc gifve dem Paamindelse gode Raad, oc ey bie indtil den alleryderste Nød, med indre Nogen blifver af en brat oc u-forseet Sygdom forsket. Huor Præsterne ere da een Gang kaldede, did skulle siden omstunden komme igien, eftersom den Syge hafver ehof, uden hand hafver Andre hos sig, som hannem med nderviisning oc Trøst noch fyllest-giøre kunde. Men dersom e icke kaldis, da ere de undskyldte, om de icke komme.

4.[7])

Det er oc billigt at dersom Præsten, der begieris af den

---

[1]) Kap. 7 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 7.
[2]) D. R. U. og N. L.: Præsters
[3]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—7—1.
[4]) D. R. U. og N. L.: til Lære,
[5]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—7—2.
[6]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—7—3.
[7]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—7—4.

Syge, behøfver Fordringskab derhen at komme, den da hannem med Budet tilskickis.

5.[1])

Begierer oc den Syge med christelig Attraa att være deelactig i Naderens Sacramente, da skal Præsten hannèm det, efter foregaaende Skriftemaal oc Afløsning meddeele, med de sædvanlige Ceremonier.

6.[2])

Præsterne maa icke i deris Besøgelser anmode den Syge som ligger paa sin Sotteseng, om noget Versligt, som kunde hindre hannem i hans christelige Beredelse til Døden.

7.[3])

Præsterne skulle ofte besøge Misdædere, som for deris Misgierninger paa deris Lif sidde j Fengsel, at de kunde underviise dennem til deris Synders Vederkiendelse, oc Guds Naadis Tilflugt, at de retteligen kunde beredis til Naderens Sacramentis Annammelse, som dennem, om de det begiere, een eller to Dage førend de rettis, skal meddeelis.

8.[4])

De skulle oc følge dennem til Retterstædet, oc inted efterlade af den Underviisning oc Formaning som dem til deris Salighed kand gifuis, oc ey ofvergifve dennem førend de blifve henrettede.

Det ottende Capittel.[5])

Om *Præsters*[6]) Embede med Ectefolk, Jordemødre oc Barselquinder.

1.[7])

Præsterne hafve inted med Ecte-Personer paa Ecteskabs Vegne at skaffe, uden at trolofve oc vie dem tilsammen, oc at undervise deris bekymrede Samvittigheder.

---

[1]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—7—5.
[2]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—7—6.
[3]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—7—7.
[4]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—7—8.
[5]) **Kap.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 8.
[6]) N. L.: Præsternis
[7]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—1.

2.[1])

Trolofuelsen oc Sammenvielsen skulle de forrette med sædvanlige Ceremonier. *Capellaner maa Ingen trolofve uden is Sognepræsters Villie oc Videnskab.*[2])

3.[3])

Præsterne maa Ingen trolofve eller vie tilsammen som ere nden i de forbudne Led beslectede; Oc skulle altiid paa det tvende Mænd vidne med dem som ville trolofuis eller vies, le hinanden i de forbudne Led ey tilhøre. Præsterne skulle[4]) heller nogle Ubekiente som ey ere deris egne Sognefolk, ofve eller vie tilsammen, førend de fremvise deris Skuds-l fra den Stæd de kommen ere, eller hafve trofaste Vidner Forlofvere, at de for anden Trolofvelse oc Ecteskab ere : Ey heller, naar der er giort louglig Forbud, førend ved elig Dom er kiendt udi Sagen.

4.[5])

De maa oc Ingen vie sammen, førend der om deris Ecte-b er tre Søndager forkyndet paa Prædikestolen, ey heller en Enckemand eller Enckequinde, førend de hafver holdet fte oc giort Rictighed med deris Med-Arfvinger.

5.[6])

Trolofvelser oc Vielser skulle ey holdis i andet Sogn end stemøen eller Quinden er oc sig opholder udi, uden det er med hendis Sognepræstis Samtycke.

6.[7])

Præsterne skulle alvorligen forbyde de trolofvede Personer søge Seng sammen, førend de i Kirken i Ecteskab rette-en blifve samlet.

---

[1]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—2.
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L. (Kfr. N. K. P. 2—14—11).
[3]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—3.
[4]) D. R. U. og N. L.: De maa ingen i de forbudne Led,
[5]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—4.
[6]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—5.
[7]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—6.

7.[1])

Huer Præst skal hafve en Bog, at teigne ved Dag oc Tiid deris Nafne udi, som hand trolofver oc vier tilsammen, saa ocsaa de Børn som hand døber i sit Sogn, ecte oc u-ecte tillige med Faddernis Nafne.

8.[2])

Præsterne skulle undervise Jordemodere, huorledis de sig skulle forholde baade med Barselqvinderne oc Fosteret, oc skulle samme Jordemodere være ærlige oc gudfryctige Quinder, som sig paa deris Embede forstaa, oc boe paa beqvemmelige Stæder, saavel de Fattige som de Rige til Hielp. Samme Jordemodere, huis de befinde Fosteret dødt i Moderens Liif, skulle de det Gud befale, oc giøre deris Fliid til at Moderen, som er forespendt, maa blifve reddet; men finde de Fosteret lefvende, eller noget fremkommen, dog nær dødt, da skulle de alligevel icke døbe det, førend det aldeelis er født. Er Barnet i Lifsfare efterat det fuldkommeligen født er, da maa Jordemoderen det døbe med Vand oc icke Andet, om Præsten icke er ved Haanden, eller nogen skickelig Mands-Person, som er kommen til Skiels-Alder.

9.[3])

Præsterne skulle formane Barselquinderne til Bøn oc Paakaldelse for deris Foster, saa oc at de sig indeholder i fem eller sex Uger efter deris Barnefødsel, efter huilken Tiid de skulle holde deris Kirkegang, dog Ectequinder alleene *maa*[4]) ledis i Kirken af Præsten, huor det hidjndtil hafver været brugeligt.

10.[5])

Præsterne skulle flitteligen i deris Prædikener formane Forældrene, oc i Synderlighed Quinderne, at de med deris Børn hafve god Varetegt, at de ey for deris Forsømmelsis eller Uagtsomheds Skyld, kommer til Ulycke.

---

[1]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—7.
[2]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—8.
[3]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—9.
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[5]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 2—8—10.

Det niende Capittel.[1])

Om Præsternis oc deris Medhielperis Embede, oc Kirkens Myndighed imod de Ubodfærdige.

1.[2])

I Kiøbstæderne skal en huer Sognepræst i sit Sogn *tvende ller fleere*[3]) af de gudfryctigste, oprictigste, ifrigste oc beste Sognemænd *af Stifts-Amptmanden, Superintendenten, Præsten self c Byens Øfrighed*[4]) tilforordnis, som skulle, til christelig Skick c Myndighed at erholde, være *Sognepræstens*[5]) Medhielpere c Bistandere;[6]) oc som det fornemste som der bør at actis, r, at de et got ærligt Røgte oc Vidnisbyrd om deris Lefnet c christelig Omgængelse hafve, saa bør oc det derhos, saaiit mueligt er, at hafuis j Act, at Saadanne dertil bestillis, om icke med viidløftig Reysen oc Seylads deris Næring søge. cke heller maa de der een Gang dertil ere vel forordnede, den victige Aarsager, eller *uden*[7]) andre bequemme igien ere t bekomme, letteligen forløfuis: Hvorfor de oc for andre Bestillinger, som Formynderskab, Kæmners, Tingmænds oc lesliige *Forrettninger*[8]) skulle være forskaanede.

2.[9])

Paa *Landsbyerne*[10]) skal Kirkens *Tilsiunsmænd*[11]) tvende af de gudfrøctigste, beste og vederheftigste Sognemænd til Kirkeværger bestille, som oc skulle være Præstens Medhiel-

---

[1]) **Kap.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 9.
[2]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—1.
[3]) D. R. U. og N. L.: nogle
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[5]) D. R. U. og N. L.: hans
[6]) D. R. U. og N. L. tilføier efter Ordet „Bistandere“: og om saa mueligt og tienligt er, skulle Kirkeværgerne og de Fattigis Forstandere for andre der til af Stigtsamptmanden, Superintendenten, Præsten og Borgemester og Raad forordnis, eller ogsaa i deris Stæd, eller til dennem tvende, eller fire andre, af de gudfrygtigste og beste efter Sognets Størelse og Vilkor, der til forordnis og brugis. Og som det fornemste,
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[8]) D. R. U. og N. L.: Bestillinger
[9]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—2.
[10]) N. L.: Landet
[11]) D. R. U. og N. L.: Forsvar med Provstens Raad

pere; oc dog om de for Besuærings Skyld, det icke udstaa kunde, maa de huer tredie eller fierde Aar forandris.[1])

3.[2])

Fornefnte Medhielpere oc Bistandere skulle Præsten derfor tilforordnes: 1. At naar hand det af dem begierer skulle de sig med hannem forsamle. 2. Udi aldt huis hans betroede Tilhøreris skicklig oc christelig Lefnets Fremdragelse angaar, naar hand det begierer, skulle de hannem troligen raadføre; 3. Oc naar Behof giøris hielpe oc bistande; 4. Saavelsom ocsaa self Agt gifve, oc derforuden randsage oc sig flitteligen bespørge, om Alt huis som tuiflraadigt kunde være, oc til Guds Ære oc hans Meenigheds Opbyggelse kunde tiene; 5. Oc det uden nogen Persons Anseelse uforsømmet gifve deris Siæle-sørgere tilkiende; oc dersom befindis, at de med Nogen enten for Vild eller Venskab see igiennem Fingre, da skulle de *gifve til de Fattige tre Rixdaler*,[3]) huilke Præsten oc Fogeden skulle forplictede være at indfodre, saa fremt de self *icke dertil*[4]) ville svare.

4.[5])

Eeden skal giøris af dem som dertil udnefnis for Præsten i nogle af Sognemændenis Nærværelse, paa fornefnte fem Artikler som efterfølger: Jeg N: N:, udvalt til denne min Sognepræstis Medhielper, lofver oc tilsiger, at ieg med all Troskab vil forestaa dette mit christelig Embede, oc af min yderste Magt og Formue søge oc fordre Guds Ære, sampt Kirkens oc de Fattiges Gafn oc Beste, Præsten i Kirkens Disciplin at giøre tilbørlig Bistand, som her i forskrefne fem Artichler er sagt, saasom ieg vil svare for Gud oc christelig Øfrighed, saa sandt hielpe mig Gud oc hans hellige Euangelium.

5.[6])

Ingen geistlig eller verdslig Øfrighed, skal hermed beta-

---

[1]) N. L. tilføier: og imidlertid forskaanis for Rettens Betiening og Skydsfærd.

[2]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—3.

[3]) D. R. U. og N. L.: være forfaldne til de Fattige at give sex Lod Sølv,

[4]) D. R. U. og N. L.: dertil ikke

[5]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—4.

[6]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—5.

is deris Iurisdiction, Bestilling eller christelig Forsorg; meget indre skal Sognepræsten noget af sin plictig Omhue oc Be- illings Myndighed herved være betagen, men skal langt eere tiene hannem til Hielp oc større Myndighed.

6.[1])

Præsten skal, førend hand Noget for Medhielperne lader entlig indkomme, altiid med sin egen særdeelis oc hemmelig dvarsel oc Paamindelse først forsøge, om den Skyldige sig l raade oc underviise lade; men dersom saadan christelig venlig Paamindelse Inted formaar, da skal hand siden i e hans Medhielperis Nærværelse oc Paahør hannem igien ed Alvor formane at rette oc bedre sig.

7.[2])

Præsten skal med sine Medhielpere sig i det ringeste fire ange om Aaret i Sacristiet udi Kirken forsamle, oc dersom ogen efter betimelig Advarsel *af Præsten,*[3]) uden louglig Undskyldning udeblifver,[4]) skal hand gifve til de Fattige *en Rixdaler:*[5]) Huortil Præsten skal hafve Indseende at *den udkommer,*[6]) saa fremt hand icke self vil *den*[7]) udgifve: oc ellers ocsaa, saa tit som en huer Sognepræst i sit Sogn noget Victigt forefalder, da skal hand om Søndagen efter Tienisten forsamle fornefnte Medhielpere, enten naar hand self Noget, som Raadførelse udkræfver, hafver formerket eller hand af Nogen af dennem, der om Noget *viide*[8]) som Saadant kunde udkræfve, er blefven advaret: oc dersom noget tuiflraadigt eller victigt forefalder, da skal Prousten oc tvende næste Herretz-Præster hosvære, med Raad oc Myndighed Alting at forrette, naar Præsten det af dennem begierer.

8.[9])

Huad Synder oc Laster, oc alt huis Præsten i Guds Ord

---

[1]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—6.
[2]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—7.
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) D. R. U. og N. L.: da udebliver,
[5]) D. R. U. og N. L.: to Lod Sølv,
[6]) D. R. U. og N. L.: de udkomme,
[7]) D. R. U. og N. L.: dem
[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[9]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—8.

er befalet at straffe, det Samme bør hans Medhielpere at staa hannem bi udj, om Behof giøris; men særdeelis bør de at hafve Indseende med saadanne Laster, som ellers ved sædvanlig Rettergang icke saa bequemmeligt er at afskaffe, eller beviise, som Prædickens Forsømmelse, hellige Dagis Misbrug til Gilde, Drick, Dobbel, Gøglen, Figten, eller andet Saadant, Fraholdelse fra Sacramentet ofver et fierding, half, eller heel Aar, idelig Sværen oc Banden, *Skiemt om Guds Ord oc dets*[1]) Misbrug i Omgængelse, ond Forligelsemaal imellem Ectefolk som u-christelig uden billige Aarsager sig imod hinanden forholder, saa oc Forældre oc Børn indbyrdis, Halstarrighed hos trolofvede Folk, som icke ville lade sig sammenvie til Ecteskab, lætfærdig Skandeeren oc Snack, lætfærdig Selskabs Besøgelse oc Omgængelse, Rufferie, Fylderi oc idelig Druckenskab, ubillig Fordeel i Kiøb oc Sal, ulouglig Aager, Gierrighed, i Synderlighed Ungdommens Forførelse til Drick, Dobbel, Lætferdighed, ofuerflødig Bekostning oc Ødselhed; med dette oc alt Saadant bør en huer af Præstens Medhielpere, saavelsom Præsten self, huer for sig, som det først sporger, *oc med nogen Visshed kand fornemme,*[2]) at forekomme, oc med hemmelig Formaning oc ifrig Advarsel at giøre deris Kald med Fliid, at Saadant maa afskaffis, saavelsom oc saa siden sig samtlig at raadføre, huorledis det best skee kand: *Særlig skal Præsten sig herudjnden udi Guds Fryct oc med et rettviist Gemøtt saaledis skicke, at hand icke drifvis af Vrede, Had, eller private Affecter, oc efter Nogens løs Berettning eller desliige fortfarer til Nogen at beskæmme, oc udi Vanrycte at føre.*[3]) Oc ligesom ingen dermed bør at beskæmmis, men Alting det hemmeligste mueligt er at forrettis, saa bør oc Ingen deris Advarsel ilde at optage, men for en christelig Kierligheds Øfvelse oc broderlig Skyldighed at holde.

9.[4])

Men dersom saadan hemmelig, christelig, sactmodig oc broderlig Advarsel ingen Fruct vil skaffe, *saa den Advarede aabenbarligen oc beviisligen fremturer udi sin Synd,*[5]) da maa

[1]) D. R. U. og N. L.: Guds Ords Skemt og
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—9.
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.

Præsten ved *Sognedegnen*[1]) eller Klockeren, som *end een Person*[2]) kand til sig tage, om behof-giøris, lade samme Person for sig kalde, oc da i sine Medhielperis samptlig Paahør, med Ifver oc Alvor hannem igien underviise, oc laste oc straffe saadan Guds Ords haardnacket oc halstarrig Foragt.

10.[3])

Dersom den Indkaldede icke møder, oc icke hafver uforbigængelig Forfald, huor paa af dennem strax kand kiendis, da skal hand saa meget meere vorde mistænkt, oc strax findis til *en Rixdalers*[4]) Straf til Huusarme. Men skeer det tiere af Modvillie oc Foract, da skal hand advaris at holde sig fra Naderens Sacramente, indtil hand beviiser det hellige Kirke-Embede sin tilbørlig Lydighed oc Ære, saa oc truis med Band, oc da skal hannem Aarsagen dertil udtryckeligen formeldis.

11.[5])

Dersom endda all saadan Paamindelse oc Refselse Inted vil frugte, men meere foragtis, da skal Sognepræsten, efterat hand sig med Prousten oc Superintendenten derom raadført hafver, trende Søndager lyse til Band, oc ellers tit oc ofte tilforn af Prædikestolen giøre Bøn oc Formaning for samme Person. Men om disimidlertiid ingen kiendelig Forbedring beviisis, da skal Præsten siden ved Nafn udelucke samme Person af Guds Meenighed oc Samquem, oc bruge den Maade som i Ritualen findis.

12.[6])

Den som bandsatt er, maa icke stædis til Naderens Sacramente, ey heller være Vidne til Daaben, ey heller indbydis, eller komme til nogen hæderlig Samquem, førend hand sig med Gud oc hans hellige Meenighed igien aabenbarlig forliger.

13.[7])

Indbyder Nogen videndis Saadanne til Fadder, eller anden

---

1) D. R. U. og N. L.: Degnen,
2) D. R. U. og N. L.: een
3) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—10.
4) D. R. U. og N. L.: to Lod Sølvs
5) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—11.
6) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—12.
7) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—13.

hæderlig Samquem, da skal hand derfor efter Præstens oc hans Medhielperis Betenckende være forfalden enten til at staa aabenbare Skrifte, eller gifve Noget til de Fattige. Indtrenger den Bandsatte sig til Noget som hannem her forbuden er, bøde[1]) til Kongen efter Sagens Beskaffenhed oc Dommerens Kiendelse.

14.[2])

Den som saaledis bandsatt er, maa imidlertid tilstædis at høre Guds Ord i Kirken; dog skal hand hafve særdeelis et Stæd for sig, huor det hannem forordnis; oc skal Præsten derforuden tit oc ofte saadant Menniske formane, oc naar Leyligheden gifvis, lære oc undervise, at hand sig omvender, oc med Gud oc sin Øfrighed forliger.

15.[3])

Men dersom hand inden Aar oc Dag sig icke ved *aabenbare*[4]) Bekiendelse oc Afbøn i Guds Meenighed igien indlemmer, da skal hand for Stiftsamptmanden oc Superintendenten indstefnis, oc da ved Dom sin Øfrighed ofverantvordis, oc siden af Kongens Riger oc Lande forviisis.

16.[5])

Dersom da den Bandsatte formeener sig i een eller anden Maade at være forurettet, maa[6]) hand Sagen til *Oberhoffretten oc til Kongens høyeste Rett*[7]) indstefne, oc siden gaais derom huis rett er; Dog skal hand strax tage Stefning, med mindre Executionen skal hafve sin Gænge.

17.[8])

Men dersom Nogen enten fra Naderens Sacramente hafver været udelugt, eller med Band trued, oc vil sig dog omvende, oc giøre en alvorlig oc hiertelig Bekiendelse, eller Andre som bør at staa aabenbare Skrifte, eller de som inden Tinge med

---

1) D. R. U. og N. L.: bøde derfor
2) Art. 14 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—14.
3) Art. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—15.
4) D. R. U. og N. L.: aabenbarlig
5) Art. 16 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—16.
6) D. R. U. og N. L.: da maa
7) D. R. U. og N. L.: Kongens Over-Hofret
8) Art. 17 svarer til D. R. U. og N. L, 2—9—17.

opracte Fingre befindis meeneedig at være, eller de som til Tinge hafve været sictet oc Tyfuerie ofverbeviist, oc dog benaadede; item de som for Manddrab ere benaadede, oc de som bandsatte hafve været, oc nu en rett alvorlig oc Hiertens Omvendelse begiere at beviise, de maa igien for deris aabenbarlige Forseelser oc Forargelser aabenbarligen til Meenigheden annammis, huilket skee skal efter Prædiken til Høymesse, men Meenigheden er tilstæde, oc icke enten til Froeprædiken, eller førend Tienisten begyndis til Høymesse. Afløsningen skal være efter den dertil i Ritualen forskrefne Maade.

18.[1])

Naar den Bandsatte er saaledis igien i Guds Meenighed indlemmet, oc hafver derpaa efter sin christelig Omvendelse bekommet Afløsning, da maa Ingen til[2]) Tinge eller i anden Forsamling, eller nogenstæds, hannem det bebreide; oc saa fremt Nogen det giør, da skal hand gifve *ti Rixdaler*[3]) til Straf, til lige Deele imellem de Fattige, oc den som det blef bebreydet; oc om hand icke formaar dem at udgifve, stande aabenbare Skrifte.

19.[4])

Døer nogen Bandsatt som icke enten aabenbare i Kirken eller paa sin Sotteseng blifver afløst, da maa hand icke begrafuis i Kirke eller Kirkegaard.

20.[5])

Dersom Nogen der aabenbarlig hafver syndet paa et Sted, oc kand icke saa lettelig komme did igien, huor Meenigheden aabenbarlig skulde forbedis, for adskillige Aarsagers Skyld begierer hiertelig Afløsning paa det Stæd som hand da befindis paa, kand det hannem oc aabenbarligen tilladis; dog saaledis at den Præst, som er paa det Stæd huor Synden er bedrefven, beskedentlig tilkiende gifver den heele Sags Omstændigheder oc Leyligheder, at samme Person maa uden

[1]) Art. 18 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—18.
[2]) D. R. U. og N. L.: enten til
[3]) D. R. U. og N. L.: tyve Lod Sølv
[4]) Art. 19 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—19.
[5]) Art. 20 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—20.

Fare aabenbarligen afløsis, saa oc beder den Sognepræst at giøre det i huis Meenighed hand da findis at være, oc naar samme Person der er afløst, skal Sognepræsten den forige Præst tilskrifve, det hos sig at være forretted, at hand det derefter kand *ocsaa aabenbarligen i sin Meenighed forkynde,*[1]) til at afbede den begangne Forargelse paa samme Persons vegne, huorpaa hand paa det andet Sted hafde bekommet Afløsning.

21.[2])

Naar Nogen for sin Forseelse bør at staa aabenbar Skrifte, oc hand sig med et angerfuldt Hierte oc gudelig Andagt dertil indstiller, da skal Præsten stæde hannem til Afløsning om-end-skønt *Kongens Bøder*[3]) icke endda ere betalte.

22.[4])

Hænder det sig at nogen Ubekiendt som i Kongens Riger oc Lande født er, oc holdis fra Sacramentet, fordi hand icke skaffer Beviis om sit Liif oc Lefnet, sig saaledis forseer, at hand Kirkens Disciplin bør at udstaa, da skal hand dog icke til aabenbarlig Afløsning annammis med mindre hand skaffer Beviis; oc huis hand den icke skaffer inden en viss forelagt Tiid, da skal hand for Stiftsamptmanden oc Superintendenten indstefnis, oc saaledis med hannem handlis, som herofvenfor om halstarrige Bandsatte er mældet.

23.[5])

Ingen maa af den christen Meenighed udeluckis eller bandsettis, ey heller maa lysis til Band for den som icke viidis huem hand er: Men dersom nogen Synd oc utilbørlig Gierning af *et*[6]) ubekiendt Menniske bedrifvis, da skal Præsten af Prædikestolen bede oc formane Gud, at saa fremt samme Menniske lefuer, det maatte blifve kiendt, aabenbaret oc tilbørligen straffet, oc komme til sine Synders Bekiendelse

---

[1]) D. R. U. og N. L.: forkynde, og saa aabenbarligen i sin Menighed, som

[2]) Art. 21 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—21.

[3]) N. L.: Bøderne

[4]) Art. 22 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—22.

[5]) Art. 23 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—23.

[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.

oc *til*[1]) Omvendelse: Derhos at efterdi samme Menniskis Synder, som hand holder hemmelig, ere hannem i Himmelen forbeholden, oc hand derfor er saa meget dis længer fra sin Omvendelse, som hand holder sig ubekiendt for Guds Ords Tienere oc den christen Meenighed, da skal hand advaris, *at*[1]) om hand saa er ved Haanden at hand den Formaning hører eller oc derom spørge kand, hand[2]) holder sig fra Christi Legems oc Blods Sacramente, efterdi hand er i Guds Vrede, indtil hand sig bedrer, bekiender oc omvender.

24.[3])

Dersom Nogen[4]) paa Præsten eller hans Medhielpere skielder, eller Nogen af dem for deris velmeente hemmelig

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[2]) D. R. U. og N. L.: at hand

[3]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—25.

Foran denne Artikel er i D. R. U. og N. L. indskudt, kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 14 Mai 1683, en Artikel (2—9—24), der er saalydende:

Dersom nogen Husbond, eller Herskab befindis at ligge og øve sig i nogle aabenbare Synder og Laster imod Gud og sin egen Samvittighed, eller og sine Tienere fra Guds Tieniste med Hoveri, eller anden Syssel, uden største Aarsag og Fornødenhed, om Bede- eller Hellig-Dage findis at holde, da skal Præsten i det Sogn, som samme Person er boesat, eller og sig opholder, først i Eenrum hannem advare, og dersom det ikke vil hielpe, give Provsten og Superintendenten det tilkiende, hvilke fornævnte Person skulle for sig indkalde, og iligemaade med hannem med Band og andet sig forholde og procedere, saasom de for Gud og Kongen i sin Tid agte at forsvare, om de her udi af nogen Persons Anseelse sig lade betage og afholde fra at forrette det, som de Gud og Kongen pligtige ere i deris Bestilling at efterkomme. Dersom da saadan Person, enten med Trusel, Beskikkelse, eller anden Gevalt, sig paa nogen Guds Ords Tiener understaar sig at forgribe, da skal det ingenlunde blive ustraffet; Og saa fremt Præsten sig ikke her efter retter, da skal hand af Kongens Stigtsbefalningsmand og Superintendenten tiltalis og dømmis fra sit Kald; Og dersom Kongens Befalningsmand, eller Superintendenten ikke Kongen det tilkiende giver, skulle de give fire hundrede Lod Sølv til næste Hospital.

[4]) D. R. U. og N. L.: ellers Nogen

Ordet „ellers“ fandtes oprindelig i N. K. P. men er overstrøget.

Advarsel oc Refsselse beskicker, da bør det deris Øfrighed at tilkiende-gifvis, som der ofver skulle straffe; oc huis de det efterlade, da skal det paa høyere Stæder andragis.

25.[1])

Oc eftersom Præsten med sine Medhielpere got oc christeligt Betenckende, Limfældighed oc Beskedenhed i tuifl-raadige Sager hafver at bruge: Saa skulle de Sager som alleene i Eenrum for dennem forrettis, med Paamindelse, Formaning, Forspørgen oc Advarsel, om udspred Rycte, icke siden til nogen vduortis verslig Forhør eller Process drifvis imod dennem, omendskønt Alting icke befindis som Ryctet gaar, eller for verdslig Rett komme Nogen til Skade i nogen Maade: Oc paa det den Beryctede om hand uskyldig er, icke skal komme i Vanrycte, da skal Inted skriftlig *forfattis*[2]) om Saadant, men Alting hemmelig i deris Mode holdis oc forrettis: oc om Præsten eller hans Medhielpere Noget som hemmeligt er udføre, da skal hand miste sit Kald, *eller de deris Embede,*[3]) oc en huer af dem gifve til de Fattige tresindstyfue Lod Sølf.

26.[4])

Præsterne skulle oc alle dem, som med Sværen oc Banden sig dagligen forsee, udi Skriftemaal derom beskedentlig oc med Betenckende advare, saa oc en huer i Prædiken oc Skriftemaal tilraade, att de i deris Huuse dermed tilbørlig Indseende hafve. De skulle oc i alle ærlige Samquemme paaminde dem, som i saa Maader Gud fortørne, oc derhos formane, at de Noget til de Fattige udgifve; de skulle oc deris Nafne som sig herimod modvilligen anstille antegne, oc til Øfrigheden ofverleveere som tilbørligen dennem bør at straffe.

27.[5])

Befindis Præsten eller hans Medhielpere i deris Bestilling at see igiennem Fingre, eller være forsømmelige, da skulle

---

[1]) **Art**. 25 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—26.
[2]) N. K. P. havde oprindelig „fattis", der er rettet til „forfattis". D. R. U. og N. L.: fattis
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) **Art**. 26 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—27.
[5]) **Art**. 27 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—28.

de efter Kongens Stigtsbefalingsmands oc Superintendentens Sigelse straffis som vedbør.

28.[1])

Naar nogen Tuist eller U-eenighed kunde indfalde imellem Forældre oc Børn, Husbond *oc*[2]) Hustru, trolofvede Folk eller oc andre Naboer oc Venner, som *christeligst*[3]) oc best var at kunde uden Vitløftighed oc anden Eftertale i Stillhed vorde bilagt: da bør oc kand en huer som mest christeligt Hierte hafver, oc mest begierer at skye Forargelighed, Had oc Afuinds onde Begyndelse, enten beklage sig for sin Siælesørgere alleene, eller om det icke vil hielpe, for hannem oc hans Medtienere tilhaabe, oc saaledis gifve christeligen Aarsag til, at af en ringe Misforstand icke skulde følge en hedniske Uforligelighed, men megit Ondt i Tide kunde forekommis; findis Nogen forargelig i saadan Uforligelighed at fremture, da handlis med *dennem*[4]) saaledis, som tilforn om Halstarrige er meldet.

Det tiende Capittel.[5])

Om Præsters Embede med Liig.

1.[6])

Præsterne skulle kaste Jord paa de Døde, naar de ere hensatte, eller i Jorden nedsatte, oc dersom de ere beden derom,[7]) skulle de paa Prædikestolen holde en Prædiken oc Formaning af Guds Ord til Folket; *oc huis dennem godvilligen gifuis, maa de annamme, enten de ere Kiøbsted- eller Landsbye-præster,*[8]) men ingenlunde maa de Nogen foreskrifve, huad,

[1]) Art. 28 svarer til D. R. U. og N. L. 2—9—29.
[2]) N. L.: eller
[3]) Det ene Exemplar af D. R. U. samt N. L.: christeligt
[4]) D. R. U. og N. L.: hannem
[5]) Kap. 10 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 10.
[6]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—10—1.
[7]) D. R. U. og N. L.: og dersom de have Stunder, og ere bedne derom,
[8]) D. R. U.: Och huis dennem der for godvilligon gifvis maa de annamme enten de ere Kiøbsted eller Landsbye Præster;
N. L.: og maa Kiøbstæd-Præsterne annamme hvis dennem derfor godvilligen givis;

eller huor meget de ville hafve, under deris Kalds Fortabelse. For Jorden alleene at paakaste, maa *de Inted tage paa Landsbyerne.*[1] [2]

2.[3]

Udi Liig-Prædikener skulle de holde Maade med den Dødis Lif oc Lefnets Opreignelse oc Berømmelse, oc vocte sig at de Inted sige, som kand være imod deris egen Samvittighed: Saa oc at de inted Usømmeligt om den Døde mælde.

3.[4]

Udi Pest oc smidtsom-Sygers Tiider, skulle de i Kirken giøre kort oc kun half saa lang Liigprædiken som ellers, oc paa Kirkegaarden i Stædet for Liigprædiken alleene giøre en kort Formaning, eller læse en Bøn oc Herrens Bøn, oc derudi, med de Hosværende, Gud om Sygdommens Formildelse, oc anden Nødtørft paakalde.

4.[5]

De maa ey kaste Jord paa, eller holde Liigprædiken ofver Nogen som for sin Misgierning er blefven retted, eller hafver myrdt sig self med Villie, eller er bandsatt og icke afløst, eller er dømt til mindre Mand, førend Øfrigheden oc Sagsøgeren er tilfreds-stillet.

Det ellefte Capittel.[6]

Om Præsters Lif oc Lefnet, Forseelser oc Bøder.

1.[7]

Præsterne skulle i all deris Lif oc Lefnet oc Omgængelse sig saaledis anstille, som det Guds Ords Tienere bør, at deris Tilhørere kunde tage gode Exempler af dem, oc deris Lif oc Lærdom kand svare hinanden til Opbyggelse oc uden

---

1) N. L.: der intet tages paa Landet;
2) N. L. tilføier: Mens begæris der Prædiken, da nyder Præsten for en Bonde, eller hans Hustrue, fire Mark Danske, og af unge Folk efter Proportion, som de ere gamle og have Middel til.
3) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—10—2.
4) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—10—3.
5) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—10—4.
6) **Kap.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 11.
7) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—1.

Forargelse, saa at de icke self med deris Lif oc Lefnet deris Embede vanærer, men sig saaledis altiid forholde som deris Kalds Værdighed udkræfver.

2.[1])

De skulle altid gaa i rette Præstekleder, som kand sømme en Guds Ords Tienere, ingen Vaaben, Kaarer eller Bysser bære, eller med sig føre. Deris Hustruer oc Børn skulle klæde sig tarfueligen, som den Stand sømmer uden all Ofuerdaadighed.

3.[2])

Ingen Præst maa sig med Andens Kald bevare, enten med Guds Tienistes Forrettelse, Liigprædiken, eller i andre Maade, uden det skeer efter den rette Sognepræstis Begiering, oc med hans Villie, eller Superintendentens Befaling.

4.[3])

Præsterne maa ingen Tryglebrefve[4]) gifve Nogen, men alleeniste en Forskrifvelse til Øfrigheden om deris Nød og Trang.

5.[5])

De skulle ingen Sognevidner underskrifve eller forseigle; men Skudsmaal skulle de gifve som de acte at forsvare.

6.[6])

Præsterne paa Landet[7]) skulle holde tilbørlig Luckelse *oc Giærder, paa det deris Naboer icke skulle*[8]) komme i Kif oc Trette med dennem. *De skulle icke*[9]) komme til Tinge uden de høyligen nødis dertil, oc hafve tilforn derom sig med deris Proust oc Superintendent raadført.

---

[1]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—2.
[2]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—3.
[3]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—4.
[4]) D. R. U. og N. L.: Brandstød, eller Trøgle Breve
[5]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—5.
[6]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—6.
[7]) D. R. U.: Lansbyerne
[8]) D. R. U. og N. L.: Gierder, Hegnet og andet med deris Naboer, paa det de skulle ikke
[9]) D. R. U. og N: L.: Men holde sig fra deris Gade-Stævne; Ej heller

7.[1])

De skulle betimeligen udgifve *Alt huis dennem paalegg*
oc de til Kongen af deris Kald bør udgifve.[2])

8.[3])

Ingen Præst maa rejse lang-veis hen i Stiftet, ud
hand gifver Prousten det tilkiende, ey heller uden Stigt
uden Superintendentens Forlof, oc dog skal hand alting sa
ledis beskicke, at Inted i hans Fraværelse blifver i Embed
forsømt.

9.[4])

Ord. 40 a, 8. Præsterne skulle *intet*[5]) Kiøbmandskab bruge, uden m
huis hiemme hos dennem self aflis, eller dennem aarligen u
Tiende oc efter Jordebogens Lydelse rettelig tilfalder;
maa de ingenlunde sig nogen Slags Vare af Bønderne, und
huad Nafn oc Skin det er, tilforhandle, til at selge igien
Andre; meget mindre skulle de holde noget Drickehu
eller selge enten Øl eller Brendeviin.

10.[6])

De maa ingen verdslige Bestillinger sig med bevare, so
Fogeds, Skrifvers, Procurators til Tinge, Kiøgemesters t

---

[1]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—7.

[2]) I det ene Exemplar af D. R. U. lød Artikelen oprindelig saaledes:

De skulle betimeligen udgive hvis Giesterj, eller andet, som de i Kongens Jordebog staa for, saa och den Pension af deris Kald, som de hidindtill givet have.

I Margen var derhos tilføiet følgende Note: „Herom behøfuis Forklaring om de udgifue no giesteri i Norge".

Kfr. Optegn. i Rev. Kom. II No. 9 og III No. 12 samt Rev. Kom. Forhandl. Prot. 15de Mai 1683.

I det nævnte Exemplar af D. R. U. er saavel den oprindelig Text som Noten overstrøget og som ny Redaktion af Artikelen i Margen tilføiet følgende i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L. optagne Text:

De skulle betimeligen udgive hvis dennem af deris Kald tilkommer til Kongen at betale.

[3]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—8.

[4]) Art. 9 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—9.

[5]) D. R. U. og N. L.: ingen

[6]) Art. 10 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—10.

Bryllupper, eller anden Verdskab. *Dersom nogen Præst er*[1]) tilbøyelig til Klammer oc Trette, oc *hand*[2]) understaaer sig[3]) at skrifve Stefninger, Prof, oc andre Brefve i verdslige Sager, som *hannem icke burde at befatte sig med, men blifve roelig under Øfrighedens Beskærmelse, da skal hand*[4]) derfor af *Stifts-Befalingsmanden*[5]) oc Superintendenten settis til Rette een oc anden Sinde; oc[6]) naar *intet Andet*[7]) vil hielpe, da *skal hand*[8]) som en uroelig, ufredfærdig oc ulydig, aldeelis afsettis, oc fra sit Kald forviisis, oc ey siden letteligen til noget andet igien betrois.[9]) R. p. 77, 78.

11.[10])

Huilken Præst sig i Naderens Sacramentis Forrettelse u-actsom oc utilbørlig forholder, oc Viinen for Brødet uddeeler, skal strax Prædikestolen forbydis, oc holde sig fra den, oc efter offentlig Afbed, af Prousten afløsis, eller oc om den som sig forseer, self er Proust, af Superintendenten, eller, om hand af Sygdom, eller anden louglig Forfald forhindris, af en dertil af hannem forordnet fornemme Proust, siden skal hand, som sig forseet hafver for *Stifts-Amptmanden*[11]) oc Superintenten denten indstefnis, oc efterat, om hans Lifs oc Lefnets Forhold flitteligen er vorden randsaget, da saa fremt det befindis klarligen, at hand enten for uskickelig Lefnet er berycktet, eller af Druckenskab samme Forseelse hafver begaaet, bør hand baade Kald oc Embede at hafve forbrudt; end befindis hand ellers i Lif oc Lefnet i alle Maader skickelig, oc hafver slig Forseelse af bar U-actsomhed oc dybe Tancker beganget, da maa hand sin Forseelse efter aabenbare Afløsning med *Penge strax*[12]) til fattige Præste-Encker afsone, efter Kon-

---

[1]) D. R. U.: Huilchen Præst som befindis at være
N. L.: Og hvilken Præst som befindis at være
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) D. R. U. og N. L.: sig selv
[4]) D. R. U. og N. L.: hand icke bør at befatte sig med, hand skal
[5]) D. R. U. og N. L.: Stigtamptmanden
[6]) D. R. U. og N. L.: eller og,
[7]) D. R. U. og N. L.: ingen anden Gode
[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[9]) D. R. U. har „tilbetroes" istedetfor „betroes".
[10]) Art. 11 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—11.
[11]) D. R. U. og N. L.: Stigtsbefalningsmanden
[12]) D. R. U. og N. L.: Penge-Straf

gens Stiftsbefalingsmands oc Superintendentens Sigelse. Men befindis Nogen af Sygdom oc uformodelig Skrøbeligheds Tilfald at være ofverjlet, da maa hand blifve ved Kaldet, oc en Capellan underholde, dog maa hand icke self Noget for Alteret forrette.

12.[1])

Prousten skal dennem som saaledis hafve annammet Sacramentet, i Eenrum for sig tage, oc dem underviise, huor stoerlig de sig forseet hafve, i det de icke self actede huad de giorde: Dog skal hand derhos trøste dem i dette saavelsom andre syndige Tilfald, oc siden offentlig alle Tilhørerne advare, at de sig vel skulle betencke, at dersom nogen saadan Tilfald kunde forekomme, de heller self med sactmodig Advarsel det hos Præsten forekomme, end som sig i hans Ubetenchsomhed giøre deelactige. Derefter kunde de som Saadant er vederfaret, efter hemmelig Paamindelse oc Skriftemaal igien annammis til Sacramentet.

13.[2])

Huilken Præst til Ecte tager noget Quindfolk som af Anden tilforn besofuet er, eller befindis at hafve søgt Seng med sin Hustru, førend de til Ecteskab ere sammen-viede, miste sit Kald efter louglig Process.

14.[3])

Befindis nogen Præst saa beskencket, at hand icke kand giøre sit Embede uden Forargelse, om han fodris til Nogen, da skål hand strax uden videre Paamindelse dømmis fra sit Kald: Oc *derhos*[4]) naar nogen geistlig Mand, blifver til noget ærligt Verdskab indbøden, skal hand ingenlunde sig til Druckenskab lade bevæge, ey heller til nogen anden Ofverflødighed, Nattesæde, Letferdighed i Snack, Dantz[5]) eller *andet*[6]) Saadant; Ingen maa heller anmode hannem, meget mindre ville nøde hannem til nogen Druckenskab.

---

[1]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—12.
[2]) **Art.** 13 svarer til D. R. U og N. L. 2—11—13.
[3]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—14,
[4]) D. R. U. og N. L.: derfor
[5]) D. R. U. og N. L.: i Dantz
[6]) D. R. U. og N. L.: noget

15.[1])

Præsterne skulle beflitte sig paa at hafve oc bruge forden Bibelen, gode tienlige Bøger, som af viise oc lærde and ere vedtagne: Hafver Præsten Middel, oc vil icke rskaffe sig saadanne Bøger, naar hand af Prousten eller uperintendenten derom er blefven paamindt, da bør hand straffis derfor efter Superintendentens Sigelse.

16.[2])

De Bøder, som Præster eller andre Geistlige blifve tilømte at udgifve for Forseelser, som til deris Afsettelse fra aldet ey strecke, skal gifvis til fattige Præste-Encker, i huo jus patronatus til Kirkerne hafver. Det samme skal oc rstaais om de *Bøder*[3]) eller andre desliige Bøder, som ey recke sig til den ganske Boeslaad oc Formufves Fortabelse, uilke der kand falde paa Præstegaardenis Grund, oc skulle dgifvis af deris Tieniste-Folk oc Tyende.

Det tolfte Capittel.[4])

Om Præsters Boeliger oc Indkomster.

1.[5])

Præsterne skulle boe i deris Sogner oc hos deris betroede *Meenighed*,[6]) oc i deris rette Præstegaarde, huilke de skulle beholde fri med all deris Rettighed oc rette Tilliggelse, som der af Alders Tiid tilligget hafver; oc huor der er tvende eller fleere Præstegaarde, da skal Præsten boe i den eene oc nyde af dens Skow *sit eget fornøden Bygnings-Tømmer oc Ilde-brand*,[7]) oc af de andre Gaarde, saa vel som af Bøndergaardene, der til hans Bord tillagde ere, skal hand opbære oc niude

---

[1]) Art. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—15.
[2]) Art. 16 svarer til D. R. U. og N. L. 2—11—16.
[3]) D. R. U. og N. L.: Lejermaals Bøder,
[4]) Kap. 12 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 12.
[5]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—12—1.
[6]) N. L.: Menigheder
[7]) D. R. U.: sit eeget fornøden Biugningstimmer och Jldebrand efter Udvisning,
I det ene Exemplar af D. R. U. er Ordene „efter Udvisning" tilføiet i Margen.
N. L.: efter Udvisning sit eget fornødne Bygningstimmer og Ildebrand, Gierdefang og Braadrødning efter Loven,

den rette afgaaende Landskyld, saa oc Herligheden, saa viit som dertil af Arilds Tiid med Rette tilligget hafver.[1])

2.[2])

Om saa er at der icke er Skov til den Gaard som Præsten i-boer, da skal hand nyde saa meget som forbemeldt af de Skowe som ligge til den anden Præste- eller Annexe-Gaard, om der er Skow til; *dog skulle de som hafve Tilsiun med Præsteskowene, flittig tilsee at Præsterne dem icke forhugge.*[3])

3.[4])

Af Annexe-Gaardene niuder Præsterne self alle Tiendens Deele.

4.[5])

Med Præstegaardenis Bygninger, som Præsterne *paaboer*,[6]) forholdis som efterfølger:

R. 89, 90. 1.[7]) Huorsomhelst det hafver været af *Arilds*[8]) Tiid sædvanligt, skulle Sognemændene for deris Sognepræst bygge oc ved Mact holde trende Huuse, som er en Borgestue, et Herrekammer oc en Staald; de øfrige Huuse skal Præsten self, oc Enken udi sit Naadens Aar, ved lige holde saasom forsvarligt, under Aabodsfald, naar det enten udi Præstens Lifs-Tiid eller effter hans Død ved *Stifts-Amptmandens*[9]) eller Amptmandens Anordning af Fogeden, Skrifveren oc tilnæfnde Mænd blifver besigtet.

---

[1]) D. R. U.: ald Frugt oc Landschyld saa och Herligheden, saa vit hand hafver haft i roelig Hæfvd i tyve Aar, eller oc hand beviser hannem med Rette at tilhøre.
N. L.: al Frugt og Landskyld, . . . (som i D. R, U.) . . . beviser sig med rette at tilhøre.

[2]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—12—2.

[3]) udeladt i N. L.

[4]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—12—3.

[5]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—12—4.

[6]) N. L.: udiboe

[7]) Ved dette No. er i det ene Exemplar af D. R. U. i Margen anmærket „schal tagis i Betenchning", hvilke Ord ere overstrøgne.

[8]) N. L.: Alders

[9]) N. L.: Stigtamptmanden,

Dersom nogen Præstegaards Bygning ved ulycklig Hendelse afbrendis, da skal til dens Opbyggelse gifvis af huer Kirke i samme Stift, huor Ulycken skeed er, som nogen Middel hafver, en Rixdaler.

5.[1])

Alle Inventaria, som bør at være hos Præstegaarde, de skulle dertil blifve, oc icke for Pendinge eller anden Vare forvexlis naar Forandring skeer. B. p. 90 (Ord. 40 a).

6.[2])

Præsterne i Kiøbstæderne skulle til deris Ophold niude huis Gods Sognene er hertildags tillagt, oc det *der af en gammel Rettighed tilhører.*[3]) *Kirkeværgerne skulle forsørge dennem med bequemme oc skickelige Boeliger, oc med Kirkens Penninge holde dennem ved lige, oc bygge derpaa huad der fattis til Huusens Behof, med et bequemt Studeerekammer.*[4]) Ord. 41 b.

7.[5])

Præsterne niude deris Tiende saa som herefter i et sært Capittel formeldis.

8.[5])

Præsterne i Kiøbstæderne oc paa Landet skulle niude Offer paa de tre høye Fester af alle deris Tilhørere, saa som en huer

---

[1]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—12—5.
[2]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—12—6.
[3]) N. L.: som af en gammel Rettighed der til hører.
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[5]) Art. 7 og 8 svare til D. R. U. og N. L. 2—12—7, der ere saalydende:
D. R. U.: Præsterne schulle nyde deris Tiende och Offer paa de tre stoere Højtider, til Brudevielse, Børnedaab oc Barselquinders Kirchegang saa och en Høstdag af Husmænd, oc Husquinder, som jche boe paa Gaarde, och i Kiøbstæderne deris Præstepenge saa som hid jnd til sædvanligt hafuer værit. Foræring for Brudevielse, Quinders Jndledelse, eller Andet som sædvanlig er, at Noget forbekommis, maa Præsterne annamme huis En huer dennem af en god Willie gifue wil, huor med de bør lade sig nøye oc der ofver jndtit Videre fordre.
N. L.: Præsterne skulle nyde deris Tiende in natura, om de det begære, saasom i det efterfølgende 22. Capitel ommældis, og der foruden Offer paa de tre store Højtider af alle,

efter sin Efne oc gode Villie vil ofre huad hannem siunis oc Gud skiuder hannem i Sinde: Desligeste ocsaa Offer til Brudevielse, Børnedaab oc Barselquinders Kirkegang, huor det sædvanligt er. Paa Landet niude de en Høst-Dag af Huusmænd oc Huusquinder, som icke sidder paa Gaard. I Kiøbstæderne niude

---

som med Alterens Sacramente betienis, saa og til Brudevielse, Børnedaab, og Barselqvinders Kirkegang; Dog at de ikke forreskrive nogen hvad de dennem give skal. Disligeste en Høstdag af Huusmænd og Huusqvinder, som dennem ingen Tiende give; Og i Kiøbstæderne deris Præstepenge, saa som hid intil sædvanligt haver været. Foræring for Brudevielse, Qvinders Indledelse, eller andet, som sædvanligt er, at noget for bekommis, maa Kiøbstædpræsterne annamme hvis en hver dennem af en god Villie give vil, hvor med de bør at lade sig nøje, og derover intet videre fordre; Men paa Landet skal Præsterne givis sexten Skilling Danske for et par Folkis Trolovelse i Præstens Huus, for Brudevielse dobbelt, for Børnedaab sexten Skilling danske, og for Kirkegang lige saa meget; End begærer Bonden Præstens Tieniste i sit Huus udi de Tilfælde, som udi Ritualet tilladis, da bør hand derfor efter Billighed fornøje hannem.

I N. L. er derefter tilføiet følgende tre Artikler:

Art. 8. Og, som fornemmis, at Bønderne lidet, eller intet offre, paa de højtidelige Fester, saa bør de at give en gang om Aaret til Offer-Meele een Skeppe, eller ottende deelen af en Tønde Korn, hvor imod alt Puse-Fæ og Jordefærds Kiør skulle være afskaffede.

Art. 9. Og endog her i Loven er forreskrevet hvad Præsterne paa Landet for deris Tieniste skal givis, saa ville vj dog ikke betage nogen sin fri Villie at betænke videre sin Siælesørger efter sin Formue, hvorimod Præsterne og bør at overveje de Fattigis Vilkor, og ej over deris Evne at fordre det Yderste.

Art. 10. Ingen af den geistlige Orden maa understaa sig at fordre Foræringer paa deris Rejse den fattige Almue til Tyngsel; Dog maa Præsterne, eller Capellanerne, ej heller negtis af Bønderne for deris egne og Dægnenis Personer den sædvanlig Fløtning og Nattehold, naar de rejse til de langt fraliggende Kirker, at forrette Guds Tieniste; Men Almuen i samme Præstegield bør at skiftis til at føre dennem med Dægnene frem og tilbage, og underholde dennem der ved Stæden; Dog at de strax efter Tienisten rejse lige hiem, med mindre de af Guds strenge Vejr skulle forhindris; Men vil Præsterne andenstæds hen, end hiem, dog hermed ikke meent, om hand vil til een af sine andre Kirker, saa skaffe sig selv Fløtning, Føring og Tæring.

Præstepenge saa som hiidendtil sædvanligt. Foræring for …udevielse, Quinders Indledelse, eller andet som sædvanligt … at Noget for bekommes, maa *Præsterne* annamme huis en …er dennem af en god Villie gifve vil.

9.[1])

Dersom Præsterne Noget er frakommen med Urett, en… …n Gaarde, Huuse, *Ager,*[2]) Eng, Skow, Fiskevand, eller *nogen …odsets tilliggende Herlighed,*[3]) da skulle Kirkens Patroner …ller Kongens Befalningsmænd *vinde*[4]) samme Eyendom dertil …gien med Rette: *Mistis nogen Jord eller Eyendom fra Præ…boelet for Præstens Forsømmelsis Skyld, da skal hand staa til …ette derfor.*[5]) *Kirkens Patroner oc Kongens Befalningsmænd …kulle*[6]) tilhielpe at *Præsterne*[7]) af Sognefolket deris Rettig…ed til gode Rede bekommer, oc i alle Maader dennem mod …Urett forsvare.

Det trettende Capittel.[8])

Om Præste-Enkers oc *Børns*[9]) Vederlaug, som kaldis Naadens Aar, *sampt om Enkernis Underhold fremdeelis.*[10])

1.[11])

Naar Sognepræsterne paa Landet døer, da skal deris efterlefvendis Enker, oc Børn om de til ere, eller Børnene særdeelis, Ord. 40 b. R. p. 95, 96, etc.

[1]) Art. 9 svarer til D. R. U. 2—12—8 og N. L. 2—12—11.
[2]) D. R. U. og N. L.: Agre
[3]) D. R. U. og N. L.: noget saadant,
[4]) D. R. U.: dele
N. L.: indtale
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[6]) D. R. U. og N. L.: I lige Maade skulle de dennem
[7]) D. R. U. og N. L.: de
[8]) Kap. 13 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 13.
[9]) D. R. U. og N. L.: Arvingers
[10]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[11]) Art. 1 og Art. 2 No. 1—4 svarer til D. R. U. 2—13—1 til 8 og N. L. 2—13—1 til 5. I det ene Exemplar af D. R. U. er ved Artikel 1 i Margen bemærket:

„Angaaende disse 9 første Par: schal Bisperne i Norge tilschrifvis.“

Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 15 Mai 1683.

Disse Artikler ere saalydende:

D. R. U. Art. 1. Naar nogen Landsbye Præst døer, effter at Rug er saaet, som kort effter Sant: Mortens Dag, da schal

om ey Enke er til, niude Naadens Aar efter Præstens Død dog saa at Enken oc Børnene skal lønne oc kost-holde en Capellan, efter Provistens oc tvende næst-boende Sogneæpræsters Sigelsi huad heller den afdøde Præst hafde en Medtienere, eller Superintendenten hende med en Capellan behielpendis vorder: Men naa

---

hans effter levendes Enche, Børn eller Arfvinger, hafue des heele Rugsæd, som er lagt, oc dend halfve Biugsæd som tilkommendis Vaar schal leggis, med dend halfve tilkommendis Tiende.

D. R. U. Art. 2: Men døer hand effter Biugsæden, som jmellem Voldermisse oc St: Bartholomæi Dag, da maa de høste det, som saaet er, tage det Aars halve Tiende og hafue siden dend halfve Rugsæd, som schal leggis.

D. R. U. Art. 3: Men døer hand jmellem St: Bartholomæi Dag oc St: Mortens Dag da schal de beholde det Aars Tiende altsammen, oc hafue dend tilkommendis Rugsæd alleene.

D. R. U. Art. 4: Under Sæden forstaais alt det Slags Korn tillige med Engen, som det Aar høstis oc biergis i dend Vang som de Sæden bekomme af.

D. R. U. Art. 5: Til dend Sæd, som schal leggis, oc Effterkommeren nyder half af, naar dend høstis, skal Effterkommeren vdstaa dend halfve Omkostning, som der paa gaar med Pløjning, Sædekorn og Høst Arbeide.

D. R. U. Art. 6: Alt Offer som inden Kircken falder fra dend Dag Præsten døde og jndtil Aarsdagen der effter schal deelis i tvende lige Deelė huoraf Enchen och Arfvingerne bekomme dend eene oc Effterkommeren den anden; men huad som Effterkommeren gifvis uden Kircken, som for Ligprædichen och anden Tieniste, det beholder hand alleene for sin Umage. Jligemaade deelis och ald Landgielden oc anden sædvanlig Redsel, som af Gaardmænd och Husmænd gifvis.

Det ene Exemplar af D. R. U. havde oprindelig „Landgielden", der er rettet til „Landschylden".

D. R. U. Art. 7: Præste Enchen beholder Præstegaarden, et gandsche Aar omkring, dog saa, at hun dend forsuarligen ved lige holder, jmidlertid schal hun forschaffe Effterkommeren nogen bequem Værelse der udi med Seng, Jld och Lys, oc holde hannem til Kost, jndtil et andet Aar hand tager Renten af Kaldet.

D. R. U. Art. 8: Hvis Effterkommeren her udj af-gaar, det schal hand om hand i levende Live kommer fra Kaldet, eller effter hans Død hans Effterleversche oc Arfvinger hafue Vederlag for, paa den Maade som sagt er.

N. L. Art. 1: Naar nogen Sognepræst døer, da skal hans efterladte Enke, Børn, eller Arvinger, fremdelis nyde et heelt Naadens Aar med al vis og uvis Rente inden og uden Kirken, uberegnet hvis den Døde har tient for, hvor imod de lønne og til Kost holde den nykommen Præst et Aar omkring, eftersom Provsten med tvende Præster dennem kan foreene.

gen dis-imellem blifver forordnet til samme Sogn, Sognepræst være, da skal hand icke dismindre tiene for en Capellan i forrde Tiid, oc lade sig nøye med huis dennem imellemsigis forbemeldt. Dersom hand er gift, oc derfor gafnligst kand lde sin egen Kost, skal hannem indrømmis en Stufve oc anden atz efter Leyligheden, oc gifvis hannem noget Vist for Kost oc n efter atter bemeldte Imellemsigelse.

N. L. Art. 2. Døer Sognepræsten imellem første Vinter-Nat den 14. Octobris, og første Sommer-Dag 14. Aprilis, da nyder Præste-Enken og Børnene al den Indkomst, Høsten næst efter falder, og Offer og smaa Rente indtil Aarsdagen efter Sognepræstens Død. Døer Sognepræsten imellem første Sommer-Dag den 14. Aprilis og Mitsommers Dag 14. Julij, da maa Enke og Børn, eller Arvinger, beholde al den Indkomst, som falder i samme Aar, foruden og i det næstfølgende Aar have tredie Parten i Præstegaardens Avling, sampt tre ie Parten i Tiende og Landskyld; Men dersom Sognepræsten døer imellem Mitsommers Tid den 14. Julij og den første Vinter-Nat 14. Octobris, da beholde Enke og Børn al den Rettighed i samme Aar falder, og der foruden i det efterfølgende Aar halvparten i Præstegaardens Avling, Tiende og Landskyld.

N. L. Art. 3. Døer en Sognepræst ved Søesiden, eller i Nordlandene, hvor Fisketiende, eller Fiske-Landskyld bekommis, imellem St: Hans og St: Mikels Dag, da nyder Enke, Børn, eller Arvinger, al Fiskerente i efterfølgende Aar, og der foruden i det andet Aar den Rente, som Præsten fra Juel til efterfølgende St: Hans Dag fortient haver. Og døer hand imellem St: Mikels Dag og Juel, da nyde de i næstfølgende Aar al Fiskerente, og i det andet Aar den tredie Deel af den samme Rettighed. Og døer hand imellem Juel og 1. Aprilis, nyde de foruden det Aars Fiskerente, ogsaa halv Fiskerente i det andet Aar; Men døer hand imellem første Aprilis og St: Hans Dag, da nyde Enken og Børnene al Fiske-Rettighed i det Aar falder, og i det følgende Aar de trende Dele af saadan Tiende og Landskyld; Men med anden Landskyld, sampt Korn og Oste-Tiende, saa og med Præstegaardens Avling forholdis, ligesom med de Præstegield der ligge til Lands.

N. L. Art. 4. Præste-Enken beholder Præstegaarden et ganske Aar omkring, dog saa, at hun den Forsvarligen ved lige holder: Imidlertid skal hun forskaffe Efterkommeren nogen beqvem Værelse der udi med Seng, Ild og Lys, og som før er sagt holde hannem til Kost, indtil et andet Aar hand tager Renten af Kaldet.

N. L. Art. 5. Hvis Efterkommeren her udi afgaar, det skal hand, om hand i levende Live kommer fra Kaldet, eller efter hans Død hans Efterleverske og Arvinger, have Vederlag for paa den Maade, som sagt er; Ligesaa forholdis med Lectoribus og Skolemesterne i de store Skoler, om de noget have udgivit.

2.[1])

Naadens Aar skal forstaais som følger:

1. Om nogen Sognepræst afgaaer imellem Ste: Michaëlis oc d 1 Martii, da nyder Enken og Børnene Landskyld og Tiende s i det Aar falder for den Dødis Tieniste, oc siden det efterfølge Aars Rente oc Aufl altsammen; dog Offer oc smaa Rente, saas for Festelse oc Brudevielse, Kirkegang, Begrafvelse, (oc om no andet Uvisse bekommis), niuder hun icke længer end indtil Aars gen hendis Mand døde paa. Oc om skønt hun bør indrømme d ny-komne Sognepræst bequemme Boelig oc Værelse, saa snart Aa dagen er omme; saa maa hun dog ogsaa blifve i Præstegaarden d efterkommende Vinter, indtil hendes Quæg faaer fortæret Foer.

2. Døer nogen Sognepræst imellem den 1 Martii oc Ste: H Baptistædag, da maa Enken oc Børnene beholde det som fal Høsten dereffter oc derofver i det andet Aar hafve tredie Parte Præstegaardens Aufling, oc tredie Parten af Tiende oc Landsk

3. Men om Sognepræsten døer imellem Ste: Hans Baptis Dag oc Ste: Michaëlis Dag, da skal Enken oc Børnene behol den Rettighed som næst derefter ydis, oc hafve det efterfølge Aars halfve Part i Præstegaardens Jord, Tiende oc Landsky

4. Ved Søe-Siiden i Nordland, huor Fisketienden oc La skyld veyis ved Ste: Hans Baptistæ Tiid, da om Sognepræste døer imellem Ste: Hans Dag oc Ste: Michels Dag, da skal Enk oc Børnene bekomme alt det efterfølgende Aars Fiskerente, dermed lade sig nøye, efterdi den afgangne Præst hafver ny tilforn oppebaaret det hand hafde tient for. Med de andre T miner (belangende Fiskerentis Opbørsel ved Søe-Kanten,) f blifver det efter den Lands-Egns gamle Vedtægt oc Brug.

5.[2]) *Om huerken Enke eller Børn er til i Kaldet, da m den som til Sognepræst forordnis strax holde sig til den præs lige Rente, visse oc uvisse.*

3.[3])

Naar det saaledis skeer[4]) at Efterkommeren strax eft sin Formands Død træder til den fulde oc heele Indkom

[1]) **Art.** 2 No. 1—4 og **Art.** 1 svarer til D. R. U. 2—13—1 til og N. L. 2—13—1 til 5; se ovenfor Pag. 173 Note 11.

[2]) Se Note ad Art. 3.

[3]) **Art.** 3 (kfr. Art. 2 No. 5) svarer til D. R. U. 2—13—9 N. L. 2—13—16.

[4]) D. R. U. og N. L.: Hender det sig,

da kand hans Efterlefverske oc *Børn*[1]) icke holde sig til noget Vederlag for det som han icke hafver mist.

4.[2])

Dersom Enken paa Landet icke blifver i Kaldet efter Præstens Død forsiunet, da *skal hende den beste Gaard af Præsteboelets tilliggende Gods frii, saa som hiidindtil hafver været brugeligt, forundis; derforuden*[3]) skal Efterkommeren aarligen af Kaldet gifve hende Noget til Underholdning, som Prousten oc tvende Præster[4]) efter Kaldets Leylighed oc hendis Vilkaar kunde billigt eracte, dog at det icke ofvergaaer den ottende *Deel*[5]) af Kaldets visse Indkomme; Huilket, *sampt Gaarden*,[6]) hun skal niude saa længe hun sidder i et ærligt oc v-beryctet Enckesæde, oc hende af Præsten lefveris, dersom hun sig opholder inden Herredet, huis icke, da det lefveris[7]) i næste Kiøbsted, paa det Stæd som Enken det er begierendis; men huis i Kaldet findis fleere end een Enke, da bør *Pensionen*[8]) at lignis imellem dennem efter deris Vilkaar oc Tilstand af Prousten oc tvende Præster med Superintendentens Raad. R. p. 101.

5.[9])

Naar nogen Kiøbsted-Præst døer, da skal *Kirkeværgerne*

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Arvinger

[2]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. 2—13—10 og N. L. 2—13—7. I det ene Exemplar af D. R. U. er ved denne Artikel i Margen bemærket: „Denne som er dend 4de § i de Norches, udsettes ogsaa til at forspørge sig hos Bisperne derom".

[3]) udeladt i D. R. U., i N. L. saalydende: nyder hun den næst Præstegaarden beste og belejligste Gaard af Præstebolets Gods paa et Skippund tynge Søndenfields, og halv anden Løb, eller Spand, Nordenfields; dog om Gaarden skylder mere, da korte hun Landskylden i den Aarlig Pension, og

[4]) D. R. U. og N. L.: Præster i Herredet

[5]) D. R. U. og N. L.: Part

[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[7]) N. L.: hvis ikke, da skal det leveris,

[8]) D. R. U. og N. L.: samme Pension

[9]) **Art.** 5, **1ste, 2det og 4de Punktum,** svarer til D. R. U. 2—13—11 og N. L. 2—13—8.

Art. 5, **3die Punktum,** svarer til D. R. U. 2—13—13 og N. L. 2—13—10.

Derhos har D. R. U. og N. L. fra Danske Lovs 2—13—12 optaget en Artikel (D. R. U. 2—13—12, N. L. 2—13—9), der er saalydende:

forsiune Enken med en bequem Boelig,[1]) huilken hun frii skal niude saa længe hun sidder i et ærligt oc uberyctet Enkesæde; Oc ellers skal hun efter *Mandens*[2]) Død, oc hans Børn[3]), *med lige Deele, eller Børnene særdeelis, om ey Enke er til,*[4]) een Sinde hafve Halfdeelen af den aarlige *visse Indkomme, paa den Maade som tilforn om den heele visse Indkomst paa Landet sagt er, sampt oc af den u-visse Indkomme,*[5]) undtagen Trolofvelse- oc Begrafvelse-Penge, at regne fra Præstens Død *oc*[6]) indtil Aarsdagen derefter. *Oc om der er en*[7]) Capellan i Kaldet, som lønnis af Sognepræsten, oc icke hafver sin visse Rente i andre Maade, *da*[8]) skal efter Sognepræstens Død *Enken oc Børnene, eller oc om de ey findis, den efterfølgende Præst i Kaldet, underholde samme Capellan Aaret omkring.*[9]) *Øfrigheden skal siden*[10]) foruden frii Bolig forsee *Enken*[11]) oc hendis Børn, om hun self ingen Middel hafver, med nogen Ophold af de Fattigis Penge: Men huis nogen[12]) Middel dertil findis hos Øfvrigheden, da skal Efterkommeren gifve hende

„Præsters og andre Geistlighedens Enker, som nødis til i Kiøbstæderne sig at nedsætte, skulle saa længe de i deris Enkesæde sidde og føre et christeligt og ærligt Levnet, være fri for al Borgerlig og Byens Skat og Tynge, om de endskiønt drive nogen ringe Handel; Men dersom de bruge nogen stor Handel, da give de af Handelen allene; Men de, som befindis gandske fattige at være, skulle herforuden ogsaa være fri for al Indqvartering, Vagthold og dislige.

1) D. R. U. og N. L.: illigemaade hans Enke beholde Præstegaarden et Aar omkring, med mindre hun af Kirkeværgerne imidlertid bliver forseet med en beqvem Boelig,
2) D. R. U. og N. L.: sin Mands
3) D. R. U. og N. L.: Børn eller Arvinger,
4) udeladt i D. R. U. og N. L.
5) D. R. U. og N. L.: visse og uvisse Præsterente,
6) udeladt i D. R. U. og N. L.
7) D. R. U. (2—13—13): Hvor i Kiøbstæderne, eller paa Landsbyerne, er Capellan i Kaldet,
N. L. (2—13—10): Hvor i Kiøbstæderne, eller paa Landet er Capellan i Kaldet,
8) D. R. U. og N. L.: der
9) D. R. U. (2—13—13) og N. L. (2—13—10): Avingerne og Efterkommeren begge lige eens Aaret omkring hannem underholde, eftersom de lige udi Renten og Fordeelen opbære.
10) D. R. U. (2—13—11) og N. L. (2—13—8): Siden skal Øvrigheden
11) D. R. U. og N. L.: hende
12) formentlig Skrivfeil for „ingen", hvilket D. R. U. og N. L. har.

-oget aarligen til Underholdning efter Kaldets Leylighed, oc -roustens oc tvende Præsters Sigelse.

6.[1])

Huad kongelige Skatter eller Paaleg paabiudis af Kaldets -dkombst, skal, *huor Indkomsten deelis,*[2]) en huer vdgifve som -and deraf opbærger oc niuder.

Det fiortende Capittel.[3])

Om Capellaner eller Præsternis Medtienere.

1.[4])

Huilken Sognepræst som for Alderdoms Skrøbeligheds -ller *Sognets*[5]) Viidløftigheds Skyld behøfver en Medtienere -and maa med Superintendentens oc Proustens Raad, sig en -kickelig Person, end oc sin egen Søn, om hand duelig[6]) be-indis, *dertil udvælge,*[7]) oc hannem til Superintendenten for-skrifve, at hand hannem til Embedet indvier.[8])

2.[9])

Ellers maa ingen Sognepræst, saa længe hand er ung oc -tarsk, tage Capellan, huilken hand kand gifve en ringe Ting -for all Tienisten oc V-magen, oc self lefve i Ørckisløshed oc Vellyst, oc optage dog all Renten.

3.[10])

Huis Contract imellem Sognepræsten oc Capellanen op-rettis, skal af Prousten med underskrifvis oc forseiglis, at det

[1]) Art. 6 svarer til D. R. U. 2—13—14 og N. L. 2—13—11.
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) Kap. 14 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 14.
[4]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—14—1.
[5]) D. R. U. og N. L.: Sognernis
[6]) D. R. U. og N. L.: hand der til duelig
[7]) D. R. U. og N. L.: udvælge dertil,
[8]) D. R. U. og N. L. tilføier: dog at den, som haver Rettighed til at kalde Sognepræst, beholder sin Ret ubeskaaren, naar Sognepræsten, enten døer, eller Kaldet afstaar.
N. L. tilføier videre: Vil og Sognepræsten af forberørte Aarsager med dens Villie, som har Rettighed til at kalde, oplade sit Kald, da skal hand af Kaldets Indkomme nyde sin Underholdning sin Livstid efter Provstens og tvende Præsters Sigelse.
[9]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—14—2.
[10]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—14—3.

kand gaa lidelig til paa begge Sider. Oc skal det i Kalds-brefuet indføris huad Capellanen aarligen skal hafve til Løn, oc at Sognepræsten vil beholde hannem hos sig saa længe hand skicker sig ærligen oc vel, oc indtil hand med andre bedre Vilkaar blifver forsiunet.

4.[1])

Huad Omkostning Capellanen giør paa Reysen til Superintendenten, at lade sig ofverhøre oc indvie, det bør Sognepræsten at betale.

5.[2])

Ingen Sognepræst maa forskyde nogen Capellan af sin Tieniste som begierer derj at blifve, uden hand tilforn faar *ofverbeviist hannem*[3]) nogen saa stor Brøst, at hand uden Forargelse icke kand blifve, oc louglig Dom imellem dennem blifver gifven, indeholdendis billig Aarsag til saadan Skilsmis.

6.[4])

Dersom nogen Capellan uden skællig Aarsag, lætsindeligen, Prousten oc Superintendenten u-vitterlig, ofvergifver sit Kald, da hafve hand sig self det at tilregne, om hand ey til andet Sted forhielpis, om hand end skiøndt baade Præstens oc Sognemændenis gode Vidnisbyrd hafver.

7.[5])

Superintendenten maa ey Sognepræsten nogen Capellan paatrenge, uden det var for hannem beklaget oc beviist, at hand forsømmede sit Sognefolk, oc icke kunde giøre dem den Tieniste som hand burde, oc Superintendenten hafde hannem tilforn derom paamindt, at hand skulde skaffe Tienisten ret forsørget, enten ved sig self, eller ved en Capellan, oc hand det icke hafver villet giøre. Thi da bør hand enten at *udvælge oc*[6]) holde en skickelig Mand til Capellan, eller oc at miste Kaldet.

---

[1]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—14—4.
[2]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—14—5.
[3]) D. R. U. og N. L.: hannem overbevist
[4]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. 2—14—6 og N. L. 2—14—7.
[5]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. 2—14—7og N. L. 2—14—8.
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.

8.[1])

Sognepræsten skal holde sin Capellan som en Guds Tieære oc Medbroder, Guds Ord[2]) at ære oc forfremme, oc derr at forskaffe hannem uden Knur, Skiendsord oc anden Ulempe, en nødtørftig oc lidelig Underholdning, med Mad, Øll, Stufve, Seng, Varme, Lys, Klæde-tvett oc Andet, saa oc god Fordringsskab, naar hand paa Sognepræstens, oc sit Embedes Vegne, nogensteds skal forrejse.

9.[3])

Capellanen skal sig imod Sognepræsten som imod sin Fader oc Husbonde, tilbørligen, med all Lydighed, Ydmyghed, Flittighed, Tuctighed oc Troskab forholde, foruden all Modvillighed mod hannem hans Hustru eller Folk; befindis anderledis hos Sognepræsten eller Capellanen, skulle de derom paamindis, settis til Rette oc straffis effter Sagens Leylighed.

10.[4])

Capellanen maa icke gifte sig ind i Sognepræstens Huus, imod hans Videnskab oc Villie, som kunde foraarsage største Besuæring oc ond Forligelse.

11.[5])

Capellanen skal Intet i Embedet forrette uden Sognepræstens Minde, oc efter hans Befaling.

12.[6])

Naar saa hender sig, at den Capellan som har tient en Sognepræst, icke efter Sognepræstens Afgang nyder Kaldet, da om R. p. 93.

[1]) Art. 8 svarer til D. R. U. 2—14—8 og N. L. 2—14—9.
[2]) D. R. U. og N. L.: i Guds Ord
[3]) Art. 9 svarer til D. R. U. 2—14—9 og N. L. 2—14—10.
[4]) Art. 10 svarer til D. R. U. 2—14—10 og N. L. 2—14—11.
[5]) Art. 11 svarer til D. R. U. 2—14—11 og N. L. 2—14—12 (kfr. N. K. P. 2—8—2).
[6]) Art. 12 er udeladt i D. R. U. (kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 16 Mai 1683), men Bestemmelsen er gjenoptagen i N. L. som 2—14—6, der er saalydende:

Naar saa hender sig, at en Capellan, som af en gammel, eller svag, Sognepræst er kaldet til at betiene Menigheden, som ikke er større, end at den jo af en ung og karsk Præst alene vel kand betienis, og hand ikke efter den gamle, eller svage, Sognepræstis, Afgang nyder Kaldet, men en anden der til befordris, da skal den Capellan have sit Ophold hos den ny Sognepræst, indtil hand nyder bedre Befordring, og bør hand imidlertid stundum at forrette Kirketienisten, paa det hand ikke skal henfalde i Ørkisløshed.

end-skønt den efterkommende Sognepræst kand være ung oc kar oc icke behøfver Capellanens Hielp oc Tieniste, saa maa ha dog ingenlunde forstøde hannem af Capellaniet, men gifve han en billig Løn oc nødtørftig Underholdning, indtil hand til be Leylighed blifver befordret.

13.[1])

R. p. 91. *Capellanerne udi Kiøbstæderne skulle niude all den Indkom som deris Formænd i Embedet hafve nydet.*

14.[2])

Ibid. Paa de Stæder paa Landet, huor stedse er vant at v resideerende Capellaner eller Vice-Pastores, der mue de beh den Gaard som deris Embede er tillagt med lige Frihed s den af deris Formænd har været *betroet:*[3]) Sognepræst skulle oc lade dem følge af deris egen visse oc uvisse Indko alt huis sædvanligt hafver været tilforn *oc dersom dennem alt f ringe Pension er tillagt af Sognepræsten eller den som Kald Indkomst raader, da skal Stiftsbefalingsmanden med Bispen u huert Stift giøre en viss Skick oc Afgift udi saadanne Sogner t Capellanens Underhold, oc den saa god, at en from skickel Guds Ords Tiener deraf kand underholdis.*[4])

Det femtende Capittel.[5])

Om *Sognedegner eller Klockere,*[6]) oc Substituter.

1.[7])

Til Klockere eller Degner skal helst forordnis Studentere
Ord. 43 b. R. p. 73. *om de dertil findes. Sognepræsten med Proustens oc sex fornemmeste Sognemænds Samtycke maa kalde sig en Sognedegn eller Klocker, (med mindre Nogen er af Kongen forundt jus patronatus til Kirken, som self kalder Sognedegn), oc forskrifve hannem til Superintendenten, at hand beseer hans Testimonia, forfarer*

---

1) **Art.** 13 udeladt i D. R. U. og N. L.
2) **Art.** 14 svarer til D. R. U. 2—14—12 og N. L. 2—14—13.
3) D. R. U. og N. L.: beboet;
4) udeladt i D. R. U. og N. L.
5) **Kap.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 15.
6) D. R. U. og N. L.: Degne
7) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—15—1.

[hu]orledis hand forstaaer Catechismum, oc kand siunge[1]). Men [for]som det er langt fra det Stæd huor Superintendenten boer, [d]a Prousten hannem ofverhøre oc annamme; oc naar Super[in]tendentens Visitation falder, da præsenteere samme antagne [fo]r hannem.

2.[2])

Sognedegnen skal vare paa Sangen udi Kirken oc anden Degnetieniste. Hand skal flittelig underviise oc ofverhøre Ungdom[m]en i Catechismo, udj det Sted oc Stund som hannem foreskrifvis [a]f Sognepræsten, som dermed skal hafve flitteligst Indseende, oc [o]m ofteste baade self underviise dennem, oc gifve nøye Act paa, [om] der enten befindis Forsømmelse hos Sognedegnen eller Ung[do]mmen, paa det den kand straffis som Forsømmelsen findis hos. R. p. 74.

3.[3])

Sognedegner eller Klockere[4]) skulle være deris Sognepræ[s]ter hørige oc lydige i huis de dennem paa deris Embedis [V]egne befaler.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Til Degne skal her efter allene forordnis Studentere, om de dertil findis som skulle tage deris Kaldsbrev paa Embedet af den, som Rettighed haver at kalde, og saa overhøris af Superintendenten, om de dertil dygtige ere;

[2]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—15—2 og 3, der ere saalydende:
Art. 2 D. R. U.: Degnene paa Lansbyen schulle foruden dend Undervisning, som scheer om Søndagen oc saa een Gang om Ugen undervise Ungdommen i Børnlærdommen saa at udi hver Uge udj Sognet det heele Sogns Ungdom engang blifuer af Degnen undervist paa det Stæd som Degnen dem henstevner med Præstens Villie oc Raad.
Art. 2. N. L.: Dægnene paa Landet skulle foruden den Undervisning, som skeer om Søndagen, ogsaa eengang om Ugen, hvor det skee kand, undervise . . . (som D. R. U.) . . . Villie og Raad.
Art. 3 D. R. U. og N. L.: De skulle forrestaa Sangen i Kirken, naar Guds Tieniste der forrettis, efter den sædvanlig Maade.
D. R. U. og N. L. tilføier derhos en Artikel 2—15—4, der er saalydende:
De maa ej være Tingskrivere, eller betiene andre verdslige Bestillinger.

[3]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—15—5.

[4]) D. R. U. og N. L.: De

4.[1])

De[2]) maa ey uden Proustiet forreyse, uden *Præstens Villie*[3]) oc Forlof.

5.[4])

Paa Landet skulle de ofver alt være boesiddendis hos Sognene oc nyde *af Almuen saasom dennem paa huer Sted af gammelt hafver fuldt.*[5])

6.[6])

Der skal ingen Substituter være paa *Landsbyerne*[7]) uden de som de boesiddendis Degne, for deris Alderdoms, Suagheds

---

[1]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—15—6.
[2]) D. R. U. og N. L.: Degnene
[3]) D. R. U. og N. L.: Videnskab
[4]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—15—7.
[5]) D. R. U.: Dægnene paa Landsbyerne schulle offuer alt være boesiddende hoes Sognene och nyde de Dægneboeliger som af Alders Tid hafve været Degnene tillagte, med ald deris rette Tilleg: Huor Sognedægne iche hafuer nogen visse Dægneboelig, der schal Kongens Lensmand forschaffe hannem een af Kirchens Jorder, naar nogen ledig vorder, at besidde oc bruge for billig Bøxel oc aarlig Landschyld, mens findis der iche nogen Platz paa Kirkens Goeds som hand kand hielpis med da maa hand undis Nogit af Kongens Goeds for Bøxel oc Landschyld.
N. L.: Dægnene paa Landet . . . (som D. R. U.) . . . Tillæg. Hvor Sognedægnene ikke have nogen visse Dægneboliger, der skal Kongens Lensmand forskaffe dennem . . . (som D. R. U.) . . . Bøxel og Landskyld. Hvor de ikke have Livs Middel, der skal Stigtsbefalningsmanden og Superintendenten drage Omsorg for, paa hvad Maade de kand faa deris Underholdning.
D. R. U. og N. L. har derpaa 2de Artikler 2—15—8 og 9, der ere saalydende:
Art. 8. D. R. U.: De schulle niude af Almuen saa som dennem paa huert Stæd af gammelt fult hafver i huem Gaardene och Eyendommene bruge.
Art. 8. N. L.: De skulle . . . (som D. R. U.) . . . hvert Sted af Alders Tid fuldt . . . (som D. R. U.) . . . bruge.
Art. 9. D. R. U. og N. L.: Af Kirkerne bekomme Degnene intet til Løn.
Ved denne Artikel er i det ene Ekemplar af D. R. U. i Margen bemærket: „Herom schal mand erkyndige sig“.
[6]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—15—10.
[7]) N. L.: Landet,

eller anden louglig Aarsags Skyld, med Præstens oc Proustens Samtøcke, tage for dem self, oc self lønne.

7.[1])

Degnene eller Klockerne i Byerne[2]) skulle nyde den Indkomst som de af *Arilds-Tiid*[3]) nydt hafver, *oc flittelig betiene alt huad dennem bør paa deris Embedis Vegne.*[4])

Det sextende Capittel.[5])

Om Prouster.

1.[6])

Prousterne skulle i huert Proustie være Superintendenternis Medhielpere,[7]) at tilholde *Præsterne oc Sognedegnene*[8]) at giøre deris Embede, oc see til at *dermed alle Vegne gaaer*[9]) skickelig oc rett til.

2.[10])

Præsterne i huert *Proustie med Superintendenten*[11]) maa udvælge sig en Proust iblandt sig self, huilken de acte duelig dertil, enten hand boer i Kiøbstæden eller paa *Landsbyen.*[12])

3.[13])

Prousterne skulle eengang om Aaret besøge alle Sognerne i deris Proustie[14]) oc forfare huorledis Præsten prædiker, udleg-

[1]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—15—11.
[2]) D. R. U. og N. L.: Degnene i Kiøbstæderne
[3]) D. R. U. og N. L.: Alders Tid
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[5]) **Kap.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 16.
[6]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—16—1.
[7]) D. R. U. og N. L.: Der skal være en Provst i hvert Herret, som skal være Superintendentens Medhielper
[8]) D. R. U. og N. L.: Kirke- og Skole-Tienere
[9]) D. R. U. og N. L.: alting gaar allevegne
[10]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—16—2.
[11]) D. R. U. og N. L.: Herret med deris Superintendent
[12]) N. L.: Landet.
[13]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—16—3.
[14]) D. R. U.: Provsterne schulle een Gang i det Ringeste eller offtere, om Aaret, om Superintendenten det nødigt eragter besøge alle Sognene i deris Provsti i huo de oc tilhøre oc jus patronatus til dennem hafue,
N. L. har „Provstier“ istederfor „Provsti“ ellers ligelydende med D. R. U.

ger Børnelærdommen, uddeeler Sacramenterne, oc om de i alle Maader *staa deris Embede sømmelig for,* [1]) oc pryde det med et got Lefnet.

4.[2])

Dernæst skulle de flittelig forfare om Ungdommens Underviisning i deris Børnelærdom, Børnene ofverhøre, om Deignenis oc Substituternis Flittighed i deris Kald ransage, dennem til Vindskibelighed derudi formane, saavelsom oc Præsterne tilholde dermed at hafve Indseende, som deris Kald udkræfver.

5.[3])

Dersom de befinde nogen Brøst eller Forsømmelse hos Præsterne eller andre *Kirketienere*[4]) i deris Embede, Forhold oc Lefnet, da skulle de flittelig paaminde dem huad de bør at giøre, oc huilke sig da icke ville rette, dennem skulle de indføre for Superintendenten; oc huilke hand da icke kand sette til Rette, dennem skulle de stefne for Kongens Stiftsbefalingsmand oc Superintendenten, oc aldeelis inted Uskickeligt døllie eller underslaa, men tilbørligen lade det paatale oc straffe, saa fremt de icke self derfor ville stande til Rette.

6.[5])

De skulle oc gifve Act paa Sognefolket, at de kunde viide huad de sig i den christelig Tro hafver forbedret, oc huorledis de skicke sig efter Evangelij Lærdom med deris Lefnet.

7.[6])

Huo som i Proustens Visitatz icke lader sin Ungdom oc Tyende fremkomme, paa deris Nafne skal Prousten *en huer Steds*[7]) Øfrighed Fortegnelse forskaffe, som af dennem som for anden Helligbrøde, bør at straffis.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: sømmelig staa deris Embede for
[2]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—16—4.
[3]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—16—5.
[4]) D. R. U. og N. L.: deris underhavende Geistlige,
[5]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—16—6.
[6]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—16—7.
[7]) D. R. U. og N. L.: en hvers

8.[1])

Prousterne skulle ocsaa aarligen visiteere Skolerne i de Kiøbstæder huor Superintendenten icke boer til at fornemme om Skolemesternis Fliid oc Ungdommens Forfremmelse i Saligheds Kundskab, boglige Konster oc gode Sæder. R. p. 60.

9.[2])

Prousterne skulle udspørge om Sognepræsterne oc Sognedegnene faa deris vanlige Løn;[3]) oc huor de befinde at Sognefolket icke holder sig efter huis *Lougen dennem derudi befaler,*[4]) skulle de dem paaminde; oc huis de icke vil rette sig, da skal de gifve Kongens Befalningsmand eller Øfrigheden det tilkiende.

10.[5])

De skulle oc forfare om Kirkernis Indkomster, saa oc huorledis Kirkerne oc Kirkegaardene vedlige holdis, huor om her efter viidere meldis i det 22. Capittel.[6])

11.[7])

For saadan oc anden deris Umage, skulle de hafve aarligen

---

[1]) **Art.** 8 udeladt i D. R. U. og N. L.

[2]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 2—15—8.

[3]) D. R. U. og N. L.: Løn, som de bør at have,

[4]) D. R. U. og N. L.: her dem befalis,

[5]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 2—16—9.

[6]) I det ene Exemplar af D. R. U. er „XXII Cap" rettet til „XXI Cap." Det andet Exemplar af D. R. U. og N. L. har, ligesom Danske Lovs 2—16—9, „22 Cap." Henvisningen til Kapitel 21 er selvfølgelig den rette. Feilen i N. K. P., det andet Exemplar af D. R. U. og N. L. skriver sig rimeligvis derfra, at Danske Lov havde et Kapitel, det 20de, „Om Professoribus", der ikke blev medtaget i det norske Lovarbeide.

[7]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 2—16—10, der er saalydende:
D. R. U.: Naar Provsterne for nogen særdeelis Sag Skyld besøger nogen Kircke da schal Kircken gifue dennem een Daler och maa hand iche komme sterchere end med trej Hæste eller een god Baad, med sig oc sine Folch, naar hand visiterer sin aarlige Visitation, schal hand hafue af hver Hofvedt Kircke en Daler och af hver Annex Kirche een half Daler.
N. L.: Naar Provsterne . . . (som D. R. D.) . . . give dennem een Rix Daler, . . . (som D. R. U.) . . . sine Folk: Naar hand giør sin aarlige Visitation, skal hand have frj fornøden Skyds og Fordringskab, og af hver Hoved-Kirke een Rix Daler og af hver Annex-Kirke een halv Rix Daler.

en Rixdaler af huer Kirke, i huo dertil oc jus patronatus hafver, oc skal Præsterne derforuden, naar de komme Kirkerne at besøge, holde dem frii Herberge, dog at de icke komme sterkere end med tre Heste eller en god Baad med sig oc sine Folk.

12.[1])

Naar Prousterne hafver Noget med samptlige deris Præster at forrette, da skulle de dem forskrifve til at møde i en beleylig Kirke, ungefær midt i Proustiet: Oc naar det som de hafver med Præsterne at handle er forrettet, skulle Præsterne en huer til sit sig igjen hiemføye; men alle Callenter, Laug oc Gilde skulle aldeelis være afskaffede.

13.[2])

Prousterne skulle hafve Forstand i Lands-Lougen: *Oc* naar *en Præst paa nogen Stæd i Proustiet, oc nogen*[3]) Skolebetiente i Kiøbstæderne ved Døden afgaaer, da skal Prousten med en Præst i samme *Proustie,*[4]) eller om hand er forhindret, eller self ved Døden afgangen, i hans Stæd den næstboende Præst i samme Herret, strax forføye sig til Sterfboen oc den forseigle: siden skal den som til Proust forordnet blifver, med tvende Præster være ofver Skifte, oc efter Landsloug det forhandle.

---

[1]) Med **Art.** 12 sammenholdes 2de i D. R. U. tilføiede, i N. L. udeladte Artikler, der ere saalydende:

Art. 11. De schulle aarligen møde til de bestemte Provstemoder, oc naar de hiemkomme, schulle de forsamle hver sine Herredtz Præster, och meddeele dem hvis paa Proustemodet forhandlet er.

Ved denne Art. er i det ene Exemplar af D. R. U. i Margen anmærket: „Udsettis, til Bispernis Erklæring“, i det andet tilføiet „NB.“

Art. 12. Naar Prousterne Noget hafue med samtlige deris Herridtz Præster at forrette, da schulle de dem forschrive til at møde i en beleilig Kircke ungefær midt i Herredet, hvor Modet schal anstillis, med Børnevisitatz, Sang oc Prædichen, gudfryctig oc lærd, Samtale. Och naar det, med huis de ellers kunde haffue med Præsterne at handle, er forrettet, schulle Præsterne en huer til sit sig jgien hiemføje; men alle Calenter, Lav, oc Gilde, schulde aldeelis være afschaffede.

[2]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. 2—16—13 og N. L. 2—16—11.

[3]) D. R. U. og N. L.: nogen Præst, eller

[4]) D. R. U. og N. L.: Herret,

Det syttende Capittel.[1])

Om Superintendenterne, som ere de rette Bisper i Kirkerne.

1.[2])

I huer Stift skal være en Superintendent, som Kongen dertil beskicker oc stadfæster, som skal hafve alle Prouster, Præster, Skole-tienere, Deigne oc Substituter under sig, oc holde dem til at gjøre deris Embede, oc see til at Alting gaaer skickeligen oc rett til, som her befalis.

2.[3])

Hand skal til Embedet indvies af Superintendenten i Sielland, i Kongens Residentz-Stad: Kiøbenhafn, i vor Frue Kirke, udi Proustens oc fem eller sex Præsters Ofverværelse.[4])

3.[5])

Naar Superintendenten indviet er, da skal hand strax annamme samme Stift, oc forrette sit Embede.

4.[6])

Ingen Superintendent maa annamme nogen Foræring af Stifts-Prousterne oc Præsterne, naar hand indtræder i sit Embede, ey heller maa Prousterne *eller*[7]) Præsterne hannem Noget byde: Tagis eller gifuis nogen Foræring, da skal den til fattige Præste-Encker der i Stiftet være forbrudt, oc derforuden baade den som tager oc de som gifve, være pligtige til at gifve lige saa meget til samme Encker, som Foræringen er værd.

5.[8])

Superintendenterne skulle lære Andre den hellige Skrift,

---

[1]) Kap. 17 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 17.
[2]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—1.
[3]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—2.
[4]) D. R. U. og N. L. tilføier: paa en Søndag, eller anden Højtids Dag, førend Prædiken begyndis, for Alteret, med sædvanlige Ceremonier.
[5]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—3.
[6]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—4.
[7]) D. R. U. og N. L.: og
[8]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—5.

prædike Guds Ord for Folket, icke alleeniste i Byen der som de boe, men oc saa ofver det heele Stift, huorsomhelst de komme.

6.[1])

De skulle holde Kongens Undersaatter til at være fredsommelige oc lydactige, med den Underviisning, som de skulle giøre i deris Prædiken om Herskab, oc den Lydighed mand dem plictig er.

7.[2])

De skulle legge Vind paa at alle Præsterne retsindeligen oc endrecteligen lære Christj hellig Evangelium, oc Andet der bør at følge med, oc at Præsterne med deris Huus-Sinde føre et skickeligt Lefnet, saasom saadanne Christi Tienere vel anstaar.

8.[3])

Men huilke som derimod giøre, og icke tage Vare paa deris Embede, eller lefve uskickeligen, dennem skulle de gifve Paamindelse oc Advarsel, oc straffe dem; *oc huis de ey bedre sig, da lade dem for Kongens Stiftsbefalingsmand oc sig indkomme, at de der dømmis fra deris Embede.*[4])

9.[5])

De skulle besøge deris Stifts-Kirker aarligen saa mange de kunde afsted komme, saaledis at ingen Kirke inden tre Aar blifver ubesøgt, oc flitteligen randsage om alt det som her-ofven-for om Prousternis Visitatz mældet er, oc Intet af alt det forsømme, eller effterlade, som der sagt er, med mindre de self derfor vilde stande til Rette.

10.[6])

De skulle oc besøge alle Børneskoler, baade smaa oc

---

[1]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—6.
[2]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—7.
[3]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—8.
[4]) D. R. U. og N. L.: saa at de enten bedre sig, eller lade dem for Kongens Stigtsbefalingsmand og sig indkomne, og sætte dennem af deris Embede.
[5]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—9.
[6]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—10.

store, naar de komme til Kiøbstæderne, saa oc Hospitalerne, at forfare huorledis *Skoletienere*[1]) oc de Fattigis Forstandere staa deris Embede for, oc huorledis de Fattige forsørgis.

11.[2])

I Skolerne skulle de flittig ofverhøre icke alleeniste Disciplerne, men ocsaa Skolemesterne oc Hørerne, saa oc flittelig hafve i Act, at Ingen deris Tiid i Skolen unyttig forspilder.[3])

12.[4])

I deris Visitatzer, saa oc naar de for nogen nødig Sags Skyld eskis af nogen Kirke, eller hafve Behof did at henreyse skulle de *hafue frii Fortæring hos Præsterne paa Landsbyerne, oc hos Kirkeværgerne i Kiøbstederne, med deris Folk, oc fire Heste. Fordringsskab skal dennem af Stiftsbefalingsmanden forskaffis.*[5]) R. p. 175.

13.[6])

De skulle aarligen i Kongens Cancellie Beretning indskicke, om Noget af det som her befales, i Sognene blifver forsømt, eller seet igiennem Fingre med, som de self icke kunde raade Bod paa.

14.[7])

Superintendenterne maa Ingen til noget Præstekald for-

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Skole-Tienerne,
[2]) Art 11 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—11.
[3]) Herefter følger i D. R. U. og N. L. en Art. 2—17—12, der er saalydende:
I Hospitalerne skulle de have Opsyn med, at de, som ikke ere ret Hospitals Lemmer, ej i Hospitalerne underholdis, men henvisis med Arbejden, Spinden og Haandverker sig at nære.
[4]) Art. 12 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—13.
[5]) D. R. U.: hafue frj Fortærring hoes Præsterne paa Landsbyerne, oc Kirchevergerne i Kiøbstæderne med deris Folch oc fire Hæste.
N. L.: med deris Folk have fornøden Fordringskab og fri Fortæring hos Præsterne paa Landet, og Kirkeværgerne i Kiøbstæderne.
[6]) Art. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—14.
[7]) Art. 14 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—15.

skrifve, eller sig dermed befatte, *eller oc Nogen til Embedet indvie, uden hand hafver Kongens Bref, eller deris som Kaldet raader,*[1]) oc sit louglige Testimonium fra Universitetet fremviiser.

15.[2])

De maa ey tage Foræring ved sig self eller Andre, naar de Præster indvie, eller for *det Bref de dennem medgifve,*[3]) meget mindre for Gunst eller Gafve, Vild eller Venskab, Had eller Vrede, forhindre Nogen at blifve Præst, som dertil *er beskicket,*[4]) oc lærd oc duelig dertil befunden.

16.[5])

Superintendenterne skulle tage for sig alle de Sager som Samvittighederne ere anrørendis, om huilke mand spørger Raad af Guds Ord, naar enten Kongen befaler det, eller hans Raad oc Befalingsmænd, skrifve dem til, eller oc noget Saadant blifver dem ellers forelagt i Stiftet. Saa skulle de paa det flittigste de kunde af Skriften svare dertil, af den Naade dennem er gifven, bespørge[6]) sig med andre Superintendenter, Professoribus Theologiæ oc de forstandigste Præster, at de kunde svare det som vist oc fast er.

17.[7])

Ecteskabs Sager skulle de forviise til deris rette Sted oc Rettergang, saa fremt der skal offentlig Dom imellem *Partierne*[8]) afsigis, eller om der er nogen skammelig Last *ofver alt*[9]) vitterlig, eller *oc*[10]) mand frycter for nogen Forargelse blandt Almuen; ellers maa de befrie Samvittighederne

---

[1]) D. R. U. og N. L.: førend Personen af den, som Rettighed haver at kalde, bliver hannem tilsent at overhøris; Ej heller maa de nogen til Embedet indvie, uden hand Kalds Brev, fra den der Rettigheden haver,

[2]) Art. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—16.

[3]) D. R. U. og N. L.: Confirmatz,

[4]) D. R. U. og N. L.: lovligen kaldet er,

[5]) Art. 16 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—17.

[6]) N. L.: og bespørge

[7]) Art. 17 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—18.

[8]) D. R. U. og N. L.: Parterne

[9]) D. R. U. og N. L.: overlyst

[10]) N. L.: om

af Guds Ord, i disse saavelsom i andre Sager, oc efter Ordets Lydelse gifve gode bistandige Raad.

18.[1])

De skulle icke holde sig til at dømme i nogle verdslige Sager, uden de dertil af Kongen befalis.

19.[2])

Superintendenterne skulle niude deris Indkomster, som dennem tillagde ere, Tiender, Landskyld, Cathedraticum oc Andet, som de med Rette bør at hafve.

20.[3])

Superintendenterne skulle self holde deris Residentzer ved lige, af de Middeler som der tillagte ere, eller hereffter tillagte vorde: Oc skal en huer Superintendents Arfvinger svare til huis hand af samme Middeler i sin Tiid oppebaaret, oc icke paa Residentzen til fornøden Reparation anvendt hafver.

21.[4])

Alle geistlige Personer som Superintendenterne hafve under sig, skulle ære deris Superintendent, oc lyde hannem i de Erinder som en Superintendent befalede ere, under deris Embedis Forbrydelse. Men finde de med hannem nogen mærckelig Last, eller hand fører nogen vrang Lærdom, eller forsømmer sit Embede, saa at hans Brøst er saa stor, at hand icke enten kand eller vil raade Bod derpaa, da skulle huerken Præsterne, eller de andre Superintendenter tie med hannem, men gifve Kongens Stiftsbefalingsmand det tilkiende, som det for Kongen bør at andrage. Ellers maa Kongens *Befalingsmænd*[5]) ingen Superintendent for Kongen beføre naar hand icke er aabenbare beryctet, men de skulle Superintendenterne beskierme oc forsvare om Behof giøris.

---

[1]) Art. 18 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—19.
[2]) Art. 19 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—20.
[3]) Art. 20 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—21.
[4]) Art. 21 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—22.
[5]) N. L.: Befalningsmand

22.[1])

Superintendenterne skulle være ulastelige, icke alleeniste naar de til Embedet forordnis, men oc siden naar de dertil ere beskickede. Dersom nogen Superintendent blifver befunden *oc saggifvis*[2]) icke at staa sit Embede saa trolig for, som det sig burde, men lader sig forkrencke af Præsterne med Gafver, eller oc tager nogen anden Forsømmelse derfor, at hand jo icke er aarwagen til at giøre det som hannem befalet er, eller oc lader sig befinde i nogen lastelig Slemmerie, Gierrighed eller Hofmod, eller falder i nogen anden aabenbarlig syndig Last eller *udi*[3]) *Kætterie, da dømmis derpaa af Kongens høyeste Rett, saa som tilforn udi første Bog*[4]) *sagt er.*[5])

23.[6])

Naar nogen Superintendent ved Døden afgaaer, da skal hans efterlefvendis Hustrue blifve boendis i Superintendentens Residentz et half Aar derefter i det ringeste, dog icke fløtte førend om Paaske eller *Ste: Michels Dag.*[7]) Døer, eller *frakommer*[8]) hand imellem den 1. Aprill: oc den første Julij, da skal hand eller hans Efterlefverske, Børn oc Arfvinger, niude tre fierde Deele af det nærværende Aars biskoppelige Indkomst. Døer eller *frakommer*[9]) hand imellem den 1. Julij oc første[10]) Octobris, da skal de niude det heele nærværendis Aars Indkomst. Døer eller *frakommer*[11]) hand imellem den første Octobris oc første Januarij, da skal de niude det heele

---

1) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—23.
2) udeladt i D. R. U. og N. L.
3) udeladt i D. R. U. og N. L.
4) ɔ: 1—2—14.
5) D. R. U. og N. L.: da skal mand klage hannem for Kongen, saa skal hand stædis til Ords i to, eller tre, andre Superintendenters, eller andris, som Kongen dertil forordner, Nærværelse, og dersom hand da derudi bliver aabenbare overvunden, og ikke raader Bod paa den Brøst, eller Last, der hand kand rette sig udi, da skal hand sættis af sit Embede og være lige Ret undergiven, som nogen anden, der saadant giør.
6) **Art.** 23 svarer til D. R. U. og N. L. 2—17—24.
7) D. R. U. og N. L.: Mikkelsdags Tider;
8) D. R. U. og N. L.: bortkommer
9) D. R. U. og N. L.: bortkommer
10) D. R. U. og N. L.: den første
11) D. R. U. og N. L.: bortkommer

nærværendis Aars Indkomst oc en fierde Deel af det tilkommendis. Men døer eller *frakommer*[1]) hand imellem den første Januarij oc den første Aprilis, da skal de niude det nærværende Aars heele Indkomst, oc Halfdeelen af det tilkommendis. Oc skal Aaret regnis fra den første Aprilis til andet[2]) Aars første Aprilis, oc skal Superintendentens Encke oc Arfvinger være forplictede til strax at lefuere til Efterkommeren Stifts-Kiisten med alle Brefve oc Documenter, som Stiftet oc Embedet vedkommer, oc huis den afdøde Superintendents Encke self ingen Midler hafver, oc hun icke benaadis med nogen aarlig Indkomst, enten af Kirkerne eller i andre Maade, da skal Efterkommeren gifve hende Noget aarligen til Underholding, saa længe hun sidder i et ærligt oc uberyctet Enckesæde efter Superintendentens Indkomstis Leylighed, efter Stiftsbefalingsmandens oc fire de ældste Prousters Sigelse, dog at det icke ofvergaar hundrede Rixdaler.[3])

24.[4])

Huilken Superintendent som foruden Naadsens Aar hafver betalt annum refusionis til sin Formands Enke oc Børn, da skal hans Hustru oc Børn iligemaade foruden Naadens Aar oc saa niude annum refusionis af den efterkommende Superintendent. Sammeledis skal forholdis med andre Geistlige, som befindis at hafve betalt annum refusionis, at deris efterladte Enker oc Børn derfore skulle bekomme tilbørligt Vederlag af de udi Embedet Succedeerende. R. p. 198.

Det attende Capittel.[5])

Om Skolerne, oc Gymnasiis.

1.[6])

I alle de Kiøbstæder oc paa de Stæder, huor der bør at

---

[1]) D. R. U. og N. L.: bortkommer
[2]) D. R. U. og N. L.: det andet
[3]) N. L. tilføier: Paa de Stæder, hvor Superintendenten nyder Præsterente til Løn, der forholdis med Terminerne i det hans Enke tillagte halve Naadsens Aar, som tilforn om Præste-Enkers Naadsens Aar mælt er.
[4]) **Art.** 24 udeladt i D. R. U. og N. L.
[5]) **Kap** 18 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 18.
[6]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—1.

være latinske Skoler, der skal beskickis lærde oc skickelige Personer som dennem kunde forestaa, tre eller to i det mindste. Til dennem skal Ungdommen settis til at lære Guds Fryct oc anden Lærdom, huormed de i Fremtiden kunde tiene Gud i Kirker *oc*[1]) Skoler oc Academier, eller i verdslige Bestillinger til meenige Mands Behof. Oc maa til saadanne Skoler forsendis Børn af[2]) *Landsbyerne*[3]) saa vel som af Kiøbstæderne, naar de Noget hiemme lærdt hafve.

2.[4])

R. p. 148, 149. *Rectores oc Conrectores udj de fire store Skoler udi Stifterne*[5]) *forordnis af Kongen: Til de smaa Skoler i de andre Stæder skal Superintendenten i huert Stift beskicke Skolemestere som dyctige ere; men Hørere maa Rectores oc Skolemestere self antage, dog, udi de smaa Skoler, med Sognepræstens Raadføring.*

3.[6])

R. p. 148. *Til de fire store Skoler skulle Børnene fra de andre Kiøbstæders smaa Skoler forsendis til ydermeere Underviisning oc Forfremmelse i Lærdom, førend de til Universitetet maa dimitteris.*

4.[7])

I de fire store Skoler skulle de som for Rectores maa tiene, være Magistri.

---

1) udeladt i D. R. U. og N. L.
2) D. R. U. og N. L.: baade af
3) N. L.: Landet,
4) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—2, der er saalydende:
Skolemesterne sættis af Superintendenten, hvilke hand med Sognepræsten haver overhørt og dertil dygtige befundet; Men Skolemesteren skal selv forsørge Skolen med Hørere, og tage dennem, som Sognepræsten kiender og holder gode derfor.
5) I N. K. P. har der oprindelig i Stedet for „Stifterne" staaet „de fire Stifter". „De fire" er overstrøget og „Stifter" rettet til „Stifterne".
6) **Art.** 3 udeladt i D. R. U. og N. L.
7) **Art.** 4 sammenholdes med D. R. U. og N. L. 2—18—3, der er saalydende:
De som i de store Kiøbstædskoler for Rectores skulle tiene, skulle enten være Magistri, eller Candidati Magisterii. Over alt maa ingen betrois enten Rectoris, eller Hørers Platz i store, eller smaa, Skoler, førend de in Examine Philosophico ere kiente dygtige at nyde primam in Philosophia Lauream og tage Graden, det første den bliver holden.

5.[1])

Skolemesterne oc Hørerne skulle oc hafve god Opsiun med Børnene, oc holde dem til Tugtighed, Høfviskhed, gode Sæder oc til Reenlighed.

6.[2])

I Skolerne skulle de Bøger Ungdommen forelæsis, oc den Skick brugis, som efter Kongens Befaling af Professoribus i det kongl: Universitet i Kiøbenhafn er forfattet, eller herefter forfattet vorder.

7.[3])

Med Chorsang oc Bøn skal forholdis som Skolemesteren med Superintendentens oc Sognepræstens Raad det gudeligst oc best anordner, oc saasom Skick oc Brug hafver været siden Reformatzen.

8.[4])

Skolemesterne skulle med Fliid agte deris Disciplers Nemme, oc altiid naar Børnene ere ofver deris tolfte Aar, gifve Forældrene eller Formynderne i rett Troemaal tilkiende, huilke af deris Studering Intet siunis at blifve forbedret, at de maa i Tiide settis andensteds hen til et ærligt Handværk eller Handteering efter en huers Leylighed; Men huilke de fornemme at hafve got Nemme, dennem skulle de holde i Skole til sextende Aar; men fra det Aar skulle de see grangifveligen til huilke der kunde tilgafns lære Andre, huad de self af deris Studering hafve lærdt, oc de som siunis det at kunde giøre, oc hafve naaet det Maal i deris Lærdom, som dem i Skolerne foreskrefuet er; dennem maa de forskicke til Kongens Universitet, med et kort oc sandfærdigt Testimonio om deris Forhold i Skolen; men de som det icke kunde giøre til Gafns, de maa tagis fra Skolen, oc settis til ærlige verdslige Embeder.

---

[1]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—4.
[2]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—5.
[3]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—6.
[4]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—7.

9.[1])

R. p. 153. *Ved den Tiid som Dimissionen skeer fra de store Sko Universitetet, skulle oc saa Skolemesterne i de smaa Skoler teere deris Discipler til de store Skoler; Saa oc Translats een Classe i en anden skee, sampt gandske Informationen lerne derefter disponeeris oc indrettis.*

10.[2])

Ibid. *Ingen Skolemester maa i Skolen antage nogen Discipe kommer fra en anden Skole, uden Rectoris Testimonio. heller maa Forældre tage deris Børn af Skolen, føren Skolemesteren det hafve tilkiendegifvet.*

11.[3])

R. p. 151. *Med Skolerne skulle Superintendenterne saa oc Prous oc Sognepræsterne i de Kiøbstæder, huor Superintendenten boer, hafve flittigste Tilsiun oc Indseende, baade at forn huor flittige Rectores, Conrectores oc Hørerne ere til at underviise Ungdommen, saa oc huad Fruct oc Forfremmelse dermed følger, i Guds Fryct, boglige Konster, Skickelighed oc gode Sæder. Herudjnden skulle Superintendenterne, naar de deris anbefalede oc sædvanlige Visitationer forrette, saa oc Prousterne i deris aarlige Visitation, med største Omhyggelighed oc Flittighed handle, saa fremt de icke saa som forsømmelige oc skødisløse ville anseeis*
(R. p. 154). *oc tiltalis. Iligemaade skulle Superintendenterne hafve god Tilsiun at Skolebetienterne oc Skolebørnene niuder all den Indkomst som dennem tillagt er, oc huorsomhelst der behøfvis nogen rictig Anordning om det Visse oc Uvisse, huad Nafn det hafve kand, som dennem tilkommer, oc imellem dennem bør at deelis, sampt om Spiisning, huor den holdis, saa at den kand rettis efter Fundatzen segentlige Tilhold, da skulle de saadan Anordning tilliige med Stifts-Amptmanden giøre, oc siden derofver, sampt ofver alt det*
R. p. 156. *tilforn anordnet er, holde, som de self ville dertil svare. For Skolens Indkomme, som Skolemesteren oppebær, skal hand aarligen giøre rictig Regnskab for Superintendenten.*

---

[1]) Art. 9 udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) Art. 10 udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) Art. 11 udeladt i D. R. U. og N. L.

12.[1])

Skole-Tienere skulle beholde den Løn oc Rente som den-tillagt er, *oc*[2]) *de her-til-dags haft hafver. Superintendenten* (R. p. 154).
'yens Øfrighed skulle efter Stædets Leylighed giøre en viss
ε oc Anordning, hvad Skolerne skulle hafve for at siunge for
, være sig for heel eller half Skole, eller mindre; Eller oc
Music til Brudevielse, naar det begieris. Oc skal Skolebør-
ɛ Anpart af samme Penge, saa vel som huis Andet sædvan-
ɩ fortienis, huert Aar til en viss Tiid, de fattige Skolebørn,
Penge, Klæder oc andet Nødtørftigt, uddeelis. (R. p. 156)

13.[3])

Skolemesteren maa ey forrejse nogensteds langveijs fra .en, uden Superintendentens eller Sognepræstens i de smaa ɔstæder, Forlof, under hans Embedis Forbrydelse.

14.[4])

Hørerne maa ingensteds forrejse uden Skolemesterens Forlof, men lang-veis fra Skolen at forreyse, maa Skolemesteren ey stæde dennem uden Superintendentens Villie oc Vidskab, eller Sognepræstens i de smaa Kiøbstæder.

15.[5])

Befindis *Skolemesteren*[6]) eller Hørerne at være forsømmelige, saa de icke vare deris Tiimer at læse for Børnene, eller oc slaa sig til Druckenskab, Løsactighed, eller andre slige Laster, eller oc utilbørligen straffe deris Discipler, oc icke derudi holde tilbørlig Maade, eller med Børnenes *oc Skolens*[7]) Indkomsters Forvaltning urictigen omgaais, da skulle *Rectores i de store Skoler af Superintendenten, de andre af Superintendenten eller Sognepræsten advaris;*[8]) *raade de icke Bod derpaa, da skal Stiftsamptmanden oc Superintendenten saa viit Rectores oc*

---

[1]) **Art. 12, første Punktum,** svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—8.
[2]) Resten af Artikelen, fra „oc de", udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—9.
[4]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—10.
[5]) **Art.** 15 svarer til D. R. U og N. L. 2—18—11.
[6]) D. R. U. og N. L.: Skolemesterne,
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[8]) D. R. U. og N. L.: de af Superintendenten og Sognepræsten advaris;

Conrectores i de store Skoler angaaer, dømme derpaa, saasom forsvarligt: Men saa viit Hørerne i de store Skoler angaaer, maa Superintendenten med Kectore efter Sagens Beskaffenhed forviise dennem Skolen, saa at andre bequemme Personer i deris Sted kand igien indsettis: Huilket af Superintendenten oc Sognepræsten, saa viit Betienterne i de smaa Skoler angaaer, i lige Maade skee skal.[1])

16.[2])

Færler maa de ey bruge i Skolerne at lemlæste Børn med; dog maa de vel hafve Færler, om nogle store Rebeller ville sette sig op mod dennem.

17.[3])

Udi huer Kiøbsted skal ickun een latinsk Skole være, saaledis forordnet som nu sagt er, oc derimod alle Pugeskoler være afskaffede.

18.[4])

Ord. 42 a. *Skolen oc Skolebetienternis Boeliger, huor sædvanligt er, skulle holdis ved Mact af dem som Skolens Indkomme forvalte, under Stifftsbefalningsmandens, Superintendentens, Øfrighedens oc Proustens Tilsiun.*

19.[5])

Skrifve- oc Regneskoler skal Øfrigheden i Kiøbstæderne forordne oc forsørge, oc *skulle de tilliige med*[6]) Sognepræsten hafve Indseende med, at Børnene i Guds sande Fryct oplæris; Skolemesterne skulle af Sognepræsten ofverhøris, førend dem saadanne Skoler betrois: De skulle oc lade deris Discipler

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Raade de ikke Bod derpaa, da maa Superintendenten forvise dennem Skolen, og andre bequemme Personer i deris Stæd igien sætte.
N. L. tilføier: De paabudne Dægne-Penge skulle herefter givis ligesom tilforn, og af Fogderne indkrævis, og til Superintendenten, eller Rectorem Scholæ leveris, som dem aarlig til fattige Skole-Børn skulle udbytte.

[2]) **Art.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—12.

[3]) **Art.** 17 sammenholdes med D. R. U. og N. L. 2—18—13, der er saalydende:
Alle Puge-Skoler skulle aldelis være afskaffede.

[4]) **Art.** 18 udeladt i D. R. U. og N. L.

[5]) **Art.** 19 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—14.

[6]) D. R. U. og N. L.: skal Forstanderne for samme Skoler og

mkomme for Prousten i Kirken, oc af hannem ofverhøris, ar den aarlig Visitatz skeer.

20.[1])

Herforuden skal udi huer Kiøbsted en sær Skole oc Skole-ster af Øfrigheden forordnis til fattige Folkis Børn, som hafve tet at betale med; Til huilken Skolemester Øfrigheden skal be-icke et friit Huus til at boe oc holde Skole udi, oc en viss Løn Byen til hans nødtørftig Underholdning, huilken paa visse der skal samlis hos Borgerskabet, oc skal hannem huert Fier-ng-Aars en fierde Part deraf rictig gifvis: Hand skal flitte-en underviise samme fattige Børn udi Læsen oc Skrifven, oc i deris christelige Børnelærdom, fire Timer om Dagen, to om r-middagen, oc to om Efter-middagen, paa det de kunde hafve id til at gaa omkring oc bede gott Folk om Almisse til deris nderholdning. Samme Skolemester skal med disse sine Skolebørn det Mindste møde trende Gange om Aaret udi Kirken, naar gnepræsten lader hannem tilsige, at Børnene udi Sognepræstens ærværelse kunde ofverhøris, oc fornemmis huad de Tiid efter den forbedre sig, oc med huad Fliid oc Troskab Skolemesteren ør sit Embede, oc huad Fruct hand giør med Ungdommen. Oc rsom hand da befindis icke at giøre den Fliid med de fattige ørn som hand bør, eller ocsaa hand befindis at føre et uskicke-gt Lefnet dennem til Forargelse, da skal Sognepræsten formane straffe hannem een oc anden Gang derfore; oc huis hand da ke raader Bod derpaa, oc lader kiende merkelig Forbedring, a skal hand afsettis, oc en anden skickeligere oc bedre i hans ted igien indsettis, som baade vil oc kand giøre bedre Fruct. frigheden skal tilholde alle fattige Folk, at de sette deris egne Børn, eller de forældreløse Børn, som hos dennem findis, til denne-Skole; huo som hafver Børn, oc vil icke sette dennem derind, at æris oc underviisis for Intet, da naar de een eller tvende Gange f Øfrigheden ere derom paamindte, bør de med deris Børn uden ogen Undskyldning at forviisis af Byen. De Børn, som søge denne Skole, skal gifvis et Tegn paa huilket mand kand kiende dennem, oc ingen andre fattige Børn skulle tilstædis at gaa om Almisse, men skulle af de andre Børn, huor de paatrædis, an-gribis, dragis udi deris Skole, oc hudstrygis. Jørs.

[1]) Art. 20 udeladt i D. R. U. og N. L. Kfr. Aubert: Den norske Privatrets alm. Del I. 1. p. 354 Noten.

21.[1])

Ingen maa udskicke Nogen uden Riget med sine Børn, som dem skal informeere, med mindre saadan Person først af Superintendenten i det Stift, udaf huilket Børnene udskickis, er ofuerhørt oc befunden at være af den her i Riget vedtagne Religion. Giør Nogen herimod, straffis[2]) som den der Kongens Loug icke hafver villet acte.

22.[3])

Ingen maa antage Nogen i sit Huus til sine Børn eller anden Ungdom, i latine oc boglige Konster at underviise som icke er i Kongens Universitets Studenters Tall indskrefvet, oc sig hos sin Præceptorem academicum, om hans Tieniste begieris der som Universitetet er, eller hos Superintendenten, eller i det Ringeste Sognepræsten paa andre Stæder angifvet hafver, at hand til saadan Tieniste fodris, paa det den som saadan Tieniste begierer, kand viide om den Person *dertil*[4]) tienlig er.

23.[5])

Der skal en Lector Theologiæ holdis hos *huer af de store Skoler i Stifterne,*[6]) som paa latine skal læse ofverlyst den hellige Skrift for Skoledegne oc Andre som did ville søge. Hand skal stundum prædike paa nogen forskicket Tiid, dog saa at ingen vaanlig Prædiken dermed forhindris.

24.[7])

Lectores Theologiæ, saavelsom andre Professores in Gymnasiis, skulle for Professoribus i Kongens Universitet i Kiøbenhafn gifve oc giøre en Prøfve om deris Lærdom oc Duelighed, førend de i deris Bestilling indtræde.

---

[1]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—15.
[2]) D. R. U. og N. L.: straffis derfor,
[3]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—16.
[4]) D. R. U. og N. L.: til Tienisten
[5]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—17.
[6]) D. R. U. og N. L.: enhver Dom-Kirke,
[7]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. og N. L. 2—18—18.

Det nittende Capittel.[1])

Om Hospitaler oc Fattige.

1.[2])

I huer almindelig Hospital skal af Hospitalets Inspectorer, *Stiftsamptmanden*, *Superintendenten*, *Byernis Øfrighed oc Sogne-præsten*,[3]) (dog at Kongens Confirmation derpaa tagis,) tilskickis en god, gudfrøctig oc væderhæftig Mand, som endten er ugift, oc fører et got kydsk Lefnet, eller som er gift oc hafver ingen Børn. Oc skal hand imod tilbørlig Løn forestaa Hospitalet, oc opbære oc anuende all den Rente oc Indkomst, visse oc u-visse, som Hospitalet hafver til de Fattigis Ophold oc Behof, oc i alle Maade tiene de Fattige med Tro, viidendis oc vilfarendis deris Gafn oc Beste. Oc naar samme Forstander døer, da skal huis hand sig efterlader, blifve hos samme Hospital, oc skulle de Fattige være hans Arfvinger.

2.[4])

Hand skal hafve fornøden Tienere under sig, saa at de Fattige kand uden billig Klage blifve betient.

3.[5])

Hand skal hafve Tilsiun, at de, som med smitsomme Syger ere beladne, icke *smitte*[6]) de Andre, saa oc giøre sin Fliid at de som hafve lægelige Syger kunde blifve hiulpne til deris Førlighed igien.

4.[7])

Hand skal huert Aar giøre rictig Regnskab for alle Hospitals Indtægter oc Udgifter i *forbemeldte Inspectorers Of-*

---

[1]) Kap. 19 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 19.
[2]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—1.
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—2.
[5]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—3, første Punktum.
[6]) D. R. U. og N. L.: besmitte
[7]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—4.

verværelse. Huor de icke Alle ere, kand det skee udi Amptmandens, Magistratens oc Sognepræstens Ofverværelse.[1])

5.[2])

Hand skal med Loug oc Rett forsuare Hospitalets Goeds, oc med Loug oc Rett igienkalde huis med V-rett derfra kand være kommen.

6.[3])

Ord. 78 a. *Hospitalers Forstandere skulle ingen Mact hafve til at tage Nogen i Hospitalet for Gunst eller Gafve, Vill eller Venskab; men de alleene skulle der indleggis, som det storligen hafve Be-* Ord. 79 a. *hof, oc dertil hafve. Superintendentens huor hand er, sampt Magistratens oc Sognepræstens Samtycke.*[4]) Ey heller maa der Nogen indleggis, enten eene eller self-anden, for en Genant oc viss Summa Penge, uden det befindis at kunde skee med Hospitalets store Fordeel.

7.[5])

Det skal ey tilstædis dem som i Hospitalerne ere indtagne, at gaa ofte i Byen, uden alleeniste til Kirken, uden Forstandernis Forlof. Ey heller gaa om at betle, eller tage sig anden Idræt for, enten med Drick, Rettergang, eller andet Saadant, som rette Hospitals-Lemmer icke sømmer.

8.[6])

Alle Hospitals-Lemmer som Noget med Hænderne kunde arbeide, eller forrette Noget de Andre til Gode, skulle tilholdis det godvilligen oc gierne at giøre: Dersom de det benecte, som de tilgafns kunde giøre, bør de at forvisis Hospitalet.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Kongens Befalningsmands, Superintendendentens og andris, som Tilsyn er befalet, Overværelse.

[2]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—5.

[3]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—6.

[4]) D. R. U. og N. L.: Ingen maa i Hospitalerne indtagis for Gunst, eller Gave, Vild eller Venskab; Men allene de, som det storligen behøver;

[5]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—7.

[6]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—8.

9.[1])

De som nogen Siugdom eller Vanførhed er paakommen, kunde en Tiid i Hospitalerne eller de Fattigis Huuse indtagis, indtil faa deris Førlighed igien, oc kand paa andre Maade forhverfve deris Brød; da de igien skulle udviisis.[2]) *Udi de Stifter hvor nogen Spedalske endnu findis,*[3]) skulle de indleggis i et beqvemt Huus, opbygt hos Hospitalet, huor de skulle hafve deris nødtørftige Ophold oc fornøden Ryct. *Fattige som hafver smittsomme dog lægelige Siuger, saa som Pocker, skulle ocsaa hafve deris Værelse afsondret, at de ey skulle besmitte Andre;* *og skulle Lægerne i Kiøbstæderne giøre deris beste Fliid med at læge dem for en muelig Penge.*[1])

R. p. 165.
Ord. 78 b, 79 a.

10.[4])

Findis Nogen at være utachnemmelig, knuractig, til Druckenskab eller anden Uskickelighed tilgifven, da skal den først nogle Gange paamindis: Dersom saadan Paamindelse icke hielper, da skal den udviisis, oc en anden i det Stæd indtagis.

11.[5])

Sognepræsten skal een oc anden Sinde om Ugen besøge de indlagde Fattige; oc dersom hand finder i nogen Maade Forsømmelse paa dend Røct oc Vnderholdning som de Fattige skulle hafve, da skal hand paaminde Forstanderen: Dersom hand icke vil raade Bod derpaa, da skal hand lade dennem

---

[1]) **Art. 9, Iste Punktum,** svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—9.
Art. 9, 2det Punktum, svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—3, 2det Punktum.
Art. 9, 3die Punktum, udeladt i D. R. U. og N. L.

[2]) D. R. U. og N. L. 2—19—9 er saalydende:
Ingen maa længer nyde sit Ophold i Hospitalerne, end til hand faar sin Førlighed igien, og kand paa andre Maader forhverve sit Brød; Men saadanne, som ikke for ret Hospitals Lemmer kunde agtis, bør at udvisis, og andre Syge, Vanføre, og rette Hospitals Lemmer i deris Stæd indtagis.

[3]) D. R. U. og N. L. 2—19—3, 2det Punktum, begynder saaledes: Skulle og nogle Spedalske findis, da

[4]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—10.

[5]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—11.

det viide, som Hospitals Tilsyn er betroet,[1]) at der ma rettelig raadis Bod *paa.*[2]) Hand skal oc i det Mindste ee Gang om Vgen trøste samme Fattige oc Syge.

12.[3])

Store Hospitaler maa hafve oc self underholde deris Præ ster, at de Fattige ey liide nogen Skade, om Nogen om Natt tide i Døds-Angist begierede Trøst, eller at være deelactig Christi Legem oc Blod.

13.[4])

Naar de Fattige hendøe, da skal dennem forskaffis e ærlig christen Begrafvelse i Hospitals Kirkegaard paa Ho spitals Bekostning, uden de hafve Venner, som dertil Noge ville hielpe, oc skal Alt huis de Bortdøde sig efterlade, komme Hospitalet til Gode, oc Forstanderen at føre det til Regnskab; hafve de Venner som dennem ville lade begrafve til andre Byens Kirker, da bør det dem ey formeenis, men de *Afdødis* efterladte Midler skulle dog følge Hospitalet som sagt er.

14.[5])

Ellers skal saaledis i Hospitalerne forholdis som en *huers* kongl: Stefninger, eller andre gudfrøctige Folkis Fundatzer medføre.

15.[6])

For andre Fattige oc Huus-Arme skal oc *af Øfrigheden*[7]) forordnis Forstandere, som med rett Troskab skulle opbære Renten af huis som de Fattige er tillagt, saa oc huis derforuden af gudfrøctige Folk velvilligen gifvis, eller i Kirkerne om Prædikedagene i Taflene samlis, eller i andre Maade dem tilleggis. Huilket de skulle uddeele iblandt de Fattige troligen oc rundeligen, eftersom huer hafver Behof; de skulle oc

---

[1]) D. R. U. og N. L.: da skal hand lade dennem det viide, som Hospitals Tilsyn er betroet, Kongens Befalingsmand, Superintendenten, eller andre, at der

[2]) D. R. U. og N. L.: derpaa.

[3]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—12.

[4]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—13.

[5]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—14.

[6]) **Art.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—15.

[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[g]iøre rictig Regnskab paa alt det de hafve indtaget oc ud[gi]fvet, i Øfrighedens oc Sognepræstens Ofværelse.

16.[1])

Herforuden skal af Byernis Øfrighed et Tegn gifvis de Fat[ti]ge hos dennem boende, som ere noget gamle eller vanføre, oc [for]stædis at gaa omkring oc bede om Almisse, huilket Tegn de [sku]lle sy paa deris Klæder, eller henge om Halsen, at huer Mand [ka]nd kiende huilke de ere som det er tilladt at søge Almisse udi [M]eenigheden. Oc skal Øfrigheden ellers i Særdeelished være [be]tenkt oc beflitte sig paa all den Skick oc Anordning som for [de] Fattige i deris Meenighed paa bequemmiste Maade efter en [hu]er Steds Leylighed giøris kand, saa at all Betlerie oc U-ordent[li]ghed mueligst kand afskaffis, oc de rette Fattige saasom for[sv]arligt, forsørgis. Ord. 81 a.

17.[2])

Paa Landet[3]) skulle Kirkeværgerne med Sognepræsten[4]) [m]eddeele[5]) til de Fattige i Sognet eftersom en huers Nød[t]ørftighed mest udkræfver, huis Penge som enten i Taflerne eller i Blockene eller i andre Maade gifvis til Fattige.

Det tivende Capittel.[6])

Om Bøger oc Almanacker.

1.[7])

Ingen ihuo det oc være kand, maa Noget lade trycke, førend det tilforn i Kongens Universitet i Kiøbenhafn er igiennemseet oc paakiendt af Decano i den Facultet som Materien hører hen til, eller af en anden Professore som Decanus formedelst anden louglig Forfald det tilskicker; Oc skal den, som det at igiennemsee tilkommer, med sin Paaskrift oc

---

[1]) Art. 16 udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) Art. 17 svarer til D. R. U. og N. L. 2—19—16.
[3]) D. R. U.: Paa Landsbyerne
[4]) D. R. U.: schulle Kirchens Patroner, hvor de ere, eller Kirckevergerne med Sognepræsten
N. L.: Paa Landet skulle . . . (som D. R. U.) . . . Sognepræsten
[5]) D. R. U. og N. L.: uddeele
[6]) Kap. 20 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 20.
[7]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—20—1.

Haands Underteignelse, sit Betenckende paa det, som til Trycken forferdigis skal, saaledis gifve, som hand [1]) dertil acter at svare; huilket Betenkende for udi de Bøger, Tractater eller all anden Materie som i Trycken udkommer, skal tryckis. Dog skal theologiske Materier som Nogen paa Landet vil hafve tryct, først Superintendenten i Stiftet, at igiennemsee, tilstillis, oc med hans Betenckende til Kongens Universitet, der viidere at paakiendis fremskickis; huo *herimod* [2]) giør, baade den som trycker oc trycke lader, [3]) straffis icke alleeniste for saadan Ulydighed, men ogsaa for Skriftets Indhold, om derudi noget Forargeligt findis.

2. [4])

Ingen maa lade trycke i Riget eller andensteds noget Skrift Kongens Høyhed, *Regiering*, [5]) eller Politien angaaende, med mindre det af dennem blifver igiennemseet, som Kongen dertil forordne. Huo *herimod* [6]) giør, straffis efter Sagens Beskaffenhed.

3. [7])

Ingen danske Bøger, som uden Kongens Riger ere trøcte, maa af nogen Ind- eller Udlændiske i Riget indføris eller forhandlis, ey heller maa *nogen* [8]) Bøger i tydsk Sprog, som handle om fremmet Religion eller Andet, som nogen Tuistighed eller Scrupel i den uforandrede augsburgiske Confessions Tro oc Religion kunde eractis at foraarsage, uden Kongens sær Tilladelse i Kongens Riger oc Lande indføris, selgis eller falholdis. Huo herimod giør, hafve forbrut samme Bøger, saavelsom huis hand hafver med at fare, oc derforuden straffis som den der Kongens Loug icke tilbørligen hafver villet hafve i Agt.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: hand selv
[2]) N. L.: der imod
[3]) Det ene Exemplar af D. R. U. er ligelydende med N. K. P. Det andet Exemplar af D. R. U. og N. L. har: „baade den, som trykker, og den som trykke lader,"
[4]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—20—2.
[5]) Det ene Exemplar af D. R. U. og N. L.: Regæringen, Det andet Exemplar af D. R. U.: Regiæringer,
[6]) N. L.: derimod
[7]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 2—20—3.
[8]) D. R. U. og N. L.: nogle

4.[1])

Skulle oc *nogen*[2]) Bøger i Kongens Riger oc Lande tryckis, ...r der tryct indføris, som kunde hafve Udseende til nogen ...rør, eller imod Kongens Høyhed, eller anden Ulempe for-...sage, da bør icke alleeniste Personerne som saadanne ...ycker eller indfører i høyeste Maade at straffis, men oc ...gerne ved Bødelen offentlig paa Ilden kastis oc opbrændis.

5.[3])

Ingen, endten Ind- eller Udlændiske, maa trycke eller i ...iget indføre eller selge andre Almanacker eller Skrifve-...lender, end de som af den Person der af Rectore oc meenige ...ofessoribus i Kiøbenhafn dertil er forordnet, er sammensatte ... forfattede, under samme Almanackers, saavelsom andet ...ris Medhafvendis Forbrydelse, oc derforuden viidere Straff ...m Kongens Lougs Ofvertrædere bør. Dog skal icke være ...meent at mand jo til sin egen Brug maa forskrifve frem-...ede Almanacker oc Calender.

6.[4])

Ingen Spaa-Calender maa her i Riget sammenskrifvis oc ...yckis, ey heller nogen Spaadom, om Kriig, Dyrtiid, Pesti-...ntze, eller andre saadanne Tilfælde derudi indføris. Huorfor ...c ingen Bogtrycker maa nogen saadanne Calender, under 100 ...od Sølfs Straff, trycke eller oplegge.

Det første oc tivende Capittel.[5])

Om Kirkernis Tilsiun, Indkomster, Udgifter, *Bygninger*.[6])

1.[7])

Kirkernis Forsvar i Almindelighed ere Kongens Stiftsampt-...mænd, Amptmænd oc Superintendenterne, eller huem Kongen med ...er Rett oc jure patronatus hafver forleent. Kirkernis Tilsiuns-

[1]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—20—4.
[2]) D. R. U. og N. L.: nogle
[3]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 2—20—5.
[4]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 2—20—6.
[5]) Kap. 21 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 21.
[6]) D. R. U. og N. L.: Bygning.
[7]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—21—1.

mænd udi Kiøbstæderne ere Byens Øfrighed, Sognepræsten oc Kirkeværgerne; paa Landet Prousten, Præsten, Stiftskrifveren oc Kirkeværgerne: De skulle[1]) saa viit mueligt,[2]) Kirkerne besøge, oc ramme deris Gafn, oc see til at de holdis ved Hæfd oc Biugning, oc at med deris Indtægter sparsom oc rictig omgaais: De skulle oc handhæfve oc forsvare Kirkernis Jorder oc Indkomme, oc dersom Noget er frakommet, skulle de det ved Dom *lade*[3]) igienkalde, *huilket paa Landet ved Stiftskrifveren skee skal.*[4])

2.[5])

C. 4. Rec. p. 81. *Kirke-Regnskaberne skulle udi Kiøbstæderne huert Aar forhøris af forbemelte Tilsiunsmænd: Paa Landet skulle de i det Ringeste huert tredie Aar af Prousten oc Stiftskrifveren forhøris udi Kirkeværgernis Nærværelse, først in Februario,*[6]) som de tilsammen acter at forsvare, om urictig med Kirkens Regnskaber omgaais. Forsømmer de dem *huert Aarmaal*[7]) at høre, oc enten Kirkerne eller Kirkeværgerne derofver tage Skade, stande dem til Rette derfore. Udi et huert Proustie skal Aaremaalene til alle Kirkerne paa et Aar endis oc begyndis, paa det Kirkeregnskaberne paa een Tiid kunde høris. *Prou-*
p. 98. *sten skal hafve til Regnskabspenge en Rix-Ort eller en Mark danske, huor Kirken det formaaer; de fattige Kirker gifve ey*
p. 100. *Regnskabs-Penge. Stiftskrifveren bekommer af huer Kirke en half Rixdaler, oc af huer formuende Annex en Rixort; oc gifvis hannem intet viidere, være sig for Papiir, Bleck, Quitantz, Regnskabs-Forhør, eller Andet.*[8])

---

[1]) D. R. U. og N. L.: De, som Kongen haver forordnet til at have Tilsyn med Kirkerne, og være deris Forsvar, skulle aarligen,
[2]) D. R. U. og N. L.: mueligt er,
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[5]) **Art. 2, første Del,** svarer til D. R. U. og N. L. 2—21—2.
[6]) D. R. U. og N. L.: De skulle aarligen i Kiøbstæderne, og paa Landet i det Ringeste hvert tredie Aar, i egen Person høre Kirkernis Regnskaber, og dem tillige med Herrets Provsten underskrive,
[7]) D. R. U. og N. L.: paa bemælte Tider
[8]) Med **Art. 2, anden Del,** sammenholdes D. R. U. 2—21—52 og N. L. 2—21—46.
I det ene Exemplar af D. R. U. er Artikelen saalydende: Naar Regnschabs Provster selv høre Kirkeregnschaberne, och de Kirkerne forsvarligen besøge, da schulle de have af hver

3.[1])

De forhørde, beseglede, oc underskrefne Regnskaber udaf p. 82.
rt Proustie særdeelis, skulle siden strax til Stifts-Amptmændene,
d huis der paa skyldig blifvis, forskickis; huilke skulle tilliige
d Superintendenterne[2]) uden Forhal (saa fremt de icke ville
re til den Skade som Kirkerne eller Kirkeværgerne ved

Kirke, som Formue hawer een Rixdlr Provstepenge, og een Ortis Daler Schriverpenge, og aldelis intet videre, Penge, Korn eller andet, enten till Wognleie, Fortæring till Regnschabs Forhør, Provstepenge, Giesteri, Schriverpenge, till sig selv eller deris Tienere, eller andet ej heller Pension med mindre det er nogen visse Pension som findis for hver Kirke udtrychelig indført baade i de gamle och ny Kirkeregnschabs Bøger. Huor Kirkerne forarmede ere, eller mindre tilforn givet have end fornævndte sex Ortts Daler, der schall och herefter med dem omdragis.

I samme Exemplar af D. R. U. er i Margen bemærket: „Schal forspørgis om der er nogen Forlehnings Proustier i Norge“.

Det andet Exemplar af D. R. U. har følgende Text: Naar Regnschabs Provster . . . (som i første Exemplar af D. R. U. . . . som Formue hafuer, een Rixdaler Provstepenge, oc een Orts Daler Koste Hold, oc een Orts Daler Schriverpenge, oc aldeelis . . . (som første Exemplar af D. R. U.) . . . dom omdragis

I N. L. er Texten saalydende: Naar Regnskabs-Provster . . . (som i det andet Exemplar af D. R. U.) . . . Korn, eller andet, enten til Fordringskab, Fortæring . . . (som D. R. U.) . . . dem omdragis.

[1]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. 2—21—3 og N. L. 2—21—3 og 4.

[2]) D. R. U. 2—21—3 begynder saaledes: De forhørte Regnschaber, særdeelis udi huer Provstie af forbemte forhørte beseiglede eller underskrefne skulle siden strax til Stifftslensmændene forschickis;

N. L. 2—21—3 begynder saaledes: De saaledis, som før er mælt, udi hvert Provsti forhørte Regnskaber skulle siden strax til Stigtsamptmændene forskikkis;

Derefter fortsætter D. R. U. og N. L. saaledes: Og hvis Kirkeværgerne derpaa skyldig blive, derfor tager Kirkens Forsvar nøjagtig Forsikkring; Og hvis kunde befindis, at Kirkerne inden Aaremaalets Udgang kunde have noget i Behold, da bør Kirkeværgerne derfor i lige maade stille Forsikkring.

Hermed slutter N. L. 2—21—3. Derefter fortsætter N. L. 2—21—4 og D. R. U. 2—21—3 saaledes: Stigtsamptmændene med Superintendenterne skulle uden Forhal o. s. v. som N. K. P.

Ophold foraarsagis,) Regnskaberne eftersee oc forklare, oc huis deraf got-giøris, med Fortegnelse paa Kirkernis Behold-ninger oc Penge, huor de udestaaer, huer Proust strax ud samme Maaned tilskicke: Oc skulle Prousterne strax i hue Kirkis Kirkestoel samme forklarede Regnskaber indføre, oc med Præsten i Kirkeværgernis Nærværelse underskrifve, saa oc i Kirkens Kiste det af Stifts-Amptmanden underskrefne Regnskab *forvarligen*[1]) derhos indlegge: Gienparter af Regn-skaberne skulle udi Stiftskisten, *som hos huer Stifts-Amptmand er*,[2]) forvarligens indleggis: Skal oc samme Stiftsbog oc Regn-skaber den efterkommende Stiftsamptmand til Underrettning, særdeelis om Kirkernis Beholding, naar nogen Forandring paa *Stifts-Amptet*[3]) skeer, leveeris, oc ved *Stifts-Amptet*[3]) fo blifve.

4.[4])

Gienpart af ofvenbemeldte Kirkeregnskaber skulle strax oc betimeligen i Kongens Rentekammer indleveeris,[5]) med rictig Fortegnelse paa Kirkernis Beholdninger, saa ocsaa hos huem Kirkernis Penge ere udsatte.

5.[6])

De som niude jus patronatus, oc Kirkernis Indkomme opbærge oc niude, maa ey lade Kirkerne forfalde, saa fremt de saadant jus, eller Benaading, fremdeelis beholde ville. Lader Patronus oc den som til Kirkens Indkomst er berettiget, Kirken forfalde, oc icke raader Bod paa huis Mangel som hand af Superintendenten advaris om, da bør hand eller hans Arfvinger, at erstatte Kirken Opbørselen til dens Reparation, oc Kirken self siden sine Indkomme beholde, til got Regnskab, under *deris Tilsiun som vedbør.*[7])

---

[1]) Det andet Exemplar af D. R. U. og N. L.: forsvarligen
[2]) udeladt i N. L.
[3]) D. R. U. og N. L.: Stigtet
[4]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. 2—21—4 og N. L. 2—21—5.
[5]) D. R. U.: De schulle aarligen jndlevere i Kongens Rente Cammer een Gienpart af Kircheregnschaberne
N. L.: De skulle hvert tredie Aar indlevere i Kongens Rentekammer en Gienpart af Kirke-Regnskaberne
[6]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. 2—21—5 og N. L. 2—21—6.
[7]) D. R. U.: dends Tilsiun som Kongen dertil forordner.
N. L.: den Tilsyn, som Kongen dertil forordner.

6.[1])

Superintendenten skal i sin Visitatz forfare om Kirkernis Tilstand; angifuis nogen Mangel, da skal hand ved sin Skrifvelse gifve det *samptlige Kirkens Forsvar*[2]) tilkiende, at der kand raadis Bod paa.

7.[3])

Prousten[4]) skal aarligen, naar hand visiteerer Kirkerne, forfare *alle deris Tilstand, oc om deris Indkomster:*[5]) Dernæst huis Mangel eller Brøst paa Bygning eller Ornamenter findis, oc det ved Syn som Præsten med fire vederhæftige Sognemænd skulle giøre oc gifve fra sig beskrefven, som af Prousten self oc skal underskrifvis oc aarligen af hannem, før Regnskab giøris, *de andre Kirkens Tilsiunsmænd oc Forsvar*[6]) tilstillis, paa det *der kand raadis*[7]) Bod paa huis fornøden er.

8.[8])

Forfarer Prousten nogen Jord, Rettighed eller Indkomme at være Kirken frakommen, da skal hand oc gifve Kirkens Forsvar det tilkiende, at *de det ved Stiftskrifveren lader indtale.*[9])

9.[10])

Præsten skal raadføre Kirkeværgerne, oc ramme Kirkens Gafn; hand skal oc med egen Haand skrifve oc *beregne*[11]) Kirkens Regnskab med sit eget Bleck oc Papiir, saa oc offervære, naar Regnskabet høris, oc da om Kirkens Leylighed, Indtegt oc Udgift, giøre god oc sandfærdig Underrettning.

10.[12])

Prousten, Præsten oc Stiftskrifveren, eller de som jus patro-

---

1) **Art.** 6 svarer til D. R. U. 2—21—6 og N. L. 2—21—7.
2) D. R. U. og N. L.: Kirkens Forsvar, eller Patron,
3) **Art.** 7 svarer til D. R. U. 2—21—7 og N. L. 2—21—8.
4) D. R. U. og N. L.: Herrets Provsten
5) D. R. U. og N. L.: Kirkernis, saa vel deris, som under Jure Patronatus ere, som andris, Indkomsters Tilstand;
6) D. R. U. og N. L.: Kirkens Forsvar, eller Patron
7) D. R. U. og N. L.: hand kand raade
8) **Art.** 8 svarer til D. R. U. 2—21—8 og N. L. 2—21—9.
9) D. R. U. og N. L.: hand det med Retten indtaler.
10) **Art.** 9 svarer til D. R. U. 2—21—9 og N. L. 2—21—10.
11) D. R. U. og N. L.: klarere
12) **Art.** 10 svarer til D. R. U. 2—21—10 og N. L. 2—21—11.

natus hafver,[1]) skulle sette til Kirkeverger vederheftige Danne-mænd, som viide Kirkens Beste, oc ey søge egen Nøtte Indtægt, Udgift, Kiøb oc Sal, Hesteleye, Bygning eller And[...] Kirkeværgernis Nafne, som fremdeelis blifve, skal aarlig[...] *sidst i huert Aaremaals Regnskab indføris.*[2]) *Huert tredie A[...] skulle Kirkeværgerne forandris, oc Ingen dermed igien paa [...] besuæris, førend samme Betieniste er gaaen Sognet omkring [...] alle de Bønder, som kunde være gode for at annamme Kirke[...] Landskyld oc Tiende, oc dertil rictigen svare. De som hafve j[...] patronatus, skulle saa længe de self hafve vederhæftige Bønde[...] i Sognet, bruge først dennem til Kirkeværger, oc siden Andr[...] Bønder.*[3])

11.[4])

Døer, forlofuis, eller afsettis nogen Kirkeværge, da sk[...] hand eller hans Arfvinger strax fra sig til Efterkommere[...] lefvere Beholdningen med Kirkens Bøger oc Brefve, oc Ande[...] Kirken tilhørende, som hand hos sig haft hafver.

12.[5])

(C. 4, 110). *Kirkeværgerne, omskønt de icke uden huert tredie Aar giøre Regnskab, skulle dog forplictet være, Kirkens Indkomme, som til Ingen forpactet er, efter den aarlige Taxt som herefter ommeldis huert Aar paa det næste at leveere til Prousten, som den paa behørige Stæder skal fremskicke. Skeer Leveeringen ey af Kirke-*

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Kirkernis Forsvar

[2]) D. R. U. og N. L.: i Kiøbstæderne, og hvert Aaremaal paa Landet sidst i Regnskabet indføris.

[3]) Det ene Exemplar af D. R. U. havde oprindelig: Haver nogen tre Aar været Kirkeværger, og anden vederhæftig er att bekomme, da maa een anden i hans Stæd tilsættes. Tilschicher Kirkens Forsvar nogen Sognemand att være Kirkeværger, da schal hand rette sig effter samme Befalning: Dog Landsbyen belangende, saalænge Kjrkens Forsvar, eller Patron selv hafuer vederhæftige Bønder i Sognet, da bruge sig først dennem, och siden andris.

Ordene „Landsbyen belangende“ er overstrøget og i Margen istedet tilføiet „huad Bøigden angaar“.

Det andet Exemplar af D. R. U. samt N. L. er ligelydende med den saaledes rettede Text.

[4]) Art 11 svarer til D. R. U. 2—21—11 og N. L. 2—21—12.

[5]) Art. 12 udeladt i D. R. U. og N. L.

-ergerne, da skal Stiftskrifveren dennem med Retten tiltale, oc -rbemeldte Indkomme af dennem ved Dom udsøge: Disligeste -ulle de afsettis, oc Andre i deris Sted forordnis.

13.[1])

I huer Stift skal være tvende Bøger, paa alle samme -tifts Kirkers Indkomme, Tiender, Landskyld, Gaarde, Huuse, -order, Skoufve oc all anden Rettighed: Den eene skal være Kongens Stiftbefalingsmands Giemme, oc den anden *i Su-perintendentens*[2]) i Stifts Kisten, huor oc[3]) alle andre Geist-ligheden angaaende Original-Brefve oc Documenter forvaris. Begierer nogen Vedkommende Copie af dennem, da skal Su-perintendenten gifve hannem den; i samme Bøger skal oc være indført *Præsteboelets*[4]) Eyendomme, Gaarde oc *Herlig-heder,*[5]) dog til Efterrettning alleene.

14.[6])

Huer Kirke skal hafve en numerered, igiennemdragen, oc af Kirkens Forsvar forseiglet Regenskabs-Bog, som skal være i Præstens oc Kirkeværgernis Giemme. I samme Bog skal først indføris Kirkestolen, underskrefven af Kirkens Forsvar, Prousten oc Præsten: Huorudi er indført Kirkens visse Ind-komst, Eyendom, oc Rettighed, være sig Gaarder, Huuse, Jorder, Enge, Skowe, sampt deraf gaaende Landskyld eller Afgift: Dernæst *Tiender,*[7]) Hofvedstoel oc Rente: Item Fæ oc alt Andet, som Kirken hafver *nogen*[8]) Indkomme af, eller den tilhører, huad Nafn det oc hafve kand; noch Kirkens Inventarium, Ornamenter, Kalk oc Disk, Klæder, Bøger, oc disliige. Derefter skal indføris de sluttede, forhørde, oc under-skrefne Regenskaber.

---

[1]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. 2—21—12 og N. L. 2—21—13.
[2]) N. L.: hos Superintendenten
[3]) D. R. U. og N. L.: og ellers
[4]) D. R. U. og N. L.: Præsternes
[5]) D. R. U. og N. L.: Huse,
[6]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. 2—21—13 og N. L. 2—21—14.
[7]) D. R. U.: Korn Tiende, Quegtiende Midsommers Tiende, Kfr. Note 5 p. 216.
N. L.: alle slags Tiende,
[8]) udeladt i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L.

15.[1])

I Regnskaberne skal først indføris Kirkens Inventarium, at det er beholden, oc derhos, huor-med de endten er forbedret eller forringet. Dernest forige Aars Beholding i [Penge, Vahre, oc Materialer; dereffter all Kirkens visse oc u-visse Indkomst, ved huad Nafn det være kand; siden *Udgifter*[2]) styckviis med Dag oc Dato, oc deris Beviiser, oc omsider Kirkens Beholdning, Rente oc Restantz, Alt styckviis, huor meget oc hos huem det findis, saa oc huem Brefvene paa Kirkens Penge som ere udsatte paa Rente, hafver i Forvaring.

16.[3])

C. 4. Rec. p. 75, 76. Kongens Stiftsbefalningsmænd oc Amptmænd, med Superintendenterne, huer paa sin Sted, oc andre forfarne Mænd, som de til sig tager, skulle huert Aar den *15 Januarii,*[4]) eller næste Søgne dereffter, om da helligt indfalder, sette en viss Taxt paa Kirkernis Korn, Smør oc anden Landskyld; dog udi huert Fogderie oc Lands-ort efter sin Beskaffenhed oc det Aars Leylighed, saaledis at baade Kirkernis Beste rammis, oc Varene ey saa dyre settis, at Ingen vil dem kiøbe, saa at de blifve hos Kirkeværgerne beliggendis, dennem oc Kirkerne til Skade.

17.[5])

p. 95. *Naar Kirkens Tiendekorn til Nogen ofverladis eller forpactis,*

---

[1]) **Art.** 15 svarer til D. R. U. 2—21—14 og N. L. 2—21—15.
[2]) D. R. U. og N. L.: Udgifterne
[3]) **Art.** 16 svarer til D. R. U. 2—21—16 og N. L. 2—21—17 (kfr. N. K. P. 3—14—17).
Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til D. R. U. 2—21—15 og N. L. 2—21—16, der er saalydende: Landskyldspenge skal opbæris i Rix Skillinger, Marker og Daler, Daleren regnet til to Lod Sølv, og Marken til et halvt.
[4]) N. L.: 20. Novembris,
[5]) Med **Art.** 17 sammenholdes D. R. U. 2—21—17 til 23, der ere saalydende:
Art. 17: Midsommers- eller Quegtiende schal ej settis ringere end effter ret Landkiøb. Præsten schal paa samme Quegtiende holde rigtig Register med Kirckevergerne, oc til Rigtigheds Vitterlighed deris Annammelse underschrive, hvor Kircken Quegtiende tiikommer.
I det ene Exemplar af D. R. U. er ved denne Artikel i

da skal det frem for Andre undis Sognemændene, om vederheftige Sognemænd for Tienden ville stande. Dersom Ingen vil forpacte bemeldte Tiende imod tilbørlig Caution, da skal den til Kirkeværgerne leveeris, at de den forhandle oc derfor giøre Regnskab efter den ofvenbemeldte aarlige Taxt; oc udi saadan Fald skal en huer Sognemand være berettiget efter samme Taxt at beholde den Tiende som hand skulde leveere, imod dens rictige Betalning til Kirkeværgerne. R. p. 143.

18.[1])

Kirkens Fæ oc Quæg, som aarlig Indkomme hafvis af,

Margen med anden Haand bemærket: „Schal forspørgis om der er nogen Midsommers eller Quægtiende i Norge."

Art. 18: Kirchens Tiende Korn schal Kirckens Forsuar, til dend som meest af dend give vil, bortfeste for Penge, effter det Kiøb som tilforn ommældet er; vegrer nogen sig effter det Kiøb at ville give Penge, da yde Kornet effter Stædtsmaalsbrefuet i rette Tide paa det Sted i Stigtet, som Kirchevergerne det henvise, eller have sit Fæste forbrut uden videre Proces.

Art. 19: Sognemændene ere nærmist til at faa Kirche Tienden til Fæste, der som de ville gifue der af saa megit som nogen Anden, oc giøre Forsichring om Betalningen til rette Tiide, oc der som de ofver Affgiften worde Kircken til Villie med Materialier til Kircken at hente, kand med dennem lideligere handlis.

Art. 20: Hvor Kirchen bygfældig er, der schal alle Veje søgis Tienden paa det Højeste at opsette.

Art. 21: Ellers hvor Tienden det taaler schal handlis med dennem, som fæste, at de videre give Kircken til Bæste.

Art. 22: Hvor Afslag er paa nogle Tiender bevilget for øde Goeds ved Pæst, Krig, eller fielschrit oc det jgien bebyggis, der schal søgis dend forrige oc billige Affgift.

Art. 23: Aff Tienden maa ej giøris Fremlaan; huo dend vil opbære fæste sig dend; dog maa dend som Tienden haffuer i Fæste, unde Bønderne dend for Korn.

Disse Artikler ere ikke optagne i N. L.

[1]) Art. 18 svarer til D. R. U. 2—21—27 og N. L. 2—21—21.

Foran denne Artikel indskyder D. R. U. og N. L. tre Artikler, D. R. U. 2—21—24 til 26, N. L. 2—21-18 til 20, der ere saalydende:

D. R. U. Art. 24 og N. L. Art. 18: De, som Tienden pro officio nyde, eller dermed forlænis, maa fæste den bort til hvem de ville; Dog allene paa deris Livs Tid, som dermed ere forlænte.

D. R. U. Art. 25 og N. L. Art. 19: Jorder, som ere givne fra Bøndergaarde til Kirkerne, skulle de Bønder, fra hvis

maa ey forandris huor det er, oc det som er forkommet, sk[al] igien indtalis.

19.[1])

For Grafver *i Kiøbsted- eller Landsby-Kir*[-]

Gaarde samme Jorder ere givne, beholde for Landskyld, so[m] der af plejer at gange af gammel Tid; Dog skulle de være pligtige, Mand efter Mand, at fæste samme Jorder af Kirkens Forsvar, eller Patron paa Kirkens vegne, for en skiellig Fæste til Kiendelse, naar den afdøer, eller bortkommer, som fæst haver. Haver nogen derudover taget Jord og Ejendom fra Kirken, hand bøde derfor efter Loven, naar Kirkens Forsvar, eller Patron, Ejendommen til Kirken igien med Dom vundet haver.

D. R. U. Art. 26 og N. L. Art. 20: Findis Sognepræster og Dægne at være brøstholdne og have ringe Jord at bruge, da skulle de, naar nogle Kirke-Jorder, som ikke fra Bøndergaarde komne ere, blive ledige, dennem for andre bekomme for billig Fæste; Dog at de deraf aarligen til gode rede udgive til Kirkerne hvis Landskyld og Afgift, som af dennem plejer, og med rette bør at gange.

[1]) **Art.** 19 svarer til D. R. U. 2—21—31 og N. L. 2—21—25.

Mellem Art. 18 og 19 i N. K. P. indskyder D. R. U. og N. L. tre Artikler, D. R. U. 2—21—28 til 30, N. L. 2—21—22 til 24.

Art. 28 er i det ene Exemplar af D. R. U. saalydende:

Det som bekommis af Kirchens Skowe, schall specificeris till hvem og hvor dyre det selgis; och schulle alle Kirker beholde deris Skowe och Fordeel deraf, huor Andre iche hafue sær Adkom och gamle Jordbøger paa samme Schowis Herlighed.

I samme Exemplar af D. R. U. er i Margen med anden Haand tilføiet: og maa i Kirchens Schoufue intet huggis uden til Kirchens eegen Fornødenhed, som af Amptmanden og Kirchens Forsvar schal udvisis.

I det andet Exemplar af D. R. U. er den saaledes supplerede Text i sin Helhed og ordlydende indtaget.

I N. L. er Artikelen (2—21—22) saalydende: Alle Kirker skulle beholde deris Skove og Fordeel deraf, hvor andre ikke have sær Adkomst, og gamle Jordbøger paa samme Skovis Herlighed; Og maa i Kirkens Skove intet huggis, uden til Kirkens egen Fornødenhed, som af Kirkens Forsvar skal udvisis.

D. R. U. Art. 29: Første Bøxel oc tredie Aars Tage oc andet Uvisse af alle Kircher som giøris Regnschab for, Tiender oc Ejendom forblive Kirckerne alleene oc Ingen at tilholde sig Noget der af, med mindre de have lovlig Adkomst der paa,

ker[1]) skal betalis efter Pladtsens Leylighed i Choret eller uden, oppe eller *nedre*[2]) i Kirken, huo oc Kirkens Gulf aabner, til Liig at nedsette, *om end*[3]) Grafven hannem tilhører, gifve Noget til Kirken, eftersom billigt oc sædvanligt er.

20.[4])

Der maa ey giøris Forskæl paa Kiister, men gifvis lige meget for Fyr- eller Eege-Kister at nedsette.[5])

21.[6])

Ingen maa selge nogen Begrafvelse *i Kiøbstæderne uden Øfrighedens Samtycke; paa Landet uden Præstens oc Stiftskrifverens Samtycke:*[7]) Der maa ey heller *paa Kirkegaarden nogen Graf grafuis uden Kirkeværgernis Samtycke: I Kirken maa ey nogen Graf grafvis,*[8]) muuris eller aabnis, eller Liigsteene paa-

---

Ejendombs Breve oc gamle Jordebøger, som det udvise. Fæster Kongens Lehnsmand Gaarden eller Jorden bort Kircken til Bæste: Ejer Præsten oc Kirchen lige megit i Gaard oc Jord, da tage een hver af dennem Halfparten i Bøxelen, med mindre anderleedis af Alders Tid findis at have været i Brug, uden Tviflsmaal och Modsigelse, befindis oc nogen Bøxel optagen som iche er ført Kircken til Regnschab dend schal Kongens Embeds Mand her effter strax indtale.
N. L. Art. 23 har istedetfor „Fæster Kongens Lehnsmand" Ordene „Og fæster Kirkens Forsvar" samt istedetfor „Kongens Embeds Mand" Ordene „Kirkens Forsvar", forøvrigt ligelydende med D. R. U. Art. 29.
D. R. U. Art. 30, N. L. Art. 24: Naar Navnene forandris paa dem, som Kirkens Tiende, eller Ejendomme have i Fæste, og andre bekomme dem igien, da skal deris Navne i Regnskabet indføris, tillige med Stædsmaalet, som der af ganget er.

[1]) N. L. Arf. 25: udi Kirkerne i Kiøbstæderne, eller paa Landet,
[2]) N. L. Art. 25: under,
[3]) N. L. Art. 25: end om
[4]) **Art.** 20 svarer til D. R. U. 2—21—32 og N. L. 2—21—26.
[5]) Efter Art. 20 tilføier D. R. U. og N. L. en ny Artikel, D. R. U. 2—21—33, N. L. 2—21—27, der er saalydende:
Ingen maa nyde mere end et Lejerstæd.
[6]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. 2—21—34 og N. L. 2—21—28.
[7]) D. R. U.: i Kirchen, enten i Kiøbstæderne, eller paa Landsbyen, uden Kirkens Forsvars Samtycke;
N. L.: i Kirken, . . . (som D. R. U.) . . . eller paa Landet . . . (som D. R. U.) . . . Samtykke.
[8]) D. R. U. og N. L.: i Kirken, eller paa Kirkegaarden, nogen Grav gravis,

leggis, eller Epitaphia *oprettis,*[1]) eller Stoele *settis*[2]) eller forandris, uden *Øfrighedens Samtycke i Kiøbstæderne, eller Præstens oc Kirkeværgernis paa Landet.*[3])

22.[4])

Kirkerne skulle ey besværis med *de Bygninger at holde ved lige, som findis til Begrafvelser hos Kirkerne, udenfor Kirkens Bygning,*[5]) med mindre Kirkerne dennem til Stoelestade niude, eller der er saa meget derfor til Kirken gifven, at Capellet deraf med god Forraad kand holdis ved lige.

23.[6])

Superintendenten,[7]) Præsten oc Kirkeværgerne niude frii Begrafvelse i Kirken, om de i Bestillingen bortkaldis.

24.[8])

For Kiøbsted-Kirkegaards-Grafver, gifuis efter Kirkens Nødtørft oc Arfvingernis Formue; men de Fattige nyde Grafuene frii uden Betaling. *Paa Landet niuder Almuen fri Begrafvelse paa Kirkegaardene.*[9])

25.[10])

Ville de som Formue hafve paa Landet,[11]) gifve Noget godvilligen for Kirkegaards Begrafvelse, da føris det oc til Regnskab; dog maa Ingen besværgis paa sit Yderste om noget Saadant, under otte Lod Sølfs Straf.[12])

---

[1]) D. R. U. og N. L.: opsættis,
[2]) D. R. U. og N. L.: opsættis,
[3]) D. R. U. og N. L.: Kirkeværgernis og Kirkens Forsvars Videnskab og Tilladelse.
[4]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. 2—21—35 og N. L. 2—21—29.
[5]) D. R. U. og N. L.: de Begravelser, som findis hos Kirkerne uden Kirkens Bygning, at holde ved lige,
[6]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. 2—21—36 og N. L. 2—21—30.
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[8]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. 2—21—37 og N. L. 2—21—31.
[9]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[10]) **Art.** 25 svarer til D. R. U. 2—21—38 og N. L. 2—21—32.
[11]) D. R. U.: Landsbyen
[12]) D. R. U. og N. L. tilføier: Men hvis de ville legge Steen, eller andet Monument paa Gravene, da bør de at give noget derfor til Kirken efter Billighed.

26.[1])

For Klockerne at ringe til Begrafvelse i Kiøbstæderne, betalis saasom hiidindtil Brug hafver været, eller som hereffter af Kirkens *Tilsiunsmænd*[2]) forordnet vorder. Paa Landet[3]) *forholdis dermed som paa huer Sted hiidindtil sædvanligt, eller af Kirkens Tilsiunsmænd billigst forefindis.*[4]

27.[5])

Klockerne maa ey ringis naar Nogen døer, førend *Liig*[6]) skal begrafvis, oc da ey heller længere end en Time i det Høyeste.

28.[7])

Kirkens *Tilsiunsmænd skulle*[8]) sætte en viss Taxt paa huis baade Klocker oc Grafvere skulle hafve for deris Umage, saa oc tilsee at Grafverne særdeelis i Pest-Tiid, blifve kaste vel dybe, tre *Siellands*[9]) Alne i det Ringeste.

29.[10])

Klockerne[11]) maa ey stille Klocken[11]) Nogen til Villie, enten for Brøllupper, Begrafvelser, eller anden Aarsags Skyld, anderledis end Soelen oc Dagens Tiid det udkræfver, under tive Lod Sølfs Straff til Kirken.

30.[12])

For Stolestader i Kiøbstæderne skal gifvis foruden første Kiøb, efter deris Velbeleylighed, aarligen som Kirkernis *Tilsiunsmænd forordner.*[13])

---

[1]) **Art.** 26 svarer til D. R. U. 2—21—39 og N. L. 2—21—33.
[2]) D. R. U. og N. L.: Forsvar med de bæste Sognemænds Samtykke
[3]) D. R. U.: Landsbyerne
[4]) D. R. U. og N. L.: givis af Klokkerne, som Formuen kand være, een, to, tre, eller fire Mark.
[5]) **Art.** 27 svarer til D. R. U. 2—21—40 og N. L. 2—21—34.
[6]) D. R. U. og N. L.: Liget
[7]) **Art.** 28 svarer til D. R. U. 2—21—41 og N. L. 2—21—35.
[8]) D. R. U. og N. L.: Forsvar skal
[9]) udeladt i N. L.
[10]) **Art.** 29 svarer til D. R. U. 2—21—42 og N. L. 2—21—36.
[11]) D. R. U. og N. L.: Klokkeren
[12]) **Art.** 30 svarer til D. R. U. 2—21—43 og N. L. 2—21—37.
[13]) D. R. U. og N. L.: Forsvar med Sognemændenis Samtykke forordner.

31.[1])

Ingen Stoele-Stade kand arfvis; dog ville Arfvingerne, om de boe i Sognet, gifve derfor som Andre, da ere de dem nest.

32.[2])

Kirkeværgerne skulle hafve en Bog, huorudi de ordentlig skulle antegne alle deris Nafne som Stoelestade niude, enten de dennem kiøbt eller i Leye hafver, oc huad huer aarligen gifver deraf, oc naar de betale.

33.[3])

De som Stoelestader bevilget er, skulle ey formeene Andre got Folk Pladtz hos sig i Stoelene imen der er Rum, som Kirken icke Fyldist for hafver bekommet.

34.[4])

Naar Nogen af en Stoel uddøer, eller udkommer, oc en Anden i det Stæd indkommer, da skal altiid den Ældste staa nest Gangen, oc siden de Andre som de ere gamle til: Dog Enhuers Stand herudi u-præjudiceret.

35.[5])

Paa Landet[6]) følger Stolestadet Gaarden oc dennem som derudi boe, uden Betaling; dog saa, at de Unge ydmyge sig for de Gamle.

36.[7])

Hvor Tvende boe paa een Gaard, huor ickun et Stoelestade tilligger, da nyder den som først er kommen i Gaarden at boe, Stolestadet, oc den anden nyder sit Stade huor *Præsten oc Kirkeværgerne*[8]) det forordne.

---

[1]) **Art.** 31 svarer til D. R. U. 2—21—44 og N. L. 2—21—38.
[2]) **Art.** 32 svarer til D. R. U. 2—21—45 og N. L. 2—21—39.
[3]) **Art.** 33 svarer til D. R. U. 2—21—46 og N. L. 2—21—40.
[4]) **Art.** 34 svarer til D. R. U. 2—21—47 og N. L. 2—21—41.
[5]) **Art.** 35 svarer til D. R. U. 2—21—48 og N. L. 2—21—42.
[6]) D. R. U.: Landsbyen
[7]) **Art.** 36 svarer til D. R. U. 2—21—49 og N. L. 2—21—43.
[8]) D. R. U. og N. L.: Kirkens Forsvar

37.[1])

Huusmændene[2]) skulle nøyis med de Pladtzer som blifve til ofvers, naar Gaardmændene med Stoelestæder ere forsiunede.

38.[3])

Studii-Skat, Cathedraticum, oc huis af Arilds-Tiid sædvanlig er gifvet, oc bør at gifvis, skulle Kirkerne, end ocsaa de, med hvilken Nogen af Kongen er forleent, eller dertil jus patronatus hafver, aarligen betale.

39.[4])

Præsten gifvis for huer Regnskab at skrifve en Marck danske, oc intet viidere til Papiir eller Andet.

40.[5])

Kirkeværgerne skulle hafve for deris Umage en Rixdaler eller to, huor oc naar stor Bygning falder af formufvende Kirker; siden maa de ingen viidere Omkostning paa Reyser eller Andet Kirken tilskrifve. Af vedtørftige Kirker hafve de Intet.

41.[6])

Huor noget vist er lagt til Viin oc Brød at holde, skal Sognepræsten det for nogen Anden niude om hand det begierer: Befindis det som dertil er *ordnet,*[7]) viidere end vel behøfvis, at kunde forslaa, da skal Kirkens *Tilsiunsmænd med*[8])

---

[1]) **Art.** 37 svarer til D. R. U. 2—21—50 og N. L. 2—21—44.

[2]) D. R. U. og N. L.: Huusmændene og Inderster

[3]) **Art.** 38 svarer til D. R. U. 2—21—51 og N. L. 2—21—45, der er saalydende: Studiiskat, Cathedraticum, Kirkeskat, Skoleskat, som Kirkerne udgivet have, eller og med Rette bør at give, skal fremdelis udgivis, som af Alders Tid, og Provsterne tilstillis, som hver paa sine forordnede Stæder skulle levere. De som Jus Patronatus ved Benaadning, Mageskifte, eller i andre maader af Kongen, eller fra Geistligheden bekommet have siden Reformatzen, skulle dog udgive saadanne Penge, efter som Kirkerne af Alders Tid udgivet have, med mindre de kunde bevise, at derfor tilforn er skeet fyldist og Udlæg, saa at de Vedkommende intet afgaar.

[4]) **Art.** 39 svarer til D. R. U. 2—21—53 og N. L. 2—21—47.

[5]) **Art.** 40 svarer til D. R. U. 2—21—54 og N. L. 2—21—48.

[6]) **Art.** 41 svarer til D. R. U. 2—21—55 og N. L. 2—21—49.

[7]) D. R. U. og N. L.: forordnet,

[8]) D. R. U. og N. L.: Forsvar og

Superintendenten derudi ramme Kirkens Gafn, saa Kirken kand niude huis til saadan Brug icke fornøden giøris. Hvor Intet vist dertil hafver været beskicket, der skal Kirkens *Tilsiunsmænd*[1]) med Superintendenten noget vist efter Sognetz Størelse, forordne, oc iligemaade Præsterne, om de det begierer, forunde, som oc da alleene skulle plictige være at svare dertil om nogen Mangel eller Klage derpaa befindis.

42.[2])

Kirkelius giøris ey fleere got, end et Par om Aaret, til otte, ti, tolf Skaalpund efter Kirkens Formue.

43.[3])

May til Kirken got-giøris for en half eller heel Mark efter Kirkens Formue oc Størelse.

44.[4])

Naar Biugning *foretagis*[5]) som Noget paa sig hafver, da skal Kirkens *Tilsiunsmænd*[6]) ved Siun i nogle[7]) beste Sognemænds Ofverværelse, Bygningens Fornødenhed i egen Person om mueligt er, lade besee oc taxeere.

45.[8])

Huis Flickerie som paa *Kirken*[9]) skal foretagis, det skal udi Kirkeregnskabs Forhør i Kirkebogen af Kirkens *Tilsiunsmænd*[10]) indføris, underskrifvis oc siden ey gotgiøris, uden det tilforn er bevilget.

46.[11])

Paa Kirkens Vegne maa ingen Bekostning anvendis, førend Tag, Huelning, Vægge eller Mure, Vindufver, Loft oc

---

[1]) D. R. U. og N. L.: Forsvar
[2]) Art. 42 svarer til D. R. U. 2—21—56 og N. L. 2—21—50.
[3]) Art. 43 svarer til D. R. U. 2—21—57 og N. L. 2—21—51.
[4]) Art. 44 svarer til D. R. U. 2—21—58 og N. L. 2—21—52.
[5]) N. L.: forrettis,
[6]) D. R. U. og N. L.: Forsvar
[7]) D. R. U. og N. L.: i Præstens og nogle
[8]) Art. 45 svarer til D. R. U. 2—21—59 og N. L. 2—21—53.
[9]) D. R. U. og N. L.: Kirkerne
[10]) D. R. U. og N. L.: Forsvar
[11]) Art. 46 svarer til D. R. U. 2—21—60 og N. L. 2—21—54.

Dørre ere forfærdiget: huilket allsammen skal uforsømmelig flyes oc forfærdiges.

47.[1])

Tager Kirken Skade paa Noget deraf, for Nogens Forsømmelse, at det ey ved lige holdis, eller i Tiide forferdiges, da svare de dertil, som med Kirken Indseende bør at hafve, saa oc de som det forsømme, saa fremt Kirken hafver Middel dertil.[2])

48.[3])

De Kirker som gandske ringe Indkomst hafver, oc derimod findis gandske brøstfældige, maa hafve Hielp af andre Kirker, som meere hafver at indbære, oc bedre ere hulden vedlige. R. p. 140.

49.[4])

Skal Kirken indbyggis, eller prydis med Taaren, Huelning, extraordinarie Klocker eller desliige, da kand Sognefolket efter deris egen Andagt det lade giøre, huor Kirkerne dertil icke hafve Formue.

50.[5])

Alle Materialier oc Andet til Kirkens Bygning, Flickerie oc Fornødenhed, skulle i rette Tiide for beste Kiøb kiøbis, oc deris Beviis tagis, som det selge ved Tall, Vegt oc Maal,

---

1) **Art.** 47 svarer til D. R. U. 2—21—61 og N. L. 2—21—55.
2) D. R. U. og N. L. tilføier: Kommer uformodelig Fald paa noget, da advare Præsten, Provsten, og Provsten Kirkens Forsvar, siden rette sig hver, som hand agter at forsvare.
3) **Art.** 48 svarer til D. R. U. 2—21—62 og N. L. 2—21—56, der ere saalydende:
Kand Kirken med sin egen Indkomst ej hielpis, da skal Kirkens Forsvar overveje og betænke, ved hvad Middel den hielpis kand, om de andre Kirker, som ere under hans Tilsyn, og ere ved Evne og Forraad, kunde komme den til Hielp med Laan og Forstrekning, eller og, om den kand hielpis med Sognemændenis Tilskud, eller i andre maader.
4) **Art.** 49 svarer til D. R. U. 2—21—63 og N. L. 2—21—57.
5) **Art.** 50 svarer til D. R. U. 2—21—64 og N. L. 2—21—58.

huor meget oc huor dyre. Oc skal det staa Kirkeværgerne friit for at søge best Kiøb, huor dennem lyster, oc ey være forplictet at kiøbe dem hos een alleene. Dog dersom *Kirkernis Forsvar eller Tilsiunsmænd*[1]) for got anseer at handle med en Dannemand[2]) paa *et*[3]) gandske Prousties Vegne, det være *dennem*[4]) frit for; Dog at gode Vare lefveris, oc for saa billig Kiøb, som andensteds best hafvis kand; thi af huad Aarsag Nogen leveerer Noget til Kirken, da skal det dog i Regnskabet ey viidere got-giøris, end for det billig Kiøb som anden steds hafvis kand.

51.[5])

Store Bygningers Fortingninger skal skee med oc efter Kirkens Forsvars *oc Tilsiunsmænds*[6]) Raad, oc skal all Arbeids oc Varers Fortingning skee i Proustens, Præstens, oc nogle beste Sognemænds Ofverværelse. Flickeriet fortingis i Præstens Ofverværelse, naar Dagen længst er, paa Arbeidernis egen Kost, nøyeste Kiøb mueligt er, oc for en viss Penge, oc ey Drickepenge, Øll eller Andet tilsigis; oc skal saa fortingis, at saa fremt Arbeidet ey er giort til Gafns, da Embeds-folket paa deris egen Bekostning skulle det reparere. Naar de betalis, da tagis deris Beviis derpaa, som Arbeidet hafve, eller oc Præstens, med deris Seigl eller Merke, om de self ey skrifve kunde.

52.[7])

Kirkens Bønder skulle saa viit de plictige ere, giøre Reyser for Kirken; de andre Reyser skulle indføris ved Dag oc Datum, oc huad Materialier oc Biugningsmænd de hafveført til oc fra Arbeidet; men dersom Bygningsmændene for deris egen Ærinde Skyld drage hiem imidlertiid de arbeide, da bør Kirken det ey at betale. Ellers om nogen stor Re-

---

1) D. R. U. og N. L.: Kirkens Forsvar
2) D. R. U. og N. L.: Dannemand i en Kiøbstæd
3) udeladt i D. R. U. og N. L.
4) D. R. U. og N. L.: hannem
5) **Art.** 51 svarer til D. R. U. 2—21—65 og N. L. 2—21—59.
6) udeladt i D. R. U. og N. L.
7) **Art.** 52 svarer til D. R. U. 2—21—66 og N. L. 2—21—60.

paration behøfvis paa Kirkerne, da skal meenige Almue uden Forskel hielpe dertil udi huis Maade de bør, med Arbeide, Kiørsel oc Andet efter gammel Sædvane. R. p. 140.

53.[1])

Huis ofver Bygningen til-ofvers blifver, skal, saaviit Kirken icke med første behøfver, selgis, eller om det icke skee kand, settis i god Forvaring, oc føris i Kirkens Beholdning oc Inventarium ved Vegt, Maal oc Maade, være sig Materialier som til Bygning tiene, Ballier, Bytter, Troug, Stier, Spader, *Skuffer*,[2]) oc alt Saadant huis næfnis kand.

54.[3])

Kirkeværgerne i *Kiøbstæder*[4]) skulle holde deris Kirker af Kirkernis egen Indkomme vedlige, uden andre Kirkers Tillæg oc Besværing, saa oc *huor det sædvanligt hafver været,*[5]) forsørge deris Sognepræster, Capellaner oc andre Kirketienere med bequemme oc skickelige Boliger, oc af Kirkernis Middel holde dem ved lige, oc bygge derpaa huad der fattis til Fornødenhed.[6])

55.[7])

Kirkegaarders Muur eller Træbygning, eftersom den paa huer Sted kand findis indhegnet, skal Sogne-Almuen opsette oc ved lige holde. Huilken Bonde, som icke holder sit Stycke deraf R. p. 146.

---

[1]) **Art.** 53 svarer til D. R. U. 2—21—67 og N. L. 2—21—61.
[2]) D. R. U.: Schuffer, Stillingstømmer,
N. L.: Skovle, Stillings Tømmer,
[3]) **Art.** 54 svarer til D. R. U. 2—21—68 og N. L. 2—21—62.
[4]) D. R. U. og N. L.: Kiøbstæderne
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[6]) Efter denne Artikel indskyder D. R. U. og N. L. en Artikel, D. R. U. 2—21—69, N. L. 2—21—63, der er saalydende:
De skulle holde Skolen og Skoletienernis Boliger ved Magt, og hvorsom i en Kiøbstad ere flere Sogne, der skulle alle Kirkeværgerne holde Skolen og Skoletienernis Boliger ved Magt; Dog saa, at den Kirke, som mest formaar, skal mest lade til efter Kongens Befalingsmands, Superintendentens, Provstens og Øvrighedens Sigelse.
[7]) **Art.** 55 udeladt i D. R. U. og N. L.

ved Mact, skal derfor tiltalis oc bøde efter Sagens Beskaffenhed, oc dog giøre sin Part til-Fyldiste.

56.[1])

Tiendeboden paa Landet skal for Kirkens Penge, af Kirkeværgerne ved lige holdis.

57.[2])

I Kirken maa ey indlæggis nogen Lading eller Vare, men Kirkerne blifve til den Brug de ere forordnede, saa at Præsterne kunde hafve Pladtz at forrette deris Embede, oc Sognefolket maa hafve Rum at høre Prædiken. Giør Nogen herimod, hafve Varerne forbrudt til Kirken.

58.[3])

Kirkens Fortoug maa Ingen bruge, indheigne eller Bygning paasette, uden Kirkens Forsvars Bevilling, oc *at*[4]) Kirken faar sin Rettighed deraf.

59.[5])

Kirkens Beholdning oc indkræfvet Restantz skal settis paa Rente, om den hos visse Folk kand blifve vdsatt; oc *huor*[6]) Summen beløber sig til tyfve Daler, *der*[7]) skal tagis af huer tyfve Daler een, oc af huer hundrede fem. Huis Beholdningen er ringere end tijfve Daler, eller oc den icke til visse Folk kand blifve udsatt, kand *de betrois Kirkeværgerne,*[8]) om de ere vederheftige, eller oc *indleggis*[9]) paa et sicker Sted, til Kirken dem behøfver, eller de kand blifve viss udsatt, oc ellers maa Kirkeværgerne icke hafve Kirkens Penge uden Rente.

---

1) **Art.** 56 svarer til D. R. U. 2—21—70 og N. L. 2—21—64.
2) **Art.** 57 svarer til D. R. U. 2—21—71 og N. L. 2—21—65.
3) **Art.** 58 svarer til D. R. U. 2—21—72 og N. L. 2—21—66.
4) udeladt i D. R. U. og N. L.
5) **Art.** 59 svarer til D. R. U. 2—21—73 og N. L. 2—21—67.
6) D. R. U. og N. L.: naar
7) N. L.: da
8) D. R. U. og N. L.: Kirkens Forsvar betro Kirkeværgerne dem,
9) D. R. U. og N. L.: indlegge dem

60.[1])

Sette adskillige Kirker en samlet Sum Penge paa Rente, da tager huer Kirke sin Part af Renten, oc Haandskriften blifver hos den Kirke som største Part hafver i Hofvedstolen, eller huor *Kirkens Tilsiunsmænd*[2]) eracter den sickerst at kunde giemmis.

61.[3])

Naar Kirkens Regnskab høris, da skulle de som det høre vel tage i Agt om Kirkens Penge staa hos visse Folk, huad Forvaring mand derfor hafver, om Renten er *indkommen*[4]) eller resteerer, om nogen u-visse Gield deriblandt findis, om Renten eller Hofvedstoelen, eller anden Indkomme ofver rette Tiid forholdis, at de Kirken til Beste kand indkræfuis, oc i Tiide opskrifuis huor U-vederheftighed ventis. Oc skulle Kirkeværgerne saadan Beholdning oc Restantz med louglig Process oc Dom, det første muéligt er, indkræfve, oc derudi af Kongens Befalingsmænd oc Fogederne forhielpis.

62.[5])

Kirker, som hafve laandt Penge af andre Kirker til deris Fornødenhed, skulle gifve Rente deraf, dersom de self ere formuende, eller hafve Penge paa Rente.

63.[6])

Naar Kirkens Regnskabs-Bog er fuldskrefven, da bestilles en ny paa Kirkens Bekostning oc den gamle henleggis i Stifts-Kisten, forvarligen at giemmis; dog skal den tilstillis den som Kirken hafver i Forsvar oc under Tilsiun, naar hand den begierer, som oc siden den igien i Stifts-Kisten skal indleveere.

---

1) Art. 60 svarer til D. R. U. 2—21—74 og N. L. 2—21—68.
2) D. R. U. og N. L.: Kirkernis Forsvar
3) Art. 61 svarer til D. R. U. 2—21—75 og N. L. 2—21—69.
4) D. R. U. og N. L.: udkommen,
5) Art. 62 svarer til D. R. U. 2—21—76 og N. L. 2—21—70.
6) Art. 63 svarer til D. R. U. 2—21—77 og N. L. 2—21—71.

64.[1])

Præsterne skulle i Superintendentens oc Proustens Visitatz gifve tilkiende om Noget af Alt det som her befalet er forsømmis.

Det andet oc tivende Capittel.[2])

Om Tiende.

1.[3])

Bønder oc meenige Almue, Huusmænd oc Tienistefolk,[4]) som bruge Kornsæd, oc alle Andre som[5]) nogen Bondejord Ord. 36 a. besaaer, skulle, *i det Sogn som Jorden ligger, gifve Tiende af alle Slags Korn, Rug, Biug, Huede, Boghuede, Hafre, Erter, saa som Afgrøden falder paa huert Stycke Jord eller Ager; men det Korn som icke saais, deraf gifvis Intet til Tiende.*[6])

2.[7])

R. p. 87. Udi de Egner oc Stæder som icke saa rundelig saais

---

[1]) **Art.** 64 svarer til D. R. U. 2—21—78 og N. L. 2—21—72.
[2]) **Kap.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 22.
[3]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 2—22—1.
[4]) Det ene Exemplar af D. R. U. er ligelydende med N. K. P. Det andet Exemplar af D. R. U. og N. L. har: Husmænd, Pebersvenne og Tienistefolk,
[5]) N. L.: andre, Gejstlige, Civil og Militar, som
[6]) Det ene Exemplar af D. R. U. er ligelydende med N. K. P. Det andet Exemplar af D. R. U.: skulle til goede rede Tiende hver tiende Næg, eller Kærv, af alle Slags Korn, Rug, Biug, Hvede, Boghuede, Havre, Erter, saa som Afgrøden falder paa hver Styche Jord, eller Ager, men af hvis iche saais der af givis Intet til Tiende.
N. L.: skulle til gode Rede tiende hver tiende Næg, eller Kærv, af alle slags Korn, Rug, Byg, Hvede, Boghvede, Toere-Byg, Havre, Erter og af alt hvad, som saais, saasom Afgrøden falder paa hvert stykke Jord, eller Ager; Men af hvis ikke saais, deraf givis Intet til Tiende; Og skal Tienden rigtig angivis inden den 14. Octobris og endelig paa Kasteboden ydis og delis inden Jul: Iligemaade forholdis med Tienden af Hamp og Lin: Men Oste-Tienden leveris til sædvanlig Tid.
[7]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 2—22—2.

Korn som andensteds, der skulle de gifve Smør, Fisk oc Anet som de *pleyede*[1]) at tiende *oc gifve efter gammel Sædvane.*[2]) Udi Christiansands-Stift niude Kirkerne uden Forhindring den Tiende-Rettighed af Laxefiskende oc anden Fiskende *som dennem bør, oc af gammel Tiid sædvanlig været hafver.*[3]) C. 4. Rec. p. 92.

3.[4])

Huis Bøndergaarders Jorder siden Aar 1661 er til Afls- eller *Ladegaardens*[5]) Brug henlagte, eller herefter henlagt vorder, af dennem skal liige saa vel tiendis, oc anden Rettighed gifvis, som de af Bønderne self blefve brugte.

4.[6])

Tienden skal deelis i tre lige Deele, til Kongen, Kirken oc Præsten, *efter den Brug oc Skick som hidjndtil været hafver.*[7])

5.[8])

Tiendekornet skal være aftærsket til S: Martini Tiid, eller

---

[1]) Det andet Exemplar af D. R. U. og N. L.: pleje

[2]) N. L.: efter Sædvane.

[3]) N. L.: som sædvanligt.

[4]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. 2—22—3 men er i N. L. bleven 2—22—6, idet N. L. indskyder tvende nye Artikler, 2—22—3 og 5, der ere saalydende:
Art. 3: Men paa de Stæder, hvor almindelige Fiskevær ere, bør alle de, som Fisk fange, deris Tiende at aflegge og yde, førend de drage derfra; Og skal det ingen Borger, eller Kiøbmand være tillat sig noget af den der fanget Fisk at tilforhandle, før end Tienden deraf er betalt, hvormed Fogden og Bonde-Lænsmanden bør at have flittig Indseende; Og skal Bonden Præsterne i Tide advare, at de kunde, dersom de ville være overværendis, møde tilstæde, naar Tiende tagis.
Art. 5: Kirkens og Præstens Parter af Fiske-Tienden, som de uden for det Stæds Præstegield boende have tiendet, skal delis igien i tvende Parter, halv til det Stæds Kirke og Sognepræst, hvor Fisken er falden, og halv til den Kirke og Sognepræst, hvor de, som fisket og tiendet have, hiemmehøre.

[5]) I det andet Exemplar af D. R. U. og N. L.: Ladegaarders

[6]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 2—22—4.

[7]) udeladt i N. L.

[8]) **Art.** 5 findes ligelydende optaget i det ene Exemplar af D. R. U.

fiorten Dage derefter i det seeniste. Kongens Foged skal forkynde for Almuen, oc alle dennem som bør at tiende, at alle oc en huer skulle udi hans egen, sampt Præstens oc Stiftskrifverens, eller visse Fuldmæctigis Ofverværelse, (som derom betimelig skulle advaris,) for Soerenskrifveren oc sex Laugrettismænd rictig an gifve deris Korntiende af alle Slags, saa som de ville tilsvare Oc efter samme Angifvelse skulle tre ligeliudende Mandtaller forfattis, under Præstens, Stiftskrifverens, Fogedens Soerenskrifverens oc de sex Mænds Hænder oc Segl.

6.[1])

Klager nogen af de Vedkommende som Tienden skal tage

---

som 2—22—5, men er udeladt i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L.

Derimod har det andet Exemplar af D. R. U. som 2—22—5 og 6 tvende nye Artikler, der igjen ere udeladte af N. L. Disse Artikler ere saalydende:

Art. 5: Bønderne schulle Tienden i Nægerne eller Kærverne afsette paa huer Ager udj deris eller deris Fuldmegtigis, Nærværelse, som dend schal opbære, om de tilstæde ere, oc ville være, oc siden henføre dend til dem som til dend ere berettigede, dog jche ofuer een Miil langt, eller straffis der for som for Vlydighed: Men der som hastig Høst indfalder, eller oc dend som Tienden schal opbære, ej møder i rette Tide, naar hand er advarit, da haver Bonden Fuldmagt sit Korn at indføre, thi ingen Bonde er pligtig med sin Schade at bie Tiendetagerens Velbelejlighed, men Tiende Tageren bør at rette sig effter Bondens Lejlighed, dog at Bonden efter Byemændenis Vedtægt sig tilbørligen med Høst i rette Tide forholder.

Art. 6: Spørger Tiende Tageren sig for ved Kirche eller i Bye, hvilchen Dag Sognemændene høste ville da være de pligtige at sige Dagen om trent, om Veirliget sig føjer.

[1]) Art. 6 findes ligelydende optaget i det ene Exemplar af D. R. U. som 2—22—6 og svarer til 2—22—7 i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L., hvor Artikelen er saalydende:

Klager Tiendetageren paa nogen Mand, at hand ikke retfærdeligen tiendet haver, og begærer derfor hans Korn at kastis, da skal den beskyldtis Husbond pligtig være at lade det kaste; Findis hans Bryst, da betale hand til Anklageren tre dobbelt saa meget, som forsveget er, med hans Bekostning, og derforuden have forbrut sin Gaard til sit Herskab: Vil Husbonden ej hielpe den Klagendis til Rette, da klagis det for Kongens Befalingsmand, hand hielpe hannem til Rette, som sagt er.

paa nogen Mand, at hand icke rettfærdelig tiendet hafver, oc begierer der Rett paa, da skal dermed strax efter Angifvelsen fortfaris, oc skal Soerenskrifveren oc sex u-villige Laugrettismænd, af de skelligste oc beste i Sognet, lade kaste hans Lade, oc saaledis paa det allernærmeste oc rettviiseste udfinde oc dømme, om hand noget hafver forsveget. Hafver hand tilforn aftærsket oc fortæret eller afhændt noget af Kornet, eller derom Formodning er, da skal hand ved sin egen Eed forklare, om saadant skeed er, oc huor meget der er aftærsket oc fortæret eller afhændt. Huis der da ved saadan Kastelse befindis Noget at være forsveget, som hafver saa meget paa sig, at Soerenskrifveren oc Laugrettismændene kand skelligens oc rettfærdeligens eracte, at den som tiende bør, hafver haft Forsett til Forsvigelse, oc at det ey er tilkommen formedelst en lett-tildragelig Misgidsing eller Negernis ulige Storhed i Laden, skal den Skyldige tilforplict være at betale tredobbelt for huis saaledis forsveget er, med all Omkostning, oc hafve forbrudt sin Bygsel til Jorddrotten, eller til Kongen, ligesaa meget som Bygselen kunde beløbe, om hand sielf eyer sin Gaard.

7.[1])

End befindis den Beskyldte *ingen forsettlig Svig, eller saa tiendelig som her tilforn sagt er, at hafve begaaet,*[2]) da skal Anklageren betale hannem for hans Skadis Liidelse efter *Soerenskrifverens oc Laugrettismændenis*[3]) Sigelse. *Oc skulle Laugrettismændene denne Dom tilliige med Soerenskrifveren dømme, besegle oc forsvare.*[4])

8.[5])

Tiendekornet skal paa en viss Tiid, som Tiende-Tagerne inden

---

[1]) Art. 7 findes ligelydende optaget i det ene Exemplar af D. R. U. som 2—22—7 og svarer til 2—22—8 i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L.

[2]) D. R. U. (II) og N. L.: uskyldig,

[3]) D. R. U. (II) og N. L.: Dannemænds

[4]) udeladt i D. R. U. (II) og N. L.

[5]) Art. 8 findes ligelydende optaget i det ene Exemplar af D. R. U. som 2—22—8, men er udeladt i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L.

den femtende Januarii, oc ey seenere, hafver at beramme oc for-kynde, paa Tiendeboden leveeris; Oc skal denne Leveering o Annammelse skee med saadan en Tønde, udi Størrelse, Høyelse Bredelse oc Danelse, som udi det Capittel om Vægt oc Maa forordnis, foruden nogen Packelse, Rystelse, Stødelse eller and desliige. Huis Nogen befindis derimod at giøre, actis som e Falskner, oc hafve sit Embede oc sin Boeslod forbrudt.

9.[1]

(C. 4. Rec. p. 93, 94). *En huer som hafver leveeret Kongens Tiende, skal forplict være at føre saa meget, oc intet meere end hand self hafver yd i Kongens Tiende, til den næste Festning eller Kiøbstæd, sa som det befalis, oc skal Tilsigelsen til samme Førsel skee sa betimelig, at de bequemmeligen før den sidste Februarii udi samm Vinter kand føre det til den Sted som dennem tilkiendegifvis Huis det icke skeer, da være Skylden hos dem som ey i Tiid hafver tilsagt, oc Bonden være herudjnden frii for all Tiltale.*

10.[2]

Den som leveerer til Bønderne det som de skal føre, ska gifve dennem rictig Seddel, som klarligen skal indeholde huad de føre, oc huor meget, oc med huad Maal, være sig med Top eller ey, de det paa Kasteboden annammet hafver: Huor paa dennem siden af den det annammer, uden nogen Betalning, skal gifvis rictig Quiteering: Oc maa de siden ey under nogen Forevendelse i Kiøbstæden opholdis, eller paaleggis Noget uden Betalning at føre tilbage igien, mens en huer være frii til at drage hiem til sit eget, naar hand sin Tiende hafver leveeret.

---

[1]) **Art.** 9 findes ligelydende optaget i det ene Exemplar af D. R. U. som 2—22—9, men er udeladt i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L.

[2]) **Art**. 10 findes ligelydende optaget i det ene Exemplar af D. R. U. som 2—22—10, men er udeladt i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L.

11.[1])

Forurretter Tiendetageren Nogen i Tiendens Opbørsel i gen Maade, oc fodrer eller tager meere, eller af andet, er *paa andet Sted,*[2]) end som her sagt er, da gifve hand n som saaledis forurettis tre-dobbelt igien.

12.[3])

De Sæde- *oc Aufls*[4]) Gaarde som hiidindtil hafve været ii for Tiende at gifve, skulle herefter niude samme Friihed, huo dem oc eye oc besidde[5]); dog skulle de deris Sogne-æster fyldistgiøre for deris Umage oc Tieniste.[6])

---

[1]) **Art.** 11 findes ligelydende optaget i det ene Exemplar af D. R. U. som 2—22—11 og svarer til 2—22—9 i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L.

[2]) udeladt i N. L.

[3]) **Art.** 12 findes ligelydende optaget i det ene Exemplar af D. R. U. som 2—22—12 og svarer til 2—22—11 i det andet Exemplar af D. R. U. og i N. L.

[4]) udeladt i D. R. U. (II) og N. L.

[5]) Det andet Exemplar af D. R. U. og N. L. tilføier: paa det Ejermændene skulle holde deris Tienere til at tiende retfærdeligen;

[6]) Det andet Exemplar af D. R. U. og N. L. tilføier: Ti Sogne-Præsterne ere deris Løn værde, og ikke mere pligtige at tiene dem til forgæves, end andre deris Sognefolk;
N. L. tilføier endvidere: og maa ingen Præst, Foged, Officerer, eller andre, holde nogen Bondegaard fri for Tiende, eller tage noget forlods ud af Tienden.

Endelig har det andet Exemplar af D. R. U. og N. L. følgende nye Artikler:

D. R. U. (II) og N. L. 2—22—10: Kiøbstæder, som Avl bruge, bør og billigen, med mindre de sær Benaading derpaa have, eller og andre Midler have deris Kirker at holde ved lige med, at give Tiende, hvilken skal delis ikkun i tvende Parter, den ene til Kirkens, og den anden til Præstens Behov.

D. R. U. (II) 2—22—12: Naar Bønderne føre Præsten sin Tiende da maa hand give dem tilsammen to Tønder Øll i deris Gildeshuus, oc iche ydermeere med Øl, eller Mad, at gifue

dennem besværis: Det samme er oc om Kirchevergerne, om de annamme self Kirchetienden i Nægen.

Denne Artikel er ikke optaget i N. L.

D. R. U. (II) 2—22—13: Husmænd Jnderster oc Pebersvenne som iche tiende til Kircken, enten af Kornsæd eller af Queg och Bisverme, schulle aarligen i fire Quartaler give til Kirchen een half March Dansche.

N. L. 2—22—12: Husmænd, Inderster og Pebersvenne som ikke tiende til Kirken, skulle aarligen i fire Qvartaler give til Kirken en halv Mark Danske.

Stormæctigste Konge, Allernaadigste Herre,

Efter Eders Kongelige Majestets Allernaadigste Befalning er denne anden Bog af den Norske Loug efter ringe Skøn oc Forefindelse ofverveyet, oc saaledis som herofven staaer, allerunderdanigst forfattet af

Eders Kongelige Majestets

allerunderdanigste troe Tienere

Stochfleth. Jens Rosenheim.

Laurids Christensen. Jens Hoppener.

[1]) I N. K. P. er af Registeret udeglemt: Kap. 20, Om Bøger oc Almanacker. Som Følge heraf er i Registeret Overskriften til Kap. 21 og 22 urigtigen henført til Kap. 20 og 21.

Den tredie Bog.

Om verdslig oc Huus-Stand.

Det første Capittel.[1])

Om Kongens Befalningsmænd oc andre Betiente.

1.[2])

Kongens Befalingsmænd skulle alle kongelige Forordninger oc Befalinger, ligesom de en huer sin Tiid ere udgifne, lade registeere oc i en Bog indføre, som hos Amptet altid skal forblifve; oc naar de kommer fra Amptet, den til deris Efterkommere leveere, tilliige med huis Tingsvidner, Domme oc andre Brefve, som i Amptet til Vnderrettning kunde forneden giøris.

2.[3])

De skulle hafve flittig oc alvorlig Act oc Indseende med, at Kongens Loug, Forordninger oc Befalinger, saa viit deris Ambt stræcker sig, i alle Maade holdis oc efterkommis, oc Intet derimod handlis, eller tilladis. *Oc skulle de skaffe huer Mand Rett, som for dennem klager: Giøre de det icke, da skulle de stande self derfor til Rette efter Sagens Beskaffenhed.*[4])

---

[1]) **Kap**. 1 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 1.
[2]) **Art**. 1 svarer til D. R. U og N. L. 3—1—1.
[3]) **Art**. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—1—2.
[4]) D. R. U. og N. L.: Og naar de befinde nogen Husbond efterladen paa sit Gods at efterkomme det, som befalet er, eller og ikke vil skaffe den Klagende Ret over sine Tienere efter Lov og Dom, naar hand derom anmodis, da skulle de Magt have og forpligtede være med Exsecution det at efterkomme. Befindis de forsømmelige herudi, og det skielligen bevisis kand, at dennem derom have været vitterligt, og de ikke samme Tid i nogen Kongens Bestilling have været forhindrede, da skulle de derfor have forbrut det betroede Amt.

3.[1])

Huis Misforstand[2]) sig i Kiøbstæderne begifver enten imellem Øfrigheden oc Borgerskabet, eller imellem Øfrigheden indbyrdis, skulle Stiftsbefalingsmændene med all Fliid *rette paa*[3]) i Begyndelsen: Men huis de icke vilde lade sig sige, skulle de det strax for Kongen angifve, med sand udførlig Berettning om deris Tuistigheders Omstændigheder.

4.[4])

Alle Geistlige oc Verdslige, som af Kongen Pengis eller nogen Slags Indkomstis Opbørsel oc Forvaltning er betroet, oc derfor staar for Afgift, Forpactning, eller Regnskab, skulle aarligen efter deris Forvaltnings- Forpactnings- eller Bestillings-Brefve, rictigen oc i rette Tiid derfor paa Kongens Rentecammer clareere, under den Straff som af Kongen derpaa settis.

5.[5])

Kongens Befalingsmænd paa Landet, oc Øfrigheden i Kiøbstæderne, skulle hafve tilbørlig Indseende med, at naar Nogen døer som med Kongens Indkomster hafver haft at giøre, da deris Boe icke forryckis eller forkommer, eller Skifte vorder holdet, førend Kongen er fyllestgiort, med mindre Arfvingerne ere saa vederheftige, at de til Kongens Rettighed nøyactigen kunde svare; dog en huer som louglig Pant hafver sin Panterettighed i alle Maader u-præjudiceret.

6.[6])

Kongens Fogeder, Ambts- eller Commissarie-Skrifvere

---

[1]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—1—3.
[2]) I N. K. P. stod oprindelig „Misforstand eller V-eenighed", men Ordene „eller V-ueenighed" ere overstrøgne.
D. R. U. og N. L.: Misforstand og Uenighed
[3]) I N. K. P. stod oprindelig „see til at dempe", hvilke Ord ere overstrøgne og erstattede med: „retted paa".
D. R. U. og N. L. har gjenoptaget Ordene „se til at dæmpe".
[4]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—1—4.
[5]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 3—1—5.
[6]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 3—1—6.

maa ingen Skrifverpenge fodre eller tage af Bonden naar hand yder sin Landskyld eller Skatt, for Afskrifvelse eller Seddel, under deris Bestillings Fortabelse.[1][2]

Det andet Capittel.[3]

Om Grefver, Friherrer oc Adel.[4]

Grefver, Friherrer, Riddere, Adel, oc Andre som niude nogen Frihed ofver deris Bønder, saa oc jura patronatus, oc andre dennem af Kongen forundte Privilegier,[5] skulle dermed rette sig[6])

[1]) D. R. U. og N. L. tilføier: Det samme er og om andre Husbonders Fogder og Skrivere.

[2]) D. R. U. og N. L. tilføier som 3—1—7 en Artikel saalydende: D. R. U.: Alle Hosbunders Fogder, Skrifuere och andre Tienere, som staa for Regenschab, schulle verre forpligtede till deris Hosbunder aarligen till bestemt Tid at lefuere deres Regenschaber med behørrige Beviser, och tage Hosbundernes Bevis derpaa, som dennem ingenlunde bør at forholdes; och bør Hosbunderne inden trej, fire, femo, eller sex, Ugers Forløb i det Høyeste der effter, som Regenskaberne vitløftige ere till, ofuergifue till dennem huis Antegnelser och Mangler de finde vdj Regenschaberne; och skulle fornefnte Fogder, Schrifvere og Tienere, verre forpligtede till inden threj Ugers Tid i det Høyeste, effter at Manglerne ere dem tilstillede, at giøre nøyachtig Forklaring for dem, eller dem strax betalle; och huis de iche her udj efflterkomme deris Pligt, som her forschrefuet staar, bør de strax derfor at stille Hosbunderne nøjagtig Borgen och Forsichring, eller borge for sig self uden nogen Process. Dersom Husbonderne findes forsømmelige med Beviises Meddeeling, eller Manglernes Ofuerlefvering, saa frembt de iche lougligen bevise, at de i saadan Forhindring verret hafue, at de Regenskaberne, huerchen ved sig self, eller deris Fuldmægtige, hafuer kundet lade igiennemsee, och Anteignelse giøre, da bør de at hafue forbrut deris Rett, fornefnte Fogder, Schrifuere, och Tienere, for i rette Tid ofuerlefuerede Regenschaber at søge.
N. L.: Alle Husbonders Fogder, Skrivere og Tienere, som staa . . . (som D. R. U.) . . . overleverede Regnskaber at søge.

[3]) Kap 2 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 2 Art. 1.

[4]) D. R. U. og N. L.: Om privilegerede Personer.

[5]) D. R. U. og N. L.: De som nyde Frihed med Hals og Haand over deris egne Tienere, saa og Jus Patronatus, Birkerettighed og andre Privilegier,

[6]) D. R. U. og N. L.: rette og forholde sig

efter Lands-Loug, at de dennem ey *med*[1]) u-louglig Medfart forbryde.[2])

Det tredie Capittel.[3])

Om Borgere i *Kiøbstæder*.[4])

1.[5])

Vil Nogen være Borger i nogen Kiøbstæd, da skal hand giøre sin Eed for Borgemester oc Raad; derefter skal hand gifve for sit Borgerskab Noget efter Politie-*Ordenen*.[6]) Oc før maa hand ey bruge borgerlig Næring, under hans Faldsmaal, fyrretyfve Lod Sølf til Kongen oc Byen.

2.[7])

De skulle holdis for Borgere oc nyde borgerlig Rett oc Frihed, som saaledis deris Borgerskab soeret hafver, oc giør oc gifver all borgerlig oc Byens Tynge, oc self holder Huus oc Ildstæd i Byen, oc ingen Anden, om-end-skiønt hand i nogen anden Kiøbstæd Borgerskab hafver taget, oc sig for Borger ladet indskrifve.

---

1) D. R. U. og N. L.: ved

2) D. R. U. og N. L. har desuden i 2det Kapitel følgende to Artikler:
Art. 2: Ingen fremmede, som sig angive af Adel at være fødde, og sig her i Riget ville nedsætte, og ikke saadanne Bestillinger her sammestæds betiene, som adelige Friheder med sig føre, maa nyde, eller være deelagtige, i Indlændske Adelige Friheder, førend de først for Kongen, eller for hvem Kongen dertil forordner, deris Adelig Anhær og Herkomst nøjagtig bevist have; Og derefter skal de allerunderdanigst hos Kongen anholde, at de Adelige Friheder maa nyde; Tager nogen herudi Forsømmelse, vide sig det selv at tilregne, om hannem derover noget viderligt vederfaris.
Art. 3: Ej heller maa fremmede Grever, eller Friherrer, nyde Indlændske Grevelige, eller Friherlige Privilegier, med mindre de af Kongen vorder naturalizerede.

3) **Kap.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 3.

4) D. R. U. og N. L.: Kiøbstæderne.

5) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—3—1.

6) D. R. U. og N. L.: Ordningen,

7) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—3—2.

3.[1])

Ingen Borger maa flytte af Byen, førend hand paa Raad-huuset lougligen hafver til Borgemester oc Raad sit Borger-skab opsagt, oc giort Reede oc Rictighed for huis hand i Byens Bestillinger hafver forestaaet, oc hannem af Øfrigheden hafver været betroet: Men huis Øfrigheden fornemmer at hand uden Rictighed acter at flytte, da maa de baade hans Gods oc hans Person arrestere lade, huad Paaskud hand oc giøre kand, med mindre hand vederheftige Forlofuere setter, eller billig Forsickring i rørlig eller urørlig Gods stiller.

Det fierde Capittel.[2])

Om Øfrighed oc andre Betiente i Kiøbstæderne.

1.[3])

I huer Kiøbstæd skal der være saa mange Borgemestere oc Raadmænd som Byens Leylighed udkræfver, huilke skulle settis af Kongen, oc hannem deris Eed giøre.[4])

2.[5])

Ingen maa fra *Borgemesters oc Raads*[6]) Bestilling forløfuis uden det skeer med Kongens udtryckte Bevilling.

3.[7])

Befindis Nogens Udyctighed, for huad Aarsag det oc være kand, da skal Kongens Stifts-Befalingsmand for Kongen det andrage.

4.[8])

Øfrigheds-Personer, Dommere oc Skrifvere, som til Tinge tiltalis for Sager, som deris Ære eller gode Nafn oc Rycte oc

---

[1]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—3—3.
[2]) **Kap.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 4.
[3]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—1.
[4]) D. R. U. og N. L. tilføier: Men hvor ingen Borgemester og Raad ere, der skal den forordnede Byefoget forrette, hvis som Borgemester og Raad tilkommer.
[5]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—2.
[6]) D. R. U. og N. L.: Øvrigheds
[7]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—3.
[8]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—4.

Oprictighed paagielder, maa ey Øfrigheds Sæde beklæde før end de ved endelig Dom frikiendis oc erklæris. Imidlertiid skulle Andre i Kiøbstæderne af Stiftsbefalingsmanden oc paa Landet af Amptmanden, i deris Stæd forordnis, indtil de louggligen som forbemelt er, blifver erklærede; men for bare oc løse Beskyldinger, *omskønt de skeede for Retten,*[1]) bør Ingen sit Sæde at vige, men derved at blifve, indtil hand lougligen søgt vorder.

5.[2])

Borgemester oc Raad skulle holde god Skick oc Politie, aldeelis efter alle de Puncter oc Stycker som i Lougen oc Politie-Ordningen om Kiøbstæderne mældis oc flitteligen gifve Act paa at Saadant i alle Maade holdis oc efterkommis, saa fremt de icke derfor af Kongens Fiscal ville tiltalis oc self stande til Rette.

6.[3])

De skulle holde ofver huis af Kongen paabydis, oc dersom de Kongens Befalinger eller Lougens Ofvertrædelse tre Uger upaatalt lader forbigaa, efterat det dem vitterligt været hafver, da skal Byen derefter ingen Anpart hafve i Sagefaldet, men Borgemester oc Raad skulle Byens Anpart self udlegge, oc derforuden for deris Forsømmelse af Kongens Fiscal tiltalis paa deris Embede.

7.[4])

De skulle lade alle Brefve som Byen vedkommer, oc som enten til eller af Borgemester oc Raad udgifuis, registrere oc til-bogs-føre; huilken *Bog*[5]) paa Raadhuuset skal være i Forvaring.

8.[6])

De skulle det saa mage at en huer for et skielligt Værd kand bekomme huis Vare som Landets Indbyggere Behov hafver, oc bør at findis fall i Kiøbstæderne. Oc skulle de

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—5.
[3]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—6.
[4]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—7.
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[6]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—8.

rligen i huer Kiøbstad om Paaske tvende af deris Middel ordne, huilke skulle icke aleene nogle Gange om Aaret eere oc sette Kiøbet paa fersk Oxekiød, saltet oc tør Fisk, sk Øl, Brød: Item giøre en billig Taxt paa Viin, Salt oc det, Intet undertagendis som Kiøbmænd oc Handvercks-k oc Andre for deris Vare oc Arbeide skulle hafve; men *tilliige*[1]) med deris Medbrødre hafve Indseende, oc tencke a Middel huorledis Meenighedens Nødtørft af Saadant i ide er at forskaffe, med mindre de self ville svare en huer r sin Forsømmelse: Oc de som meere tager end forordnet ifver af Borgemester oc Raad, skulle bøde første Gang til ngen tyfve Laad Sølf, anden Gang hafve forbrudt deris rgerskab, oc ey viidere tilstædis i Riget deris Handel bruge.

9.[2])

De smaa Bestillinger i Kiøbstæderne, oc Byens Tienere, a anordnis oc afskaffis af Borgemester oc Raad; oc lige-n Ingen for Rigdom, Medhold, Slect oc Svogerskabs Skyld al til nogen Bestilling fordris, saa skal ey heller Nogen for ge Anseendis Skyld forbigaais, om hand dyctig er.

10.[3])

Ingen Borger maa veigre sig nogen af Byens Bestillinger t betiene med mindre hand er Skipper, Styrmand, Seiglings-mand, eller saadan Handvercksfolk, som Lougen eller Politie-Ordningen derfor forskaaner; huilke dog dertil maa brugis om de det self samtycke.

11.[4])

Borgemester oc Raad maa icke besverge *nogen Adel,*[5]) Geistlige, graduerede Personer, oc de som ere i Kongens Tieniste, oc ingen borgerlig Næring bruger, med nogen borgerlig personal Tynge.

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) Art. 9 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—9.
[3]) Art. 10 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—10.
[4]) Art. 11 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—11.
[5]) D. R. U. og N. L.: nogle priviligerede,

12.[1])

Naar Nogen til nogen Bestilling udkaaris, da maa d Udvælelse huerken begyndis eller endis med Drick eller Gi stebud, eller nogen Laug derfor *indrettis*[2]): Ey heller sk noget Regnskab, Registering, Kiøb, Sall eller andet Sl forrettis ved Dricken eller Giestebud, saa fremt baade Va oc Giest derfor icke ville tiltalis oc straffis.

13.[3])

Naar Kongen lader sin Befaling til Borgemester oc Ra udgaa at forskaffe Folk til hans Tieniste enten til Lands ell Vands, da maa de Ingen derom advare, at de sig forstick kunde, megit mindre forskaane Nogen som ere i deris ell Andris Tieniste, saa fremt de icke med Vanære vil mist deris Bestilling.

Det femte Capittel.[4])

Om Klemnere.

1.[5])

Borgemestere oc Raad skulle aarligen den anden Januari af de fornemste Borgere næfne en Byens Kiemmener, eller Fleere, om fornøden giøris, til huilke forleden Aars Kiemnere skulle ofverleveere Beholdingen, oc giøre Regnskab inden fiorten Dage dernest efter i Borgemesters oc Raads oc nogle Borgeris Ofverværelse; huilke Regnskabet flittig skulle ofversee, oc antegne huis Mangel der-udi kand findis.

2.[6])

Giør Kiemnerne icke Regnskab som forbemelt er, inden fiorten Dage dernæst-efter, da skulle de derfor tiltalis oc straffis efter deris Formue. For Manglerne skulle de enten strax giøre klart, eller med nøyactig Erklæring dennem afbeviise.

---

1) Art. 12 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—12,
2) D. R. U. og N. L.: anrettis,
3) Art. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 3—4—13.
4) Kap. 5 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 5.
5) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—5—1.
6) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—5—2.

[g]iøre de icke strax derfor klart, da skulle de for dennem [d]obbelt betale.

3.[1])

Forige Aars Kiemner, om der er ickun een i Byen, eller [de]n Nederste, om Fleere ere, skal nestfølgende Aar altid lade [si]g finde, huor hand henfodris af Kiemnerne, at giøre paa [A]lting Underviisning, om huis samme Aars Kiemnere af han[n]em til Efterretning hafve at spørge.

Det siette Capittel.[2])

Om Taxeere-Borgere.

1.[3])

Borgerskabet skal aarligen den tredie Januarij vdvælge [t]o, fire eller fleere Borgere, som en Tiid lang i Byen boedt [h]afver, oc Borgernis Leylighed kiender, *huilke, saa snart noget Paabud skeer, om Skatt eller Andet som til geistlig eller verdslig Brug skal udi Byerne vedbørligen udgifvis, i huad Nafn det hafve [k]and, skulle med forige Aars Kæmner taxeere Alle som boe i Byen, oc bruge borgerlig Næring, Øfrighed oc Borgere, Ingen [u]ndertagen, uden de som herefter meldis, huor meget en huer skal [b]etale, saa vel af deris Huuse oc Gaarde, som særlig af deris Næring oc Handel. Dersom Borgerskabet forsømmer at udvælge Taxeere-Borgerne udi rette Tiid, da skulle Borgemester oc Raad straxen det giøre, oc de som af dennem saaledis tilnefnis, skulle [b]ørsommelig udrette det som Lougen dennem tilholder.*[4])

2.[5])

De som boe i Kiøbstæderne oc ingen borgerlig Næring bruger, saasom *Adel,*[6]) Geistlige, graduerede Personer, oc som i Kongens Tieniste ere, skulle *oc af Taxeere-Borgerne, saa viit*

---

[1]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—5—3.
[2]) Kap. 6 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 6.
[3]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—6—1.
[4]) D. R. U. og N. L.: hvilke skulle med forrige Aars Kæmnere den første Søgne Dag i Februario i det Aar taxere dem, som boe i Byen, hvorefter Udgiften til Geistlig og Verdslig Brug skal paa en hver beregnis.
[5]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—6—2.
[6]) D. R. U. og N. L.: privilegerede,

de hafve Huuse oc Gaarde i Kiøbstæderne taxeeris, at de deres lige ved Andre udgifve. Dog skal af deris eegne Midter Nogle ofvervære med Taxeere-Borgerne, naar denne Taxt giøris. [1]) Men befindis *Nogle* [2]) af Bemeldte enten self eller deris Hustruer, eller deris Huusfolk nogen Kiøbmandskab, Høckerie, Tapperie, Handverk, eller borgerlig Næring at bruge, da skulle de all kongelig oc borgerlig Tynge udstaa.

3.[3])

Alle som boe i Kiøbstæderne, af huad Stand de oc ere, oc i huad Friihed de sig kunde paaberaabe, skulle gifve Kirke Betienterne deris Rettighed, saa oc holde det ved lige som de self Nytte oc Fordeel af hafver.

4.[4])

Taxeere-Borgerne, for deris egne Personer skulle blifve ved førige Aars Taxt, med mindre de enten ved Arf *eller i* andre Maade deris Formue siden sidst-giorde Taxt forbedret hafver, eller ved deris Bois oc Formues Skifte, eller ulyckelig Tilfald, kiendelig Forringelse eller Skade paa deris Midler liidt hafver, oc da skal Borgemestere oc Raad tvende andre Borgere dertil næfne, som dennem paa ny inden fiorten Dage skulle taxeere.

5.[5])

Klagis der ofver Taxten, da skal Borgemestere oc Raad høre, saa vel deris Angifvende som formeener Andre for-ringe at være taxeerede, som deris, der formeener sig at være forhøyt satte. Oc huor Saadant skielligen befindis, tilholde Taxeere-Borgerne det at forandre.

6.[6])

De skulle derforuden all Taxten igiennemsee, oc dersom de befinde at Taxere-Borgerne hafver giort Nogen til Villie, da skulle de lade dem tiltale for Utroskab, oc efter Dommens Indhold straffe. *Oc naar Skattemandtallerne*

---

[1]) D. R. U. og N. L.: saa vidt de Ejendomme i Kiøbstæderne have, skatte efter den Taxt, som nu sat er, eller herefter sat vorder;
[2]) D. R. U. og N. L.: nogen
[3]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—6—3.
[4]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—6—4.
[5]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 3—6—5.
[6]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 3—6—6.

saaledis ere igiennemseet, da maa efter dennem saa vel for Byens Skatter som for Andre der paabydis, skee Execution foruden videre Process.[1])

7.[2])

Borgemestere oc Raad skulle aarligen til huer ny Aars Dag, forfatte rictig Regnskab paa alle deris Indtægter oc Vdgifter af Skatterne, oc derhos forklare alle deris Indtægter med *rictige oc af Taxeere-Borgerne, Kæmnerne oc Quarteer- eller Rodemesterne underskrefne Mandtaller, huem der hafver skattet, oc huor meget en huer hafver udgifvet;*[3]) huilke Regnskaber med alle dertil hørende Assignationer oc Quitantzer skulle aarlig tre Maaneder efter Ny-Aarsdag paa Kongens Rente Cammer indleveeris, under tilbørlig Straff.

8.[4])

Alle, være sig Geistlige eller Verdslige, som i Kiøbstæderne Gaarder oc Eyendom hafver, og der ere huerken Borgere eller Boesiddende, skulle i Fredstiid den femte Part af huis Huusleye dennem tilkommer udgifve, Borgerskabet udi huis Skatt oc Tynge dem tilkommer, til Hielp oc Forlindring: Oc i Feyde Tiid gifve ligesom Andre af deris Huuse oc Eyendomme der i Byen giøre: Oc skal samme femte Part af Quarteer- eller Rodemesterne opkræfvis oc tagis af den Huusleye som af Huusene oc Gaardene falder.

9.[4])

Hafver Nogen Huus eller Gaard i Kiøbsted, oc boer uden-Byis, oc lader Eyendommen staa uleyet bort, med saa Skiel at hand kunde faa Folk derudi at boe i tre Aar, saa huerken Kongen faar sin Rett der af, eller andre Byens Redsel deraf udredis, da hafver Borgemestere oc Raad Mact til at bruge samme Eyendom til Byens Nytte, indtil Byen blifver fyllistgiort for den Skade den der-ofver liidt hafver.

10.[4])

Ingen maa nedbryde nogen Bygning i Kiøbstæderne ud til

---

[1]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 3—6—7.
[3]) D. R. U. og N. L.: rigtigt og udførligt Mandtal hvem der haver skattet, og hvor meget en hver haver udgivet, hvilket skal af Kæmner, Rodemestere, og de beste Borgere, som til Tinge aarligen skulle udnævnis, underskrivis og samtykkis, at saa meget, og ej videre, er paalagt og opbaaret,
[4]) Art. 8, 9 og 10 udeladt i D. R. U. og N. L.

Gaderne, med mindre de derpaa igien strax forsvarlig Kiøbsted-Bygning ville opsette.

Tagen eensdeels af Privilegier, eensdeels af Commercie-Forordningen, eensdeels af nærmeste Betænkning til Nytte.

Det sivende Capittel.[1])

Om Handel oc Kiøbmandskab.

1.

Udi Kiøbstæderne maa ingen Udenbyis-Folk, eller Bønder fra Landet viidendis kiøbe udi smaa Partier af Fremmede som ey ere udi Byen boende, uden paa aabenbare Markeder: Huis det skeer, da liide Tiltale for Byens Øfrighed, oc hafve forbrudt alt huis kiøbt er, oc bøde derforuden til Kongen fiorten Lod Sølf. Den Fremmede som solde til en Bonde, eller til dem som ere uden Byens Rett, om hand kunde viide at de vaare saadanne Folk, bøde for huer Gang tolf Lod Sølf. Fremmede maa ingen Handel bruge med Fremmede, men alleeniste handle med Undersaatterne, under et hundrede Rixdalers Straff, saa ofte de betrædis derimod at giøre: Oc maa ingen Veyer eller Maaler veye eller maale for nogen Fremmed de Vare som de af Fremmede kiøber; huorfore oc Veyere oc Maalere skal i deris Bog indføre baade den Selgendis oc Kiøbendis Nafne.[2])

---

[1]) **Kap.** 7 udeladt i D. R. U. og N. L., der istedet som Kap. 8 har gjenoptaget Danske Lovs 3die Bogs 8de Kap., hvilket i D. R. U. og N. L. er saalydende:

Om omløbende Kræmmere:

1 Art.

Al Giæsteskud, som fremmede Kræmmere give i Kiøbstæderne, at de maa med deris Kram og Vare at sælge udstaa, skal over alt Riget være afskaffet, og ingen være tilstæt med nogen Kramvare at omløbe fra een Kiøbstæd til en anden, eller og nogen Stæd der med at udstaa, og i Alne, Lod, eller Pund, at sælge, med mindre hand Borger er, under de hos sig havende Varis Confiscation og anden Straf, efter Sagens befunden Beskaffenhed.

2.

Ingen Borger eller Undersaat, maa tage fremmede Kiøbmænds Penge, eller Gods, eller have Nederlag med dem og bruge til de Fremmedis Gafn og Nytte allene, under samme Pengis og Godsis Forbrydelse, og derforuden tresindstyve Lod Sølvs Bøder.

[2]) Den sidste Del af denne Artikel fra „Fremmede maa ingen Handel bruge" er tilføiet med anden Haand i Margen.

2.

Ingen Borger maa kiøbe af en Fremmed for en Bondis eller uden Fremmedis eller uden Byens Rett Boendis Penge det som de ey self maa kiøbe: Huis hand det giør, da skulle enten Pengene eller Varerne være forbrudt til Kongen, oc den som saadan Underslef begaaer, bøde første Gang fiorten Lod Sølf, anden Gang fyrretive Lod Sølf, tredie Gang lige saa meget, oc hafve dertilmed sit Borgerskab forbrudt. Oc maa ingen Borger eller Undersaatte tage fremmede Kiøbmænds Penge eller Gods, eller hafve Nederlag med dem, oc bruge Handling til de Fremmedis Gafn oc Nytte, under samme Pengis oc Godsis Forbrydelse, oc derforuden tresindstive Lod Sølfs Bøder.[1])

3.

Fremmede oc Udlændiske maa komme til Kiøbstæderne med deris Vare, dog icke handle anderledis end in Gros, oc med Kongens egne Undersaatter i Riget. Fremmede, oc fra andre Provincier oc Kiøbstæder kommende maa ingenlunde udi smaa Pluck eller i smaa Partier forhandle deris Vare, medens de skulle forhandle huer Slags Vare udi saadanne Partier som her efterfølger:
Silkevare, Ulden oc Linnentøy i heele Stycker.
Guld- oc Sølf-Snorer, Unse-Guld oc Sølf i Skaalpund-Tall; Silke otte Skaalpund.
Hatter, Handsker, Strømper oc Nattrøyer i heele Dosin.
Specerie, som Top-Sucker, Pudder-Sucker, Mandeler, Anniis, Riis, Peber, Ingefær, Fennickaal, alle Slags Farfve-Træ, Allun oc Lim icke under it hundrede Pund.
Svedsker, Plummer, Corinther, Rusiner, Figener, Amdam, Lemoner, Oliver, Capers, Olie, Honning i heele oc halfve Oxehofveder, Fade, Tønder, oc Kister huer i sin Fustage.
Caneel, Nellicke, Muskat oc Muskatte-Blum, Cardemum, Cubeben, Senneblader, icke under fem Pund; Safran i Punde Tal. Tuback ved heele Ruller. Hvid oc brun Sucker-Candi, oc af disse Species, icke under tiufve Pund tillige.
Nürnberger Kram oc Vahrer, oc Collibeet-Handel i Tusinde oc Hundrede Tall ved heele Knippe, Dosiner oc Degger.

---

[1]) Sidste Punktum af Art. 2 sammenholdes med D. R. U. og N. L. 3—8—2. Se Note 1 p. 250.

Grofve Vare, alle Slags Korn, Sæd oc Gryn, saltet Kjød, Meel, Salt, alle Slags saltet Fisk ved heele oc halfve Læster, Tallig i Skippundtall; Smør i Tøndetall.
Kobber, Jern, Bly, Hamp, Hør, Flæsk, tør Fisk, Humle i Skippund-Tall; dog Iislands Compagnie ey at selge uden fem Skippune tillige.
Flasker, Glas af alle Slags i Stocke-Tall, alle Slags Vindue-Glas, icke under fire Kurfve oc Kister.
Rinsk Viin, icke mindre end i Amme-Tall.
Anden Viin, saa oc Brændeviin oc Ædicke udi Piber, Oxehofveder oc Tierer.

4.

Undertagis alleeniste, at de udlændiske oc indlændiske Skiberumme, som enten til Byerne eller til nogen Hafn, huor en Toldsted er, med Korn oc anden Ædelse-Vare ankomme, maa i otte Dagis Tiid selge til alle oc en huer udi Byen oc paa Hafnen boende, Korn-Vare i Tøndertall, Gryn i Kortertall, Flæsk i Sidertall, oc anden Ædelse-Vare udi saadanne smaa Partier, som ey kand eractis at være Hokerie, oc i Skillingtall, undtagen Æble, Pærer, anden Fruct oc desliige Baadsmandsføringer, huilke selgis oc forhandlis som de self ville. Naar de ofvenbemeldte otte Dage hafve Ende, da maa de selge det Øfrige in Gros til huilke Kongens Undersaatter som saaledis maa handle. Oc skulle Byernis Maalere oc Veyere være forbøden anderledis at maale eller veye under fiorten Lod Sølfs Bøder.

5.

Ingen Fremmedis Packvare eller Kramvare maa nogensteds udi Huuse oc Kammere indleggis til at forhandlis dersammesteds enten udi lidet eller stort, men skal alleeniste fall-holdis in gros, som sagt er, udi de Boder som dertil forordnet blifver; handlis herimod, da skal alt det som antreffis i Husene at selgis, være forbrudt, oc den som nogen Kiøbmandskab eller Kræmmerie i sit Huus tillader, bøde til Kongen tresindstive Lod Sølf.

6.

Naar Nogen fra angrentzende Stæder landeveys til Kiøbstæderne ankommer med gemeene Vare, saasom grofft Læret, Sengetøy oc desliige, sampt adskilligt Jerntøig; item naar Nogen med Messingtøy,

Steentøy, Glas-Tøy oc deslige smaa Vare til Lands eller Vands ankommer, da skal dennem tilladis udi Kiøbstæderne sexten Søgnedage oc ey længer, at udstaa med deris Vare, udi de Boder som dennem dertil anviisis; i de første otte Dage maa de selge i smaa Partier, oc i de andre otte Dage skulle de selge Læret oc andet desliige i Stycketall, men Jern- oc Messingtøy sampt det Andet udi Dusiintall, eller saa som til forn meldt er.

7.

Alle Kongens Undersaatter er tilladt at handle i Gros, undtagen Præster, Fogeder oc andre Betienter paa Landet saa længe de Bestillingen hafve, oc Bønder. Det som i en Kiøbsted in Gros kjøbis af nogen udenbyis Undersaatte, skal sammesteds in Gros igien selgis.

8.

De som sig med Handel udi smaa Vegt oc Maal acter at ernære, skulle først aflegge deris Borger-Eed for den Stads Øfrighed, huor de sig ville nedsette, oc i bemeldte Kiøbsted virkelig Dug oc Disk holde.

9.

Bissekræmmere, baade i Stæderne oc paa Landet skulle ofver alt være gandske afskaffede; oc maa Ingen paa Landet med nogen Vare omreyse, udi smaa Partier at udselge; ey heller maa nogen paa Landet Boende, være sig af huad Stand oc Vilkaar hand er, holde nogen Vare fall udi smaa Partier, oc til Forprang, være sig huad Nafn det hafve kand; men huo som noget Saadant paa Landet behøfver, kjøbe sig det af Borgerne i Kiøbstæderne. Huo herimod giør, hafve forbrudt alle de Vare som hand hos sig hafver, half til Kongen oc half til den som det angifver, sampt anseeis med anden Straff efter Sagens Beskaffenhed. Dog er det hermed ey forbuden, at de Handtværcksfolk, som maa boe oc arbeide paa Landet, jo maa kiøbe det som til deris Handtverck er nødvendigt, oc gioris eller falder udi Landet, ihuor de det nærmest bekomme kunde, langt mindre forbiudis Bønderne at kiøbe paa Landet deris Sædekorn oc anden Fornødenhed til deris Aufl oc Huusholding.

10.

Ingen Fremmede maa enten paa Hafner eller ved Omreyse paa Landet, ved sig self eller nogen Fuldmæctig, opkiøbe af nogen paa

Landet Boende, nogen Slags Trælast, mens den skal alleene føris til Byerne, eller til de Ladestæder som der-under ligger, oc der selgis: Oc maa Bonden ey hindris at selge sine Vare louligen til huem hand vil, undtagen huis Tømmer som afvirkis udi Jorddrotternis Skowe, huorom herefter udi Lougen meldis.

11.

De Læs som Bønderne føre til Kiøbstæderne at selge, skulle de føre til Torget, oc ingenlunde selge Varerne udenfor Byens Porte, eller inde i nogen Gaard, førend de en Dag til Ende hafve været paa Torfvet eller andre offentlige Stæder i Byen, oc holdet dennem fall for Alle. Huo herimod giør, hafve forbrudt alt det hand saaledis selger, half til Kongen oc half til den som det aabenbarer.

12.

Alle Handverksfolk skulle boe oc arbeide i Kiøbstæderne, oc ingen Handtverker paa Landet tilstædis, undtagen Grofsmede, Tømmermænd, Snedkere, Muurmestere, Sadelmagere, Remsniderc, Glasmestere, Væfvere, Bødkere, Teiglbrændere, Skreddere som syer Vadmel, eller Andet som paa Landet er nødvendigt, foruden at giøre Noget paa Kiøb, oc Skomagere som giøre Bønderskoe, oc icke føre dennem til Byerne eller til Markeder at selgis.

13.

Ingen Handtvercks Folk maa bruge Kiøbmandskab uden med det som deris Handtverck vedkommer at forarbeide.

14.

Alle Societeter eller Madskappier, som skeer paa nogle Aar imellem Kongens Undersaatter, skal i Pennen forfattis, oc af de Interesseerede self underskrifvis, oc siden for Magistraten til-Bogs føris oc paaskrifvis, huorfore icke Meere maa tagis oc begieris i Alt end for huer Ark Papiir en Rixdaler.

15.

Oc skulle da ingen Vidnisbyrd anseeis imod eller foruden det som i bemeldte Selskabs-Contract er indført, ey heller nogen mundtlig Aftale, for eller efter Contracten er sluttet, actis eller gielde, mens vil de andre Conditioner med huerandre siden giøre, hafve de det oc skriftlig at forfatte, oc som forbemeldt tilbogs-føre lade.

16.

Byernis Øfrigheder skulle hafve flittig Tilsiun, oc giøre ide- saadan Anordning, at det som her udi Lougen, angaaende andel oc Kiøbmandskab, befalis, blifver i alle Maader efter- ommet, som de self ville dertil svare; oc skulle de self end-ocsaa erudinden ved særdeelis Anordninger, som med Lougen ofver- enskommer, viide at ramme Byernis Beste oc Opkomst, saa viit e kunde i nogen Maade forstaa tienligt at være. Desligeste kulle oc Fogederne oc alle Bestillings-Folck paa Landet hafve od Tilsiun at der Intet ofvertrædis af huis her paabudet er, aasom de self ville dertil svare om nogen Klage paakommer.

Det ottende Capittel.[1])

Om Laug oc Handtverker.

1.[2])

Naar Nogen tager Borgerskab, da skal hand af Borge- mestere oc Raad lade sig indskrifve, for huad Hanteering eller Handverck hand acter at bruge oc nære sig af, oc huis der er noget Laug for samme Hanteering, da skal hans Nafn optegnet ved Byens Tienere af Borgemestere oc Raad Oldermanden tilskickis, oc skal saa den som saaledis er an- tegnet, maa bruge den Hanteering eller Handverk uden nogen viidere Antegnelse eller Samtøcke, med mindre hannem nogen u-ærlig oc lastelig Misgierning klarligen ofverbeviisis, huilken hand icke hos Gud oc Øfrigheden hafver afsonet.

2.[3])

Mesterstycke, Lærebrefve oc Ectebrefve maa icke af Nogen fodris; meget mindre maa nogen V-ecte ved et ærligt Handverk sig at nære oc føde forhindris, eller af Lauget udeluckis, om hand sig ellers ærlig oc skickelig forholder.

3.[3])

Ellers skal i alle Maader forholdis med Lougene oc Hand- verckerne efter Politie-Forordningen.

---

[1]) Kap. 8 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 7.
[2]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—7—1.
[3]) Istedetfor Art. 2 og 3 er i D. R. U. og N. L. indtaget en Artikel 3—7—2, der er saalydende:

Ellers skal med Mesterstykke, Lærebreve og alt hvis Lavene og Haandverkerne tilhører i alle Maader forholdis efter Politi-Ordningen.

Det niende Capittel.[1])

Om Markeder.

1.[2])

Intet Marked maa paa nogen Søndag eller Hellig-Dag holdis; indfalder de paa saadan Dag, da skulle de opsettis til *næste*[3]) Søgnedag derefter.

2.[4])

Befindis Nogen Kramboeder at opslaa eller Noget paa Helligdag fal at holde, hafve forbrudt huis der kiøbis oc selgis, oc derforuden fyrretive Lod Sølf, Halfdeelen til Kongen oc Byen, oc *Halfdeelen*[5]) til de Fattige.

Det tiende Capittel.[6])

Om Maal oc Vegt.

1.[7])

Ingen Maal eller Vegt maa enten i Kiøbstæderne eller paa Landet brugis, uden de som af Kongen forordnet er. Oc skulle i alle Kiøbstæder paa Raadhuusene saadanne Maal oc Vegt findis, efter huilke en huer skal hafve Mact oc Friihed til at prøfve, om hannem nogen Urett med Maal eller Vegt
K. B. 29. er vederfaret. Paa Landet skal i huert Fogderie hos een midt i Fogderiet ungefær eller ved *Haufnene*[8]) oc Ladestæderne boesatt Lænsemand eller anden god Dannemand, paa det

---

1) Kap. 9 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 9.
2) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—9—1.
3) I N. K. P. har oprindelig staaet „anden“, der er rettet til „næste“.
D. R. U. og N. L.: anden
4) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—9—2.
5) D. R. U. og N. L.: den anden halve Deel
6) Kap. 10 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 10.
7) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—10—1.
8) D. R. U. og N. L.: Havnen

ndske Fogderies Bekostning, Vect oc Maal[1]) indsettis; oc n hos Fogeden; at om Tvist paakommer, Alting derefter mis oc rettis, oppebergis oc udgifvis kand. *Soerenskrifveren sex Laugrettis-Mænd skulle taxeere Almuen til huis derfor talis skal, naar Fogederne dem for nøyeste Priis hafve bestillt betinget. Ingen Tønde, Korter eller Setting skal actis for t oc dyctig, uden den som er maalt oc brendt efter det formeldte Maal, som i Byerne oc paa Landet forvaris.*[2])

2.[3])

Ingen skal være formeent som sælger eller yder noget orn, self med et rett Strygetræ at stryge enten Tønde, *Korr eller Setting*[4]) som maalis med.

3.[5])

Øfrigheden i Kiøbstæderne skal flittig Opsiun hafve, oc aargen all Vect, Maal oc Maade lade besee, ligne oc Ofvertrædelse raffe. Paa Landet skulle Amptmændene hafve streng Indseende ed all den Vegt oc Maal, huor ved Kongens oc Kirkens Indomme eller desliige Rettigheder leveeris oc annammis.

4.[6])

Befindis Nogen at hafve eller bruge anden Maal eller Vegt, end som forskrefvet staaer, eller at bruge anden Maal ller Vegt at maale eller veye ud med, end hand bruger at maale *oc*[7]) veye ind med, da skal hand actis som en Falsker, oc hafve sin Boislod forbrudt, ihuo hand oc er.

---

[1]) I N. K. P. har oprindelig staaet „Vect, Maal oc Maade“, der er rettet til „Vect oc Maal“.

[2]) De to sidste Punktummer har oprindelig staaet i D. R. U., men er overstrøget og ikke optaget i N. L.

[3]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—10—2.

[4]) I N. K. P. har oprindelig staaet „Tønde eller Skieppe“, der er rettet til „Tønde, Korter eller Setting“.
D. R. U. og N. L.: Tønde, eller Skeppe,

[5]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—10—3, der er saalydende: Øvrigheden paa hvert Stæd skal det være frit for, saa tit de det got og nødigt eragte, udi en hvers Huse at lade eftersee hvad Maal og Vægt de bruge.

[6]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—10—4.

[7]) D. R. U. og N. L.: eller

Det ellefte Capittel.[1])

Om Skydsfærd, *Gastgiæfvere*[2]) oc Færgemænd.

1.[3])

Øfrigheden *i huer Kiøbsted*[4]) skal beskicke visse Personer, som baade til Lands oc Vands skulle forskaffe den reisende Mand Fordringskab *for en viss Priis, nemlig en Rix-Ort af en Hest for huer Miil, oc for en Baad med to Roers-Karle en Rix-Ort for huer Miil: Oc skal den Reisende bruge denne Fordringskab til næste Gastgiefver.*[5])

2.[6])

Paa Landet skulle ofver alt være visse *Gastgiefvere oc*[7]) Skydsskaffere ved Alfare-Veye; *Gastgiefverne skulle være paa to eller half tredie Miile fra hinanden i det længste, huorsomhelst det skee kand,*[8]) til at forskaffe de Reisende Fordringskab til Lands oc Vands, huilke huer Befalningsmand udi sit anbetroede Ampt ved Fogederne skal anordne oc indsette paa de Stæder bequemmeligst kand være, baade for den Reysende oc dennem som hannem fort-forhielpe skulle.

3.[9])

Til Lands skal for huer Miil af en Hest gifvis om Sommeren, som er fra den 15 May til den 15 Septemb: saavelsom om Vinteren fra den 15 Novemb. til den 15 Martii, tolf Skilling; mens fra den 15 Martii til den 15 May som er for Vaaren, oc fra den 15 Septemb. til den 15 Novemb., som er for Høsten, for huer Miil af en Hest sexten Skilling. Huer Gastgiefver skal hafve

---

1) **Kap.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 11.
2) udeladt i D. R. U. og N. L.
3) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—1.
4) D. R. U. og N. L.: over alt
5) D. R. U. og N. L.: for den Pris, som af Kongen sat vorder.
6) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—2.
7) Ordene „Gastgiefvere oc" har oprindelig staaet i D. R. U., men ere overstrøgne og ikke optagne i N. L.
8) udeladt i D. R. U. og N. L.
9) **Art.** 3, **Iste Del,** var oprindelig indtaget som 3—11—3 i D. R. U. men er der overstrøget og ikke optaget i N. L.
I D. R. U. lød den saaledes:
Till Lands schall for huer Miil af een Hest gifues saa som dend Taxt, som Kongen hafuer ladet giøre, formælder.

Tafle hengendis, huorpaa en huer kand see huor langt det er huer næste Sted, huorthen fra hannem reisis.[1])

4.[2])

Gastgiefveren skal holde sex, fem eller fire Heste i det Mindste udi Beredskab, med behørige Sadeler, Kløfver, Slæder oc Slæb, som den Reisende kand behøfve, for den ordinarie ofvenmeldte Taxt; mens naar større Færd paakommer, skal hand hafve Mact at tilsige næst-omliggende Sogn oc Gaarder ved Lænsmanden, om hand boer saa nær ved Haanden, eller Skydsskafferen, som nær hos Gastgiefveren skal ordineeris. Huilke naar de advaris at skydse, skal uden Undskyldning være færdig med saa mange Heste oc Folk, som behøfvis for Penge at føre efter Taxten; huilke Penge Gastgiefveren skal straxen udtælle oc leveere til dennem uden nogen Ophold: Oc dersom Bonden findis ofverdrig eller modvillig at møde oc skydse, naar hand saaledis lougligen vorder tilsagt, da at søgis derfor, oc bøde for huer Gang ... Lod Sølf.

---

[1]) Med **Art. 3, sidste Punktum**, sammenholdes D. R. U. og N. L. 3—11—3, der er saalydende:

Alle Verterne skulle have den Taxt, som af Kongen sættis, trykt i deris Huse hængendis, at den rejsendis Mand kand strax see hvad hand skal betale.

[2]) **Art.** 4—18 ere udeladte i D. R. U. og N. L. med Undtagelse af Art. 16, der svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—8.

Derimod har D. R. U. og N. L. som 3—11—4 og 5 følgende Artikler:

Art. 4. D. R. U.: Tager Nogen af dend reisendes Mand videre end Taxten tillader, da schal Øfrigheden, naar det for dennem angifues, straffe hannem effter Kongelig Anordning.

N. L.: Tager nogen af den rejsendis Mand videre, end Taxten tillader, eller ikke vil føre for den satte Taxt, da skal . . . (som D. R. U.) . . . Anordning.

(kfr. med denne Art. N. K. P. 3—11—8).

Art. 5. D. R. U.: Huilchen Færgemand viidere begierer, eller tager, til Fragt, eller Færgeløn, enten for ledige Personer, reisige Heste med Karle, Heste og Vogne, end som af Kongen forordnet er, straffis, naar det hannem louligen ofuerbevises, effter Kongl: Anordning.

N. L.: Hvilken Færgemand . . . (som D. R. U.) . . . rejsige Heste med Karle, og Heste, end som . . . (som D. R. U.) . . . Anordning.

(kfr. med denne Art. N. K. P. 3—11—13).

5.[1])

Til Vands skal Gastgiefveren i lige Maader være forplictet at befordre den Reisende med dyctige Baade, som ere vel forsiunede til at roe oc seigle; oc om Færden er saa stor, at hand icke self med sine egne Baade oc Folk saadant kand ofverkomme, da skal hannem fritt være at tilsige næst-omliggende Sogn oc Gaarder, at skydse for Penge med nødtørftige Baade oc Roersfolk, saa som den Reisende begierer: Huorimod hannem skal betalis af en Baad for huer Roerskarl oc for huer Miil inden oc udenskiærs otte Skilling om Sommeren, mens om Vinteren fra Martini indtil Paaske ti Skilling. Med Kongs-Baader forholdis saa som af Arilds Tiid sædvanligt er. Hafver Nogen sin egen Baad, da skal hannem i lige Maade forskaffis dyctige Roersfolk, som for deris Tilbage-Reisis Skyld skulle hafve Helften meere Løn for huer Mand oc huer Miil.

6.[1])

Gastgiefveren skal herberge de Reisendis, oc holde for dennem nødvendig Spiisning, Senge, Ild, Lius, Staldrum oc andet Nødtørftigt. Til een Natts Herberge oc til et eller to Maaltiider er hand dennem forplictet. For Spiisning med gott daglig Mad[2]) *til Middags-Maaltiid shal hannem gifvis ti Skilling for en Hosbonde, oc sex Skilling for en Tienere; mens for Aftensmaaltiid oc Natteherberge med behørig Seng, Ild oc Lius, gifvis for Hosbonden fiorten Skilling oc for Tieneren otte Skilling: For alt huis til Maaltiid eller derforuden drickis, betalis særligen. Vil Nogen self tilrede eller lade tilrede bedre end Vertens sædvanlige Tractament, hand forligis derom særlig med Verten. Hafver Nogen sin egen Spiise med sig, skal hand dog i Billighed betale Verten for Ild, Seng, Dug, oc huis hand hos hannem niuder. Reiser Nogen med sin egen Hest, een eller fleere, da skal Gastgiefveren skaffe hannem Staald-Rum, til at sette dennem under Tag, dog saa at hans egne Heste oc Fæ ey uddrifvis; oc skal hannem gifvis for Høe til en Hest om Natten sex Skilling, oc hafve særligens at betalis efter Landkiøbet.*

7.[1])

Gastgiefveren skal være frii for all Indquarteering i Fredssaavelsom Feide Tiider, item for Udskrifning paa egen Person

---

[1]) Kfr. Note 2, pag. 259.

[2]) I N. K. P. har oprindelig staaet „Øll oc Mad“.

oc to voxne Drenge, som tiener hannem self for Kost oc Løn; item for Landvact, saavelsom Kirkens oc alt andet verdslig Ombud: Derforuden maa hand holde til sit Huusis Fornødenhed allehaande Slags fremmed Drick, som hand dog udi Kiøbstæderne oc ingen andensteds maa sig tilforhandle, oc ey sig befatte med anden Kiøbmandskab imod Byernis Privilegier.

8.[1])

Befindis Gastgiefveren utilbørlig sig at anstillei mod den Reisende, eller imod Billighed oc Lougen hannem at besværge eller opholde, saa oe ey at holde gott Øll oc Mad for Penge, skal hand derfore tiltalis af Fogeden, oc efter Sagens befundne Beskaffenhed oc foregaaende Dom bøde otte Lod Sølf, meere eller ringere til Kongen, for huer Sinde hannem Saadant ofverbeviisis, eller oc gandske at casseeris; derforuden at svare den Reysende for hans erliidende Skade oc Forsømmelse: Huilket i lige Maade skal observeeris med den Reysende, om hand enten uførmer Gastgiefveren, eller Noget til Uplict udinden Skydsfærden begaaer, at hand derfor ved Loug oc Rett tiltalis af Fogeden, oc liider som vedbør.

9.[1])

Ingen Reysende maa drage udaf Gastgiefverens Gaard, førend hand hafver rictig betalt hannem for hans Hest, oc for huis fortæret er; Giør hand det icke, da hafve Gastgiefveren Mact til anholde hannem eller hans Gods indtil hand betaler; oc om hand dertil ey er mæctig, oc den Reysende drager fra hannem uden Betalning, da skal hand siden betale tre dobbelt i huor hand paatrædis.

10.[1])

Ingen Reysende maa uskelligen belade enten Hest eller Baad ey heller riide umaneerlig paa en Hest, eller længre end som Skiftet er, ey heller tage hans Redskab oc Tøig med sig viidere end tilbørligt. Skeer Noget af dette, da bør den Reysende at betale all den Skade som deraf kommer, oc ellers stande derfor til Rette oc bøde efter Sagens Leylighed.

11.[1])

Vdi Kiøbstæderne skal Magistraten være forplictet at forskaffe gode oc bequemme Værtshuuse med Tegn oc udhengte Tafler, baade for Indlændiske oc Udlændiske udi huer Kiøbsted, oc det

[1]) Kfr. Note 2, pag. 259.

efter Byens Størelse oc Fartens eller Reysens Leylighed. Samme Verter skulle være frii for all Byens Skatt oc borgerlige Forrettninger. Saa fremt Øfrigheden det icke forordner, da skulle de self være plictige at loseere de Fremmede, huilken det først af blifver begieret, oc endda staa til-Rette om det klagis for Amptmanden eller Stifts-Amptmanden.

12.[1])

L. B. 43. *Løber Alminding-Vey til oc ofver Elfve, der saa store oc flydende ere, at der kand icke Broe holdis, da skal de flij Færgemand dertil, som hafver Jord næst Elfven: Oc huer som ofver vil fare, gifve for huer Karl en Skilling danske, oc for huer Hest eller Nød to Skilling danske: Vil Nogen hafve en Fædrift ofverført, da foreenis derom med Færgemanden i Billighed. Bøygdemændene skulle forligis med Færgemanden, at hand hafver Fyldiste for dem oc for alle Fattige som i Bøygden ere.*

13.[1])

Vil Færgemanden nøde veyfarendis Mand fleere Pendinge af, eller oc icke vil føre hannem ofver, som Færgeløn vil gifve, men hand maa tøfve forlænge derefter, da skal Færgemanden bøde et Lod Sølf, oc staa den Reysende til-Rette for sin Forsømmelse. Opholder hand hannem en heel Dag, da bøde sex Lod Sølf derfore, oc indestaa hannem som før er sagt.

14.[1])

Gaaer Nogen i Færgen oc bruger den uden Færgemandens Villie, bøde til Kongen to Lod Sølf, oc gifve Færgemanden et Lod Sølf.

15.[1])

Færgemand er plictig at føre de Reysende ofver fra Soelens Opgang indtil Soel er satt.

16.[2])

Fører *hand*[3]) *en*[4]) Tijf ofver viidendis, da miste hand sin Huud, oc heede Tijfvens Staldbroder.

---

[1]) Kfr. Note 2, pag. 259.
[2]) Art. 16 svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—8.
[3]) D. R. U. og N. L.: Skipper, eller Færgemand,
[4]) „en“ udeladt i D. R. U. og N. L.

17.[1])

Farer Færgemand bort fra Færgested, da skaffe Landdrotten en anden Færgemand igien inden tre Nætter, eller bøde fire Lod Sølf.

18.[1])

Blifver Færgen gammel, saa den duer icke meere, da skal Lensmanden strax forskaffe en Anden igien, oc huer Mand i Bøygden skal udgifve sin Deel til dens Betalning udi Billighed; huis de det icke giør, da udsøgis det som anden vitterlig Gield.

19.[2])

Huilken Skipper som far imellem Hafnerne oc Kiøbstæderne, eller Færgemand paa et Færgested, som er imellem tvende Præstegield, der viidendis ofverfører nogen Betler,[3]) med mindre de saadan Pass oc Beviis medbringer, huorefter dem kand tilstædis fra et Sted til et andet at reyse, gifve for huer Person til Straff til de Fattige *et*[4]) Lod Sølf, som af Kongens Foged skal inddrifvis; oc derforuden *skal Skipperen eller Færgemanden*[5]) paa sin egen Bekostning bortskaffe dem til de Stæder som de frakommen ere, oc imidlertiid de paa det Stæd ere, self dennem underholde.

20.[6])

En Skipper[7]) som indfører i Riget[8]) nogen Tatere, hafver forbrudt Skibet *som*[9]) hand hafver at føre, oc sin halfve Bois Lod.

---

[1]) Kfr. Note 2, pag. 259.
[2]) Art. 19 svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—6.
[3]) D. R. U. og N. L.: Hvilken Skipper, eller Færgemand, nogen Betler fra et Stæd til et andet overfører,
[4]) I D. R. U. har oprindelig staaet „et" der er rettet til „tie" N. L.: ti
[5]) Ordene „skal Skipperen eller Færgemanden" er i N. K. P. tilføiede med anden Haand og i D. R. U. og N. L. udeladte.
[6]) Art. 20 svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—7.
[7]) Ordet „En" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand. D. R. U. og N. L.: Skipper eller Færgemand,
[8]) D. R. U. og N. L. tilføier: eller flytter over et Færgestæd til et andet,
[9]) udeladt i D. R. U. og N. L.

21.[1])

Ingen Skipper eller søefarende Mand maa Kongens Baadsmænd, eller Nogen af Soldatesket, være sig Rytter eller Soldater, som i Kongens Tieniste ere, i deris førende Skiberum indtage, oc af Riget oc Landene udføre, uden Kongens, eller deris, som af Kongen dertil ere forordnede, Passer, ey heller fleere *Skibsfolk*[2]) medføre, end de til deris Skibe nødvendig behøfver, *uden*[3]) Skibs oc Godses Fortabelse.

22.[4])

En hver Skipper *som hører hiemme her i Riget*[5]) skal hos det Steds Tolder[6]) huorfra hand seigler, angifve, huor mange Baadsfolk hand inden Skibsborde hafver, oc til sin Reysis Fornødenhed endelig behøfver med sig at føre, saa oc forplicte sig samme Folk naar hand igien til Riget ankommer med sig at føre, med mindre hand lougligen kand beviise, dennem som borte blifver at være døde.

23.[7])

Indtager Skipperen ellers i sit Skib Nogen af Kongens Undersaatter til at udføre, *som ellers kunde oc burde tiene for Baadsfolk eller Soldater,*[8]) da skal hand miste dem, oc gifue for huer Person som hand i saa Maade vil udsnige et hundrede Lod Sølf; oc de som saaledis ulougligen ville forløbe, skal hafve deris Bois-Lod forbrudt, oc settis paa Holmen.

24.[9])

Kongens Toldere skulle paa huer Stæd *her*[10]) i Riget hafve flittig Indseende, naar nogen Skipper bortfarer, at ingen saadanne Personer som her-ofven ommeldt er, med noget Skiberum hemmelig undkommer.

---

[1]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—9.
[2]) D. R. U. og N. L.: Folk
[3]) D. R. U. og N. L.: under
[4]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—10.
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[6]) D. R. U. og N. L.: Tolder i Riget,
[7]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—11.
[8]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[9]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. og N. L. 3—11—12.
[10]) udeladt i D. R. U. og N. L.

Det tolfte Capittel.[1]

Om Adskilligt som Bøigdefolk i *allgemeen*[2]) angaaer.

1.[3])

Saa skal Alminding være, som[4]) den hafver været af gammel Tiid baade det Øfverste oc Yderste. Falder der Trætte om Alminding, oc paa den eene Siide foregifvis at det er Alminding, men paa den anden Siide at det er Nogens egen Jord, da maa den som siger det sit at være, giøre Forbud derpaa, oc forfølge Sagen lougligens. L. B. 58.

2.[5])

Sigter Kongens Foged Nogen at hafve taget Noget fra Kongens Alminding, oc der beviisis at det er tredive Aar siden det er skillt fra Alminding, da være den som det hafver for denne Sag angerløs.

3.[6])

En huer skal niude Sætter oc Fædrift i den Alminding L. B. 59. som ligger til hans Bøigdeloug. Sætters-Mark skal være til Fields, som det hafver været af gammel Tiid: Sætters-Mærke maa Ingen flytte, uden det flyttis did som ingen Mand er til Skade. Til Sætter skal holdis den rette Drift, som af Arilds-Tiid hafver været, oc skal der møde Horn mod Horn, oc Kløf mod Kløf. En huer skal giøre sig Sætter-Boel i Almindingen som vil sidde der om Sommeren.

4.[7])

Kongens Foged skal icke bortbygge nogen Platz i Almindingen, med mindre den ved louglig Besictelse befindis at kunde med Tiden opryddis til et Skatteboel. Byggis oc festis den saaledis til Nogen, da skal hand giøre Giærde L. B. 59. derom inden Aar oc Dag, oc icke oftere flytte den; oc hafve sit Marckeskel paa alle Sider af Gaarden, saa viide hannem forløfvis.

---

[1]) Kap. 12 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 12.
[2]) N. L.: Almindelighed
[3]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—1.
[4]) N. L.: saa som
[5]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—2.
[6]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—3.
[7]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—4.

5.[1]

Dersom Nogen saaer Korn eller slaaer Høe udi Alminding, uden Fogedens Bevilling, da eyer Kongen baade Korn oc Høe.

6.[2]

(L. B. 59.) Almindings-Skow maa en huer bruge som boer der som den tilligger af Arildstiid, saa viit som behøfvis til en huers Brendefang, nødig Bygningstømmer oc Gaards-Brug. Huo som fælder meere Skow ned i Alminding, og brender Braader uden Bevilling, til Oprydning som nu er sagt, søgis derfor som den der hugger udi fremmed Skow.

7.[3]

L. B. 51. C. 4. Rec. p. 358. F. 3. Forordn. ao. 1648.

Huem som optager nogen øde Jord enten udi Herred eller udi Alminding, oc bygger derpaa, da skal hand beholde det i sex Aar uden Leye oc *Leding*,[4]) oc icke være plictig til Budbyrd eller at flytte nogen veyfarendis fattig Mand, oc siden beholde den sin Lifs-Tiid, om hand den holder ved liige, oc giør Rett deraf som Lowen formelder. Hafver hand Hustru eller Børn efter sig, da ere de næst at besidde den for Skellighed.

8.[5]

Naar de sex Aar ere forløbne, da skal Gaarden settis for Leye oc Leding af Soerenskrifveren oc sex skellige Mænd: Siden skal hand bære Bud oc flytte fattige Folk til den næste Boelig, eller bøde derfor efter Lowen. Blifver Trætte om huilket Boelig næst ligger som tilflyttis eller Bud tilbæris skal; da maa Veyen maalis med Stang. Blifver siden samme Gaard igien øde, da bæris Tingbud som tilforn baris, førend den Gaard blef opryddet.

9.[6]

L. B. 18. Huorsomhelst paa nogen Gaard boe fleere Mænd i Huuse sammen end een, da maa de liige frii bruge de Dørre som uskifte ere. Hugger Nogen fleere Dørre, end der vaar den Tiid hand kommer, bøde et Lod Sølf, oc giøre Huuset saa

---

[1]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—5.
[2]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—6.
Kfr. Lauritz Christensens dissenterende Votum.
[3]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—7.
[4]) N. L.: Ledingsbud
[5]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—8.
[6]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—9.

got igien som det vaar, efter Soerenskrifverens oc Laugrettismænds Kiendelse. Fattige Folk at flytte, oc Tingbud at bære, skulle de skifte sig imellem. Brendefang skulle de forskaffe, eftersom de hafve Folk til, oc icke som de hafve Jord til. Tager Nogen Møg fra Andens Part, oc fører det paa sin egen, da betale et Lod Sølf til den Møget aatte, oc møge hannem saa meget Jord igien, oc saa vel som sit eget, der hand møgede med hans Møg, som hand afførde.

10.[1])

Huo som pløyer oc saaer *en Andens Jord,*[2]) oc den tier som Jorden eyer, hand skal lougligen beviise at hand hafde den Ager med Löf oc Villie: Kand hand *det ey*[3]) beviise, da hafver hand Sæden oc sit Arbeid forbrudt: *End giør hand sin Eed paa at hand meente att det vaar hans egen Ager,*[4]) da bør hand at hafve *Vederleg for Sæden,*[5]) men hafve tabt sit Arbeide. Af den ny DanskeLow, lib. 6, c. 15, § 11 et 12.

11.[6])

Til-egner mand sig nogen Jord som hand dog icke besidder, mens en Anden hafver i Brug, da maa hand ey slaa Høe eller skære Korn derpaa; giør hand det, da maa Besidderen giøre hannem femte Stefne, oc lougfeste det som hand slog eller skar, oc skal hand da føre det strax tilbage efterat Dom ved Soerenskrifveren oc sex Mænd[7]) gangen er, oc gielde Besidderen Landnam, oc sværge en Eed at hand førde icke mindre tilbage end hand bortførde. End om hand fører icke tilbage, da søgis det ud som anden vitterlig Gield. (L. B. 16).

---

[1]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—15—12.
I D. R. U., hvor den har været indtaget som 3—12—10, er der i Margen tilføiet følgende: „Denne parragr. schal henføris til den 6te Bogs 15 Capitt:

[2]) N. L.: uden Kære,

[3]) N. L.: ej det lovligen

[4]) N. L.: End siger hand med Eed, at hand saade den Ager af Vaade og Uvidenhed, og meente, at det var hans,

[5]) N. L.: saameget Korn igien til Frøegield som hand saade,

[6]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—10.

[7]) Ordene „ved Sorrenskrifveren oc sex Mænd“ ere i N. K. P. tilføiede med anden Haand.

12.[1])

L. B. 11. Hafver to eller fleere Mænd fellis Afl, Høe eller Korn, da skal Ingen af dem Noget der af borttage, førend det blifver skift dennem imellem. End slaaer den Eene Høe paa den Andens Lod, da bøde icke for,[2]) *imeden*[3]) hand hafver saa meget tilstæde at igienlegge: Men dersom hand bortflytter Alt, da føre det tilbage igien, oc sværge en Eed, at han førde Alt tilbage igien, som hans Grande tilhørde, oc bøde et half Lod Sølf.

13.[4])

L. B. 38. Hafver Nogen Sætterboel eller Græsgang udi Skowe til deris Quæg, da skal de drifve deris Quæg ud tilsammen af Hiemgiærdet, naar to Maaneder ere forløbne af Sommeren, uden dem self med Samraad bedre siunis. Sidder Nogen hiemme siden, da maa Grander hannem det forbiude: Sidder hand længer, da skulle Granderne stefne hannem med femte Stefne til Tinge, oc der skal hand dømmis til at bøde et Lod Sølf, oc oprette dem som paaklager deris Græsværd. Oc skal da til næfnis saa mange Mænd som behofgiøris til at drifve hans Fæ af Hiemgiærdet. Huo af dennem som ey medfarer, bøde et half Lod Sølf til Kongen. Ligesaadanne Bøder skal den oc bøde som farer hiem i Bøigden igien førend rette Tiid er, oc de Andre fare med.

14.[5])

L. B. 39. Hafver to eller fleere Mænd Jord tilsammen inden et Giærde, oc den Eene faaer høstet før den Anden, oc vil hafve sit Fæ deri; da skal hand forvare det, saa det icke kommer i hans Grandis Ager eller Beed: Kommer det deri, da skal hand oprette Skaden efter Dommerens oc Laugrettismænds Vurdeering oc Kiendelse, oc gifve Landnam til den som Korn eller Græs tilhørde. Naar den sidst fick høstet, faaer sit Korn udi Huus, da skal hand som først førde sit Quæg der-

---

[1]) Art. 12 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—11.
[2]) N. L.: bøde hand der ikke for,
[3]) N. L.: den Stund
[4]) Art. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—12.
[5]) Art. 14 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—13.

[La]nd, end da forvare det, at det icke kommer paa den Andens [S]eed, indtil Jefnebeed er, eller betale Landnam til den Græs[s]et eyer.

15.[1])

Bygger mand paa anden Mands Jord, *Huuse, Skiul, Svine-[s]tie, Giærde eller noget Andet*[2]), oc blifver derfore *louglig*[3]) søgt, [o]c hand *disimellem*[4]) retter for sig, oc borttager det som[5]) [h]and bygt eller opsatt hafver, oc giør sin Eed paa at hand [m]eente at det vaar hans egen Grund, være angerløs: End [t]ager hand ey op, *oc kand ey sværge som sagt er, men lader det gaa til Doms, da bøde til Kongen sex Lod Sølf.*[6]) Af den DanskeLow, Lib. 6, c. 15, §. 17.

16.[7])

Udi de Skowe som nyttige ere oc dyctigt Tømmer eller Last deraf kand udbringis, skal ingen ferske Træer huggis til at brende Tiære af, huo det giør, bøde for huert Træ et *Quintin*[8]) Sølf.

17.[9])

Hafver to eller fleere Mænd Skow eller Mark tilfellis, da skal Ingen bruge meere derudi, end som hans Lod kand taale: Oc dersom Nogen vil bruge meere, da maa Lodseyerne biude hannem til Lod, saa at huer sin Part kand udskiftis, paa den samme Maade som Lougen siger om Odelsskifte; thj den bør at niude Skifte, som Skifte begierer. Hafver Nogen fellis Skow med Kongen eller Kirken, da maa hand lade det skiffte ved Soerenskrifveren oc sex uvillige Mænd, om hand vil, saa L. B. 20.

---

[1]) Art. 15 svarer til N. L. 6—15—18.
I D. R. U., hvor Artikelen har været indtaget som 3—12—14, er der i Margen tilføiet følgende: „Denne parragr: henføris til dend 6te Bogs 15 Capitt: 17 §.“

[2]) N. L.: enten Hielm, eller nogen andre Huse, eller Svinesti, eller Gierde, eller noget saadant,

[3]) N. L.: til Tinge

[4]) N. L.: til første Ting

[5]) D. R. U. udelader „som“

[6]) N. L.: det, som hand bygt, eller sat, haver, inden forrelagt Tid, eller andet Ting, men taal Dom, bøde sine tre Mark.

[7]) Art. 16 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—14.

[8]) N. L.: Lod

[9]) Art. 17 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—15.

huer kand viide sin Lod, oc bruge sit Eget, eftersom hannem siunis sig best gafnligt at være.

18.[1])

L. B. 27. Giærder skal skiftis eftersom huer hafver Jord at bruge til. De Gierder som settis imellem Grander, skal være saa høye, at de kand naae op under en Mands Arm: Der skal være en Alen imellem huer Stafre, oc en Støtte hos huer tredie Stafre, oc vel Jordfeste; oc skal Giærdet være saa tyckt at mand kand icke kaste en Bull-Øxe derigiennem. Et andet Slags Giærde kaldis Remmegiærde, der skal være fire Remmer udi, med Kraage ved Enderne, oc festis saa hardt med Stafre oc Vidier, at de icke falde omkring, eller Fæ gaaer derigiennem. Det tredie Slags Giærder kaldis Skiirgiærder, som giøris med Ved; de skulle oc fast opgiøris, oc færdigis paa huor fattis. Det fierde Slags kaldis Hagefieldsgiærder, som mand hafver til *Hafnegaarde*[2]) imellem sine Egner; de skulle være saa tycke, at der icke gaaer Fæ igiennem, da ere de lowlige. Er saadant Giærde nedfalden, da skal huer lucke sin Part. Gjerder Field eller Moose eller Vand for Nogens Jord, da skal det regnis for Giærder imeden det kand hegne; men ganger der Fæ ofver, da skal den som giærde skulde, tage den Skade for Hiemgield som hannem deraf skeer, oc oprette sin Grande all den Skade som hannem derved er vederfaret.

19.[3])

Huer skal hafve sine Giærder færdige til Korsmisse om
L. B. 28. Vaaren, som er den 3 Maii, oc skal holdis færdige indtil Calixti Dag den 14 October, der som Høe oc Korn voxer: Sancti Halvards Dag, som er den 14 Maii, skal Grandstefne holdis, oc da skal seeis om Giærder ere lowlige. Blifver Noget deraf nedbrudt efter den Dag, da skal den betale Skaden som aatte det Fæ der brød Giærdet; men befindis de at hafve været ulouglige, da skal den Gjærdet tilhører betale Skaden, saa som herefter formeldis.

---

[1]) **Art.** 18 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—16.
[2]) N. L.: Have-Gaarde
[3]) **Art.** 19 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—17.

20.[1])

Løber Alfare-Vey igiennem nogen Mands Giærde, da kal der giøris Lid paa, oc en Grinde udi hengis, med fire emmer oc to Korsbaand, oc en Stolpe ved huer Ende, oc engis saa at den falder self til.

21.[2])

Vil mand hafve Giærde imellem Gaarder, som icke hafver r været Giærde, da skal huer giærde, som hand hafver Jord l, saa vel i den eene Gaard som i den anden. Dog skal em foreleggis at skifte dem Giærde imellem oc hafve der idne til, oc skal Lod leggis paa Giærderne, huad heller den ene vil eller icke; oc huer holde ved Mact de Giærder hans od falder paa. Huem som icke vil giærde, da oprette all en Skade deraf kommer. L. B. 29.

22.[3])

Dersom To eller Fleere eyer Jord inden et Giærde, oc den Eene ey lougligens holder sin Part af Gjærdet, saa at Nogens Fæ derofver indkommer udi den Andens Ager eller Eng, da skal den igiennem huis ulouglige Giærde Fæet er indkommen, oprette all den Skade, som den der Fæet eyer, derofver vederfaris, naar det er indsatt af den huis Ager eller Eng det er indkommen paa, huorom hereffter meldis. (L. B. 30).

23.[4])

Eyer mand vanefuldt Quæg, som pleyer at bryde Giærder eller springe derofver, oc hans Grander viide det, da skal de bede hannem holde det hiemme; vil hand icke, oc det kommer siden i Nogens Ager eller Eng, da maa den som Ager eller Eng tilhører, kalde Mænd til at lade see, at det er der indkommen, oc indsette det med Vidne, oc være det i Eyermandens egen Eventyr, oc icke *i dens*[5]) som det indtager, L. B. 31.

---

[1]) **Art.** 20 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—18.
[2]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—19.
[3]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—20.
[4]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—21.
[5]) D. R. U.: og icke i deris
N. L.: og ikke deris,

oc Eyermanden er plictig at betale den Skade det giort hafve huilken to skellige Mænd skulle vurdere om de icke ande ledis kand foreenis. Den som Quæget indtog, skal gif hannem Bud[1]) det tilhører, den samme Dag hand indtog de Vil hand det icke løse, og betale dets Foer i Billighed o det hafver staaet noget, men lader det staa indtil den fem Dag, da beholder hand det som indtog, oc være dermed b talt for all Skaden. Vil Eyermanden sit Quæg udløse, hafver icke Penninge, da skal hand sette hannem Pant, ell fly hannem Forløftningsmænd derfor, som ere gode for betale Skaden: End vil hand icke lade hannem faa sit Qu ud før hand faaer Penninge i Haanden, men svælter ha Quæg, da betale hannem som Quæget tilhører et Lod Sø oc vedergielde hannem sit Quæg igien efter Soerenskrifvere oc skellige Mænds Dom, om hand mister Noget deraf; v hand icke endda udlade Quæget, oc betale som sagt er, d udeske hand sit Quæg, oc liuse hannem Ran paa Hænder, o begiere Sognemænd med sig at fare, oc udtage hans Quæg oc det som betalis skal; Hvem som icke da farer med han nem bøde til Kongen et half Lod Sølf: Kongens Foged elle hans Fuldmectig skal fare med, oc vinder dermed et hal Lod Sølf til Kongen. De som ville imodstaa denne Udtagelse skulle hafve for Hiemgield huad heller de faa Skade elle Meen, oc bøde derforuden til Kongen huer fire Lod Sølf.

24.[2])

Vil Quægets Eyermand det icke udløse, eller giøre For-sickring derfor, som sagt er, men tager det ud, da betale hand den som det indsette foruden Skaden et Lod Sølf for Locke-ran, oc huer som var med hannem til at udtage oc drifve det, et Quintin Sølf.

25.[3])

(L. B. 30.) Paa ofvenbemelte Maade skal ocsaa forholdis, naar Sviin eller andet Boefæ kommer ofver eller igiennem Nogens loug-lige Giærder, fordi Eyermanden icke hafver ladet vocte det

---

[1]) N. L.: Bud, som
[2]) Art. 24 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—22.
[3]) Art. 25 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—23.

tilbørligens. Desligeste naar Nogens Fæ gaaer i den Eenis Ager eller Eng igiennem den Andens ulouglige Giærder, huorom her tilforn sagt er.

26.[1])

Fattige Folk udi huert Præstegield, som Intet hafve at holde sig af self, oc deris Frender icke heller formaa at føde dem, oc de icke ere saa føre, at de self kand komme Gaarde imellem, dennem bør alle Bønder i det Præstegield at flytte, efter den samme Maade oc Orden som Budbyrd skeer paa; Huem som icke saaledis flytter den fattige Vanføre fra sig til den næste Gaard, bøde derfor et half Lod Sølf til Kongen.[2]) Flytter hand hannem icke til Folkis Boelig, men heden-afsiidis udi øde Marke, saa hand døer for hans Forsømmelsis Skyld, eller oc Nogen viiser fattige Folk fra sig, oc icke vil laane dem Huus, saa de døe derofver, bidis af Hunde eller rifvis af Diur, bøde til Kongen tresindstive Lod Sølf. L. B. 56.

27.[3])

Om den som foresidder, icke vil vedtage eller lade indlede den Fattige, da skal den som hannem did-førde, kalde Vidne dertil, oc være saa sageløs, oc den Anden stande der til-Rette for.

28.[4])

Ingen skal fattig Mand flytte om Sommeren siden Soel er sett, oc om Vinteren siden det er mørkt.

29.[5])

De Fattige som self kunde flytte sig, skulle hafve Huus om Vinteren mod Aften, naar Fænet gifvis: Den det necter, bøde til Kongen et Lod Sølf. Døer den Fattige udenfor hans Huus udi samme Natt, da stande til-Rette efter Sagens Beskaffenhed.

---

[1]) Art. 26 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—24.

[2]) N. L. tilføier: ligesaa meget, om hand flytter dem. ud af Præstegieldet, hvor de have hiemme:

[3]) Art. 27 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—25.

[4]) Art. 28 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—26.

[5]) Art. 29 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—27.

18

30.[1])

Blifver nogen fattig Mand siug, oc begierer Præsten, da skal Bonden fare efter Præsten, oc icke føre hannem af sit Huus før Præsten kommer, eller bøde til Kongen to Lod Sølf; uden hand hafde louglig Forfald. Vil Præsten icke komme til hannem, da beviise Bonden det, som efter hannem vaar.

31.[2])

C. 4. Rec. p. 315. Naar nogen Forandring skeer paa Amptmænd eller Fogeder, da skal huerken den som af ny tilkommer af Bønderne nogen Kiendelse fodre eller annamme maa, om de den endskønt godvilligen gifve ville; ey heller Bønderne nogen Kiendelse udgifve *maa.*[3]) Tager Nogen saadan Kiendelse, da C. 4. Rec. p. 343. hafve forbrudt tre dobbelt saa meget til Kongen. Ey heller skulle Bønderne til deris Residentz eller Auflsgaard giøre meere Arbeide end de med Rette plictige ere, eller nogen Arbeidspenge i det Sted udgifve, eller med nogen desliige Tyngsel besværgis. Huo dennem hertil tvinger eller locker, være anseet som Lougens Ofvertrædere.

32.[4])

C. 4. Rec. p. 321. Fogederne skal forundis noget vist Høstarbeide af næstbeliggende Bønder, oc det skal Amptmanden specificeere udi huert Fogderie, saa oc huor mange Dage huer dennem hielpe skal; oc det skal saaledis settis, at det kand være Bønderne uden Forsømmelse paa deris egen Høst, oc uden alt for stor Besværing; oc skulle de intet andet Arbeyde forrette for dennem, enten for Løn eller uden. Samme Bønder skulle oc være frii for all anden Skydsel oc Arbeide, fra den Tiid Pløyningen begyndis, oc indtil Høst oc Høstpløiningen vorder endt.

33.[5])

C. 4. Rec. p. 341. Fogeden skal ey tage ulouglig Foræring af sit Fogderies Bønder, ey heller Kiendelse, Natteholdspenge, ulouglig Støfle-

---

[1]) Art. 30 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—28.
[2]) Art. 31 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—29.
[3]) udeladt i N. L.
[4]) Art. 32 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—30.
[5]) Art. 33 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—31.

[B]ud, *Slactefæis Kiøb uden Bondens Villie,*[1]) Gafver hos Af-[ho]ning, Gafver hos tredie Tage, usædvanlig Paaleg med Nefver, [L]øe, Ved, Tømmerhug oc dets Flaadning eller noget andet [A]rbeide viidere end her tilforn sagt er; item Giestning, eller [L]ogedtønde, *eller Foræring i det Sted hos Arfveskifte eller Gaar-[de]nis Besictelse, eller*[2]) noget Andet, under det Skin at forige [F]ogeder oc Saadant bedrefvet hafve, oc at Almuen de For-[æ]ringer godvilligen udgifve.[3]) Skeer noget saadant ulougligt, [d]a skulle Bøndernis Skudsmaal Ingen befrie, at hand jo der-[fo]re skal stande til-Rette oc straffis.[4])

---

[1]) udeladt i N. L. (kfr. dog Note 3).

[2]) N. L.: eller for Gaardenis Besigtelse; ej heller paa Arve-Skifter, hvor Fogden ikkun møder, som en anden Creditor, hvor Kongens Skatter staa efter, eller for

[3]) N. L. tilføier: Ej heller nøde Bonden til enten Slagte-Fæ, eller andre Vare, imod sin Villie at afhænde.

[4]) N. L. har som Fortsættelse til denne Artikel føiet en fra Frdn. om ulovligt Paalægs Afskaffelse af 5te Febr. 1685 § 1 hentet Bestemmelse.

Frdn.'s § 1 er saalydende:

Skal Fogderne hermed alvorligen være forbuden, at de ingenlunde betynger Almuen med deris Nattehold, Tractament eller foræringer, eftersom saadant alleniste skeer os til sinkelse i Voris rettigheder, oc Bonden i længden til dobbelt Udgift oc skade: Men til de trende Tinge, Vaar- Sommer- og Høst-Tingene, som for Skatternes skyld af Fogderne endeligen bør at holdis, underholdis Fogden med een Tiener, samt Sorenskrifveren oc de andre, som frij Nattehold oc Fortæring derved pleyer at nyde, af de Præste-Gielders Almue, som til Tingene ere paa hver sted indkaldede, saa viit sædvanligt hafver været. Handler nogen Foget herimod, da gifve første oc anden gang dobbelt saa meget igien, skeer det tiire, da hafve sin Bestilling forbrudt. Ey heller maa Fogden søge nogen Betalning hos Almuen for den Fortæring, som een eller anden civil eller militair Betiente kunde nyde hos ham, eller andre, om endskiønt de reyser paa Udskrifning, eller i andre Voris Ærinder; men Almuen bør aldeelis for saadan Udgift være forskaanet, oc een hver at betale Fogden for hvis hand i saa maader med billighed kand begiere.

I et Koncept, der findes blandt Lovarbeidets Papirer, er Frdn.'s Bestemmelse saaledes omredigeret:

Art. 31: Kongens Fogder skulle ingenlunde betynge Almuen med deris Nattehold, Tractament eller Foræringer, eftersom saadant alleniste skeer Kongen til Sinkelse i sine Rettigheder oc Bonden i Lengden til dobbelt Udgift oc Skade; men til

de trende Tinge, Vaar- Sommer- oc Høste-Tingene, som for Skatternis Skyld af Fogderne endeligen bør at holdis, underholdis Fogden med en Tienner, samt Sorenskriveren, oc de Andre, som fri Nattehold oc Fortæring derved pleyer at nyde, af de Præste-Gielders Almue, som til Tingene ere paa hver Sted indkaldede, saa viit sædvanligt hafuer været: Handler nogen Foget herimod, da gifue første oc anden Gang dobbelt saa meget igien; skeer det tiere, da hafue sin Bestilling forbrudt. Eyheller maa Fogden søge nogen Betaling hos Almuen for dend Fortæring, som een eller anden Civil eller Militair-Betiente kunde nyde hos ham, eller andre, om endskiønt de reyser paa Udskrifning, eller j andre Kongens Ærinder; men Almuen bør aldelis for saadan Udgift være forskaanet, oc en hver at betale Fogden for hvis hand i saa Maader med Billighed kand begiere.

I Konceptet er første Passus: „Kongens Fogder . . . Udgift oc Skade" overstrøget og i Margen anmærket: „Indført pag. 66"; (hvilket Tal er rettet til „67"). Med Udeladelse af nævnte første Passus er Artikelen ordlydende indtaget i N. L.

I et andet Koncept blandt Lovarbeidets Papirer er § 9 i Forord. af 5te Febr. 1685 udskrevet oc efter et Notat i samme Koncepts Marg paatænkt sat i Forbindelse med heromhandlede Artikel i 3—12.

Frd.'s § 9 er saalydende:

Eftersom fornemmis at Almuen paa Landet tilføyes stor skade, formedelst een deel af Rættens Betientes ubillig Fordring paa Arfveskifter, oc ellers med Bref-Penge at tage, da skal ingen efter denne Dag, under sin Bestillings Fortabelse, under it skin af een godvillig Gafve, eller hvad anden Prætext det være kand, fordre eller tage meere paa Skifte for sin Umage, med Registering oc Skiftebrefvets forferdigelse, end een Rixdaler, naar ald Boens visse Formue bedrager, frj foruden ald Gield, Tyfve Rixdaler, oc naar dend bedrager fra dend Summa indtil Toe Hundrede Rixdaler, nyde Toe Rixdaler, oc siden af hver hundrede, Een Rixdaler, dog ey høyere end Tie Rixdaler, i hvor stoer Formuen maatte være; hvorpaa Fogden eller hans Hofmand intet hafver at prætendere for sin Umag, saasom hand ickun lader møde paa Skifterne som een anden Creditor, hvor Voris Skatter staar efter. Oc paa det Almuen icke skulle betyngis med Udgift for stemplet Papjr, da ville Vj allernaadigst tillade, at til saadanne Arfveskifter at forfatte, hvor Boen icke meere importerer end Tyfve Rixdaler, maa brugis ustemplet Papiir; Dog at derved ingen Undersleb begaaes af Rættens Betiente, under straf at betale til Qvæsthuset halftrediesindstyfve Rixdaler, saa ofte det skeer.

I Konceptet er denne Bestemmelse omredigeret saaledes:

Ingen Rettens Betiente skall under et Skin af en godvillig Gafue eller hvad anden Prætext det være kand, under sin Be-

34.[1])

Fogederne maa sig intet Jordegods[2]) af de Bønder de self C. 4. Rec. p. 319.
re Fogeder ofver, tilforhandle, ey[3]) heller sig det, om andet
r at bekomme, tilvurdeere lade, under Godsets oc deris Be-
illings Fortabelse. Nødis de til at antage det ved Udleg
ir Skatter eller Bøder, da skal dermed aldeelis forholdis saa
om udi femte Bog om udlagt Gods formeldis.

Det trettende Capittel.[4])

Om Odelsmænd oc Jorddrotter.[6])

1.[5])

Odelsmand oc Jorddrott[6]) er næst til at besidde den Jord L. B. 1, p. 5, fin., oc c. 14.

---

stillings Fortabelse fodre eller tage meer paa Skifte for sin Umag med Registering oc Skiftebrefuets Forferdigelse end en Rixdaler, naar ald Boens visse Formue bedrager fri foruden ald Gield tyfve Rixdaler, oc naar dend bedrager fra dend Summa indtil to hundrede Rixdaler, nyde to Rixdaler oc siden af hver hundrede en Rixdaler, dog ey høyere end tj Rixdaler, i hvor stor Formuen maatte være; hvorpaa Fogden eller hans Hofmand Intet hafuer at prætendere for sin Umag saasom hand ickun lader møde paa Skifterne som en anden Creditor, hvor Kongens Skatter staae efter; oc maa der til saadanne Arfueskifter at forrette brugis ustemplet Papiir, hvor Boen icke meer importerer end tyfve Rixdaler; dog at derved ingen Undersleb begaais af Rettens Betiente under halftrediesindstiufue Rixdalers Straf til Quæsthuset, saa offte det scheer.

Paa Konceptet er i Margen bemærket: „NB. at kunde indføris i dend Art: .31. pag. 66“.

Af Konceptet findes en ordlydende Afskrift, paa hvilken der i Margen øverst er noteret „d: 12. Nov: ♀. 86“, lige derunder med Blyant: „dette schall indføris i dend 31. Articel pag. 67.“, og under denne Blyantsnotits med Blæk: „NB. schall iche indføris i dend 3die Bog, efftersom derom tilforn er meldet i dend 1ste Bog udj det Capittel: om Bref- oc Skrifuer Penge.“

I Overensstemmelse med den sidste Bemærkning er Bestemmelsen ikke optaget i N. L.

[1]) Art. 34 svarer til D. R. U. og N. L. 3—12—32.

[2]) N. K. P. har oprindelig havt „Odelsgods“ der er rettet til „Jordegods.“

[3]) Resten af denne Art. fra „ey heller sig det . . . er i N. K. P. med anden Haand tilføiet i Margen.

[4]) Kap. 13 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 13.

[5]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—13—1.

[6]) Ordene „oc Jordrotter“ i Overskriften samt „oc Jorddrott“ i Begyndelsen af Artikel 1 er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.

hand eyer eller hafver Lod udi *alt det som ligger u-adskilt*, heller end nogen Fremmed, oc bruge all Gaardens Tilliggels dog saa om hand eyer i det ringeste Halfparten, oc raade for half Bygselen, oc er sielf Boeslidsmand eller Huusvik saa det icke skeer en Anden til Fortrængsel, men at han self vil boe derpaa, oc kand sande det med sin Eed: O skal hand da tilsige sin Leylænding før Juel, oc minde hanne fra sig, oc igiengifve hannem sin Feste eller første Tage, o betale hannem huis Aabod hand hafver giort paa Gaarde viidere end hannem vaar ved Lougen paalagt. Ville de andr Odelsmænd eller Medeyere[2]) icke ley. bemeldte deris Me eyere deris Part, da skal hand før Fardag biude dem sl Leye som Andre ville gifve deraf; dog saa at mand skellig kand kiende at de Andris Bud er icke et Afvindsbud. Fare nogen Anden dertil, undtagen den som eyer saadan Lod so sagt er, oc vil boe derpaa, da giør hand Jordran, oc skal d forbiudis did at fare; oc om hand det giør, da skal han fare der af igien, oc bøde til Kongen tre Lod Sølf: Fare hand icke af, da forholdis dermed saa som Lougen siger om dem som besidder *Andens*[3]) Jord utagen.

2.[4])

L. B. 14. End sidder mand paa sin egen Jord, oc ligger nogen Jord eller Platz derop-til udengiærdis, dog inden Præstegiel-det, som hand eyer Lod udi, oc kand bruge sine Aaverke derpaa, da er hand næst at bruge den, om den er ledig. Icke maa hand den Sted eller Platz fremfor andre Lodseyere hafve til sin Gaard, som *Fieldføre*[5]) eller Aa imellemløber.

3.[6])

L. B. 50. Huer Odelseyere oc Jorddrott[7]) maa hugge udi sine Skowe[8]) saa meget hans Anpart oc Lod kand taale, dog at hand icke hugger sine Medeyere til Skade.

---

[1]) udeladt i N. L.
[2]) Ordene „eller Medeyere“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[3]) N. L.: andris
[4]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—13—2.
[5]) N. L.: Field for,
[6]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—13—3.
[7]) Ordene „oc Jorddrott“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[8]) I N. K. P. har oprindelig staaet „Odelsskowe“ der er rettet til „sine Skowe“.

Det fiortende Capittel.[1])

Om Leylændinge.

1.[2])

Dersom Nogen farer til en Andens Jord, at besidde den uden hans Minde, oc hafver icke fest den, da hafve Jorddrotten hans Aufl, oc hand skal betale Landnam til Jorddrotten efter Dommerens oc sex Mænds Sigelse. Vil hand icke fare af Jorden, da skal Jorddrotten stefne hannem til Tinge, oc tage Dom derpaa, oc begiere saa Kongens Fogeds oc Bøndernis Hielp til at føre hannem af sin Jord; oc skal da Kongens Bøder tagis af hans Boe, nemlig to Lod Sølf. Dersom oc Nogen bortfester en Andens Jord, som hannem ey vedkommer at bortfeste, da skal hand igiengifve Bygselpengene til rette Eyermand, oc bøde lige saa meget til Kongen, oc svare derforuden Eyermanden til all Skade oc Hindring. Den som med Videnskab feste Jorden af hannem, miste Bygselpengene, oc bøde half saa meget til Kongen. L. B. 10 oc 14. (L. B. 6).

2.[3])

En huer beholder den Bygsel som hand hiidindtil haft hafver, eller ved Arf oc anden louglig Adkomst fanger. Huor to eller fleere Lodseyere ere udi een Gaard eller Jord, som hafve Bygsels-Rett for nogen Deel der-i, da skal den som størst Lod oc Bygsels-Part[4]) hafver, raade for at feste oc bygge Jorden eller Gaarden bort, oc skal[5]) gifve de andre Medeyere deris Anpart af Bygsel-Pengene huer efter sin *Deel*[6]) oc Rett. Dersom oc to eller fleere eyer lige meget i een Jord eller Gaard med lige Bygsels-Rett, da raade de Bygselen med hinanden, oc deele Bygsel-Pengene som før er sagt, oc skulle icke tilstædis at bygge hinanden til Fortrængsel. Blifve de u-eens huem de vil bygge Gaarden til, da gielde det som de L. B. 1.

---

1) Kap. 14 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 14.
2) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—14—1.
3) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—14—2.
4) I N. K. P. har oprindelig staaet „Bygsel", der med anden Haand er rettet til „Bygsels-Part".
5) Ordet „skal" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
6) D. R. U. og N. L.: Andeel

Fleeste samtycke: Blifve de Alle u-eens, eller der ere ickun to, huilke ey kand foreenis, da gaais derom ved Lod. Huor nogen Jordpart er steent oc reent, oc ligger dog til en Gaard, eller under dens Eyedeele, da er den bygselraadig som eyer samme Jordepart med Bygsels-Rett, dog saa at den icke festis i fra den Gaard som den ligger under.

3.[1])

Hafver een eller fleere Bygsel i en Gaard, oc dog ere andre Medeyere som ingen Bygsel dervdi hafver, da skulle de som Bygsel hafve, kiøbe eller mageskifte de Andre fra sig, eller oc skal den som raader Bygselen fyllistgiøre dennem deris Landskyld. Iligemaade skal den der raader for at bygsle Gaarden, saa som tilforn sagt er, forskaffe de Andre som hafve Bygsels-Rett med hannem deris Landskyld udi rette Tiide.

4.[2])

Er uden Tuifl i F. 8 Forordning om Udskrifning i Norge ao. 66, den 27 Jan.

Ingen Bondekarl maa bevilgis nogen Gaard eller Plats at feste, med mindre hand hafver været udi Kongens Tieniste for Soldat eller Baadsmand, oc derom kand fremviise rictig Beviis oc Pass; huor-med Fogederne skulle hafve et alvorligt Indseende, saasom de acter dertil at svare. Oc skulle Jorddrotterne forplictet være saa længe Nogen af disse findis, at unde dennem Gaardene fremfor Andre for en billig Bygsel som nogen Anden kunde biude, dog saa at det ey kand eractis for Afvindsbud.

5.[3])

C. 4. Rec. p. 346.

Det skal icke tilstædis at nogen Part i en Gaard maa byggis til Fleer end een Leylænding, med mindre deraf aarligen til Landskyld kand udgifvis et Pund Tunge udi Korn, Meel oc Malt, eller oc saa viit af anden Landskyld derimod bør at regnis efter sædvanlig Taxt.[4])

---

[1]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—14—3.
[2]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—14—4.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 27 Aug. 1683.
[3]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 3—14—5.
[4]) N. L. tilføier: Undtagen til Fields og ved Søekanten, og hvor nogen er selv Odelsmand. Da tilladis hand at besidde og bruge det hand ejer; Dog efter det foregaaende trettende Capitels første Artikel.

6.[1])

Vil mand leye anden Mands Jord for en viss Tiid, eller feste den for sin Lifstiid, da skal det giøris med Bref oc Seigl. Udi[2]) *samme Bref skal rictigens indføris de Bygselpenge som Bonden betaler, oc styckeviis indsettis alt huis hand aarligen til sin Jorddrott bør at betale, være sig huad Nafn det hafve kand, ofver huilket Bonden ey skal være forplictet hannem det ringeste at betale eller forære. Oc skal en huer Jorddrott være tiltænkt at handle herudinden med all Rett, Billighed oc Medliidenhed, saa at ingen ubillig Bygsel tagis, huorofver Bondens Middeler, som hand til Gaarden rettelig at bruge behøfver, forsvæckis oc forringis: Desligeste maa Ingen besværge Bonden med Forhøyelse af Landskyld og med ny Paaleg, være sig Arbeyde, Foering, Penge for det eller andet desliige, ihuadsomhelst Nafn det hafve kand, som rette Adkomstbref oc en louglig oc tillbørlig Jordebog sampt Lougen hannem hiemler. Befindis det ved Klagemaal eller af Øfrigheden forordnet Efterspørgelse, at noget saadant er begaaen, da skal Jorddrotten vedergielde Bonden alt huis hannem derudi er skeed forkort, oc bøde derforuden for huer Gang saadan hans Ubillighed befindis, tredive Lod Sølf til Kongen.* L. B. 1.

7.[3])

Leyer mand Anden sin Jord, oc vil icke lade den beholde Jorden som hand den leyede, da maa den som Jorden leyede lade lougfeste eller giøre Forbud paa Jorden, efterat hand for Fogeden hafver fremviist sin Beviis at Jorden er hannem leyet, oc stefne Jorddrotten til det Ting der Jorden ligger: Imidlertiid maa hand bruge Jorden, oc om hans Beviis befindis nøyactig, dømmis hannem den Jord til som hand leyede; huis icke, indstaaer hand Jorddrotten efter den første Artickel *herofven.*[4]) End leyer Nogen en Jord, oc vil den icke beholde, da maa Jorddrotten, efterat den *første Maii*[5]) er forbi, lade self saae Jorden, oc beholde den saa som den Anden icke L. B. 4.

---

[1]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. 3—14—6, men er udeladt i N. L.; kfr. det ved N. K. P. 3—14—20 Anmærkede.

[2]) Resten af Artikelen fra „Udi samme Bref skal . . . er i N. K. P. tilføiet med anden Haand i Margen.

[3]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. 3—14—7 og N. L. 3—14—6.

[4]) N. L.: i dette Capitel.

[5]) N. L.: fiortende Aprilis

hafde leyet den, eller bygge den til en Anden om hand vil; oc den som først leyede, svare baade til Leyen, Leding oc Landskyld, oc all Rettighed for det Aar.

8.[1])

L. B. 1. Naar Fogeden fester Kongens Jord til Nogen for sin Lifs Tiid, da skal hand foruden Bygselen hafve en Støflehuud eller en Rixdaler, huilket Bonden self deraf begierer at udgifve; oc er Bonden icke siden pliotig at gifve Fogeden viidere Fogdependinge for huer tredie Aars Tage.

9.[2])

L. B. 18. Leyer fleere Mænd een Jord tilsammen som er uskift, oc kommer icke Alle lige tiilig til Jorden, da maa den som vil hafve Skifte, begiere af Fogeden eller Læinsmanden at det maa skee med tvende Vidne: Oc skal da Jorden, huad heller Noget af den er ubygt, eller den er bygt til Fleere, maalis udi lige store oc lige vel giødde Parter, saa at den Sidste kand faa lige saa stor Lod som den der først kom; oc giøre siden huilket de ville enten lade Lod gaa, om den Anden kommer tilig nock dertil, eller huer hafve det som hand tager. Huis Jorden siden befindis at være urett skift, da talis derpaa, oc rettis ved Dommerens oc Laugrettismænds Kiendelse. Alt huis Leylændingerne saa hafve skiftet, det beholde de huer medens de boer sammen; men far den Eene bort, oc kommer anden Mand til Jorden igien, da beholder den igienkommer den Lod i Jord oc Huuse som hand hafde der før boede, oc huer niude det hans Formand hafver med Bygning forbedret.

10.[3])

L. B. 5. Bygger Nogen den Jord til en Anden, som hand *først* hafver bygt til een Mand, da skal den beholde Jorden som først festede, om hand kand det skelligen beviise; men den Sidste skal hafve af Jorddrotten lige saa meget Jord andensteds, om hand den eyer; huis icke, da gifve hannem sine Bygselpenge igien, oc dertil saa mange Pendinge som hand

---

[1]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. 3—14—8 og N. L. 3—14—7.
[2]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. 3—14—9 og N. L. 3—14—8.
[3]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. 3—14—10 og N. L. 3—14—9.

skulde haft et Aar deraf i Landskyld, oc bøde til Kongen fiorten Lod Sølf. Oc skal der talis paa inden fiorten Dage efter-at mand hafver faaet at viide at Jorden var bygt til tvende.

11.[1])

Den som hafver festet en Jord, hand skal beholde den saa længe som hand kand beviise at hafve taget sit Aaremaal, om end skønt hand faaer en ny Jorddrott. Hafver hand festet den for sin Lifs-Tiid, oc udgifvet sin Bygsel eller første Tage, da skal hand beholde den saa længe som hand lefver, om end skønt Jorddrotten forandris, saa fremt som hand udgifver den rette deraf gaaende Landskyld oc Rettighed aarligen i rette Tiide, oc ey hugger Skowen til Uplict, som Lougen herefter formelder. Sin Jorddrott skal hand beviise tilbørlig Hørighed oc Lydighed, eller straffis derfor efter Sagens Beskaffenhed. L. B. 1. C. 3. Rec. Art. 42.

12.[2])

Enken skal beholde den Gaard hendis afdøde Mand leyet hafver, saa længe hun sidder Enke, oc giør saa som her næst tilforn sagt er. Men dersom hun vil giftis, da skal den som hende ecter, feste Gaarden af Jorddrotten. L. B. 1.

13.[3])

Til tredie Aars Tage skal alleeniste gifuis af huert *Pund Skyld eller*[4]) Løb Smør, eller to Huder en Rixdaler, oc intet viidere. *I Nordhord-Læn skal*[5]) af en Voge Fisk ey meere oppebærgis end en half Rixdaler. Skaarfisk oc all saadan ulouglig Paaleg skal gandske være afskaffet.[7]) C. 4. Rec. p. 319.

---

[1]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. 3—14—11 og N. L. 3—41—10.
[2]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. 3—14—12 og N. L. 3—14—11.
[3]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. 3—14—13 og N. L. 3—14—12.
[4]) N. L.: Skippund Skyld, Spand,
[5]) N. L.: Og skal
[6]) N. L. tilføier som 3—14—13 en Artikel, der er hentet fra Frdn. om ulovligt Paalægs Afskaffelse af 5 Febr. 1685 § 8, 1ste Del.

Frdn.'s Bestemmelse er saalydende:

For tredie Aars-Tages Udeblifvelse maa oc ingen udviises af sin Gaard, som holder den vel ved lige, eller forbiudes at

14.[1])

L. B. 1. Ingen[2]) maa sette sin Jord eller Gaard for høyere eller større Landskyld end Dommeren med sex skellige Mænd kand kiende lougligt oc rett at være; *oc huilke Gaarde som ere satte forhøyt paa Landskyld, skulle igien afsettis; findis oc Nogen at*

---

bruge dends Jord, naar hand ey af Motvillighed dermed indesidder, men søgis som anden Landskyld, oc skal der udi ey vidlere gifves end een Rixdaler af hver Løb, oc af anden Landskyld efter Proportion.

Denne Bestemmelse i Frdn. er i et Koncept, der findes blandt Lovarbeidets Papirer omredigeret saaledes:

Ingen Leylending maa for tredie Aars Tagis Udeblifuelse udviisis af sin Gaard, naar hand holder dend ved lige, eller forbydis at bruge dends Jord, naar hand ey af Modtvillighed med tredie Aars Tagen indesidder, men søgis som for anden Landskyld, oc skall der udj ey videre gifuis end en Rixdaler af hver Løb oc af Landskyld efter Proportion.

Ordene „oc skall . . . Proportion" er overstrøget; i Margen findes følgende Notat: „Herom ville hans høye Excellencis Betenchende fornemmis om dette insignerede iche kunde udeladis."

Af dette Koncept findes sammesteds 2de Afskrifter, hvoraf de i Konceptet overstrøgne Ord ere udeladte. Paa den første Afskrift (Afskr. I), der alene indeholder denne Artikel, er i Margen noteret: „Herom kunde hans høye Excellencis Betenchende fornemmis, om iche kunde settis at Bønderne schulle være pligtige til at føre deris Landskyld til neste Kiøb- eller Ladested, hvilchet oc saa er conform med dend foregaaende 16 Art:" Paa den anden Afskrift, (Afskr. II), der omfatter samtlige de i dette Kapitel i N. L. fra Frdn. 5 Febr. 1685 optagne Artikler, er i Margen kun noteret: „pag. 9. i Forordningen."

Fra disse 2de Afskrifter er Bestemmelsen ordlydende optaget i N. L. som 3—14—13.

[1]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 3—14—14.

Hele denne Artikel er, saaledes som den lyder i N. K. P., opført i Afskr. II (se ovenfor) som Art. 14; i denne Afskrift er Artiklens sidste Del: „Oc huilke Gaarde . . . derfor tilrette" understreget med saadan Bemærkning i Margen: „Herom ville Hans Høye Excellencis Betenckende fornemmis om dette insignerede iche kunde udeladis". Umiddelbart under denne Bemærkning er med anden Haand tilført: „det insignerede schall udeladis"; derefter er Artiklens sidste Del samt Marginalbemærkningen overstrøgne. Endelig er „Ingen" i Artiklens Begyndelse rettet til „Ingen Jorddrot."

[2]) N. L.: Ingen Jorddrot

være forringe satt, da maa Jorddrotten lade opsette den efter Dommerens oc sex skellige Mænds Tycke: Oc skulle de altiid sette Kongens Leding hos huer Gaard, eller stande derfor tilrette.[1])

15.[2])

All Landskyld skal være betalt til Jule-Aften: *Huem som* L. B. 1.

---

[1]) udeladt i N. L.

[2]) **Art.** 15, 16 og 17 ere uforandret optagne i D. R. U. som 3—14—15, 16 og 17, men derefter undergaaede følgende ved Frdn. 5 Febr. 1685 § 2 foranledigede Forandringer.

Frdn.'s § 2 er saalydende:

Saasom oc hid til dags ere forefaldne adskillige Irringer oc Disputer imellem Proprietarierne oc Bonden, naar Landskylden er blefven tilbuden in Natura, om Varenis døgtighed, rette Vegt oc Maal, oc andet deslige: Saa hafver Vj det gafnligst eragtet, baade for Proprietarien, (som imod een lidelig Lande-Taxt gaar dis vissere paa sin Landskyld) som for Bonden self, (enten hand er nær liggende ved Kiøbstæderne, oc da kand giøre sine Vare beqvemmeligen i Penge, eller oc hand er viitfraliggende, saa at den lange Reyse med sin Landskyld, Leding oc Tiende udi Stigtet falder ham heel besværlig, foruden det, at hand er end da u-vis om Proprietarien icke kand tage Aarsag at forskyde den) at der med blifver forholdet paa følgende Maade, saa vel paa Voris eget Gods, som paa andre Proprietariers. 1. Kornets Taxt af alle slags, maalet oc u-maalet, enten det er Landskyld, Leding, eller Tiende, skal sættis af Stiftsbefalingsmanden oc Superintendenten aarligen i hvert Stigt, inden den 20 Novembris, eftersom det meest udi Vore Kiøbstæder Christiania, Christiansand, Bergen oc Trundhiem paa de Tjder kand gielde; Hvilcken Taxt strax communiceris Amptmændene, Land-Commissarierne oc Prousterne, at der efter forderligst kand stillis Ordre til Fogderne oc Præsterne, dend strax i hver Sogn paa Kirckebacken efter Prædicken at kundgiøre. 2. Een Marck Smør, enten det er Landskyld eller Leding, skal betalis med tre Skilling Danske, oc een Vog Fisk, om det er Tiende Fisk, med tre Ort, men er det Landskyld eller Leding, med een Rixdaler; Paa de andre Jordebogens oc Ledings Vare, som Huder, Talg, x. ville Vj forderligst lade sætte een vis Taxt, saa vel for de Nordenfieldske, som for de Syndenfieldske, hvor efter de udi Penge betales. Efter hvilcken Taxt Voris Leding oc af forleden Aar maa udi alle sine Specier i Penge betales. 3. Oc som Jorddrotten paa denne Maade ey blifver forpligtet, at annamme, eller Bonden at lefvere, Varene in Natura, imod deris Villie, naar efter foresagde Taxt kræfvis eller tilbiudis, Da dersom Bonden udi de nestliggende Fogderier ved

icke betaler til den Tiid, gifve Jorddrotten derfor et Lod Sølf;

Kiøbstæderne ey indkommer der med til sin Hoszbond (om hand er i Stigtet boende) eller til hans Fuldmægtig (som hand bør at hafve udi een af Stigtets Kiøb- eller Lade-Stæder, dersom hand self udi it andet Stigt boer) inden Jule-Aften, eller inden Kyndelmisse-Aften (om Bonden boer lengere end Siuf Miile fra sin Hoszbond, eller hans Fuldmægtig) gifver hand til Straf een fierde Part høyere, efter hvilcken Priis det da maa ved Lov oc Dom, tillige med Processens bekostning, efter Forordningens Maade udsøgis; Huszbonden der imod at være pligtig til at tage imod Pengene, som Bonden tilbiuder, oc for dennem udi Bogen qvittere, samt hostegne, hvad Bonden blifver endelig skyldig, under Restens fortabelse; Dog Præsten at nyde sin Tiende hos Bonden in Natura, om hand det begierer. Med Skatte-Smørets oc Fiskens, saavelsom anden Skatte-Proviants-Taxt blifver forholdet efter Skatte-Brefvenis indhold.

I et Koncept, der findes blandt Lovarbeidets Papirer er N. K. P. 3—14—15, 16 og 17, kfr. ogsaa 5—12—43 samt Bestemmelserne i Forordningen sammenarbeidede og saaledes redigerede:

Art. 15.

Leylændige skulle give slig Landskyld og anden Rettighed, som af gammel Tiid været haver, og Jordebøgerne dennem tilholder, udj Korn, Smør, Huder og andre Vare; men paa det Jorddrotten ey skal være forpligtet at annamme eller Leylændigen at lefuere Varene in natura imod deris Villie, da til at forekomme de adschillige Irringer oc Disputer, som imellem dennem, naar Landskylden er blefven tilbuden in natura, forefalde kunde om Varenis Døgtighed, rette Vegt oc Maall oc andet deslige; skall dermed saa vel paa Kongens som paa andre Jorddrotters Gods paa efterfølgende Maade forholdis:

1. Kornets Taxt af alle Slags maalet oc umaalet . . . (o. s. v. som Frdn.'s § 2, 1 med Undtagelse af, at Konceptet har „Kjøbstæderne Christiania" istedetfor „Vore Kjøbstæder Christiania" og „skal communiceris" istedetfor „communiceris") . . . at kundgiøre.

2. En Marck Smør, enten det er Landskyld eller Leding, skal betalis med tre Skilling Danske, og en Vog Fisch, om det er Tiende Fisch, med tre Ort, men er det Landskyld eller Leding, med en Rixdaler; de andre Jordebogens oc Ledings Vare skall betalis udj Penge efter dend Taxt som saa vel for de Nordenfieldske som for de Syndenfieldske af Kongen sat er; Med Skattesmørets oc Fischens etc:

men dersom hand endda modvilligen forholder sin Landskyld, oc icke betaler den inden Sommernatten, som er den fiortende Aprilis, da tage hand sin Gaard igien paa ny for en billig første Bygsel og dog betale sin forfaldne Landskyld. [1])

I dette Nummer har Konceptet flere Rettelser, hvorefter det er blevet saalydende: En Marck Smør, enten det er Landskyld eller Leding saavelsom oc andre Jordebogens oc Ledings Vare skall betalis udj Penge efter dend Taxt som saa vel for de Nordenfieldske som for de Syndenfieldske af Kongen sat er eller sat vorder.

Art: 16.

Ald Landskyld skal være betalt til Juleaften, men dersom Leylændigen udj de næstliggende Fogderier ved Kiøbstæderne ey indkommer dermed til sin Hosbond (om hand er i Stigtet boende) eller til hans Fuldmectig (som hand bør at hafue udj en af Stigtets Kiøb- eller Lade-Stæder, dersom hand self udj et andet Stigt boer) inden Juleaften, eller inden Kyndelmisseaften (om Leylændigen boer lengere end siuf Mile fra sin Hosbond eller hans Fuldmechtig) gifuer hand til Straf en fierde Part høyere; efter hvilchen Priis det da ved Lov oc Dom tillige med Processens Omkostning maa udsøgis; dog skal Hosbonden derimod være pligtig til at tage imod Pengene, som Leylændigen tilbiuder, oc for dennem udj Bogen quittere, samt hos tegne, hvad Leylendigen blifuer endeligen skyldig, under Restens Fortabelse. Men dersom hand end da modtvilligen forholder sin Landskyld oc iche betaler dend inden Sommer-Natten etc:

Ordet „dog" i 10de Linie i Art. 16 er rettet til „og" og sidste Punktum „Men dersom . . . Sommer-Natten etc:" overstrøget.

Konceptets begge Artikler ere med Iagttagelse af de angivne Rettelser opførte i Afskr. II (se Note 7 Pag. 283—284) som Art. 15 og Art. 16; i denne Afskrift er i Margen ved 15 Art. med Rødt anmærket „pag. 2 i Forordningen" og ved Art. 16 ligeledes med Rødt „pag. 3 i Forordningen" samt Ordene „eller Lade-Stæder" i Art. 16 i Texten understrøgne med Rødt og med følgende Tilføielse med anden Haand i Margen: „de Ord eller Lade-Stæder schall blifue staaendis."

Fra denne Afskrift ere Bestemmelserne ordlydende optagne i N. L. som 3—14—15 og 16, kun med den Forskjel, at Afskriftens Ord i Art. 15 „Disputer" og „communiceres" ere gjengivne med „Tvistigheder" og „meddeles."

[1]) Kfr. N. K. P. 5—12—43 i. f. Slutningsordene „og dog . . . Landskyld" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand i Margen.

16.[1])

Leylændinge skulle gifve slig Landskyld oc anden Rettighed, som af gammel Tiid været hafver oc Jordebøgerne dennem tilholder, udi Korn, Smør, Huder oc andre Vare,
C. 4. Rec. p. 316. *huilke oc strax af Jorddrotterne skulle antagis, om de ere uforderfvede oc som vedbør; oc maa Ingen nøde sin Leylænding til*
C. 4. Rec. p. 347. *at gifve sig Pendinge eller andre Vare til Landskyld, end huis altid ganget hafver, oc bør at gange med Rette.*

17.[2])

Dog efterdi undertiden Misvæxt er paa Kornet, Fiskeriet oc undertiden slaar Feyl, da skulle paa saadanne Tiider Stifts-Amptmændene, med de næst-resideerende Amptmænd, sampt Bispen, paa de Stæder hand er, saa oc Laugmanden, sette oc taxeere huad Leylændingerne udi Penge for slig Landskyld, som de af bemeldte Aarsager icke kunde til-veye-bringe, paa de Stæder bør at gifve; oc maa ingen Landdrott, under Straff som vedbør, sin Leylænding imod oc ofver saadan Taxt besværge.

18.[3])

C. 4. Rec. p. 317. Bønderne skulle icke være forplictet at føre deris Landskyld viidere end til næste *Kiøbsted;*[4]) oc naar det skeer, eller oc at Landskylden nærmere annammis, skal dog Bonden intet ydermeere affodris for Førsel.

19.[5])

Dersom den meste Deel af Landskylden blifver soldt af

---

[1]) Art. 16, se Note 2 p. 285.
[2]) Art. 17, se Note 2 p. 285.
[3]) Art 18 svarer til D. R. U. 3—14—18 og N. L. 3—14—17. Denne Artikel er indtaget i Afskr. II (se Note 7 Pag 283—284) som Art. 17 og kun deri forskjellig fra N. K. P. at Ordet „Kiøbsted" er rettet til „Kjøb- eller Lade-Sted." I Margen er tilføiet først følgende: „Herom kunde Hans Høye Excellencis Betenchende fornemmis, om iche kunde settis at Bønderne skulle være pligtige til at føre deris Landskyld til neste Kiøb- eller Ladested, hvilchet ogsaa er conform med dend foregaaende 16 Art:" og derefter med anden Haand: „de Ord eller Ladestæd schall blifue staaendis."
[4]) N. L.: Kiøb- eller Lade-Stæd
[5]) Art. 19 svarer til D. R. U. 3—14—19 og N. L. 3—14—18.

Jorddrotten, da skal Bonden icke nødis til at føre noget ringe Øfrigt, (som oc kunde blifve soldt, om icke vaar at mand under det Skin Bønderne til Andet at hente vilde bruge;) Men de føre det Alt, eller en stor Anpart deraf tilhaabe, oc de da paa visse Stæder af Fisk niude saadan Førings-Vog, som de af Alders [1]) bekommet hafve, oc ey at tøfve i Stæderne, meden strax maa begifve sig hiem igien. Oc eftersom tvende Reyser til Stefne udi Bergen, om Vaaren oc Høsten pleyer at skee, da skulle de Vaar-Reyser som Bondens Fiskerie forsømmis med, indstillis, (uden det kand være paa nogle Dagis Tiid til næste Hafn;) oc skulle ellers Varerne føris, som mest sædvanligt, til Høst-Stefne, naar det oc Bønderne for deris Fiskerie er mest uden Skade: Oc huo ellers nogen Vare vil fremskicke, skal det self bekoste, eller paa andre Jacter indfracte.

20. [2])

Naar Bonden betaler sin Landskyld, da gifve hand Intet for O. 4. Rec. p. 343.

---

[1]) N. L.: af Alders tid

[2]) **Art.** 20 svarer til D. R. U. og N. L. 3—14—20; den er, trods det i Rev. Kom. Forhandl. Prot. 29 August 1683 Anmærkede, ordlydende optaget i D. R. U., men i N. L. givet følgende Affatning:

Landdrotten, eller Fogden, skal levere hver Leylænding en beqvem Bog, som hand altid skal have hos sig, naar hand betaler sin Bygsel, Landskyld, Støvlehud, tredie Aars Tage, eller anden Rettighed af sin Gaard, eller Jord, at det i samme Bog kand blive afskrevet. Og skal Bondens Bog komme lige over eens med Landdrottens, eller Fogdens, Bog, som de rigtig skulle holde, hvis de derfor ikke ville stande til Rette, paa det at, om Bonden miste sin Bog, hand derfor dog ej to gange betale skulle; Og skal Bonden for at afskrivis aldelis ingen Betaling give.

Ved N. K. P. 3—14—20 ere Bestemmelserne i Frdn. om ulovlig Paalægs Afskaffelse i Norge af 5 Febr. 1685 §§ 6 og 7 indarbeidede og i N. L. givne Plads som 3—14—19 og 21 til 26.

Frdn.'s Bestemmelser ere saalydende:

5. Ingen Proprietarius maa understaa sig at øfve nogen Gevalt imod deris Tiennere, under Tyfve Rixdalers Straf til Qvesthuset, naar det hannem første gang ofverbevjses, skeer det anden gang, da miste sin Bøxel-Ret, oc om ingen Bøxel-Ret hafvis, da Bonden at være frj for Toe Aars Landskyld oc ald Arbeyde; skeer det tiire, da Godset til Os at være forbrudt. Ey heller maa nogen længere forholde Bønderne de tilforordnede

at afskrifvis; begierer Bonden Seddel af Fogeden for Kongens

Bøger, mens være tiltenckte, dennem der med i det seeniste inden første Vaar-Ting, oc i Nordlandenè inden førstkommendis Høste-Ting at forsiune, Oc skal Bonden for slige Bøger gifve Toe Skilling for hver Arck, oc der udi, for det som annammis, støckvjsz Qvitteris, oc med Bonden rictig Afregning giøris, om hvis hand for den forbigangne Tjd skyldig er, oc naar bemelte Bøger ere fuldskrefne, skal Bønderne andre nye imod fornefnte Taxt forskaffis, oc saaledis der med Aar efter andet continuere. Kand Bonden bevjse, at hand forinden hafver søgt Proprietarien, eller, hvor hand uden Stigtet boer, hans Fuldmectig, enten i Huset eller paa Tinget, oc hand dog ey hafver vildet lefvere ham Bog, oc der udi giort med ham Afregning, da hafve samme Proprietarius tabt sin Restantz hos Bonden, baade for dette oc forrige Aaringer. Skulle oc befindis at Proprietarien hafver forurettet Bonden, ved dend giorte Afregning, da betale hand Bonden det igien, oc miste derforuden ligesaa meget, som hand Bonden hafde forurettet for, udi dend tilkommende Landskyld. Ey heller skal nogen Hoszbond sine Bønder med Skytzfærd eller Fløtning besverge, længere end toe eller tre Miile Veys tillige, oc det icke oftere end tre eller fire gange om Aaret. Giør nogen herimod, da betale hand Bonden for hver Miil, hand hannem, ofver hvis forskrefvet staar, med Skydsfærd besværger, een Rixdaler.

6. Belangende Foernød, Arbejds-Penge oc Kiendelse, da som een stoer deel Proprietarier ubilligen har tilholdet sig det, som dem ingenlunde med rette tilkom, ey heller til Os, førend Godset blef udlagt, noget der af befindis at være gifvet, saa ville Vj, at her efter ingen Bonde skal være pligtig til at betale nogen Foernød, Arbeyds-Penge eller Kiendelse, som Bønderne tilforn icke har gifvet til Os, langt mindre det, som i gamle Tjder af Amptmændene var paalagt for færsk Mad oc andet Arbeyd til Kongs-Gaardene, med mindre de klarlig med Skiøder kand bevjse, at det der, med udtrygte Ord er indført, saa oc med Attest fra Rente-Cameret, at det dem, ligesom anden Landskyld, til betaling er blefven beregnet; Dog hvor deslige ey er Proprietarierne beregnet, oc alligevel findis i gamle Jorde-Bøger, skal det Os fremdeelis følge; hvorfore oc Bønderne for ald Restantz af saadan ulovlig fersk Mad, Foernød, Arbeyds-Penge oc Kiendelse, som nogen Jorddrot endnu kunde søge dem for, skal være frj oc forskaanede. Mens hvor nogen er lovlig berettiget til Foernød oc Arbeids-penge, som Bønderne af Arrildstiid har gifvet efter ældre Skiøder oc Jorde-Bøger, end Aar 1640, som oc saaledis maatte ved hver Bondes Nafn der udi findis specificeret, der maa dog icke tages meere af Løben, Skippundet eller Spannet, end sexten Skilling Danske,

andskyld, da gifvis den hannem for en Skilling Danske. Foge-

oc ingenlunde Bonden være forpligtet, at føde noget Nød, Koe eller Hest, ey heller giøre noget Arbeyd, mens derfore være forskaanet, saavelsom for Arbeidet til gamle oc privilegerede Sæde Gaarde, naar hand derfra længere end toe Miile er beliggende, oc om hand inden tvende Miile der hos er beliggende, maa hand dog ey med meere Arbeyde besvergis, end sædvanligt været hafver. Ellers skal een hver Jorddrot bruge dend Moderation imod sine Bønder, at de icke kand hafve skiellig Aarsage til at klage, saafremt de icke i længden vil svare Os, icke alleeniste til de af Godset gaaende Skatter oc Tynger, mens end ocsaa bringe det i dend fuldkommen Tilstand, med Bygning, Mandskab oc Qvæg, at det til ald Landskyld oc Skatter self kand svare.

7. Bøxelen angaaende, da i hvor vel Vj hafde formodet, at een hver retsindig Patriot oc Landdrot skulle meere hafve anseet det gemeene beste oc Landets conservation, end sin egen Nytte oc Fordeel, saa maa Vj dog ugierne fornemme, at eendeel, baade de, som self eyer Gods, saavelsom andre, som ickun med noget Gods i deris Lifs Tiid ere beneficerede, hafver betient sig af den Kierlighed oc Attraa, som een hver ærlig Bonde har haft til at besidde sine Forfædris Gaarde oc Jorde-Parter, oc der ofver sat Bøxelen saa høyt, at de aldrig har kundet betale dend, mens omsider vaaret tvungen til at forlade Huus oc Hiem, ja endelig Landet, for mangel af Bøxelens betaling, Hvorudofver Vj hafver vaaret uforbigiengeligen foraarsaget, at raade boed paa saa stoer oc farlig een Miszhandling, oc til den Ende allernaadigst befaler, At ingen, i hvo hand være maa, skal her efter (indtil een algemeene Taxt oc Ligning maa vorde sat paa hver Gaards Eyendom, efter dends Godhed) fordre eller tage meere af dend som een Gaard bøxle vil, end i det høyeste Tie Rixdaler af it Skippund Tunge, oc Fem Rixdaler af een Hud, oc af de andre species efter samme Proportion; dog hvor nogen sær Herlighed findis med Fiskerj eller andet (hvor af Bonden nogen virckelig Nytte Aarlig kunde hafve, oc hand ingen sær afgift derfor gifver, eller noget i dend Aarlig Landskyld ham derfor er tilregnet) deraf maa tagis, ofver forige Bøxels-Taxt, den tredie Deel af de tre første Aars beløb, som den Bøxlende Bonde ved sin høyeste Eed forklarer, det at hafve importeret udi det høyeste; hvilcken Bøxels forhøyelse først efter de tre Aars forløb af dend Bøxlende Bonde skal betales, eller af hans Arfvinger (om hand imidlertid ved Døden afgick) efter Proportion, af de Aaringer de dem udi Brug haft hafver, hvorimod ringere Bøxel tages skal af it Spand til Søes, oc i andre slette Egne, Nemlig een tredie Deel ringere af dend ofvenbemelte satte Taxt, oc hvis nogen icke skulde kunne ofverkomme at betale de udlofvede

den skal oc saa gifve Bonden en Seddel paa sin Bygsel, Støfle-

---

Penge strax, da bør hand derfor icke miste Gaarden, langt mindre trengis siden derfra, naar hand har tienlige Vare at betale dend resterende Bøxel med, efter dend Taxt, som udi den anden Artickel om meldis; Iligemaade skal Bønderne, som staar i Restantz for høyere Bøxel, end forskrefvet staar, icke være pligtige meere der af, end efter forskrefne Taxt at betale, oc dersom de kand bevjse, allerede saa meget eller meere der af at hafve betalt, da skal de være frj for videre bøxel at udgifve; oc skal een hver Proprietarius eller Jorddrot være forpligtet, hvis Bonden tjd efter anden betaler, paa hans Landskyld saa længe at afskrifve, indtil dend gandske er afbetalt, oc hvis hand siden kand til Veyebringe, paa Bøxelen, saa at af Bøxelen ey noget annammis, førend Landskylden gandske er clareret. Bøxel-Zedelen skal oc her efter forfattis ved Dag oc datum paa det stemplet Papiir №. 10, uden nogen Skrifverpenge derfor at tage, oc der udi Nafngifvis Gaardens oc Pladsens Leylighed af Landskyld oc Taxt, samt Bøxelens Summa, om dend paa enten af Siderne skal være af nogen Værd, oc ellers læsis paa neste Ting efter, om dend skal være dend Bøxlende til nytte; Oc skal de, som efter Bondens død efter Loven ere nermest til at bøxle Gaarden, oc af dem igien de, som for Soldater hafve udtient deris Aar, oc hafve lovlig Pasz, dend, frem for anden, beholde, imod foresagde Taxt, naar de dertil ere døgtige. Naar oc nogen vil søge sin Bonde for Restantz, i hvad Nafn det hafve kand, ved Udleg, Da skal Dommerne vel i agt tage, at Bonden icke fratagis hvis hand til sin Auflings eller Fiskeries Fortsettelse nødvendig behøfver; Forseer sig nogen herimod, enten med hemmelige Tingninger at giøre, eller tage forud ringeste Tilgift af Vare, Foræring, eller anden Villighed, for der ved at tilvende sig meere til bøxel, end nu tilladt er, da skal hand, naar der paa klagis, legge Sagen fra sig ved sin Eed, eller, efter Bondens derpaa aflagde Eed, gifve hannem det dobbelt tilbage igien, oc hafve forbrudt sin Bøxel-Ræt. Hvis oc nogen skulle fatte de Tancker, heller at vilde bruge Gaarden self til een Auflsgaard (hvormed maa fornemmis hidindtil stoer Miszbrug at være skeet, i det at Eyermændene icke svarer lige ved andre Bønder, med Skydtz oc Fløtning, samt Udskrifning oc anden Bonde-Rettighed, som ingenlunde herefter maa tilstedis) end at vilde bøxle den bort for denne satte Taxt, da som det geraader til Landets Sveckelse paa Mandskabet, maa det aldeelis icke tilladis, naar hand har een anden Aufls-Gaard ved det stæd, hvor hand boer, med mindre hand af saadan nye Aufls-Gaard vil herefter gifve dobbelt Skat, oc udreede dobbelt Mandskab, efter Gaardens Proportion.

...ud oc tredie-Aars-Tage, oc Bonden betale derfor to Skilling

I et Koncept, der findes blandt de vedkommende Lovarbeidet bevarede Aktstykker, ere disse Forordningens Bestemmelser omarbeidede og saaledes numererede og redigerede:

20 Art: (i Konceptet).

Ingen Landdrot maa besverge sine Leylendinger med Skydsfærd eller Fløtning lengere end to eller tre Mile Veys tillige, oc det iche oftere end tre eller fire Gange om Aaret; giør Nogen herimod, da betale hand Leylendingen for hver Miill hand hannem, ofuer hvis forschrefuet staar, med Skydtzfærd besverger, een Rixdaler.

De tvende sidste Ord „een Rixdaler" ere overstrøgne og „2 Lod Sølf" tilskrevet i Stedet. Saaledes rettet er Artikelen ordlydende indtaget som Art. 19 i Afskr. II (se Note 7 Pag. 283—284), i hvilken Ordene „to eller" og „tre eller" ere overstrøgne, og i hvis Marg er henvist til „pag. 5 § 6 i Forordningen". Saaledes rettet er Bestemmelsen ordlydende optaget i N. L. som 3—14—19.

21 Art. (i Konceptet).

Ingen Jorddrot maa understaa sig at øfve nogen Gevalt imod deris Tiennere, under tyfve Rixdalers Straf til Quæsthuset; skeer det anden Gang, da miste sin Bøxelret, oc om ingen Bøxelret hafuis, da Leylændigen at være fri for toe Aars Landskyld oc ald Arbeyde; skeer det tiere, da Godset til Kongen at være forbrudt.

Ved denne Artikel er i Konceptet i Margen tilføiet til Indtagelse efter Qvæsthuset i Artikelens 3die Linie Ordene: „naar det hannem første Gang ofuerbeviisis", kfr. Forordningens § 5 i Begyndelsen. Med denne Tilføielse er Bestemmelsen ordlydende indtaget først som Art. 21 i Afskr. II (se Note 7 Pag. 283—284), i hvis Marg er henvist til „pag. 5 i Forordningen", og dernæst som 3-14—21 i N. L.

22 Art. (i Konceptet).

Ingen Landdrot maa forholde sine Leylændige de tilforordnede Bøger; og skal Leylændingen for slige Bøger gifue toe Skilling for huer Ark, oc der udj for det som annammis styckviis quiteris oc med Leylændingen rigtig Afreigning giøris, om hvis hand for dend forbigangne Tiid skyldig er, oc naar bemeldte Bøger ere fuldskrefne, skal Leylændingerne andre nye imod fornefnte Taxt forskaffis, oc saaledis dermed Aar efter andet continuere; kand Leylændingen bevise, at hand forinden hafuer søgt Landdrotten, eller, hvor hand uden Stigtet boer, hans Fuldmechtig, enten i Huset eller paa Tinget, oc hand dog

danske: Dog skal Fogeden derpaa holde rictig Bog, om saa

---

ey hafuer villet lefvere ham Bog, oc derudj giort med ham Afregning, da hafue samme Landdrot tabt sin Restantz hos Leylændingen, baade for det oc forrige Aaringer. Skulle oc befindis, at Landdrotten hafuer forurettet Leylændingen ved dend giorte Afregning, da betale hand Leylændingen det igien, oc miste derforuden lige saa meget som hand Leylændingen hafde forurettet for, udj dend tilkommende Landskyld.

Denne Art. er ordlydende indtaget i Afskriften som Art. 22 med Henvisning i Margen til „pag. 5 i Forordningen." I N. L. (3—14—22) er den saalydende: Ingen Landdrot, eller Foged, maa forholde Leylændingerne de tilforordnede Bøger; . . . (o. s. v. som i Konceptet, kun med den Forskiel, at N. L. har „fortfaris" i Stedet for „continuere").

23 Art. (i Konceptet).

Ingen Leylænding skal være pligtig til at betale nogen Foernød, Arbeydspenge eller Kiendelse som de tilforn iche har gifuet til Kongen; langt mindre det som i gamle Tider af Amtmændene var paalagt for færsch Mad oc andet Arbeyd til Kongsgaardene, med mindre der klarlig med Skiøder kand bevisis, at det der med udtrygte Ord er indført, saa oc med Attest fra Kongens Rente-Cammer, at det Jorddrotten ligesom anden Landskyld til Betaling er blefuen beregnet; dog hvor deslige ey er Jorddrotten beregnet oc alligevel findis udj gamle Jordebøger, skal det Kongen fremdelis følge.

Mens hvor Nogen er lovlig berettiget til Foernød oc Arbeydspenge, som Leylændingerne af Arrilds Tiid hafuer gifuet efter ældre Skiøder oc Jordebøger end Aar 1640, som oc saaledis maatte ved hver Leylendings Nafn derudj findis specificeret, der maa dog ey tagis mere af Løben, Skippundet eller Spandet end sexten Schilling dansche, oc ingenlunde Leylændingen være forpligtet, at føde noget Nød, Koe eller Hest, ey heller giøre noget Arbeid, mens derfor være forskaanet, saavel som for Arbeidet til gamle oc privilegerede Sædegaarde, naar hand derfra lengere end to Miille er beliggende, oc om hand inden tvende Mile derhos er beliggende, maa hand dog ey med mere Arbeide besvergis end sædvanligt været hafuer.

Ved denne Artikel er der i Konceptet i Margen bemærket: „d: 13 Junij ☉ 86. Denne Articel siuntis de Herr. Commissarier af Loven kunde udeladis eller oc saaledis indrettis: Ingen Landdrot maa fodre eller tage nogen Foernød, Arbeidspenge, Kiendelse eller deslige af sin Leylænding med mindre hand dertil af Arrilds Tiid hafuer været berettiget. NB. Giesterie i Danm℞."

Artikelen er ordlydende indført i Afskriften som Art. 23

ar at Bonden ingen Seddel begierede eller sin Seddel miste,

med Henvisning til „pag. 6 i Forordningen“ og med følgende Bemærkning i Margen: „Herom kunde iligemaade Hans Høye Excellencis Betenchende fornemmis, om denne Articul kunde blifve bestaaendis, eller og om det med Foernød, Arbeidspenge og deslige skulle forholdis i Norge, saasom med Gjesterj og deslige udj Danmarck“. Lige under disse Ord er i Margen yderligere og med anden Haand tilføiet: „Dette schall forblifue saaledis, som det nu findis forandret.“ Artikelens Text er nemlig i Begyndelsen forandret saaledes: „Ingen Leylænding skal være pligtig til at betale nogen Foernød, Arbeidspenge eller Kiendelse, som de tilforn iche har gifvet til Kongen; ey heller det som i gamle Tider af Amtmændene var paalagt for færsk Mad og andet Arbeyd til Kongs Gaardene, med mindre Kongens Skiøde udtrykkeligen formelder hvad til Foernød oc Arbeidspenge schall gifuis, eller oc det med Attest fra Kongens Rente-Cammer bevisis, at det Jorddrotten ligesom anden Landskyld til Betaling er blefven beregnet eller udlagt.“ Resten af Artikelen fra „dog hvor deslige“ er ikke undergaaet nogen Forandring i Afskriften.

Saaledes rettet er Artikelen optaget i N. L. som 3—14—23, kun med den Forandring, at N. L. i Stedet for „specificeret“ har „stykkevis antegnet“ og i Stedet for „og ingenlunde Leylændingen“ har „og Leylændingen ingenlunde.“

24. (i Konceptet).

Ingen Jorddrot, i hvo hand være maa, skal herefter (indtil dend algemeene Taxt oc Ligning kand vorde sat paa hver Gaards Eyendom efter dends Godhed) fodre eller tage mere af dend som en Gaard bøxle vil, end i det høyeste tie Rixdaler af et Skippund Tunge oc fem Rixdaler af en Hud, oc af de andre Species efter samme Proportion; dog hvor nogen sær Herlighed findis med Fischerie eller Andet (hvoraf Leylendingen nogen virchelig Nytte aarlig kunde hafue, oc hand ingen sær Afgift derfor gifuer, eller Noget i dend aarlig Landskyld ham derfor er tilregnet) deraf maa tagis ofuer forige Bøxels Taxt, dend tredie Deell af de tre første Aars Beløb, som dend bøxlende Leylænding ved sin høyeste Eed forklarer, det at hafue importeret udj det Høyeste; hvilchen Bøxels Forhøyelse først efter de tre Aars Forløb af dend bøxlende Leylænding skal betalis, eller af hans Arfuinger (om hand imidlertid ved Døden afgich) efter Proportion af de Aaringer de dem udj Brug haft hafuer, hvorimod ringere Bøxel tagis schall af et Spand til Søes, oc i andre slette Egne, nemlig en tredie Deell ringere af dend ofuenbemelte satte Taxt, oc hvis Nogen iche skulle kunde ofuerkomme at betale de udlofuede Penge strax, da bør hand derfor iche miste Gaarden, langt mindre trengis siden

hand derfor ey to Gange betale skulde: Udi huilken Bog om

derfra, naar hand har tienlige Vare at betale dend resterende Bøxel med efter dend Taxt som udj dend 15 Articel ommeldis; jligemaade skall Leylendingerne, som staar i Restantz for høyere Bøxel end forschrefuet staar, iche være pligtige mere deraf end efter forschrefne Taxt at betale, oc dersom de kand bevise allerede saa meget eller mere deraf at hafue betalt, da schall de være fri for videre Bøxel at udgifue; oc skal en hver Jorddrot være forpligtet, hvis Leylændingen Tiid efter anden betaler paa hans Landskyld, saa lenge at afschrifue, indtil dend gandsche er afbetalt, oc hvis hand siden kand til Veye bringe paa Bøxelen, saa at af Bøxelen ey Noget annammis, førend Landskylden gandske er clareret.

Denne Artikel er ordlydende, kun med Udeladelse af følgende Ord i Begyndelsen: „herefter (indtil dend algemeene Taxt oc Ligning kand vorde sat paa hver Gaards Eyendom efter dends Godhed)", indtaget i Afskriften med Henvisning til „pag. 7 i Forordningen": derefter er store Partier af Artikelen i Afskriften overstrøgne og det Øvrige undergaaet et Par Forandringer. I dens rettede Form lyder den saaledes: „24 Art. Ingen Jorddrot, i hvo hand være maa, skal fodre eller tage mere af dend som en Gaard bøxle vil, end i det Høyeste tie Rixdr: af et Skippund Tunge og fem Rixdaler, af en Hud, og af de andre Species effter samme Proportion; dog hvor nogen sær Beleilighed eller Herlighed findis maa tagis ofver forige Bøxels Taxt, dend tredie Deel mere, hvorimod ringere Bøxel tagis skal af et Spand til Søes, og i andre slette Egne, nemlig en tredie Deel ringere af den ofvenbemelte satte Taxt."

I denne Form er Artikelen optaget i N. L. som 3—14—24, kun med den Forandring, at N. L. har „Vare" i Stedet for „Species".

25. (i Konceptet).

Bøxel Zedelen skall forfattis ved Dag oc Datum paa det stemplet Papiir Num. 10 uden nogen Skrifuerpenge derfor at tage, oc der udj nafngifuis Gaardens oc Pladtzens Leylighed af Landskyld oc Taxt, samt Bøxelens Summa, om dend paa enten af Siderne skal være af nogen Værd, oc ellers læsis paa neste Ting efter, om dend skal være dend Bøxlende til Nytte; Oc skal de som efter Bondens Død efter Loven ere nermest til at bøxle Gaarden, oc af dem igien de som for Soldater hafve udtient deris Aar, oc hafue lovlig Pas, dend, frem for anden, beholde, imod foresagde Taxt, naar de der til ere døgtige.

I denne Artikel er i Konceptet Ordene „Num. 10" i anden Linie rettet til: „til tolff Skilling danske" og Slutningen saaledes forandret: „Oc skal de som efter Bondens Død efter

Mangel findis, da de derfor tilbørligen tiltalis oc stande til Rette.

Loven ere nermest til at bøxle Gaarden, oc for Soldater hafue udtient deris Aar oc hafue lovlig Pas eller oc hafuer været Baadsmand, dend, frem for anden, beholde, mod foresagde Taxt, naar de der til ere døgtige.

I saaledes rettet Skikkelse er Artikelen indtaget i Afskriften som Art. 25 med Henvisning i Margen til „pag. 8 i Forordningen.“ Ordene „paa det stemplet Papir“ i anden Linie er rettet til „paa det dertil forordnede stemplet Papir.“ Sidste Punktum „Oc skal de som efter Bondens Død“ . . . o. s. v. er understreget med saadan Anmærkning i Margen: „Dette insignerede kunde her udeladis efftersom det tilforn tydeligere er indført udi dend 4 Art: pag. 75“ og lige under denne Anmærkning er der med anden Haand tilføiet: „Skall udeladis.“ Endelig er det nævnte Punktum saavel i Konceptet som i Afskriften overstrøget.

Saaledes rettet er Artikelens første Del: „Bygselseddelen . . . den Bygslendis til Nytte“ ordlydende indtaget i N. L. som 3—14—25.

26. (i Konceptet).

Dersom oc nogen Jorddrot vil søge sin Leylending for Restantz, i hvad Nafn det hafue kand, ved Udleg, da skal Dommeren vel i Agt tage Leylendingen iche fratagis hvis hand til sin Auflings eller Fischeries Fortsettelse nødvendig behøfuer; forseer sig Nogen herimod enten med hemmelige Tingninger at giøre eller tage forud ringeste Tilgift af Vare, Foræring eller anden Villighed for derved at tilvinde sig mere til Bøxel end tilladt er, da skal hand, naar der paaklagis, legge Sagen fra sig ved sin Eed, eller efter Leylendingens derpaa aflagde Eed gifue hannem det dobbelt tilbage igien oc hafue forbrut sin Bøxel Ræt; dog schall Jorddrotten være prioriteret for beviislig resterende Landskyld, nest efter Skatterne, frem for andre Creditorer, som iche hafuer betroet Leylendingen Noget til sin Aufls eller Fischeries Fortsettelse. Men schulle Leylændingen foraarsage Jorddrotten Skatternis Betaling, endog hand Intet hafde bekommet af samme Aars forfaldne Landskyld, skal det staa Jorddrotten frit for at bøxle Gaarden til hvem hand vil.

Ved denne Artikel er i Konceptets Marg anmærket: „NB. At henføris i dend femte Bog om Gield“ samt lige ud for Artikelens Bestemmelse om Jorddrottens Prioritet for resterende Landskyld: „5—13—35.“

N. L. 5—13—35 fandtes allerede i N. K. P. (5—12—29), kfr. ogsaa N. K. P. 1—20—24.

21.[1])

L. B. 44. Ingen Landdrott maa tage noget Fiskerie eller anden Herlighed fra sin Leylænding, som der hafver ligget til da hand feste Gaarden bort, med mindre Bonden det samtycker, oc da skal Landdrotten korte det efter Billighed i Landskylden, oc self udrede huis Tynge der ligger paa det fratagne, saa viit det sig kand beløbe.

22.[2])

Oprymmer en Leylænding noget nyt Fiskerie, da skal hand faa Fornøyelse for sit Arbeide efter Soerenskrifverens oc sex Mænds Sigelse: Oc vil Landdrotten udleye noget sligt oprymmet Fiskerie, da skal hand som boer paa Jorden være nærmere det at leye end en Fremmed, efter Soerenskrifverens oc sex Mænds Sigelse, om de icke self derom foreenis.

23.[3])

Leylænding maa icke enten ved Forligelse eller i andre Maade lade frakomme Noget af den Gaards Tilliggelse som

---

Konceptets Artikel 26 er ikke indtaget i Afskriften og heller ikke i N. L.

27. (i Konceptet).

Skulle oc nogen Jorddrot heller ville bruge Gaarden self til en Auflsgaard, end dend for dend satte Priis bortbøxle, da som det geraader til Landets Svechelse paa Mandskabet, skal det aldelis iche tilladis, naar hand har en anden Auflsgaard ved det Sted, hvor hand boer, med mindre hand af saadan nye Auflsgaard vil gifue dobbelt Skat, oc udrede dobbelt Mandskab efter Gaardens Proportion.

Ved denne Artikel er i Konceptets Marg noteret: „d. 18 Junij ♀ 86.“ I Konceptet er den undergaaet forskjellige Rettelser, hvorefter den har faaet følgende Ordlyd: Ingen Jorddrot som har en anden Auflsgaard ved det Stæd, hvor hand boer, maa bruge meer end en Auflsgaard, med mindre hand af saadan nye Auflsgaard vil gifue dobbelt Skat, oc udrede dobbelt Mandskab efter Gaardens Proportion.

I denne Form er Artikelen ordlydende indtaget baade i Afskriften som 26 Art. med Henvisning til „pag. 8 § 9 i Forordningen“ og i N. L. som 3—14—26.

[1]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. 3—14—21 og N. L. 3—14—27.
[2]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. 3—14—22 og N. L. 3—14—28.
[3]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. 3—14—23 og N. L. 3—14—29.

hand festet hafver, men dersom Nogen hafver Tiltale derpaa, da skal hand lade sin Landdrot derom viide, som dertil af Vederparten skal louglig stefnis oc kaldis.

24.[1])

Alle de Huuse paa Gaarden vaar der Leylændingen fick den, skal hand holde ved Mact, tecke dem vel, oc holde dem draabeløs: Hand skal holde Torfvelle, Vindskeder oc Krografter; oc skiule saa om, at der icke kommer Slagregn paa Veggene. Er Huus saa forvaret, da svare hand icke til der paa-boer, om Huus raadner af Alder: Men lader hand Huus forraadne for Vanrycts Skyld, da bygge andet i Stæden igien. Holder hand ey Huusene ved lige efter Lougen, da skal hand betale Aabod eftersom sex skellige Mænd den vurdeerer, for huilken Jorddrotten self skal lade tilbørligens bygge eller forfærdige Huusene. Betaler Bonden icke, da maa Jorddrotten lougfeste hans Aufl oc legge hannem Tiid fore at giøre Fyldiste: Betaler hand endda icke, da maa Jorddrotten lade vurdeere saa meget af hans Aufl, som Huuset eller Aaboden er vurdeeret for som skal anvendis til Gaardens Bygning som sagt er. Tager Fieldskred Huus bort, eller Vind bortdrifver det, da svare icke Leylændingen dertil. L. B. 2.

25.[2])

Huor ingen Huuse findis paa Gaarden, eller oc de ere nedraadnede, der skal Jorddrotten self lade bygge nødvendige Huuse, eller foreene sig derom med Leylændingen. Men dersom Huuse ved Vaade-Ild afbrender, i-midlertiid en Leylænding er paa Gaarden, da bør Leylændingen at føre Tømmer oc all Tilfang paa Toften til slige Huuse, som før stode, oc Jorddrotten at bekoste dem at opbygge. L. B. 25.

26.[3])

Dersom en Leylænding opbygger et Huus paa Gaarden, som hand icke vaar plictig til, oc som Jorddrotten ey lader sig korte i sin Landskyld, oc Leylændingen fick Tømmer oc all anden Tilbehøring dertil udi anden Mands Skow, oc sette L. B. 2.

---

[1]) Art. 24 svarer til D. R. U. 3—14—24 og N. L. 3—14—30.
[2]) Art. 25 svarer til D. R. U. 3—14—25 og N. L. 3—14—31.
[3]) Art. 26 svarer til D. R. U. 3—14—26 og N. L. 3—14—32.

Huus paa øde Tofte, som icke stod Huus paa der hand kom til Gaarden; da dersom hand flytter af Gaarden, skal hand tilbiude Jorddrotten at kiøbe med sig, med to skellige Mænds Vidne, eftersom sex skellige Mænd vurdeere det: Vil Jorddrotten da icke kiøbe med hannem, da selge det huem hand vil, eller hafve det bortflytt inden Korsmisse om Vaaren: Er det da icke afflytt, da beholder Jorddrotten Huuset.

27.[1]

L. B. 16. Leylænding maa Ingen gifve Forlof at saae sin Jord, uden sin Søn oc Tieniste Mand, som icke self hafver Ager eller Eng; oc icke heller dem, uden hand hafver Affalds-Jord, det er det hand kand miste uden sin Skade. Tilstæder hand Andre, eller giør anderledis, da tager Jorddrotten alt det som paa Jorden voxte, oc Landnam til, af den som saaede eller brugede Jorden; oc Leylændingen være plictig at betale den hand leyede, saa meget som Jorddrotten tog fra hannem.

28.[2]

L. B. 50. Skow maa Leylænding niude til fornøden Brendeved, Bygnings-Tømmer oc Gaardsbrug, oc derforuden saa meget Tømmer eller Trælast, som hans halfve Landskyld beløber; huilket Jorddrotten er nærmeste til at kiøbe frem for en Anden, om hand det begierer for det som en Anden vil gifve i Billighed. Hugger Leylændingen meere, da hafve det i Minde oc Samtycke, eller oc gifve derfor Landnam til Jorddrotten, oc forbryde til hannem huis huggen er. Giør hand det saa groft, at Dommeren oc uvillige Laugrettismænd kunde kiende at Gaarden deraf mærkelig svæckis, da miste hand derfore sin Gaard.

29.[3]

L. B. 50. Næfver skal en Leylænding icke afflaae at selge, uden saa meget som hand behøfver at kiøbe nødtørftig Salt for til sit Huus. Salt maa hand icke meere virke end hand behøfver til sit Huus, oc at kiøbe sig Næfver for til sine Huuse, med mindre hand hafver det Brendefang som dertil skal brugis

[1]) Art. 27 svarer til D. R. U. 3—14—27 og N. L. 3—14—33.
[2]) Art. 28 svarer til D. R. U. 3—14—28 og N. L. 3—14—34.
[3]) Art. 29 svarer til D. R. U. 3—14—29 og N. L. 3—14—35.

[..]di Minde af Jorddrotten, eller kand forskaffe sig det anden[..]teds-fra.

30.[1])

Tiære maa en Leylænding icke meere brænde end hand [b]ehøfver at brade sin Baad med, huor Skowen kand derved [b]eskadigis; men huor der findis Stubber oc Rødder, maa hand [b]rende saa meget deraf bekommis kand.

31.[2])

Leylænding maa uden Jorddrottens Samtycke icke gifve [n]ogen Forlof at hugge i den Skow som ligger til hans Gaard, [m]eere end tre Læs Ved, oc to Læs Skaf til hans Fæ: Men [J]orddrotten maa gifve Lof til saa meget som hand vil, dog [a]t Leylændingen faaer icke Skade deraf imod deris Forord *[e]ller*[3]) Bygselbref. L. B. 8.

32.[4])

Falke oc Høge huor de bygge Rede, *da*[5]) hører de han[n]em til som Jorden tilhører de bygge paa; vil hand selge [d]em, da skal hand først biude Kongen dem til, førend hand [s]elger dem til Andre. Tager nogen Anden dennem, da føre [d]em tilbage igien, oc gifve[6]) Jorddrotten Landnam. L. B. 49.

33.[7])

Vil Nogen flyfte fra sin Gaard, eller opsige den Jord hand [h]afver leyet, da skal hand den opsige før Juel, eller beholde den det Aar omkring, om Jorddrotten vil, oc gifve det Aars Landskyld. End far hand af Jorden uden saadan Opsigelse, da beholde Jorddrotten self sin Jord, oc den som affoer, betale det næste Aars Landskyld. L. B. 6.

34.[8])

Den som skal flytte fra nogen Jord, hand skal giøre halfve L. B. 7.

---

[1]) **Art.** 30 svarer til D. R. U. 3—14—30 og N. L. 3—14—36.
[2]) **Art.** 31 svarer til D. R. U. 3—14—31 og N. L. 3—14—37.
[3]) D. R. U. og N. L.: og
[4]) **Art.** 32 svarer til D. R. U. 3—14—32 og N. L. 3—14—38. Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 29 August 1683.
[5]) N. L.: der
[6]) N. K. P. har oprindelig havt „bøde til", der med anden Haand er rettet til „gifve".
[7]) **Art.** 33 svarer til D. R. U. 3—14—33 og N. L. 3—14—39.
[8]) **Art.** 34 svarer til D. R. U. 3—14—34 og N. L. 3—14—40.

Huusene tomme til den første Fardag, som er den trettende Dag efter Julehelligt er ude, oc beholde half Huusene indtil hand tager sig anden Jord udi næste Foraar, oc en Maaned efter hand hafver sig anden Jord taget. Tager hand sig icke anden Jord, da beholde halfve Huuse til Tiburtii den 14 Aprilis: Men fanger hand ingensteds Jord, oc blifver huusvild, da beholder hand fierde Parten Huusene til Korsmisse, den 3 Maii. Den som til Jorden far udi hans Sted, hand skal tage to Mænd med sig, oc biude hannem til at skiffte Huuse med sig; oc de skulle legge dem Tiid for at skiffte: Vil hand da icke, da skal tilnæfnis to af hans Grander at skifte oc lodde dem Huuset imellem; forholder hand dem siden, da udgifve til den som tilfare skal, et Lod Sølf, oc afstaa dog strax Husene: Vil hand det icke udgifve, da maa den Anden søge det fra hannem, som anden vitterlig Gield. Naar de hafve skift Huuse, da raade huer for sin Part.

35.[1])

L. B. 9. Naar mand flytter, da skal mand lade alle Dørre stande, med Laase som ere naglefeste, Hengsle, Hasper, Skorsteenjern, oc anden Jernfang Gaarden[2]) hører til; desligeste ocsaa Bord, Benke oc nagelfeste Senge, eftersom Aaboden udkræfver. Fører hand Noget bort af forskrefne, da betale Jorddrotten Landnam, oc føre det tilbage igien, oc bøde et Lod Sølf til Kongen. End om hand bryder Noget som er grøft tilsammen, da bedre det igien, oc bøde et Lod Sølf, half til Kongen oc half til Jorddrotten. Alt det som for Huusbrud kiendis, skal bødis et Lod Sølf for til Kongen, sampt betalis Landnam til Jorddrotten, oc Huusene giøris saa gode igien som de vaare førre. Naar hans Landskyld er betalt, da maa hand efter første Fardag føre med sig sit Høe, Korn, oc alt Boeskab; hand maa oc bortflytte sin Vedkast, Halm oc Hielmstænger, oc alt det som icke er tilsammengrøft eller naglefest ved Bielke eller Bræde: Disligeste sine Efnetræ. Hafver hand Noget plantet i Kaalhaufve, da skal det være bortført inden Korsmisse om Vaaren, den 3 Maii. Men det som findis paa Gaarden efter bemeldte sidste Faredag, det hører Jorddrotten til, med mindre hand hafver ført det

---

[1]) **Art.** 35 svarer til D. R. U. 3—14—35 og N. L. 3—14—41.
[2]) N. L.: som Gaarden hører til

til Strand eller paa Marken udengaards, saa at det huerken ligis ofver Ager eller Eng naar det bortføris; oc hafve det da bortført til Botilsmisse, den 17 Junii: Ligger det længer, da hører det Jorddrotten til.

36.[1])

Den som flytter, skal lade den fierde Part af Jorden ligge usaaed oc tiltraadd, at Fæ kand gaa derpaa. Skal oc all Vintermøg henleggis paa den Jord som ugiøed er, uden den eene Nats Møg naar hand om Morgenen far af Gaarden. Er Træd møget, da skal det giødis som mest Behof hafver, som hand vil sande med sin Eed, om Jorddrotten mistroer hannem. Vil hand icke sværge, da gielde hand huad Skade deraf følger, efter Soerenskrifverens oc sex skellige Mænds Dom, om hand hafver ulouglig handlet. Kiøerlaugsmøg, (det er saa meget som en Koe møger om Vinteren,) skal leggis paa huer half Pund Sæd, eller gifve til Jorddrotten et Quintin Sølf om der fattis paa. Hafver hand saaet Vinterrug der som Ager er, oc far af Gaarden, da faaer hand der Intet af. Hafver hand brudt Eng op indengiærdis, oc saaet derudi, da hafver hand sit Sædekorn igien; men hafver hand brudt op udengiærdis, oc giærdet derom, da hafve Halfparten, oc den Gaarden faaer Halfparten. L. B. 8.

37.[2])

Lader hand Gjærdis Gaarden ligge øde, fem Faufne langt eller meere, da skal hand giøre den saa god igien som den bør at være, oc betale Landnam til Jorddrotten: Er det forraadnet eller øde ti Faufne langt eller meere, da betale et Lod Sølf til Jorddrotten, oc giøre Giærdet færdigt.[3]) End af Trædsgiærdet, det er det som staaer om Fæ-Leden[4]) maa hand icke lade Meere blifve øde end Halfparten; thi ellers skal hand giøre det færdig igien, oc betale Jorddrotten Landnam. L. B. 12.

---

[1]) **Art.** 36 svarer til D. R. U. 3—14—36 og N. L. 3—14—42.
[2]) **Art.** 37 svarer til D. R. U. 3—14—37 og N. L. 3—14—43.
[3]) N. L.: færdigt igien.
[4]) I D. R. U. er Ordet „Fæ-Leden“ skrevet „fæleden“, i N. L. „Fælleden“.

38.[1])

L. B. 6. Døer en Leylænding eller blifver landflyctig oc fredløs, oc Jorddrotten siger at det Aars Landskyld er ubetalt, da skal hans Arfvinger beviise, at baade Landskyld oc Aabod er fyldistgiort. Kand de det ey giøre, da betale huis igienstaaer.

Det femtende Capittel.[2])

Om Rydning.

1.[3])

O. 4. Rec. p. 351, etc. Alle skal være forplictet til at rydde den Jord de paa sidder, huor der er bequem Leylighed til Sæd oc Eng, oc der ved kand giøris Fordeel; oc skal Soerenskrifveren oc Bondelænsmanden, eller een af dennem i det ringeste, med to lougfaste uvillige[4]) Laugrettismænd udi huert Gield, eller tvende andre duelige Mænd, der self hafve Lyst til nogen Rydning oc Aufl, eengang aarligen besicte alle Gaarders Eyedeeler, oc icke alleene udsee oc skønne huad Leylighed der kand være til Rydnings Boel, mens oc paa det skelligste oc rettviiseste afmaale huer Bonde sin visse Platz, som Bonden udi samme Aar skal rydde, jefne oc slett-giøre, oc derhos rodhugge oc oprycke Rødderne slett i Grunden, enten der hafver været tilforn gamle Rugbraader, eller oc det er andre nye optagne Stæder; oc strax derefter lade Ploug oc Spade gaae derofver, at det forderligen kand giøris til Ager eller Eng. Oc skulle forskrefne Besictningsmænd efter Beskaffenhedens nøyeste Ofverveyelse afmaale Bønderne sommesteds til en half Fierdings Sæd, sommesteds til en heel eller halfanden, sommesteds til en half Tønde Sæd, oc intet høyere: Oc skal huer den som saadant Rydnings Verk uden louglig Aarsage, (saa som Siugdom, Armod eller desliige,) forsømmer, hafve til Straff forbrudt saa meget af hans førige Leyemaals-Jord, som den Jord

---

[1]) **Art** 38 svarer til D. R. U. 3—14—38 og N. L. 3—14—44. Ktr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 29 August 1683.
[2]) **Kap**. 15 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 15.
[3]) **Art**. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—15—1.
[4]) N. L.: og uvillige

hannem forelagt er at rydde oc dyrke, er taxeeret oc satt for, huilken Part af Jorden hand paa ny skal leye af hans Landdrott.

2.[1])

Dersom Sam-Eyere er til nogen Platz som skal ryddis, saa det er fellis Jord indengiærds eller uden, oc den eene af dem som besidder, icke kand komme til at rydde for den Anden, som efterladen er, oc Jorden derofver blifver gandske liggendis uryddet oc forderfvet; da skal den som af dennem rydde vil, afmaalis udi slig Sam-Eyeris Mark eller fellis Jord saa stor en Platz uformeènt som hannem efter hans Gaards oc Landskylds Storhed bør at tilleggis, oc være hannem saa friit fore den at indhegne naar hand vil: Besictnings- oc Tilsiunsmændene skulle oc aarligen besicte bemeldte udviiste Platzer, oc, om deris Forsømmelse, som rydde skulle, skelligen befindis, det strax en huers Øfrighed eller Landdrott gifve tilkiende: Oc skulle samme Besictningsmænd niude tilsammen for deris Umage, Fliid oc Troskab Halfparten med Jorddrotten af de Leyemaals-Penge som for saadan Forsømmelse blifve forbrudte.

3.[2])

Tilsiunsmændene skulle oc udi lige Maader udviisis Rydningsplatzer af andre uvillige Besictningsmænd.

4.[3])

Rødderne skulle icke alleene oprycki i Grund paa forskrefne Rydningsplatzer, mens baade Rødder, Bull oc Greene gandske bortføris fra Stæden strax derefter i samme Aar, eller oc i næste Aar i det seeniste: Huis Saadant ey skeer, da bøde for huer Træis Lefninger til Kongen 6 ß danske.

5.[4])

Naar Platzen saaledis er ryddet, da skal den oc ligesaa

[1]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—15—2.
[2]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—15—3.
[3]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—15—4.
[4]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 3—15—5.

holdis stedse ved lige, oc Buskene som igien opløbe, oc staaer til Skade, udryddis: Holdis det icke tilbørligen ved lige, oc det ey efterkommis naar Besidderen derom af Tilsiunsmændene er lougligen tilsagt, da bøde for sin Forsømmelse et Lod Sølf til Kongen, oc dog giøre derudi sin Pliot til Fyldiste.

6.[1])

Besidderne maa beholde de Platzer som saaledis ryddede oc dyrkede ere deris Lifstiid uden nogen Forhøyelse paa Gaarden, viidere end der gick af førend de begyndte at rydde; oc siden være deris Arfvinger næst til at feste dem. Men dersom *Besidderen*[2]) døer førend sex Aar ere ude, da niude Arfvingerne Platsen frii udi det øfrige af samme sex Aar.

7.[3])

Kongens Fogeder skulle under tilbørlig Straff hafve flittig Indseende at Besiotningsmændene forholde sig efter det som her tilforn sagt er, oc at en huer holder ved lige det som hannem er udviist: Desliigeste at samme Jorder settis for Landskyld oc Leding udi louglig Tiid som forbemeldt.

8.[4])

Saa fremt Nogen uden de Platzer dennem blifve afmaalede, vil rydde udi Udmark til Fæbeed eller Koehafve, da maa det tilstædis paa sædvanlig Maneer at afryddis oc afhuggis, saaledis at nogle Stubber blifve igien bestaaendis, dog bør samme Stubber efterhaanden udryddis saa viit som mueligt er, oc bequemmist skee kand.[5])

---

1) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 3—15—6.
2) D. R. U. og N. L.: Besidderne
3) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 3—15—7.
4) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 3—15—8.
5) N. L. tilføier: Udi Sætterne maa ikke ryddis, men bør at blive til Gaardene, som af Alders Tid til Fæbeed; Men med Pladsen, som kunde opryddis i Almindinger, hvor ikke er Sætter, forholdis det efter den fierde Artikel i det XII. Cap. i denne Bog.

Det sextende Capittel.[1])

Om Veye oc Broer.

1.

Alminde-Veye ere de som løber endelangs igiennem Bøigden, oc de som ligger fra Fields til Søes. Alle andre Veye, som ligge til Nogens Huus eller andensteds, de kaldis Tværveye. L. B. 42.

2.

Almindelige Veye skulle være otte Alne breede. L. B. 40.

3.

Huer Gaard bør at udviisis den Deel udi Alfare Vey som de der boer paa bør at forfærdige, jæfne oc vel holde ved lige, opfylde med Gruus eller Andet, oc giøre Grøfter, efter en huer Steds Leylighed oc Fornødenhed.

4.

Kongens Foged skal paa det første Ting om Aaret tilsige Bønderne at giøre Veye færdige, huor det best behof-giøris; oc legge dennem viss Tiid fore dertil: Den første Stefne er fra Snee gaar af til Ploug kommer ud; den anden er fra Vaaren er forleden til Høe slaais. Den tredie er fra indhøstet er til Snee falder. Alt huis der brøster paa Veye eller Broer, skal i disse Tider strax giøris færdig; oc ere Bønderne plictige at giøre Veyene oc Broerne færdige, naar de tilsigis af Fogeden, huor best behof-giøris; oc skulle de saa færdiggiøris at mand kand baade rende oc riide ad dem Vinter oc Sommer. L. B. 41.

---

[1]) **Kap** 16 (kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 29 August 1683) er i D. R. U. og N. L. overskrevet „Om Veje" og saalydende:
Art. 1: Til hver Bye bør med rette at være saa mange Veje, som fornøden giøris.
Art. 2: Hvo, som almindelig Vej, som en hver er tilladt, formener, eller aflukker, eller forandrer, eller spilder, med Grøft, eller Pløjning, som til Bye, Kirke, Ting, Strande, Vanding, Mølle, eller Skov, er lagt, lægge Vejen ud igien, og giøre den saa færdig igien, som den var tilforn, og derforuden bøde sine tre Lod Sølv.
Art. 3: Ellers skal med Veje i alle Maader forholdis efter Politi-Ordningen.

5.

L. B. 42. *De Veye som løber ofver Alminding-Skow, skal alle som i Bøygden boer, oc hafver Lod i samme Almindingskow, færdig holde.*

6.

(C. 4. Rec. p. 301). *Huo som ey møder i rette forelagde Tiider til at forfærdige sin tilskiftede Anpart udi Broer oc Alfare-Veye, da skal Fogeden lade hans Part forfærdige, oc Betalningen siden med anvendte Bekostning af hannem indkræfve; oc bøder hand til Kongen et Lod Sølf.*

7.

L. B. 41. *Findis der slig Forhindring i Veyen, at mand skal stige af Hest, oc lede den enten under eller ofver Træ, bøde for huert et Quintin Sølf til Kongen. Ligger Træ faldet ofver Veyen, som mand skal lade sin Hest springe ofver, bøde for huert otte Skilling: Men om der ligger saadant Træ som kand hindre Hesten i sin Traf, bøde for huert fire Skilling.*

8.

Er der Mose eller Uføre i Veyen, som Heste kand sidde fast udi, saa mand behøfver Hielp at drage dem op, oc icke gieris færdig, bøde huer af dem som skulle det færdig giøre, Kongen et half Lod Sølf.

9.

Ligger Aa eller Elf paa almindelige Veye, oc kand gieris Broe ofver, da skulle de som hafve Jord paa Siden op til Elfven, giøre Veyene færdige dertil, oc giøre en dyctig Broe derofver, med sterke oc ferdige Recker; eller imidlertiid en Flaade, oc et Tow udi paa huert Land, eller oc holde derudi Pramme eller Baade. Forsømmer de det, da bøde et Lod Sølf til Kongen, oc dog giøre Broen saa færdig med det Første, at veyfarendis Mand kand ofverkomme.

10.[1])

L. B. 40. *Bryder mand Broer forsettligen paa almindelige Veye, da giøre der saa god en Broe igien, oc gifve til dem som Broen tilhører at holde ved lige, ti Lod Sølf, oc bøde til Kongen ti Lod Sølf.*

---

[1]) Art. 10 er tilføiet med anden Haand i Margen.

11.

Kongens Foged skal om Sommeren, naar beleyligst er, tilsige L. B. 42.
...ougred, oc self fare med, til at forfare om alminde Veye ere ...ryddede: Der skal tagis en Stang otte Alne lang, oc dertil to ...idie-Hanker; den eene skal hengis paa den eene Ende af Stan...n, oc den anden paa den anden Ende: Oc skal der tilnæfnis ... Bonde som ride skal: Hand skal legge Stangen paa Hesten ...r sig, oc ride saa midt paa almindelige Veye: For huert Træ ...m rifver Hanken af Stangen, bødis til Kongen fire Skilling, ... Træet eller Greenene strax afhuggis.

12.

Ligger almindelig Vey ofver nogen Mands Ager eller Eng, L. B. 40.
...a maa hand lægge den uden Giærdet, oc giøre den saa god at ...are paa, som om almindelige Veye sagt er; oc da skal mand ...are ad den Vey, alligevel det er længre. Rider eller farer ...ogen ofver Ager eller Eng huor slige almindelige Veye ere, ...ller oc giør Skade, betale et Lod Sølf oc vedergielde Skade oc ...Landnam efter Kiendelse. Men dersom Veyen ey andensteds er, ...nd ofver Nogens Ager eller Eng, da maa Ingen formeenis at ...are derpaa, under to Lod Sølfs Bøder, half til Kongen oc half ...il den hand formeente; oc dersom hand derudaf tager Skade oc Forsømmelse, da tilkiendis hannem Oprettning derfor.

13.

Gade-Veye, Sætters- eller Drifte-Veye skulle være som de af L. B. 32 oc 40.
Arilds Tiid hafver været; men de Gader som ligge til Nogens Huus, maa hand lægge som beleyligst skee kand. Riider eller ganger mand ofver Ager eller Eng, oc icke vil bruge den rette Gade, betale til den som Ager eller Eng eyer, et Lod Sølf.

14.

Rifver mand Nogens Giærder op til at fare igiennem, betale L. B. 33.
et half Lod Sølf for huert Gab: Bryder mand det sønder, eller hugger det ned til Jorden, bøde et Lod Sølf. Det kaldis et Lid indtil det er ti Faufne langt. Er det længere, da er det Balke-brud; huem saa bryder, betale to Lod Sølf til den Giærdet eyer, oc giøre Giærdet saa got igien som det vaar før.

15.

Formeener mand Anden sin Sættergade eller Driftevey, som L. B. 40.

hafver været af gammel Tiid, bøde til Kongen to Lod Sølf for Veyerof, oc den Anden beholde dog sin Settergade oc Drifteveye.

16.

Kongens Fogeder eller de som særligen dertil ere beskickede, skulle jefnligen besee eller lade besee almindelige Veye oc Broer, at de færdige oc ved Mact holdis, saa fremt at de icke vil stande Kongen til Rette derfore, oc derforuden svare den Veyfarendis den Skade som ham derofver tilføyis.

Det syttende Capittel.[1]

Om Vaaben som huer bør at eye, oc om Væd Varder.

1.[2]

U. B. 11. Huer Bonde som boer paa Gaard skal hafve en dyctig lang Bøsse med stort Laab, oc nødtørftig Krud oc Laad, en god Kaarde oc en Øxe: Undtagen de som sidde paa fierdings Gaarde eller øde Gaarde, huilke om de icke hafve Bøsse, skulle holde en god half Pick eller Spiud med Jernskinner paa, oc en god Kaarde; Strandsiddere som kunde det formaa, skulle hafve saa som de Bønder der sidder paa Gaarde; men formaa de icke saa meget, da holde saa som om fierdings Gaarde sagt er. Huusmænd oc Tienistedrenge som tiene for fuld Løn, skulle hafve en half Pick eller Spiud, oc en Haandøxe. Huem som fattis *nogen*[3]) af disse Vaaben, bøde til Kongen et Lod Sølf for *huer*[4]) som hannem fattis, oc forskaffe sig alligevel samme Vaaben.

2.[5]

U. B. 12. Kongens *Ombudsmand skal*[6]) eengang om Aaret i *huer Fierding*[7]) tilsee at huer hafver sine Vaaben færdige efter Lougen, oc gifve dennem tilforn louglig Varsel, at en huer

[1]) Kap. 17 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 17.
[2]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—17—1.
[3]) N. L.: noget
[4]) N. L.: hvert,
[5]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—17—2.
[6]) N. L.: Ombudsmænd skulle
[7]) N. L.: hvert Tinglav

skal komme tilstæde med de Vaaben som hand holder for sin Gaard; oc om Nogen er siug eller forreist, da skal hans Tienistekarl bære hans Vaaben frem; men er Eenvirkismand siug, som ey hafver Tieniste-Karl, da kalde sine Naboer ind, oc lade dem see sine Vaaben, oc bære Vidne derom. Befindis Nogen at hafve laant de Vaaben hand der frembær, da ere de forbrudt til Kongen, oc den som laante dem skal bøde for de Vaaben hannem fattis som før er sagt.

3.[1])

De Vaaben som en Bonde for sin Gaard skal holde, maa hand icke selge eller udsette i Pant eller udlaane; ey heller maa de hannem frapantis eller fravurdeeris; huis det skeer, da være det ugyldigt. U. B. 12.

4.[2])

Kongens Ombudsmand skal lade Bønderne tilsige Vædvarder færdig at giøre paa de Stæder de af gammel Tiid været hafver: De Bønder som boe i det Sogn næst hos Vædvarder, skulle bygge dennem, oc Varde-Huuse derhos, med Tag paa, oc fire Dørre paa huert Huus. Huem som tilsigis at bygge Vædvarder, oc det forsømmer, bøde Kongen to Lod Sølf, oc giøre dog sin Part til Fyldiste. Med Vagt oc anden Forhold, som Vædvarderne angaaer skal en huer forholde sig saa som udi Krigstiid blifver anordnet. U. B. 4.

Det attende Capittel.[3])

Om Ecteskab.

1.[4])

Huo Hustru vil hafve, bede hende af Forældre eller rette Værge, dog med hendis Ja oc Villie.

---

[1]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—17—3.
[2]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—17—4.
[3]) Kap. 18 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 18.
[4]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—1.

2.[1]

A. B. 2. *Gifter nogen Møe sig uden sin Faders oc Moders Villie oc Samtycke, eller om Fader ey er til, uden sin Moders Villie oc Samtycke, da hafve forgiort all den Arf hende siden efter dennem kand tilfalde, med mindre de ville hende Sagen oc Forseelsen tilgifve; saa at de næste Arfvinger tage da Arfven, ligesom hun ey vaar til.*

3.[1]

Er Fader eller Moder ey til, oc hun giør det imod sin Broders Villie som er ofver sine fem oc tive Aar gammel, eller om hand ey er til, da imod den nærmeste Frendis Villie, som er hendis rette Værge efter Lougen, da forbryder hun i lige Maade huis Arf hende siden efter dennem kunde tilfalde, oc skal hun derforuden til Broderen eller bemeldte Frende hafve forbrudt den Landskyld oc Rettighed som hende af hendis allerede hafvende Gods oc Arf i de tre næste Aar kand tilfalde.

4.[1]

A. B. 2. *Dersom den der for Giftermaal raader, vil spilde eller forhindre Giftermaalet, oc icke hafver nogen skellig eller louglig Aarsag det at hindre, da maa Pigen, om hun er atten Aar gammel, gifte sig med sit eget Raad oc nogen hendis andre Frenders, om de tyckis hende louglig oc vel forseet at være, oc de det ville sande med deris Eed, om af nogen Vedkommende paakræfvis; dog bør det gifvis dem tilkiende, som ellers Giftermaalet skulde raade, oc med dennem, om de ville, ofverleggis.*

---

[1]) Istedetfor Art. 2—7 har D. R. U. og N. L. følgende Artikler:
Art. 2: End gifter hun sig uden dens Villie, som efter Loven er hendis rette Værge, da volder hand hendis Gods, mens hun lever, om hand vil.
Art. 3: Hemmelig Trolovelse skal ej holdis, som er skeet uden Forældris, eller deris Villie, som ere rette Værger efter Loven; Dog dersom Forældre, eller Værge, ikke have nogen skiellig, eller lovlig Aarsag, det at forhindre, da skal deris Forbud, eller hvis Forhindring de derudi ville giøre, intet gielde.
Art. 4: Holder en Værge nogen Mø over hendis atten Aar for hans egen Fordeels Skyld Ugift hos sig, om hun beqvemmeligen kand blive forseet, da maa hendis andre Frænder og Venner klage det for Øvrigheden, som derudi skulle giøre hvis ret og billigt er.

5.[1])

Er der ingen Frender som skelligens kunde raade herudi, eller at de ocsaa uden skellig oc louglig Aarsage ville hindre Giftermaalet, da maa det klagis for Øfrigheden som derudj skal giøre huis rett oc billigt er.

6.[2])

Hemmelig Trolofvelse skal ey holdis, som er skeed uden Forældris eller deris Villie som *raade Giftermaalet.*[3])

7.[1])

En Enke maa sig self gifte med huem hun vil, dog med Nogen af hendis Frenders Raad. A. B. 2.

8.[4])

Trolofvelse skal icke holdis. som skeer i Druckenskab eller i Nogens umyndige Aar, som actis i Mands-Person under tive fulde Aar, oc i Quindis-Person under sexten fulde Aar; ey heller om een er icke ved sin rette Fornuft oc Forstand.

9.[5])

Ey heller skal actis eller for fulde ansees huis hemmelige Bepligtelse eller Trolofvelse-Bref som Nogen gifver huerandre indbyrdis.

10.[6])

Forpligter nogen Ectemands- eller Quindis-Person, imidlertiid de lefve i Ectefællit, sig Nogen at ecte, da skulle de som sig saa forplicte eller forskrifve, saavelsom de der saadanne Forskrifvelser tager, staa aabenbare Skrifte, oc straffis paa *Penge*[7]) om de Middel hafve; huis icke, da Mands-Personen en Tiid-lang straffis i Jern oc Quinds-Personen i Spindehuuset.

---

[1]) Se Note 1 Pag. 312.
[2]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—3 1ste Del; forøvrigt se Note 1 Pag. 312.
[3]) D. R. U. og N. L.: ere rette Værger efter Loven.
[4]) Art. 8 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—5.
[5]) Art. 9 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—6.
[6]) Art. 10 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—7.
[7]) D. R. U. og N. L.: deris Formue,

11.[1])

End besofver Ectemand i sit Ecteskab nogen Quindis-Person, da maa hand ey efter Hustruens Død komme i Ecteskab med den hand besofvet hafver: Ey heller Ectequinde som i Ecteskab af Anden blifver besofvet, efter Mandens Død med den som hun er besofvet af.

Personer som for Slect eller Svogerskabs Skyld icke maa samlis i Ecteskab.[2])

12.[3])

Forældre oc deris Børn, saa oc de som ere i Forældris Sted, oc de som ere i Børns Sted, maa huerken nær eller fiærn samlis i Ecteskab. Forældre ere Fader oc Moder; Børn ere Søn oc Daatter; i Forældris Stæd ere alle Oldefædre, oc Forældris oc Oldefædris Søskinde fra Olding til Olding, i-huor viit de sig *oc strecke*[4]) kunde. I Børns Stæd ere Børne-Børn oc deris Børn ned ad, ihuor viit de sig nedstrecke kunde.

13.[5])

Brødre oc Søstre maa ey komme sammen i Ecteskab, enten de ere fuld eller half Søskinde. Broder maa ey heller tage til Ecte Søsters eller Broders Daatter, ey heller Nogen af dem som af *Søsters eller Broders*[6]) Børn aflis, ihuor viit de sig nedstrecke kunde. Ey heller maa Søster til Ecte bekomme sin Broders eller Søsters Søn, ey heller Nogen som aflis af dem, ihuorviit de sig kunde nedstrecke.

14.[7])

De som i andet oc tredie Leed ere beslectede, det er Søskinde-Børn oc Næstsøskinde-Børn, item om den eene Person er i andet Leed oc den Anden i fierde Leed, maa icke komme sammen i Ecteskab; mens de som ere i fierde Leed,

---

[1]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—8.
[2]) Dette er i D. R. U. og N. L. sat som Overskrift over 3—12—9, der svarer til N. K. P. Art. 12—19.
[3]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—9, 1.
[4]) D. R. U. og N. L.: opstrække
[5]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—9, 2.
[6]) N. L.: Broders, eller Søsters,
[7]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—9, 3.

desligeste om den eene Person er i tredie oc den Anden i fierde Leed, *da maa de hafve hinanden.*[1])

15.[2])

En Mand skal holde sig ligesaavel fra sin Hustruis Slect, som fra sine egne Slectinge, oc en Quinde skal holde sig ligesaavel fra sin Mands Slect som fra sine egne Slectinge: Thi ligerviis som een icke maa hafve sin egen Søster til Ecte, saa maa hand icke heller hafve sin Hustruis Søster til Ecte; oc ligesom en Quinde maa icke hafve sin Broder til Ecte, saa maa hun icke heller hafve sin Mands Broder til Ecte, oc saa fremdeelis: Oc skal herhos actis, at Svogerskab som hindrer Ecteskab, icke actis viidere end iblandt en Mand oc alle hans Hustruis Slectinge, oc iblandt en Quinde oc alle hendis Mands Slectinge, oc icke iblandt Mandens oc Quindens Slectinge indbyrdis; huorfor Mandens oc Quindens Slectinge icke forbydis for Svogerskab at komme sammen i Ecteskab; saa maa da to Brødre hafve to Søstre, Fader oc Søn hafve Moder oc Daatter, oc en Mand maa hafve sin Stifmoders Moder eller Daatter, oc saa fremdeelis.

16.[3])

En Mand maa icke hafve sin Hustruis Slect, eller Hustruen hendis Mands Slect i andet eller tredie Leed, *efterat*[4]) Manden eller Hustruen er død fra hinanden; men i fierde Leed, eller i tredie oc fierde Leed maa det skee. Iligemaade skal oc holdis om Nogen beligger noget Quindfolk, endog de ere icke Ectefolk; dersom Nogen af dem siden vil gifte sig, da maa huerken hand hafve hendis, icke heller hun hafve hans Slect i andet eller tredie Leed.

17.[5])

Ingen Mands-Person maa tage sin Stiffaders efterladte Hustru, eller Quindis-Person sin Stifmoders efterladte Mand til Ecte, eftersom Saadant icke alleeniste striider imod den gemeene Ærbarhed, men end-oc er af stor Forargelse: Ilige-

---

[1]) D. R. U. og N. L.: maa have hinanden.
[2]) Art. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—9, 4.
[3]) Art. 16 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—9, 5.
[4]) D. R. U. og N. L.: efter
[5]) Art. 17 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—9, 6.

maade maa Mands-Person ey tage til Ecte sin Stifsøns efterladte Hustru, eller Quindis-Person sin Stifdaatters efterladte Husbond.

18.[1])

Kommer Nogen ellers uvitterlig med huer-andre i disse forbudne Leed, som Søskindebørn oc Andre, i Ecteskab sammen, da skulle de derfor huerken ved Dom adskillis eller straffis: Men forseer Nogen sig vitterlig herimod, da skulle de straffis paa *Penge*,[2]) oc rømme det *Læn eller Ampt, huorudi de sig forseet hafver.*[3])

19.[4])

Begifver Nogen sig uden Rigerne, der at lade sig i Ecteskab sammenvie, som ellers i Kongens Riger imod Lougen icke burde tilsammen at stædis, oc siden i Kongens Riger sig begifver eller nedersette, da skulle de icke aleene straffis paa deris Formue, men oc som Lougens underfundige Ofvertrædere, *icke tilstædis i Kongens Riger sig at opholde.*[5])

20.[6])

De Personer, som icke ere i Rangen, eller af Adel, eller lige ved Adel actis, oc acter at indgaa Ecteskab, skulle først trolofvis oc siden for Brølluppet lade lyse tre Gange for sig paa tre Søndager efter hinanden aabenbarligen af Prædikestoelen i det Sogn som Fæstemøen eller Quinden sig opholder, paa det at dersom Nogen er, der kunde lougligen forhindre saadant Ecteskab, de det imidlertiid kunde grandske oc forfare, førend Ecteskab blifver fuldkommet: Derfor om Nogen hafver Noget derj at sige, eller vil giøre noget Forbud paa Ecteskabet, da skulle de førend der lysis tredie Gang, gifve Sognepræsten det tilkiende i to eller tre Dannemænds Nærværelse, oc være forplicted strax at tage Stefning, hvorfor hand eller hun samme Ecteskab forhindre ville; huis det ey giøris, da skal samme Forbud eller Forhindring icke gielde eller actis, huad de derefter giøre ville.

---

[1]) **Art**. 18 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—9, 7.
[2]) D. R. U. og N. L.: deris Formue,
[3]) D. R. U. og N. L.: Amt, som de boe udi.
[4]) **Art**. 19 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—9, 8.
[5]) D. R. U. og N. L.: ikke i Kongens Riger sig opholde.
[6]) **Art**. 20 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—10.

21.[1])

Ingen Trolofvelse skal skee uden at Præsten oc fem andre Vidnisbyrd i det Mindste ere der ofverværendis. Holdis dog iblandt dennem som ere i Rangen eller af Adel oc dennem som lige ved Adel actis, for fuld Ecteskabs Løfte huor begge Parterne i sex af felletz Venners Nærværelse tilsiger huerandre Ecteskab, oc gifver hinanden fuld Ja-Ord.

22.[2])

De som saaledis trolofvede ere, eller hinanden Ecteskab hafver tilsagt, maa dog ey søge Seng med huer-andre, førend de ere viede sammen i Kirken. Huo som fordrister sig herimod at giøre, skulle straffis af deris Øfrighed, naar de af Sognepræsten blifver paamindte, oc dersom de ligge i et ond Lefnet, oc forholde at lade sig vie sammen i Kirken, da skal Sognepræsten sette dem en viss Tiid for, oc huis de icke inden den Tiid lade sig vie tilsammen, skal hand aabenbarligen forbyde dennem Naderens Sacramente: Oc dersom de endda icke ville rette sig, da skulle de for saadan deris Forargelsis Skyld aabenbarligen settis i Band.

23.[3])

Giøris der Forbud hos Præsten, før Trolofvelsen skeer, da skal Præsten holde sig derfra, oc den, som Forbuddet giør, være forplicted strax at tage Stefning, ligesom tilforn er sagt, om Nogen ville giøre Forbud før Brølluppet.

Aarsager huorfor de som ere trolofvede maa adskillis.[4])

24.[5])

Trolofvelse som Nogen nødis til bør ey at holdis, saa fremt det gifvis tilkiende før Brølluppet skeer; men der-efter at ville sige sig at være nødt dertil, skal intet gielde.

---

[1]) **Art.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—11.
[2]) **Art.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—12.
[3]) **Art.** 23 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—13.
[4]) Dette er i D. R. U. og N. L. sat som Overskrift til 3—18—14, der svarer til N. K. P. Artt. 24—31.
[5]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—14, 1.

25.[1])

Om Nogen fæster en Møe, oc hun blifver dereffter befunden at være kræncket af en Anden, da maa hand skille sig ved hende, om hand icke vil tage hende til Naade, oc dersom den Første, som hafde kræncket hende, vil tage hende til Ecte, da maa det tilstædis.

26.[2])

Om de Personer som ere trolofvede forseer sig paa *enten Sider, saa*[3]) enten hand bevarer sig med noget andet Quindfolk, eller hun bevarer sig med en anden Mands-Person, da maa de oc være hinanden quit, uden den Person som uskyldig er, vil benaade den Skyldige; men dersom de forseer sig paa begge Siider, da skal dem icke tilstædis at blifve ved den Person, som de hafver forseet sig med paa enten af Siderne, for den Forargelse der vilde følge efter, men bør derfor at straffis paa dobbelt Leyermaals-Bøder.

27.[4])

Dersom Nogen trolofver sig Een, oc icke bevarer sig med hende, oc hand derefter trolofver en Anden, oc besofver hende, da skal hand betale tre-dobbelt Leyermaals-Bøder, oc Ingen af dem beholde, oc den Præst som hafver forrettet sidste Trolofvelse, oc icke hafver anseet huis tilforn om Trolofvelse sagt er, skal straffis paa Penge til fattige Præsteenker efter Stiftsamptmandens oc Superintendentens Sigelse.[5])

28.[6])

Dersom Nogen efter Trolofvelsen skeed er, drager hen fra sin Fæstemøe, oc blifver længe fra hende imod hendis Villie oc Samtycke, da maa hun efter tre Aar gifte sig med en Anden, om Fæstemanden icke er i louglig Forfald forhindret. Det samme er oc om Fæstemøen drager fra Fæstemanden. Dog skal det først giøris beviisligt, at den Person hafver været saa længe borte.

---

[1]) **Art.** 25 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—14, 2.
[2]) **Art.** 26 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—14, 3.
[3]) D. R. U. og N. L.: enten af Siderne, saa at
[4]) **Art.** 27 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—14, 4.
[5]) D. R. U.: effter Proustemodets Sigelse.
[6]) **Art.** 28 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—14, 5.

29.[1])

Om Nogen af Parterne efter Trolofvelsen skeed er, forseer sig med Tyfuerie eller anden saadan u-ærlig Gierning, *hvilket*[2]) dog icke følger Livs-Straf efter, da maa den Uskyldige befries fra den Skyldige, om den det begierer.

30.[3])

Om Nogen for Trolofvelsen hafde nogen hemmelig Siugdom, som Spedalskhed, faldende Soet eller nogen anden slig besmittelig oc vederstyggelig Siuge, oc icke den aabenbarede, da maa hand eller hun blifve huer-anden quit om de det begiere; men dersom saadan Siugdom eller anden Krankhed kommer efter Trolofvelsen, da skal der settis nogen Tiid, i huilken mand kand søge Raad om den Siuge imidlertiid kand hielpis: Kand den icke, da maa den Trolofvelse opslaais om det begieris.

31.[4])

Om Een trolofver en Anden, oc den eene icke findis efter Trolofvelsen saa riig, som den hafde sig angifvet, oc den Anden for slig Aarsag Skyld vil saadan Trolofvelse omkaste oc icke holde, da skulle de derfor icke maa skillis ad.

Aarsager hvorfor Ectefolck maa adskillis.[5])

32.[6])

Horerie; dog skal den Person som anklager, lougligen stefne den der anklagis, i Rette, oc skælligen beviise det, oc er det icke nock, at den Person, som anklagis det self bekiender, fordi mand tit befinder, at Mange lyfve paa sig self, paa det den Eene kand blifve af med den Anden, oc komme den i Skade, som hand eller hun siger sig at hafve syndet med, eller for anden *Aarsag.*[7]) Her hos skal Dommeren forfare;

---

[1]) **Art.** 29 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—14, 6.
[2]) D. R. U. og N. L.: hvilken
[3]) **Art.** 30 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—14, 7.
[4]) **Art.** 31 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—14, 8.
[5]) Dette er i D. R. U. og N. L. sat som Overskrift til Art. 15, der svarer til N. K. P. Artt. 32—34.
[6]) **Art.** 32 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—15, 1.
[7]) D. R. U. og N. L.: Sag.

I. Om den Person som anklager, er uskyldig; Thi dersom dens Skyld oc findis iligemaade, da bør de icke at skillis ad, efterdi huerken af dennem som hinanden i saa Maade ville beskylde, bør self for den Sag skyldig at være; men dersom den eene Person retter oc bedrer sig, oc den Anden icke, saa det findis beviisligt, da maa den, som retter sig, vel adskillis fra den Anden som blifver varactig i sit syndige Lefnet. 2. Skal oc flittelig forfaris om Nogen af dem hafver gifvet den Anden merckelig Aarsag til saadan Forseelse, med Rufferie, Tyrannie, eller i andre Maade som Dommeren kunde kiende at være rett Aarsag til saadan Fald, da bør de ey lettelig at skillis ad. 3. Om en Dannemands Hustru blifver voldtagen, da bør hun icke for saadan Voldtægt at skillis fra hendis Husbond, fordi den bør ey at straffis, som liider Urett, men den der giør U-rett. 4. Dersom en Mand, efterat hand hafver befundet sin Hustru i Hoer, søger Seng med hende, da hafver hand dermed forbrudt sin Tiltale til hende; men dersom hun anden Gang forseer sig, oc hand da holder sig fra hende, da maa hand klage hende an, oc skillis ved hende; oc maa hun icke gifte sig igien uden Kongens synderlig Bevilling, oc det efter tre Aars Forløb, oc da skal hun føre nøyactig Vidnisbyrd, at hun imidlertiid hafver skicket sig ærlig oc christelig; dog skal hun icke maa gifte sig, eller blifve boendis i det Sogn, Herret eller Bye som den uskyldige er boendis. Det samme er oc om Hustruen befinder sin Mand i Hoer. Den u-skyldige Person staaer det friit for strax at træde til andet Ecteskab, naar Skilsmisse ved Dom er skeet.

33.[1])

Desertio: Naar den eene Ecte-Person foruden nogen skællig Aarsag, eller den Andens Samtycke, forlader den Anden, oc drager bort. Oc skal dermed saa holdis:

1. Den Person som forladt er, skal tøfve den Anden *i tre Aar efter*[2]) i det mindste; uden saa er at det kand skælligen beviisis, at den Person som er bortdragen, belegger sig med nogen Anden, da maa den Person som forladt er, tilstædis til Ecteskab strax saadant beviist er; men naar de tre Aar ere forløben, da skal den Person som forladt er, stefne den Anden

---

[1]) **Art.** 33 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—15, 2.
[2]) D. R. U. og N. L.: efter i tre Aar

først til Hiemting, oc siden til Laugting, oc føre det beviist til Consistorium. Dernæst skal den hafve sit Vidnisbyrd beskrefven af sin Sognepræst, oc sit Skudsmaal af sit Sognefolk, som skal tagis til Tinge, at den anden Person hafver været borte i tre Aar, oc at dėn forladte Person hafver imidlertiid lefvet oc holdet sig ærlig oc vel, oc icke gifvet den Person som er bortrømt skællig Aarsag dertil: Oc naar dette saa altsammen louglig beviist er, da maa den Person som forladt er, tilstædis at gifte sig igien.

2. Skeer det at den forladte Person forseer sig førend de tre Aar ere endte, da skal den Person straffis tilbørligen af sin Øfrighed, dog icke forbydis Ecteskab uden med den Person, som den sig hafver forseet med.

3. Dersom er Mand drager hen i Krig eller paa sit Kiøbmandskab, oc af saadan Aarsag blifver længere borte, da skal hand icke holdis *for at hafve forladt sin Hustru,*[1]) men *hun*[2]) skal fortøfve hannem efter i det mindste i siuf Aar.

4. Dersom oc er viss Kundskab at hand er fangen eller i andre Maade forhindret imod sin Villie, da skal hun endelig fortøfve hannem efter, oc icke gifte sig med nogen Anden.

5. Naar der er Vidnisbyrd, at en Mand er blefven enten i Krig, eller i andre Maade omkommen, da skulle de Vidnisbyrd ofverhøris af deris tilbørlige Dommere, om de ere nøyactige, oc der tagis beskrefven; oc siden skal den Person som vil gifte sig, indføre samme Vidnisbyrd for Consistorio, oc der giøre beviisligt, at hun hafver skicket sig vel, *om der falder nogen Tale paa;*[3]) oc siden maa hende tilstædis andet Ecteskab. Men dersom Nogen fordrister sig at[4]) søge Seng med hverandre, førend Dom louligen gaaen er i Consistorio, da skulle de derfor straffis af deris Øfrighed.

6. Skeer det saa, naar en Quinde hafver saa gift sig med en anden Mand, efter Dom gangen er, at den første hendis Mand kommer igien, oc begier sin Hustru til sig igien, da bør hand hafve nøyactig Vidnisbyrd med sig, at hand hafver imidlertid sig tilbørligen forholdet, oc med ingen Anden sig forseet, eller forviisis at søge saadan Vidnisbyrd

---

[1]) D. R. U. og N. L.: pro Desertore,
[2]) D. R. U. og N. L.: hans Hustru
[3]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) D. R. U. og N. L.: til at

af dem som hand hafver været hos; oc naar hand det hafver giort beviisligt, bør hans Hustru forlade den anden Mand, oc komme til den første igien.

34.[1])

Impotentia, naar Nogen er ubequem til Ecteskab: Dog skal den Person, huis Brøst saa findis, stædis tre Aars Tiid at søge Raad, om den imidlertiid kand hielpis, om den hafde den Brøst for Brølluppet; oc dersom den *icke blifver da*[2]) hiulpen, da maa der blifve Skilsmis imellem dennem, Dersom[3]) den Brøst kom efter Brølluppet, da skulle de bære det som et andet Kaars, der Ectefolk kand tilkomme.

Adskillige Tilfald i Ecteskab.[4])

35.[5])

Om en Mand eller Quinde som er ectegift, forseer sig med hans eller hendis Broder, Søster eller næste Slect, som er imod Guds Loug, oc hannem eller hende af synderlig Aarsag benaadis Lifvet, da maa de blifve tilsammen, uden saa er, at den, som uskyldig er, begier at skillis fra den som sig i saa Maade forseet hafver.

36.[6])

Om den der hafver sin Fæstemøe, tager sig en Anden til Ecte, da dersom hand hafver haft noget ydermeere at skaffe med samme sin Trolofvede, *da*[7]) bør hand at forlade den Anden, oc beholde den Første, om hun vil: Mens dersom hand i saa Maade er uskyldig, da skal hand blifve hos den Anden, om hun icke viste at hand var trolofvet med den Første, der hun gaf sig i Ecteskab med hannem; mens dersom hun viste det, da bør hand at gifve den Anden ofver, oc blifve hos den Første, om hun det begierer. Begier hun det icke, saa

---

1) **Art.** 34 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—15, 3.
2) D. R. U. og N. L.: ikke da bliver
3) D. R. U. og N. L.: Men dersom
4) Dette er i D. R. U. og N. L. sat som Overskrift til Art. 16 der svarer til N. K. P. Art. 35—43.
5) **Art.** 35 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—16, 1.
6) **Art.** 36 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—16, 2.
7) udeladt i D. R. U. og N. L.

skal hand dog icke beholde den Anden, efterdi hun viste at hand tilforn var trolofvet, oc hand som sig i saa Maader forseer skal straffis derfor af Øfrigheden paa yderste Formue.

37.[1])

Dersom Husbond eller Hustru falde i nogen besmittelig Siuge, som Spedalskhed eller desliige, da bør de icke derfor at skillis ad, men liide det taalmodelig som et Kaars dennem er paalagt; dog er det i sig selv christeligt, at den som med slig Sygdom er beladt, icke begierer at besmitte den Anden.

38.[2])

Dersom beviislig er at enten Husbonden eller Hustruen hafver været besmittet med spedalsk Siuge, oc icke hafver det aabenbaret før de komme sammen i Ecteskab, men at den Eene derefter hafver forderfvet den Anden, da maa den der saa bedragen er, vel skillis ved den Anden.

39.[3])

Dersom Husbonden eller Hustruen blifver afsindig, da maa deris Ecteskab derfor icke adskillis, men den Eene at see den Anden tilgode, oc hielpe hinanden i alle de Maade muelig kand være.

40.[4])

Om Husbond eller Hustru blifver befunden i Tyfuerie eller nogen anden u-ærlig Sag, som er halsløs Gierning, oc blifver dog sparet paa Lifuet af Øfrigheden, da maa de derfor icke skilles ad; men blifve saadanne Misdædere fredløse eller landflyctige, oc icke bekommer deris Fred igien af Øfrigheden inden tre Aar, da maa den uskyldige Person tilstædis at gifte sig, om den des-imellem hafver holdet sig ærligen oc vel, oc det skælligen kand beviisis.

41.[5])

Dersom Nogen blifver fredløs, dog icke for u-ærligt, da

---

[1]) Art. 37 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—16, 3.
[2]) Art. 38 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—16, 4.
[3]) Art. 39 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—16, 5.
[4]) Art. 40 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—16, 6.
[5]) Art. 41 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—16, 7.

bør Hustruen fortøfve i siuf Aar, om hand des-imidlertiid kand stille Øfrigheden tilfreds, oc komme til sin Fred igien: Skeer det icke, da maa hende efter de syf Aar tilstædis at gifte sig med en Anden.

42.[1])

Om en Ectemand far andensteds-hen, oc der gifter sig med en anden Hustru, som icke veed af hans første Giftermaal, da holdis hun uskyldig, saa længe hun veed der Intet af, oc bør derfor huerken hun eller hendis Børn som de hafve aflet sammen, at liide nogen Skade enten paa Ære eller Gods; men om hun kommer i viss Forfaring, at hand hafver en anden Hustru, da bedrifver hun Hoer, om hun længere hafver Samquem med hannem, oc naar Saadant blifver aabenbaret, at hand maa skee blifver Lifvet benaadet af Kongen for nogen merckelig Aarsags Skyld, da skal hand komme til den Første igien, om hun vil tage hannem til Naade; vil hun icke, da maa hand dog icke beholde den Anden, men hende skal det være frit for at gifte sig med en anden Mand. Sammeledis skal oc holdis om en Ectequindis Forseelse i saa Maade befindis.

43.[2])

Dersom Nogen enten til Tinge eller imellem sig self gifve huer-andre Skilsmisse-Bref, da skal samme Bref Intet actis, men de som samme Brefve udgifve eller samtøcke, skulle straffis af Øfrigheden oc staa aabenbare Skrifte.

Det nittende Capittel.[3])

Om Umyndige oc Værger.

1.[4])

De som icke kunde være deris egen Værge, enten for Alder, Vanvittighed, Ødselhed eller andre Aarsager, som af Øfrigheden billig kiendis, skulle hafve Værge.

---

[1]) Art. 42 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—16, 8.
[2]) Art. 43 svarer til D. R. U. og N. L. 3—18—16, 9.
[3]) Kap. 19 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 19.
[4]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—1.

2.[1])

Umyndige Børns Værge efter Moders Død er Fader, efter Faders Død er Broder, som sine fulde fem oc tyfve Aar endet hafver. Er der fleere Brødre, Fuldbrødre til de Umyndige, da er den næst at være Værge, som er ældst; men ere de Halfbrødre, da skal den være Værge som er næst paa fæderne Siide. Er icke Broder til, da er Faderfader nest at værge. Er ey Faderfader, da er Morfader næste Værge: Er hand ey til, da er Farbroder; er hand ey da er Morbroder. Er Ingen af dennem til, da skal neste i Byrd være Værge; *fæderne*[2]) Frænder ere nærmere at være Værge end møderne Frænder, om de ere lige nær i Byrd, oc ville vel værge. Men er det venteligt, at nogen født Værge skulde ilde værge, eller er v-vederhæftig, eller ingen født Værge er til, da setter Øfrigheden med Ofverformyndernis Samtycke, huor de ere forordnede, den til Værge som de sickerst Børnegodset kunde betroe, saa som de acter self at suare til.

3.[3])

Er Nogen med trende viitløftige Værgemaal betynget, da bør hannem ey viidere paaleggis.

4.[4])

Er den fødde Værge ey i By eller tilstæde, oc dog i Riget, da skal Øfrigheden saa snart dem tilkiendegifuis Nogen død at være som sig umyndige Børn hafver efterladt, paa Boens Bekostning ved Skrifvelse lade hannem det viide, at hand sig strax indstiller til Værgemaalet at antage, saa fremt hand icke vil svare til all den Skade som de Umyndige derofver kunde liide.

5.[5])

Hvo som Andens Værge skal være, hand skal hafve saa meget ved at hæfte som hand tager under sit Værgemaal, med fuld Eyendom, paa det dersom Noget ødis eller forkom-

---

[1]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—2.
[2]) D. R. U. og N. L.: Faderens
[3]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—3.
[4]) Art. 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—4.
[5]) Art. 5 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—5.

mis af deris Gods, som hand er Værge for, hand hafver da af sit eget Gods saa meget igien at gielde, oc Skaden at oprette.

6.[1])

Hafver hand icke saa meget, da sette hand Vissen for sig.

7.[2])

End kand hand ingen Forlofver eller Forsickring sette, oc dog er en fornuftig, flittig oc ærlig Mand, da kand Børnegodset hannem nock betrois.

8.[3])

Ingen som icke sine fulde fem oc tyfve Aar endet hafver, maa være Værge for Andre.

9.[4])

Stiffader maa ey være sine Stifbørns Værge, uden at neste Frænder eller Øfrigheden vil det samtøcke.

10.[5])

Slegfred Søn maa ey være *sine Ectesøskindis*[6]) Værge.

11.[7])

Fæstemand maa ey *Fæstemøens*[8]) Værge være, dog maa hand være ofverværendis, naar Skifte, hende angaaende, holdis.

12.[9])

Borgermestere, Raadmænd, eller Byefoget, maa ey være nogen Umyndigis Værge, uden de ere dens rette fødde Værge efter Lougen, eller oc Byerne ere saa ringe, at ingen anden Vederhæftig er at bekomme.

---

[1]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—6.
[2]) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—7.
[3]) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—8.
[4]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—9.
[5]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—10.
[6]) D. R. U. og N. L.: Egteqvindis Søns
[7]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—11.
[8]) D. R. U. og N. L.: Fæstemøis
[9]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—12.

13.[1])

Den som nogen stor Svaghed paakommer, enten af Alderdom, eller med Uvid, Tieniste-Karl eller Mindre-Mand, maa ingen Umyndigis Værge være.

14.[2])

Naar Moder oc Børnene efter Faderens Død formedelst et louglig Skiffte ere blefne adskilde, da skal det være Moderen friit for hendis Børns Gods under sit Værgemaal at beholde, oc det siden saa længe hun sidder ugift effter Lougen at forestaa, dog saa at fødde eller satte Værger hafve Tilsiun at Børnegodset ey forkommis, saasom de self ville svare dertil.

15.[3])

End formerckis det at hendis Børns Gods formindskis for hendis Skyld, da skulle Værgerne annamme det fra hende.

16.[4])

Saa længe Moder sidder med hendis faderløse Børn ugift, da maa mand ey tage Børnene fra hende, men hun bør dennem med louglig Underholdning oc christelig Optuctelse forsiune, oc niude derfor billig Betaling saasom af Øfrigheden oc Frænderne eller Værgerne rett kand kiendis.

17.[5])

Men giftis Moder, da skulle Børnene til Værgerne, uden de ere saa speede, at de Moders Hielp ey kunde miste, det er til siuf Aar.

18.[6])

Begierer Moderen fremdeelis at ville hafve sine Børn hos sig, særdeelis Døttrene, oc vil gifve dem deris Kost frii, oc deris Frænder kunde kiende at Børnene vel opdragis hos hende, da er det ey billigt at mand tager dennem fra hende.

---

[1]) **Art.** 13 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—13.
[2]) **Art.** 14 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—14.
[3]) **Art.** 15 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—15.
[4]) **Art.** 16 svarer til D. R. U, og N. L. 3—19—16.
[5]) **Art.** 17 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—17.
[6]) **Art.** 18 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—18,

19.[1])

Dog naar hun gifter sig, enten Børnene blifve hos hende eller icke, da tage Værgerne Børnenis Gods i deris Giemme oc Forvaring, oc gifver hende Fosterløn oc Kaastegield indtil de ere siuf Aar.

20.[2])

A. B. 14. *Den Umyndige som hafver saa megen Indkomst som gaaer ud af to hundrede Rixdaler, eller høyere Forlags-Øre, skal antagis af den næste Frende, eller af en tilsatt Værge, oc skal af hannem for Renten fødis oc underholdis, indtil hand kand lære Noget til at nære sig med. Fattige Børn som hafve ingen Middel eller mindre end nu sagt er, skulle, om Værgen ey vil underholde dem for den Rente som Nogen af dennem hafver, eller nogen Anden ey vil antage sig dennam for Intet, skickis frem til Frender, at de af dennem enten for Renten eller for Intet skulle*
A. B. 23. *omvexelsviis underholdis. Oc huem som holder saadanne Børn, hand maa siden faa Fyldist derfor, om Børnene nogen Arf eller Formue i nogen Maade tilfalder, eller oc at de som hafve nogen ringe Middel, døer i deris umyndige Aar. Dersom oc nogen Formynder med Ofverformyndernis eller Øfrighedens Raad for gott finder at den Umyndigis Forlags Øre eller ringe Hofved Stoel kand nyttigens strax i rette Tiid anvendis til at sette hannem til noget Handtverk eller anden Tieniste, da maa det være tilladt oc holdis for gyldigt.*

21.[3])

A. B. 15. *Dersom en Umyndig føris Nogen paa Hænde, som bør at holde den, oc hand forskiuder Barnet, oc lader det gaa Huuse imellem, da skal hand bøde to Lod Sølf, oc dog tage det til sig, som sagt er. Døer den derofver som hand hafver viist fra sig, da stande hand derfor til-Rette.*

22.[4])

A. B. 21. *Dersom en Umyndig kommer eller føris nogen Frende paa Hænder som icke er næst til at forsørge den, da maa hand med*

---

[1]) **Art.** 19 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—19.
[2]) **Art.** 20 udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) **Art.** 21 udeladt i D. R. U. og N. L.
[4]) **Art.** 22 udeladt i D. R. U. og N. L.

Vidne lade hannem føre til den som er næst til at forsørge hannem, oc da være hand udi hans Oppebørsel. Men dersom en Umyndig kommer Nogen paa Hænder, som hand er gandske fremmed til, da giøre hand huilket hand vil, enten føre hannem tilbage, eller føre hannem til Tings med femte Stefne, oc lade dømme paa huem hannem skal forsørge. Vil hand føre hannem tilbage, da skal hand føre hannem til det Nattested som hand frakom, oc bøde den et Lod Sølf som icke vedtager, oc den Umyndige være den Natt i hans Oppebørsel.

23.[1])

De Børn som hafve ingen eller forringe Middel, oc ey heller Frender som kand holde dennem frem, oc Ingen antager sig dem for Intet, med dem skal Øfrigheden i Kiøbstæderne, oc Sognepræsterne tilliige med Fogederne paa Landet, giøre den Anordning som tilforn om Fattige sagt er.

24.[2])

Huis Løsøre nogen Umyndig tilfalder paa Skifte, det skal Værgen strax ved offentlig Auction, huor den i Brug er *eller i andre Maade giøre i Penge det dyreste det selgis kand;*[3]) dog dersom der er Møebarn, som til den Alder kommen er, at mand formoder at hun med første kand blifve gift, da maa Værgen indebeholde hende til Beste af Løsøret huis fornøden kand eractis til at sette Boe med.

25.[4])

Kand Værgen ey selge Løsøret for det som det er vurdeeret for, eller aldeelis icke selge det, byde det op[5]) til Tinge, oc tage Tingsvidne derpaa, oc være saa angerløs, *om hand forvarer det den Umyndige til Beste, saa vel som hannem mueligt er.*[6])

---

[1]) **Art.** 23 udeladt i D. R. U. og N. L.
[2]) **Art.** 24 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—20.
[3]) D. R. U. og N. L.: giøre i Penge, eller i andre Maader sælge det dyreste det sælgis kand, og ikke ringere, end som det er vurderet for;
[4]) **Art.** 25 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—21.
[5]) D. R. U. og N. L.: Hvor Løsøre ved offentlig Auction ikke kand giøris i Penge, og Værgen ej heller kand sælge det i det ringeste for det, som det er vurderet for, da byde hand det op
[6]) udeladt i D. R. U. og N. L.

26.[1])

Ingen Verge maa afhende de Umyndigis Jordegods som hand er Værge for; dog dersom nogen Forældre døer, som sig større Gield oc Besværing efterlader end Godset kand forrente, eller med Løsøret afleggis, da maa de Umyndigis Værge selge af Jordegodset, indtil Gielden saaledis formindskis, at naar de Umyndiges Værgepenge oc anden Omkostning aarligen af Indkomsten udleggis, Gielden da af samme Indkomstis Rest føyeligen kand forrentis. Dog maa Værgen huerken self eller ved Andre *uden ved offentlig Auction*[2]) sig noget Børnegods, Løsøre eller Jordegods tilforhandle, meget mindre det Nogen ringere end vurdeeret er ofverlade, *med mindre*[3]) det skeer ved offentlig Auction.

27.[4])

Befindis nogen Værge ubillig Fordeel at søge, eller utilbørlig sig at forholde, stande til Rette oc straffis, som den[5]) sig i Svig oc Underfundighed hafver ladet befinde.

28.[6])

Værge maa ey Børnepenge føre af det *Præstegield paa Landet, eller af den By*[7]) som Arfven er falden udi, uden hand actis af Øfrigheden fuldkommen vederheftig, eller setter en Anden til Forløftningsmand derfor som der eyer self Gods, paa det at Pengene kunde blifve holdet Barnet til Beste hos visse Folk, oc blifve der betalte som de blifver optagne, naar Barnet kommer til Laugalder.

29.[8])

En huer Værge bør i alle Maade søge sin *Umyndiges*[9]) Gafn, oc udbringe Indkomsten af all hans Formue det høyeste

---

1) **Art.** 26 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—22 og 23.
2) udeladt i D. R. U. og N. L.
3) D. R. U. og N. L.: uden
4) **Art.** 27 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—24.
5) N. L.: den der
6) **Art.** 28 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—25.
7) D. R. U. og N. L.: Herret, Birk, eller Bye,
8) **Art.** 29 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—26.
9) D. R. U. og N. L.: Myndlings

skee kand, oc huis blifver til-ofvers naar alle Omkostninger, saa oc den tredie Penge som Værgen for sin Umage nyder, ere fradragne, skal komme den Umyndige til Fremtarf.

30.[1])

Værgepenge skulle alleene forstaais, naar all Bekostning af Godset gaaer, oc Besuæring derpaa henger, være sig Folckeløn, Rostieniste, Skatt, oc all Andet som af Boen bør vdreedis, oc den Umyndigis nødtørftig Ophold først afkortis.

31.[2])

Vil Værge ingen Værgepenge tage af sin *Umyndige,*[3]) da bør hand derimod ey forbindis til at svare til Rentis Rente af *den Umyndigis*[4]) Middeler. Kand Formynderen icke sette sin *Umyndigis*[5]) Penge ud paa Rente, da bør hand dem opbyde til *Hiemting oc Laugting,*[6]) oc huis Ingen dem begierer, som de sickerlig for fem af hundrede, der som Ingen vil hafve dem for 6 af hundrede, kand betroes, da maa hand dem hos Øfrigheden nedsette, oc være frii for at svare sin *Umyndige*[7]) til Rente, indtil hand dem sickerlig kand faa udsatt.

32.[8])

Værger skulle være plictige til saa ofte det af Ofverformynderne eller Øfrigheden begieris, huilket een Gang i det Ringeste om Aaret skee skal, at fremlegge Rictighed om deris *Umyndigis*[9]) Middeler, huor oc huorudi de bestaaer.

33.[10])

Den som Værge er oc Børnegods oc Penge i Forvaring oc Forsvar hafver, skal giøre sin *Umyndige*[11]) Rede oc Regn-

---

[1]) **Art.** 30 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—27.
[2]) **Art.** 31 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—28.
[3]) D. R. U. og N. L.: Myndling,
[4]) D. R. U. og N. L.: sin Myndlings
[5]) D. R. U. og N. L.: Myndlings
[6]) D. R. U. og N. L.: Hiem- og Lav-Ting,
[7]) D. R. U. og N. L.: Myndling
[8]) **Art.** 32 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—29.
[9]) D. R. U. og N. L.: Myndlingers
[10]) **Art.** 33 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—30.
[11]) D. R. U. og N. L.: Myndling

skab, naar den kommer til sine myndige Aar for all Indtegt oc Udgift i een af Frændernis eller Øfrighedens Ofverværelse.

34.[1])

Forløfvis Nogen fra Umyndigis Værgemaal, oc anden Mand det med Øfrighedens Samtøcke eller Befaling antager; da skal den Første giøre den Anden god Rictighed derfor, oc af hannem lade sig quittere, hvormed hand oc for all Tiltale af den Umyndige i sin Tiid eller *af*[2]) Andre, bør frii at være; men den Anden som det annammet hafver oc hafver derfor quitteret, bør til all Ting at svare, oc paa det hand kand være des sickre, maa hand, førend hand den forige Værge quitterer, lade af Ofverformynderne oc Øfrigheden kiende paa huis hand tuifler paa i den forige Værgis Regnskab.

35.[3])

Kand Værgen ey svare *sin Umyndige*[4]) til huis hand med Rette for Værgemaalet skyldig blifver, da skulle Ofverformynderne som ey bedre Tilsiun med Værgen haft hafver, dertil svare, kand *den Umyndige*[5]) hos dennem ey Rett bekomme, da søgis Skadens Opreisning hos Øfrigheden,[6]) som bør hafve Opsict med de Umyndigis Gods. *Oc skal en huer Øfrighed som følge efter hinanden i Bestillingen, vel eftersee, huad Formynderskaber der findis, oc om Registeeringerne ere tilstæde, saa at de kunde viide Rictighed derfor, naar derom nogen Sag eller Efterspørgelse forefalder.*[7])

36.[8])

Er Værgen icke fød Værge efter Lougen, men satt Værge, oc den fødde Værge efter Lougen Værgemaalet uden louglig Forfald oc Undskyldning icke hafver villet antage, da svarer samme fødde Værge *den Umyndige*[9]) til sin Skade, førend Ofverformyndere eller Andre derfor kand søgis.

---

[1]) **Art.** 34 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—31.
[2]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[3]) **Art.** 35 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—32.
[4]) D. R. U. og N. L.: Myndlingen
[5]) D. R. U. og N. L.: Myndlingen
[6]) D. R. U. og N. L.: Øvrigheden, eller Husbonden,
[7]) udeladt i D. R. U. og N. L.
[8]) **Art.** 36 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—33.
[9]) D. R. U. og N. L.: Myndlingen

37.[1])

Den som er *tive*[2]) Aar gammel, annammer self sit Gods at forestaa, dog skal Værgen efterat hand Afkald for *Formynderskab*[3]) bekommet hafver, eller en anden god Mand dertil af Øfrigheden forordnet, hafve fremdeelis Tilsiun med den som sit Gods at forestaa self til sig annammet hafver, indtil hand blifver fem oc tive Aar, at hand ey Godset unytteligen bortsetter, oc bør derfor intet Pant eller Skiøde, eller anden Forskrifning actis, som af den mindre Aaringe settis eller gifuis, uden det skeer med forskrefne *Værgis*[4]) Samtycke.

38.[5])

De som noget Kiøbmandskab eller Handtverck bruge ville, særdeelis om de icke Drick, Dobbel oc Ødselhed ere tilgifne, maa til samme Handteerings Fortsettelse bruge med deris Formynderis oc *Værgis*[6]) Raad oc Samtøcke, sig til Nytte af huis dennem arfveligen kunde være tilfalden, i Synderlighed naar de gifve sig i Ecteskab, om de end icke ere fem oc tive Aar gammel.

39.[7])

Den der *tive*[8]) Aar gammel er, gifver ingen Værgepenge om hand end skiøndt er udenlands; men Værgen alleene sin anvendte Bekostning betalis; dog huis Nogen modvillig udeblifver uden louglig Forfald oc Undskyldning, naar hand sine *tive*[9]) fulde Aar naaedt hafver, oc icke vil annamme sit Gods, oc efter giorte louglig oc rictig Regnskab gifve Værgen Afkald, da bør Værgen icke at staa den Fare med Værgemaalet, eller hafve Umag oc Besværing dermed for Intet.

---

[1]) Art. 37 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—34.
[2]) D. R. U. og N. L.: atten
[3]) D. R. U. og N. L.: Formynderskabet
[4]) D. R. U. og N. L.: Curatoris
[5]) Art. 38 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—35.
[6]) D. R. U. og N. L.: Curatoris
[7]) Art. 39 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—36.
[8]) D. R. U. og N. L.: atten
[9]) D. R. U. og N. L.: atten

40.[1])

End er *Personen*[2]) sine fem oc tive Aar, oc i Landet, oc icke giør Endelighed med sin Formynder, naar Formynderen hannem det lougligen hafver tilbudet, oc giør det beviisligt, oc Formynderen døer imidlertiid, da bør hans Arfvinger for den Sag angerløs at være.

41.[3])

Fader maa ey forholde *Børn*[4]) deris Møderne siden deris Moder er død, oc de ere deris *tive*[5]) Aar, oc ville fare fra hannem:[6]) Men *Daatteren*[7]) maa ingenlunde sige sig af Faderens Værgemaal, førend hand gifver hende en anden rett Værge eller Husbond.

42.[8])

Den som hafver været under Formynderskab oc Værgemaal,[9]) skal lade sig nøye med huis Jordegods en Formynder foraarsagis efter den Taxt som af Kongen satt er, i Betaling at tage, oc med den Indkomst som deraf bekommis; saa at Formynderen icke skal være skyldig sin *Umyndige*[10]) til høyere at svare, naarsomhelst det icke beviisis formedelst Formynderens Forsømmelse at være skeet, at icke anden oc bedre Betaling er søgt oc tilveye-bragt.

43.[11])

Dersom oc en Formynder til sin *Umyndigis*[12]) Forsickring, tager Pant enten i Løsøre eller Jordegods, oc samme Pant af Formynderen er lougligen taget, oc for den Priis som i

---

[1]) **Art.** 40 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—37.
[2]) D. R. U. og N. L.: Myndlingen
[3]) **Art.** 41 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—38.
[4]) D. R. U. og N. L.: sine Sønner
[5]) D. R. U. og N. L.: atten
[6]) D. R. U. og N. L. tilføier: dog saa, at dermed forholdis, eftersom tilforn mældet er i den 34. Artikel;
[7]) D. R. U. og N. L.: Daatter
[8]) **Art.** 42 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—39.
[9]) D. R. U. og N. L.: En Myndling
[10]) D. R. U. og N. L.: Myndling
[11]) **Art.** 43 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—40.
[12]) D. R. U. og N. L.: Myndlings

Landet med Pant at tage *brugelig*[1]) er, da bør *den Umyndige*[2]) med samme Pant lade sig nøye, oc Formynderen icke være forplictet *hannem*[3]) rede Penge derfor at skaffe, saa fremt hand tilbørlig Fliid oc Middel hos Debitoren hafver anvendt om reede Penge at erlange, oc de icke hafver været at bekomme.

44.[4])

Encke maa sig Laugværge tage huem hun vil af sine Frænder, eller anden god ærlig oc fredsommelig Mand, som hende i hendis Sager med Raad oc Daad kand bistaa oc med hende til Vitterlighed underskrifve, huis Forhandlinger eller andet Magt paaliggende af hende foretagis.

45.[5])

Befindis *Laugværge*[6]) at være uroelig oc Encken unødige Trætter at foraarsage, eller i andre Maader Encken Skade at paaføre, da skal Øfrigheden forbyde Encken at bruge hans Raad, oc hende en anden god Mand i hans Stæd forordne, som hun kand være tient med.

Det tivende Capittel.[7])

Om Ofuerformyndere oc Børn.

1.[8])

Der skal i huer Kiøbstæd være tvende fornemme Borgere, som temmelig er til Alders oc vel formuende, hvilcke skulle være Ofverformyndere, oc med Borgermesteris oc Raads Hielp hafve Indseende med allè dem, som værge for dennem der Værge behøfver.

---

[1]) D. R. U. og N. L.: gængs
[2]) D. R. U. og N. L.: Myndlingen
[3]) D. R. U. og N. L.: sin Myndling
[4]) Art. 44 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—41.
[5]) Art. 45 svarer til D. R. U. og N. L. 3—19—42.
[6]) D. R. U. og N. L.: Lavværgen
[7]) Kap. 20 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 20.
[8]) Art. 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—20—1.

2.[1])

Dernæst hafve Opsict med Ungdommen, huorledis den opfødis, saa vel som med Forældrene, huorledis de deris Børn holder.

3.[2])

En huer af dennem skal i det Ringeste fire Aar være i Bestillingen; oc skulle de derfra icke tilliige forløfuis, men naar den Eene forløfuis, afsettis eller ved Døden afgaaer, da den Anden, som igien-blifver, med den hannem tilforordnis, skal blifve i to Aar i det Ringeste.

4.[3])

Befindis Nogens Udygtighed i denne Bestilling formedelst Armod, Sygdom, Uforstand, Drick, eller anden Lætfærdighed, da skal Borgemestere oc Raad en Anden i hans Stæd indstille, oc derforuden dersom hans V-fliid, Utroskab eller andet Saadant befindis, hannem tiltale, oc søge for den deraf foraarsagede Skade, med Betalling til de Interesserede; oc huis Bøder den Skyldige saaledis udgifver, der af skal den eene halfve Part Kongen alleene til Regnskab føris, den anden halfve Part til fattige umyndige Faderløse oc Moderløse uddeelis.

5.[4])

Naar Nogen sin Tiid udværet hafver i Bestillingen, oc om hans Medbroder ellers, som forbemeldt er, i det Ringeste to Aar Bestillingen betient hafver, begierer at forløfvis, da *saa snart*[5]) Een der i Byen dertil dyctig befindis, skal hand den sidste Decembris til den som Borgemester oc Raad dertil igien samme Dag betroer, i Øfrighedens Nærværelse leveere en rictig dog kort Forteignelse paa alt huis hans Bestilling vedkommer, oc derudi korteligen forfatte Nafnene paa dem som Værge hafver, huad deris Leylighed oc Tarf er; dernæst paa Værgerne, huad Betenckende hand ofver dennem hafver; hand skal oc ofverleveere Fortegnelse paa Forældrene oc Ungdommen, oc huad Brøst hos en huer findis: Huilken

[1]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—20—2.
[2]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—20—3.
[3]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—20—4.
[4]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 3—20—5.
[5]) D. R. U. og N. L.: saafremt

Fortegnelse icke skal komme Nogen til Hinder eller Skade, uten den Forteignende eller de Optegnede, men skal alleeniste være som en Underretning, hvor-efter hans Efterkommere kand sig forspørge; ey heller skal Efterkommeren med samme Fortegnelse eller Underretning sig til nogen Uflittigheds eller Uvidenheds Undskyldning behielpe, *men forplictet være strax om Alting self at fornemme.*[1])

6.[2])

Ofverformyndere skal icke brugis i nogen Byens Bestillinger eller Reyser, saa længe de i denne Bestilling ere, oc siden ocsaa forskaanis for Kiemners Bestilling, om nogen anden dyctig dertil er at bekomme.

7.[3])

Ofverformyndere skulle hafve Tilsiun at Forældre holder deris Børn, Drenge eller Piger til Skole, ærlige Tienister, Kiøbmandskab eller Haandverker, oc huis de befinde Nogen at holde sine Børn hos sig til Ørckisløshed, da skulle de sette Forældrene Maanetz-Dag for, inden huilken de self derudinden maa skaffe Raad; skeer det icke, da skulle Ofverformynderne, *efter Raadføring med Øfrigheden,*[4]) sette Børnene til ærlige Handvercker; oc skulle Forældrene være forpligtede dennem at klæde oc føde; ville de det icke godvilligen giøre, da skulle Ofverformynderne det som en vitterlig Gield ved Nam hos dennem søge, om de ellers dertil Formue hafver; end hafver Forældrene icke Formue, da skulle saadanne saa vel som *forældre-løse oc Hittebørn, som lil Handvercker settis, klædis af huis Almisse som Nogen ville godvilligen gifve.*[5])

---

[1]) D. R. U.: men self forpligtet verre strax om alting sig at informere.
N. L.: men self forpligtet være sig om alting strax at informere.

[2]) Art. 6 svarer til D. R. U. og N. L. 3—20—6.

[3]) Art. 7 svarer til D. R. U. og N. L. 3—20—7.

[4]) udeladt i D. R. U. og N. L.

[5]) D. R. U. har „andre Faderløse" istedetfor „Forældreløse", men er forøvrigt overensstemmende med N. K. P.
N. L.: andre Faderløse, og Hittebørn, af Overformynderne først sættis til Skole, at de udi deris Børnelærdom kunde undervisis, klædis og underholdis af hvis Almisse, som nogen ville godvilligen give, og siden holdis til Haandverker.

Det første oc tivende Capittel.[1]

Om Tienistefolk paa Landet oc i Kiøbstæderne, *oc om*[2] Løsgængere.

1.[3]

Tienistefolk maa ey med deris Forseelse føre deris Husbond Skade paa, men de bør self at liide for huis de brudt hafver.

2.[4]

End gifver Husbond sin Tienere eller Anden Fuldmact paa sine Vegne at forrette Noget, da bør Husbonden self at svare til huad derudi forseeis af *den*[5] som hand Fuldmact gifvet hafver, oc af hannem igien søge Opretning.

3.[6]

Begaais noget uskielligt imod Tieneren af Andre end Husbonden, da opbær Tieneren self Bøder.

4.[7]

Naar nogen Fremmet til Sognene ankommer, skal Bøn-

---

[1]) **Kap.** 21 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 21.
[2]) D. R. U. og N. L.: Inderster og
[3]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—1.
[4]) **Art.** 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—2.
[5]) N. L.: de,
[6]) **Art.** 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—3.
[7]) **Art.** 4 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—8.
Derimod har Udkastet intet tilsvarende til D. R. U. og N. L. 3—21—4 til 7, der ere saalydende:
D. R. U. Art. 4: Ingen ledig Karl, eller Inderste, som sidder till Huuse paa Landsbyen, maa bortfeste sig till Bonde-Arbeid og Tieniste ringere end heel eller half Aar, uden et half Aars Løns Forbrydelse.
N. L. har „Landet“ istedetfor „Landsbyen“, men er forøvrigt ligelydende med D. R. U.
D. R. U. og N. L. Art. 5: Og skal saa ingen paa Landet hos Bønderne for Dagløn arbejde uden gifte og boesatte paa Gaarde, eller Gaardsparter, og Gade-Husmænd, som giøre og give aarlig Rettighed til deris Herskab.
D. R. U. og N. L. Art. 6: Dog skal hermed ikke være forbudet, at de, som sig ved Søekanten paa nogle visse Tider om Aaret af Fiskeri og Søen allene nære, jo herefter, som tilforn, maa om Vinteren, og naar de ikke ere til Søis sig for Dagløn bortfæste: Ej

derne strax gifve Præsten det tilkiende, som deris Pass oc Beviis de medbringer skal læse, oc dem ofverhøre; oc dersom nogen Mistancke kunde være, da Præsten det for *Kongens Foged*[1]) angifve. Oc skulle Præsterne flittig antegne deris Nafne oc Fødested, som sig i deris Sogne opholder, være sig Tienistekarle[2]) oc Drenge, eller Løsgængere, at mand hos dennem herom, naar behøfuis, kand hafue fuldkommen Efterrettning.

5.[3])

Alle Tienistekarle oc Drenge som til Bonde Arbeid ere antagne, hos huem det oc være kand, med mindre de fæster Gaarde eller Gaardsparter, huorpaa de sig kand nære, skulle være forplictet deris Tieniste otte Vger for Faredag, som er *Paaske oc Mickelsmisse,*[4]) til deris Husbonde lougligen at opsige, oc saa fremt Husbonden dennem utilbørlig vil opholde, maa de Tienisten løskynde i nogle Sognefolkis Nærværelse,[5]) eller oc *paa Hestegaarden.*[6]) Uførmer Husbonden dem derfor med Hug eller Slag, ***som de ingen anden Aarsage hafver gifvet til, da straffis hand derfor efter Lougen, saa som det imod Andre skeed vaar.***[7])

6.[8])

Naar Tieniste-Tyende, Mands- eller Quindis-Personer,

---

heller at Tærskere jo maa lade sig antage af hvem, som dem behøve til deris Korn at udtærske, paa hvad Tid og til hvilken Tid mand haver dennem behov.

D. R. U. og N. L. Art. 7: Inderster, være sig Karle, eller Qvinder, maa ikke af Gaard- eller Hus-Mænd, til Værelse antagis under deris Fæstis Fortabelse, uden det dennem af Husbonden, eller hans Fuldmægtig, bevilgis, som om Indersters Forhold og Næring sig skal lade informere, saa det kand være Husbonden og Bonden uden Skade.

[1]) D. R. U. og N. L.: Herskabet, eller hans Fuldmægtig,

[2]) D. R. U. og N. L.: Inderster, Tieniste-Karle

[3]) **Art.** 5 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—9.

[4]) D. R. U.: paa Landet den første Junij og den første Decembris, N. L.: Sommer-Natten den 14 April, oc Vinter-Natten den 14 Octobris

[5]) D. R. U.: nogle af Sognefolchets, Nærverrelse, N. L.: nogle af Byens, eller Sognefolkets, Nærværelse

[6]) D. R. U. og N. L.: til Kirkestævne:

[7]) D. R. U. og N. L.: straffis som for Vold.

[8]) **Art.** 6 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—10.

louglig deris Tieniste een Gang opsagt hafver, synderligen om de uden Sognet sig acter at begifve, da skal deris Sognepræst være forplict at meddeele dem Beviis naar de den begiere, at de ere frii oc ledige fra *Kongens Tieniste*[1]) til Lands oc Vands, saavel som fra Bondens Tieniste, oc for Ecteskab, saa fremt de ellers icke med Nogen trolofvede eller viede ere: Oc skal ingen Præst under tilbørlig Straff saadan Beviis dem veigre, eller oc den dennem ofver en half Dag forholde: Oc skulle Præsterne gifve alle Skudsmaal beskrefven under deris Hænder oc Zigneter, som de ville ansvare oc *bekiendt være.*[2]) De nyder derfor af en huer Tieniste-Karl, Dreng eller *Quindis-Person*[3]) fire Skilling danske.

7.[4])

Begifver nogen Karls- eller Quindis-Person sig ulouglig af deris Husbonders Tieniste, da skulle de hafve forbrudt saa meget som deris halfve Aars Løn sig kand beløbe, Halfdeelen til *Kongen*[5]) oc Halfdeelen til *Husbonden;*[6]) oc de som dem viidendis antager skulle hafve *forbrudt dobbelt saa meget til Kongen oc til den rette Husbonde.*[7])

8.[8])

Huo som tager anden Mands Svend, Tienere eller Tieniste Quindfolk i Tieniste uden *Pass,*[9]) hand skal svare den som Tieneren uden louglig Afskeed er fradragen, til all den Skade *som*[10]) hand derofver liider, oc derforuden bøde[11]) som ofvenbemeldt er. Oc skal en huer gifve sine Tienistefolk, Mands- oc Quindis-Personer, naar de fra hannem skillis *saadant Pass*[12]) som de hafve fortient, at icke Nogen derofver blifver bedragen.

---

1) D. R. U. og N. L.: Herretieniste
2) D. R. U. og N. L.: være bekient.
3) D. R. U. og N. L.: Qvinde,
4) **Art.** 7 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—11.
5) D. R. U. og N. L.: Husbonden
6) D. R. U. og N. L.: Husbondens Herskab;
7) D. R. U. og N. L.: dobbelt saa meget til den forrige og rette Tienistetyendis Husbond og hans Herskab forbrut.
8) **Art.** 8 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—12.
9) D. R. U. og N. L.: Pasbord,
10) udeladt i D. R. U. og N. L.
11) D. R. U. og N. L.: bøde til hannem,
12) D. R. U. og N. L.: Pasbord,

9.[1])

Ingen maa tage en anden Mands Tienere i Forsvar førend hand lougligen skillt er fra sin Husbonde.

10.[2])

Tilsiger Nogen sin Tieniste, oc tager Fæstepenge paa Haanden, oc vil icke gaa i Tieniste, betale Fæstepenge igien oc derforuden fierde Parten af et Aars Løn, som hand skulle hafve, dersom hand hafde kommet udi Tieniste. End hafver hand ingen Fæstepenge opbaaren, betale dog et fierding Aars Løn som sagt er.

11.[3])

Antager mand Nogen til sin Tieniste, oc vil hannem siden uden louglig Aarsag ey annamme, da beholder den som antaget var· huis Fæstepenge gifven er angerløs, oc derforuden bør Husbonden at gifve hannem Fierde-Parten af et Aars Løn som hand skulde hafve om hand i Tienisten hafde kommet.

12.[4])

Naar nogen Tieniste-Folk som deris Tieniste opsagt hafver, eller andre Løsgængere som icke ere boesatte, oc tiende til Kongen, Kirken oc Præsten, eller giøre oc gifve dem nogen Rettighed, ey heller hafver fuldkommen Beviis oc nøyactig Skudsmaal fra Præsten, hvor de hafver deris Ophold, oc huorledis de skicke sig, det være sig Mands- eller Quindis-Personer, nogensteds betrædis, oc icke lougligen beviiser sig, saa fremt de ellers ved Sundhed været hafver, Tieniste at hafve for en billig Løn begiert paa de Stæder de behøfvis oc kunde antagis, da skulle de strax paagribis oc Dom ofver dem forhuerfvis, at gaa saa mange Maaneder i Jern at arbeide som de hafve undholdet sig fra at tiene, eller om de udi fremmede Lande her af Riget sig ville udsnige, oc siden betrædis, da derfor søgis, tiltalis oc straffis med Fengsel oc

---

[1]) **Art.** 9 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—13.
[2]) **Art.** 10 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—14.
[3]) **Art.** 11 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—15.
[4]) **Art.** 12 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—16.

Jern, oc da skal Kongens Amptmænd dennem som saaledis[1]) skyldige befindis, med ringeste Bekostning skee kand, enten til Bremerholm eller andensteds hen forskicke med deris Dom, huorudi alle mod dennem forhuerfvede Vidnisbyrd skal være indført, paa det om nogen saadanne af Had oc Afvind forurettede ere, under det Skin at *de skulle*[2]) være Løsgængere, de da kunde igien tilrette forhielpis.

13.[3])

Iligemaade skal med dennem forholdis, som sig for Soldater udgifver eller Soldater ere, oc Landene igiennem stryge: Dog de tienestløse Folck oc Soldater undertagen, som louglig Pass hafver, oc skælligen befindis paa deris rette *Reyse oc Vey*[4]) at være stedde, oc sig uden Trygelen opholder, eller oc uden Tuiflsmaal den Formue eyer, at de sig deraf kunde holde, oc uden nogen Mands Skade hafver sig med Leedig-Gang at opholde; hvor paa de bør, om begieris, at skaffe Sognevidne oc Skudsmaal.

14.[5])

Kongens Amptmænd skulle huer i sit Ampt tvende Gange om Aaret, som er den første Junij oc første Decembris, holde Inquisition ofver alle saadanne Folk, saa oc forfare huorledis med alt det som her forskrefvet staaer forholdis.[6])

15.[7])

Findis Nogen, som paa de to forskrefne Dage, naar Inquisitionen skeer, sig til Siide holder,[8]) *de skulle*[9]) actis for Løsgæn-

---

[1]) D. R. U. og N. L.: som paa Kongens Grunde saaledis
[2]) udeladt i N. L.
[3]) Art. 13 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—17.
[4]) N. L.: Vej og Rejse
[5]) Art. 14 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—18.
[6]) D. R. U. og N. L. tilføier: og da tilforn Herskabet paa Landet, som i hans Amt boendis er, derom advare, at en hver paa sin Grund kunde paa samme Dag og Tid holde Randsagning, og tilhielpe, at dette fyldistgiøris.
[7]) Art. 15 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—19.
[8]) D. R. U. og N. L.: Findis nogen, som sig tilside holder paa de to forskrevne Dage, naar Inquisitionen skeer,
[9]) N. L.: da skulle de

gere, oc strax paagribis, oc med dennem handlis som tilforn er mældet.

16.[1])

Findis Nogen videndis hos sig at holde Løsgængere, eller dem som ingen Pass eller rictig Beskeed hafve,[2]) dem huuse oc hæle, de skulle paa Landet hafve forbrudt deris *Gaards Feste til deris Jorddrott,*[3]) oc derforuden, om dennem ofverbeviisis nogen ulouglig Handling oc Fællitzskab med saadanne at hafve haft, at staa til Rette derfor, oc straffis som vedbør. Men i Kiøbstæderne skulle de som det giøre, straffis som de der huuser Fredløse.

Det andet oc tivende Capittel.[4])

Om Jøder oc Tattere.

1.[5])

Ingen Jøde maa sig her[6]) i Riget indbegifve, eller sig finde lade, uden Kongens særdeelis Leidebref, under tusinde Rixdalers Straff af huer Person som uden forskrefne Leidebref betrædis.

---

[1]) **Art.** 16 svarer til D. R. U. og N. L. 3—21—21.
Derimod har Udkastet intet tilsvarende til D. R. U. og N. L. 3—21—20, der er saalydende·
Dersom Herskabet paa Landet ikke selv formaar saadanne motvillige og Løsgængere at antaste, straffe, eller i god Forvaring at have, eller dennem ikke til egen Tieniste og Arbejd vil bruge, da maa de det Kongens Amtmænd, i hvis Amt de ere boende, tilkiende give, og dennem til hannem lade overantvorde, at hand sig med dennem, eftersom før er mælt, kand forholde.

[2]) D. R. U. og N. L.: Findis nogen Løsgængere, eller dem, som ingen Pas, eller rigtig Beskeed, have, videndis til sig at holde,

[3]) D. R. U.: Fæste till deris Hussbond,
N. L.: Fæste til Husbond,

[4]) **Kap.** 22 svarer til D. R. U. og N. L. Kap. 22.

[5]) **Art.** 1 svarer til D. R. U. og N. L. 3—22—1.

[6]) I D. R. U. er Ordet „her" overstrøget.

2.[1])

Huo som nogen Jøde angifver, oc Kongens Amptmand anviiser, skal hafve derfor *huer Gang*[2]) et half hundrede Rixdaler.

3.[3])

Tatere som omløber oc besviger Folck med deris Bedragerie, Løgn, Tyfverie oc Troldom, skulle af Stædets Øfrighed paagribis huor de kunde befindis,[4]) oc alt huis de hafver med at fare dennem fratagis, oc deris Anførere paa Lifvet straffis, oc de Andre inden viss Tid at rømme Riget fra neste Stæder de kunde udkomme; oc huis de efter den Tiid spørgis eller ofverkommis kunde herj[5]) Riget, da, som deris Anførere at straffis paa Lifvet, oc huo dennem huuser eller herberger, bøde[6]) for huer Natt oc for huer Person som den der huuser Fredløse.

---

[1]) Art. 2 svarer til D. R. U. og N. L. 3—22—2.
[2]) udeladt i N. L.
[3]) Art. 3 svarer til D. R. U. og N. L. 3—22—3.
[4]) N. L. tilføier: og de, som af Almuen paa Landet ertappis, skulle leveris til næste Bonde Lænsmand, som ved Bøndernis Hielp skal føre dem til Fogden,
[5]) D. R. U. har „i" istedetfor „heri".
[6]) D. R. U. og N. L.: bøde til sit Herskab

Stormæctigste Konge, Allernaadigste Herre,

Efter Eders Kongelige Majestets Allernaadigste Befalning er denne tredie Bog af den Norske Loug efter ringe Skøn oc Forefindelse saaledis som her-ofven staaer allerunderdanigst forfattet af

Eders Kongelige Majestets

allerunderdanigste troe Tienere

Stochfleth. Jens Rosenheim.
Laurids Christensen. Jens Hoppener.

---

[1]) I N. K. P. er Kap. 22, Om Jøder oc Tattere, ikke anført paa Registret.

Den fierde Bog.

Om Søe-Retten.

Det første Capittel.[1]

Om Skipperis, Styremænds oc alle andre Skibs-Betienters Antagelse, Løn oc Forhold.

1.[2]

Naar Reedere ville antage en Skipper, som skulle føre deris Skib, da skulle de oprette med ham skriftlig Contract, huilken begge Parter skulle vnderskrifve, oc siden v-brødelig holde: Derefter antager Skipperen huis Skibsfolk hand acter fornøden til Skibet, oc hans Reedere i Lengden kunde være forvarede med.

2.[3]

Ingen Skipper maa underhyre en Andens Styremand eller Baadsmænd. Huem det giør, oc det beviisis, da skal den som hannem først hafde fæst beholde hannem at fuldgiøre sin Reyse, som hand lofvet hafver, oc det stande til Skipperen huad hand vil gifve hannem af sin Løn, fordi hand hafver dermed fortabt sin Rett, at hand hafver stæd sig til tuende; oc den Skipper som hafver vitterlig underhyret den Andens Folk, bøde derfor tive Lod Sølf til Kongen oc tive Lod Sølf til Byen.

---

[1]) **Kap.** 1 svarer til N. L. Kap. 1.
[2]) **Art.** 1 svarer til N. L. 4—1—1.
[3]) **Art.** 2 svarer til N. L. 4—1—2.

3.[1])

Naar Skipperen hyrer Folk, da bør hand strax med dem forud om deris Hyre foreenis, oc gifve en huer i det mindste *en Rix-Ort*[2]) paa Haanden, oc da ere de strax plictige at gifve sig i Skibet, saa tilig som Skipperen dennem derom tilsigendis vorder, oc der tage vare paa deris Embede oc Arbeide at lade eller baglaste Skibet, førend de opbære Noget af deris Hyre. Hafve de oc opbaaret deris Hyre, oc blifver forsømmelige, oc icke tager vare paa Skibet, eller, naar de for en Reyse ere hyrede, forlade Skibet, uden Siugdom oc andet lougligt Forfald, foruden Skipperens Forlof, (være sig for gode eller onde Tidender, for sær Hendelse til Søes eller for nogen anden Aarsagis Skyld,) førend det hafver fuldendet sin Reyse, er fuldkommelig losset, igien rettelig baglastet, oc Seglene tagen fra Raaen, da gifve Hyren tilbage, oc dertilmed saa Meget som dennem var lofvet til Hyre, Halfdeelen til Kongen oc Halfdeelen til Skipperen, eller oc leggis udi Fængsel i fiorten Dage til Vand oc Brød, om de icke hafve at betale med. Er Skibet udi Fare til at forgaa eller at blifve taget af Fribyttere eller Røvere, oc Nogen da forlader det uden Skipperens Samtycke, hafve sit Lif forbrut, ihuor hand siden paagribis.

4.[3])

Om nogen Skibsfolck sig forhyre, oc icke ere gode for det som de sig udgifve for, oc det kand dennem skielligen ofverbeviisis af to eller tre inden Skibsborde, de skal miste deris heele Hyre, oc derforuden bøde saa meget som dennem var lofvet til Hyre, Halfdeelen til Kongen oc Halfdeelen til Skipperen. Dersom de icke hafve at bøde med, skal de tre Gange gaa under Kølen, uden Skipperen dennem benaade vil.

5.[4])

Oc dersom Nogen gifver sig ud for Styremand, oc lader sig derfor hyre til een viss Stæd, oc Skipperen fanger Skade

---

[1]) **Art.** 3 svarer til N. L. 4—1—3.
[2]) N. L.: en Mark Danske
[3]) **Art.** 4 svarer til N. L. 4—1—4.
[4]) **Art.** 5 svarer til N. L. 4—1—5.

enten paa Skib eller Gods for hans Forsømmelsis oc Uforfarenheds Skyld, da skal samme Styremand, naar det hannem louglig ved tvende søefarne Folckis Vidne ofverbeviisis, være plictig at bøde all Skaden igien, om hand det formaar. Formaar hand det icke, da hafve hand forbrut sit Lif. Men huis Skipperen skulle forandre sin Reyse, oc Styremanden derudi vaar ukyndig, oc icke, naar hand der om blifver adspurt, trøster sig til at fortsette samme ny Reyse, da nyder hand sin til den Tiid fortiente Styremands Løn, oc siden ickun Høybaadsmands Løn, om hand vil forblifve paa Skibet; men vil hand icke, da betale Skipperen hannem hans halfve Hyre, om Reysens Forandring skeer paa Henreysen; men skeer den paa Hiemreysen, da betale hand hannem den fulde Hyre: Men anlofver hand forsvarligen at fuld-ende Reysen, oc nogen Skade skeer for hans Uforfarenheds Skyld, da miste Hyren oc bøde Skaden.

6.[1])

Om nogen Skibsfolck hafver ladet sig hyre, oc ligge af Skibet om Nattetide uden Skipperens Forlof, bøde en hver derfor tre Lod Sølf til Kongen, oc tre Lod Sølf til Byen; men skeer nogen ydermeere Skade for slig Forsømmelse, da stande derfor til Rette efter Sagens Leylighed. Skeer oc imidlertiid noget Skibsarbeide, huorved nogen af de tilstæde værende Skibsfolk kommer til Skade, da bør den Fraværendis gifve til Hielp til Badskierløn efter Skipperens oc Styrmandens Sigelse.

7.[2])

Findis nogen Baadsmand, som paa nogen Reyse stædt er, om Nattetide paa Gaden, eller oc j utilbørlige Huuse oc Herberge, den maa oc skal Fogden oc Byens Tienere gribe oc fængsle udi tre Dage til Vand oc Brød, oc skal den Skyldige derforuden bøde tre Lod Sølf til Kongen, oc tre Lod Sølf til Byen. Giør hand nogen anden ulouglig Gierning, stande derfor til Rette efter Sagens Leylighed.

---

[1]) **Art.** 6 svarer til N. L. 4—1—6.
[2]) **Art.** 7 svarer til N. L. 4—1—7.

8.[1])

Kommer en Skipper med sit Skib udi Hafn eller paa Reed, oc hans Folk ville fare udi Landet, skal det skee med Skipperens Forlof, dog at Halfdeelen blifver udi Skibet, oc troligen det forvarer, oc de som fare i Landet skulle betimmelig om Aftenen komme til-Skibs igien, eller om Dagen naar Skipperen dem tilsiger. Huo som sig herimod fordrister at blifve i *Land*[2]) uden skiellig Aarsag oc Skipperens Forlof, hand straffis oc bøde derfor som næst tilforn sagt er.

9.[3])

Huilke[4]) Skibsfolk formedelst Druckenskab eller anden Ulydighed icke ville være deris Skipper følgactig, naar Vinden er god, eller de af Skipperen vorder tilsagt, da skal Skipperen ingenlunde forligge sin Vind, men hyre Andre i deris Stæd, oc den som brødig findis, skal igien gifve huis hand hafver annammet, oc huis den som igien hyret vorder, ydermeere koster, oc hafve forbrudt tj Lod Sølf til Kongen oc tj Lod Sølf til Byen. Hafver hand icke at betale med, da skal hand antvordis til Stædets Øfrighed, oc træle for sin Brøde oc Faldsmaal. Oc dersom Nogen er sin Skipper ulydig i Søen oc trotzig imod ham, eller uroelig oc knurvuren imod andre af Skibsfolket, saa nogen Oprør, Mord, eller anden Ulycke ved ham er at befrycte, da hafver Skipperen Mact at sette hannem udi Land med to eller tre af de beste Mænd som i Skibet ere deris Raad oc Samtycke, dog huor christne Folk boe, oc belønne en Anden i hans Stæd af den Uhørsoms Hyre oc Føring, oc Skipperen dermed angerløs være. Saa maa ey heller nogen Skipper eller anden Skibs-Officerer, med u-sømmelig Ord eller Gierning begægne nogen af sine Folk, som i Skibet ere; oc huis hand derudi forseer sig, da skal hand derfor ved sin Hiemkomst tilbørlig anseeis,

10.[5])

Fordrister Nogen sig til at giøre Mytterie, Oprør, eller

---

1) **Art.** 8 svarer til N. L. 4—1—8.
2) N. L.: Landet
3) **Art.** 9 svarer til N. L. 4—1—9.
4) N. L.: Naar nogen
5) **Art.** 10 svarer til N. L. 4—1—10.

Forbund imod Skipperen, oc det kand skielligen beviisis, da skal det straffis som anden halsløs Gierning, som oc de skulle straffis som ville nøde oc tvinge Skipperen til at segle andensteds med dennem end deris Beskeed er, Skipperen oc Reederne til Skade.

11.[1])

Folket skal holde god Fred oc Eenighed inden Skibsborde. Dersom Nogen giør den Anden Saar eller Læmmelest, saa at Skibet eller Skibsarbeide dermed blifver forsømmet, da skal den som Skaden hafver giort flye en Anden udi Stæden, oc bøde derfor til Kongen oc Byen, eftersom Skaden er stoer til, oc opreise Skipperen den Skade hand deraf taget hafver.

12.[2])

End blifver den Saarede død af samme Skade, da skal Skipperen oc alt Skibsfolket være skyldige at holde Manddraberen tilstæde oc andtvorde hannem Stædets Øfrighed, huor de først ankomme i Kongens Riger oc Lande, der at undgielde hans fortiente Løn efter Sagens Leylighed. Oc dersom samme Misdæder med deris Villie oc for deris Forsømmelse undkommer, da skulle de alle som i Skibet vare, svare til hans Gierning.

13.[3])

Om nogen Skipper, Kiøbmand eller Baadsmand sig forgriber udi nogen Gierning, som er Lifs Straff værd, da skal samme hans Forseelse icke komme Skib oc Gods meere til Skade oc Hinder, end hans egen Part derudi kand være, oc det skal ofverantvordis ved tre de beste Mænds Eed som udi Skibet ere.

14.[4])

Paa de Skibe huor Badskere findis oc *der*[5]) for viss Løn

---

[1]) **Art.** 11 svarer til N. L. 4—1—11.
[2]) **Art.** 12 svarer til N. L. 4—1—12.
[3]) **Art.** 13 svarer til N. L. 4—1—13.
[4]) **Art.** 14 svarer til N. L. 4—1—14.
[5]) N. L.: de

ere antagne, der skulle de betienne alle oc en huer af Skibsfolkene med Klippen, Ragen, oc at læge de Siuge uden nogen Betalning, med mindre det er smittsom Siuge eller oc Nogen sig self hafver forvoldet en Skade uden Skibs-Arbeide. Handler nogen Badsker herimod, eller tager mundtlig eller skriftlig Løfte for saadan Opvartning, som hand er plictig at giøre, da skal det af ingen Værd være, men hand derforuden korte dobbelt saa meget i sin Løn, som hand saaledis vilde tilbringe sig.

15.[1])

Ingen Baadsmand maa straffe Skipperens Kost, icke heller begiere anden Spiisning inden Skibsborde end sædvanligt er oc Dagen tilhører. Huem det giør, oc icke hafver skiellig Aarsage dertil, skal dermed sin Hyre oc Føring forbrudt hafve, oc maa Skipperen sette hannem paa det første Land hand tilkommer, huor christne Folk ere. Iligemaade forholdis om Nogen Øll oc Mad forsetlig-viis spilder. Vil nogen af Skibsfolkene det hindre, Skipperen til Fortræd, hand være den samme Straf undergifven.

16.[2])

Kommer Skipperen i Hafn, huor færsk Mad er at bekomme, da staar det ham friit for at kiøbe det efter sin egen Villie; dog maa Ingen hannem dertil nøde eller tvinge. Huo herimod giør, skal hafve forbrudt tre Lod Sølf til Kongen oc tre Lod Sølf til Skipperen.

17.[3])

Huem som vil nøde Kocken til at giøre Ild oc Spise uden den rette Tiid, hand bøde derfor tj Lod Sølf til Kongen, oc miste sin Hyre; men dersom Kocken det fortier oc icke vil aabenbare, oc det siden udkommer, skal hand derfor bøde tre Lod Sølf til Kongen oc tre Lod Sølf til Byen. Kocken skal oc være plictig at forvare sit Skibsfætalie, saa det icke spildis eller forderfvis for hans Forsømmelsis Skyld; giør hand det icke, da bøde Skaden oc miste sin Hyre.

---

[1]) Art. 15 svarer til N. L. 4—1—15.
[2]) Art. 16 svarer til N. L. 4—1—16.
[3]) Art. 17 svarer til N. L. 4—1—17.

18.[1])

Ingen skal fordriste sig til inden Skibsborde at dricke til Ofverflödighed, eller giøre Giestebud udi Skibet; men huem som imellem Maaltid til sin Nødtørft at dricke behøfver, ham maa det forundis, oc ey viidere. Findis Nogen herimod at giøre, hafve dermed forbrudt tre Lod Sølf til Kongen, oc lige saa meget til Reederne saa tidt oc ofte som det skeer oc vorder anklaget. Iligemaade skal Skibsfolckene straffis om de forsømmer deris Vagt, eller understaa sig at gaa med Ild eller Lys[2]) under Overløbet, helst i Krigs-Skibe ved Krudkammeret, oc huor noget løst Hør eller Halm kunde være. Forseer Skipperen eller nogle af de andre Officerer sig herudi, da bøde dobbelt.

19.[3])

En huer inden Skibsborde, enten Officerer eller Gemeene, skal, saa længe Reysen varer, entholde sig fra all Dobbel oc Leeg, enten det angaar Penge eller Vare, eller de leege paa Borge, oc giøre derfor imellem hinanden enten skriftlige eller mundtlige Løfter, da skal samme Løfter af gandske ingen Kraft være, oc derforuden skal baade den som vinder oc den der taber, hafve forbrudt, en huer for sig tre-dobbelt saa meget som de leegte om; huilke Bøder Skipperen strax skal indkræfve, eller korte i en huers Løn; oc deelis de siden imellem Skipperen, de fattige Søefarende, oc *de*[4]) andre uskyldige Baadsfolk.

20.[5])

Ingen af Skibsbetienterne maa efter denne Dag fodre nogen Penge eller Pengis Værd af dem som inden Skibsborde kunde være, enten de ere Skibsfolk eller Reysende, oc kommer paa sær Farvand, huor de tilforn icke hafver seglet, langt mindre true dem efter gammel ond Sædvane til at ofverslaais med Vand, eller noget desliige; men Skipperen skal st͡gx straffe en huer som saadant understaar sig at giøre, med Vand oc Brød paa tre Dage.

---

[1]) **Art.** 18 svarer til N. L. 4—1—18.
[2]) N. L. tilføier: eller drikke Tobak
[3]) **Art.** 19 svarer til N. L. 4—1—19.
[4]) udeladt i N. L.
[5]) **Art.** 20 svarer til N. L. 4—1—20.

21.[1])

Undviger nogen Baadsmand Skipperen med sin Hyre, oc det udi Sandhed kand beviisis, da skal den derfor straffis som en anden Tyf.

22.[2])

En Skipper som hafver hyret sit Folk til nogen viss Stæd, oc der henkommendis, vorder tilsinds at ville segle med samme sit Skib andensteds, enten hand paa det første Stæd losser eller icke, hand skal forbedre sit Folk deris Hyre efter Reysens Beskaffenhed, oc de skulle være pligtige at følge hannem huer under fyrretive Lod Sølfs Bøder, Halfdeelen til Kongen oc Halfdeelen til Reederne, oc naar Skibet kommer did, som Skipperen giør sit Market, oc hafver losset, skal Skipperen der gifve dennem deris Hyre, med mindre Skibet ved deris Forsømmelse er kommen til Skade.

23.[3])

Om en Skipper vorder tilsinds at bryde sin Last førend hand kommer til den Stæd som hand hafver hyret sit Folck til, oc hand kand viide sine Reederis Gafn oc Fordeel dermed, da maa hand det vel giøre, oc hans Baadsmænd skulle være pligtige at losse foruden Knur oc Imodsigelse; oc dersom hand beholder saa meget af samme Last udi Skibet igien, saa hand er stiif nock belasted at segle did som hand sit Folk hafver hyret til, da er hand dem ingen Forbedring pligtig, oc de være hannem følgactige did som forskrefvet staar; men dersom hand losser sin fulde Last, oc skal tage Baglast ind igien, da gifver hand sit Folk deris heele Hyre, oc vil hand siden segle fremdeelis, da gifve hand sit Folk huis billigt er, oc hand med dennem kand foreenis om. Findis nogen herimod u-lydig at være, da hafve sig dermed forbrudt sin Hyre oc Føring, oc derofver bøde ti Lod Sølf til Kongen oc[4]) ti Lod Sølf til Byen.

---

[1]) **Art.** 21 svarer til N. L. 4—1—21.
[2]) **Art.** 22 svarer til N. L. 4—1—22.
[3]) **Art.** 23 svarer til N. L. 4—1—23.
[4]) Ordene „ti Lod Sølf til Kongen oc“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.

24.[1])

Forsømmer nogen Baadsmand sit Arbeid all den Stund at Skibet ladis eller lossis, da skal hand gifve sine Staldbrødre for huer Dag hand det forsømmer et half Lod Sølf.

25.[2])

Ingen maa føre Baaden eller Espingen fra Borde, uden med Skipperens, Styremandens eller Høybaadsmandens Forlof: Huo det giør, skal hafve forbrudt til all Skibsfolket tre Lod Sølf; oc kommer Baaden noget til, eller oc formedelst saadant nogen anden Skade skeer, da stande dennem til Rette derfor, som derpaa hafve at sige, efter Sagens Beskaffenhed.

26.[3])

En Skipper som vil segle uden Rigerne, skal gifve sit Folk, som betalis for Reysen, deris fulde Hyre, Halfparten paa det Stæd huor hand udreeder eller oc baglaster Skibet, oc den anden halfve Part naar hand kommer tilbage igien, oc hafver losset sit indehafvende Gods oc Vare. Men de som fare for Maanetz-Hyre, skulle betalis som de ere forligte om med Skipperen.

27.[4])

Naar en Skipper vil segle uden Rigerne vestverts i Europa, da maa hans oc Styremandens Føring i det Høyeste ey være ofver een Læst: Høybaadsmandens, Skib-Skrifverens, Tømmermandens oc Kockens, ey heller meere end en half Læst, oc de andre Baadsmænds huer en tredie Part af en Læst: En Drengs half saa meget som en Baadsmands; oc nyder samme Føring fragtfrj, oc icke meere.[5])

28.[6])

Ingen maa selge sin Føring af Skibet uden med Skipperens Samtycke oc Vidskab, under samme Førings Fortabelse,

---

[1]) **Art.** 24 svarer til N. L. 4—1—24.
[2]) **Art.** 25 svarer til N. L. 4—1—25.
[3]) **Art.** 26 svarer til N. L. 4—1—26.
[4]) **Art.** 27 svarer til N. L. 4—1—27.
[5]) N. L. tilføier: Men med Skibe, som føre Trælast, skal ingen, hverken Skipper, eller Baadsfolk, tilladis nogen Føring.
[6]) **Art.** 28 svarer til N. L. 4—1—28.

Halfdeelen til Kongen oc Halfdeelen til Skipperen; dog den som Befragteren samme Føring efter Markets Gang beholde vil, da stande det hannem frit for.

29.[1])

Skipperen skal ey heller være pligtig at svare til noget Føring, naar Skibet er tilladt; men naar Skipperen begynder at lade, skal hand paaminde huer i Almindelighed derom, oc da huer gifve tilkiende, som vil skibe sin egen Føring, oc giøre sig da Rommet til sin egen Føring saa nyttig som hand kand; dog skal ingen Baadsmand forunde sit Rum til noget Anden uden Skipperens Samtycke.

30.[2])

Far nogen Baadsmand af Skibet, oc giør sig u-nyttig ud Druckenskab, eller udi andre Maader, oc blifver derofver lemmelæst, saa hand icke kand fuld-ende sin Reyse, den skal gifve tilbage igien det hand hafver opbaaret, oc Skipperen hyre en Anden udi hans Stæd. Huad det ydermeere koster, skal af samme Baadsmands Føring betalis.

31.[3])

Fanger nogen af Skibsfolckene Skade udi Skibs-Arbeide, eller andre Maader udi Skibs Nytte oc Gafn, oc er dog icke self Aarsage dertil, eller oc Nogen blifver siug paa Reysen, saa hand icke kand blifve liggende i Skibet, da skal Skipperen lade den Siuge komme i Landet, oc bestille hannem Herberge, huor hand kand paavaris, oc forsørges med Lys oc Kost til Nødtørftighed efter den Maade som hand spiiser udi Skibet: Blifver hand tilpas, da komme udi Skibet igien; oc om hand kommer udi Skibet inden fuldendte Reyse da nyde sin fulde Hyre: Dog er Skipperen icke plictig at tøve efter hannem, men segle naar Skibet er seglreede; oc døer hand den Stund Skibet er paa Henreysen, da skal hans Arfvinger hafve hans halfve Hyre oc heele Føring imod half Fragtis Erleggelse med huis andet hannem tilhører, men er Skibet paa Hiemreysen, da tager hans Arfvinger hans heele

---

1) **Art.** 29 svarer til N. L. 4—1—29.
2) **Art.** 30 svarer til N. L. 4—1—30.
3) **Art.** 31 svarer til N. L. 4—1—31.

Hyre oc Føring uden nogen Fragtis Betalning, oc betale hans Jordefærd. Oc skal Øfrigheden hafve Indseende derhos, om den Dødis Arfvinger ere der icke tilstæde.

32.[1]

Hafver Skipperen tilladt sit Skib, oc formedelst Krig, Sørøvere, Arrest af Landsens eller Stædets Øfrighed icke torde, maatte, eller kunde fuldgiøre sin Reyse, oc det blifver hannem tilladt at aftacke sit Folck, da er hand ey plictig viidere at betale dennem end fierde Parten af deris Hyre; men dersom Skipperen udløber udi Søen, oc enten mister Segl, Mast, Ancker eller Tow, eller for andre merckelige Aarsager nødis til at løbe tilbage udi Hafn igien at oplegge sit Skib, da skal Skibsfolket lade sig nøye med den halfve Hyre, om de for Henreysen alleene ere betingede; men ere de for Frem- oc Tilbage-Reysen betingede, da med den Fierde-Part, oc ere de j Maanets-Hyre betingede, da skal de nyde Betalning for saa lang Tiid de hafve seglet.

33.[2]

Vorder en Skipper syg eller u-eens med sine Reedere, saa at Reederne ville sette en anden Skipper paa Skibet, da skal all Skibsfolket for den samme Hyre være den nysatte Skipper følgagtig, ligesom den Anden under Hyrens Fortabelse: Dog om hand vil segle viidere, skal hand gifve dennem Forbedring. End vil Skipperen sælge Skibet, da ere de icke pligtige at tiene den ny Skipper længere end efter deris Contract med den første Skipper. Vil oc den ny Skipper antage ny Skibsfolck i de gamlis Stæd, da skal den første Skipper betale dem deris fulde Løn, oc føre dem til den Stæd huor de først seglede fra.

34.[3]

Huis Reedere befinde raadeligst at afsette en Skipper, da skal det skee med Samptligis Villie[4]; men kand de icke der om eenis, da skal Dommeren kiende om der er billig Aar-

---

[1] **Art.** 32 svarer til N. L. 4—1—32.
[2] **Art.** 33 svarer til N. L. 4—1—33.
[3] **Art.** 34 svarer til N. L. 4—1—34.
[4] N. L.: Villie og Samtykke;

sag til hans Afsettelse. Hafver den afsatte Skipper nogen Part i Skibet, da skulle Reederne ham efter gode Mænds Sigelse udløse.

35.[1])

Kommer Tueedragt imellem Skipperen oc Reederne, at hand icke lenger kand føre deris Skib, eller ocsaa imellem Reederne indbyrdis, udi saa Maader at en Part vil at Skibet skal segle, oc de Andre vil icke, da skal[2]) Skibet derfor icke blifve beliggendis oc forsømmis, men den mindste Part af Reederne skulle sette det for Penge, ligesom de ville det slippe eller beholde, oc huem da blifver ved Skibet, skal betale de andre Reedere inden sex Uger derefter uden all Rettergang i alle Maader, oc lade det fare uden Forhindring: Men kunde de icke eens vorde om Skibet, da bør det icke at blifve beliggendis, oc maa den største Haab af Reederne udreede Skibet sig til Beste, men paa Skibet stande alle Reederne Eventyr, oc de som icke ville udreede, bør ingen Fragt af Godset at nyde.

36.[3])

Ligger en Skipper seglreede paa sin Vind, da maa Ingen forhindre hans Styremand eller Baadsmand for Gieldssag, men huis Gods hand hafver udi Skibet, undtagen hans Gang oc Køjklæder skal antvordis af Skipperen oc Folcket ved soren Eed til den der paa-esker, oc den Anden fuldgiøre sin Reyse som hand lofved hafver.

37.[4])

Kand en Styrmand eller Baadsmand afstæd-komme sig self et Skib at bekoste, oc vil det self føre, da maa hand være quit, om hand sig end forhyret hafver, dog skal hand skicke en Anden udi hans Stæd, eller igiengifve Skipperen huis hand hafver opbaaret.

---

[1]) Art. 35 svarer til N. L. 4—1—35.
[2]) Ordet „skal" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[3]) Art. 36 svarer til N. L. 4—1—36.
[4]) Art. 37 svarer til N. L. 4—1—37.

38.[1])

Ingen Baadsmand maa befatte sig med Maatterne eller Maatte-Skrabe, men Kiøbmanden skulle dennem self nyde oc beholde, om de dennem bekosted hafve: Derimod skulle Baadsmændene hafve Primgelt, fire Huider af Læsten, der som Skibet lossis.

Det andet Capittel.[2])

Om Fragt, Tilslun oc Regnskab.[3])

1.[4])

Ingen Skipper skal være mæctig til at forfragte sit Skib uden med sine Reederis Vidskab oc Samtøcke, saa fremt de ere saa nærværende at Skipperen kand forspørge sig med dennem, enten skriftlig eller mundtlig, oc hand uden sine Reederis Skade kand opbie Svar; huis icke, da raadføre sig med fornemme Skibsfolk oc ramme sine Reederis Gafn oc Beste, som hand agter at suare til, med mindre hand er paa det Stæd, huor hand udtryckelig er ved sit Fragtebref forbunden at følge Factorens Ordre. Oc giør hand herimod, da skal det som hand saaledis giort hafver ingen Magt hafve, oc derforuden skal hand oprette all Skaden, oc bøde tj Lod Sølf til Kongen, oc lige saa meget til Byen huor Skibet i Kongens Lande ladis eller lossis.

2.[5])

Naar Contracter oprettis imellem Skippere oc Befragtere, da skal det skee skriftlig, huilke Contracter kaldes Certepartier, oc skal Skipperen der-foruden udgifve paa alt det Gods, lidet eller stort, til en huer som Noget indskiber, *tvende*[6]) ligelydende visse Skrifter som kaldis Conoscementer.

---

[1]) **Art.** 38 svarer til N. L. 4—1—38.
[2]) **Kap.** 2 svarer til N. L. Kap. 2.
[3]) N. K. P. har „Redskab", der formentlig er en Skrivfeil for Regnskab, kfr. Danske Lov.
[4]) **Art.** 1 svarer til N. L. 4—2—1.
[5]) **Art.** 2 svarer til N. L. 4—2—2.
[6]) N. L.: trende

3.[1])

Naar en Skipper hafver forfragtet sit Skib, oc giort en bestemt Dag imellem sig oc Kiøbmanden, da, dersom Skipperen icke er reede naar Dagen er kommen efter deris Certeparties oc Contractis Lydelse, oc Kiøbmanden derofver blifver forsømmet, oc icke fick sit Gods i Marckedet, stande Skipperen Kiøbmanden derfor til-Rette, oc bøde hannem sin Skade efter Dannemænds Sigelse, undertagen at V-væyr, Vinterdag eller anden stoer Ulycke oc v-formodentlig Tilfald, kunde hannem sin Reyse forhindre. Iligemaade om Skipperen blifver forsømmet af Kiøbmanden, giælde den samme Rett.

4.[2])

Lader en Skipper sig fragte af een, to eller fleere Kiøbmænd til en viss Tiid hannem at aflade, oc nogen af samme Kiøbmænd icke i rette Tiid skibe deris Gods, saa Skipperen derofver opholdis, da bør Skipperen derofver icke opholde sin Reyse, men strax paa tilbørlige Maade protestere imod den udeblifvendis, som skal betale den fulde Fragt af det betingede Rom, saa fremt Skipperen, naar hand vil segle, lader tre af hans beste Folk see det fornefnte Rom at være ledigt, oc de det louglig kand vidne: Dog dersom Skipperen kand uden sin Forhindring andet Gods i den Stæd bekomme, da skal den Fragt som deraf gifvis, komme Kiøbmanden til Gode igien. Disligeste om en Kiøbmand sit indladte Gods igien vil vdskibe, oc Skipperen uden sin Reysis Forsømmelse kunde det udlosse, da skal hand betale Skipperen sin fulde Fragt, uden saa vaar at Skipperen uden sin Reysis Forhindring andet Gods i den Stæd bekom, da skal Kiøbmanden den Fragt derimod nyde, oc fornøye Skipperen for[3]) sin Umage oc Bekostning for Godsets Ind- oc Udskibning. Skulde oc samptlige Kiøbmænd deris Gods ville losse, da skal Skipperen nøyes med half Fragt, oc Folckene med half Hyre.

5.[4])

Kommer en Skipper udi fremmede Lande, oc giør der

[1]) Art. 3 svarer til N. L. 4—2—3.
[2]) Art. 4 svarer til N. L. 4—2—4.
[3]) Ordet „for“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[4]) Art. 5 svarer til N. L. 4—2—5.

nogen Handel, være sig Kiøb, Sall, Fragt, eller huad anden Handel der næfnis kand, oc hafver med Bref oc Segl derudi forplictet sine Reedere, som hiemme ere, at skulle suare oc vndgielde, da ere de icke pligtige det at holde udi nogen Maader, fordi en Skipper er icke Reedernis Gods mæctig meere end hand hafver under Hænderne, som er det næruærendis Skib oc Gods, som hand hafver med at fare: Men hafver Nogen kiøbt, soldt eller handlet med Skipperen, den maa efterkomme sin Skade hos Skibet oc icke hos Reederne, uden at samme Reedere befatte sig med samme Kiøbmands-Gods.

6.[1])

Hafver en Skipper tilsagt Kiøbmanden at ville føre hans Gods udi Marckedet, oc befaler hannem at føre det til Prammen, oc Skipperen sender det op igien, oc lader det ligge, da skal Skipperen være pligtig at betale Kiøbmanden det Gods, ligesom det kunde gielde i Marckedet, naar hand kommer ofver, oc korte hannem sin Fragt udi Betalningen.

7.[2])

Befragter mand Skib af Nogen at ville self lade føre til en bestemt Tiid oc viss Stæd, oc samme Skib tilkommer nogen Ulycke foruden hans Forsømmelse som det fragtet hafver, da svarer den icke dertil; men bruger hand det imod Contracten ofver den forsagde Tiid eller paa andre Stæder, foruden hans Villie, som Skibet tilhører, da oprette hand den Anden sin Skade efter søefarne Mænds Sigelse, undtagen at hand arresteris paa samme sin Reyse som hand icke er self Aarsag til, eller blifver nødt til anden Seilads imod sin Villie, huilket hand bør at giøre beviisligt med nøyactig Vidnisbyrd.

8.[3])

Om en Skipper fragter sit Skib forgrebs til Nogen, da bør hand af sin Befragters Gods at indtage saa meget som hand bequemmelig føre kand, oc huercken for sig self eller nogen Anden imod Befragterens Villie Noget att indskibe.

---

[1]) **Art.** 6 svarer til N. L. 4—2—6.
[2]) **Art.** 7 svarer til N. L. 4—2—7.
[3]) **Art.** 8 svarer til N. L. 4—2—8.

Handler Skipperen herimod, da bør hand at erstatte Befragteren all sin erlidte Skade.

9.[1])

En huer Skipper skal hafve god Agt, oc icke self ofverlade Skibet formedelst Gierrighed. Dersom det befindis, skal hand hafve forbrudt af sine egne Penge fyrretive Lod Sølf til Kongen, oc fyrretive Lod Sølf til Byen, oc derforuden bøde Skaden.

10.[2])

Huer Skipper skal hafve flittig Opseende paa Kiøbmandsgods, baade med Indskibning, naar det er hannem ved Skibet lefveret, saa oc naar det er kommen i Skibet, med Stubning oc Garnering oc alt Andet; dersom Kiøbmanden fanger Skade, eller hans Gods blifver formindsket af Skipperen· eller hans Folck, da skal Skipperen det oprette af sine egne Penge, oc betale Kiøbmanden *sin*[3]) Skade eftersom Godset i Marckedet kunde sælgis, oc Kiøbmanden derimod betaler Reederne *sin*[4] fulde Fragt; men dersom samme Gods blifver forlecket eller forderfvet, uden Skipperens eller hans Folckis Forsømmelse, da naar Skibet kommer did som det skal lossis, oc klapper Kiøbmanden trende Gange paa Fadet, som er Wiin eller andre leckende Vare udi, oc befaler at udhisse, gifve[5]) hand Skipperen sin fulde Fragt, eller oc lade Skipperen beholde samme Fad for Fragten. Forsømmer Kiøbmanden saaledis at see sig for, da hafve Skade for Hiemgield. Ere oc Skibsfolckene i noget desliige Aarsag, da hafve Skipperen derfor til dem sin Tiltale.

11.[6])

Naar noget Skib i nogen Hafn her i Rigerne indkommer med Styrtegods, som ved Tøndemaal sælgis, der af skal Skipperen icke losse Noget uden med Tønder som ere rett brende oc mærckede, saavel Folckenis Føring som Reedernis Part; oc det skal skee udi Stadsmaalernis Nærværelse, oc skal den

---

[1]) **Art.** 9 svarer til N. L. 4—2—9.
[2]) **Art.** 10 svarer til N. L. 4—2—10.
[3]) N. L.: hans
[4]) N. L.: deris
[5]) N. L.: da give
[6]) **Art.** 11 svarer til N. L. 4—2—11.

som Godset annammer, gifve Maalerne til Løn af huer Tønde som paa huer Stæd forordnet er. Huilken Skipper herimod giør, hafve der med forbrudt ti Lod Sølf til Kongen oc ti Lod Sølf til Byen. En huer Skipper skal hafve flittig Act paa at Styrtegods, helst Korn eller Andet som det behøfver, jefnlige under-vejs blifver kastet, saa det icke blifver muet eller forderfvet.

12.[1])

Ingen Skipper skal hafve Mact til at sælge sit Skib enten uden eller inden-lands, uden med sine Med-Reederis Vidskab oc Samtycke, oc derpaa skal hand hafve deris skriftlig Fuldmact om de ville det afhænde, paa det at Skipperen kand gifve dennem som kiøbe ville, en tilbørlig Forvaring. Om herimod handlis skal det Kiøb ingen Mact hafve, om der vorder paaklaget, oc Skipperen skal hafve forbrudt et hundrede Lod Sølf til Kongen, oc derforuden stande sine Reedere til Rette. Men skeede det saa at samme Skib fick nogen merckelig Brøst oc Skade paa sin Reyse, oc Skipperen det derfor ville afhænde, da maa hand dertil Mact hafve, dog skal hand det bevidne med fire af de beste Mænd i Skibet, om der var skiellig Aarsag til eller icke.

13.[2])

Ingen Skipper maa sælge eller gifve Noget bort, eller self beholde af Skibsredskab, Fætallie oc Andet huad Skibet tilhører, med mindre hand efter fuldendte Reyse derfor tilliige med all andet beholdet giør rictig Regnskab. Huo anderledis giør, skal straffis derfor som for andet Tyverie.

14.[3])

Huis nogen af Reederne vil selge sin Part i Skibet, da skal hand den først tilbyde sine Medreedere, om de ville gifve *saa meget derfor*[4]) som en Anden, thi da ere de nærmest at[5]) beholde det. Giør hand det icke, men sælger det til en Frem-

---

[1]) **Art.** 12 svarer til N. L. 4—2—12.
[2]) **Art.** 13 svarer til N. L. 4—2—13.
[3]) **Art.** 14 svarer til N. L. 4—2—14.
[4]) N. L.: derfor saa meget
[5]) N. L.: til at

med, da hafve de samptlige Mact til at indløse Skibet hos den det kiøbt hafver, for den Priis efter gode Mænds Sigelse.

15.[1])

Hænder det sig at et Skib ligger længe paa Reysen, oc fattis Fætalie, eller Andet til Skibs Nøtte oc Behof, oc Skipperen hafver icke Penge at kiøbe for, eller i Tiide paa Vexel paa sine Reedere bekomme kand, da maa hand sælge af Kiøbmandsgodset saa meget som hand dertil Behof hafver, oc icke meere; oc Skipperen skal betale det for lige Værd som det Andet blifver soldt for udi Marckedet, oc korte Kiøbmanden hans Fragt udi Betalningen.

16.[2])

Der som saa skeer at nogen Skipper er længe paa *sin* Reyse, oc hand blifver forkortet paa Fætalie, da skal hand med Styrmandens, Høybaadsmandens oc Skrifverens Raad, quartere oc uddeele imellem all Skibsfolket efter Tidens Leylighed.

17.[3])

Blifver Kiøbmandens Gods forderfvet udi Skibet, at Ofverløbet er icke digtet oc forvaret, som det sig bør, da skal Skipperen dertil svare oc bedre Skaden: Men kommer det fra under op, da skal det gaa ofver Skib oc Gods, saa fremt Skibet, da det udseilede, vel var forvaret, oc under-veys er blefven læck, oc da af Skipperen oc Folckene ingen Forsømmelse med Pompen tagen.

18.[4])

Huer Skipper er *oc*[5]) skyldig at holde gode stercke Kordeler oc Vindtackel udi sit Skib, at ind oc udsette Kiøbmandsgods med. Bryster Vindtackelet oc Godset faaer Skade, da svare Skipperen alleene til den Skade: Men slipper Godset af Tackelet formedelst Baadsmendene det icke vel *hafde*[6]) belagt, da betale Baadsmændene den Skade.

---

[1]) **Art.** 15 svarer til N. L. 4—2—15.
[2]) **Art.** 16 svarer til N. L. 4—2—16.
[3]) **Art.** 17 svarer til N. L. 4—2—17.
[4]) **Art.** 18 svarer til N. L. 4—2—18.
[5]) udeladt i N. L.
[6]) N. L.: have

19.[1])

Alle Skippere eller Styremænd, skulle helst paa de Reyser som icke ere imellem Prouinncierne i et Rige, holde rigtig Journaler paa huad Vinden huer Dag oc Tiid har været, saa oc huorledis Reysen gaar for sig, huor vit den huer Dag fortsettis, oc naar de komme i Hafn, oc huor længe de der maa opholde sig, oc huad Vinden huer Dag blæser, sampt rictig antegnis naar oc til huem de nogle af Varerne sælge, paa det Reederne oc Kiøbmændene kunde ved Skibets lyckelig Hiemkomst faa af samme Bøger fuldkommen Vnderretning om huis paa Reysen passeret er.

20.[2])

Saa fremt[3]) en Skipper hafver opbaaret sin Fract oc huis Andet hans Reedere tilkommer, da giøre dem god Reede oc Regnskab uden all Forhaling udi alle Maader. Dersom det anderledis blifver befundet end som Rett er, da skal det straffis lige ved anden V-troskab. Til samme sine Reederis Fornøyelighed oc Regnskabernis bedre Forklaring, skal hand fremviise sin Bog, huor udi en huers Nafn ved Dag oc Datum som Noget indskibet hafver skal være indført, saa oc rictig Tall oc Mercke paa alle Packer, Fade oc Tønder, med Forklaring huad derudi er angifvet at skulle være; oc derforuden skal hand hafve ved sine Regenskaber rictig Beviis paa alle hans Udgifter oc Bekostninger som ere giorde til Skibs-Nøtte, oc efter rictig Slutning tilstille en huer af sine Reedere huad ham med Rette tilkommer. Skulle oc Skipperen ved falsk Angitvende paa Toldstæder, eller ved nogen ulovlig Hafns Besøgelse, Skibs oc Godsis andenstæds Indførelse eller Indskibelse, end i rette almindelige louglige Hafner, huor Kongens Fogder, Toldere eller Zisemestere ere forordnede, eller i andre Maader foraarsage Skibs oc Godsis Confiscation, da svare Skipperen til all den Skade som Nogen derofver tilføyes.

---

[1]) **Art.** 19 svarer til N. L. 4—2—19.
[2]) **Art.** 20 svarer til N. L. 4—2—20.
[3]) N. L.: Saa snart

21.[1])

Hvis nogen Skipper skulde self, eller ved sine Folk, lade kaste sin Baglast paa forbudne Stæder, oc nogen Skade eller Udgift derudofver kommer, da suare Skipperen alleene dertil.

22.[2])

En huer Skipper oc Officerer skal alvorlig Indseende hafve, at Alting inden Borde christelig, ærlig oc fredsommelig tilgaar, oc ingenlunde tillade, at Nogen sværer, bander eller ypper nogen Trætte eller Tveedragt, eller at den Eene begægner den Anden med nogen u-sømmelig Ord eller Gierning. Skulle Saadant af Nogen skee, da skal Skipperen med nogle af de beste Skibsfolck Magt hafve strax efter deris Tycke at sette dem i Straff. Er oc Sagen af stor Vichtighed, da anholdis den Skyldige til de hiemkommer, oc da gaais derom efter Lands Loug oc Rett. Alle de Bøder som efter denne Søe-Rett skal udgifvis, skal rictig oc uden Nogens Imodsigelse af den Skyldige betalis, eller oc, om hans Gods som inden Borde er, icke kand tilstrecke, da af hans Løn saa meget indholdis, oc enten i en Sparebøsse bevaris, eller oc af Skipperen tilbogs føris, oc de Fattiges Part deris Forstandere naar Reysen er endt, tilstillis imod tilbørlig Quitantz. Forsømmer nogen Skipper det, da skal hand self betale dobbelt saa meget.

Det tredie Capittel.[3])

Om u-lyckelige Hændelser, Averie oc Laadsmænd.

1.[4])

Blifver nogen Skipper skibbruden, da skal hand være forpligtet med Skibsfolcket at bærge Skibet, Godset oc *Skibs-Redskab*,[5]) oc annamme af Kiøbmændene derfor en reedelig Bergeløn efter gode Mænds Sigelse; oc skal Befragteren betale Skipperen sin Fragt af det bergede Gods, oc Skipperen Baadsmændene deris

---

[1]) Art. 21 svarer til N. L. 4—2—21.
[2]) Art. 22 svarer til N. L. 4—2—22.
[3]) Kap. 3 svarer til N. L. Kap. 3.
[4]) Art. 1 svarer til N. L. 4—3—1.
[5]) N. L.: Skibsredskabet,

Hyre, eftersom Seyladtzen er lang til, oc Dannemænd kunde kiende Rætt at være: Oc dersom Nogen forrycker, eller underslaar noget af samme skibbrudet Gods, den skal straffis ligesom for andet Tyverie. Oc huilcken Baadsmand som icke vil hielpe at bærge Skib, Gods oc Skibsredskab, hand skal miste sin Føring oc Hyre, med huis hand tilforn hafver opbaaret, oc holdis siden for en u-ærlig Mand iblandt andre gode søefarende Folck.

2.[1])

Skulle Nogen optænde om Nattetiide nogen Ild, eller oprette noget Tegn paa Klipper, eller anden steds ved Strandsiden til at forføre den Seylendis, oc bringe ham til U-lycke eller i Fare, da huo Saadant louglig ofverbeviisis, skal straffis paa sit Lif.

3.[2])

Komme tvende Skibe seylende, oc kunde icke undvige huer-andre, men fange begge Skade, da skulle begge Skipperne med deris Folck svære, at det skeede af Uraad, oc icke med Villie, oc da gielde begge Skipperne Skaden, half om half, huad heller det skeer om Dagen eller om Natten.

4.[3])

Ligger et Skib udi Hafn eller paa Reed, oc et andet kommer seylendis oc løber det udi Grund som ligger for Ancker, eller fast fortovet, eller giør Skade udi *andre Maader*[4]), da skal den Skipper som Skaden hafver giort, betale all Skaden af sine egne Penge, saa viit hans Gods kand tilstrecke om det skeer for hans Forsømmelse oc onde Forsiun. Er hand icke formuendis at betale, da gielde Skibet Skaden, dog icke Kiøbmands-Godset det at undgielde: Men faar den Seilendis selt Skade, da hafve Skade for Hiemgield. Men skeer Skaden af Nøds-Sag, da skal den bedris af begge Skibene efter gode Mænds Tycke som skielligt kand være.

---

[1]) Art. 2 svarer til N. L. 4—3—2.
[2]) Art. 3 svarer til N. L. 4—3—3.
[3]) Art. 4 svarer til N. L. 4—3—4.
[4]) N. L.: anden Maade,

5.[1])

Blifver noget Skib løst, at Ancker eller Kabbel bryster, enten udi Storm eller anden Ulycke, oc drifver et andet Skib omborde som ligger fast for sit Ancker, oc faa begge Skade, oc Skipperen derudi findis uskyldig, da skal den Skade besigtis af søefarne Mænd, oc betallis af begge Skibene efter deris gode Tycke oc Forstand; men fanger det Skib alldene Skade som drifver paa det andet, da skal det Skib som ligger for Ancker det icke undgielde i nogen Maader.

6.[2])

Ligger Skib for Ancker, oc blifver noget andet Skib drivendis af Storm oc U-veyers Vold, oc eet, eller fleere, som ligger udi det Drivendis Farvand, blifver var, at Skaden er forventendis, oc Nogen slipper Tow oc Ancker paa det større Skade maa forekommis, som det eene Skib kunde bekomme af det andet, da skal Tow oc Ancker regnis oc betallis imellem det drivendis Skib oc de andre som slippe deris Ancker efter søefarne Mænds Sigelse.

7.[3])

Ligge nogle Skibe hueranden nær, oc det eene laa saa nær Grunden, eller for anden Aarsag ey kunde vige, oc der er Fare hos, at de huer andre maatte beskadige, da skal den som ligger nær ved Grunden, oc ey kand vige, begiere af den Anden som kand vige sit Ancker at løfte, Skade at forekomme; oc dersom hand det ey vil giøre, skal hand self det maa giøre; men forbyder den Anden det, eller derudi giør Forhindring, oc derofver nogen Skade skeer, skal den som kunde vige, det betale.

8.[4])

Kommer noget Skib til Skade paa et andet Skibs Ancker, som ligger foruden Boje, da skal det Skib som ingen Boje hafver, betale den Andens Skade allsammen, uden saa er, at Bojelinen er brusten siden Anckeret blef udkast, oc Skipperen

---

[1]) Art. 5 svarer til N. L. 4—3—5.
[2]) Art. 6 svarer til N. L. 4—3—6.
[3]) Art. 7 svarer til N. L. 4—3—7.
[4]) Art. 8 svarer til N. L. 4—3—8.

self-fierde af de beste Mænd udi Skibet vil holde ved deris Eed, at der var Boie paa samme Ancker den Tiid hand lod det sidst falde: Sammeledis at hand icke viste Andet, end der var Boie paa den Tiid Skaden skeede, oc da gielde baade Skibene Skaden, half om half, Kiøbmandens Gods undtaget.

9.[1])

De Skibe som ligger for Ancker i aabet Farvand, eller segle om Efter-Høst naar mørcke Nætter ere, skal for all befryctendis Fare at forekomme, forsyne sig med Lycter; dog hermed icke meent de smaa Fartøy som saadanne Løgter icke bequemmelig kand føre.

10.[2])

Kommer et Skib som er ladet med Kiøbmandsgods udi Storm eller anden Nød, saa at Skipperen maa lade kaste af Godset, eller Mast, Kabel eller Ancker-Tow hugge eller landløbe med Skibet, paa det hand kand redde sit Lif, Skib oc Gods, da skal Skipperen først raadføre sig herom med Kiøbmanden eller hans Fuldmectig, om Nogen af dem er tilstede. Ville de icke samtøcke, oc Skipperen eracter det dog nødigt, da skal hand følge de fleeste oc beste af Skibsfolckenis Meening, som siden naar de til Lands komme, skal det ved Eed forklare at det er skeed at redde Lif, Skib oc Gods. Fornemmelig skal Skipperen vel iagt tage, at det tungeste Gods oc mindst af Priis, saa viit mueligt er, først kastis; oc skal Skipperen sette Skibet paa Penge, ligesom hand det self ville beholde, oc raader da Befracteren om hand det derfor vil antage, eller lade Skipperen det beholde; huorpaa dog Befracteren skal inden fire oc tyfve Timers Forløb sig erklære.

11.[3])

Dernæst skal alle de udkastede, saavelsom de beholdne Vare taxeris efter Marcketz Gang, huor de beholdne sælgis, oc skal siden all den Skade som Skib oc Gods i bemelte Tilfælde eller ved Kastningen, eller Afhuggen af Mast eller Reedskab er tilføyet, til-regnis alle Interesserede, huilket

---

[1]) **Art.** 9 svarer til N. L. 4—3—9.
[2]) **Art.** 10 svarer til N. L. 4—3—10.
[3]) **Art.** 11 svarer til N. L. 4—3—11.

kaldis Averie, saa at Skaden deelis baade paa det heele Skib, saa oc paa alt det beholden Gods, saavelsom paa Fragten som skulde gifvis af alt det indskibede Gods, baade det beholdet, saa oc det udkastede; oc er inger Skipper plictig at lade følge Nogen sit Gods, førend hand har betalt sin Part af Averie, eller stillet derfor nøyactig Borgen. Skibsfolckenis Føring skal icke herudi beregnis, ey heller nogen Averie gifvis af Bodemerie-Penge.

12.[1])

I Beregningen skal det Gods som blifver udkastet, alleeniste anseeis saaviit Skipperen hafver Conoscementer oc Fragt-Brefve paa, oc intet viidere, med mindre Skipperen louglig oc nøyactig beviiser, at meere oc andet Gods hafver været i Skiberommet.

13.[2])

Dersom oc noget Gods formedelst Kastning blef forderfvet, eller af Søen udspylt ved Kastningen, den Skade actis oc for Averie; men huis foruden saadan Tilfald kommer til Skade, beregnis icke for Averie, ey heller huad Skade som skeer efterat Godset igien er stubet oc tilrette-lagt.

14.[3])

Skulde oc noget af det kastede Gods eller Skibs-Reedskab drifve til Lands eller af Søen opfiskes, oc Eyermanden bekommer det, da bør for samme Gods eller Skibs-Redskab icke viidere Averie regnis eller gotgiøres, end den derpaa lidt Skade bedrager sig til.

15.[4])

Huad Skibsfolck ved saadan Tilfald til Skade kommer, deris Læge-Løn, eller Begrafvelsis Bekostning, om det er ved Land, at dennem Begrafvelse giøris, betalis af Skib, Gods oc Fragt, som anden Averie, oc da gielde huer udi Skaden efter sin Anpart.

---

[1]) Art. 12 svarer til N. L. 4—3—12.
[2]) Art. 13 svarer til N. L. 4—3—13.
[3]) Art. 14 svarer til N. L. 4—3—14.
[4]) Art. 15 svarer til N. L. 4—3—15.

16.[1])

Skeer det oc at Fribyttere eller Søerøvere kommer til nogen Mand udi Søen som er ladet med Styrtegods som er styrtet tilsammen, oc Noget blifver taget deraf, da betalis det igien af det andet Styrtegods som udi Skibet er, oc skal Skibet Intet gifve dertil, tj det staar sin egen Eventyr, men alt andet Gods, som er i Packer, Fade, eller Tønder, staar sin egen Eventyr, oc huer lider Skade som hand faar.

17.[2])

End skeede det saå, at nogen Skipper blef anfalden i Søen af Fiender eller Søerøvere, oc stiller sig til Verie, saa at hans Folck blifve saarede eller læmmelæste; da skal Skipperen lade dennem hielpe oc læge, oc skal den Lægeløn sampt andre Folckis som i de Quæstis Stæd antagis, Hyre oc Føring oc all anden Omkostning gaa ofver Skib oc Gods, fordj det er skeed for Skibs oc Godsis Beskiermelse.

18.[3])

Huis nogen Skipper blifver i en Hafn berøfvet noget af sit Skibs-Redskab eller indehafvende Gods, da tager den Skaden som det treffer, med mindre dertil kunde være nogeu sær Aarsag, som *de*[4]) Interesserede i Skib oc Gods til Betalningen pro quota kunde forbinde.

19.[5])

Skeer det at Skib oc Gods blifver optaget oc anholt, oc Skipperen for en viss Sum Penge det friikiøber, oc hand det louglig beviise kand, det gaar ofver Skib oc Gods som anden Averie.

20.[6])

Kommer et Skib paa det Farvand som grundt er, oc er saa dybt gaaendis, at det icke kand komme til den Stæd som det er fragtet til, saa Skipperen maa hafve Pramme eller

[1]) **Art.** 16 svarer til N. L. 4—3—16.
[2]) **Art.** 17 svarer til N. L. 4—3—17.
[3]) **Art.** 18 svarer til N. L. 4—3—18.
[4]) N. L.: alle
[5]) **Art.** 19 svarer til N. L. 4—3—19.
[6]) **Art.** 20 svarer til N. L. 4—3—20.

Baade at losse udi, den Fragt oc Prampenge skal Skib oc Gods betale, oc dersom samme Gods kommer til nogen Ulycke, da skal den Skade gaa ofver Skib oc Gods som beholdet er. Men den Skade som skeer paa Pramme eller Baade som leyis til at føre Godset i Land, dertil svarer huercken Skib eller Gods, men de som har ladet sig leye med saadanne Fartøy, stande self Skaden.

21. [1])

Kommer noget Skib paa Grunden, oc Skipperen kand bekomme Skuder oc Pramme at losse Godset udi, oc lætte Skibet af Grunden, da skal Skipperen self bekoste at bedre sit Skib oc Kiøbmanden betale Omkostningen paa Godset, oc den regnis ofver alt Godset huer efter sin Anpart; oc skal Skipperen lade Skibet hielpe, det snareste mueligt er, om det stander til at giøre, oc føre Kiøbmanden sit Gods udi Marckedet; men staar det icke til at bedre igien, da skal Skipperen hafve til Fragt af det Gods som beholdet er, som gode Mænd tyckis skielligt at være efter Seyladtzens Leylighed. Blifver oc noget af Godset forderfvet, da skal den Skade gaa ofver det andet Gods som bærget er, om det er styrtet oc løst Gods, men er det Tøndegods, Packer oc Styckegods, da annammer huer sit Mercke, oc betaler Omkostningen som hannem tilkommer.

Blifver Skib oc en Part af Godset oc Skibs-Redskab reddet, da skulle Baadsmændene ey hafve deris fulde Hyre, men efter Antall ligesom Skipperen bar Fragt til efter Proportion, oc icke anderledis. Men dersom sig saa begaf, at Skib oc Gods blef af Vlycke, oc Skipperen kand giøre det beviisligt med all sit Skibsfolck, att det icke var skeed for hans Forsømmelsis Skyld, da maa hand bærge sit Skib om hand kand, oc ingen Skadegield gifve Kiøbmændene for deris Gods. Giør hand det med Villie oc af Ondskab, eller det skeer formedelst hans eller hans Folckis Forsømmelse, da stande hand Kiøbmanden derfor til Rette, oc icke være mæctig udi nogen Maade at befatte sig med Skibet førend hand hafver stillet Kiøbmanden tilfreds. End hænder det sig, at Skipperen icke kand føre Kiøbmandens Gods til Marckedet formedelst hans

---

[1]) Art. 21 svarer til N. L. 4—3—21.

Skib var udygtig, der hand sig paa Reysen begaf, da skal hand strax fragte et andet bequem Skib til at føre Godset til den bestemte Stæd imod den betingede Fragt, eller oc oprette Kiøbmanden all sin Skade.

22.[1])

En Skipper som lader sig befragte fra en benefnte Stæd oc til en anden, oc det hænder sig at der kommer Storm eller anden Hafs Nød oc Aarsag, saa at hand fortrængis vdi en anden Havn eller Marcket end som hand var fragtet til; vil Kiøbmanden der annamme sit Gods, da betalle Skipperen sin fulde Fragt, vil hand oc icke annamme det, da er Skipperen plictig at lefvere hannem sit Gods udi Marckedet, som hand lofved hafde, paa Skipperens Omkostning oc Kiøbmandens Eventyr, enten med sit eget Skib eller andre gode Skibe som Godset kand være *udi forvaret,*[2]) dog skal Skipperen selffierde af de beste Mænd udi Skibet svære, at hand af Nøds Sag blef fortrænget som før er sagt, men findis der nogen anden hemmelig Svig under, da skal Skipperen oc alle de som udi det Raad ere, oprette Kiøbmanden all den Skade, som hannem deraf kand tilkomme.

23.[3])

Hvor en Skipper kommer paa Lodsmands Farvand med sit Skib der skal hand være plictig at leje Lodsmand for det beste Kiøb hand kand betinge hannem, oc Skipperen skal gifve hannem Kosten oc af Godset betale hans Løn efter den Skich oc Handel som der brugis udi Marckedet huor hand losser. Dersom Skipperen herimod fordrister sig at indløbe Skibet, oc det kommer til Skade, da skal hand den self oprette af sine egne Penge, uden det skeer udi Nøds Sag oc icke ellers.

24.[4])

Saa tiilig Skipperen hafver antaget Lodsmand, saa skal hand oprictig gifve ham tilkiende huor mange Føder dybt hans Skib gaar: Angifver hand det icke rettelig, men siger

---

[1]) **Art.** 22 svarer til N. L. 4—3—22.
[2]) N. l.: forvaret udi;
[3]) **Art.** 23 svarer til N. L. 4—3—23.
[4]) **Art.** 24 svarer til N. L. 4—3—24.

det mindre, da skal hand gifve for huer Fod hand fortier Lodsmanden sexten Lod Sølf; oc bør Skipperen at tage rictig Beviis paa huor mange Føder hand sit Skib angifvet hafver, saa oc huad hand Lodsmanden betalt hafver, oc derefter giøre Kiøbmanden oc Reederne Regnskab. Forseer nogen Lodsmand sig, saa straffis hand som tilforn udi det første Capitels femte Artichel er mældt om *Styremændene.*[1])

Det fierde Capittel.[2])

Om Skibbrud oc Vrag.

1.[3])

Blifver Skib med Gods formedelst Storm eller anden Ulycke, da skal Skibsfolkene være skyldige at hielpe oc bærge oc redde Skib oc Gods for en billig Bærgeløn, dog Ingen at nyde Noget til Bergeløn, uden hand hielper at bærge: Oc skal det være Skipperen v-formeent med hans Kiøbmænd oc Andre som hand dertil formaa kand, at bierge, imens de ville oc kunde; oc naar de ey kand Meere bierge, da maa de selge eller afhænde til huem de self ville, huis Gods eller Vrag som kunde være tilbage, oc Ingen dennem derimod at forhindre i nogen Maade.

2.[4])

Men er det saa at Skipperen med sit Folk icke er mæctig at bierge, da skulle Kongens Amptmænd, Borgemester oc Raad, Fogder oc Strandfogder, oc alle Andre som hos Strandsiden Befalning hafve, eller paa huis Grund det skeer, som Forstrands Rettighed hafver forplictede være, om det af dennem begieris, at være den skibbruden Mand behielpelig hos den meenige Mand at hielpe, redde oc bærge af Skib oc Gods huis muelig er, for en billig Bærgeløn; oc naar saa bærget er, da skal Ambtmanden med de bæste Mænd der vdi Egnen ere, eller Borgemester oc Raad, om det skeer for Kiøbstæ-

[1]) N. L.: Styrmanden.
[2]) Kap. 4 svarer til N. L. Kap. 4.
[3]) Art. 1 svarer til N. L. 4—4—1.
[4]) Art. 2 svarer til N. L. 4—4—2.

derne, ofverveje oc slutte, huad Skipperen eller Kiøbmanden skulle gifve dem til Løn som bærget hafve efter Leyligheden oc Godsis Værd.

3.[1])

Blifver nogen Skipper forligt med Bærgefolckene om en viss Penge som de skulle hafve for huis de bærge kunde, eller om en Deel af Godset som bærgis, for deris Fare oc V-mage, eller oc med dennem foreenis om en viss Penge som de hannem skulle gifve for alt huis de bærge kunde, da bør saadan Forligelse oc Foreening ved Mact at stande.

4.[2])

Dersom oc saa hænder sig at Skib eller Gods blifver Vrag, oc ingen lefvende Folk ere hos, da skal Amptmanden om det er paa Kongens Forstrand eller den, huis Grund det findis for, være forplictet at lade bærge med all Fliid saa meget som meest mueligt er, oc det indlegge lade udi god Forvaring med klare Registere; oc naar den rette Eyer kommer derefter eller hans Fuldmæctig med nøyactig Beviisning inden Aar oc Dag, da skal deris Gods dennem følge for en tilbørlig Bærgeløn, som før er rørt. Men dersom der ere nogle Vahre, som hafver faaet Skade, eller ere blefne vaade, da huis det staar til at hielpe, skal Amptmanden, eller den, huis Grund samme Gods for strander, lade dem hielpe paa *deris*[3]) Omkostning som Godset skal igien hafve; men kand de icke hielpis, da maa de af ofvenbem^te^: Personer strax selgis oc giøris i Penge, det dyreste skee kand. Huo som v-trolig omgaais med Vrag, straffis derofver som for andet u-hiemmelt Gods; men huis Ingen inden Aar oc Dag med nøyactig Beviis fremkommer, at Skib oc Gods hannem tilhører, da hører det Kongen til, eller den som Forstrands Rettighed hafver.

5.[4])

Finder en Skipper noget Vrag udi Søen, eller paa Hafsbond, Ancker eller Andet, skal hand det antvorde til den

[1]) **Art.** 3 svarer til N. L. 4—4—3.
[2]) **Art.** 4 svarer til N. L. 4—4—4.
[3]) N. L.: dens
[4]) **Art.** 5 svarer til N. L. 4—4—5.

som paa Kongens Vegne Befalning hafver paa det Stæd som det i Land føris, som hannem strax skal gifve en tredie Deel af dets Værd for sin Umage; oc skal samme Gods blifve beliggendis Aar oc Dag: Dersom rette Eyermand imidlertiid kommer med nøyactig Beviisning, skal hand nyde det for samme Bærgeløn med all anvendte Bekostning: Kommer der oc Ingen, da er samme Gods faldet til Kongen, oc skal forsendis til Kongens Amptmænd, oc huo som samme Gods oc Vrag underslaar, skal straffis som en Tyf. Desligeste om nogen Fiskere finde noget Ancker udi Søen ved deris Fiskeredskab eller udi andre Maader det fange kunde, huad heller der er Boje paa eller ey, skulle de udi lige Maader det antvorde til Kongens Befalningsmænd, oc de skulle gifve dennem derfor den tredie Deel af dets Værd til Bærgeløn, oc siden handlis dermed som forskrefvet staar. Findis Vrag i aabenbare Søe uden for alle Land, oc ingen Folck er derhos som det tilhører, da skal den som det bærger, beholde Halfdeelen, oc Halfdeelen *til*[1]) Kongen, uden saa er at rette Eyer kommer inden Aar oc Dag, som før sagt er.

6.[2])

Blifver et Skib, oc Godset bergis, da skal Skipperen deraf hafve billig Fragt, dog raader Befragteren at lade Skipperen beholde Godset for Fragten.

7.[3])

Naar strandet Gods bærgis, deraf er mand ey skyldig at betale noget Averie for det andet borte-blefvet Gods eller Skib.

8.[4])

Hvis af Skib oc Gods icke saa meget skulle kunde bærgis som foruden anden Omkostning med at bærge kunde saa meget tilstræcke at Skibsfolkene deris efterstaaende Hyre deraf kunde bekomme, da hafve de intet af saadan deris Hyre at fodre.

---

[1]) udeladt i N. L.
[2]) **Art.** 6 svarer til N. L. 4—4—6.
[3]) **Art.** 7 svarer til N. L. 4—4—7.
[4]) **Art.** 8 svarer til N. L. 4—4—8.

Det femte Capittel.[1])

Om Bodmerie oc Billbrefue.

1.[2])

Om en Skipper kommer i fremmede Lande, oc kand icke afstæd komme at lade sit Skib der ud med sine Reederis Penge, oc fra samme Plads ingen Vexel kand bekommes at trecke paa sine Reedere, eller oc at der indted Gods udi Skibet er, som hand til hans Reederis Fordeel selge kunde, da i saadan Tilfald oc Nød, huilcket hand med trende af de beste Skibsfolck skal nøyactig beviise i sit Regenskab for Reederne, hafver hand Mact at optage Penge, eller dets Værd, paa Skib oc Skibs-Redskabs oc Fracts Eventyr, som kaldis Bodmerie, paa beste Vilckor, oc for samme Bodmerie-Penge forsickre Creditorerne med Skibs Redskab oc Fract, oc Skipperen skal være plictig at betale fornefnte laante Penge saa tilig Skibet paa det Stæd ankommer, huor Bodmeriets Contract ommelder; men seigler hand paa andre Stæder oc sin Reyse imod Creditorens Villie forlænger, blifver dog Bodmerien ved Mact, oc Skipperen svare til all der-af kommendis Skade.

2.[3])

Ingen Skipper maa optage Penge paa Bodmerie af sit Skib all den Stund hand er i Nærværelsen hos sine Reedere foruden deris Minde oc Samtycke: Dog er Skipperen icke formeent at tage Penge paa Bodmerie paa sin egen Part i Skibet oc ey viidere. Laaner der nogen Skipper i saadan Tilfald meere end for Skipperens egen Part, den søge det hos Skipperen, oc de andre Reedere ere ey skyldige at svare dertil. Men hafver een eller fleere af Reederne Skipperen dertil Fuldmact gifvet, da svare en huer effter sin Fuldmact.

3.[4])

Hænder det sig at nogen Skipper uden stor Nød sit Skib forbodmer, motvilligen, eller uden Nød i en Havn indsegler,

---

[1]) Kap. 5 svarer til N. L. Kap. 5.
[2]) Art. 1 svarer til N. L. 4—5—1.
[3]) Art. 2 svarer til N. L. 4—5—2.
[4]) Art. 3 svarer til N. L. 4—5—3.

som hand ey er befractet til, da skal den Skipper self svare sine Reedere til all den Skade som de kand beviise *at deraf komme kand,*[1]) oc derforuden forviises Kongens Riger oc Lande. Men dersom hand sammesteds Skibet oc Godset skulde afhænde oc vndvige, da svarer hand til Skaden, oc straffis naar hand antreffis efter Sagens Leylighed.

4.[2])

Yngste Bodmerie-Brefve hafve altiid Prioritet for dem som tilforn kunde være udgifne.

5.[3])

Besværger nogen Skipper sit Skib høyere med Bodmerie-Penge, end Skib, Reedskab oc Fragt kunde være værd, ere hans Reedere ey skyldige dertil at svare, men søgis hos Skipperen.

6.[4])

Blifver et Skib som er forbodmet, taget eller arresteret, oc Skipperen ey kand blifve sit Skib mæctig igien, da skal Skipperen enten all Skibet eller den Deel deraf, som hand hafver forbodmet, til den afstaa, som hannem Penge paa Bodmerie hafver laant. Oc blifve de som Penge paa Bodmerie hafve laant Skibet mæctige, nyde de i saadan Tilfald deraf deris Penge forud, naar Omkostningen er fradraget, oc Resten kommer Reederne til Gode.

7.[5])

Skulle et Skib komme til nogen Ulycke, da betalis deraf ingen Bodmerie-Penge; men dersom noget bærgis af Godset som Skipperen nogen Fract kand nyde af, eller oc bærgis af Skibet, eller dets Reedskab, da bør de laandte Penge med des Premie betalis, saa viit samme Fract af *bærget Skib oc*

---

1) N. L.: der af at kunde komme,
2) Art. 4 svarer til N. L. 4—5—4.
3) Art. 5 svarer til N. L. 4—5—5.
4) Art. 6 svarer til N. L. 4—5—6.
5) Art. 7 svarer til N. L. 4—5—7.

Reedskab,[1]) kand tilstrecke, dersom Pengene ere optagne paa det heele Skib: Men dersom de ere tagne paa en viss Part, da betalis ey viidere end den Part kand tilkomme af det Bærgede. Skulle oc en Skipper formedelst een eller anden kiendelig Forseelse eller Forsømmelse foraarsage Skibets Skade eller Ulycke, da skal Skipperen alligevel svare med sin Person oc all sit Gods, indtil Bodmerie-Pengene ere betalte.

8.[2])

Saa skal oc den som Penge paa Bodmerie udlaant hafver, inden sex Maaneder i det længste, efter-at Skibet er ankommet paa den foraccorderede Stæd søge sin Betalning, eller oc siden hafve sin Rett forbrudt: Oc blifver i forbemeldte Tiid hans Rett uforkrænckeet, om end skiønt Skibet var til een Anden soldt. Men lyder Bodmeriebrefvet, at Pengene skal betalis, naar Skibet kommer tilbage igien paa den Stæd hvorfra det udseglede, da huis det icke inden Aar oc Dag sig der igien indfinder, bør Pengene strax hos de Vedkommende at fodris, oc uden nogen Ophold af dem betalis; oc huis Bodmerie-Pengene icke til Forfaldsdagen blifve betalte, da bør fra den Dag at gifvis deraf tilbørlig Rentte.

9.[3])

Huis Nogen forskyder Penge til et nyt Skib at bygge, eller til Folkenis Vnderholdning imidlertiid, hand skal derom oprette skrifftlig Contract med tvende gode Mænds Underskrifft til Vitterlighed, huilken Contract kaldis Biilbref, oc bør samme Gield at betalis, oc Skibet friit derfor giøris, førend det begifver sig paa Reysen, oc imidlertiid forblifver Skibet til Forsickring: Oc huis fleere Biil-Brefve i saa Maader kunde være udgifne, da gaa de ældste for de yngste. Samme Biilbrefve bør for dis større Rictigheds Skyld strax efter deris Datum læsis til Tinget, huor Skibet byggis, oc da gaar saadan Gield for all anden som paa Skibet hæfte kand.

---

[1]) N. L.: det biergede Gods, Skib og Redskab,
[2]) Art. 8 svarer til N. L. 4—5—8.
[3]) Art. 9 svarer til N. L. 4—5—9.

Det siette Capittel.[1]

Om Asseurance.

1.[2]

Huis Nogen vil lade Skib eller Gods for asseurere, da skal derom oprettis rictige oc tydelige Brefve, oc dermed forholdis, om de her i Kongens Riger oc Lande sluttis, paa efterskrefne Maader.

2.[3]

Samme Forsickringsbrefve, som kaldis Policer, skal hos Stemplet-Papiirs-Forvalterne findis, oc gielde huer Arck en Rix-Ort: Oc skal i de aabne Pladser derudi af Meckleren, eller, huor ingen Meckler er, af en Øfrigheds Person rictig indføris Skibet, Skibets Mundering oc Skipperens Nafn, oc derhos antegnis huor Skibet skal hensegle, lade oc losse: siden indskrifvis huad en huer vil hafve forsickret.

3.[4]

Alle saadanne Brefve underskrifvis af Asseuradeuren med egen Haand oc Summen af Pengene som udlofuis til Asseurance, skal indskrifuis med Asseuradeurens egen Haand. End ere de fleere, da skrifve en huer for sin Part, som hand udlofver eller forsickrer for, oc Ingen viidere skyldig være, end hand hafver indskrefvet sig for.

4.[5]

Meckleren, som saadanne Instrument: forferdiger, skal alt ofvennefnte vel i Agt tage, oc i en forseglet oc numereret Bog indføre, huem som Noget hafver asseureret, til huem, huad, oc paa huad Condition.

5.[6]

Ingen maa vnderstaa sig at forsickre Nogens Lif, ey heller

---

[1]) **Kap.** 6 svarer til N. L. Kap. 6.
[2]) **Art.** 1 svarer til N. L. 4—6—1.
[3]) **Art.** 2 svarer til N. L. 4—6—2.
[4]) **Art.** 3 svarer til N. L. 4—6—3.
[5]) **Art.** 4 svarer til N. L. 4—6—4.
[6]) **Art.** 5 svarer til N. L. 4—6—5.

Skibsfolckenis Løn oc Hyre, deris Skibskost, Krud, Lod oc alle Slags Skibs-Redskab, men alleeniste sit Skib eller visse Parter derudi, sampt all indehafvende Kiøbmands-Gods: Oc skal en huer som udi saa Maader tager Forsickring, beholde paa sin egen Fare oc Eventyr i det mindste den tredie Deel [1]) af det forsickrede Skib eller Gods, efter dets satte Taxt oc Verdj.

6.[2])

Skulle oc Nogen ville paa adskillige Stæder lade forsickre sit Skib eller Gods, da maa det vel skee, naar alle saadanne Forsickringer icke opløbe tilsammen meere end de nj tiende Deele af samme forsickrede Skibs eller Godsis retti Værdj. Gaar det derofver, da være det af ingen Kraft, oc de, som saadan Underfundighed beganget hafve, miste huis de til Forsickringspenge, som kaldis Premie, udgifvet hafve. Ellers skal hermed alvorlig være forbuden all Suig oc Bedrægeri, som paa enten af Siderne kunde optænckis, eller giøris, under Straf paa deris Ære, eller Lif, efter Mishandlingens Beskaffenhed, oc derforuden stande den U-skyldige til Rette for all erlidte Skade.

7.[3])

Naar Asseurancen lougligen er sluttet, saa er Asseuradeuren forplictet til at svare til all den Skade, som det forsickrede Gods tilføyes; oc angaar samme Forsickring fra den Tiid Godset fra Land indskibis, oc først endis, naar samme Gods paa Landet er opbragt.

8.[4])

Premie eller Forsickringspenge, skulle alle strax ved Policens Underskrifvelse erleggis: Dog huis Nogen lader forsickre sit Skib eller Gods paa lang Reyse, oc der betingis baade

---

[1]) N. L.: den tiende Deel
Ordet „tredie“ i N. K. P. er vistnok kun en Feilskrift for „tiende“, kfr. Art. 6, 1ste Punktum.

[2]) Art. 6 svarer til N. L. 4—6—6.

[3]) Art. 7 svarer til N. L. 4—6—7.

[4]) Art. 8 svarer til N. L. 4—6—8.

om Hen- oc Tilbage-Reysen, da betalis den halfve Deel strax, oc den anden halfve Deel ved Skibets Hiemkomst, eller til den Tiid som de indbyrdis foreenis om. Skeer herudi nogen Forsømmelse, saa at Terminerne icke rictig holdis, da være hand skyldig deraf at gifve til Rentte een pro Cento maanetlig, indtil Betalningen skeer.

9.[1])

Skeer nogen Skade eller Ulycke paa Skib eller Gods som forsickret er, da skal hand som det hafver ladet forsickre, strax gifve Asseuradeuren det tilkiende, oc louglig Beviis medbringe: Oc huis den som hafver forsickret, icke inden tre Maaneder, efter hand der om forstændigis, betaler, da skal hand gifve fra den Tiid hand fick det at viide, til den som Skaden liidt hafver, til Rentte een half pro Cento maanetlig, indtil Betalningen skeer, oc skulle Dommerne flittig ofverveye, om Asseuradeuren har nogen billig Aarsag at vegre sig i Betalningen formedelst nogen vitterlig begangen Svig, saa som om paa Skib oc Gods var begiert Forsickring, efterat Eyermanden fuldkommelig viste at det var for-ulycket, oc da strax derudi endelig dømme efter Sagens Beskaffenhed.

10.[2])

Huis ingen Tidende efter flittig Forspørgelse skulle kunde bekommis om det forsickrede Skib eller Gods som til nogen *Stæd*[3]) i Europa er gaaet inden Aar oc Dag, da holdis det for at være for-ulycket: Er det uden Europa, oc ingen Kundskab kand faais inden to Aar, saa regnis det fortabt, oc efter den Dag hafver Asseuradeuren tre Maaneder til at betale Pengene, eller siden, som før er mældt, betale Rentte, oc ved Retten tvingis til Betalningen.

11.[4])

Hender det sig oc at Nogen for en eller anden Aarsags

---

[1]) **Art.** 9 svarer til N. L. 4—6—9.
[2]) **Art.** 10 svarer til N. L. 4—6—10.
[3]) N. L.: Stad
[4]) **Art.** 11 svarer til N. L. 4—6—11.

Skyld skulle gandske forandre sin forehafvendis Reyse, eller oc mindre Gods indskibe, end Forsickring var taget for, da skal Eyermanden, saa snart hand dertil resoluerer, eller det vitterligt blifver, gifve Asseuradeuren det tilkiende, oc opsige sin Contract; huilket kaldis Restourno; huor imod den oprettede Forsickrings-Contract skal være ophæfuet; dog nyder Asseuradeuren for sin hafte Vmage med Ind- oc Afskrifning en half pro Cento af den udgifen Premie, oc legger Resten af Pengene strax fra sig.

Det sivende Capittel.[1])

Om Admiralskab.

1.[2])

Befinde sig i een Hafn inden eller uden Riget nogle af Kongens Vndersaatters Skibe, som paa een Tiid ere seglfærdige oc hafve en Reyse for, oc de af Fryct for Capere eller for andre v-lyckelige Tilfælde, for raadeligt eracte at blifve sammen, oc giøre Admiralskab, saa skulle de indgaa visse skrifftlige Artickler imellem hinanden som de siden u-brødeligen skulle holde, indtil Reysen er endet.

2.[3])

Førerer da Nogen værbar Skib der-iblant, da skal hand føre Flaget oc forsvare de Andre, oc ingenlunde tillade, at noget fremmet Skib ligger ham omborde, under huad Forevending det være kand, enten at see hans Pas, eller Søebrefve, men holde dem fra sig det meeste mueligt være kand; huor til alle andre Skibe som i samme Admiralskab fare, hannem efter yderste Efne skulle hielpe oc bispringe: Oc skulle nogen Fremmede ham med Mact ville tuinge. at anlegge, da skal hand af all

---

[1]) Kap. 7 svarer til N. L. Kap. 7.
[2]) Art. 1 svarer til N. L. 4—7—1.
[3]) Art. 2 svarer til N. L. 4—7—2.

Mact staa derimod, oc ingenlunde tilstæde, at Noget derudi skeer Kongens Høyhed til Forkleining, eller hans Vndersaatter til Skade. Giør Nogen herimod, oc hand icke setter sig til Verie, om hand ellers det kand giøre, straffis efter Søe-Articlerne. Huis oc Skylden skulde findis hos nogle af Folckene som icke ville giøre deris Pligt i saadan Tilfald, forholdis iligemaade efter Søe-Articlerne.

3.[1])

Alle Udgifter oc Skader, som i saa Maader giøris oc gifuis, skulle af alle som i Flaaden ere, betalis efter deris vedtaget Admiralskabs-Bref, oc det efter Proportion af et huers Skibs oc indehafvendis Ladings billig Værd.

4.[2])

Alle værbare Skibe skulle om Nattetiide hafve Lycter med tænte Lys udi, at de dis bedre kunde være tilsammen, oc all befryctendis Fare dis-bedre forekommis.

5.[3])

Hafver Nogen som fører Kofardj-Skib[4]) giort Admiralskab med Andre, oc siden uden billig Aarsag gaar fra dem, da skal hand icke alleeniste betale to Marck af huer Læst til Angifueren, de fattige Søefolck oc de andre Skippere, som blifve i *Admiralskabet,*[5]) men end oc saa svare samme Skippere til all den Skade de hafve lidt paa Skib eller Gods, efter samme Proportion, som hand skulle haft betalt, om hand hafde blefven i Flaaden: Oc kommer hand self til V-lycke, da hafve Skade for Hiemgield.

6.[6])

Hænder det sig oc, at noget fientlig Skib skulle af saadan sluttet Flaade bemæctigis, da skal det strax føris i een

---

1) **Art.** 3 svarer til N. L. 4—7—3.
2) **Art.** 4 svarer til N. L. 4—7—4.
3) **Art.** 5 svarer til N. L. 4—7—5.
4) N. L.: Hvis noget Kofardi-Skib har
5) N. L.: Admiralskab.
6) **Art.** 6 svarer til N. L. 4—7—6.

af Kongens eller hans Allieredis Hafne, oc der efter louglig Medfart til Priis dømmis: Huis deraf kommer, deelis imellem alle dem som i samme Admiralskab været hafve: Men huis det af et fra de andre adskildt Skib opbringis, det nyder hand som det førte, alleene, oc deeler Byttet imellem sig oc sine Skibsfolck efter en huers Løn, eller Maanets Penge. Skulle oc Nogen som fører værbar Skib, erobre fra Fienden et *dansk Skib, som*[1]) i fiire oc tive Timmer hafde været i Fiendens Gevalt, da er det hans Priis alleene; men kand Nogen blifve det mæctig fra Fienden inden den Tiid, da nyder hand af samme igien-taget Skib den halfve Deel, oc Eyermanden den anden halfve Deel.

Det ottende Capittel.[2])

Om Søe-Rettens Sagers Vdførelse.

1.[3])

Alle Sager som af denne Søe-Handel deris Oprindelse hafve, eller oc af denne Søe-Rett dependere, skulle, enten de angaa Indlændiske eller Udlændiske imellem hinanden, strax af en huer Stæds ordinarie Dommere foretagis, oc inden trende Solemercker efter louglig Medfart oc denne Søe-Rett paakiendis; oc huis Nogen icke skulle hafve den Videnskab, at kunde self udføre sin Sag, da skal Øfrigheden paa Stædet, naar hand det begierer, strax forordne hannem en ærlig oc lougkyndig Mand, som ham i sin Sag for billig Betalling kunde betienne.

2.[4])

Indfalder Tuistighed imellem dem som inden Skibsborde ere, naar nogen Skade er tilføyet Skib eller Gods formedelst nogen Officerers eller Gemeens Forseelse, oc de, der vidne

---

[1]) N. L.: Skib, som nogen af Kongens Undersaatter tilhører, og
[2]) Kap. 8 svarer til N. L. Kap. 8.
[3]) Art. 1 svarer til N. L. 4—8—1.
[4]) Art. 2 svarer til N. L. 4—8—2.

skulle, icke kand afbie den ordinarie Tiid, som de, huilke de paagielder, kand persohnlig eller ved deris Fuldmæctige, vær til Gienmælle, da maa Vidner eedelige føris til Tinge, elle for Byfogden i hans Huus i trende Dannemænds Ofverva relse, paa det Sandheden kand komme for Dagen, hvilk siden skal staa for fulde, med mindre Nogen til sin Befriels strax paa Stæden, huorved Vlycken skeed er, sig hafv forsiunet med nøyactig Beviis oc Attest taget hos næs Stæds Øfrighed, at Skaden icke skeede af nogen Forsømmel eller Forseelse, huor da Øfrigheden paa Stæden, allvorlig sk formane de Vedkommende, at de den bare Sandhed udsig oc derhos paa det flittigste erkyndige sig om Sagens Besk fenhed, sampt huad Vind oc Veyer paa de Tider hafv været, oc huorledis Seyladsen er holden, huilket Altsamme i samme Tingsvidne eller Document udførlig skal indføris huorimod siden icke lettelig maa føris andre Vidner.

Det niende Capittel.[1]

Om Kongens Søefolk.

Alle Kongens Søefolk, saavel Officerer, som Gemeene, som nu udi Kongens virckelig Tieniste ere, eller sig derudi herefter begifve, skulle *paa huad Stæd*[2]) de end oc monne boe, eller sig ville nedsette i Kongens Riger oc Lande, være for *all borgerlig*[3]) oc Byens Bestillinger, sampt Tynge oc Paalæg, huad Nafn det oc hafve kand, frii oc forskaanede, om end skiøndt de een eller anden liden borgerlig Næring bruge;[4])

---

[1]) Kap. 9, der er en Gjengivelse af Danske Lovs 4—9, dog med Udeladelse af dettes sidste Bestemmelse „og ellers skal med dem i andre deris Sager forholdis, eftersom tilforn i den første Bogs andet Capitels niende Artikel er meldt" (kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 12 Septbr. 1683), er i N. L. 4—9 —1.

[2]) N. L.: i hvilken Kiøbstæd

[3]) N. L.: alle Borgerlige

[4]) N. L.: monne bruge

dog at de paa behørige Stæder tilbørligen erlegge til Kongen, Told, Accise oc Consumption af huis de handle med.[1])

[1]) N. L. tilføier tre Artikler 4—9—2, 3 og 4. Til disse Artikler findes der blandt de vedkommende Lovarbeidet bevarede Aktstykker et Koncept, der er overskrevet „Dend fierde Bog om Søeretten IX Cap:“ og i Margen paategnet „d: 12 April ♂ 87“. Dette Koncept er saalydende:

Alle søefarende norske Folch, som farer uden Riget paa fremmede Kuster oc sig ind udj Norge igien ville begifue oc nedsette, schulle, saa snart de sig hafuer angifuen oc enroullere ladet, at de for richtig Hyre oc Betalning, naar fornøden giøris, i Kongens Tieniste ville fare, nyde deris Børn oc en Dreng som dennem tienner fri for ald Udschrifning være sig til Lands eller Vands, saavelsom for ald Skydsfærd oc Arbeide i alle Maade, saa lenge de lefue oc enroullerede ere.

End ville saadanne Søefarende norske Folck boe paa Landet, schulle de nyde en half Gaard fri, nemlig: Et Skippund Tunge eller anden Landschyld, à l'advenant, for alle ordinaire oc extraordinaire Skatter, som nu ere, eller herefter kunde vorde paabudne.

Ydermeere skall det staa dennem friit for at seile med Indlændiske eller Udlændiske, som Kongens Venner ere, paa hvad Sted dennem lyster inden Evropa, dog at en hver, som saaledis udfarer sig hos Kongens Foget oc Ombudsmand paa hver Sted angifuer, at hand sig paa saadan Reise begifuer, som hannem derpaa en Certificatz uden Betaling schall meddeele, efter hvilchens Fremviisning hand maa passere.

End behøfver Kongen dem til sin Tieniste, schulle de om Vinteren tilforn derom advaris, paa det de kunde komme tilstæde, oc da om Maanets Penge med dennem foreenis.

Disse Bestemmelser ere i N. L. saaledes redigerede:

Art. 2: Alle Søefarende Norske Folk, som fare uden Riget paa fremmede Kuster, oc sig udi Norge igien ville begive og boe paa Landet, skulle, saa snart de sig have angivet og indrollere ladet, at de for rigtig Hyre og Betaling, naar fornøden giøris, i Kongens Tieniste ville fare, nyde deris Børn og een Karl, som dennem tiener, fri for al Udskrivning, være sig til Lands, eller Vands, saavelsom for al Skydsfærd og Arbejd i alle Maader, og derforuden nyde en Gaard fri nemlig et Skippund Tunge, eller anden Landskyld efter advenant for

alle ordinarie og extraordinarie Skatter, som nu ere, eller her efter kunde vorde paabudne, saa længe de leve og indrollerede ere.

Art. 3: Ydermere skal det staa dem frit for at segle med Indlændske, eller Udlændske, som Kongens Venner ere, paa hvad Stæd dennem lyster i Europa; Dog at enhver, som saaledis udfarer, sig for Øvrigheden i Kiøbstæderne og Kongens Föged paa Landet angiver, at hand sig paa saadan Rejse begiver, som hannem derpaa en Certificatz uden Betaling skal meddeele, efter hvilkens Fremvisning hand maa passere.

Art. 4: End behøver Kongen dem til sin Tieniste, skulle de om Vinteren tilforn derom advaris, paa det de betimeligen kunde komme tilstæde.

Stormæctigste Konge, Allernaadigste Herre,

Efter Eders Kongelige Majestets Allernaadigste Befàlning er denne Lougens fierde Bog efter voris nærmeste Skøn ofverveyet, oc fast Intet forefundet som derudi efter Norgis Loug, Skick oc Sædvane kunde blifve tillagt eller anderledis forfattet af

Eders Kongelige Majestets

allerunderdanigste troe Tienere

Stochfleth. Jens Rosenheim.
Laurids Christensen. Jens Hoppener.

Den femte Bog.

Om Adkomst, Gods oc Gield.

Det første Capittel.[1])

Om Contracter oc Forplicter.

1.[2])

En huer er plictig at efterkomme, huis hand med Mund, Haand oc Segel lofvet oc indgaaet hafver.

2.[3])

Alle Contracter som friivilligen giøris af dennem der ere myndige oc kommen til deris Laug-Alder, være sig Kiøb, Sall, Gafve, Mageskifte, Pant, Laan, Leye, Forplicter, Forløfter oc Andet ved huad Nafn det næfnis kand, som icke er imod Lougen eller Ærbarhed, skulle holdis i alle deris Ord oc Puncter, saa som de indgaaen er.[4])

3.[5])

Den Contract som ey af alle Vedkommende underskrefuet oc forseiglet er, eller for Dom oc Rett indgaaet, kand ey giælde imod den som den ey underskrefvet oc forseiglet hafver.

---

[1]) **Kap.** 1 svarer til N. L. Kap. 1.
[2]) **Art.** 1 svarer til N. L. 5—1—1.
[3]) **Art.** 2 svarer til N. L. 5—1—2.
[4]) Ordene „saa som de indgaaen er" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[5]) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—1—3.

4.[1]

Dersom Nogen i Baand oc Fengsel, eller ved anden voldsom Tuang, indgaar eller lofver Noget, oc hand det til Tinge vedersiger, saa snart som hand kommer i sin Frelse igien, da er hand det ey plictig at holde.

5.[2]

Aftinger[3] mand for nogen Sag, *ufængslet*[4] oc unød, da er hand plictig til det at efterkomme, som hand udlofvet hafver.

6.[5]

Vil Nogen fragaa det ey at være hans Haand oc Segl som hand sictes for, da maa hand sig med sin egen Eed derfor befrie. End vil hand icke svære, da maa den Sictende giøre sin Eed, oc den Sictede være plictig at svare til Haanden oc Seglet.

7.[6]

Den som ey kand læse eller skrifve, skal sette sit Seigl under, om hand noget hafver, eller sit Boemercke med to Dannemænds Hænder til Vidnesbyrd, som hand self dertil hafver ombedet, oc som skulle være tilstæde naar Handlingen sluttis oc lydeligen oplæsis.

8.[7]

Den sidste Handel oc Contract til Intet giør alt huis i samme Sag tilforn hafver været handlet, om de ere stridige imod hinanden; ellers gielder de begge.

9.[8]

Huo som sit Gods oc Midler som hand eyer oc eyende vorder vil skiøde oc afhænde til anden Mand for nogen skiellig Ophold til Føde, Klæde oc all anden Nødtørft hans Lifs

---

1) **Art.** 4 svarer til N. L. 5—1—4.
2) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—1—5.
3) N. L.: Optinger
4) N. L.: ustokket, ublokket
5) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—1—6.
6) **Art.** 7 svarer til N. L. 5—1—7.
7) **Art.** 8 svarer til N. L. 5—1—8.
8) **Art.** 9 svarer til N. L. 5—1—9.

Tiid, hand skal først lougbyde sine Midler til Tinge til dem som hannem arfve skulle; oc huis de icke hannem med de Vilckor som en Anden vil ham antage, ville til sig tage, da maa den anden Mand hannem til sig annamme paa fornefnte Maade, efter oprettede Contract som til Tinge skal forkyndis.

10.[1])

Den som gift er, maa ey saaledis sine Midler til Anden afhænde, med mindre Hustruen med hannem derom eens er.

11.[2])

Huo som saadan Contract med *Andre*[3]) indgaaet hafver, maa det ey igienkalde, med mindre det beviisis, at den Anden enten icke vil eller icke kand forskaffe hannem en skiellig Underholding.

12.[4])

Den som antager saaledis nogen Mand eller Quinde, er plictig at svare til deris beviislige Gield, oc forskaffe dem en ærlig Begrafvelse efter deris Stand naar de døer.

13.[5])

Husbond er ey plictig til at svare til den Gield eller Contract, som hans Hustru eller Barn giør, imen de ere i Fællig med hannem, med mindre det klarligen beviisis, at Saadant er skeed med Husbondens Villie oc Videnskab, eller oc saa til fællitz Nytte oc u-omgengelig Fornødenhed.

Det andet Capittel.[6])

Om Arf oc Skifte.

1.[7])

Naar Nogen ved Døden afgaar, oc efterlader sig enten umyndige, eller fraværende, eller udlændiske, eller ingen Arf-

---

[1]) **Art.** 10 svarer til N. L. 5—1—10.
[2]) **Art.** 11 svarer til N. L. 5—1—11.
[3]) N. L.: anden
[4]) **Art.** 12 svarer til N. L. 5—1—12.
[5]) **Art.** 13 svarer til N. L. 5—1—13.
[6]) **Kap.** 2 svarer til N. L. Kap. 2.
[7]) **Art.** 1 svarer til N. L. 5—2—1.

vinger, da skulle de som i Huuset ere, huor den Afdødis Gods oc Midler findis,[1]) strax gifve Stædets Øfrighed, geistlig eller verdslig, det tilkiende, som skulle forplictet være strax ved deris Middel i Arfvingernis oc Frænders Nærværelse, som da kunde være tilstæde, at lade forseigle huis Gods den Afdøde tilhørte, oc sette det i god Forvaring, uden huis som til den Afdødis Begrafvelse, oc til Huusholdingen, om der holdis nogen, fornødeligen behøfvis; huilket dog Altsammen skal registeris oc vurderis, oc dennem som i Huuset er lefveris, som derfore siden skulle giøre Reede oc Regnskab.

2.[2])

Er det Husbond eller Hustru som død er, oc hafver fællis Børn sammen, oc den Afdøde ingen sær Kuld Børn efterlader sig, da maa den efterladte Person uden saadan Beseigling sidde i Boen indtil tredivende Dag, med mindre der stor viitløftig Gield i Boen findis; thi da skal Boen strax forseiglis.

3.[3])

Paa tredivende Dag skal Boen af Rettens Middel oc *Arfvingerne eller deris Frænder oc Formyndere*[4]) rictig registeris, oc af v-villige Personer lougligen vurderis, saa oc all Indgield oc Udgield, saa viit viidis kand, rictig antegnis, *enten Arfvingerne kommer eller ey.*[5])

4.[6])

Ere Arfvingerne inden By, da skulle de paa tredivende Dag efter den Dødis Afgang møde i Sterfboen; ere de *uden Byen oc i Stiftet,*[7]) da skulle de komme til siette Ugis Dag; end ere de uden Stiftet, da komme de til tolfte Vgis Dag; men ere de uden Riget, da hafve de Aar oc Dags Frist, som er et Aar oc sex Vger; oc skal Stædets Øfrighed være forplictet at gifue saadanne fraværendis Arfvinger det tilkiende

---

[1]) N. L. tilføier: under tilbørlig Straf
[2]) **Art.** 2 svarer til N. L. 5—2—2.
[3]) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—2—3.
[4]) N. L.: de myndige nærværende Arvinger og de Umyndigis og Fraværendis Formyndere og Frænder
[5]) udeladt i N. L.
[6]) **Art.** 4 svarer til N. L. 5—2—4.
[7]) N. L.: uden Bye og Stigtet,

paa Sterfboens Bekostning, saa snart det dennem af de Vedkommende tilkiende gifvis, huem oc huor de ere som arfve skulle.

5.[1])

Kommer ey Arfvingerne til rette Tiid, da giemmer Øfrighefen Arfven ved vederheftige Folck, som de self dertil ville svare; men huis Løsøre som lettelig ved Tiiden kunde forderfvis, eller Boen komme til Omkostning, skal Øfrigheden strax lade giøre i Penge, Arfvingerne til Beste.

6.[2])

Kommer en Deel af Arfvingerne oc en Deel udeblifver for louglig Forfalds Skyld, eller oc det icke viste, ofver den Tiid som de burde at møde, da skal Øfrigheden ved visse Folck lade de Udeblifvendis Anpart, som i Løsøre bestaar, giøre i Penge, oc dennem udsette paa Rente; men Jordegodset settis under gode Mænds Tilsiun.

7.[3])

Er Arfving i Kongens Ærinde, da søge hand Arf inden tre Uger efterat hand hiemkommer.

8.[4])

End er Arfving i ingen louglig Forfald, oc søgte ey Arf enten personlig eller ved Skrifvelse i Tiide, oc det beviisis, at hand viste at Arfven falden var, hafve Skade for Hiemgield, om Noget af hans tilfalden Arf forkommer eller blifver u-viss.

9.[5])

Er Arfving saa viit uden Riget borte, at hand ey inden Aar oc Dag kand faa at viide om den falden Arf, oc møde til bestemte Tiid, da skal hans næste vederheftig Frænde, eller om hand ingen hafver, en anden vederheftig Mand, af Øfrigheden dertil forordnet, være paa Skiftet, oc hans Laad til sig tage, oc den giemme oc lougligen forestaa.

---

[1]) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—2—5.
[2]) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—2—6.
[3]) **Art.** 7 svarer til N. L. 5—2—7.
[4]) **Art.** 8 svarer til N. L. 5—2—8.
[5]) **Art.** 9 svarer til N. L. 5—2—9.

10.[1])

Det samme er oc om icke viides huor Arfvingen er.

11.[2])

Er ingen rette Arfvinger til inden syfvende Mand, eller oc rette Arfving udeblifver i femten Aar, i huad Forfald hand kand skyde paa, da hør Arfven Kongen til, saa fremt *Arfvingen*[3]) er i Lifve; men huis hans Medarfvinger beviiser *inden de femten Aar, at hand er død,*[4]) da falder hans Laad hans Medarfvinger til.

12.[5])

Siger Hustru sig at være med Barn efter sin Husbonds Død, da naar Boen er tredivende Dag registeret, maa hun blifve i *den uskift Boe siddendis*[6]) i tive Vger: Siden skulle gode Quinder grandske oc forfare om hun er med Barn eller ey. Befinde de at hun er med Barn, da besidder hun fremdeelis Boet, til saa længe Barnet vorder født. Fødis Barn saa længe efter Husbondens Død, at det vel kand prøfuis oc forfaris at det ey er den afdøde Husbonds Barn, da gielde oc betale hun først igien Alt huis hun tog eller annammede af Boet fra Husbondens Død tredivende Dag, oc tage ey siden meere end hendis rette Arfvepart kand være; det Øfrige tager Husbondens rette Arfvinger, oc hun derforuden at straffis effter Lougen; oc imidlertiid hun saa sidder i u-skift Boe, skulle Husbondens rette Arfvinger med gode Mænd af hendis Frænder hafve Opseende med, at hun ey unøtteligen Noget af Boen bortøder eller det afhænder, som hende ey self tilhører, fordi hun maa Intet selge eller afhænde af Boet, uden for hendis oc fællitz Børns, *som i Huuset er,*[7]) Kost oc Vnderholding, oc til hendis Tienistefolkis Kost oc Løn.[8])

---

1) **Art.** 10 svarer til N. L. 5—2—10.
2) **Art.** 11 svarer til N. L. 5—2—11.
3) I N. K. P. har oprindelig staaet „hand“, der er rettet til „Arfvingen“.
N. L.: hand
4) N. L.: at hand er død inden de femten Aar,
5) **Art.** 12 svarer til N. L. 5—2—12.
6) N. L.: den Uskift besiddendis
7) udeladt i N. L.
8) N. L. tilføier: Hvilket bør dog at skee med Øvrighedens Villie og Samtykke.

13.[1])

Ingen Enckemand eller Enckequinde maa indlade sig i nyt Ecteskab, førend der er holden rictig Skifte med den Afdødis Børn eller Arfvinger.

14.[2])

Naar skiftis skal, oc Boen rictig registeret oc vurderet er, som sagt er, da skal først, førend Nogen arfve kand, all den bortskyldige Gield, som rictig befindis, af fællitz Boe betalis, først af *rede Penge*[3]) oc rørendis Gods, saa viit det tilrecker, siden af Jord oc urørendis *Gods, oc endelig af*[4]) Odelsgods, om det rørendis icke kand tilstrecke, huilket den Efterlefvende, om hand det begierer, oc hand dertil af samptlige Arfvinger betrois, maa til sig annamme til Gieldens Afleggelse; ellers maa Arfvingerne oc deris Formyndere, med Rettens Middels Betenckende oc Bistand giøre en huer Creditori som det begierer strax Udlæg af Boen for huis hand beviisligen oc billigen fodrer, først af Løsøre oc siden af Jordegods. Dog skal ingen Creditor, særdeelis den som hafver rictig Haandskrift paa sin Fodring, nødis til at tage mod noget saadant Udlæg, dersom hand vil lade sin Gield blifve hos Arfvingerne bestaaendis oc dennem den betroe.

15.[5])

Naar Gielden er saaledis som sagt er, aflagt eller af Arfvingerne antagen, da skal den beholdne Boe redeligen deelis imellem Arfvingerne, oc klare Lod-Sedeler giøris paa huad en huer af Boen tilkommer, oc saa forfattis et fuldkommen rictig Skiftebref, i huilket indføris skal baade Registeringen oc Vurderingen, med Indgielden oc Udgielden oc Boens Beholdning, saa ocsaa Lodsedlerne: Oc skal Skiftebrefvet af Arfvingerne eller deris Frænder oc Formyndere tilliige med Rettens Middel underskrifuis oc forseiglis.

---

1) **Art.** 13 svarer til N. L. 5—2—13.
2) **Art.** 14 svarer til N. L. 5—2—14.
3) N. L.: Boepenge
4) N. L.: eller
5) **Art.** 15 svarer til N. L. 5—2—15.

16.[1])

Øfrigheden skal hafve flittig Indseende med at Alting paa Skiftet christeligen oc retfærdeligen tilgaar paa alle Sider, med mindre de ville stande derfor til Rette, dersom Noget for deris Forsømmelse med deris Videnskab ulougligen at være handlet befindis. Men huis Arfvingerne ere alle myndige oc tilstæde, da hafver Øfrigheden dermed Intet at befatte sig uden det af dem begieris.

17.[2])

Ingen Skiftis Forvaltere maa i Skiftebrefvet tilfinde Nogen at betale Noget, med mindre Debitor staar under deris Rett, oc bør til deris Jurisdiction at svare.

18.[3])

Ingen kand efter Skiftebref som imellem Arfvinger oprettis, enten søge Gield eller søgis for Gield, med mindre hand *Skiftebrefvet*[4]) self eller hans Fuldmæctig hafver det vnderskrefvet, eller Debitor self eller hans Fuldmectige for Skiftets Forvaltere tilstaar Fodringen, for huilcken hand dog bør søgis til sit Værneting.

19.[5])

Hafver *Husbonden*[6]) oc Hustru Børn sammen, oc enten at
A. B. 3. dem ved Døden afgaar, da, naar Gielden af fællitz Boe, som sagt er, er betalt, *skal, undtagen den Efterlefvendis indbragte Odelsgods, huilket hand eller hun friit oc uskift beholder, alt det efterladte Gods, løst oc fast, skiftis i to lige Deele, imellem den Efterlefvende oc den Afdødis Børn, som den hafver aflet enten i førige eller i dette Ecteskab; oc skal da den Efterlefvende beholde Hælften af den Dødis indbragte Odel sin Lifs-Tiid, dog maa den icke selge, pantsette eller i nogen Maade afhænde det; oc efter*

---

[1]) **Art.** 16 svarer til N. L. 5—2—16.
[2]) **Art.** 17 svarer til N. L. 5—2—17.
[3]) **Art.** 18 svarer til N. L. 5—2—18.
[4]) udeladt i N. L.
[5]) **Art.** 19 svarer til N. L. 5—2—19. Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 12 September 1683 og 16 Februar 1685.
[6]) N. L.: Husbond

hans eller hendis Død falder samme Hælft friit igien til Børnene eller andre rette Odels-Arfvinger udi den Afdødis Quidsel.[1])

20.[2])

Hafver Husbonden og Hustruen ingen Børn sammen, oc enten af dennem bortdøer, da, efter Gieldens Betalning, som sagt er, skal skiftis alt det som ofverblifver, undtagen Odelsgods, lige i to Parter, imellem den som igienlefver, oc den Dødis Arfvinger, uden saa er, at de hafve giort andre Forord i Brylluppet eller før Brylluppet med deris næste Arfvingers Samtycke, om Hiemgafve oc Tilgafve, saa som hiidindtil paa Landet hafver været brugeligt, oc det med Bref oc Seigl bekræftet: Men Odelsgods falder friit til rette Odelsarfvinger.[3]) *Er der nogen Hofvedgaard, oc den Efterlefvende vil beholde den*[4]), med tilliggende Jordegods oc Herlighed, da stande det den friit fore Arfvingerne deraf efter Billighed oc gode Mænds Velbefindende at udløse, *saa fremt det ey er Odelsgods.*[5]) A. B. S. NB.

[1]) N. L.: skiftis alle efterlatte Midler, Boe-Penge, Løsøre, Kiøbstædgods, Jordegods, Kiøbegods og Odelsgods i to lige Parter imellem den Efterlevendis og fællis Børn; Dog arver den Efterlevendis af de efterlatte Midler foruden sin egen Hovedlod en Broderlod; Men hvis enten af dem gifter sig igien, da skal den Broderlod, som den Efterlevendis saaledis bekom, igien komme til Børnene. Vil den Efterlevendis beholde Hovedgaarden med tilliggendis Jordegods og Herlighed, som hand, eller hun, indfører i Boen, naar de komme i Egteskab sammen, da bør det at staa den frit for at udløse Børnene deraf efter Billighed og efter Samfrænders gode Befindende.

[2]) **Art.** 20 svarer til N. L. 5—2—20.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 12 September 1683.

[3]) N. L.: Haver Husbond og Hustrue ingen Børn sammen, da naar enten af dennem ved Døden afgaar, stande det den Efterlevendis frit for at træde til den hele Bois Løsøris og Jordegodsis lige Skifte og Deling med Arvingerne. Vil den det ikke, da bør den at udlægge til Arvingerne tre fierde Dele af det, som den Afdøde i Boen hafde indført, hvormed Arvingerne skulle lade sig nøje; Og paa det ret kand vidis hvad den Afdøde indført haver, da skal det bevisis med klar og oprigtig Document og Specification, som af dem begge i deris Velmagt underskrevet og forseglet er, med tvende i det minste næste Samfrænders Hænder og Segl bekræftet, hvad samme Afdøde i Boen, der den kom i Egteskab, indførte, eller siden ved Arv, Gave, eller i andre Maader, bekommet haver.

[4]) N. L.: Vil den Efterlevendis beholde Hovedgaarden

[5]) N. L.: saa vit det er ej Odelsgods, som de rette Arvinger

21.[1])

Vil Husbond eller Hustru bebrefve hinanden Noget af deris Middeler,[2]) da skal dermed forholdis eftersom meldis herefter i det IV Capittel om Gafve.

22.[3])

Er Husbond eller Hustru nogen Arf tilfalden efterat de vare kommen *sammen*[4]) i Ecteskab, oc *samme Arf*[5]) førend enten af dem ved Døden afgaar ey er i Boen indkommen, da skal den indføris naar den heele Boe skal skiftis, eller Boens Gield skal betalis. Det samme er oc om Andre nogen Arf tilfalden er, oc de døer førend Arfven i deris Boe indkommen er.

23.[6])

Naar Boen skal skiftis oc den kand tilstrecke, oc alle Creditorer kand af den blifve fornøyet, da tager den Efterlefvende saa megit forud af den beholdne Boe til sin Begrafvelse, som billigen paa den Afdødis Begrafvelse er anvendt.

24.[7])

I dette Tilfald beholder *den Efterlefvende huis Gafve eller*

---

ellers ere berettigede til at indløse. Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 16 Febr. 1685.

Derefter gjenoptager N. L. danske Lovs 5—2—21, der var udeladt i N. K. P. Artikelen er i N. L. saalydende:

End døer baade Husbond og Hustrue strax efter hin anden, før end den længst levendis med den første Afdødis Arvinger er kommen til noget sluttet Skifte, eller endelig Rettighed, som forskrevet staar, da kommer den gandske Boe til lige Skifte imellem beggis Arvinger, saa fremt det ikke med klar og oprigtig Document og Specification bevisis hvad en hver i Boen indbragt haver; Ti da bør en hvers Arvinger at lade sig nøje med hvis den i saa Maader i Boen indført haver. Befindis enten af Parterne at have giort Ophold med Skiftet imod Loven, da bør den at svare Medarvingerne til hvis Skade dennem er tilføjet ved slig ulovlig Ophold.

1) **Art.** 21 svarer til N. L. 5—2—22.

2) N. L.: deris i Boen indførte Midler,

3) **Art.** 22 svarer til N. L. 5—2—23.

4) N. L.: tilsammen

5) udeladt i N. L.

6) **Art.** 23 svarer til N. L. 5—2—24.

7) **Art.** 24 svarer til N. L. 2—2—25.

Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 12 September 1683.

Andet som er giort Forord om udi eller før Brylluppet, naar ey ere Lifs-Arfvinger til, saa som tilforn sagt er. [1])

25.[2])

Kand Boen ey tilstrecke *til Creditorerne,*[3]) da mister den Efterlefvende Vederlag for Begrafvelse, *saa oc de forbemeldte Gafver efter Forord.*[4])

26.[5])

Ingen Encke maa efter sin Husbonds Død, befatte sig med Boens Midler, Indgield eller Udgield, førend der et loug-lig Skifte holdet er.

27.[6])

Arf bør at fremgange imen Afkomme er til; oc saa længe Børn oc Børnebørn ere til ned-ad, da arfver ey Forældre eller Oldefædre op-ad.

28.[7])

Mands-Person tager *tvende Lodder*, *oc Quindis-Person een Lod*[8]) i alle Arfve. A. B. 7.

29.[9])

Ectebarn tager Arf efter Fader oc Moder, om det vorder lefvendis fød oc døbt, oc icke ellers.

30.[10])

Tuistis der om Barn var lefvendis fød oc døbt, item om Fader eller Moder ofverlefuede Barnet, eller det dennem, da bør Sligt med trofaste Vidner beviisis.

---

[1]) N. L.: I dette Tilfald beholder og Hustruen sin Fæstensgave, eller Morgengave, hvilken af den Lod skal betalis, som Husbondens Arvinger tilfalder, saa fremt hun vil afstaa den Broderlod, som hende ellers tillagt er efter hendis Husbond.
[2]) **Art.** 25 svarer til N. L. 5—2—26.
[3]) udeladt i N. L.
[4]) N. L.: og Hustruen sin Fæstensgave, eller Morgengave.
[5]) **Art.** 26 svarer til N. L. 5—2—27.
[6]) **Art.** 27 svarer til N. L. 5—2—28.
[7]) **Art.** 28 svarer til N. L. 5—2—29.
[8]) N. L.: to Loder imod en Qvindis-Person tager een,
[9]) **Art.** 29 svarer til N. L. 5—2—30.
[10]) **Art.** 30 svarer til N. L. 5—2—31.

31. [1])

Ecteborn ere de som ere fødde af Forældre der ere *eller blifve* [2]) ecteviede med hinanden, om endskiønt de kunde være fødde førend Forældrene vare kommen sammen i Ecteskab.

32. [3])

Ectebarn skal det oc holdis for som af Fæstefolk fødis, dersom de hafver været trolofvede oc Vielsen hafver været berammet oc Fæstemanden døer forinden, med saa Skiel det [4]) kand beviises oc forfares, at Barnet er aflet siden Forældrene vare af Præsten trolofvede.

33. [5])

Barnebarn, som fødis af Søn eller Daatter, tager Arf efter Farfader, Farmoder, Morfader oc Mormoder, ligesom dets Fader eller Moder skulle taget, dersom de hafde lefuit. Iligemaade tager *Barnebarns Barn, oc fremdedre,* [6]) imen Noget findis, Arf efter Oldefader oc Oldemoder.

34. [7])

Er ey Børn, ey Børnebørn oc fremdeelis *udi rett-nedstigende Linie,* [8]) da arfver Fader alleene. *Hafver Barnet tilforn bekommet Arf efter sin Moder, oc det døer uden Ecte-Lifs-Arfvinger, oc Faderen arfver det samme Barn, da skal hand icke*
A.B. 7 p. 4. *meere arfve efter sit Barn end som Løsøre, Pante- oc Kiøbegods; men hafver Barnet Odelsjorder, da skal Fader det Alt beholde hans Lifs-Tiid; men efter hans Død skal den som næst Odelsmand er udi Moderleggen, Karl eller Quinde, som af den Quidsel er kommen, som det Jordegods er afkommen, tage det Odelsgods som Barnet arfvede efter sin Moder, dog foruden at afhænde det, saasom tilforn om Ectefolk talt er.*

---

[1]) Art. 31 svarer til N. L. 5—2—32.
[2]) udeladt i N. L.
[3]) Art. 32 svarer til N. L. 5—2—33.
[4]) N. L.: at det
[5]) Art. 33 svarer til N. L. 5—2—34.
[6]) N. L.: dets Barn,
[7]) Art. 34, 1ste Punktum, svarer til N. L. 5—2—35, Resten udeladt.
[8]) N. L.: ned ad,

35.[1])

Er ey Fader, da arfver Moder oc *samfædde Søskinde,*[2]) dog at Moder *ey tager*[3]) meere end et hendis Barn, Mands-Lod om Søn er til, *oc*[4]) Quindis-Lod om Søn er ey til.[5]) *Er ey Moder da arfver samfædde Søskinde alleene. Er ey samfædde Søskinde, da arfver sammødde Søskinde tilliige med Moderen saaledis som nu om samfædde Søskinde sagt blef: Oc om hun ey er, da arfver sammødde Søskinde alleene; dersom oc ingen Søskinde ere til, da arfver Moderen alleene. Udi bemeldte Søskinde-Arf, saa vel som udi all anden Arf som herefter omtalis, skal det saaledis forstaais oc forholdis, at fæderne Odel skal blifve ved den fæderne Siide, oc møderne Odel skal blifve ved den møderne Siide, saa som herefter viidere talis om Odels Hæfd oc Quidsel.* A. B. 7, p. 6, etc.

36.[6])

Er ey Moder oc ey Søskinde til, da arfver Farfader alleene. Er hand ey til, da arfver Morfader, Farmoder oc Mormoder tilliige. Er ingen af disse til, da arfver deris Forældre, som ere den Dødis Oldefædre oc Oldemødre, tilsammen, ligesom de vaare Søskinde.

---

[1]) **Art.** 35, 1ste Punktum, svarer til N. L. 5—2—36, Resten udeladt.
Kfr. Lauritz Christensens dissenterende Votum.

[2]) N. L.: Fuld- eller Halv-Sødskende;

[3]) N. L.: tager ej

[4]) udeladt i N. L.

[5]) N. L. tilføier: Og Halvsødskinde tage ikkun halv Lod imod Fuldsøsdkinde.

[6]) Istedetfor **Artt.** 36 til 52 (kfr. Lauritz Christensens dissenterende Votum) har N. L. i 5—2—37 til 51 følgende Arveregler:
Art. 37: Ere nogen af Sødskinde døde, og have efterlat sig Børn, eller Børnebørn, da staa de i deris Forældris Stæd, og arve med deris Forældris Sødskinde den Lod, som deris Forældre kunde være tilfalden.
Art. 38: Er ej Moder til, ej Sødskinde, da arve deris Børn, ligesom de alle vare Sødskinde, og saa fremdelis ned ad.
Art. 39: Ere nogen af disse døde, og have sig Børn, eller Børnebørn, efterlat, da træde de i deris Forældris Stæd, og arve den Lod, som deris Forældre kunde være tilfalden.
Art. 40: Ere disse ikke til, da arver Fadrfader, Modrfader, Fadrmoder og Modrmoder, ligesom de vare Sødskinde.

37.

Ere de ey til, da arfver Brodersønner oc Broderdøttre, h Fader vaar samfædde Broder til den Døde: Ere de icke, arfver Søstersønner oc Søsterdøttre, huis Moder vaar samfæ Søster til den Døde. Oc skal udi denne oc efterfølgende Sü Arf stedse saaledis holdis, at Børn arfve i deris Forældris St huer i sin Green, saa at en Mands Børn faaer to Lodder, oc Quindis Børn een Lod.

38.

Ere disse fornæfnde ey til, da arfver Farbrødre oc Farsø som ere samfædde med den Dødis Fader: Om de ey ere, Morbrødre oc Morsøstre som ere samfædde med den Dødis Mo

39.

Ere de ey til, da arfver Brodersønner oc Broderdøttre, h Fader vaar sammødde Broder til den Døde: Ere de icke arfver Søstersønner oc Søsterdøttre, huis Moder vaar sammø Søster til den Døde.

40.

Ere de ey til, da arfver Farbrødre oc Farsøstre som ere sa mødde med den Dødis Fader: Om de ey ere, da Morbrødre Morsøstre som ere sammødde med den Dødis Moder.

41.

Ere de ey til, da arfver samfædde Broders Søns oc Daatt Børn: Om de ey ere, da sammødde Søsters Søns oc Daatt Børn.

Art. 41: Ere disse ikke til, da arve Oldefædre op ad.
Art. 42: Ere Oldefædre ikke til, da arver Fadrbroder, Mod broder, Fadrsøster og Modrsøster, og skiftis Arven imelle dennem, ligesom de vare Sødskinde.
Art. 43: Ere nogen af disse døde, og have efterlat sig Bø eller Børnebørn, da træde de i deris Forældris Stæd, og ar den Lod, som deris Forældre kunde være tilfalden.
Art. 44: Er ej Fadrbroder, Modrbroder, Fadrsøster og Mod søster til, da arve deris Børn, som ere den Dødis Sødskind børn, alle ligesom de vare Sødskinde, og saa fremdelis ned til syvende Mand efter den Døde.
Art. 45: Ere nogen af disse døde, og have sig Børn, ell Børnebørn, efterlat, da træde de i deris Forældris Stæd, tage den Lod, som deris Forældre kunde være tilfalden.

42.

Ere de icke til, da arfver sammødde Broders Søns oc Daat-s Børn: Om de ey ere, da sammødde Søsters Søns oc Daat-s Børn.

43.

Ere de icke til, da arfver Farbrodersønner oc Farbroder-ttre, som ere komne af den Dødis samfædde Farbrødre: Ere icke, da Farsøstersønner oc Farsøsterdøttre, som ere komne den Dødis samfædde Farsøstre.

44.

Ere de icke til, da arfver Morbrodersønner oc Morbroder-tre, som ere komne af den Dødis samfædde Morbrødre: Ere icke, da Mostersønner oc Mosterdøttre, som ere komne af den dis samfædde Morsøstre.

45.

Ere de icke til, da arfver Farbrodersønner oc Farbroder-ttre, som ere komne af den Dødis sammødde Farbrødre: Huis ey ere, da Farsøstersønner oc Farsøsterdøttre, som ere komne den Dødis sammødde Farsøstre.

46.

Ere de icke til, da arfver Morbrodersønner oc Morbroder-ttre, som ere komne af den Dødis sammødde Morbrødre: Ere icke, da Mostersønner oc Mosterdøttre, som ere komne af den dis sammødde Morsøstre.

47.

Ere de icke til, da arfver Farfaders oc Morfaders Brødre Søstre samfædde; om de ey ere, da Farmoders oc Mormoders rødre oc Søstre samfædde.

Art. 46: Ere ej disse til, da arve Fadrfaders Brødre og Søstre, Fadrmoders Brødre og Søstre, Modrfaders Brødre og Søstre, Modrmoders Brødre og Søstre, ligesom de vare alle Sødskinde.

Art. 47· Ere nogen af disse døde, og have sig Børn, eller Børnebørn, efterlat, da træde de i Forældrenis Stæd, og arve den Lod, som deris Forældre kunde være tilfalden.

Art. 48: Ere disse ej til, da arve deris Børn, saa som de alle vare Sødskinde, og saa fremdelis ned ad til syvende Mand efter den Døde.

48.

Ere de icke til, da arfver Farfaders oc Morfaders Brø oc Søstre sammødde: Ere de icke, da Farmoders oc Mormod Brødre oc Søstre sammødde.

49.

Ere de icke til, da arfver Farbroders eller Farsøsters, M broders eller Morsøsters Bernebørn, saasom deris Forældre, h heller de ere af samfædde eller sammødde Linie.

50.

Ere de icke til, da arfver Farfaders oc Morfaders, Far ders oc Mormoders Brødris oc Søstris Børn, huer saa som d Forældre.

51.

Ere de icke til, da arfver Farfaders oc Morfaders, Far ders oc Mormoders Brødris oc Søstris Bernebørn, som ere Dødis Næstsøskindebørn, huer saa som deris Forældre skulle ar

52.

Er Ingen til af disse forskrefne udi tredie Led, da ta huer deris ectefødde Efterkommere Arf efter den afdøde Per saasom de ere næst udi Byrd, efter det som forskrefvet st imeden Afkomme er til, indtil syfvende Mand efter den Døde.

53.[1]

Skillis Husbond oc Hustru fra huer-andre ved Dom, det hænder sig, at de skulle arfve deris Børn, da tager H

Art. 49: Ere de ej til, da arve Fadrfaders Fadrbrødre Søstre, Fadrfaders Modrbrødre og Søstre, Fadrmoders F brødre og Søstre, Fadrmoders Modrbrødre og Søstre, Mo faders Fadrbrødre og Søstre, Modrfaders Modrbrødre og Søst Modrmoders Fadrbrødre og Søstre, Modrmoders Modrbrødre Søstre, alle som de vare Sødskinde.

Art. 50: Ere nogen af disse døde, og have efterlat sig Bø eller Børnebørn, da træde de i deris Forældris Stæd, og a den Lod, som deris Forældre kunde være tilfalden.

Art. 51: Ere disse ey til, da arve deris Børn saasom de vare Søskinde, og saa fremdelis ned ad til syvende Mand ef den Døde.

[1]) Art. 53 svarer til N. L. 5—2—52.

struen i slig Arf lige ved Husbond, oc, *om hand ey til er, da*[1]) lige ved Søn oc ved Stifbarn:[2]) Med mindre Skilsmis er skeed for Hoersag; thi da arfver den uskyldige Person alleene Barnet.

54.[3])

Druckner eller indebrender, eller i andre Maader omkommer paa een Tiid de som hinanden arfve skulde, om den Eene den Andens Død ofverlefvede; oc Ingen kand sige eller vidne, huilken der først blef død, da skal de som dennem arfve skulle, arfve huis en huer af dem self eyede, u-actet den Arf som den Eene efter den Anden kunde tilfaldet, dersom hand den Andens Død hafde ofverlefvet.

55.[4])

Forbryder Nogen sit Lif oc Hofvedlaad, da kand dens Arfvinger, naar hand er død, dog derved icke forbryde den Arf, som dem siden kunde tilfalde, naar de døer som de skulle arfve i den Persons Stæd, som sit Lif oc Hofvedlaad hafde forbrudt.

56.[5])

Skeer det, at Barn, som først er fød, arfver sin Halfsøskind med sin Moder eller nogen Anden, ihuor mange Søskinde siden fødis, da skal den som saaledis sin half Søskind eller Andre *hafver arfvet,*[6]) forlods udtage alt det hand saaledis arfvet hafver, naar skiftis skal, enten efter Fader eller Moder.

57.[7])

Hafver Fader, imen Moder lefver, gifvet et sit Barn Noget

[1]) udeladt i N. L.
[2]) N. L. tilføier: naar de komme sammen om Arv,
[3]) **Art.** 54 svarer til N. L. 5—2—53.
[4]) **Art.** 55 svarer til N. L. 5—2—55. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til danske og norske Lovs 5—2—54, der er saalydende:
Ere Udarvinger til, som ere udskifte af Fællig, og døer nogen af dennem, som ere i Fællig, da skiftis alt Godset, saasom de alle levede i Fællig, og siden skiftis den Dødis Lod imellem alle Arvinger.
[5]) **Art.** 56 svarer til N. L. 5—2—56.
[6]) N. L.: arvet haver,
[7]) **Art.** 57 svarer til N. L. 5—2—61. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til danske og norske Lovs 5—2—57 til 60, der ere saalydende:
Art. 57: Handler Søn, og vinder Penge i Fællig med sin

i Hænde, eller kaastet dets Reyse paa fremmede Stæder, eller oc Brøllups Udflytning (dog Brøllups-Kost dermed ey meent) eller desliige, oc døer Fader førend hand faar giort de Andre lige Skiel, som hand tyckis oc rett er efter Lougen, da stande den Bekostning, som *Faderen i saa Maade opteignet hafver*[1] i Barnets fulde Laad, naar der skiftes enten efter Fader eller Moder, saa viit Samfrænder oc Øfrigheden kunde billig eracte oc Boen kand taale, oc saa at de andre Børn icke skeer forkort, men nyder Jefnet efter Lougen; vil Barn sig det ey lade afkorte, da indføre i Boen huis det efter Faderens Opskrift bekommet hafver: Vil *Barn*[2]) det ey giøre, *da korte saa meget i sin Arf.*[3])

58.[4])

Men vil Barnet nøyes med det, som det saaledis af Faderen bekommet hafver, da skal *den*[5]) ey nødis til det at ind-

---

Fader, og er ej udskift fra sin Fader, da skal hand, naar Faderen døer, og hand hannem arve vil, føre til Skifte hvis *vundet* er, eller miste Arv; Men er hand uden Fællig gift, eller ugift, og selv fortiener Penge, da beholde hand det hand vundet haver, og arve dog sin Fader og Moder.

Art. 58: Gifter Søn sig, og fører sin Hustrue ind til sin Fader og Moder, da skal der klare Registere giøris paa hvad hun indførte med gode Mænds Hænder under; Tj dersom hand døer, medens hand er i Fællig med Fader og Moder, enten hand haver Barn med Hustruen, eller ej, da tager hun ikke mere, end hun indførte; Ti hendis Husbond hafde ej Lod, den Stund hans Fader og Moder levede, uden hannem var noget særlig i Hænde givet, eller hand selv noget hafde fortient og forhvervet uden Fællig, eller noget ved Arv bekommet; Men haver hand Børn ved Hustruen, da blive de med Fadrfader og Fadrmoder, og tage Arv efter deris Død.

Art. 59: Det samme er og, om nogen tager Hustrue, hvis Forældre leve, og drager ind til dennem.

Art. 60: End forsømmer den, som drager ind i Fællig, at giøre rigtig Fortegnelse paa hvis den indførte, og døer der efter, da skal den Efterlevendis giøre sin Eed, hvormeget indført var, og den Afdødis Arvinger bør dermed at lade sig nøje, med mindre de det anderledis inden Aar og Dag kand bevise.

[1]) N. L.: af Faderen i saa Maader optegnet er,
[2]) N. L.: Barnet
[3]) N. L.: miste Arv.
[4]) Art. 58 svarer til N. L. 5—2—62.
[5]) N. L.: det

føre eller at jefne med sine Medarfvinger, saa fremt Creditorerne icke skal komme derofver til for kort.

59.[1])

Om Faderen lader Odelsgods eller andet Jordegods efter sig, da viger ældste Søn til Hofvedbølet oc Aasædet, oc de andre Søskinde tage lige[2]) Jorder paa deris Lod, huer for sin Anpart, Broder en Broderlod, oc Søster en Søsterlod, efter Dannemænds Vurdeering. Er ingen Søn til, da viger ældste Søns Søn, eller anden Sønnesøn, som næst er, til Hofvedbølet: Er ingen Sønnesøn til,[3]) da eyer ældste Daatter Hofvedbølet, oc de andre Søstre lige gode Jorder, saa som nu sagt blef om samptlige Søskinde.[4]) Er der icke Jorder nock til at regne lige imod Hofvedbølet, da giøris Medarfvingerne Fyldist udi Penge eller andre Vare; om de ey strecker til Fyldiste, da skal den Ældste dog nyde Hofvedbølet, som sagt er,[5]) oc gifve de Andre Landskyld huer for sin Anpart efter Dannemænds Sigelse. Sædegaarde med jure patronatus, Birkerettighed, oc saa mange vgedags oc næst hosliggende Bønder, som til Auflen at drifve fornøden giøris, skulle blifve hos Brøderne, oc Søstrene skulle tage i Arf det andet fraliggende oc Strøegods: Kand de icke naae deris Lod derudi, eller i Løsøre oc Kiøbstæd-Gods, da skulle Brøderne, der *Sædegaarden*[6]) saaledis som sagt er bekommer, giøre dem Fyllist for deris Arfvelaad i andre Maade, eller tage dem i Fællig med sig i Sædegaardene for saa viit som Søstrene efter deris Arfvelod ere berettiget. A. B. 7, p. 3.

60.[7])

Det skal ocsaa saaledis holdis imellem alle andre Arfvinger naar Sædegaarde falder i Arf, paa det at de med Bønder oc Herlighed kunde blifve tilsammen, at huis Arfvinge ey vil blifve

---

[1]) Art. 59 svarer til N. L. 5—2—63.
[2]) Ordet „lige“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[3]) I N. K. P. har oprindelig staaet „Er ingen Søn eller Sønnesøn til;“ Ordene „Søn eller“ ere overstrøgne.
[4]) I N. K. P. har oprindelig staaet „Brødre“, der er rettet til „samptlige Søskinde“.
[5]) Ordene „som sagt er“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[6]) N. L.: Sædegaardene
[7]) Art. 60 svarer til N. L. 5—2—64.

i Fællig, oc de sig ey kunde imellem om Kiøb foreene, at den Eene de Andre udkiøber, da[1]) maa den eene Arfving de Andre Bud giøre, oc huis de eller den som det bydis icke ville det antage, *skal de være berettiget til samme Gaard oc Gods, naar de deris Medarfvinger meere derfor vil gifve end dennem budet blef.*[2]) Kand oc enten af dennem nogen Kiøbere til-veye-bringe, som meere oc høyere derfor vil gifve, end Arfvinger sig imellem byder, maa den Eene den Anden til Skade icke Kiøbet tilbageholde, men plictig være at selge. Dog vil Arfving inden Aar oc Dag gifve saa meget som den mestbydende, oc derfor stille nøyactig Forsickring, bør hand dertil nærmest at være[3]).

61.[4])

En huer som self vil, oc[5]) hafver en Sædegaard, som med underliggende Gods i det Ringeste tilhaabe er fire hundrede Tønder hart Korn,[6]) skal tilladt være Stamhuus deraf for een af sine Børn, eller Arfvinger, om hand ingen Børn hafver, at oprette, med saadanne Vilckor som hand det nyttigst oc best eracter: Men paa det at Ingen sine Creditorer dermed skulde Skade tilføye, da skal den, som slig Stamhuus oprette vil, det Aar oc Dag tilforn til Laugting i det *Laug-Sogn*[7]) huor samme Gods ligger lade forkynde, oc der louglig beviise, at hand alle sine Creditorer derom hafver advaret, Aar oc Dag førend hand det opretter; oc huis hand Nogen forsømmer, den er berettiget i samme Gods sin Betaling at tage, naar hannem behager, om end skiønt det til Stamhuus oprettеd er; oc siden de Vilckor i Laugtingsbogen lade indføre, med huilke

[1]) N. L.: Falder Sædegaard i Arv imellem andre Arvinger, og de ej ville blive i Fællig, og dog ej kunde om Kiøbet sig imellem fore ne, at den ene den anden udkiøber, da, paa det den dog med Bønder og Herlighed kand blive tilsammen,

[2]) N. L.: da skal den Medarving, som mere vil give, end budet blev, være til Gaarden og Godset berettiget:

[3]) N. L. tilføier: og imidlertid bliver Gaarden og Godset i Fællig under een af Arvingernes Administration, som Medarvingerne dertil ville betroe.

[4]) Art. 61 svarer til N. L. 5—2—65.

[5]) N. L.: Enhver Priviligeret, som

[6]) N. L.: er saa meget, som fire hundrede Tønder hart Korn i Danmark,

[7]) N. L.: Lavdømme,

hand Stamhuuset opretter, huilke siden uryggeligen skal fast staa, oc maa derefter i desliige Gods huercken Indførsel eller Pant skee, langt mindre imod den første Indstiftelse selgis eller afhændis; men vel maa Eyeren i Nødstiid den aarlig Indkomst paa viss Tiid forsette for den Gield hand siden Stamhuusets Oprettelse giør, som i det længste skal være fem Aar; giør hand derjmod, da være all slig Handling kraftisløs, oc derforuden den som næst efter til Successionen er berettiget, hafve fuldkommen Mact det strax at tiltræde. Ingen som er i Forfølgning eller Maning, eller ofver huilken Dom er gangen for Gields-Sager, maa Stamhuus oprette, førend hand sig først fra alt Sligt friigiør. *Er det Søn*[1]) som efter Fader Stamhuuset bekommer, oc hafver Søskinde som ingen Arf bekommer efter deris Forældre, da er *hand*[2]) plictig til aarligen at gifve dennem huis efter Samfrænders Tycke billigen kand være til deris Ophold, saa oc holde dennem krafuisløs for deris Forældris Gield.

62.[3])

Naar Birk ganger i Arf oc Skifte, da følger Herligheden den huilcken Sædegaarden, som Birket ligger under tilhører.

63.[4])

Naar Arfvinger eller Sam-eyere[5]) ville skifte Odelsjorder, oc hafve Sognemænd eller deris fellis Venner derhos, da skal den som Skifte begierer, stefne alle sine Medarfvinger oc Medeyere eller deris Formyndere om de ere umyndige, til Jorden naar den er aaben oc usaaet; oc skal denne Stefning skee saa lang Tiid tilforn, at en huer af dennem kand hafve louglig Tiid at komme efter Leyligheden, om hand er indenlands: Vil hand da icke komme til Skifte oc hans Vederpart O. B. 8.

---

[1]) N. L.: Dersom den,

[2]) N. L.: den

[3]) **Art.** 62 svarer til N. L. 5—2—67. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til danske og norske Lovs 5—2—66, der i N. L. er saalydende:

Bøndergaarders og Vandmøllers Bygninger følge den, som Grunden og Jorden tilfalder, uden noget Vederlag til Medarvingerne.

[4]) **Art.** 63 svarer til N. L. 5—2—68.

[5]) Ordene „eller Sam-eyere“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.

beviiser at hand vaar louglig stefnt; da maa de dog skifte, oc tage saa mange Lodder som de ere Medarfvinger, oc sette Merke paa huer deris Laad; huilke Merker skellige Mænd skulle besee oc kaste, saa de kand acte huad huer tilfalder udi Huus oc Jord, oc sette der Steen imellem, som de foreenis om, oc skal leggis tre Steene tilhaabe: Oc fare saa til Tinge, oc liuse huad huer i Skifte er med Lod tilfalden; oc tage der Tingsvidne paa; oc det beholder huer siden angerløst. Er nogen af Medarfvingerne udenlands, da skal hand hafve tolf Maanede Stefne, at møde til Jordeskifte: Kommer hand da icke, da skal hans Arfving stefnis: Vil hand icke komme paa Jorden, da maa hand stefnis til Hofvedbølet med tvende Vidne: Vil hand icke komme, da maa de dog skifte saa som *ligeligst*[1]) kand være, eller saa som de derom kand foreenis. Den samme Maade som nu om Odelsskifter sagt er, skal oc saa holdis, naar Kiøbe- eller Pantegods skal skiftis imellem Arfvinger eller Sam-eyere.[2]) Ingen maa nacte den Anden Jæfnet inden tre Aar; dog beholder huer sin Lod, oc den der meere fick, legge fra sig til den mindre hafver.[3]) Talis icke paa Jæfnet oc Skifte inden tre Aar, da beholde huer det hannem tilfaldt angerløst.

64.[4])

Tvistis der imellem Søskinde eller Andre at Nogen er skeedt forkort paa Skifte, eller i andre Maade Tuist derom indfalder, da maa den der finder sig brøstholden, kalde de Andre til Jefnet inden Aar oc Dag, om hand er i Riget oc myndig, *eller inden tre Aar om det er Odelsgods angaaende, saa som nu sagt blef;*[5]) oc da skulle Samfrænder see til dennem at forlige; kunde de dem icke foreene, da skulle Commissarier eller *Dannemænd*[6]) dennem ved Dom adskille.

65.[7])

Hafver Enckemand, som icke skift hafver efter sin Hustru

---

1) N. L.: ligest
2) Ordene „eller Sam-eyere“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
3) N. L.: til den der mindre haver.
4) **Art.** 64 svarer til N. L. 5—2—69.
5) udeladt i N. L.
6) N. L.: gode Mænd,
7) **Art.** 65 svarer til N. L. 5—2—70.

med hendis Børn eller Arfvinger, taget anden Hustru, oc indført hende j uskift Boe imod Lougen, da naar enten Husbonden eller Hustruen døer, bør Husbonden eller hans Arfvinger lougligen beviise huad hans Midler var der hand Hustruen i uskift Boe indførte, at første Hustrues Børn eller Arfvinger deris tilbørlig Arf efter hende forlods-ud kand bekomme: Kand det ey skee, da skiftis Boen i tre Deele; den eene til de Børn eller Arfvinger, som Arf efter forige Hustru tilfalden var, den anden til den Afdødis Børn eller Arfvinger, oc den tredie til den efterlefvende Husbond eller Hustru. Det Samme er oc om Husbonden er indkommen i uskift Enckequindis Boe, med den Arf som forige Husbonds Børn eller Arfvinger efter hannem tilfalden var.

66.[1])

Slegfredbarn arfver ey Fader; mens dersom Fader fører Slegfredbarn til Tinge, *eller til Raadstue i Kiøbstædcrne*[2]), oc lyser oc forkynder, at det er hans Barn, oc skiøder det huad som hand vil gifve det, da skal det saa megit beholde, som det skiødt vorder, dog at det ey meere er end half Lod imod Ectebarn, oc ey viidere. End lyser hand det i Kiøn oc Kuld, oc skiøder det Intet, da tager det half Lod ved Ectebarn. Er ey Ectebarn til, da tager Slegfredbarn, som tinglyst er, fuld Arf efter Faderen: Oc fanger Slegfredbarn nogen Arf efter Faderen, da arfver det oc efter Søskinde oc fæderne Frænder, half saa meget som Ectebarn, uden Faderen forkyndede det paa Tinge, at Slegfredbarn skulle nøyes med det som Faderen gaf det i Hænde, oc da faaer det ey meere enten efter Fader eller Søskind eller fæderne Frender. Det Barn som af Fader tinglyst vorder, maa Ingen vrægе at det jo holdis for Ectebarn.

67.[3])

I lige Maade maa en huer etlede huem hannem got siunis, som er ærlig,[4]) *oc giøre den til sin Arfving som hand vil, med* A. B. 8.

---

[1]) **Art.** 66 svarer til N. L. 5—2—71.
[2]) Ordene „eller til Raadstue i Kiøbstæderne“ ere i N. K. P. tilføiet med anden Haand, i N. L. udeladte.
[3]) **Art.** 67 udeladt i N. L.
[4]) I N. K. P. har oprindelig staaet „som er ærlig, oc ectefød“; Ordene „oc ectefød“ ere overstrøgne.

saadan Skel, at den som næst er Arfving siger der ja til. End om hand eyer Ecte-Søn, da maa hand sige ja dertil for sig self, om hand er fuldmyndig; end icke for dennem som ere ufødde eller ligger i Vanmægt. Mand skal liuse sin Etleding huer tiende Aar, til saa længe at hand tager Arfven efter den som hannem etledet.

68.[1])

Horebarn, som af den auflet er, der i Ecteskab lefver med en anden Person, tager ey Arf efter den som *i Ecteskab sig*[2]) forseet hafver, Fader eller Moder, endog Faderen tinglyste det oc skiødte det alt det som hand meest formaatte, uden hand gifver det Noget i Hænde, førend hand døde.

69.[3])

Slegfredbarn tager Arf efter Moder lige ved Ectebarn, huad heller det er tinglyst eller ey; i lige Maade efter møderne Frænder.

70.[4])

Moder oc møderne Frænder alleene arfver Slegfredbarn som ey tinglyst er: Men er det tinglyst, da arfver Fader oc fæderne Frænder det, ligesom det var Ectebarn.

71.[5])

Dræber Nogen den som hand arfve skulde, oc det skeer icke af Vaade eller Nødverie, da maa huerken hand eller hans Arfvinger tage Arf efter den Dræbte, men Arfven skal deelis imellem andre den Dræbtis næste Arfvinger.

72.[6])

Vil nogen uden Riget boesiddendis af Riget føre Arf,

---

[1]) **Art.** 68 svarer til N. L. 5—2—72.
[2]) N. L.: sig i Egteskab
[3]) **Art.** 69 svarer til N. L. 5—2—73.
[4]) **Art.** 70 svarer til N. L. 5—2—74.
[5]) **Art.** 71 svarer til N. L. 5—2—75.
[6]) **Art.** 72 svarer til N. L. 5—2—77. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til danske Lovs 5—2—75, N. L. 5—2—76, der i N. L. er saalydende:

Føris Arv uden Bye, eller af den Husbonds Grund, som den var falden paa, da giver hver, som Arv saaledis affører, til Byen, eller Husbonden, Førlovspenge to Lod Sølv.

som hannem i Riget kand være tilfalden, eller nogen her i Riget Boesiddendis sit Gods oc Formue uden Riget bortflytter, Pengene paa Rente setter, Huuse oc Gaarde under fremmede Herskab opbygger, eller kiøber, da skal hand *første deraf*[1]) den siette Part til Kongen oc af det Øfrige den tiende Part til Øfrigheden[2]) efterlade, huad heller hand er udi[3]) Kiøbstæd eller paa Landet boesiddendis.

73.[4])

Befindis oc Penge oc Gods tilforn af Riget at være udskickede, da skal lige saa vel deraf gifvis som det endnu her i Riget fandtis; oc paa det Visshed herom kand erfaris, huad udskicket er, skal Arfven saa længe paa en Rett anholdis, indtil derom nøyactig erfaris; skal oc i Tide tilsees, naar Noget end-oc af en Boesiddende udskickis, at Kongens oc Øfrighedens[5]) Rettighed deraf erleggis, oc *med*[6]) alt dette skulle Kongens Amptmænd oc Fogder saaledis i Act tage som de self ville staa til Rette for huis Skade deris Efterladenhed foraarsager.

74.[7])

End ofverdrager nogen Uden-Rigis-Arfving sin Arfvepart til nogen den Afdødis Slect, som i Riget boesatt er, vden nogen Vederlaug, saa at huerken Arfven eller den ringeste Vederlaug for den udføris, da bør huercken siette eller tiende Penge deraf gifvis; mens befindis det, at der er nogen Svig under med samme Ofverdragelse, saa at Arfvingen nogen Vederlaug gifuis for Arfven, da skal den som Arfven ofverdragen er icke alleene erlægge den siette oc tiende Penge deraf, men end oc hafve den gandske Arf til Kongen forbrudt, oc derforuden for saadan Sviig bøde sine *fire*[8]) Marck.

---

[1]) N. L.: deraf først
[2]) N. L.: til Øvrigheden, eller Husbonden,
[3]) I N. K. P. har oprindelig staaet „i", der er rettet til „udi". N. L.: i
[4]) **Art.** 73 svarer til N. L. 5—2—78.
[5]) N. L.: og Øvrighedens, eller Husbondens,
[6]) udeladt i N. L.
[7]) **Art.** 74 svarer til N. L. 5—2—79.
[8]) N. L.: tre

75.[1])

Opholder nogen Kongens indfødde Undersaatte sig uden Riget, som dog tencker at ville sig igien i Riget begifve, oc hannem nogen Arf imidlertid tilfalder, da saa fremt hand giør Øfrigheden Forsickring, at samme hannem tilfalden Arf ey af Riget skal blifve udført, bør hand være frii for siette oc tiende Pengis Erleggelse.

76.[2])

Vil Nogen Arf kiøbe, da skal hand, naar Arfven oc Boen rictig registeeret oc vurderet er, tage af Borgemester oc Raad i Kiøbstæderne, oc paa Landet af *Kongens Foged*[3]) eller Andre som Skifter skulle forvalte, nøyactig Beviis, Raadstue eller Tingsvidne paa Boens Tilstand, Grund oc Løsøre, løst oc fast, Indgield oc Udgield, saaviit efter Registerings-Bøgers oc Haandskrifters Ofverseelse kand forfaris; oc skal saadan Kundskab oc Arfvens fuldkommen Registeering, saavelsom oc huor Anparten af Arfven solt er, all Svig at forekomme, j samme Arfs Kiøbebref, om det skal Mact hafve, fuldkommelig indføris ved Dag oc Datum, oc derhos beviislig giøris forbemelte Boens Tilstand for den Selgende at være nøyactig kundgiort, førend Kiøbet er blefven slutted, oc det i *Øfrighedens*[4]) oc got Folckis Ofverværelse.

77.[5])

End ventendis Arf maa Ingen enten selge eller pantsette.

78.[6])

Ingen Øfrighed eller Rættens Betiente, som med Skifte hafver at giøre, maa enten ved sig self eller nogen Anden kiøbe nogen Arf, som under deris egen Rett falden er. Fordrister sig Nogen herjmod at giøre, straffis saa som den sig i Svig oc Underfundighed hafver ladet befinde.

---

[1]) **Art.** 75 svarer til N. L. 5—2—80.
[2]) **Art.** 76 svarer til N. L. 5—2—81.
[3]) N. L.: Sorenskriveren, eller Birke-Fogden,
[4]) I N. K. P. har oprindelig staaet „den selgendis Øfrigheds“, der er rettet til „Øfrighedens“.
N. L.: den Sælgendis Øvrigheds
[5]) **Art.** 77 svarer til N. L. 5—2—82.
[6]) **Art.** 78 svarer til N. L. 5—2—83.

79.[1])

Hvo arfve vil oc med Arfven sig befatter, skal svare til dens Gield som hand arfver, saa som hand tager Arf til; dog hafver nogen Creditor den Afdødis Bref som forbinder Arfvingerne Een for Alle oc Alle for Een, da bør Arfvingerne at efterkomme hans Forskrifvelse, om end skiønt de hafver deelt Udgielden imellem sig. Iligemaade dersom der er[2]) Kongens Penge at den Afdøde hafver staaedt for Regnskab, Børnepenge, Fattiges Penge, Kirckepenge *i Boen*,[3]) oc Arfvingerne skifter Boen imellem sig førend saadan Gield er aflagt, da bør Een for Alle oc Alle for Een dertil at svare. Det Samme er oc om Creditor som icke hafver Bref paa Een for Alle, begierer Betaling af Boen, førend den skiftis, oc maa den ey nyde.

80.[4])

Naar Nogen døer som hafver staaed for Kongens Regnskab, oc hafver icke Quitering derfor, da maa der ingen Skifte holdis førend Kongen hafver faaed sin Fornøyelse, saa fremt at Fodringen icke er ofver tre Aar gammel fra hans Døds Dag af at regne. Thi huis Fodringen er ældre, da bør Skiftet derved icke opholdis, men med saadan Fodring at forholdis som med anden Gield.

81.[5])

Ville rette Arfvinger ey arfve, oc Ingen med Arfven sig vil befatte, da skal Hustruen, Børnene eller Arfvingerne som myndige ere, eller de Umyndigis Formyndere oc Frender, som tilstæde ere, eller Andre som Tilsiun i Huuset hafver, strax ved Rettens Middel lade all Boen, Løsøre oc Brefve oc Andet forsegle, oc det nøyactigen forseiglet i god Forvaring indsette, eller oc stande derfor som for anden vitterlig V-troskab til Rette: Dog skal dem være tilladt til daglig Brug oc Ophold, Kost oc Øll oc nødvendig Boeskab, som dog rictig

---

1) Art. 79 svarer til N. L. 5—2—84.
2) N. L.: der i Boen ere
3) udeladt i N. L. (kfr. Note 2).
4) Art. 80 svarer til N. L. 5—2—85.
5) Art. 81 svarer til N. L. 5—2—86.

registeeris skal, eftersom de ville forsvare, *udenfore*[1]) oc ubeseiglet til Nytte at hafve oc bruge.

82.[2])

Gaar Nogen ind i beseglet Sterfboe, oc der opbryder eller bort-tager Seglene, oc det hannem lougligen ofverbeviises, bøde sine *fire*[3]) Mark.

83.[4])

Befatter Nogen sig med Sterfboe, oc der *raader oc regeerer*[5]) efter sin egen Villie uden Rettens Middels Ofverværelse eller de Vedkommendis Villie oc Minde, legge ud saa megit som de Vedkommende ville sicte hannem for ved deris Eed.

84.[6])

Befindis Nogen at hafve giort Arfvesvig, legge ud huis forsueget er med Skadegield, oc for Utroskab bøde sine *fire*[7]) Mark.

85.[8])

A. B. 7, fin. A. B. 17. Bekommer Nogen en Arf, som hand er actet at være rette Arfving til, oc beviisis siden anderledis, da skal hand igien udlegge til rette Arfvinger Alt det hand optóg, baade udi Jord, Gods oc Pendinge, uden Landskyld eller anden Afvæxt. Men blifver Nogen besiddendis udi en Arf som er beviist hannem ey at tilkomme, da maa den som Arfven rettelig tilhører, efter foregaaende Dom, lade hannem ved Rettens Middel, oc udnæfnet Hielp, deraf føre, om hand ey vil godvilligen vige, oc indstaa hannem derforuden for[9]) all oppebaaren Landskyld oc Rettighed, sampt all Sagens Bekostning.

---

1) N. L.: uden Fare
2) **Art.** 82 svarer til N. L. 5—2—87.
3) N. L.: tre
4) **Art.** 83 svarer til N. L. 5—2—88.
5) N. L.: skalter og valter
6) **Art.** 84 svarer til N. L. 5—2—89.
7) N. L.: tre
8) **Art.** 85 svarer til N. L. 5—2—90.
9) Ordet „for“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.

86.[1])

Øfrigheden oc Rettens Middel, som Skifter skulle forestaa, er paa Landet Kongens Amptmand *self, eller ved Fogeden;*[2]) i Kiøbstæderne Borgemestere oc Raad med Byefoget oc Raadstue- eller Byskrifver.[3]) Iblant Geistligheden *Prousten*[4]) oc tvende Præster, hvoraf den eene skal holde Protocollen. Oc skal bemeldte Skiftes-Forvaltere hafve en Bog, huorudi Copie af alle Skiftebrefve som de udstæder skal indskrifvis.

Det tredie Capittel.[5])

Om Odels Kiøb oc Løsning, oc *om*[6]) anden Kiøb *oc*[6]) Sall oc Mageskift.

1.[7])

Vil Nogen sin Odelsjord selge, da skal hand stefne til Tinge alle dennem som viidis at være odelsbaarne dertil, oc liudeligen gifve tilkiende for Retten at hand vil selge saadan sin Odelsjord som hand da næfner, oc biude dennem den til Kiøbs inden Aar oc Dag for rede Penge, saa fremt de ey ere udi Forfald, saa som herefter omtalis; oc det skal der lougligen antegnis: Siden skal hand ved Kirken eller paa Hestegaarden udraabe, eller lade udraabe, at hand vil selge den Odelsjord, oc tilbiude den alle sine Frender som ere odelsbaarne dertil, dem mand veed eller icke veed, oc helst dem som næste ere, være sig Mands- eller Quindis-Personer, saa at det kand ryctis til dennem, om de end skønt icke ere der tilstæde; huilken Udraab skal holdis dennem for et lougligt Stefne, at de skulle kiøbe Godset med rede Penge inden Aar oc Dag forfaldeløs. O. B. 4.

---

1) **Art.** 86 svarer til N. L. 5—2—91.
2) N. L.: eller Husbonden, ved dem selv, eller deris Fuldmægtige:
3) I N. K. P. har oprindelig efter Ordet „Byskriver" staaet: „eller andre Under- oc Ofver-Rettens Betiente med deris Secreterere og Skrifvere". Disse Ord ere overstrøgne, men gjenoptagne i N. L.
4) I N. K. P. har oprindeljg staaet „Herritz-Prousten", der er rettet til „Prousten".
N. L. har: „Herrets-Provsten".
5) **Kap.** 3 svarer til N. L. Kap. 3.
6) udeladt i N. L.
7) **Art.** 1 svarer til N. L. 5—3—1.

2.[1])

Det er første Forfald, om mand er icke ved Penge; da skal det Forfald paa Tinget liusis inden bemeldte Aar oc Dag af de Odelsbaarne, *huilken skulle lade det lougligen antegne;*[2]) oc skal det siden liusis huer tiende Aar. Bekommer den Odelsarfving som liust hafver siden Pendinge inden *tredive*[3]) Aar, da maa hand igienløse Odelet, icke alleene fra en Fremmed som hafver kiøbt det, men en huer som er nærmere odelsbaaren oc hafver liust, maa løse det fra den som er længere hen udi Slectet. Er en Odels-Arfving umyndig, da maa hans Formynder liuse for hannem, oc huis det forsømmis, da saa snart hand kommer til Laugalder, maa hand self liuse sit Forfald, oc siden huer tiende Aar.

3.[4])

Dersom Frenderne efter louglig Tilbiudelse ey løser Godset inden bemeldte Aar oc Dag, oc icke liuser deris Pengemangel inden samme Tiid, oc siden inden huer *ti*[5]) Aars Forløb, som nu sagt er, oc de dog ey ere forhindrede ved de andre Forfald som herefter næfnis, da blifver Godset u-igienløselig under huilken-somhelst det til sig løser, eller under den som hand selger eller afhænder[6]) det til igien, oc blifver det da til samme Besidderes eller hans Arfvingers Odel, om det forblifver saa længe under hans Ætleg som Lougen herefter siger om Hæfd.

4.[7])

Den anden Forfald er, om *Odelsarfvinger*[8]) er udenlands, eller i Kongens Ærinde, eller oc at hand er siug eller saar, eller at hand kand giøre sin Eed paa at hand ey viste at Godset vaar lougbøden; da maa hand løse Odelet inden Aar oc Dag efter-at hand hiemkommer eller hafver forrettet Kongens Ærinde, eller blifver til-pass, oc faaer at viide at den Jord vaar lougbøden, eller oc skal hand inden samme

---

1) **Art.** 2 svarer til N. L. 5—3—2.
2) N. L.: hvilket lovligen antegnis;
3) N. L.: tyve
4) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—3—3.
5) N. L.: tiende
6) Ordene „eller afhænder" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
7) **Art.** 4 svarer til N. L. 5—3—4.
8) N. L.: Odelsarving

Aar oc Dag liuse at hand icke er ved Penge oc siden udi huer tiende Aar, efter den Tiid at regne da Jorden soldt blef.

5.[1])

Kommer Odelsmand med Pendinge inden Aar oc Dag, eller, om Penge-Mangel lougligen liust er, da inden *tredive*[2]) Aar oc vil kiøbe Jorden, som lougbøden vaar, da skal hand kiøbe eller løse den saa dyrt som skellige Mænd vurdeerer baade Jord, Huus oc alle de Lunder,[3]) om-end-skønt en Anden, som ey er saa nær dertil, hafver kiøbt det dyrere.[4]) O. B. 4.

6.[5])

Vil den som lougbød sin Odelsjord icke selge den til den Odelsmand som kiøbe vil inden Aar oc Dag efterat *det*[6]) vaar lougbøden, da skal hand gifve den Anden Rofkiøb, fyrretivende Parten af det som Jorden er værd.

7.[7])

Mistroer den som hafver Godset i Hænde, den Odelsbaarne som vil løse det fra hannem, at hand vil kiøbe det til en Anden, da sværge hand sin Eed, at hand vil kiøbe det sig self til Odel, oc icke til nogen Anden.

8.[8])

Vil den som hafver kiøbt noget Odel, selge det igien, da skal hand biude den det som hand kiøbte det af, eller hans Frender, om det vaar deris Odel.

9.[9])

Udleggis noget Odelsgods i Bøder til Kongen, da bør M. B. 1.

---

[1]) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—3—5.
[2]) N. L.: tyve
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 25 Septbr. 1683.
[3]) N. L.: Lunde der tilligge,
[4]) N. L. tilføier: Men mældis i Brevene hvad Capital den er sat, eller solt for, da indløsis den for lige Summa, saa og erstattis al billig og nødvendig paa Godset anvent Bekostning efter uvillige Mænds Sigelse.
[5]) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—3—6.
[6]) N. L.: den
[7]) **Art.** 7 svarer til N. L. 5—3—7.
[8]) **Art.** 8 svarer til N. L. 5—3—8.
[9]) **Art.** 9 svarer til N. L. 5—3—9.

Frenderne at løse det til sig inden ti Aar, om de ville beholde det. Men om det udleggis i anden Gield, da, dersom Frenderne liuse saa som tilforn sagt er, kand det af dennem inden *tredive*[1]) Aar indløsis.

10.[2])

O. B. 5. Vil Nogen holde sig for Løsnings-Mand til noget Odelsgods, som en Anden hafver kiøbt eller mageskift sig til, der vaar fremmed, eller ey vaar saa nær som hand, oc tale derpaa, da skal hand lade stefne den som hafver den Jord som hand vil sig til Odel kiende, eller hans Formynder, om hand umyndig er, om Høsten, naar Høe oc Korn er afhøstet, oc i det seeniste før Juel, til at møde paa den Jord hand paataler, Tiisdagen næst efter Paaske-Uge, for Soerenskrifveren oc otte uvillige Mænd, som ere icke beslectede til nogen af Parterne, at høre Løsningsmandens *Vidne,*[3]) som kunde vidne huor nær hand er til Odelet berettiget, oc da *at*[4]) annamme af hannem slige Pendinge som Jorden kand vurdeeris for af skellige Mænd.

11.[5])

Vil den Tilstefnte da svare, at den Jord som paatalis hafver ligget under hannem oc hans Etleg udi *tredive*[6]) Aar eller meere, da skal hand enten beviise det med rictige Skiøde oc Brefve, eller oc føre sine Hæfds-Vidne, som self viide naar den Jord kom under hannem oc hans Etleg.

12.[7])

Men dersom den Tilstefnte svarer, at den Jord som paatalis er blefven Frenderne lougbøden, huilke ey den Tiid liuste sig at være pengeløs, ey heller hafde anden louglig Forfald som her tilforn sagt er, oc ey huer tiende Aar hafver giort Liusning, oc at Godset er blefven louglig soldt oc skiødet under Besidderen eller hans Ætleg, huilket hand med

---

[1]) N. L.: tyve
[2]) Art. 10 svarer til N. L. 5—3—10.
[3]) N. L.: Vidner,
[4]) udeladt i N. L.
[5]) Art. 11 svarer til N. L. 5—3—11.
[6]) N. L.: tyve
[7]) Art. 12 svarer til N. L. 5—3—12.

Brefve eller Vidne beviiser, da maa det, saa som tilforn sagt er, ey løsis fra hannem eller fra nogen Anden som hand kand hafve soldt det til.

13.[1])

Vidnerne som udi denne Paatale oc Giensvar paa begge Siider føris, skulle først fremføre deris Vidnisbyrd førend de maa tilstædis at sværge, oc dersom de befindis at være imod hinanden, da skal det vel ofverveyis af Dommeren oc Domsmændene, huilke Vidne der skulle stædis til Eed, oc om det formedelst merkelig Vanskelighed siunis fornøden, eller at den Paatalende eller Svarende det endelig begierer, da maa begge Siiders Vidner for Lougmanden indstefnis, saa at hand kand kiende huilke der skulle stædis til Eed; oc naar Saadant skeed er, da dømmis den Jorden til som der best Rettighed til hafver.

14.[2])

Kommer den icke til Jorden som stefnt vaar, uden louglig Forfald, da maa Løsningsmanden dog føre sine louglige Odels-Vidne oc Dommeren med Mændene bør derefter at tildømme hannem Jorden, oc den Anden saa mange Pendinge som den vurdeeris for: De Pendinge skal hand lade see, at de ere der tilstæde, oc skal dog forvare dem som sit Eget, oc hafve dem som et Laan, indtil den Anden vil dem annamme.

15.[3])

Børn maa løse det Odelsgods som deris Fader eller Moder hafver soldt udi deris umyndige Aars Tiid, oc det inden ti[4]) Aar fra den Tiid at regne som de ere blefen myndige, nemlig fra deris Alders *tivende*[5]) Aar. O. B. 10.

16.[6])

Dersom Nogen hafver soldt den Odelsjord som en Anden

---

[1]) **Art.** 13 udeladt i N. L., kfr. N. K. P. 1—12—13.
Se og Rev. Kom. Forhandl. Prot. 25 Septbr. 1683.
[2]) **Art.** 14 svarer til N. L. 5—3—13.
[3]) **Art.** 15 svarer til N. L. 5—3—14.
[4]) I N. K. P. har oprindelig staaet „tive“, der er rettet til „ti“.
[5]) N. L.: fem og tyvende
[6]) **Art.** 16 svarer til N. L. 5—3—15.

vil igien-løse, da maa hand søge den fra huilken hand vil, nemlig fra den som solde eller fra den som kiøbte. Det samme er oc om Nogen hafver ofverladt den Odel eller andet Jordegods til nogen Anden, som vaar soldt eller pantsatt til en visse Tiid at igienløse.

17.[1])

O. B. 7. Naar Nogen løser Odelsjord fra en Anden, da skal hand fra sig igien antvorde Jorden ligesom hand den annammet hafver; men om den er blefven bedre, da skal hannem skee Oprettning derfore; end er den værre, da betaler hand derfore; hvorpaa Dommeren oc skellige Mænd skulle kiende om fornøden giøris.

18.[2])

Huo som eyer Jordegods som icke er hans Odelsgods, *da maa hand*[3]) det baade selge oc skiøde med sit Bref oc Seigl oc gode Mænds Vidnisbyrd, endog hand det icke lougbødet hafver.

19.[4])

Kiøbstædgods oc Jord er Løsøre, oc maa selgis uden Lougbydelse.

20.[5])

Encke maa *sin*[6]) Jord med næste Frenders Raad baade selge oc *mageskifte efter Lougen.*[7])

21.[8])

Drengebarn[9]) maa sin Jord ey selge oc ey afhænde førend hand vorder fem oc tive fulde Aar gammel, med mindre det skeer med hans *Værgis Samtycke, til dermed at betale*[10]) sine

---

[1]) **Art.** 17 svarer til N. L. 5—3—16.
[2]) **Art.** 18 svarer til N. L. 5—3—17.
[3]) N. L.: maa
[4]) **Art.** 19 svarer til N. L. 5—3—18.
[5]) **Art.** 20 svarer til N. L. 5—3—19.
[6]) udeladt i N. L.
[7]) N. L.: skifte.
[8]) **Art.** 21 svarer til N. L. 5—3—20.
[9]) N. L.: Svenbarn
[10]) N. L.: næste Frænders Raad til at betale dermed

Forældris eller deris Giæld huis Arfving hand er, eller sin eegen, saa fremt den af Reysen, Studering, Toug[1]) eller Hoftieniste er foraarsaget, eller oc hand vil bruge Pengene til sin Nærings oc Handels Fortsettelse.

22.[2])

Møebarn maa aldrig sin Jord afhænde, uden hun vorder saa fattig, at hun for Lifs Føde nødis til den at selge, da maa hun den selge med næste Frenders Raad, oc dog ey meere tilsammen end som hun til et Aar kand hafve fornøden; dog dersom hun hafver arfvet Gield, som hun icke anderledis kand betale, da maa hun med Frenders Raad afhænde saa meget af hendis Jord som hendis tilfaldne Gield kand betalis med.

23.[3])

Hustrue maa Intet kiøbe, selge eller i andre Maade afhænde uden hendis Husbondis Villie oc Samtycke. Søn eller Daatter som ere i Fællig med deris Fader, eller de som ere i hans Tieniste eller af hannem leyede, maa ey noget af hans Gods uden hans Villie afhænde.

24.[4])

Kiøber Nogen med den som ey er mæctig oc myndig til at afhænde, *som nu sagt er,*[5]) tabe sit Værd, oc den som soldte bekommer sit afhændte Gods igien vden Vederlaug.

---

[1]) Ordet „Toug“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[2]) **Art.** 22 svarer til N. L. 5—3—21.
[3]) Istedetfor **Art.** 23 har N. L. i 5—3—22 og 23 følgende Bestemmelser:
Art. 22: Husbondens Hustrue, eller Søn, eller Daatter, som ere i Fællig med deris Fader, eller de, som ere i hans Tieniste, eller af hannem lejede, maa ej noget af hans Gods uden hans Villie afhænde.
Art. 23: Bortskiøder Hustrue, eller afhænder, noget af sit Gods uden hendis Husbonds Raad og Villie, og hendis Arvingers Samtykke, og Husbonden tier dertil, og den Kiøbendis ikke fanger Hævd paa det, som kiøbtis, da maa hendis Arvinger tale det ind igien, og Husbonden gielde Arvingerne tre Mark, og Kongen tre Mark, fordi hans Hustrue skiødte uhiemmelt, og hand viste og taalte det. End taler hand det selv ind igien, da gielde hand ikke derfor.
[4]) **Art.** 24 svarer til N. L. 5—3—24.
[5]) udeladt i N. L.

25.[1])

K. B. 13. Kiøber Nogen med fredløs Mand, da hører det Kongen til som hand kiøbte af hannem, oc bøde tilmed sex Lod Sølf, eller giøre sin Eed at hand ey viste at den hand kiøbte med vaar fredløs.

26.[2])

Huo som selger Huus eller Jord til Een, som hand til en Anden soldt hafver, da skal den det beholde som først kiøbte, med saa Skel at hand giør det beviisligt at hand først kiøbte, oc den som solde skal skaffe den Anden saa meget oc saa got som hand hannem solde, inden sex Uger: Kand hand det icke giøre, da skal hand gifve hannem foruden hans udlagde Penge saa mange Penge som hand kunde haft af Jorden eller Godset et Aars Tiid efter Dommerens oc Dannemænds Sigelse, oc bøde fire Mark til Kongen. Det samme er om mand selger elle pantsetter Nogen det som hand hafver pantsatt til Andre, foruden at gifve hannem Pantsettelsen tilkiende, sampt oc at lade dem det før viide som Godset i Pant hafver.[3]) *Er det Løsøre som Nogen hafver soldt til tvende, da skal den som først kiøbte beholde det, om-skønt den Sidste hafver faaet det i Hænde: Kand den som solde ey leveere den første Kiøbere det, da skal hand gifve*

---

[1]) **Art.** 25 svarer til N. L. 5—3—25.

[2]) **Art.** 26 sammenholdes med N. L. 5—3—26 og 42, der ere saalydende:
Art. 26: Hvo som sælger uhiemlet eller det som hand til en Anden solt, eller pantsat haver, Huus eller Jord, og det vindes tilbage, da lægge hand Værd ud, som solte, og bøde tre Mark Bonden, og tre Mark Kongen. Det samme er, om mand pantsætter til nogen det, som hand selv ej ejer, eller hand til anden pantsat haver.
Art. 42: Sælger, eller lejer, nogen til tvende Jord, eller andet Gods, da skal den det beholde, som først kiøbte, eller lejede, med saa skiel at hand giør bevisligt, at hand först kiøbte, eller lejede, og den, som solte, eller lejede, skal skaffe den anden saa meget og saa got, som hand hannem solte, eller lejede, inden sex Uger. Kand hand det ikke giøre, da skal hand give hannem foruden hans udlagte Penge saa mange Penge, som hand kunde haft af Jorden, eller Godset, et Aars Tid efter Dannemænds Sigelse.

[3]) Ordene „sampt oc at lade dem det før viide som Godset i Pant hafver“ ere i N. K. P. tilføiede med anden Haand.

hannem hans udlagde Penge igien om hand det allerede betalt hafde, oc bøde half saa meget som det solde vaar værd, Hælften til Kongen oc Hælften til den som hand icke kunde hiemle oc leveere eller lade beholde det som hand hannem solde. Næcter hand at hand solde det til Fleer end den eene af dennem, oc det ey kand skelligen beviisis, da giøre sin Eed derpaa, oc være angerløs: Vil hand det ey giøre, da sværge den som siger sig at hafve kiøbt det, oc da gaais derom som nu sagt er. End huo som kiøber det som hand beviisis at hafve vist at en Anden hafde kiøbt tilforn, bøde fierde Parten af dets Værdie til Kongen. Alt det som nu sagt er om dem som selge eller kiøbe det som soldt er til en Anden, skal oc holdis om Nogen selger uhiemmelt oc det som en Anden tilhørde foruden hans Samtycke, med mindre hand kand giøre sin Eed at hand ey viste at det vaar en Andens, oc da ryggis dog Kiøbet, oc den som kiøbte bør sit Værd igien. Er det staalet Gods, da gaais derom som i siette Bog omtalis.

27.[1])

Huo som selger Anden Huus eller Jord, hand bør at hiemle oc værge hannem den med nøyactige Skiøde.

28.[2])

Selger mand Anden Jord, oc der tvistis om huad heller hand kiøbte Meere eller Mindre, oc hafver den der kiøbte *tredive*[3]) Aars Hæfd derpaa, *upaatalt*[4]) til Tinge, da kand hand *der solde ey vinde den igien.*[5])

29.[6])

End vorder dem Trætte imellem inden *tredive*[7]) Aar, da gaais derom efter Skiøder oc andre louglige Brefve; ere de ey til, da er den nærmere at vinde der solte.

---

[1]) **Art.** 27 svarer til N. L. 5—3—27.
[2]) **Art.** 28 svarer til N. L. 5—3—28.
[3]) N. L.: tyve
[4]) N. L.: ukært
[5]) N. L.: ej vinde den igien, der solte.
[6]) **Art.** 29 svarer til N. L. 5—3—29.
[7]) N. L.: tyve

30.[1])

O. B. 8. *Husbonden maa ey selge sin Hustruis Odelsjord uden hendis Villie oc Samtycke: Men dersom hand selger den med hendis Villie, da skal hun være self tilstæde, oc udi to eller tre Dannemænds Nærværelse gifve der Samtycke til, huilke Mænd skulle derom gifve skriftlig Vidnisbyrd med deris Seigl under. Skeer det anderledis, da maa Hustruen løse det igien, naar hun kand oc vil, saa længe ey tredive Aars Hæfd derpaa falder.*

31.[1])

Det samme er oc om Hustruens Odelsjord blifver pantsatt eller mageskiftet bort.

32.[2])

Ingen som louglig er arresteeret eller *dømt*[3]) til nogen Bøder, eller nogen Nams eller Indførsels Dom ofvergaaen, eller stefnet for Gield eller for anden saadan Aarsag, som kunde være hans Creditorer til Skade, med *Kongens* Stefning til Oberhoffretten eller *til*[4]) høyeste Rett, efter at den

---

[1]) Istedetfor **Art.** 30 og 31 har N. L. følgende, væsentlig fra danske Lovs 5—3—15, 16 og 17 hentede, Artikler, 5—3—30, 31 og 32, der ere saalydende:
Art. 30. Side nogen i Fællig sammen, og en af dem med fællis Penge og Middel kiøber, Gods, da hører Godset dennem samtlig til, som i Fællig side.
Art. 31: Husbond maa ej sælge Hustruens Jord, uden hand haver Barn ved hende, og lige saa meget at lægge derimod igien af sit eget, med mindre det nøjagtig bevisligt giøris, at Hustruen haver ført saa stor Gield til hannem, at den ej anderledis kand aflæggis.
Art. 32: Sælger Husbonden Hustruens Jord herimod, da beholder den kiøbendis Jorden, med mindre hand af Arvingerne inden tyve Aars Forløb, vorder udløst, saa fremt det er Odelsjord; Men er det ikke Odelsjord, og Hustruen, eller hendis Arvinger, vil tale derpaa, da skulle de tiltale Husbonden og hans Arvinger. Det samme er og, om Husbonden haver pantsat Hustruens Jord, eller mageskift den, eller og om nogen haver faaet Indførsel i Hustruens Jord, mens hun var i Fællig med Husbonden.

[2]) **Art.** 32 svarer til N. L. 5—3—33.

[3]) N. L.: manet, eller fældt

[4]) udeladt i N. L.

hannem lougligen er forkyndt, maa sit Gods forflytte, afhænde, pantsette,[1]) eller opbyde, førend hand hafver retted for sig oc den tilfredsstillet som saadan Forfølning eller Dom ofver hannem louglig forhuerfvet hafver.

33.[2])

Alle oc en huer, saa vel Indlændiske som Udlændiske, som

---

[1]) N. L.: eller pantsætte,

[2]) **Art.** 33 er udeladt i N. L., som derimod i 5—3—34 til 38 har gjenoptaget danske Lovs 5—3—20 og 22 til 25 (kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 26 Septbr. 1683). De nævnte Artikler ere i N. L. saalydende:

Art. 34. Ingen, som eje og beside noget frit Jordegods, eller Sædegaard, maa nyde Adelige Privilegier derpaa med Sagefald, Birkerettighed, og Ret til at kalde Præst og Dægn, med mindre de ere enten Adel, eller enten i Almindelighed, eller i sær af Kongen Priviligerede, eller og have Godset af Kongen med Frihed bekommet; Men Kongen beholder den Herlighed, indtil Godset kommer til dem, der saadanne Privilegier have. Hvis andre Friheder, som have fult Sædegaardene af Alders Tid, og dem bør med Rette at følge, beholde de, som Sædegaardene eje, i hvo de og ere.

Art. 35: Naar noget Jordegods, som hører til Sædegaarden, og til dens Avling fornødenlig udkrævis, eller jus Patronatus, eller Birkerettighed, eller noget af Gaardens Taxt, bliver i Gield udlagt, da skal den, som Sædegaarden ejer, eller haver den største Part derudi, have Magt til at udløse dem, som det til Udlæg bekommet have; Dog saa, at hand udløser fra en hver, som hand vil udløse noget fra, det til hannem udlagte hele Gods, saa fremt hand det da ejer, og det ej ved Kiøb, eller i anden Maade, er kommet i anden Mands Haand, hvilket hand dog fra den det ejer, maa udløse, om hand vil; Og skal hand forpligtet være at udløse det med saa mange rede Penge, som det er udlagt for, saa og erstate al billig og nødvendig paa Godset anvent Bekostning efter Uvillige Mænds Sigelse.

Art. 36: Men hvis det hender sig, at den, som Godset er udlagt, eller solt til, haver selv en Sædegaard saa nær ved samme Gods beliggendis, at det kand beqvemmelig med Ægt og Arbejd under Sædegaarden leggis, og det til dens Avling fornødenlig udkrævis, da skal hand ikke være pligtig til at lade sig udløse; Dog blive Bønderne under det Birk, som de tilforn vare.

Art. 37: Haver nogen Lod og Deel med anden i Bondegaard, eller Huus, saa at den ene haver Landskylden og den anden Herligheden, da maa den, som Herligheden haver, udløse den, som Landskylden ejer, med rede Penge efter billig Værd, eller

noget Kongens Gods i Betaling er udlagt, skulle iligemaade nyde Godset efter deris Brefuis Lydelse. Dog skulle de være plictige til at afstaa samme Gods til Kongen efter et Aars Advarsel, oc imod dets Betaling i en samlet Sum u-adskillt, med mindre det imellem Arfvinger oc Interessenter, i adskillige Laader befindis at være deelt eller til Andre afhændt, naar Kongen vorder tilsinds det at indløse, oc da skal det, saa viit en huer befindis at eye, staa særlig til Løsen. Imidlertiid maa de ey Skowene til Uplict forhugge.

34.[1])

Alle Skøder paa Huus oc Jord skulle læsis til Tinge der som Godset ligger, paa første eller andet Ting efterat Brefvet er dateeret i det samme Stift: Huis icke, da paa tredie Ting derefter: Huis det icke skeer, da gielde de icke[2]) imod louglig tingliuste Brefve, Indførseler eller anden louglig Adkomst, enddog de for dem ere dateerede.

35.[3])

End hender det sig at tvende Kiøbebrefve eller Skøder paa et Gods kommer til Tinge paa een Dag oc Tiid til at

---

nøjgagtigt Vederlag i Gods; Og skal det staa i hans Magt, som Landskylden ejer, at udvælge hvilket hand vil, enten Penge, eller Gods; Dog dersom det er Kirke, eller Præst, eller Forlæning, som Landskylden nyder, da skal der skee saadant Vederlag derfor med got og beqvemt Jordegods, at den aarlige Landskyld altid deraf kand havis, og ikke med Penge.
Art. 38: Vil den, der Herligheden haver, ikke udløse den, som Landskylden ejer, da maa den, der Landskylden ejer, indløse Herligheden til sig med saa mange rede Penge som det billigen af gode Mænd kand sættis for, eller som hand selv derfor givet haver.

1) **Art.** 34 svarer til N. L. 5—3—39.

2) N. L.: Paa Tinge skal mand Huus og Jord skiøde, og ej andensteds, det er, paa det Bøjde- Birke- eller Bye-Ting, som Huus og Jord ligger under, om det er Kiøbstædgods, eller Borgers, eller Bondis Jord; Men til Lavtinget, om det er frit Jordegods; Og skulle alle Skiøder læsis og paaskrivis det første, eller andet, Ting næst efterat de ere daterede, om de ere i det Stigt daterede, hvor Godset ligger. Ligger Godset i et andet Stigt, end Skiøderne ere daterede udi, da skulle de til tredie, eller fierde, Ting læsis og paaskrivis; Ti ellers kunde de ikke gielde

3) **Art.** 35 svarer til N. L. 5—3—40.

læsis oc paaskrifvis, da gielder det som først er dateeret, med mindre det er forsømt i rette Tide at lade læsis oc paaskrifvis. End ere de paa een Dag dateerede oc kommer paa een Dag til Tinge at læsis oc paaskrifvis, da kand det eene icke gielde meere end det andet; dog hafver de som Skøderne ere udgifne til, deris Tiltale frii til dem som saadanne Skøder udgifvet hafver.

36.[1])

Det samme er oc om Gafve- oc Pantebrefve, saa oc naar Skiøder, Gafve- oc Pantebrefve kommer imod hinanden.

37.[2])

Skøder mand Anden Huus eller Jord, *med slige Forord oc Vilkaar at Godset icke skal følge den som det skiødt er, men at den Selgende det*[3]) self fremdeelis i sin Hæfd oc Værge beholder, da er det Skøde Intet, med mindre det er Testament, som ey fuldbyrdis førend mand er død, eller Nogen med samme Huus eller Jord er sin Lifstiid forleent, saa det ey førend den ved Døden afgaar kand af den Kiøbende annammis.

38.[4])

Handler Nogen tilsammen, oc den Eene misregnis Noget, fra, da maa hand kræfve den Anden til rett Regnskab, oc hand skal betale hannem huis misregnet vaar. K. B. 2.

39.[4])

Kiøber mand Hest eller andet Fæ af Nogen, da aabyrger hand det self, saa snart som hand faaer annammet det. End kiøber mand nogen Ting af en Anden, da være det i hans For- K. B. 16. K. B. 17.

---

[1]) **Art.** 36 svarer til N. L. 5—3—41.
[2]) **Art.** 37 svarer til N. L. 5—3—43.
[3]) N. L.: og de ikke strax følge den, som de skiødte ere, men den Sælgendis dem
[4]) **Art.** 38—40 udeladt i N. L. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til N. L. 5—3—44, der er saalydende:
Haver Husbond kiøbt Jord, som hand ej haver taget Skiøde paa, førend hand fik sin Hustrue, oc vorder den siden hannem skiødt, da er den begge deris, fordi den var ej hans til fulde, førend hand fik Skiøde paa den. Det samme er og paa Hustruens Side.

varing som solde det, indtil det kommer hannem til Hænde som kjøbte det, eller nogen Anden paa hans Vegne, eller oc att hand er louglig advaret at skulle annamme det; uden de hafve giort Andre Forord derom med Vidne eller ved Skrift. [1])

40.[2])

K. B. 16. *Huis Heste eller Quæg mand sælger Anden, det skal mand icke selge med nogen fordult Lyde, saa som om Hest eller Øg er døf, blind, sprengt eller vanhalt, lobsk eller stædig; end paa andet Quæg er det et fordult Lyde, om det dier sig self. Befinder hand det som kiøbte, den første Maaned, da skal den det solde beholde det self, uden hand vil sværge at hand viste icke nogen lønlig Lyde derpaa.*

41.[3])

Huo som *vitterligens*[4]) af *gevorbene*[4]) Ryttere eller Soldater kiøber Heste, Hopper, Quæg, Kobber, Tin eller noget Slaugs Boeskab, oc Officerernis skriftlig Kundskab derhos ey findes, at det som selgis hører Rytterne eller Soldatterne self til, oc at de det hafver faaedt med Villie eller taget det fra deris Fiende, stande derfor til Rette som for Uhiemmelt, oc som hand det self hafde staalet.

42.[5])

Kiøber Nogen i Feide-Tiid med Fiendens Rytter eller Soldatter noget Gods eller Quæg, som fra Eyermanden røfvet eller staalet er, da bør det at komme til sin rette Eyermand igien for huis der kand beviisis derfor at være gifvet. Men beviises det at den Kiøbende hafver self gifvet Fienden Anslag eller Anledning til at tage det fra Eyermanden, da bekommer Eyermanden det igien uden nogen Vederlaug eller Betalning derfor, om det er af den Kiøbende igien bortsolt eller forkommet.

---

[1]) Ordene „uden de hafve giort Andre Forord derom med Vidne eller ved Skrift" ere tilføiede med anden Haand.
[2]) Se Note 4 pag. 431.
[3]) **Art.** 41 svarer til N. L. 5—3—45.
[4]) udeladt i N. L.
[5]) **Art.** 42 svarer til N. L. 5—3—46.

43.[1])

Hafver den Kiøbende bortsoldt saadan Gods eller Quæg, eller det er forkommet, oc var dog tilforn af rette Eyermand igien begieret, da bør hand til Eyermanden igien betale saa meget som beviisis at hand for samme Gods eller Quæg bekommet hafver, dog derudi at kortis huis den Kiøbende louglig kand beviise sig derfor at hafve gifvet.

44.[2])

Huo som afkiøber Kongens Baadsmænd eller Bysseskyttere nogen deris Klæder, giorte eller ugiorte, paa huad Maneer det oc være kand, hafve forbrudt til Kongen det hand kiøber, oc derforuden gifve til Straff to Gange saa meget som Kiøbet kand være værd.

45.[2])

Huo som afkiøber Kongens Soldater eller Skibs Folck noget Kongens Gevehr, Krud eller Ammunition, bøde som den der hafver kiøbt uhiemmelt.

46.[3])

Hafver Nogen i Feide-Tiid bytt med Fiendens Rytter eller Soldatter noget Gods eller Quæg, som fra rette Eyermand røfued eller staalet er, oc hand beviiser sig til samme Bytte at hafve været nødt oc tvungen, oc den rette Eyermand kiender sig siden ved sit, oc sig det lougligen *tilholder,*[4]) da bør Eyermanden oc den som byttet hafver, staa Last oc Brast med hinanden.

47.[5])

Dersom Nogen befindis her j Riget, endten Indlændisk

---

[1]) **Art.** 43 svarer til N. L. 5—3—47.

[2]) **Art.** 44 og 45 svarer til N. L. 5—3—48, der er saalydende: Hvo som til Pant tager, kiøber, eller i andre Maader sig tilforhandler, af Kongens Skibsfolk, Bysseskyttere, Ryttere, Dragoner, eller Soldater, deris Klæder, giorte, eller ugiorte, Gevær, Krud, eller Amunition, som de af Kongen bekommet have, skal ikke aleniste sligt Officererne uden noget Vederlag, eller Betaling, strax lade være følgagtigt, men end og derforuden som for andet vitterligt Tyveri stande til Rette og straffis.

[3]) **Art.** 46 svarer til N. L. 5—3—49.

[4]) N. L.: tilhæler,

[5]) **Art.** 47 svarer til N. L. 5—3—50.

eller Udlændisk, at kiøbe, handle eller afbetale Noget med anden Mynt, end-som her j Riget gangbar oc af Kongen tilladt er, eller *oc*[1]) at vrage den Mynt som Kongen hafver ladet mynte, eller den for ringere eller høyere Priis udgifve eller indtage end som den af Kongen satt er, da bør hand tiltalis af Øfrigheden oc betale dobbelt saa meget som Summen er.

48.[2])

Eyer to eller fleere de Ting tilhaabe, som icke kand deelis uden Skade, da dersom Nogen vil selge sin Part, skal den først tilbiudis Medeyerne: Vil een af dennem bruge saadanne Ting, oc Medeyerne veigrer at selge deris Deel, eller at kiøbe hans Deel, da kaste de Lod derom, huem derfor raade skal: Den som Lodden paafalder, skal være forplict *at gifve enten*[3]) sine Medeyere Fyldist efter louglig Vurdeering, eller at selge til huem af Medeyerne eller Andre som kiøbe vil, oc da betale huer af de Andre deris Anpart af det som hand bekom derfore. Ville de icke vedtage, da beholde hand det[4]) i sin Forvaring som sit eget Gods, indtil de kræfve det, eller hand maa sette det ned i Retten om hand vil.

Det fierde Capittel.[5])

Om Gafve oc bebrefvelse.

1.[6])

Fæstefolk maa ey gifve hinanden viidere end som Politie-Ordningen tillader.

2.[7])

Gifver Nogen blant Adelen eller lige med Adel Privilegerede høyere Morgengafve end til fiire tusinde Laad Sølf uden sine Arfvingers Bevilling oc Samtycke, da skal det ingen Mact hafve.

---

[1]) udeladt i N. L.
[2]) **Art.** 48 svarer til N. L. 5—3—51.
[3]) N. L.: enten at give
[4]) Ordet „det" er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[5]) **Kap.** 4 svarer til N. L. Kap. 4.
[6]) **Art.** 1 svarer til N. L. 5—4—1.
[7]) **Art.** 2 svarer til N. L. 5—4—2.

3.[1])

Dersom Husbonden gifver oc til Eyendom skøder Hustruen Noget, eller Hustruen Husbonden, enten de hafve Børn sammen eller ey,[2]) da stande det icke uden *deris Arfvinger*[3]) ville holde det efter deris Død, *med mindre det er Fierdings- eller Tiende-Gafve, som herefter ommeldis, eller det skeer ved Testament efter Kongens Tilladelse.*[4])

4.[5])

Dersom en Fader, imen hand oc Moder lefver, gifver et sit Barn Noget,[6]) da bør hand at giøre de andre Børn Fyldist derimod.

5.[7])

Forældre maa ey gifve deris Børn deris Formue bort imen de lefver, med mindre Børnene ville svare til deris For-

---

[1]) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—4—3.
[2]) N. L.: Giver og skiøder Husbonden, som Livs Arvinger haver, til Hustruen, eller Hustruen, som Livs Arvinger haver, til Husbonden noget til Ejendom,
[3]) N. L.: Arvingerne
[4]) udeladt i N. L. Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 1 Oktober 1683. Derhos har N. K. P. intet tilsvarende til danske og norske Lovs 5—4—4, der er saalydende:
End skiøder enten af dem noget til anden Mand, som uden deris Fællig er, Svig dermed at begaa, og den skiøder Husbonden Hustruens, eller Hustruen Husbondens, Jord og Ejendom igien, da holdis det ikke, uden rette Arvinger ville.
[5]) **Art.** 4 svarer til N. L. 5—4—5.
[6]) N. L.: Fader, mens hand og Moder lever, maa ej give et sit Barn noget. End giver hand et Barn noget,
[7]) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—4—8. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til danske og norske Lovs 5—4—6 og 7, der ere saalydende:
Art. 6: Dog staar det en Fader, som nogen Sædegaard ejer, frit for at give een af sine Sønner, eller og, om hand ingen Søn haver, een af sine Døttre dobbelt saa meget til Arv som et af de andre Børn, hvilken dobbelt Lod fornævnte Søn, eller Daatter, skal nyde i samme Sædegaard med næst hosliggendis Bøndergods. Iligemaade maa og Faderen forskrive Sønnen, eller Daatteren, Bygningen paa samme Gaard.
Art. 7: Haver Husbonden ingen Livs Arvinger, men Udarvinger, dog i eens Leed, og lige nær, da maa hand og samme Anordning giøre for hvilken af fornævnte sine Arvinger hand vil.

ældris Giæld efter deris Død, eller ved deris Eed indføre i Sterfboen igien huis de af deris Forældre bekommet hafver.

6.[1])

Det samme er oc om Fader eller Moder under et Skin gifver Børnene meere for deris Møderne eller Fæderne end Boen kand taale; thi da bør Børnene dog at svare til den bortskyldige Gield, eller indføre igien i Boen huis de bekommet hafver, med mindre de beviiser louglig oc billig at være skift.

7.[2])

Men huis befindis Noget af Udgielden at være vdeluct af Skiftebrefvet, da Skiftet blef holdet, oc dog da var i Boen, da bør Børnene som tilforn hafver faaed enten Fæderne eller Møderne af Boen, oc siden efter den sidste Afdøde ville gaa fra Arf oc Gield, dog proquota svare til den Gield som i saa Maade vaar udeluct i det første Skifte.

8.[3])

End gifver Fader sit Barn Noget i Hænde, oc det Barn faar andet Barn, oc døer Barn, oc Barnebarn lefver, da maa huerken Farfader eller Andre tage det fra Barnebarn som Fader gaf sit Barn, uden i det Tilfælde som her næst tilforn meldet er.

9.[4])

Farfader oc Farmoder maa ey gifve deris Børnebørn meere end som deris eget Barn bør til rette Lod at hafve.

10.[5])

Gifvis oc skiødis af Andre end Forældre eller Oldefædre samptlige Søskinde Jord eller anden Gafve, oc det icke klarligen i Gafvebrefvet formeldis, huorledis det imellem dennem skal deelis, da bør det leggis i *lige*[6]) Lodder, oc en huer bekommer lige meget, enten det er Mand eller Quinde.

---

[1]) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—4—9.
[2]) **Art.** 7 svarer til N. L. 5—4—10.
[3]) **Art.** 8 svarer til N. L. 5—4—11.
[4]) **Art.** 9 svarer til N. L. 5—4—12.
[5]) **Art.** 10 svarer til N. L. 5—4—13.
[6]) udeladt i N. L.

11.[1])

Huer fuldmyndig Mands eller Quindis-Person, som hafver ingen Lifs-Arfvinger, maa gifve Fierde Deelen af det Gods som de hafver aflet baade udi Land oc Løsøre, til huem som de vil, at eye oc niude det efter deris Død; desligeste maa mand ocsaa gifve en tiende Deel af det Gods som mand hafver arfvet, baade i Land oc Løsøre: Oc disse Gafver maa mand gifve foruden at spørge sine Arfvinger ad, huad heller mand er helbrede eller siug. En Quinde som hafver sin Ectemand, maa ingen Anden gifve bemeldte Fierdings- eller Tiendegafve end sin Mand, eller den som hand det samtycker at maa gifvis. Bestaaer Gafven i Jordegods eller Kiøbstæd-Gods, da skal den liusis til Tinge der som Godset ligger, samme Aar det blifver gifvet. Er det Odelsgods, oc gifvis ey til næste Odels-Arfving, da kand det løsis saa som tilforn sagt er om Odelsgods som blifver soldt. Dersom meere gifvis fra Arfvinger end nu sagt er, da holdis det icke; ey heller skal noget underfundigt Kiøb blifve ved Mact. A. B. 22. A. B. 12.

12.[2])

Hafver[3]) Husbond eller Encke Lifs-Arfvinger, da maa de dog gifve *Tiende- oc Fierdings-Gafve til Kirke, Skole oc Fattige.*[4])

13.[5])

End hafver de ingen Lifs Arfvinger, da maa de gifve bort til Kirke, Skole oc Fattige huad Gud gifver dem i Sinde, dog skal der ingen Gafve eller Testament fuldbyrdis, førend den Afdødis Gield i alle Maader vorder aflagt.

14.[6])

Saadanne Gafver oc Testamenter skulle med deris Haand oc Segl som dem giort hafver, oc med got Folkis Underskrifvelse være bekreftet.

---

[1]) **Art.** 11 sammenholdes med N. L. 5—4—14, der er saalydende: Husbond, som ingen Livs Arvinger haver, maa bortgive til hvem hand vil sin halve Hovedlod, og ej mere. Den samme Magt haver ogsaa Enke, som ingen Livs Arvinger haver.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 1 Oktober 1683.

[2]) **Art.** 12 svarer til N. L. 5—4—15.

[3]) N. L.: End haver

[4]) N. L.: til Kirke, Skole og Fattige, deris halve Hovedlod.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 1 Oktober 1683.

[5]) **Art.** 13 svarer til N. L. 5—4—16.

[6]) **Art.** 14 svarer til N. L. 5—4—17.

15.[1])

Bebrefver Husbond som ingen Lifs Arfvinger hafver Hustruen, eller Hustruen som ingen Lifs Arfvinger hafver Husbonden, at den som den Andens Død ofverlefver skal nyde, bruge oc beholde den heele fællitz Boe oc Formue uskift, saa lenge som den blifver i Enckestand besiddende, da skal samme Efterlefvende strax ved Samfrænders eller Rettens Middel lade forfatte en rictig Registeering paa Boens Middel, Indgield oc Udgield, dernest betale self den bortskyldige Gield oc holde den Afdødis Arfvinger krafvesløs derfor, saa oc Boens Midler vel forestaa, særdeelis om der er Jordegods eller Bygninger, at de vel ved Mact oc ved lige holdis, oc Skowene icke forhuggis, oc ofver alt giøre Arfvingerne nøyactig Forsickring med Bref oc Segl at intet af Jordegodset, som dem kunde tilkomme, enten pantsettis, selgis eller afhændis.

Det femte Capittel.[2])

Om Odels-Hæfd, oc anden Hæfd.[3])

1.[4])

O. B. 1. Den Jord kaldis Odelsjord som hafver ligget under et Ætleg udi *tredive*[5]) Vintre eller længer; den maa Ingen loug-

---

[1]) **Art.** 15 svarer til N. L. 5—4—20. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til danske og norske Lovs 5—4—18 og 19, der ere saalydende:
Art. 18: Hustrue, som Husbond haver, og Barn ved hannem, maa ej give til gudelig Brug sin halve Hovedlod, og ej nogen stor Gave uden Husbondens Villie, og ej mere end hand samtykker, hvilket bør med hans Haand at bevisis, eller og, om hand ikke skrive kand, med hans Segl og trende trofaste Vidners Underskrivelse og Forsegling være bekræftet.
Art. 19: End haver Hustruen ej Barn ved Husbonden, da maa hun give sin halve Hovedlod til gudelig Brug; Dog at der med Underskrivelse og Forsegling, som før er mælt, forholdis.

[2]) **Kap.** 5 svarer til N. L. Kap. 5.

[3]) N. L.: Om Hævd.

[4]) **Art.** 1 svarer til N. L. 5—5—1.

[5]) N. L.: tyve
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 1 Oktober 1683.

søge fra den Æt som den udi saa lang Hæfd hafver haft; men den blifver Eyermanden oc hans Arfvinger til Odel angerløst, uden hand hafde det til Pant eller Forlæning eller i Forsvar. Dersom Nogen skifter sig saadant Odelsgods til af en Anden, oc gifver hannem sit Odelsgods derfor igien, da blifver det huer til Odel som hand i samme Skifte fanger.

2.[1])

Naar Odelsgodset blifver skift imellem Søskinde eller andre rette Odels-Arfvinger, da skal den Odel huer[2]) paa sin Lodt fanger, blifve hos[3]) hans Green, Quidsel oc Afkomme, enten paa fæderne eller oc paa møderne Siide, baade at besidde oc tilbiudis, oc icke komme til anden Green eller Quidsel, den Stund de Odels-Arfvinger paa den Siide ey uddøer, som enten kunde arfve det efter hinanden, eller løse det om det selgis. Saa længe blifver det uskillt med Arfvingerne paa samme Siide, indtil huer maa hafve den Andens Daatter; siden maa de nærmeste Frender i en anden Quidsel bekomme det til Arf; oc indløse det om det skal selgis. O. B. 8.

3.[4])

Huis *Kiøbstedgods oc desliige Eyendom*[5]) Nogen hafver haft i Haand oc Hæfd i tive Aar ulast oc u-kiært til Tinge, det beholder hand uden anden Adkomst at fremviise angerløst oc u-afvundet, med mindre det beviisis at hand hafde det enten til Pant eller i Forlæning eller i Forsvar.

4.[6])

En Tings Brugelse, saasom en Vey eller Drift, huilken mand idelig uden louglig Paaklage hafver brugt igiennem en Andens Gods oc Eyedeele, Udsict ofver en Andens Gaard oc Platz, Tagdraab eller desliige, kand mand fange Hæfd paa i tive Aar, saa at mand derefter ey maa forbiudis at niude oc bruge det.

---

1) **Art.** 2 svarer til N. L. 5—5—2.
2) N. L.: som hver
3) Ordet „hos“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
4) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—5—3.
5) N. L.: andet Gods og Ejendom
6) **Art.** 4 svarer til N. L. 5—5—4, der er saalydende:
Mand kand saa vel paa Brug som paa Ejendom fange Hævd.

5.[1])

Hafver Nogen Eyendom i Haand oc hafvendis Verge, oc anden Mand siger det sin at være, da er den som *det*[2]) hafver, i huor faa Aar det er, icke plictig til at føre sin Adkomst tilstæde, med mindre den som *følger*[3]) Eyendommen fører sine Beviisninger frem, huormed hand Eyendommen vil vinde.

6.[4])

Huo *som*[5]) nogen Eyendom uden Kiere i Brug haft hafver, oc den hannem siden frakiendis, da svare hand ey til viidere Afgrøde end huis hand opberger oc niuder, efterat hand blifver til Tinge tiltalt.

Det siette Capittel.[6])

Om Udlæg oc Indførseler.

1.[7])

Huad som mand paa Skifte efter død Mand af Arfvingerne eller Rettens Betiente, eller i Godsets Opbydelse, eller naar Arf oc Gield fragaaes, af Commissarier eller Rettens Betiente til Udleg bekommer, være sig Løsøre eller Jordegods, det beholder mand til Eyendom vden viidere Dom derpaa, med mindre andre lougligere Adkomst derpaa fremviiser, eller det for nogen Ofverrett underkiendis. *Odelsløsningens Rett*,

---

1) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—5—5.
2) N. K. P. har oprindelig havt „i Hæfd", der er rettet til „det". N. L.: i Hævd
3) N. L.: søger
4) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—5—6. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til danske Lovs 5—5—5, norske Lovs 5—5—7, der er saalydende:

Lavhævd bør ingen at nyde paa nogen Ejendom, uden hand klarligen beviser, at hand haver lovlig Adkomst derpaa ved Arv, Kiøb, Mageskifte, Gave, eller tyve Aars Hævd uden nogens Anke og Paatale, og saaledis bekommer den uden Kære af alle dem, som derudi kunde have noget at sige.

5) udeladt i N. L.
6) **Kap.** 6 svarer til N. L. Kap. 6.
7) **Art.** 1 svarer til N. L. 5—6—1.

som før er omtalt blifver dog, saa vel udi dette, som andet her efterfølgende, uforkrænket.[1])

2.[2])

Hafver Nogen ved louglig Indførsel *for sin Gield,*[3]) noget Jordegods bekommet *som ey er Odelsgods,*[3]) oc Eyermanden det icke inden Aar oc Dag indløser, da maa hand tage Eyendoms Dom derpaa til Laugtinget, eller oc *lade Indførselen til Stadfæstelse for Ofverdommere indstefne,*[4]) oc førend det skeer maa hand det ey afhænde, med mindre hand det i tre Aars Tiid ukiæret oc ustefnet hafver besiddet, oc da beholder hand det saa friit som sit eget Arfvegods.[5])

3.[6])

End vorder de som *Udlegget hafver forrettet,*[7]) strax af Eyermanden indstefnt for deris Forrettning, da maa hand ey Godset bortskiøde før endelig Dom ganget er, om Godset hannem med Rette tilkommer eller icke.

4.[8])

Løser Eyermanden Godset inden forskrefne Tiid, da skal hannem som Indførselen bekommet hafver, gotgiøris den beviislig fornøden oc nyttig Forbedring som hand imidlertiid paa Godset giort hafver.

5.[9])

Den som Kiøbstæd-Jorder, Huuse eller Gaarde ved louglig Indførsel bekommet hafver, skal strax indstefne den for Borgemester oc Raad til Stadfestelse oc til Eyendoms Doms Erlangelse, oc naar den erlanget er, maa hand giøre sig dem

---

[1]) N. L.: underkiendis, Odels-Løsnings Ret dog herudi uforkrænket.
[2]) **Art.** 2 svarer til N. L. 5—6—2.
[3]) udeladt i N. L.
[4]) N. L. til Stadfæstelse indstævne Indførselen for Over-Hofretten,
[5]) N. L. tilføier: Dog hvis nogen Sædegaards Ejere det begærer, da forholdis dermed efter den fem og tredivende Artikel i denne Bogs tredie Capitel.
[6]) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—6—3.
[7]) N. L.: Udlæg giort have,
[8]) **Art.** 4 svarer til N. L. 5—6—4.
[9]) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—6—5.

saa nyttig som hand best veed oc kand, med mindre de hannem ved høyere Rettis Dom frakiendis.

6.[1])

Men huis rørende Gods oc Løsøre Nogen ved Nam oc Vdvurdeering bekommet hafver, det beholder han uden viidere Dom oc Stadfæstelse, dersom Eyermanden det icke *inden sex Uger*[2]) indløser, med mindre Namsdommen til høyere Ret indstefnis oc underkiendis. Huis[3]) Udleg *Kongens Foged*[4]) paa Landet ved Vurderingsmænd i Vare, dersom den Sagsøgte icke hafver reede Penge at betale med, for sin Vmage bekommer det skal Eyermanden *i lige Maade*[5]) inden *sex*[6]) Uger at løse tilbydis. Skeer det icke, da beholder Fogden det som vdlagt er for sit Værd, oc betaler det Øfrige som billigt er.

7.[7])

Hafver Nogen sig i en Afgangnis Jordegods, som ey hafde Arfvinger, eller efter huilken Arf oc Gield ey er vedgaaen, ladet indføre, oc nogen rette Arfvinger som Arfven vedgaar lader sig finde derefter inden Aar oc Dag efterat Arfven falden var, da være samme Arfvinger *Jordegodset*[8]) mæctig, naar den som sig hafver ladet indføre, er tilfredsstillet oc fornøyet, saa viit[9]) hannem efter Indførselen oc med Rette tilkommer. Imidlertiid nyder hand som indført er Godset oc huis deraf gaar for Skadegield.

8.[10])

Hafver Nogen ladet sig indføre i Gods som en Anden tilforn lougligen er indført udi, da maa hand udløse den der først indført er inden half Aar, dog saa at hand for all sin billig Anfodring, Kost oc Tæring nøyactig blifver tilfreds-stillet.

---

1) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—6—6. Kfr. N. K. P. 1—20—18.
2) N. L.: strax paa Stædet
3) N. L.: Dog hvis
4) N. L.: Fogden
5) udeladt i N. L.
6) N. L.: tre
7) **Art.** 7 svarer til N. L. 5—6—7.
8) N. L.: Arven
9) N. L.: for saa vit
10) **Art.** 8 svarer til N. L. 5—6—8.

End begierer den som først er indført at beholde Godset, da maa hand den som sidst indført er for saa viit hannem i Godset kand med Rette tilkomme, fornøye oc udløse.

9.[1])

Tager Nogen Nam eller Indførsel i anden Mands Gods som kunde findis i Skyldnerens Boe, saa som Fæ der kunde være indsatt til Foering eller Bonden laant eller leyet til hans Afls Fortsettelse eller hans Ophold, eller nogen Vare, Metal, Træ, Silcke, Vlden, Linnet eller desliige der kunde være Haandvercks Folk antvordet til at forarbeide, oc Eyermanden beviiser det sit at være, da bør den som giør Udlegget oc den som annammer det, forskaffe Eyermanden det igien skadisløs.

Det sivende Capittel.[2])

Om Pant.

1.[3])

Haandfaadt Pant skal den som det tager, giemme som sit eget Gods. End kommer der Ild i hans Huus oc opbrender det, eller Tyf stiel det bort, eller at det ved anden ulyckelig Tilfald forkommer tilliige med hans eget, som Creditor icke ved sin Skødisløshed eller Forsømmelse er skyldig udi, da kand Skyldeneren Pantet ey igienkræfve, oc Creditor mister det som hand derpaa laandt hafver.

2.[4])

Løser den Pantsettende icke Pantet til den Tiid som hand selv hafver forskrefvet sig til, eller udeblifver med Renten, da skal den Panthafvende tilbyde hannem at hand tager Een paa sin Siide, oc hand self tager een Anden, til at vurdeere Pantet, oc huis det kand beløbe høyere end som det er pantsatt for med Rente oc Skadegield, det skal den Panthafvende

[1]) Art. 9 svarer til N. L. 5—6—9.
[2]) Kap. 7 svarer til N. L. Kap. 7.
[3]) Art. 1 svarer til N. L. 5—7—1.
[4]) Art. 2 svarer til N. L. 5—7—2.

strax legge fra sig til den Pantsettende, oc saa beholde Pantet v-paa-anket.

3.[1])

Vil den Pantsettende icke nefne en Mand paa sin Siide til at vurdeere Pantet, da maa den Panthafvende enten self tage to Mænd til det at vurdeere, eller lade det offentlig auctionere.

4.[2])

O. B. 8. *Vil Nogen løse det Jordegods som til en viss Tiid eller Aaremaale er pantsatt af hannem self eller af den huis Arfving hand er, da skal hand biude den Panthafvende sine Pendinge til imellem Michelmisse oc Juel, oc inden samme Tiids Udgang stefne hannem til Jorden til Tiisdagen næst efter Paaske-Uge, oc da skal Panthafveren igien annamme sine Pendinge, saa mange som beviisis paa Godset at være udlaant. Inden samme Tiid som nu sagt er skal Panhtafveren tilsige Skyldeneren, naar hand vil kræfve sine Pendinge, oc om hand til den forsagde Tiid ey betaler, da gaais derom efter Lougen.*

5.[3])

Haandfaaed Pant maa Ingen til Anden ofverdrage for høyere Sum end som hand det self til Pant annammet hafver, oc naar den Pantsettende betaler Hofvidstolen, som det er udsat for med *en*[4]) tilbørlig Rente skadisløs, da bør Panted hannem igien lefveris af den som det er ofverdragen til, oc hand søge sin Skadis Opretning hos den som det til hannem ofverdrog.

6.[5])

Kommer der Ild i pantsat Huus, eller andet icke haandfaaed Pant kommer til Ulycke, da er det den Pantsettendis Skade, oc hand er plictig til dog alligevel at betale den Panthafvende.

---

[1]) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—7—3.
[2]) **Art.** 4 udeladt i N. L.
[3]) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—7—4.
[4]) N. L.: sin
[5]) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—7—5.

7.[1])

Tager den Panthafvende Huus eller Gaard til brugelig Pant, oc der kommer V-lycke paa formedelst hans eller hans Folckis Skødisløshed oc Forseelse, da bør den Pantsettende icke liide den Skade. Men kommer Ulycken af anden uformodende Tilfald, da kommer Skaden paa den Pantsettende.

8.[2])

Pantsettis Huus, Jord, Grund eller Skib, eller Andet som icke i Hænde lefveris, men blifver i Skyldnerens Verge, da skal Pantebrefvet læsis oc paaskrifvis til Tinge, ligesom tilforn er sagt om Skiøder, oc da gaar saadan Panterettighed for alle Pant, Gafver, Skiøder, Udlegger, Indførseler, Bøder, som siden Pantebrefvet til Tinge er læst ere giorde eller forfaldne, oc den Panthafvende gaar for alle Creditorer, oc skal først udløsis efter sit Pantebrefs Lydelse.

9.[3])

Holder den Pantsettende icke sin Forskrifning med Rentens Erleggelse i rette Tiide, eller med Hofvedstolens Betalning efter louglig Opsigelse, da maa den Panthafvende, om end skiønt Pantet siden til en Anden til brugelig Pant er *ofverdragen, annamme det til Brugelighed*[4]) uden viidere Process eller Indførsel. Begier hand oc Mænd som *sig*[5]) det skulle leveere, da skal hannem næfnis[6]) uden Ophold tvende gode Mænd. Giøris der paa Annammelsen ulouglig Forhindring, da mister dog den Panthafvende icke sin Rettighed.

10.[7])

Tager Nogen sit Pant til Brugelighed, oc hand der-af meere aarligen opbærer, end som den billig Rente af hans

---

[1]) **Art.** 7 svarer til N. L. 5—7—6.
[2]) **Art.** 8 svarer til N. L. 5—7—7.
[3]) **Art.** 9 svarer til N. L. 5—7—8.
[4]) N. L.: opdraget, træde til sit Pant og annamme det
[5]) N. L.: hannem
[6]) N. L.: nævnis af Tinget
[7]) **Art.** 10 svarer til N. L. 5—7—9.

Hofvedstoel oc Tynge som paa Panted hænger oc dets fornøden Vedligeholdelse beløber sig, da, *om ey andre Forord giort ere,*[1]) bør hand det øfrige afskrifve paa Hofvedstoelen, eller, om hannem saa siunis, leveere det til den Pantsettende: Men huis hand sin Rente oc *Omkostning*[2]) af Godset ey aarligen kand bekomme, da bør den Pantsettende at giøre hannem Fyllist derfor naar hand indløser Pantet, eller den Panthafvende tager det til Eyendom.

11.[3])

Saadan Panterettighed maa den Panthafvende til en Anden ofverdrage eller pantsette, men icke selge eller skøde *Pantet*[4]) førend hand Dom til Eyendom derpaa bekommet hafver.

12.[5])

Naar den Pant-hafvende vil hende Dom paa Pantet for Eyendom, skal hand[6]) begiere skellige Mænd at tilnæfnis, som det *skulle*[7]) besee, oc efter kongl: Taxt, om det er Jordegods, oc ingen Taxt i Pantebrefvet af den Pantsettende satt er, eller efter Billighed, om det er Huus eller Gaard, taxere skulle; men hafver den Pantsettende forskrefvet sig til en vis Taxt paa Pantet, som den Panthafvende skal nyde det for til Eyendom, da bør Taxten efter samme Forskrifvelse at følgis. Naar det saaledis taxeret er, da dømmis det til Eyendom oc den Panthafvende tager sin resteerende Rettighed sampt anvendte Bekostning forud efter den Pantsettendis Forskrifning, oc leveere Resten, om nogen er, eller dens Værd, huilket hannem lyster, til Eyermanden, eller nedsetter den til Tinge om Eyermanden eller den som dertil er berettiget ey den vil annamme.

---

1) udeladt i N. L.
2) N. L.: Bekostning
3) **Art** 11 svarer til N. L. 5—7—10.
4) udeladt i N. L.
5) **Art** 12 svarer til N. L. 5—7—11.
6) N. L.: Og skal den Panthavendis, naar hand vil hænde Dom paa Pantet til Ejendom,
7) udeladt i N. L.

13.[1])

Dog skal det tildømte Pant staa den Pantsettende til Løsen Aar oc Dag efter Dommen gangen er.

14.[2])

Tager den Panthafvende sit Pant til vircklig Brug, oc det siden kommer af hans Hæfd, oc anden Mand bekommer det, oc det i *tredive*[3]) Aars roelig Hæfd beholder, uden Klage til Tinge, oc ey beviisis at det er endten Laan eller Leye, da kand det Pantebref som den Panthafvende endda kunde hafve i sin Værge ey være af nogen Kraft.

15.[4])

Hafver der Fleere Pant i et Gods eller Huus, da maa den første Panthafvende udløse de andre; men vil hand icke, da maa de der ere efter hannem, hannem udløse, saa at hand nøyactigen oc billigen for sin Fodring blifver betalt.

16.[5])

Setter Nogen en Anden det *vitterligens*[6]) til Pant, som hand icke self er Eyermand til, da maa hand derfor tiltalis paa sine *fire*[7]) Mark, oc oprette Sagsøgeren derforuden sin Skade.[8])

---

[1]) **Art.** 13 svarer til N. L. 5—7—12.
[2]) **Art.** 14 svarer til N. L. 5—7—13.
[3]) N. L.: tyve
[4]) **Art.** 15 svarer til N. L. 5—7—14.
[5]) **Art.** 16 svarer til N. L. 5—7—15.
[6]) udeladt i N. L.
[7]) N. L.: tre
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 1 Oktober 1683.
[8]) N. L. tilføier tvende fra danske Lov hentede Artikler, 5—7—16 og 17, der ere saalydende:
Art. 16: Haver nogen sat Pant for Penge, og derforuden forpligtet sig til at lide Indmaning, da staar det i Creditorens Villie at udvælge hvilket hand vil, enten at beholde Pantet efter Loven, eller at søge sin Skyldener med Indmaning efter Forskrivelsen.
Art. 17: Dersom den Panthavendis ikke vil blive ved sit Pant, da haver hand Magt til at lade sig indføre for sin Fordring i Skyldenerens andre Midler og Gods, med mindre der skeer Opbud af Skyldeneren, eller Arv og Gield fragaais; Men hvis den, som Jordegods i Pant haver, vil tage sin Betaling i Jordegods, da bør hand først at antage sit Pant, saa vit det tilstrækker, og siden i andet Debitorens Jordegods.

Det ottende Capittel.[1])

Om Laan, Leye oc betroet Gods.

1.[2])

Laan maa ey fortabis, men skal lydisløs hiemkomme, oc ligesaa got som mand det annammede, være sig Fæe, Klæde, Vaaben eller andet Gods. End forkommer det saa at det icke kand igienskaffis, da bør dets Værd nøyactig betalis.

2.[3])

Men omkommer den som fick til Laans Heste eller Beester *tilliige med dennem, oc hand self førte dem,*[4]) da betalis de ey igien; thi den bør ey Laan at føre igien som icke kunde frelse sit eget Liif.

3.[5])

Vdlaaner eller leyer mand Noget til Anden, oc icke tager Bref derpaa eller hafver Vidnisbyrd dertil, oc den som det til Laans eller Leye bekom, vil det fragaa, oc det siden hannem ofverbeviisis, da legge ud det som kræfuis, oc derforuden bøde *fiorten Lod Sølf til Kongen.*[6])

4.[7])

Hafver mand faaet en Anden noget i Giemme oc Forvaring, oc hand necter det, oc det blifver hannem siden ofverbeviist, betale Eyermanden det som hand hafde i Forvaring, oc bøde sine fire Mark.

5.[8])

Laaner eller leyer mand den som *Dom til Vurdeering*[9])

---

[1]) Kap. 8 svarer til N. L. Kap. 8.
[2]) Art. 1 svarer til N. L. 5—8—1.
[3]) Art. 2 svarer til N. L. 5—8—2.
[4]) N. L.: og hand selv førte dem tillige med dennem,
[5]) Art. 3 svarer til N. L. 5—8—3.
[6]) N. L.: sine tre Mark til Sagsøgeren og tre Mark til Kongen.
[7]) Art. 4 svarer til N. L. 5—8—4, der er saalydende:
Det samme er og, om Mand haver faaet anden Mand noget i Giemme og Forvaring.
[8]) Art. 5 svarer til N. L. 5—8—5.
[9]) N. L.: lovfælt, eller Nams Dom

ofvergangen er, Fæ eller andre Løsøre, oc hand dem saa længe bruger oc beholder, at det er *troeligt* [1]) at de ere hans egne oc de vorder ved Nam hos hannem udtaget, da kand den som dem udlaante eller bortleyede, ey tiltale den som dem ved Nam udtog, men skal blifve ved den som dem fick til Laans eller Leye.

6. [2])

Men kand det med Vidnisbyrd beviisis at Nogen hafver bekommet noget til Laans eller Leye, [3]) førend hannem Dom ofvergick, oc det ved Nam udtagis, da maa den som det udlaante eller bortleyede, søge baade den som det udlagde, oc den som det annammede, oc de ere plictige til at skaffe hannem sit igien skadisløs.

7. [4])

Leyer mand Huus-Værelse, Kielder eller Lofterum til sine Vare, oc dem der indflytter, oc giør det beviisligt, da kand Huusherrens Creditor icke sig derudi lade indføre for det som hand hos Huusherren hafver at fodre.

8. [5])

Laaner eller leyer mand Nogens Hest, oc rider eller farer længere med den end som *der* [6]) imellem Eyermanden oc den der laante eller leyede aftalt vaar, da bøde hand for huer Fierding-Miils hand ofverfoer saa meget som for en Miil gifvis efter *Lougen* [7]), oc skaffe Hesten saa god igien som hand den annammede. [8])

---

[1]) N. L.: venteligt,
[2]) Art. 6 svarer til N. L. 5—8—6.
[3]) N. L.: Men haver nogen til Laans, eller Leje, noget bekommet, og det med Vidnisbyrd bevisis kand,
[4]) Art. 7 svarer til N. L. 5—8—18.
[5]) Art. 8 svarer til N. L. 5—8—7.
[6]) udeladt i N. L.
[7] N. K. P. har oprindelig havt „Kongens Forordning“, der er rettet til „Lougen“.
N. L.: Kongens Forordning,
[8]) N. L. tilføier: Ligesaa forholdis med dennem, som have fri Skydsfærd, om de tage den, over det sædvanlig Skifte.

9.[1])

L. B. 37. K. B. 27. *Beholder Nogen det som laant er længer end som bevilget vaar, da skal hand indstaa Eyermanden for huis Forsømmelse eller Skade som hannem derved skeed er, oc leveere hannem det lige got igien.*

10.[1])

Laaner mand Anden sin Hest eller Skiberum til sit Behof, da bør hand at lade hannem beholde det saa længe som aftalt er: Tager hand det før igien imod hans Villie, da betale hannem et Lod Sølf.

11.[2])

Laaner eller leyer mand *nogen*[3]) Hest, oc Eyermanden enten self eller hans Tienere som hand Hesten betroed hafver, fører Hesten, oc den enten omkommer, forderfuis eller slet bortkommer, da gielde hand icke derfor som Hesten laante eller leyede, med mindre hand imod dens Villie som førte Hesten, den forlæssede eller dref ham ofver sin Efne. Beskyldis hand for saadan Gierning, da værge sig med sin Ed, eller betale Skaden.

12.[4])

Leyer mand Anden enten Heste[5]) til Pløyning, eller Kiøer oc Faar til Melckning, da maa hand ey ubillig Leye tage deraf uden hand vil hafve forbrudt dem Halfdeelen *til Kongen oc Halfdeelen til den som paaklager.*[6])

13.[7])

Den som *noget Saadant af Nogen til Leye*[8]) annammer, skal stande til Rette for det om det blifver borte, undtagen *at*[9]) det ved Fiendens Mact borttagis, eller ihielslaais af Tor-

---

[1]) Art. 9 og 10 udeladt i N. L.
[2]) Art. 11 svarer til N. L. 5—8—8.
[3]) N. L.: nogens
[4]) Art. 12 svarer til N. L. 5—8—9.
[5]) N. L.: Heste, Øg, eller Stude
[6]) N. L.: til den, der paaklager, og Halvdeelen til Husbonden.
[7]) Art. 13 svarer til N. L. 5—8—10.
[8]) N. L.: til Leje saadant Fænnit
[9]) udeladt i N. L.

den eller af Træ, som af Storm *blæsis*[1]) paa det, eller det døer af brad Død, Lungesot, Blodsot, Alder, eller af Kalf, Føll eller Lam.

14.[2])

Døer det ellers, da betalis det igien efter sex skellige Mænds Dom paa tre Aars Tiid. Men døer det for hans Forsømmelse der det leyede, da skal hand gifve et andet lige got i Stæden igien. End lefver det, da skal den som udleyede det, beholde sit eget, alligevel det er værre end det før vaar, med mindre det er beviisligen ved hans Skyld forarget som det leyede. Men dersom Lyde er kommen derpaa, saa at Halen er afsliden eller Horn er brudt, da skal der betalis for det Lyde. K. B. 14.

15.[3])

Den som leyer en Koe, skal hafve den indtil Korsmisse om Vaaren, uden de hafve giort en anden forsagt Dag imellem sig.

16.[4])

Giør Nogen Fremlaan, selger eller pantsetter det som hand self tillaans bekommet hafver, da maa den som det udlaant hafver søge sit *eget*[5]) hos huilcken hand vil, enten den som det til Laans bekom eller den som det findis hos, oc huo som selger eller pantsetter det som hannem laant er, hand bør *igiengifve Laanet, oc bøde sine fire Mark.*[6])

17.[7])

Huilcket Huus mand leyer, det beholder oc bruger hand som sit eget indtil Leyemaal er ude, oc Leye gaar for Eye til Faredag er ude, om end skiønt Eyermanden selger Huuset til en Anden.

---

[1]) N. L.: omblæsis

[2]) **Art.** 14 svarer til N. L. 5—8—14, der er saalydende:
Døer Fænnedet, eller forargis, for hans Forsømmelse, som det i Leje hafde, da betale hand dets Værd.

[3]) **Art.** 15 udeladt i N. L.

[4]) **Art.** 16 svarer til N. L. 5—8—15.

[5]) N. L.: igien

[6]) N. L.: at bøde til den, som udlaante, foruden Laanets Igiengivelse ogsaa sine tre Mark.

[7]) **Art.** 17 svarer til N. L. 5—8—16.

18.[1])

Annammer Nogen anden Mands Gods i Forvaring oc til at giemme, da bør hand det at giemme som sit eget Gods. End kommer der Ild i hans Huus, oc opbrender det, eller Tyfve bortstiæler det, eller det af anden V-lycke forkommer tillige med hans eget Gods, da være hand angerløs. End vorder hans eget Gods bevaret, oc det beviisis at hand hafde Tiid oc Leylighed det betroede Gods med sit at frelse, da gielde hand igien det som hand i Forvaring annammet hafde.

19.[2])

K. B. 15. Tager mand Andens Fæ til Foder, oc hand svelter det, eller dræber det, eller nogen af hans Folk, da skal hand suare dertil; desligeste om Hyrden finder det icke før det er dødt, eller om Biørne slaaer det, eller Ulfve bide det, saa oc om det falder ned for Bierg, den Stund ingen Hyrde er med: End falder det ned af Bierg oc Hyrde er hos, oc lader det see samme Dag, førend hand flaaer Huden deraf, da svarer hand der icke til som tog det paa Foder. Druckner det i Brønd, oc ingen vocter det, døer det af Sult eller quælis af Klafven, da svarer hand dertil; kommer Beenet i et Baand[3]) eller Fæet render paa en Stafre, da svarer hand icke dertil.

20.[4])

Føde skal hand Quæget, indtil det kand bierge sig paa Græs, oc da tilsige hannem som det tilhører, oc bede hannem forvare sit Quæg, oc lade hannem oc andre Mænd (om behofgiøris) see det at det er *markeføer*,[5]) oc sige det saa af sin Forvaring.

21.[6])

Tager mand Øg paa Beed eller til Foder, oc *bider Ulfve det*,[7]) da svarer hand dertil, om andre Mænds Øg icke ere udi

---

[1]) **Art.** 18 svarer til N. L. 5—8—17.
[2]) **Art.** 19 svarer til N. L. 5—8—11.
[3]) N. L.: Kommer Beenet i et Baand og Rendestavr er for,
[4]) **Art.** 20 svarer til N. L. 5—8—12.
[5]) N. L.: Marke-ført,
[6]) **Art.** 21 svarer til N. L. 5—8—13.
[7]) N. L.: Ulve bide det,

Marken. Tager mand Nød paa Foder, da forvare det som sit eget. Holder hand en Tiur hos sit Quæg, da svarer hand ey dertil, om Kiøerne ey løbe, oc tage sig Kalf.

Det niende Capittel.[1])

Om *fundet Gods.*[2])

1.[3])

Finder[4]) mand Noget, da skal hand *liuse det ved Kirken oc paa Tinge,*[5]) oc sige huad hand *fandt;*[6]) oc den som *vil sig det vedkiende,*[7]) skal sige Kiendetegn oc Merke derpaa, *oc sig ey Urett derved kiende, oc da skal den som det fandt, lade det følge hannem.*[8])

2.[9])

Lyser mand icke op det mand fandt, da blifver mand Tyf derfor, om det er saa meget værdt, at det kand kiendis at være Tyfsag. Naar hand hafver oplyst, da maa hand bruge det; kommer Eyermanden oc kiender det, oc det er opsledet oc forarget, da betaler hand der Intet for. Beholder hand det upaatalt i et halft Aar, da maa hand sagisløs afhænde det. Ty. B. 13.

3.[10])

Finder mand *Penge, Guld, Sølf eller noget dyrebart udi Nogens Jord,*[11]) oc liuser det lougligen op, da eyer Kongen den tredie Part *deraf,*[12]) *Jordens Eyermand tredie Part,*[13]) oc O. B. 11.

---

[1]) **Kap.** 9 svarer til N. L. Kap. 9.
[2]) N. L.: Hittegods.
[3]) **Art.** 1 svarer til N. L. 5—9—1.
[4]) N. L.: Hitter
[5]) N. L.: det til første Kirkestævne og paa Tinge oplyse,
[6]) N. L.: hittede,
[7]) N. L.: lyser derefter,
[8]) udeladt i N. L.
[9]) Af **Art.** 2 har N. L. i 5—9—2 kun bibeholdt følgende:
Lyser mand ikke op det hand hittede, da bliver hand Tyv derfor.
[10]) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—9—3.
[11]) N. L.: jordgravet Gods,
[12]) udeladt i N. L.
[13]) N. L.: Odelsmand til Jorden, det udi findis, tredie Parten,

den som finder tredie *Part.*[1]) Men liuser hand det icke, da beholde Kongen Halfparten, oc *Jordens Eyermand*[2]) Halfparten.[3])

4.[4])

Finder en Eyermand noget forbemeldt i sin Jord, da bør Kongen den halfve Part, oc hand beholder self den anden halfve Part.

5.[5])

Finder mand *Noget udi Jorden*[6]) i Alminding, da hafve den som finder den tredie Part, oc Kongen de to Parter.

6.[7])

Bryder mand Høye, eller opgrafver anden Mands Jord, uden dens Forlof som Jorden tilhører, oc finder der Noget, da føre tilbage igien til den Jorden eyer det hand fandt, oc bøde hannem dertil Landnam oc Jordespilde: Mistroer Jorddrotten hannem, at hand førde icke Alt tilbage, giøre sin Eed derpaa, oc om hand det icke vil eller kand, da bøde ligesom hand hafde staalet saa meget.

7.[8])

Den som *finder*[9]) Hest eller Quæg, skal liuse det ved Alder, Lød oc Mercke ved Kirken oc paa Tinget i det Tinglaug som hand det *fandt,*[10]) uden hand kiender Eyermanden, oc kand føre det til hannem; ellers maa hand ey føre det af Sognet: Boer hand uden det Sogn som hand *fandt*[10]) det udi,

---

1) N. L.: Parten
2) N. L.: Odelsmand
3) N. L. tilføier: Er ingen ret Odelsmand til at regne, da ejer hand den tredie Part, som Jorden ejer.
4) Istedetfor **Art.** 4 har N. L. Artt. 4 og 5, der ere saalydende: Art. 4: Finder Odelsmand selv Penge i sin Odelsjord, da beholder hand de to Parter, og Kongen den tredie Part.
Art. 5: Finder Mand Penge i sin Jord, som hand ikke er Odelsmand til, da have hand halv Parten, og Kongen halv Parten.
5) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—9—6.
6) N. L.: Penge
7) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—9—7.
8) **Art.** 7 svarer til N. L. 5—9—8.
9) N. L.: hitter
10) hittede,

da skal hand antvorde det til en Mand i Sognet boesatt, oc hand skal lade det opliuse. Trende Gange skal det liusis ved Kirken. Kommer da *Eyermanden icke,*[1]) da maa den som *fandt*[2]) det føre det til sit, oc beholde det Aar oc Dag, dog at hand lader vurdeere først huad det kand være værd. Kommer Eyermanden icke inden Aar oc Dag, da beholder hand der *fandt*[2]) det fremdeelis som sit eget. Kommer Eyermanden inden Aar oc Dag, oc beviiser at det er hans, da skal det være hannem følgactig oc betale *Findeløn, oc Foerløn*[3]) oc Omkostning. Forkommer det imen det er hos den som *fandt*[4]) det uden hans Forsømmelse, da være hand angerløs.

8.[5])

Er det en Hest, oc hand bruger den førend hand den opliuser, da skal hand bøde for huer Gang hand lægger Sadel eller Sæle derpaa, et Quintin Sølf, indtil det blifver tre Lod Sølf, half til Kongen oc half til Sagsøgeren.

Det tiende Capittel.[6])

Om Jagt oc Fiskerie.

1.[7])

En huer maa skiude Diur paa sine egne Jorder ihuor de ligge. Hiorter maa icke skiudis uden paa een Tiid om Aaret, nemlig fiorten Dage for Bartholomæi, som er den 24 L. B. 57.

---

[1]) N. L.: ikke Ejermanden,
[2]) N. L.: hittede
[3]) N. L.: Hitte- og Foer-løn
[4]) N. L.: hittede
[5]) **Art.** 8 svarer til N. L. 5—9—9, der er saalydende:
End bruger den, som hittede, Qvæget, før end hand det oplyser, da for hver gang hand sadler, eller seler, Hest, eller lægger Aag paa Oxe, bøde et Qvintin Sølv, indtil det vorder tre Lod Sølv, halfdeelen til Sagsøgeren oc halfdeelen til Herskabet.
[6]) **Kap.** 10 **Artt.** 1 til 12 svarer til N. L. 5—10 „Om Jagt".
Artt. 13. til 18 svarer til Artt. 1—6 af N. L. 5—11 „Om Vand, Vejde-Stæder og Fiskeri".
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 4 Oktober 1683.
[7]) **Art.** 1 svarer til N. L. 5—10—1.

Augusti, oc fiorten Dage derefter, oc huer Eyermand maa da ickun skiude tvende Hiorter eller Hinder. Findis Nogen *at skiude dem*[1]) for eller efter den Tiid, eller meer end tvende, hafve forbrudt til Kongen fiorten Lod Sølf for huer Gang hans[2]) Brøst derudi findis.

2.[3])

C. 4. Rec. p. 307. Ingen maa jage eller skiude Hiorter oc Hinder paa de Stæder hand icke Lod eller Deel udi Grunden hafver; giør hand det, da jage eller skiude hand dem den[4]) tilhaande som Grunden tilhører, oc betale hannem Landnam efter Paakiendelse, oc bøde to Lod Sølf til Kongen for huer Sinde hans Brøst saa findis. Det samme er om dem som jage andet Vildt udi Nogens Skow med *Hunde.*[5]) Biørne oc Ulfve maa mand slaae oc skiude udi huis Skow oc Mark mand vil, undtagen huor Biørn ligger i Vinterleye, som herefter omtalis.

3.[6])

L. B. 57. Reiser Nogen et Diur paa sin egen Mark, da eyer hand det som reyser, ihuem det veyder, om hand far efter. Løber Diur af sit rette Laab ud paa nogen Andens Jord, oc den Anden skiuder det, da hafver hand Skudboug som skød det, oc skære det af med Skindet, uden den som reiste det vil løse den Part af Skindet fra hannem. Løber Diur af Veidestig, oc veider anden Mand det, da hafver den Halfparten *der*[7]) skød, oc Halfparten det reiste.

4.[8])

Finder mand Diur paa Landet dødt, da eyer hand Halfparten der finder, oc Halfparten den Jorden tilhører, ihuad Diur det er.

---

1) N. L.: dem at skyde
2) Ordet „hans“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
3) **Art.** 2 svarer til N. L. 5—10—2 (Chr. IV. Rec. 2—25—1).
4) Ordet „den“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
5) N. L.: Hund.
6) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—10—3.
7) N. L.: det
8) **Art.** 4 svarer til N. L. 5—10—4.

5.[1])

Huor som Biørn ligger i Vinterleye, *da*[2]) eyer hand Biørnen som Skowen tilhør hand i ligger: Oc skal hand liuse det paa Tinge at den Biørn ligger i hans Skow: Dersom nogen Anden tager den siden, da skal hand bøde Landnam imod Jorddrotten, oc hand som Skoweu eyer, beholde Biørnen. L. B. 56.

6.[3])

Ingen skal giøre Gildre paa anden Mands Jord: Giør det Nogen, bøde Jorddrotten Landnam, oc hand beholder det som paa hans Jord veydis. Hafver Grander Mark tilsammen, som de hafver Gildre udi for Diur; da skal den som gildre vil, kræfve Skiffte med Vidne: Ville de icke skifte, da gildre hand som vil; oc hafve huis hand fanger: Men gildrer hand, oc hafver icke kræft Skifte, da eyer Alle som hafve Marck tilsammen det hand fanger, oc skifte det eftersom de hafve Lod i Marken til.

7.[4])

Gildrer Nogen i sin egen Mark, eller der som hand hafver Lof dertil, oc Nogen stiæler hans Gildre eller hugger den neder, da betale Skaden efter Dommerens oc sex skellige Mænds Tycke, oc Afvindsbod efter Dom, oc Kongen et Lod Sølf. Stiæler mand Diur af andens Gildre, da gjelde hand den hand stal fra, dobbelt igien, oc bøde *fire*[5]) Mark for Tyfverie..

8.[6])

Gildrer Nogen hiemme i Fæmarken, da skal hand løse det om Dagen, oc gildre om Natten. Ganger der Quæg i om Dagen, da beholde hand det som Snaren tilhørde, oc gifve Eyermanden saa got igien efter Dommerens oc sex Mænds Kiendelse.

---

[1]) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—10—5.
[2]) N. L.: der
[3]) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—10—6.
[4]) **Art.** 7 svarer til N. L. 5—10—7.
[5]) N. L.: tre
[6]) **Art.** 8 svarer til N. L. 5—10—8.

9.[1])

Gildrer mand i øde Marke, oc legger *Sielfskud*[2]) for Ulfve, Biørne eller andre Diur, da skal hand liuse det ved Kirken eller paa Tinge huor det ligger: Ganger Nogen siden derpaa, oc faaer Skade deraf, da svarer hand icke dertil. Liuser hand icke, oc Nogen faaer sin Bane deraf, da gifve hand den Dødis Arfvinger tive Lod Sølf, oc bøde tive Lod Sølf til Kongen. End blifver hand ved Lifvet, da skal den som gildrede fornøye hannem for hans Saar efter Dommerens oc sex Mænds Kiendelse.

10.[3])

L. B. 60. Diuregaarde oc Ulfvegrafver maa huer giøre udi Alminding som vil, dog saa at Ingen spilder Andens Veydegafn, saa som før er sagt om Gildre oc Diureveyde.

11.[4])

Ingen maa giøre nærmere Diuregaarde oc Ulfvegrafver til Nogens Gaard, eller til den Toft som Huuse kand byggis paa, end at ey kand høris Hug.

12.[5])

Ligger Ræfvegaarde, Diuregrafver eller Ulfvestuer længer øde end i ti Vintre, da bygge dem huem der vil, oc beholde dennem imeden hand vil holde dem ved Mact.

13.[6])

L. B. 59. Alle Fiskevand i Alminding maa brugis af huer der hafver Lod udi.[7])

14.[8])

L. B. 44. Huer Mand skal niude Vand oc Fiskerie for sin Jord, som af gammelt hafver været, uden det er med Loug oc Dom derfra kommen.

---

[1]) **Art.** 9 svarer til N. L. 5—10—9.
[2]) N. L.: selv Skud
[3]) **Art.** 10 svarer til N. L. 5—10—10.
[4]) **Art.** 11 svarer til N. L. 5—10—11.
[5]) **Art.** 12 svarer til N. L. 5—10—12.
[6]) **Art.** 13 svarer til N. L. 5—11—1.
[7]) N. L. tilføier: og ikke til nogen i Særdelished bortbygalis.
[8]) **Art.** 14 svarer til N. L. 5—11—2.

15.[1])

Løber Aa eller Beck imellem Jorder eller Gaarder, som Fisk er udi, da niude huer deraf saa viide hans Jord paaløber.

16.[2])

Løber Aa eller Beck rett frem, oc bryder paa huerken Land, da niude huer sit Fiskeveide for sit Land, som hafver været af gammel Tiid.

17.[3])

Bryder Aa eller Elf paa enten deris Jord, da eyer den Aaen, som Jorden aatte, der hun brød; end den Anden eyer Grunden eller Øen indtil det som vaar midt i Aaen, da hun rand rett af gammel Tiid. End om hun bryder viidere ind paa den Eenis Jord, da eyer hand som Jorden aatte baade Aaen oc Grunden; indtil midt i det Løb som Aaen tilforn hafde.

18.[4])

Allesteds der som mand hafver Laxefiskend tilsammen, der maa huer giøre sig Fiskeveyde for sin egen Grund; oc skal dog giøre saa, at Fisken kand gaa op oc ned ad huer Aae.

---

[1]) **Art.** 15 svarer til N. L. 5—11—3.
[2]) **Art.** 16 svarer til N. L. 5—11—4.
[3]) **Art.** 17 svarer til N. L. 5—11—5.
[4]) **Art.** 18 svarer til N. L. 5—11—6. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til danske Lovs 5—11—6, 7 og 9, norske Lovs 5—11—7, 8 og 9, der i N. L. ere saalydende:
Art. 7: Mand maa ej nogen til Skade fælde Vand fra sit sædvanlige Løb, som det af Alders Tid løbet haver, og ej fra anden Mands Fiskedamme, og ej fra anden Mands Jord; Men Fields og Almindings Vande, som ved Render, Grøfter, eller i andre Maader, derfra kand ledis til at vande Agre, eller Enge med, maa ingen forhindre: Lider nogen Skade der ved, da betalis den efter uvillige Mænds Sigelse.
Art. 8: Hvo, som fælder Vand af sit sædvanlige Løb og Rende andre til Skade, hand skal stemme det til igien inden femten Dage, og bøde alle Ejere tre Lod Sølv; Men spilder Mand andens Mølledam, eller Fiskedam, og det lovligen bevisis, da betale hand Skaden og bøde trediesindstyve Lod Sølv.
Art. 9: Stemmer Mand Mølledam, eller andet Vand, højere, end lovligt er, og det siden udbryder, og giør Skade paa andris Møller, eller Dæmninger, da bør hand at betale Skaden efter uvillige Mænds Sigelse.

Det ellevte Capittel.[1]

Om Huale, oc om Sæle-Velde.

1.[2]

L. B. 61. Haulder eller Odelsbaaren, *det er den som hafver taget Odelsgods efter Fader oc Moder til Arfs, som deris Forældre hafve haft for dennem,*[3] maa beholde den Hual som hand finder, om den er atten Alne lang eller mindre. End half mindre *Hual*[4]) maa beholde huem den finder.

2.[5]

Huem som finder en Hual udi nogen Fiord eller paa flack Siøe, huor den ey rører ved Nogens Land eller giør Skade derpaa, da maa hand den sagisløs bortføre; oc skal hand den for Vidne opskære, eller oc lade igienligge Ryggen u-adskillt, med Hofvedet oc Stierten, oc skal det hannem Vidne bære om hand icke hafver Vidne tilstæde.

3.[6]

Hand maa føre den til huilket Land hand vil, oc skiære den der, oc bære den paa Landet op. End om den Paaboende anker derpaa, at Ager eller Eng dermed spildis, da betale hand derfor efter Soerenskrifverens oc sex Mænds Kiendelse, oc Landnam til Jorddrotten.

4.[7]

Drifver Hual ind paa nogen Mands Jord eller Grund, huad heller det er inden-giærdis eller uden, da eyer Kongen Hælften oc Landdrotten Hælften, foruden Findingspeck, huad heller Hualen er liden eller stor. Men dersom hand drifver ind udi Fiorden, saa at Oddene af begge Landene skiuder

---

1) **Kap.** 11 svarer til N. L. Kap. 12. Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 4 Oktober 1683.
2) **Art.** 1 svarer til N. L. 5—12—1.
3) udeladt i N. L. Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 4 Oktober 1683.
4) udeladt i N. L.
5) **Art.** 2 svarer til N. L. 5—12—2.
6) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—12—3.
7) **Art.** 4 svarer til N. L. 5—12—4.

lige nær derom, da hafver begge Lande Rett til Hualen. End om Hualen staaer førend mand vorder det var, *oc da at udgrundt er, eller hand drifvis udi Holme,*[1]) da beholder den Hualen som Landet tilhører, oc skifte Hælften med Kongen som før er sagt. Men dersom hand drifver ind paa *Markereene*[2]), da eyer det huer af Hualen, som eyer den Jord der er under hannem.

5.[3])

Huer Mand maa veide Hual, huor hand kand tilkomme, foruden den Hual som drifver Sild ind udi Sildefisket: Huem den skiuder, bøde til Kongen fiorten Lod Sølf, oc Kongen eyer Hualen.

6.[4])

Skiuder mand Hual, oc *svefver den*[5]) paa Diubet, da eyer hand den, huad heller den er liden eller stor: Men render hand eller drifver op paa Landet, da eyer hand Halfparten som skød, oc Halfparten den Jorden eyer.[6])

7.[7])

Skiuder mand Hual med merkede Skud, oc en Anden finder den paa Diubet, da eyer hand Halfparten som skød den, om hand hafver Vidne til sit Merke, oc anden Halfparten den som fandt oc biergede den.

8.[8])

Dersom den der er berettiget til en Hual paa atten Alne eller mindre, finder nogen Hual i Fiskemaale[9]) som større er, da skal hand afskære et Merke, oc fare hen at tilsige Kongens Ombudsmand, oc da bør hand at hafve Findingspeck af Hualen, to Faufne paa huer Kant fireskaaret. Det samme er om den som er berettiget til en Hual paa nii Alne eller mindre, oc finder een som større er.

---

[1]) N. L.: eller drivis paa Holme, eller paa Udgrunde,
[2]) N. L.: Markerne,
[3]) **Art**. 5 svarer til N. L. 5—12—5.
[4]) **Art**. 6 svarer til N. L. 5—12—6.
[5]) N. L.: den flyder, eller driver,
[6]) N. L.: den, som Jorden ejer.
[7]) **Art**. 7 svarer til N. L. 5—12—7.
[8]) **Art**. 8 svarer til N. L. 5—12—8.
[9]) N. L.: Fiskemaale og Fiskestrand,

9.[1])

Finder mand Hual paa Landet, liden eller stor, saa at[2]) den icke behøfver at flyttis til Beleggelse, da rispe hand Feste deraf, oc belegge Hualen dermed, oc skal hand da hafve Findingspeck af den som til Hualen er berettiget, een Fafn Speck Firkant. End behøfver hand at flytte den til at beleggis, da hafve Findingspeck to Faufne fireskaaret. End om Hualen drifver ud, oc Festet ligger paa Landet, oc er sønderbrudt, da er hand usaget, oc om Hualen faais igien, da hafve hand Findingspeck som tilforn. Men er der intet af Festet igien paa Landet, da bøde hand til Kongen tre Lod Sølf, fordi hand forvarede den icke vel. End finder Nogen en Hual paa Landet, oc belegger den icke, men tilsiger den som Jorden tilhører, da hafve Findingspeck en half Fagn. Findingspeck skal skæris fra Ryggen oc tilbage til Finden, Alt indtil Been.

10.[3])

Farer nogen Mand til Hual om Natten, oc skiærer deraf, som icke hafver Part der[4]) udi, bøde Kongen fiorten Lod Sølf, oc den beholder Hualen som den tilhører.

11.[5])

Drifver mand Hual ind i anden Mands Hualegaard, oc stænger for, uden hans Minde Hualgaarden[6]) tilhører, da beholder hand Hualen Gaarden[7]) eyer, oc betale den som tildref efter Dommerens oc sex Mænds Kiendelse. Drifver mand Hual ind i Viig paa anden Mands Jord, som icke er Hualgaard, da beholder de huer Halfparten deraf.

12.[8])

Finder mand Hual ude paa Hafvet, oc trøster sig icke

---

[1]) **Art.** 9 svarer til N. L. 5—12—9.
[2]) Ordet „at“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[3]) **Art.** 10 svarer til N. L. 5—12—10.
[4]) Ordet „der“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand.
[5]) **Art.** 11 svarer til N. L. 5—12—11.
[6]) N. L.: som Hvalgaarden
[7]) N. L.: som Gaarden
[8]) **Art.** 12 svarer til N. L. 5—12—12.

til at føre den til Lands, da skiære deraf saa meget hand vil, dog saa at hand icke skiær der Hull paa; oc lade den saa drifve.

13.[1])

Drifver Hual ind i Alminding, da eyer Kongen Halfparten, oc de Bønder Halfparten som hafve Lod i Almindingen.

14.[2])

Finder mand Andens Garn i sit Sæleveyde, oc Sæl udi, da beholde baade Sælen oc Garnet, eller Garnet alleene, om ey Sæl er derudi, indtil det løsis fra hannem med Landnam.

15.[3])

Farer mand sit Ærinde langs ved Landet med Skib eller Baad, da maa hand vel skiude Sæle, om de ere i hans rette Farvand, huad heller de ligge paa Land eller i Søen, undtagen Sæl ligger paa de Skær som ere fredliuste til at gildre paa, thi da eyer hand Sælen som Skæret tilhører. End skiuder hand Sælen af Landet paa saadant et Skær, huor dog ey er Gildre lagt, da hafve den Sælen som Skæret eyer; men er Gildre lagt, da hafve hand baade Sælen, oc Landnam tilmed.

16.[4])

End skiuder mand Spiud i en Sæl, oc en Anden finder den siden, da beholde den Halfparten deraf som skød den, oc sit Spiud med om det følger, oc Halfparten den som fandt.

17.[5])

Finder mand Sæl, Marsviin, eller anden Fisk, uden Hual, paa anden Mands Mark ofven Strandbacken, oc udengiærdis, oc bærer den til den som Jorden eyer, da hafve tredie Parten for sin Umage; men finder hand den inden-giærdis, da hafve Fierde-Parten: End fører hand den bort, da føre den tilbage igien, oc betale Landnam.

---

[1]) **Art.** 13 svarer til N. L. 5—12—13.
[2]) **Art.** 14 svarer til N. L. 5—12—14.
[3]) **Art.** 15 svarer til N. L. 5—12—15.
[4]) **Art.** 16 svarer til N. L. 5—12—16.
[5]) **Art.** 17 svarer til N. L. 5—12—17.

Det tolfte Capittel.[1]

Om Gield.

1.[2]

All beviislig Gield bør rictigens oc til rette Tiid at betalis. Alle Gieldsbrefve som ere ældre end tive Aar skulle være døde oc macteslöse, med mindre de inden forne Tiid med Skyldenerens Paaskrifvelse, eller med nyt Bref eller Creditorens Opsigelse eller Beskickelse eller Tings-Vidne ere fornyede.

2.[3]

Til Rente af Penge, Korn eller Andet, maa ey høyere tagis end sex af hundrede aarligen: Befindis Nogen Meere at tage, hafve forbrudt all Hofvedstolen, Halfdeelen til Kongen oc Halfdeelen til den der paa klager.

3.[4]

Imod rictig oc pure Haandskrifter bør ey omtvisted Gield eller Regnskaber ansees; men Regnskab mod Regnskab bør at komme til Afregning.

4.[5]

Hafver Creditor efter rictig Haandskrift lougligen søgt sin Skyldener til dens Betaling, oc Skyldeneren *ocsaa derimod*[6] hafver lige rictig Haandskrift af sin Vederpart, men hafver hannem icke lougligen søgt efter den, da bør hand som lougligen søgt er, betale sin Gield som hand lougligen er søgt for, oc søge sin Vederpart igien lougligen for sin Betaling.

---

[1]) **Kap.** 12 svarer til N. L. Kap. 13.

[2]) **Art. I, Iste Punktum,** der i N. K. P. er tilføiet med anden Haand, svarer til N. L. 5—13—1, der er saalydende:

Al bevislig Gield bør rigtig og til rette Tid efter Forskrivelsen og Contracter at betalis; Dog naar Betalingen skeer inden næste otte Dage fra fornævnte Termins Begyndelse, da skal det for god Betaling agtis.

2det Punktum svarer til N. L. 5—13—2.

[3]) **Art.** 2 svarer til N. L. 5—13—3.

[4]) **Art.** 3 svarer til N. L. 5—13—4.

[5]) **Art.** 4 svarer til N. L. 5—13—5.

[6]) N. L.: derimod ogsaa

5.[1])

Wexel-Brefve bør saa *gyldig*[2]) ansees som de allerstercke-ste Haandskrifter, oc skal i dennem Summen to Gange skrifvis, en Gang med Bogstafver oc en Gang med Ciffer, saa oc udtryckeligen settis, at det er Vexelbrefve, oc gifuis gemeenligen in duplo, prima oc secunda, oc fleere om Parterne derom saa foreenis, oc naar i dennem mældis at dets Værd som de lyder paa er annammet, hafver de deris fulde Kraft, enten de med reede Penge eller Vare ere betalte, eller ved Modregning mod anden Gield eller Regning ere udgifne.

6.[3])

Om noget Vexelbref af andre fremmede Stæder icke egentlig efter *dette Reglements*[4]) Indhold er indretted, skal det dog[5]) nyde fuldkommen Vexel-Rett, naar alleene kand beviises, at dets Indhold paa det Stæd det er udgifven er for et fuldkommen Vexelbref holden oc anseet.

7.[6])

Den som Vexelen treckis paa[7]), er forplictet inden 24 Timer at erklære sig om hand Vexelen vil antage eller icke.

8.[8])

Antager hand Vexelen, da skal hand det derpaa med egen Haand tegne, oc sit Nafn underskrifve med Dag oc Dato.

9.[9])

Huis Nogen saaledis een Gang antager maa hand icke siden fragaa, men om hand med sin Paaskrifvelse enten forlænger Tiiden eller Mynten forandrer eller nogen anden Meening der tillegger uden dens Villie oc Samtøcke, som Vexelen

---

1) **Art.** 5 svarer til N. L. 5—13—6.
2) N. L.: gyldige
3) **Art.** 6 svarer til N. L. 5—13—7.
4) N. L.: denne Anordnings
5) N. L. tilføier: her i Rigerne
6) **Art.** 7 svarer til N. L. 5—13—8.
7) N. L. tilføier: her i Riget,
8) **Art.** 8 svarer til N. L. 5—13—9.
9) **Art.** 9 svarer til N. L. 5—13—10.

skal betalis til, da skal det Intet gielde, men hand være forplictet til at betale efter Vexelbrefvets Indhold.

10.[1])

Vil hand icke den antage, da skal den som Vexelen fremfører efter 24 Timers Forløb derpaa protestere for all Omkostning oc Skade, enten ved Notarium publicum med Vidnesbyrd, eller huor Ingen er, *hos*[2]) By eller Raadstueskrifver eller ved tvende lougfaste Mænd som skulle være plictige derpaa strax et Instrument at forfatte: Oc skal den som Protesten giort hafver, være forplictet den tilliige med det eene Vexelbref, om tvende vdgifne ere, med første Post som afgaar, efter at hand Protesten beskrefven hafver bekommet, til den som Vexelbrefvet udgifvet hafver, tilskicke, eller advare hannem om Instrumentet icke saa hastig kand blifve ferdigt, at Vexelen icke er blefven antagen.

11.[3])

Tager den som Vexelen skal betalis til herudi Forsømmelse, hafve Skade for Hiemgield, at ingen Betaling efter Vexelrett kand fodris.

12.[4])

Den som antager Vexelen er skyldig uden nogen Udflact eller Indvending til den af hannem satte Tiid at betale, oc huis hand icke otte Dage efter Forfalds-Dag betaler, da bør den som Vexelen skal betalis til protestere, oc advare den som Vexelen vdgifvet hafver paa den Maade som meldis i den *tiende*[5]) Artickel.

13.[6])

Findes hand herudi forsømmelig, oc i det lengste ti Dage efter Forfaldsdagen lader det u-protesteret, hafve Skade for Hiemgield.

---

[1]) **Art.** 10 svarer til N. L. 5—13—11.
[2]) N. L.: ved
[3]) **Art.** 11 svarer til N. L. 5—13—12.
[4]) **Art.** 12 svarer til N. L. 5—13—13.
[5]) N. L.: ellevte
[6]) **Art.** 13 svarer til N. L. 5—13—14.

14.[1])

Naar Vexelbrefv er antaget, da er baade den som det antaget hafver, saa oc den som udgifvet hafver, begge forbunden at svare den som Vexelen skal betalis til, til all Skade oc Omkostning, oc maa hand søge huilken ham lyster eller dem begge tilliige, saa fremt hand hafver efterkommet huis som her-ofven[2]) skrefuet staar.

15.[3])

Den som Vexelen bekommer at betalis til hannem self eller hans Ordre, hafver Mact til at ofverdrage *Vexelbrefvet til en Anden,*[4]) om hand af hannem Fornøyelse hafver bekommet, oc skal hand skrifve uden paa Vexelbrefvet, at Indholden af Vexelen skal betalis til samme Person, oc at hand dets Værd hafver af hannem annammet, oc det med sit Nafns Underskrifvelse bekrefte ved Dag oc Datum.

16.[5])

En huer kand gifve til eller fra sig self Vexelbref, huorudi dets Værd er befattet, oc hafver det den samme Kraft oc Rett som ofvenskrefne Vexelbrefve, dog bør det ey stiilis lengere end paa to Maaneder efterat det er fremviist.

17.[6])

Den som Vexelen skal betalis til, maa icke nogen Vilkaar uden paa sin eegen Eventyr indgaae, dog naar Betalingen skal skee, oc Vexelen enten ickun Halfparten eller en Deel vorder betalt, da maa hand saadan mindre Summa paa god Regnskab antage, oc ickun saaviit som den øfrige v-betalte Summa angaar, protestere, som før er melt.

18.[7])

Ingen Vexelbref maa betalis, førend Forfald Dag er forløben.

---

[1]) Art. 14 svarer til N. L. 5—13—15.
[2]) N. L.: her oven for
[3]) Art. 15 svarer til N. L. 5—13—16.
[4]) N. L.: til en anden Vexelbrevet,
[5]) Art. 16 svarer til N. L. 5—13—17.
[6]) Art. 17 svarer til N. L. 5—13—18.
[7]) Art. 18 svarer til N. L. 5—13—19.

19.[1])

Naar Vexelbref icke vorder antaget, eller til Forfald-Dag icke blifver betalt, da skal Vexelen oc dens Lagie betalis oc derforuden for Vexel oc Hervexel een af hundrede Rente om Maaneden, foruden en half af hundrede udi Alt for Factorens Provision, Protestens Bekostning oc Brefpenge. Renten skal regnis fra den Tiid som Vexelen var forfalden at skulle betalis.

20.[2])

Den som efter Vexelbref, naar det er icke antaget, eller antaget oc dog ey betalt, oc derpaa er protesteret, hafver at fodre, bør strax sin Sag forfølge i det seeniste inden sex Maaneders Forløb, med mindre hand sin Vexelrett vil hafve forbrudt.[3])

---

[1]) **Art**. 19 svarer til N. L. 5—13—20.
[2]) **Art**. 20 svarer til N. L. 5—13—21.
[3]) Efter denne Artikel har N. L. som 5—13—22 til 26 optaget danske Lovs 5—14—24 til 28. Disse Artikler ere i N. L. saalydende·

Art. 22: Ingen Arrest kand læggis paa Vexelbrev, men det beholder sit rigtig Løb; Ej heller maa nogen fremmede Penge i Danmark, eller Norge, arresteris, som ved Vexel der ind ere komne, og som igien derfra skal remitteris, i hvad Nation de og kand tilhøre, enten for nogen paakommendis Krig, eller for hvad anden Aarsag det være kand.

Art. 23: Intet Moratorium skal befri nogen for at betale Vexeler.

Art. 24: Byefogderne i Kiøbstæderne og Sorenskriveren og Birke-Fogder paa Landet skal strax uden nogen Porsons, eller Værdigheds, Anseelse forskaffe Ret og Execution over Vexelbrevene efter denne Anordnings Indhold, og efter Klagerens Ansøgning arrestere den anklagte Person, dersom hand ikke strax fornøjer og betaler, eller og efter Sagens Beskaffenhed hannem lade fængsle, hvortil Kongens Foged skal være ham behielpelig, om fornøden giøris; Og hvis de det ikke efterkomme, skulle de selv erstatte den Skade, som for deris Ophold, eller Forsømmelse, alle dem, som i Vexelbrevet ere Interesserede, kand foraarsagis.

Art. 25: Og som den, der Vexelbrevet udgivet haver, og den, som det accepteret haver, ere saa hart forpligtede, da bør og den, som Vexelbrevet først haver annammet, at være forbunden Værdien at betale til den, som Vexelbrevet udgivet haver, om

21.[1])

Hvo Giæld hafver at kræfve efter død Mand, oc hafver icke Haandskrift, Contract eller Pant paa Gielden, hand skal ved sig self eller sit[2]) visse Bud angifve det i Sterfboen inden tredivende Dag om hand er i samme By: *End er hand uden By oc i Riget, giøre det inden otte Uger;*[3]) End er hand uden Riget, giøre det inden Aar oc Dag. Huad Creditores angaar som Haandskrifter[4]) eller Pantebrefve hafver, da naar Nogen ved Døden afgaar som saadanne Brefue udgifvet hafver, maa dens Arfvinger eller deris Formyndere lade til *Byting oc Raadstue i Kiøbstæderne sampt ved Kirken paa Landet*[5]) forkynde dens dødelig Afgang oc Creditores advare, at de deris Fodringer i Sterfboen indgifver inden Aar oc Dag efter Forkyndelsen, om de ere i Riget, eller om de uden Riget ere, otte Uger efter at de i Riget ere indkommen, forsømmer Creditorerne det, da hafver de tabt deris Rett til Sterfboen oc Arfvingerne. Hafve Creditores Forlofvere, oc de acter nogen Tiid at søge Betalning hos dennem, da bør de iligemaade inden samme Tiid efter Forkyndelsen dennem advare om huis Forløttningsbrefve de af dennem hafver. Dog bør alt dette at skee paa Debitorernis oc Forlofvernis egen Bekostning.

22.[6])

Ville rette Arfvinger som ere tilstæde, oc ere myndige,

---

ikke anderledis aftalt bliver, under lige Ret og Punctualitet, som her nu er mældet.
Art. 26: Og skulle saadanne Processer strax til Ende føris, med mindre andre Creditorer concurrere med den, som Betaling for Vexelen søger, og da inden Aar og Dag Ufejlbarligen til Ende bringis.

[1]) Art. 21 svarer til N. L. 5—13—27.

[2]) N. K. P. har oprindelig havt „ved sit“.

[3]) N. L.: End er hand uden Byen og i Lavdømmet otte Uger: Er hand uden Lavdømmet, tre Maaneder, undtagen Nordland og Findemarken sex Maaneder.

[4]) N. L. tilføier: og Vexelbreve,

[5]) I N. K. P. ere Ordene „sampt ved Kirken paa Landet“ tilføiet med anden Haand.
N. L.: alle Lavtinge og de Rettertinge, som Lavtingsret have,

[6]) Art. 22 svarer til N. L. 5—13—28.

fragaa Arf oc Gield, da skulle de sige sig derfra *til det første Ting i Kiøbstæderne, eller første Forsamling paa Hestegaarden*[1]) paa Landet, som holdis fiorten Dage efter den Afgangnis Død oc Boens Forseigling.[2]) Men ere *de*[3]) icke tilstæde, da hafve de Tiid at blifve ved eller fragaa Arf oc Gield, indtil det dem af Øfrigheden blifver tilkiende gifvet at Arfven falden er.

23.[4])

Tager Ingen ved Arf oc Gield, da skulle de som Arfven fragaar, om de ere saa nær tilstæde eller deris Værger eller næste Frender eller de som i Huuset ere, gifve Øfrigheden det strax tilkiende som med Beseigling, Registeering oc Vurdeering sig saaledis skal forholde som tilforn sagt er om Arf i det andet Capittel, saavelsom forordne god Tilsiun i Huuset at intet af Godset blifver forkommet eller forderfvet; oc skal samme Tilsiuns-Folk være tilladt til daglig Brug oc Ophold Kost oc Øll oc nødvendig Boeskab ubeseiglet til Nytte at hafve oc bruge, dog at det rictig registeeret oc vurdeeret er.

24.[5])

Dernest skal Øfrigheden forordne en viss Dag oc Tiid, oc det *til Byting oc Raadstue i Kiøbstæderne sampt*[6]) ved Kirken paa Landet lade forkynde paa Boens Bekostning, at Creditorerne i Sterfboen betimmeligen oc bequemmeligen kunde møde.

25.[7])

Saa skal Øfrigheden ved Rettens Middel eller andre dertil forordnede gode Mænd liquideere Boens Midler oc den bort-

---

[1]) N. L.: i Kiøbstæderne til det første Ting, og til den første Forsamling ved Kirkegaardene

[2]) N. L. tilføier: dog at Sorenskriveren paa Landet efter Advarsel paa Kirkegaardene er der tilstæde og med tvende af de beste Sognemænd give under deris Hænder hvad passeret er;

[3]) N. L.: Arvingerne

[4]) **Art.** 23 svarer til N. L. 5—13—29.

[5]) **Art.** 24 svarer til N. L. 5—13—30.

[6]) I N. K. P. ere Ordene „sampt ved Kirken paa Landet“ tilføiet med anden Haand.
N. L.: paa Byetinget i Kiøbstæderne og

[7]) **Art.** 25 svarer til N. L. 5—13—31.

skyldige Gield, oc giøre Ofverslag huad en huer Creditor for sin Fodring kand bekomme. Siden skulle de giøre Lodseddeler oc en huer Creditor som Lodden hannem tilfalder, tage sin Betaling i huis hannem lyster, dog huo som i Løsøre begynder at tage skal blifve derved saa længe de tilstrecker: Iligemaade huo i Jordegods søger Betaling, blifve derved imen tilrecker; tage sig oc paa et Stæd oc samlet der som hand begyndte, oc ey springe fra et Stæd til et andet, imen der er Noget imellem.

26. [1])

Falder der nogen Tvistighed imellem Parterne, da skal de som denne Handel forrette derpaa kiende som de vil ansvare.

27. [2])

Oc skal Rettens Middel eller de gode Mænd som denne Handling forestaar, gifve en huer af Creditorerne som det begierer for billig Betaling under deris Hænder oc Seigl beskrefvet en Gienpart af Boens Midler, Taxt, Liquidation, oc huad en huer Creditor til Udleg bekommet hafver.

28. [3])

Blifver Nogen ude i huad Forskrifning hand oc hafver, med mindre hand enten Pant hafuer oc derved vil forblifve indtil hand efter Pantebrefvet blifver udløst, eller oc hand hafver Forlofver oc vil blifve ved hannem, oc ey i Boen søge sin Betaling, da skal hans Andeel effter Loden af Rettens Middel under en god Mands Tilsiun hannem afsettis, oc Aar oc Dag, dog paa *Creditorens* [4]) Eventyr, forblifve, med mindre den som det annammet hafver i dets Forværring eller Forliis er Aarsag, vil Creditoren det effter Aar oc Dag ey annamme, da er det Kongen hiemfalden.

---

[1]) **Art.** 26 svarer til N. L. 5—13—32.
[2]) **Art.** 27 svarer til N. L. 5—13—33.
[3]) **Art.** 28 svarer til N. L. 5—13—34.
[4]) N. L.: Creditorernis

29. [1])

Hafver den Afdøde haft noget af Kongens Indkomster eller Midler under Hænder, oc derfor bør at giøre Regnskab, eller været Værge for V-myndige, Skolis eller Fattigis Forstander eller Kirkeværge, da skal den Gjeld som hand i saa Maade skyldig befindis først af Boens Midler udgiøres uden nogen Afkortning; dernest bør Huusleye, *Landgilde,* [2]) Skatt, Forstreckning til Bøndernis Aflings Fortsettelse, Aabudsfald, saa oc et Aars Tienistefolkis Løn, betalis. Men huis nogen Foged eller den som Kongens Skatter skal opbærge lader staa nogen Kongens Skatter ofver et halft Aar i det længste, da kand hand derfor icke hafve nogen Prioritet enten hos *Husbond* [3]) eller Proprietarium.

30. [4])

Derefter skal i Act tagis rictige Gieldsbrefve, [5]) oc ofver den Afdøde imen hand lefvede louglig forhuerfvede Domme eller forkyndte Maning, oc omsider huis efter Regnskaber oc uden Haandskrifter eller Domme fodris.

31. [6])

Ingen Indførsel eller Udlæg maa skee i saadan Boe, førend Creditorerne til Boen ere kaldede, oc Liquidation skeedt saaledis som sagt er, om mand endskiønt enten for eller efter den Afgangnis Død Dom til Betaling forhuerfvet hafver.

32. [7])

Det skal en huer som formedelst stor Gield oc hans Indkomstis Ringhed icke kand aarligen udreede den tilbørlig Rente som hand sine Creditorer skyldig er, oc hand dog i Tiide imen hand hafver Midler vil rette for sig, være tilladt at opbyde sit Gods til Creditorerne, dog at der icke et be-

---

[1]) **Art.** 29 svarer til N. L. 5—15—35. Kfr. Pag. 297 i Noten nederst.
[2]) N. L.: Landskyld,
[3]) N. L.: Bonden,
[4]) **Art.** 30 svarer til N. L. 5—13—36.
[5]) N. L. tilføier: og Vexelbreve,
[6]) **Art.** 31 svarer til N. L. 5—13—37.
[7]) **Art.** 32 svarer til N. L. 5—13—38.

dragelig Forsæt med underløber; saa skal hand oc hafve Beviis fra Kongens Rente-Cammer at Kongen hos den Opbydende Intet hafuer at fodre som Opbuddet kand forhindre.

33.[1]

Den som opbiuder skal leveere *Amptmanden ofver det Ampt som hand i-boer,*[2] en rictig Fortegnelse paa sine Creditorer; dernest Registeering ved Tall, Maade, Vect oc Værd af alle sine Løsøre, være sig tilstaaende Gield oc alt andet Boeskab, huad Nafn det oc hafve kand: Derforuden en rictig Jordebog paa Eyendom, Arf, Gafve, Kiøb, Pant oc Indførsels-Gods, oc all anden sin Rettighed: Oc skal hand dette ærligen angifve under sin Haand oc Seigl, saa fremt hand icke vil svare sine Creditorer med rede Penge efter sin Forskrifvelse.

34.[3]

Derefter skal *Amptmanden lade*[4] saadan Opbiudelse til Tinge *eller Raadstue*[5] forkynde, oc tvende vederhæftige gode Mænd, som af den Opbydende udnefnis, skriftligen forordne, som skulle sex Vger[6] derefter lougligen til en viss Sted oc Dag for sig indstefne alle Creditorerne saa betimmeligen at de bequemmelig kunde møde, oc da sex Uger dereffter det angifne Gods oc Løsøre sette oc taxeere, som de ville være gestendige, saa oc det med Gielden liquidere.

35.[7]

Naar det er skeed, da skal der giøris Lodseddeler, oc Alting saaledis forrettis som tilforn sagt er om Arf oc Gields Fragaaelse: Dog huis Nogens Andeel afsettis, da blifver den under den Opbydendis Tilsiun.

---

1) **Art.** 33 svarer til N. L. 5—13—39.
2) N. L.: Lavmændene, eller dem, som Lavtingsret have, i det Lavtings District, eller Bye, som hand er boesat udi,
3) **Art.** 34 svarer til N. L. 5—13—40.
4) N. L.: Lavmændene, eller de, som Lavtingsret have,
5) udeladt i N. L.
6) N. L.: ved sex Uger
7) **Art.** 35 svarer til N. L. 5—13—41.

36.[1])

Blifver Noget til-ofvers af Godset, naar alle Creditorerne hafver faaet fuldkommen Udlæg for deris Fodringer, da kommer det den Opbydende til Gode: Men huis det icke kand tilstrecke, saa at Creditorerne icke naaer deris fulde Betaling, da blifver den Opbiudende fremdeelis skyldig til en huer Creditor huis dennem paa deris Fodring resteerer ubetaldt, oc hand plictig er dem at betale efter sin Forskrifning eller liide Fengsel.

37.[2])

Den Omkostning som gaar paa Opbuddet, bør ey forlods udtagis; men naar Creditorerne for deris Fodringer ere fornøyede bør den Opbiudende den at betale af huis hand hafver til-ofvers, eller hafve det i deris Minde.

38.[3])

Vdi Opbud oc udi Arfs oc Gields Fragaaelse, bør Pante-, Kiøbe- oc Mageskifte-Brefve, som kunde være udgifne, baade af Creditore oc Debitore ved høyeste Eed bekræftis, at der ingen Bedragelighed er under: Oc skulle ingen Afhændelser som skeed er ved Gafve, Kiøb, eller i andre Maade imellem Ectefolck, Forældre, Børn eller Arfvinger, komme Creditorerne til Præiuditz eller Skade, naar de befindis at være skeet efterat Debitores var i den Tilstand oc saa hart med Gield beladen, at de deris Gield icke kunde betale, huilket oc med Eed skal bekræftis.

39.[4])

Huo Gield vil kræfve, synderlig efter død Mand, bør sin Kraf beviise enten med rictig Haandskrifft eller anden nøyactig Beviis.

40.[5])

Rette Kiøbmands-Bøger imod Kiøbmænd blifver i deris

---

[1]) **Art.** 36 svarer til N. L. 5—13—42.
[2]) **Art.** 37 svarer til N. L. 5—13—43.
[3]) **Art.** 38 svarer til N. L. 5—13—44.
[4]) **Art.** 39 svarer til N. L. 5—13—45.
[5]) **Art.** 40 svarer til N. L. 5—13—46.

Værd saaviit en huer Steds Borgemestere oc Raad eller Ofverkiøbmænd dem at gotgiøris billigen kunde kiende oc dømme.

41.[1])

Huilken Kiøbmand, Kremmer, Viinhandler eller Anden som handler i Gros med Viin, Humle, Salt, Fisk oc Sild, Hør oc Hamp, Tømmer, Kalck, Steen, Jern oc desliige Vare, oc dem udborger til Nogen, skal enten tage Seddel eller Beviis ved Dag oc Datum af den som hand sine Vare betroer, eller oc lade hannem skrifve sin Haand under Regnskabet i Bogen, oc inden to Aars Udgang i det lengste giøre Afregning med hannem, saa at Skyldeneren enten *det*[2]) ofverleveerede Regnskab, eller i Bogen underskrifver. Vil Skyldeneren huerken Deel giøre, oc Kiøbmanden giør beviisligt, at hand hafver ofverlefueret Regnskab oc begiert Afregning oc Rictighed med hannem som hand ey hafver kundet naaedt, da bør Skyldeneren betale Kiøbmanden efter hans Bog oc ofverlefveret Regnskab.

42.[3])

Viintappere, Bryggere, Bagere, Slactere, Vrtekremmere, oc alle som i Tønder oc Skepper, Potter *oc Staabe, Lod*[4]) oc Quintin udborge deris Vare; item alle Haandvercks-Folck, skulle paa deris udborgede drickende eller ædendis Vare eller giorte Arbeid lefvere Skyldeneren Regnskab, oc inden Aar oc Dag Rictighed giøre med hannem: Vil Skyldeneren icke til Rictighed med dem, oc det giøris beviisligt at hand derom er anmodet, betale efter Bog eller Karvestock som Creditor fremviiser.

43.[5])

Kiøbmænd som handle med Bønder skulle holde en sær rictig Bog paa huis de handle med dem, oc strax derudi indføre huis dem betrois, oc derforuden indskrifve det i en anden Bog, som Bonden bør altiid at hafve med sig, naar hand

---

[1]) Art. 41 svarer til N. L. 5—13—47.
[2]) udeladt i N. L.
[3]) Art. 42 svarer til N. L. 5—13—48.
[4]) N. L.: og Kander, Lod
[5]) Art. 43 svarer til N. L. 5—13—49.

Noget vil borge, eller betaler Noget af det som hand borget hafver, at det oc i samme Bog blifver af Kiøbmanden indskrefvet; huilken Bondens Bog skal rictig komme ofvereens med Kiøbmandens Bog, saa fremt hand Noget hos Bonden vil søge; *oc skal*[1]) de som hafve Handel med *Bonden*[2]) om Tømmer oc Trælast, oc derpaa forstrecke hannem Penge eller Vare, inden tre Aars Tiid giøre deris Regnskab klar med hannem; mens de som ellers borge Bonden Noget af deris Bod eller Kram, eller desliige, omskønt dennem Tiære eller andre Vare af hannem igien ere belofvede, skulle huert Aar slutte rictig Afregning med hannem. Huis imod noget af dette skeer, da skal Creditorens Kraf være mactisløs,[3]) med mindre hand beviiser at hand det lougligen søgt hafver,[4]) oc Bonden sig ey dertil hafver villet hos hannem indstille. *Saa skal oc forholdis med en huer Husbonds Bønder, naar de yder nogen Landskyld, at det i Bondens Bog blifver afskrefvet, oc siden forholdi efte den 46 Artikel, som herefter følger.*[5])

44.[6])

Kiøbmænds-Bøger skulle ey mod Bønder ansees, med mindre anden Beviis derhos findis.

45.[7])

K. B. 21. *Forviiser mand sin Creditor til en Anden som hannem skal betale, oc hand tager ved den Anden for sin Giæld, oc er med hannem fornøyet, da blifver Debitoren for samme Gield krafvisløs.*

46.[8])

Alle Bønder som i et *Sogn eller*[9]) Tinglaug boesiddende

---

[1]) N. L.: Skulle
[2]) N. L.: Bønder
[3]) I N. K. P. har oprindelig staaet „mactisløs oc forbrudte".
[4]) I N. K. P. har oprindelig staaet „han det nogle Gange lougligen søgt hafver"
[5]) udeladt i N. L. Kfr. dog N. L. 3—14—16 i. f.
[6]) Art. 44 svarer til N. L. 5—13—50.
[7]) Art. 45 udeladt i N. L.
[8]) Art. 46 svarer til N. L. 5—13—51.
[9]) udeladt i N. L.

ere, oc nogen Restantz *paa Skatter eller desliige*[1]) skyldige ere, skulle huer Aar en Gang lougligen indstefnis, saa de kunde viide at møde, oc da skulle de i et Tingsvidne alle samptligen indføris, huor viit en huer af slig Restantz[2]) vedgaaer, eller hannem strax ofverbeviisis, om hand det fragaaer, oc skal Bonden derefter oc icke viidere være *forplictet*[3]) at suare oc betale, paa det en huer aarligen kand viide huad hand med Rette skyldig blifver.

47.[4])

Huo som setter sig i større Gield end hand kand betale, eller selger, gifver, pantsetter eller i andre Maader suigactedeligen afhænder sit Gods til Nogen, huem det oc være kand, til at besvige sine Creditorer deris Betaling fra, eller oc sit Bref oc Segl paa Ære med Betaling eller Maning icke effterkommer, oc det lougligen beviisis oc derpaa stefnis enten af Creditoren self eller af Forlofveren som hafver maatt betalt for Skyldeneren, da skal der strax uden viidere Ophold gifvis Dom paa Skyldenerens Frelse oc til Fengsel.

48.[5])

Er nogen fattig Mand som hafver mist sit Gods af Ildebrand til Søes, eller af anden Vaade, nogen Mand Gield skyldig, oc kræfvis derfor; da skal hand med sin Eed forplicte sig at betale samme Gield efterhaanden, naar Gud vil gifve hannem Efne dertil, oc da nyder hand Dag, om hand icke tilforn er kiendt at omgaais med Løgn. Men kræfvis nogen Gield, som icke er slig Tilfald paakommen, da gaais derom som tilforn om Execution sagt er. K. B. 5.

49.[6])

Ingen er plictig til at betale huis hand i Dobbel taber, oc der skyldig blifver. *Det samme er oc om Nogen vedder tilsammen.*[7]) K. B. 28.

---

[1]) N. L.: eller anden Gield,
[2]) N. L. tilføier: eller Gield,
[3]) N. L.: pligtig
[4]) **Art.** 47 svarer til N. L. 5—13—52.
[5]) **Art.** 48 udeladt i N. L.
[6]) **Art.** 49 svarer til N. L. 5—13—53.
[7]) Ordene „det samme er oc om Nogen vedder tilsammen“ er i N. K. P. tilføiet med anden Haand, i N. L. udeladte.

50.[1])

Naar Noget betalis paa en Haandskrift eller Contract, enten af Hofvedstoelen eller Rente, eller oc den gandske afbetalis eller efterkommis, da skal Creditor oc den der samme Haandskrift eller Contract med Rette i Hænde hafver, det paa Brefvene self afskrifve, eller nøyactig Quitance derpaa gifve. Findes siden efter hans Død, som saadanne Brefve med Rette i Hænde hafde, Noget at være afskrefvet, som hans Haand icke er under, eller hans Quitance fremviisis paa, da bør det ingen Mact at hafve.

---

[1]) **Art.** 50 svarer til N. L. 5—13—54.

Stormæctigste Konge, Allernaadigste Herre,

Efter Eders Kongelige Majestets Allernaadigste Befalning er denne femte Bog af den Norske Loug efter ringe Skøn oc Forefindelse saaledis som herofven staaer allerunderdanigst forfattet af

Eders Kongelige Majestets

allerunderdanigste troe Tienere

Stochfleth. Jens Rosenheim.

Laurids Christensen. Jens Hoppener.

Den siette Bog.

Om Misgierninger.

Det første Capittel.[1]

Om vildfarende Lære, Guds Bespottelse oc Troldom.

1.[2]

Ingen, ihuo det oc være kand, som ofverbeviisis at være affalden til den papistiske Religion, maa tage nogen Arf, men den skal være forfalden til hans neste Slect oc Arfvinger. Men hafver hand arfvet førend hand forandrer sin Religion, da beholder hand Arfven, dog skal hand icke maa boe i Kongens *Riige.*[3]

2.[4]

Findis Nogen paa jesuitiske Steder at hafve ganget i Skole eller studeret, da skal den icke til noget Kald, enten i Skolerne eller Kirkerne, betrois.

3.[5]

Muncke, Jesuiter oc desliige papistiske geistlige Personer, maa under deris Liifs Fortabelse icke her i Kongens Riger oc Lande lade sig finde eller opholde. Huo viidende saadanne Personer huuser oc herberger, eller steder dennem Plads til

---

[1] **Kap.** 1 svarer til N. L. Kap. 1.
[2] **Art.** 1 svarer til N. L. 6—1—1.
[3] N. K. P. synes oprindelig at have havt „Riiger", der er rettet til „Riige".
N. L.: Riger.
[4] **Art.** 2 svarer til N. L. 6—1—2.
[5] **Art.** 3 svarer til N. L. 6—1—3.

deris romerske Ceremonier at fulddrifve, straffis som de der huuser Fredløse.

4.[1])

I lige Maade skulle under samme Straff alle andre særlige Samquem til nogen anden Religions Øfvelse eller Prædicken, end den som i den anden Bog ommeldt er, være afskaffede.

5.[2])

Dog er icke formeent fremmede Herrers Gesandter eller Ministri, som sig ved Kongens Hoff opholder eller residerer, oc ere af anden Religion, at de io for dennem oc deris egne Tienere i deris Huuse deris Religions Øfvelse oc huis tilhører, maa bruge, dog at ingen Prædiken holdis, uden paa deris eget Spraag; men uden deris Logementer oc Huuse, eller for Andre, end de fremmede Ministri oc deris egne Tiennere, maa deris Præster huerken prædike eller *Sacramenter*[3]) uddeele, eller nogen anden saadan Guds Tieniste sig understaa at forrette, meget mindre af Præster eller andre Tiennere, til disse Rigers oc Landis Religions Foract, noget Forargeligt foretagis. Skeer noget af Sligt, oc det icke af den fremmede Ministro blifver tilbørligen straffet oc raadt Boed paa, da viide sig det self, om Kongen ved andre Middel skulde foraarsagis sin Lougs Lydighed oc Observantz, som andre Potentater i deris Lande i lige Tilfælde bruger, at erholde oc bevare: Oc forbydis alvorligen *alle oc en huer*[4]) som icke er nogen fremmet Ministri egen Betiente, *at bruge*[5]) denne Frihed i deris Huuse eller udenfor *at bruge*[6]) eller søge nogen fremmet Religions Øfvelse, om de endskønt ere af samme Religion, oc allermest de som ere af disse Rigers oc Landis Religion, at de, af huad Prætext det være kunde, icke skulle lade sig finde paa de Stæder, huor oc naar saadan fremmet Religions Øfvelse forrettis under den Straff som Kongens Lougs modvillige Foractere fortienner.

---

1) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—1—4.
2) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—1—5.
3) N. L.: Sacramenterne
4) N. L.: at ingen,
5) N. L.: maa bruge
6) N. L.: bruge,

6.[1])

Kongens *Befalingsmænd skulle*[2]) icke forsømme, huor nogen fremmed Minister som anden Religion bruger sig opholder, *dem*[3]) paa beste Maneer at informeere, at Ingen med nogen U-videnskab skulle hafve Aarsag sig at undskylde.

7.[4])

Hvem som ofverbeviisis at hafve lasted Gud, eller bespottet hans hellige Nafn, Ord oc Sacramenter, hannem skal Tungen lefuendis af hans Mund udskiæris, dernest hans Hofvid afslaais, oc tilliige med Tungen settis paa en Stage.

8.[5])

Hafver Nogen sin Haand til nogen saadan Guds Foract brugt, da bør den oc af hannem lefvendis afhuggis oc hos Hofvedet paa Stagen *settis*.[6])

9.[7])

Befindis nogen Troldmand eller Troldquinde at hafve forsoeret Gud oc sin hellige Daab oc Christendom, oc hengifvet sig til Diefvelen, den bør lefvendis at kastis paa Ilden oc opbrendis.

10.[8])

Hvo som bruger nogen galne indbildede Konster, med Forsett at ville forgiøre oc skade en Anden, hafve sin Hofvedlod forbrudt, oc er det Mands-Person, da straffis hand med Jern oc Arbeid paa Bremerholm eller andet saadant Sted sin Liifs-Tiid; er det Quindis-Person, straffis i lige Maade i Spindehuuset.

---

[1]) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—1—6.
[2]) N. L.: Ceremonimester skal
[3]) N. L.: hannem
[4]) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—1—7.
[5]) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—1—8.
[6]) N. L.: fæstis.
[7]) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—1—9.
[8]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—1—10.

11.[1])

End bryde de ud, eller bortløber, straffis paa deris Liif, om de kand antreffis.

12.[2])

Dersom Nogen befindis med Signen, Manen, Maalen, Igienviisning, visse Dagis Udvælelse, Characterers Misbrug, at omgaais, oc i saadan mistænckte Kunster kyndig oc forfaren at være, oc dem øfve oc bruge, da skulle de hafve forbrudt deris Boislod, oc rømme Kongens Riger oc Lande.

13.[3])

Huo[4]) som er saadanne Folckis Medviidere, oc deris Raad oc Kunster til sig eller Andre bruger eller bruge lader, *de*[5]) skulle første Gang staa aabenbare Skrifte, oc gifve til neste Hospital to tusinde Lod Sølf, om de Middel dertil hafver; ellers efter deris yderste Formue. Befindis Nogen anden Gang i samme Forseelse, da straffis den ligesom de der saadan Ugudelighed oc Daarskab øfve.

Det andet Capittel.[6])

Om Sværen oc Banden.

1.[7])

Hvo som lætfærdeligen svær oc bander, oc saaledis misbruger Guds Nafn, skal actis som den der icke far med Sandhed, oc som icke staar til troendis uden Sværen.

2.[8])

Befindis Nogen i Kiøbstederne modvilligen oc fortrædeligen i saadan Guds Fortørnelse, efter Præstens oc *Medhiel-*

---

[1]) **Art.** 11 svarer til N. L. 6—1—11.
[2]) **Art.** 12 svarer til N. L. 6—1—12.
[3]) **Art.** 13 svarer til N. L. 6—1—13.
[4]) N. L.: De,
[5]) udeladt i N. L.
[6]) **Kap.** 2 svarer til N. L. Kap. 2.
[7]) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—2—1.
[8]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—2—2.

perens[1]) Paamindelse at fremture, da skulle de icke maa forfremmis til nogen Bestilling i Byen, som de kunde hafve Ære oc Gafn af; oc saa fremt de formeener sig formegit med Byens Tynge, Skatt eller Paaleg at besværis, da skulle de icke derofver maa klage, med mindre de af deris *Siælesørgere*,[2]) Naboer oc Gienboer, Skudsmaal oc Vidnesbyrd bekomme, sig at hafve bedrit. Kand samme Straf icke hielpe, da skulle de paa det sidste Slett af Byen forviisis. Oc til dis meere Afskye, skulle *Borgemestere*[3]) oc Raad i Kiøbstederne lade sette Gabestocke paa Torfvene, oc nogle andre Stæder, huorudi Byesvennene skulle være strengeligen befalede at sette dennem som offentlig med Sværen oc Banden lader sig høre; oc den som saaledis vorder indsatt, bør gifve *Byesvenne*[4]) fire Skilling førend hand igien udladis.

3.[5])

Paa *Landsbyerne*[6]) bør *Kongens Foged*[7]) saadanne lætfærdige Folck, naar de efter Præstens oc Medhielpernis alvorlige Advarsel icke vil bedre sig, sette i Fengsel paa Vand oc Brød i nogle Dage.

4.[8])

Oc skulle Husbond oc Hustru icke alleene holde sig self fra Suæren oc Banden, mens end oc deris Børn, Folk oc Tyende, saa oc hafve Mact til i deris Huuse at sette Straff med Penge eller anden Huusstraff, paa dem som herimod giøre.

5.[9])

Huis Præster eller andre Geistlige som bør deris Meenighed[10]) med gott Exempel at foregaa, befindis self at gifve

---

1) N. L.: Medhielpernis
2) N. L.: Siælesørger,
3) N. L.: Borgemester
4) N. L.: Byesvennen
5) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—2—3.
6) N. L.: Landet
7) N. L.: Herskabet
8) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—2—4.
9) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—2—5.
10) N. L. tilføier: eller Underhavende,

Forargelse med Sværen *oc Banden,*[1]) oc icke holder deris Hustruer, Børn oc Tyende derfra, da *skulle de vedbørlig høy Straff*[2]) være undergifven.

Det tredie Capittel.[3])

Om Hellig-Brøde.

1.[4])

Hvo som icke holder Søndage oc andre paabudne Hellig- oc Bededage hellige, oc icke findis i Kirken naar Guds Tieniste samme Tiider forrettis, *uden louglig Forfald,*[5]) skal bøde huer Gang for Hellig-Brøde tre Lod Sølf; oc skal en huer søge sin egen Sogne Kircke som hand hører til, oc der bruge Sacramenterne, saa oc gifve der sin Rettighed som Kirken oc *Kirketienere*[6]) tilkommer; oc maa Ingen paa *Landsbyen*[7]) legge Bønderne fra eet Sogn til et andet.

2.[8])

Øfrigheden skal tilholde deris Underhafvende, oc Husbonderne deris Tyende oc Tienere, at komme til Kirken[9]) oc dem ingenlunde derfra forholde.

3.[10])

Hvo som arbeider under Prædiken, skal første Gang straffis paa to Lod Sølf.

4.[11])

Huis ellers paa Søndage eller hellige Dage effter Middag med modvillig Arbeid sig tildrager, det straffis af Øfrigheden i lige Maade; dog skal hermed være undtagen huis af stor

---

[1]) udeladt i N. L.
[2]) N. L.: bør de dobbel Straf at
[3]) Kap. 3 svarer til N. L. Kap. 3.
[4]) Art. 1 svarer til N. L. 6—3—1.
[5]) udeladt i N. L.
[6]) N. L.: Kirketienerne
[7]) N. L.: Landet
[8]) Art. 2 svarer til N. L. 6—3—2.
[9]) N. L.: Kirke,
[10]) Art. 3 svarer til N. L. 6—3—3.
[11]) Art. 4 svarer til N. L. 6—3—4.

oc u-omgængelig Fornødenhed, særdeelis naar Prædiken er endt, oc sin Næste, sig eller sine særdeelis at hielpe oc redde, sig kand tildrage, saaviit Guds Ord tilstæder, oc en huer med en christen Samvittighed kand viide sig at befrii.

5.[1])

De Kiøbstæder som ere luckte, skulle icke før Høymesse er ude, lade Porterne aabne: Hafver Nogen Ærinde som icke liider Ophold, da ansige det hos Øfrigheden, oc med deris Bevilling udladis; men Præster som skulle reyse til eller fra deris Sogner, uden Byen liggendis, item Prousterne som ville besøge *deris Proustier i Landsbykirker,*[2]) item uden *Byen*[3]) boendis Folck, som hafver deris Sognekirker i Byen, skulle uforhindret uden nogen anden Bevilling ladis igiennem Porterne. Saa skal det ey heller være forbudet at huis Quæg som gaaer paa Græs uden Byen om Sommeren, maa jo udladis oc indladis igiennem Porterne paa sædvanlige Tiider.

6.[4])

Kongens Befalningsmænd oc huer Øfrighed[5]) skulle icke alleene her ofver med all Fliid holde, men oc Bønderne oc deris Børn oc Tyende paa hellige Dage med Fordringskab oc alt andet Arbeide, huad det oc være kand, aldeelis forskaane, med mindre saadan v-omgængelig Fornødenhed, dog Guds Tieniste uforsømmet, indfalder, som gandske ingen Forhaling kand liide.[6])

---

[1]) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—3—5.
[2]) N. L.: Kirkerne udi deris Provstier;
[3]) N. L.: Bye
[4]) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—3—6.
[5]) N. L. tilføier: og Herskab
[6]) N. L. tilføier: Hvorimod Forældrene og Husbonderne skulle lade deris Børn og unge Folk hver Helligdag ikke allene komme til Prædiken, men og efter Prædiken forblive i Kirken der at høre og lære deris Børnelærdoms Forklaring, og anden gudelig Lærdom og Sang at øve, med mindre de saa smaa ere, og Vejen saa lang og farlig, at det ikke skee kand; Ti da skulle de dem paa et belejligt Stæd i hvert Bøjgdelav forsamle, saa vit mueligt er, og dem af Dægnen, eller Substituten, der lade undervise.

7.[1])

Hvo som Øll i Kiøbstæderne om hellige Dage til Kroehuus fører, eller nogen Kram oc Vercksted aabner, eller nogen Vare eller andet paa offentlig Stæd fall holder, førend Afftensang er ude, oc paa ordinarie Bededage førend Høymesse er ude, skal hafve forbrudt det som hand hafver med at fare til de Fattige. Huo Noget behøfver, søge sig det i Huusene hos dem som det fall hafver.

8.[2])

Huo som *omløber med nogen Drick at fall-holde oc udtappe*[3]) paa nogen Søndag eller hellig Dag førend Aftensang er endt, uden alleeniste til Siuge, om de det ere begierendis, skal hafve forbrudt huis hand hafver med at fare; oc den som Dricken kiøber, straffis af *Øfrigheden*[4]) paa to Lod Sølf; oc huilken Øfrighed som seer dermed igiennem Fingre, bøde fire Lod Sølf til Kongen.

9.[5])

Huo som paa *offentlig paabudne*[6]) Bededage udtapper eller udtappe lader til Ofverflød oc W-maadelighed nogen Drick, skulle derfor tiltalis oc enten staa aabenbare Skrifte, eller straffis paa deris Formue, til næste Hospital, eller paa Kroppen til Vand oc Brød, om til anden Straff icke er Formue. Iligemaade straffis de som med Fylderie sig paa samme Dage lader finde.

10.[7])

Befindis Ungdommen paa Kirckegaardene med Leegen *oc*[8]) Stiimen, eller anden Uskickelighed, naar Guds Tieniste i Kircken forrettis, at vanhellige Tienisten, da skal de som dertil hafver Tilsiun, hafve Mact til at straffe de Smaa derfor

---

[1]) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—3—7.
[2]) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—3—8.
[3]) N. L.: nogen Drik fal holder, eller udtapper,
[4]) N. L.: sin Øvrighed
[5]) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—3—9.
[6]) udeladt i N. L.
[7]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—3—10.
[8]) udeladt i N. L.

med Riis eller Pisk; oc de Store med Gabestocken; oc huis de Store setter sig til Modstand derimod, hafve Skade for Hiemgield om dem Noget derofver vederfaris; oc skulle Forælderne eller Husbonderne, ihuo de ere, naar det vorder dennem tilkiende-gifvet, entholde deris Børn oc Folk fra saadan U-skickelighed, med mindre de self ville straffis derfor som for Hellig-Brøde, oc med anden Brøde til de Fattige.

11.[1])

All lettfærdig oc forargelig Leegen om Juel eller andre Tiider, oc Fastelaufns-Løben, forbydis strengeligen, oc bør alvorligen straffis.

Det fierde Capittel.[2])

Om Forgribelse imod Kongens Høyhed, eller Crimine Majestatis.

1.[3])

Hvo som laster Kongen eller Dronningen til Beskæmmelse, eller deris oc deris Børns Liif eftertracter, hafve forbrudt Ære, Liif oc Gods, den høyre Haand af hannem lefvendis afhuggis, Kroppen parteeris oc leggis paa Steyle oc Hiul, oc Hofvedet med Haanden settis paa en Stage. Vndkommer Misdæderen oc icke kand liide paa Lægemet, da bør Straffen at skee paa hans Billede oc Efterlignelse. Er Misdæderen af Adell eller høyere Stand, da skal hans Vaaben af Bødelen sønderbrydis, oc alle hans Liifs-Arfvinger miste deris Stand oc Stamme.

2.[4])

Huo som enten med Raad eller Daad lader sig finde at ville bringe nogen Forandring i Kongens absolut Arfve-Regiering, straffis paa lige Maade.

---

[1]) Art. 11 svarer til N. L. 6—3—11.
[2]) Kap. 4 svarer til N. L. Kap. 4.
[3]) Art. 1 svarer til N. L. 6—4—1.
[4]) Art. 2 svarer til N. L. 6—4—2.

3.[1])

Huo som giør noget Oprør, samler eller verfver Folck inden- eller uden-lands, giør Stempling enten med Indlændiske eller Udlændiske imod Kongen, eller Kongens offentlige Fiender enten med Raad eller Daad bistaar, være lige Straff undergifven.

4.[2])

Hvo som opbyder enten Land-Militien eller andre Kongens Rytter eller Fodfolk uden Kongens Befalning, hafve forbrudt Ære, eller Liif, eller Gods, efter Gierningens Beskaffenhed.

5.[3])

Kommer der Feide paa Riget eller Oprør, oc Kongen udbyder all Almuen til Landhielp, eller til Skibs, da, huo som hiemme sidder, oc er icke enten saa ung, eller saa gammel, eller saa svag oc vanfør, at hand Vaaben ey kand bære, hafve forbrudt sin Ære oc Boislod.

6.[4])

Huo som i Feide Tiid, u-nød oc utvungen tager Tieniste hos Fienden, oc tiener imod Kongen, eller gifver Fienden Anslag, eller forraader Kongens Undersaatter, deris Gods oc Formue, hafve forbrudt sit Liif oc Bois-Lod.

7.[5])

Huo som i Kongens Riger uden Kongens særlig Tilladelse, værber Soldater eller Baadsfolck, oc dem af Riget udfører, hafve forbrudt sit Liif, oc huis hand hafver med at fare.

8.[6])

Holder Nogen sine underhafvende Rytter eller Soldater, imod Kongens Villie, naar Kongen hafver befalet at aftacke dem, eller oc vil icke quitere sit Embede oc Bestilling naar Kongen befaler det, hafve forbrudt Ære oc Gods.

---

[1]) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—4—3.
[2]) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—4—4.
[3]) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—4—5.
[4]) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—4—6.
[5]) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—4—7.
[6]) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—4—8.

9.[1])

Taler Nogen ilde om Kongens Regiering, hafve forbrudt Ære oc Gods: Huis saadan Tale ocsaa hafver Udseende til Opsettelse imod Kongen, da er Lifvet ocsaa forbrudt.

10.[2])

Forfalsker Nogen Kongens Brefve, Haand oc Seigl, straffis paa Ære oc Gods.

11.[3])

Opbær Nogen meere Told eller Skatt, end som af Kongen paabuden er, straffis som hand vaar tagen *udi Tiufverie.*[4])

12.[5])

Befindis Nogen at forvende eller forøde Penge, Vare, Gevær eller Andet som til Kongens Tieniste oc Armeens Vnderholdning skulde anvendis, straffis paa Ære eller Gods efter Sagens Beskaffenhed.

13.[6])

Befindis Nogen at opsette sig eller at raade Andre til at opsette sig imod Kongens Befalinger eller Forordninger, naar de paa Tinge eller andensteds forkyndis, hafve forbrudt Ære, Liif oc Gods.

14.[7])

Hafver Nogen Kundskab om saadanne Forseelser, oc det icke strax aabenbarer, straffis som Medviidere, endog hand huerken i Raad eller Daad er med i *Gierningen,*[8]) saa som Forseelsen er til, paa Ære, eller Liif, eller Gods.

---

[1]) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—4—9.
[2]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—4—10.
[3]) **Art.** 11 svarer til N. L. 6—4—11.
[4]) N. L.: ved Tyvnet.
[5]) **Art.** 12 svarer til N. L. 6—4—12.
[6]) **Art.** 13 svarer til N. L. 6—4—13.
[7]) **Art.** 14 svarer til N. L. 6—4—14.
[8]) N. L. har „Gierninger", der formentlig er en Feil for „Gierningen", kfr. Danske Lovs 6—4—14.

15.[1])

Ofverfalder Nogen fremmede Gesandter eller Kongens høye Ministros oc Raad i deris Embede eller Bestillinger, straffis paa Liif, paa Ære eller Gods efter Gierningens Beskaffenhed, oc dens Stand som ofverfaldis.

16.[2])

Ofverfalder Nogen sin af Kongen forordnede Øfrighed i deris Embede, straffis paa Ære eller Bois-Lod efter Sagens Beskaffenhed.

17.[3])

Ofverfaldis Dommer eller andre Rettens Betiente med Hug oc Slaug, naar de sidder Kongens Rett, da er dermed forbrudt Liif oc Bois-Lod.

18.[4])

Undsiger Nogen Dommeren eller truer hannem med noget Gevær, eller gifver hannem v-bequems Ord for Retten, *betale*[5]) fyrretive Lod Sølf til Dommeren, oc hafve sin Bois-Lod til Kongen forbrudt, oc derforuden være mindre Mand, om Ordene ere Dommerens Ære oc Lempe fornær.

Det femte Capittel.[6])

Om Børns Forseelse imod Forældre; Item Husbondis oc Hustruis.

1.[7])

Findis Nogen at være sine Forældre ulydig, oc foracte deris christelige Formaninger til Guds Fryct, Ærlighed, Ædruhed, Fredsommelighed, Flittighed, Sparsommelighed oc desliige, oc det skielligen beviisis, *da maa de udelucke hannem fra Arf-*

[1]) **Art**. 15 svarer til N. L. 6—4—15.
[2]) **Art**. 16 svarer til N. L. 6—4—16.
[3]) **Art**. 17 svarer til N. L. 6—4—17.
[4]) **Art.** 18 svarer til N. L. 6—4—18.
[5]) N. L.: bøde
[6]) **Kap.** 5 svarer til N. L. Kap. 5.
[7]) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—5—1.

ven, dog saa, at Dommerne, om det paatalis, kunde skelligen kiende, at der er stor oc billig Aarsage til.[1])

2.[2])

Bander Nogen sine Forældre, eller dennem ubluelig tiltaler eller paataler paa Ære oc Lempe, miste Arf oc straffis med Jern oc Arbeid paa Bremmerholm, om det er Mands Person, eller i Spindehuuset om det er Quindfolck, deris Liifs Tiid.

3.[3])

Slaar Nogen sine Forældre, *eller med Forgift eller i andre Maader søger dennem at ombringe,*[4]) da er det halsløs Gierning.

4.[5])

Slaaer Hustru sin Husbond, oc giør hannem Skade, *da maa hun straffis med Fengsel oc Anholdelse.*[6])

5.[7])

Husbond maa refse sine Børn oc Tyende med Kiep eller *Pidske,*[8]) oc ey med Vaaben; mens giør hand dem Saar med Aad eller Æg, eller slaaer dennem Lemmer sønder, eller skader dem paa deris Helbred, da straffis hand saa som hand en Fremmet hafde giort Skade.

6.[9])

Den samme er oc Hustruens Rett ofver hendis Børn oc Tyende.

7.[10])

Handler nogen Husbond tyrannisk oc v-christelig med sin Hustru, oc det hannem skielligen ofverbeviisis, da straffis

---

[1]) N. L.: miste Arv efter dennem.
[2]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—5—2.
[3]) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—5—3.
[4]) udeladt i N. L.
[5]) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—5—4.
[6]) N. L.: da er det ligesom hun det mod en Fremmet giort hafde.
[7]) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—5—5.
[8]) N. L.: Vond,
[9]) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—5—6.
[10]) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—5—7.

hand med Bremmerholm, eller anden høy Straff efter hans Stand oc Vilckor.

8.[1])

Handler Hustruen u-christelig med sin Husbond, da straffis hun med Spindehuuset.

9.[2])

Ere Husbond oc Hustru lige skyldige til ond Forligelse imellem sig indbyrdis oc forargelig Lefnet, da bør de begge at straffis saaledis som sagt er.

10.[3])

Handler nogen Husbond ulougligen oc utilbørligen mod sine Tienere,[4]) da er det ligesom saadan Gierning skeede imod Fremmede, oc de hafve Mact til at søge deris Rett imod Husbonden som imod en Fremmet.

Det siette Capittel.[5])

Om Manddrab.

1.[6])

Huo som dræber Anden, oc det icke skeer af Vaade eller Nødverge, bøde Liif for Liif, oc enten hand udstaaer sin Straff, eller rømmer, saa hand ey kand opspørgis oc betrædis, oc *hand*[7]) dømmis fredløs, da skal hans Hofvedlod, undtagen *Jordegods,*[8]) være forbrudt, *Halfdeelen til Kongen, oc Halfdeelen til den Dræbtis Hustrue oc næste Arfvinger.*[9])

---

[1]) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—5—8.
[2]) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—5—9.
[3]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—5—10.
[4]) N. L.: med sine Tienere, eller Bønder,
[5]) **Kap.** 6 svarer til N. L. Kap. 6.
[6]) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—6—1.
[7]) udeladt i N. L.
[8]) N. L.: Jord,
[9]) N. L.: halfdeelen til den Dræbtis næste Arvinger og halfdeelen til hans Herskab.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 11 Januar 1684.

2.[1])

Ere de Fleere i Haandgierningen, oc hafver slaget, saaret eller skadet den Dræbte, da bør de Alle at miste deris Fred.

3.[2])

Den Dræbtis næste Arfvinger ere rette Efftermaals-mænd, som skulle Sagen forfølge; mens forsømmer de det, oc enten icke ville, eller oc icke kand udføre Sagen,[3]) eller oc ingen rett Eftermaalsmand *er,*[4]) *da er Kongens Foged forplictet til at udføre Sagen til Ende, oc tager da Kongen den heele Boislod.*[5])

4.[6])

Kongens Amptmand eller Foged skal forplictet være at lade rette ofver Manddraberens Hals, oc til sig annamme det som Kongen efter hannem er tilfalden. M. B. 15.

---

[1]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—6—2.
[2]) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—6—3.
[3]) N. L. tilføier: og deris Husbond ej heller vil sig Sagen antage,
[4]) N. L.: er til,
[5]) N. L.: da er Øvrigheden og Jorddrotten, paa hvis Grund Drabet skeet er, forpligtede til at udføre Sagen til Ende, og de tage Manddraberens halve Boeslod, som ellers Eftermaalsmanden tilkom.
[6]) Istedetfor **Art.** 4 (kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 11 Januar 1684) har N. L. fra danske Lov gjenoptaget Artt. 6—6—4, 5 og 6, der ere saalydende:
Art. 4: Manddraberens Husbond skal være forpligtet til, naar hand advaris, at lade gribe Manddraberen, dersom hand ikke paa Drabstædet blev paagreben, og efter Dommen lade rette over hans Hals, hvortil Kongens Amptmænd, eller andre, som paa Kongens Vegne noget have at befale, skal være hannem beforderlige.
Art. 5: Forsømmer Husbonden det, da skal det Kongens Amptmand, eller Foged, i hvis Ampt det er, tilkiendegivis, og hand skal forpligtet være at lade straffe Manddraberen, og Kongen tager hans halve Boeslod, som ellers var Manddraberens Husbond tilfalden.
Art. 6: Ville og ikke Kongens Fogder lade rette over Kongens Tienere, eller andre Husbonder over deris Tienere, da maa den, som Jorddrot er til den Gaard, som den Dræbte da iboede, eller ivar, det lade giøre, og tage saa Manddraberens halve Boeslod, som ellers Kongen eller Husbonden tilkom, og Kongens Foged, som ikke giorde sit Embedis Pligt, være skyldig til selv at betale Kongen saa meget, som Manddraberens halve Boeslod var, og derforuden tiltalis af Fiskalen paa hans Embede.

5.[1])

Lettfærdige Quindfolck som deris Foster ombringe, skulle miste deris Hals, oc deris Hofved settis paa en Stage.

6.[2])

Vorder nogen lettfærdig Quindfolk med Barn, oc med sin Barnefødsel i Dølsmaal omgaar, oc icke bruger de ordentlige beskickede Middeler som hende oc Fosteret i saadan Tilfald kunde betienne, oc samme Barn borte blifver, eller paaskiudis at være dødt født, eller i andre Maader forkommet, da skal hun actis saa som hun sit Foster med Villie hafde ombragt.

7.[3])

Ingen lettfærdige oc besofvede Quindfolckis Børn, som uden Ecteskab aflede ere, oc døde findis, maa jordis førend Præsten, der om advaret, hafver gifvet Øfrigheden det tilkiende, huilken strax lougligen dertil skal lade Synsmænd opkræfve, som den Døde skulle siune; findis da noget kiendeligt Tegn til Haandgierning, eller til Mistancke billig Anledning, at med Barnet icke er lougligen omgaaet eller handlet, da forfølgis Sagen louglig til Tinge af *Kongens Foged*[4]) som andet Drab.

8.[5])

Dersom Nogen kand betrædis eller nøyactig ofverbeviisis, enten sit eget eller Andens Barn paa vilde Marck, huor Folck icke ere, eller lettelig formodis at komme, at henlegge oc forlade, da skal den actis som Manddrabere, oc hafve sit Liif forbrudt, om end skiønt Barnet ved Guds Forsiun kunde findis oc i Lifve erholdis; mens leggis det i Marcken paa alfar Vey, eller saa nær ved Bye at det Folk lettelig kand forekomme, da straffis den som sligt giør til Kagen, oc brendis paa Kinden; mens leggis Barn i Huus eller By, huor det strax af Folck kand findis oc reddis, da straffis den det giort hafver til Kagen uden Brende.

---

1) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—6—7.
2) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—6—8.
3) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—6—9.
4) N. L.: Husbonden (kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 11 Januar 1684).
5) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—6—10.

9.[1])

Hvo som raader oc tilskynder Nogen til at giøre anden Mand Skade, saa at hand derofver blifver dræbt, bøde fuld Mandebod, trende atten Lod Sølf; mens skeer der anden Skade, da bøde half saa meget som den der Skaden giorde.

10.[2])

End befaler eller kiøber Nogen Een til at dræbe eller giøre anden Mand Skade, da actis det ligesom hand self hafde giort det med sin egen Haand.

11.[3])

Hvor Tvist oc U-eenighed iblant Folck sig begifver, skal en huer som tilstæde er, forplictet være, Ulycke oc Manddrab at hindre oc forekomme; mens skeer Manddrab, *da* M. B. 15.
skulle de som næst ere, oc først kunde naae Manddraberen, tage hannem oc føre hannem til Kongens Foged bunden eller i Jern: Giør de det icke, om de kunde dertil komme, saa de icke faa Skade eller Meen af Gierningsmanden, da er huer som det icke giør, skyldig at bøde tive Lod Sølf, uden det er hans Frende udi fierde Led eller nærmere, eller besvogret til hannem, thi da er hand icke plictig til at tage hannem uden hand vil. Er den som Skade fanget hafver, icke mæctig self at søge efter den hannem giorde Skade, da maa hand tilsige Kongens Foged, oc hand at tilsige huem hand vil at følge sig: Huem som da icke følger med hannem, bøde tre Lod Sølf til Kongen, uden hand er beslectet med den Skyldige, som før er sagt.[4])

12.[5])

Hafver nogen af de Hosværendis været i Haandgierning med til Draabet, da gaais derom som tilforn sagt er.

---

[1]) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—6—11.
[2]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—6—12.
[3]) **Art.** 11 svarer til N. L. 6—6—13.
[4]) N. L.: da Manddraberen at hindre, at hand ej bortkommer; End undkommer hand, da skulle de alle være pligtige til hannem at eftersætte, og føre tilstæde inden otte Dage derefter i det seniste, eller oc en hver af dennem, om de ere formuende, give fuld Mandebod, trende atten Lod Sølv. Have de ej Formue at udgive Bøderne, da straffis, som Formuen er til, eller lide paa Kroppen med Fængsel, eller Arbejd.
[5]) **Art.** 12 svarer til N. L. 6—6—14.

13.[1])

Sicter den Dræbte førend hand døer, oc imen hand hafver sit fulde Veed, Nogen for Banemand, oc hand benecter det, oc aldeelis ingen Vidne er som om Gierningen kunde bære Vidnisbyrd, da bør den som saa sictes sig ved sin Eed befrii.

14.[2])

(M. B. 1.) *Dersom en Drabsmand undkommer, oc hand fanger Dagsbref paa Kongens Vegne, da nyder hand Frihed oc Sickerhed til Tinge oc fra, oc skall for all Rett personlig svare for sig indtil Sagens Uddrag, dog saa at hand skal giøre Forsickring at ey imidlertiid afhænde noget af sit Gods.*

15.[3])

Sigtis Nogen for Drab eller anden Misgierning, *oc det hannem ey med lougfaste Vidne fuldkommelig ofverbeviisis, oc hand der imod beviiser med lougfaste Vidner,*[4]) at hand var saa langt fra Stædet, huor Drab eller anden Misgierning skeede, den Dag som det skeede paa, at hand kunde icke fare der to Gange imellem om Dagen, til eller fra, oc var den Tiid enten i Kircke, paa Ting, paa Skib, eller i Forsamling, da bør hand være angerløs for den Sag som hand sigtis for.

16.[5])

Skeer Drab af Nogen i Vildelse oc Raserie, da bør hand ey paa Lifvet straffis, mens af sin Formue som hand hafver, eller kand derefter bekomme, gifve til den Dødis Arfvinger fuld Mandebod, trende atten Lod Sølf.

17.[6])

Det Samme er oc om Drab som af Barn begangis der ei er sine fulde 10 Aar.

---

[1]) Art. 13 svarer til N. L. 6—6—15.
[2]) Art. 14 udeladt i N. L., kfr. dog det ved 6—12—3 Anmærkede.
[3]) Art. 15 svarer til N. L. 6—6—16.
[4]) N. L.: og hand med lovfaste Vidner beviser,
[5]) Art. 16 svarer til N. L. 6—6—17.
[6]) Art. 17 svarer til N. L. 6—6—18.

18.[1])

Dræber den som er imellem ti oc fiorten Aar, Anden, hafve forbrudt *sin da eyende Hofvedlod, half til Kongen oc half til den Dødis Arfvinger,*[2]) oc straffis med Riis paa Kroppen. Mens er samme Barn ellers for Ulydighed oc Skalckhed bekiendt, da bør hand sin Liifs Tiid trælle oc arbeide huor hand hendømmis.

19.[3])

Bod for Manddrab maa ey fæstis eller nogen Forligelse skee imellem Manddraberen oc den Dræbtis Arfvinger eller Venner, førend Dommeren hafver kiendt i Sagen. End fæstis den før, da skal samme Bod være forbrudt til *Kongen.*[4])

20.[5])

Den som sig self ombringer, *hans Hofvedlod være*[6]) forbrudt til *Kongen,*[7]) oc maa ey begrafvis *i Kirkegaard:*[8]) Med mindre hand giør det *uforvarendis, eller*[9]) i Sygdom oc Raserie.[10])

---

[1]) **Art**. 18 svarer til N. L. 6—6—19.
[2]) N. L.: sin Hovedlod til den Dødis Arvinger og sit Herskab,
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 11 Januar 1684.
[3]) **Art**. 19 svarer til N. L. 6—6—20.
[4]) N. L.: den Dræbtis Herskab,
N. L. tilføier: og hand skal være pligtig Sagen at forfølge; Giør hand det ikke, da skal Øvrigheden og Jorddrotten, paa hvis Grund Drabet skeet er, det efterkomme, og de tage saa den Bod, som Ulovlig fæst, eller udlovet, var.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 11 Januar 1684.
[5]) **Art**. 20 svarer til N. L. 6—6—21.
[6]) N. L.: have sin Hovedlod
[7]) N. L.: sit Herskab,
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 11 Januar 1684.
[8]) N. L.: enten i Kirken, eller paa Kirkegaard,
[9]) udeladt i N. L.
[10]) N. L. tilføier som 6—6—22 følgende:
Hvo som overbevisis at have vildet ombragt Nogen med Forgift, eller i andre Maader, have forbrut sit Liv.

Det sivende Capittel.[1]

Om Afhug, *Saar oc Andel.*[2]

1.[3]

Skiær eller afhugger Nogen forsettlig-viis eller af Foragt anden Mands Næse, Øre, Tunge, Haand, Foed, Fingre eller desliige Lemmer, eller slaar eller sticker hans Øye ud, da bør hand straffis paa *Bremmerholm*[4]) i Jern sin Lifs-Tiid, eller miste sin Fred, oc hans Boislod være forbrut *Halfdeelen til Kongen oc Halfdeelen til den hand hafver giort Skaden.*[5] Mens skeer det i Slagsmaal at *hand*[6]) mister nogen af disse Lemmer, da bødis for huer af dennem fuld Mandebod, trende atten Lod Sølf.

2.[7]

Hugger, sticker eller slaaer mand Anden Saar, da bødis for huer Saar som ey er beenhugget eller igiennemstunget, trende tre Lod Sølf.

3.[8]

End er det Hulsaar eller beenhugget, saa at Been tagis af, eller *Aaret*[9]) er i samme Been, *eller oc Saaret hafver to Hull,*[10]) saa som mand vorder stunget enten igiennem Laar eller Læg, eller Haand eller andensteds, da bødis trende sex Lod Sølf.

4.[11]

Vorder Mands Lemmer lydt, oc vorder dog noget nyttige, saa at hand kand baade krympe oc recke dem, da bødis trende tolf Lod Sølf.

---

[1]) **Kap.** 7 svarer til N. L. Kap. 7.
[2]) N. L.: og Saar.
[3]) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—7—1.
[4]) N. L.: Holmen
[5]) N. L.: halvdeelen til den hand haver skadet, og halvdeelen til sit Herskab;
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 11 Januar 1684.
[6]) N. L.: mand
[7]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—7—2.
[8]) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—7—3.
[9]) N. L.: Arret (kfr. Videnskabsselskabets danske Ordbog under Ar).
[10]) N. L.: og flyder op og neder, eller tvennit, som haver to Hul,
[11]) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—7—4.

5.[1])

End vorder nogit Lem dødt oc unyttigt, da bødis derfor ligesom det var gandske afhugget.

6.[2])

For alle de Saar, som mand ey kand skiule med Klæder eller Haar, som er Saar i Ansict oc paa Hænder, bødis half meere end for andet Saar.

7.[3])

Men vorder der Lyde paa, saa som om Munden stander vrang oc skieef, eller Øye eller Næse, da bødis half Mandebod, trende nj Lod Sølf.

8.[4])

Slaaer mand anden Pust eller Næfvehug, drager i Haar, M. B. 19. *støder eller slaaer med Staf, Øxeskaft eller Spiudstage med vred Haand, kaster til hannem med Steen eller andct haardt, riffer hans Klæder i-sønder oc des-liige som Een den Anden, af Vrede oc Had kand giøre Skade med, bøde derfor tre Gange sex Lod Sølf. Rycker mand Anden hiid oc diid, slaaer ham omkuld, eller desliige, bøde trende tre Lod Sølf.*

9.[5])

End blifver mand saa slagen, at mand[6]) icke kand bære sig self af det Stæd, men maa agis eller bæris derfra, saa at hand ligger deraf beenbrudt oc u-før, da bødis derfor half Mandebod trende ni Lod Sølf. *Skiuder mand Anden i Vand med Villie eller vred Hue, bøde lige saa meget.*[7])

---

[1]) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—7—5.
[2]) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—7—6.
[3]) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—7—7.
[4]) **Art.** 8 svarer nærmest til N. L. 6—7—8, der er saalydende:
For Stavshug og Steenshug og Beenshug og Nævehug og Haargreb og Jordskuf og Klæders sønderrivelse bødis trende sex Lod Sølv.
[5]) **Art. 9, Iste Punktum,** svarer til N. L. 6—7—9.
[6]) N. L.: End vorder Mand trælbaaren, saa at hand
[7]) **Art. 9, 2det Punktum,** svarer til N. L. 6—7—10, der er saalydende:
Styrter mand anden i Vandet af vred Hue, bødis ligesaa meget.

10. [1])

I alle disse Stycker skal den der Gierningen giorde, foruden forskrefne Bøder betale Badskierløn, *sampt betale den som Skaden hafver faaet,* [2]) hans Kost imidlertiid, oc gifve hannem en billig Penge for Lyden oc Skaden som den af gode Mænd satt vorder, efter beggis Vilckor oc Leylighed.

11. [3])

Hugger mand Anden Saar eller stinger til Blods i Kongens Gaard, da skal den det giorde, miste sin Haand.

12. [4])

Slaaer mand Anden Pust, Kiepshug eller anderledis i Kongens Gaard, saa at ey kommer Blod ud, da skal hand stingis igiennem sin Haand, oc ristis ud imellem Fingrene.

13. [5])

Bider mand Anden, saa at hand deraf fanger Lyde, oc det ey skeer af Nødværge, da skal hand først betale Skaden, oc dernest straffis yderlig paa sin Formue efter Skadens Beskaffenhed.

14. [6])

Drager mand Knif til Anden, enddog hand ingen Skade giør dermed, bøde trende fem Lod Sølf.

15. [7])

Giør hand Skade med den, da bøde hand foruden rette Bøder trende femten Lod Sølf.

16. [8])

Drager mand sit Suærd eller Knif eller spender sin Bøsse oc legger Hanen paa, imod Anden med vred Hue i Kongens

---

[1]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—7—11.
[2]) N. L.: opholde den, som Skaden haver faaet, med
[3]) **Art.** 11 svarer til N. L. 6—7—12.
[4]) **Art.** 12 svarer til N. L. 6—7—13.
[5]) **Art.** 13 svarer til N. L. 6—7—14.
[6]) **Art.** 14 svarer til N. L. 6—7—15.
[7]) **Art.** 15 svarer til N. L. 6—7—16.
[8]) **Art.** 16 svarer til N. L. 6—7—17.

Gaard, da skal hand stingis igiennem sin Haand, om hand blifver greben med ferske Gierninger, enddog hand ingen Skade giorde dermed.

17.[1])

Drager mand Kaarde eller Knif til Anden eller med Hug oc Slag ofverfalder Nogen i Kongens Nærværelse eller Paasyn, da hafver hand forbrudt sit Liif.

18.[2])

Ager eller rider Nogen forsettlig paa Mand, Quinde eller Barn, oc giør dennem Skade paa Liif, Helbred, oc Lemmer, da er det ligesom hand hafde giort det med sin egen Haand, oc straffis paa Liif eller Bøder, som Skaden er. Giør hand det af Fremfusenhed eller Uactsomhed, da straffis hand med Jern.

Det ottende Capittel.[3])

Om Dueller.[4])

1.[5])

Huo som udfodrer Nogen i Duel, enten til Hest eller Fods, ihuo hand oc er, oc i huad Aarsag hand oc dertil kand *sigis*[6]) at hafve, oc den som møder, naar hand i saa *Maade*[7] enten mundtlig eller skriftlig blifver udfodret, hafve forbrudt *den Bestilling*[8]) som de hafver, tilliige med alt deris Gods rørendis oc urørendis: Saavel som deris Liif efter Sagens Beskaffenhed.

2.[9])

De som lader sig bruge til Secunder, oc møder paa Stædet, oc icke forhindrer at Parterne kommer til *Slags,*[10]) være lige Straff undergifen.

---

[1]) **Art.** 17 svarer til N. L. 6—7—18.
[2]) **Art.** 18 svarer til N. L. 6—7—19.
[3]) **Kap.** 8 svarer til N. L. Kap. 8.
[4]) N. L.: Om Udfordringer og Dueller.
[5]) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—8—1.
[6]) N. L.: synis
[7]) N. L.: Maader
[8]) N. L.: deris Bestillinger,
[9]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—8—2.
[10]) N. L.; Slagsmaal,

3.[1])

Huo som lader sig bruge til at ankynde *Anfodringen*,[2]) enten muntligen eller ved aaben Cartel, bøde tre hundrede Lod Sølf, oc huis hand icke hafver Penge at bøde med, da straffis med Fengsel i tre Maaneder. Er det lugt Cartel som Nogen frembær, oc hand giør sin høyeste Eed derpaa at hand icke viste huad den indeholdte, være angerløs.

4.[3])

Ingen som omkommer i nogen Duel, Hofvidmand eller Secund, maa enten i Kircken eller paa Kirckegaard begraffves.

5.[4])

Den som udfodris, oc icke møder, skal aldeelis være frii for all ond Eftertale, oc det bør icke at komme hans Ære oc Respect til nogen Forkleining i nogen Maade, saasom den der hørsommeligen sig efter Lougen hafver forholdet; oc huis Nogen skelligen ofverbeviisis at hafve hannem derfor ilde eftertalt, da bør den at liide paa sin Ære.

6.[5])

Hvo som gifver Aarsag til Udfodring, saasom at hand uden Aarsag begynder nogen Klammerie, oc enten med ærrørige oc Skieldsord, eller oc med Gierning, saa som med Ørefigen, Pryglen oc desliige Nogen angriber, oc ilde med hannem handler, skal derfor straffis paa Penge med Fengsel, med sin Bestillings Fortabelse, oc anden haardere Straff, efter Sagens Beskaffenhed oc den Forurettedis Stand oc Condition, oc skal derforuden med Afbedelse oc anden Erklæring efter Dommerens Sigelse *gifve*[6]) den som saaledis forurretted er, nøyactig Satisfaction.

7.[7])

Hvo som nogen Videnskab hafver om saadanne Dueller

---

[1]) Art. 3 svarer til N. L. 6—8—3.
[2]) N. L.: Udfordringen,
[3]) Art. 4 svarer til N. L. 6—8—4.
[4]) Art. 5 svarer til N. L. 6—8—5.
[5]) Art. 6 svarer til N. L. 6—8—6.
[6]) N. L.: giøre
[7]) Art. 7 svarer til N. L. 6—8—7.

oc Slagsmaal, være sig Verterne i offentlige Herberger eller Kroer, eller oc de som findis i saadanne Samquemme, huor Anledning til Udfodringer oc Slagsmaal gifvis, skal det betimmeligen dennem som Jurisdiction paa de Stæder hafver, aabenbare, at Ulycke kand forekommis. Dølger de det, betale fuld Mandebod.

8.[1])

Alle Kongens Embedsmænd som nogen Jurisdiction hafver, civil eller militarisk, i Kiøbstæderne oc paa Landet, paa de Stæder huor saadanne Tvistigheder indfalder, skulle alvorligen under deris Bestillingers oc Besoldningers Forbrydelse, holde ofver dette som her forskrefvet staaer, oc først af yderste Mact forhindre at ingen saadan Slagsmaal skeer, men skaffe den Forurettede Rætt saa snart det for dennem angifvis.

9.[2])

Er den Skyldige af Adel eller *nyder adelige Privilegier*,[3]) da skal Amptmanden i huis Ampt det forefalden er, strax kalde tvende Nest-Boesiddende af Adel[4]) til sig, oc uden Ophold med dennem dømme i Sagen.

10.[5])

Er den Skyldige i virckelig Krigs-Tieniste, skal der strax holdis Standrett ofver hannem af den høyeste Krigs-Officerer, som er næst ved Haanden, være sig General, Obriste, Oberste-Lieutnant, Mayor, Ritmester eller Capitain.

11.[6])

Er den Skyldige af anden Stand, oc Forurettelsen er skeed paa Landet, da skal Fogeden være forplictet strax at holde[7]) Ting, endog det icke rette Tingdag er, oc *skal døm-*

---

[1]) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—8—8.
[2]) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—8—9.
[3]) N. L.: lige ved Adel privilegeret,
[4]) N. L. tilføier: eller lige ved Adel privilegerede,
[5]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—8—10.
[6]) **Art.** 11 svarer til N. L. 6—8—11.
[7]) N. L.: lade holde

mis[1]) i Sagen. Iligemaade skal Byfogden eller andre Dommere i Kiøbstæderne forholde sig, om Forurettelsen er skeed i *nogen*[2]) Kiøbsted.

12.[3])

Vil den Skyldige indstefne Dommen til høyere Rett, da bør det hannem ey tilstædis, med mindre hand stiller nøyactig Borgen for sig, eller blifver Borgen for sig self.

13.[4])

Processernis Omkostning betaler den Skyldige til den Forurettede skadisløs.

Det niende Capittel.[5])

Om Huusfred, Kirkefred, Tingfred, Veyefred, Plougfred.

1.[6])

Hvo som far med oplagt Raad til anden Mands Huus eller Gaard, enten hand hafver det til Leye eller Eye, eller huad Slags Boelig det er, som hand hafver ført sig self oc sit Gods udi, eller Skib, oc dræber der enten hannem, hans Hustru, Børn, Tyende eller Giest som der er indbøden, eller til Herberg, da bør hand miste sin Hals, oc hans Hofuid settis paa en Stage, saavel som alle de der ere i Flock oc Følge med, oc alle deris Boislodder at være forbrudt, *Halfdeelen til Kongen oc Halfdeelen til den Dræbtis Arfvinger.*[7])

2.[8])

End giør hand dennem anden Skade med Afhug eller

---

[1]) N. L.: Sorenskriveren uden Ophold dømme
[2]) udeladt i N. L.
[3]) **Art.** 12 svarer til N. L. 6—8—12.
[4]) **Art.** 13 svarer til N. L. 6—8—13.
[5]) **Kap.** 9 svarer til N. L. Kap. 9.
[6]) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—9—1.
[7]) N. L.: halvdeelen til den Dræbtis Arvinger, og halvdeelen til deris Herskab.
Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 15 Januar 1684.
[8]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—9—2.

Saar, eller i andre Maade dem *ufører*[1]) *eller ofverfalder,*[2]) da bøde hand ofver andre rette Bøder trende fyrgetive Lod Sølf. *End værger den sig som boer i Huuset eller Gaarden, da hafve den Skade for Hiemgield som giorde Ofvervold, oc ligge paa sit Verck om hand dræbis. End om den Ofverfaldne hefner sig i den samme Tiid oc i den samme Vrede oc Hastighed, oc den Anden døer derofver, da beholde den Ofverfaldne sin Fred, oc kiendis til Bøder efter Sagens Leylighed.*[3]) M. B. 16. M. B. 18.

3.[4])

Kommer mand fredelig i anden Mands Huus, oc findis satte oc samdrectige med hinanden, oc vorder siden u-samdræctige oc kommer i Slagsmaal, da er det ey Huusfred.

4.[5])

Det er ey heller Huusfred om Husbond eller Hustru slaaer deris Børn som ere i Fællig med dennem, eller deris Tyende i anden Mands Gaard.

5.[6])

Vorder mand af sin Uven ofverfaldet, oc flyer for hannem i anden Mands Gaard eller Huus, til at frii sig, oc hand forfølgis af hannem derind, da, huis paa hannem der brydis, er det lige saa fuldt som det skeede i hans eget Huus oc Gaard.

6.[7])

Hugger eller sticker mand i anden Mands Bord, Vegge, Dørre, Bislaug, Vinduver, Vinduvisskræder eller andet hans Boeskab, eller slaaer hans Vinduver ud eller ind, betale Skaden, oc derforuden trende fyrretive Lod Sølf.

7.[8])

Huo som bestiger Kongens Huus inden eller uden, som

---

1) N. L.: udfører,
2) udeladt i N. L.
3) udeladt i N. L.
4) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—9—3.
5) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—9—4.
6) **Art** 5 svarer til N. L. 6—9—5.
7) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—9—6.
8) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—9—7.

er befæstet med Muur, Grafve eller Plancker, eller som Port er for, miste sit Liif.

8.[1])

Hvo som i Kongens Gaard opslaar Kielderdørre eller andre Luckelser, eller ofverfalder Kock, Kieldersvend, eller Nogen som Befaling hafver, miste sit Liif.

9.[2])

Binder mand Nogen i sit eget Huus uden Skyld, eller tager hannem, hans Hustru, Børn, Tyende, eller Giest, oc fører dennem bort med Vold oc U-rett, da bøde hand oc en huer som vare med i den Gierning trende fyrgetive Lod Sølf.

10.[3])

Det samme er oc om Nogen med Urett *bindis eller*[4]) tagis i anden Mands Huus, paa Gade, Vey, Mark eller Skouf, oc imod sin Villie andensteds bortføris.[5])

11.[6])

Fornemmis Nogen at ligge i Skow eller Skiul, da er gandske Almuen forplict til at eftersette oc fange hannem; huis hand icke da kand giøre saadan Rede oc Skel for sig, at mand kand kiende at hand hafver der noget ærligt Ærinde, da dømmis hand efter Sagens rette Ofverveyelse, paa Lifvet eller til ævig Fengsel oc Arbeyde, eller i andre Maade. *Myrder saadan Røfvere eller Stimand noget Menniske, eller Nogen bryder ind i en Mands Huus eller Bolig oc myrder No-*

---

[1]) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—9—8.
[2]) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—9—9.
[3]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—9—10.
[4]) udeladt i N. L.
[5]) N. L. tilføier som 6—9—11:
Dog skal ingen bøde for Voldførsel efter Markeskiels Tal; Men det regnis for et Vold, naar nogen voldføris, og ikke for mere eller flere Vold.
[6]) **Art.** 11 svarer til N. L. 6—9—12.

gen, da[1]) hafver hand forbrudt sit Lif, oc bør at leggis paa Steyle oc Hiul, oc hans Hofvedlod *oc Jordegods*[2]) være forfalden *half til Kongen oc half til den Dræbtis Arfvinger.*[3])

12.[4])

End undkommer hand, da være fredløs oc straffis som sagt er, om hand kand antreffis.

13.[5])

Oc skal ellers Alting med Mord saaledis forfølgis, som sagt er, om Drab i det VI Capittel.

14.[6])

Giør Stimand *eller Røfver*[7]) Nogen Saar, *da hafver hand forbrudt sit Lif; men om Nogen sigtis derfore saasom Stimand, oc er ey greben paa ferske Gierning,*[8]) værge sig med sin Eed, oc derforuden lougligen beviise at hand icke vaar paa det Sted som Gierningen skeed *er.*[9])

15.[10])

Huo som i Kircken, paa Kirckegaard, paa Ting eller nogen andensteds som Dom oc Rett settis, tager til Værge, høder eller truer nogen Mand med vred Hue eller væbnet Haand, enddog hand ingen Skade giør, bøde for huer Sinde hans Brøst saa findis, trende ti Lod Sølf.

---

1) N. L.: Ligger Stiemand paa Skov, eller i Skyel, eller paa farende Veje, eller nogen bryder ind i Mands Huus oc Boelig, oc myrder noget Menniske, da, om hand vorder taget ved Gierningen,

2) udeladt i N. L.

3) N. L.: til Herskabet og den Dræbtis Arvinger.

4) Art. 12 svarer til N. L. 6—9—13.

5) Art. 13 svarer til N. L. 6—9—14.

6) Art. 14 svarer til N. L. 6—9—15.

7) udeladt i N. L.

8) N. L.: og hand enten gribis paa ferske Gierninger, eller det hannem lovlig overbevisis, miste sit Liv; Men sigtis hand derfor og ikke gribis paa ferske Gierninger,

9) N. L.: var

10) Art. 15 svarer til N. L. 6—9—16.

16.[1])

End hugger eller sticker hand saa det bløder, oc saa at Saar vorder, da bøde hand for Saarit efter Lougen, oc derforuden trende fyrretive Lod Sølf.

17.[2])

End slaaer hand Pust oc Næfve-Hug, Stafs-Hug eller i andre *Maade*,[3]) da bøde hand oc derfor efter Lougen, oc derforuden trende femten Lod Sølf for Kirckefred eller Tingfred.

18.[4])

Huo som paa *Tinge*[5]) ofverfalder, slaaer eller med Haandgierning forgriber sig imod sin Vederpart, naar de med huerandre staaer for Retten, da skal hand icke alleeniste bøde derfor efter Lougen oc for Tingfred, men oc for slig modvillig Dristighed oc Ofverlast, straffis med Gabestock eller Fengsel, eller anseelig Pengestraf efter den Skyldigis Formue, Stand oc Vilckaar.

19.[6])

Ofverskieldis, truis, eller ofverfaldis Varsels- eller Stefningsmænd, naar de Varsel eller Stefning forkynder, af dem som kaldis, da bødis derfor som for Tingfred.

20.[7])

Ofverfaldis Præst i Kircke eller paa Kirckegaard med Hug oc Slag, naar hand sin Tieniste forretter, da er dermed Liif oc Gods forbrudt; men ofverfaldis hand paa samme Steder for eller efter Tienistens Forretning, da bødis dobbelt saa meget som ellers, om en anden Person var ofverfalden.

21.[8])

Hvo som saarer Nogen paa den Dag som hellig holdis, bøde foruden rette Bøder ocsaa Helligbrøde.

---

[1]) **Art.** 16 svarer til N. L. 6—9—17.
[2]) **Art.** 17 svarer til N. L. 6—9—18.
[3]) N. L.: Maader,
[4]) **Art.** 18 svarer til N. L. 6—9—19.
[5]) N. L.: Ting
[6]) **Art.** 19 svarer til N. L. 6—9—20.
[7]) **Art** 20 svarer til N. L. 6—9—21.
[8]) **Art.** 21 svarer til N. L. 6—9—22.

22.[1])

Kirkefred oc Tingfred regnis fra mand drager fra sit Huus, rett Veyen til Kirken eller Tinget, oc siden fra Kirken eller Tinget rett Veyen hiem til sit Huus, dog at mand ey tager af Veyen, eller tager andre Ærinder for.

23.[2])

Huo som ofverfalder sagisløs Mand paa Torfvevey, Torf, Gade eller i Stræde, eller veyfarendis Mand eller Bonde der holder paa sin Ploug oc slaaer, hugger eller sticker hannem, bøde foruden rette Bøder, trende fyrretive Lod Sølf.

Det tiende Capittel.[3])

Om Skade af anden Mands Vaaben eller Fæ.

1.[4])

Vdlaaner Nogen sine Vaaben, Kaarde, Knif, Stafver, Kiep, eller noget saadant, som mand kand giøre Skade med til anden Mand, naar hand er i Trætte oc Klammerie med Nogen, eller oc det beviislig-giøris, at det vaar hannem vitterligt som udlaandte dem, at den Anden ville giøre Skade dermed, oc den som fick Vaaben i Hænde, giør nogen Skade dermed, da bøder den som dem udlaante half saa meget som den der Skaden giorde.

2.[5])

Fanger mand Skade af anden Mands Hors eller Nød, eller noget andet Fæ, eller Hund som gaaer løs, oc den som Skaden fick icke self foraarsagede det, da skal den som Fæet eller Hunden eyer gifve Badskerløn. End fanger hand Lyde deraf, da bøde den der Fæet eller Hunden eyer, Lyden, efter Sagens Beskaffenhed. En Hund som hafver giort saadan (M. B. 30). Skade, oc hafver Vane dertil, skal af Eyermanden self ødeleggis: Huis det ey skeer, da være hand forfalden til høyere

[1]) Art. 22 svarer til N. L. 6—9—23.
[2]) Art. 23 svarer til N. L. 6—9—24.
[3]) Kap. 10 svarer til N. L. Kap. 10.
[4]) Art. 1 svarer til N. L. 6—10—1.
[5]) Art. 2 svarer til N. L. 6—10—2.

Bøder, naar Hunden atter giør Skade, oc være er alter friit fore at ihielskiude Hunden ihuor den findis.

3.[1])

Dræber nogen Mands Hest eller noget andet Fæ, som mand lougligen maa hafve, noget Menniske, da skal Eyermanden bøde tre Lod Sølf, oc giøre sin Eed at hand ey viste at det Fæ hafde den Vane. End skeer det anden Gang imen hand hafver saadan Fæ i sin Hæfd, da afsone det hos den Afdødis Arfvinger efter sin Formue.

4.[2])

Føder mand vilde Diur op, som ere Vlfve eller Biørne, huad Skade de giør, derfor bøder Eyermanden, oc den som dem i Hæfd hafver, ligesom *den det*[3]) self giort hafde.

5.[4])

L. B. 33. *Eyer mand Staad-Heste, da skal hand enten kiøbe sig Øg dertil, eller fly sig det til Launs; end om hannem er laant Øg, da skulle det Vidne viide. Bidis Heste der saa er forvaret, oc den eene bider den anden ihiel, da skal den vurdeeris som død blef, oc den Lefvendis Eyermand betale half saa meget som den er vurdeeret for, undtagen den der lefver er værre end Halfparten den som døde; thi da forgiør den sig ickun self, oc skal leveeris til dens Eyermand som Skaden fick.*

6.[4])

Eyer mand Hest som icke følger Øg, oc dræber hand anden

---

[1]) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—10—3.
[2]) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—10—4.
[3]) N. L.: hand den
[4]) Istedetfor **Artt.** 5—13 har N. L. 6—10—5 følgende Bestemmelser:

Bide, stange, eller slaa, en Mands Bæster, eller Fæ, anden Mands Bæster, eller Fæ ihiel, da skal den, som ejer Bæst, eller Fæ, der Skaden giorde, betale den anden halv saa meget, som det Bæst, eller Fæ, var værdt, der dræbt blev, saa fremt at det, som dræbt blev, var saa got, eller bedre, end som det, der dræbte; Men var det, som dræbt blev, ringere end det, som dræbte, da skal dets fulde Værd betalis. Fange de anden Skade, saa de ikke døe der af, da betalis Skaden efter Dommerens, oc sex uvillige Mænds Kiendelse.

Staadhest, da skal den tilfulde betalis; blifver den Hest død som løber til Staadhest, da ligge paa sit eget Verk, oc Eyermanden faaer ingen Betalning derfore.

7.[1])

Bider Hest Øg ihiel, da bøde den Hesten aatte Øget; men bider Øg Hest ihiel, da bøder den Øget eyer half Værd for Hesten. Bider Horsehest Gielding ihiel, da betale den Horsehest aatte, Gieldings-Hest igien; men bider Gielding Øg ihiel, da betale den Gielding aatte, half saa meget som Øget vaar værd.

8.[1])

Er Øg drefven udi Dige eller Dynd, for Field eller Uføre, oc siunis der tvende Øgs Spor til, oc een fra; da skal de Mænd som Heste eye derpaa Marken svare Eyermanden slig Rett derfore, som Dommeren oc sex skellige Mænd kunde kiende efter Sagens Beskaffenhed.

9.[1])

Dræber Hors eller Nød smaa Quæg, da betalis fuld Værd derfor af dets Eyermand som Skaden giorde.

10.[1])

Leder eller drifver mand Andens Heste sammen at bidis, uden hans Minde der Hesten eyer, da betale den Skade deraf kommer, oc gifve Eyermanden Afvindsbod efter Dommerens oc sex Mænds Paakiendelse. Den som enten slepper Hestene tilsammen eller er derhos oc samtycker derudi, da staaer hand sin egen Fare om hand beskadis, ihuis Hest det skeer udaf. L. B. 34.

11.[1])

Tager mand Heftelse af Hest eller Øg uden Eyermandens Minde, da betale til den Hesten eller Øget eyer, efter Dommerens oc sex Mænds Kiendelse, oc staa for all den Skade Hest eller Øg giør, indtil den kommer Eyermanden tilhænde igien: Undtagen at hand indsetter Hest eller Øg for den Skade den hafver giort hannem paa Korn eller Eng.

12.[1])

Løber Hest, Øg eller andet Fænet efter nogen veyfarendis Mand, da sette det ind inden hand farer om tre Gaarde, eller stande til Rette derfor. L. B. 34.

---

[1]) Se Note 4 pag. 512.

13.[1])

L. B. 36. *Stanger een Oxe den anden, da betalis half Skaden; men stanger Oxe Koe, da betalis all Skaden. Stanger stort Quæg det som yngre er end tre Aar, eller kullet Quæg, da betalis fuldt derfor. Er Nød stanget, da skal Mænd tilkræfvis at randsage om Nogen de Nød hosgaaer, hafver paa sine Horne Blod, Haar eller andet sligt Tegn, da er det til-Siune at det Nød hafver stanget, oc da betale den det eyer til den Skaden fick, som tilforn sagt er.*

14.[2])

Bider Hund anden Mands Quæg ihiel, eller jager det i Uføre, da bøde den der Hunden eyer første Gang half Skaden; men skeer det tiere, da bøde for huer Gang heel Skaden.

Det ellefte Capittel.[3])

Om Vaadis-Gierning.

1.[4])

Dræber mand Anden af Vaade imod sin Tancke oc Villie til at skade enten den Dræbte eller nogen Anden med den Gierning, bøde fyrretive Lod Sølf til den Dræbtis Arfvinger alleene, oc dermed være angerløs.

2.[5])

Saarer mand Anden af Vaade imod sin Tancke oc Villie, betale Badskierløn, oc den Saaredis Kost imen hand lægis, oc være frii for anden Bod.

3.[6])

Hugger to Mænd i Skoufven sammen, oc den Eenis Øxe slipper af Skaftet uden hans Villie, oc hand giør sin Eed derpaa, da er det Vaade, huad Skade deraf skeer, oc bødis Intet derfor.

---

[1]) Se Note 4 pag. 512.
[2]) Art. 14 svarer til N. L. 6—10—6.
[3]) Kap. 11 svarer til N. L. Kap. 11.
[4]) Art. 1 svarer til N. L. 6—11—1.
[5]) Art. 2 svarer til N. L. 6—11—2.
[6]) Art. 3 svarer til N. L. 6—11—3.

4.[1])

Skyder eller kaster Nogen ofver Huus, Skib eller Planckverck, eller nogen slig unødig Gierning giør, oc Anden deraf fanger Skade, Saar, Meen eller Bane, imod dens Villie som det giorde, oc hand giør sin Eed derpaa, da bøder hand for Drab fyrretive Lod Sølf til den Dræbtis Arfvinger, oc til *Kongen*[2]) tive Lod Sølf; men for Saar oc Lyde half saa meget, som hand skulde bøde om hand det med Villie hafde giort.

5.[3])

Hugger, slaaer, eller sticker Nogen til Een med vred Hue, at hand vil skade hannem, oc rammer en Anden, da er det ey Vaade.

6.[4])

End om Nogen gaaer sammen i Fafn at brydis eller dragis i Hænder, eller noget Sligt anfanger med Beggis Villie, oc icke af vred Hu, da forvare huer sig self; fanger Nogen Skade i slig Tilfald, oc den Anden hafver Mistancke til hannem at hand giorde det med Villie, da værge sig med sin Eed, at det ey skeede med hans Villie, oc *betale*[5]) Intet uden Badskierløn oc Omkostningen.

7.[6])

Legger Nogen spendt eller ladt Bysse eller Pistoll fra sig, oc Nogen deraf fanger Skade, da bøder den som dem saaledis fra sig lagde half saa megit som hand burde bøde, om hand af Vaade self Skaden giort hafde.

8.[7])

Tager Nogen anden Mands Bysse eller Pistoll i Hænde som er ladt, oc veed det icke, oc den gaaer af for hannem

---

1) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—11—4.
2) N. L.: Husbonden
3) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—11—5.
4) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—11—6.
5) I N. K. P. har oprindelig staaet „bøde“, der er rettet til „betale“.
N. L.: bøde
6) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—11—7.
7) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—11—8.

oc giør Skade, oc hand giør sin Eed derpaa, at hand viste det icke, da er det Vaade, oc bøder derfor som for Vaadisgierning, enten det er Drab eller Saar.

9.[1])

Druckner mand i anden Mands Brynd eller Huule, i Gaard eller paa Gade, som ey louglig er, eller Leergraf, som ey er vel med Gierde forvaret, oc derforuden fire Fafne fra *Allfar-Veyen*,[2]) da bøder de som Vandet hører til, eller som Leergrafven giort hafver, samptligen til den Drucknedis Arfvinger fyrretive Lod Sølf.

10.[3])

End druckner mand i Mølledam eller Fiskeparck, eller falder self neder af Huus, eller Huus paa hannem da bødis ey derfor.

11.[4])

End reyser mand Huus, nytt eller gammelt, da bør det fæstis saa huer Mand kand være skadisløs: Giør de det icke som Huuset reist hafver førend de gaaer derfra, oc det falder nogen Mand til Døde, bøde fyrretive Lod Sølf til den Dødis Arfvinger.

12.[5])

Falder gammel brøstfældig Huus paa nogen Mand til Døde, oc det beviisis at Eyermanden hafver værit tilforn advaret at forvare Huuset at det ey skulde giøre Skade, da bøde hand fyrretive Lod Sølf til den Dødis Arfvinger, oc derforuden betale all den Skade som deraf er foraarsagit.

13.[6])

Druckner smaa Børn som icke kunde vare sig self, eller anderledis omkommer formedelst Forældernis U-actsomhed, da stande Forældrene aabenbare Skriffte, oc gifve Noget til de Fattige effter deris Formue.

---

[1]) Art. 9 svarer til N. L. 6—11—9.
[2]) N. L.: Alvejen,
[3]) Art. 10 svarer til N. L. 6—11—10.
[4]) Art. 11 svarer til N. L. 6—11—11.
[5]) Art. 12 svarer til N. L. 6—11—12.
[6]) Art. 13 svarer til N. L. 6—11—13.

14.[1])

Ligger Forældrene deris eegne Børn ihiell af Forsømmelse, stande iligemaade aabenbare Skrifte, oc gifve Noget til de Fattige første Gang; skeer det anden Gang, da straffis den som det giort hafver paa sin Formue eller Liif effter Sagens Beskaffenhed oc Omstendighederne.

15.[2])

Ligger Nogen Andens Barn ihiell, straffis med Spindehuuset første Gang; skeer det anden Gang, hafve forbrudt sit Liif.

Det tolfte Capittel.[3])

Om Nødværge.

1.[4])

Det skal være en huer som voldeligen ofverfaldis med Slaug, Hug eller Sting, tilladt, at værie sig self, sit eget Liif eller sit eget Gods, med huad Verie hand mæctig er.

2.[5])

Ofverfalder Nogen Anden, oc tragter hannem efter Lifvet, eller hafver lagt sig i Veye oc Lafve for hannem til at giøre hannem Skade med *Forsett oc beraad Hue*,[6]) oc hand self derofver vorder dræbt, da ligger hand paa sine egne Gierninger, oc den som sit Liif væriede, være sagisløs.

3.[7])

End blifver Nogen u-samdræctig med en Anden, oc begierer Fred, oc dog ofverværldis af den Anden, oc kand ey

---

[1]) **Art.** 14 svarer til N. L. 6—11—14.
[2]) **Art.** 15 svarer til N. L. 6—11—15.
[3]) **Kap.** 12 svarer til N. L. Kap. 12.
[4]) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—12—1.
[5]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—12—2.
[6]) N. L.: Aaraad,
[7]) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—12—3.

slippe, *eller*[1]) bekommer Saar oc Hug, dersom[2]) hand da dræber den Anden til at forsvare sit eget Liif, *da*[3]) beholder hand sin Fred, oc bøde fyrretive Lod Sølf til den Dræbtis Arfvinger.[4])

4.[5])

Fanger mand Saar i Horeseng med anden Mands Hustru, oc kommer hand lefvendis derfra, oc vorder dog død af samme Saar, da ligger hand paa sine egne Gierninger, oc Husbonden være sagisløs: Oc fanger Hoerkarlen Afløsning *hos*[6]) Præsten førend hand døer, da maa hand i Kirckegaarden begrafvis; men blifver hand dræbt i *Horesengen,*[7]) da skal Husbonde føre til Tinget Dyne oc Lagen blodige som hand dræbte hannem paa, oc da skal den Dræbte ligge paa sine egne Gierninger, oc begrafvis uden Kirckegaarden.

5.[8])

Men dræbis hand uden Horeseng, enddog Horesagen er aabenbarlig, da gaais derom som om andet Drab.

6.[9])

Det er ey Nødverie dersom mand hafver verit i Slags-

---

[1]) N. L.: men
[2]) N. L.: da, dersom
[3]) udeladt i N. L.
[4]) N. L. tilføier: Begaar nogen af Nødværg Vaade, eller anden ulykkelig Hændelse imod sin Villie noget Drab, hvorfor hand undviger, og deg sin Sag ved Dom vil udføre, da maa hannem givis af den, som Kongen der til beskikker, Kongens Fordags- og Lejde-Brev, paa den Maade, som sædvanligt, naar hand derom lader giøre Ansøgning, dog ikke oftere end eengang udi een Sag at udstædis, og Draberen at tilholdis at stille Kongens Foged Loven og Vissen for hans Boe ikke at skal forrykkis inden Sagens Ende. Bliver Draberen da dømt til Fred og Bod, og Dommen befindis retmessig, da udstædis og givis hannem iligemaade Landsvist som sædvanligt.
(Kfr. N. K. P. 6—6—14).
[5]) Art. 4 svarer til N. L. 6—12—4.
[6]) N. L.: ved
[7]) N. L.: Horeseng,
[8]) Art. 5 svarer til N. L. 6—12—5.
[9]) Art. 6 svarer til N. L. 6—12—6.

maal sammen, oc ere blefne skilte ad, oc den som vaar ofvervældet enten med Skiendsord eller Trusel, gifver Aarsag at de komme igien til Slagsmaal, oc saa dræber sin Vederpart.

7.[1])

Bryder Nogen ind om Nattetiider i Mands Huus eller Boelig, til at stiæle hans Fæ eller Gods, oc hand derofver blifver dræbt af den som vil forsvare sit Gods, da ligger hand paa sine egne Gierninger.

8.[2])

Dræber mand Anden af Nødverie, oc dog af Fryct for Sagens Vdgang undviger, da skal hand, saa snart hand kommer i sin Frelse, inden Maanets Udgang i det lengste forfølge Sagen til sin Undskyldning; men huis hand det icke giør, da holdis hand for Manddraber.

9.[3])

Fordrister den Dødis Slect sig til at ofverfalde eller beskadige en Drabsmand som er dømt til Bod, eller hafver faaet Fred, oc det lougligen eractis at være skeed for det Drabs Skyld som hand giort hafver, da skulle de bøde trende fyrretive Lod Sølf, oc udlegge Bøderne igien til Drabsmanden, om de nogle af hannem hafve oppebaaret.

---

[1]) Art. 7 svarer til N. L. 6—12—7.
[2]) Art. 8 svarer til N. L. 6—12—8.
[3]) Art. 9 svarer til N. L. 6—12—10. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til Danske og Norske Lovs 6—12—9. Artiklerne ere i N. L. saalydende:
Art. 9: Dømmis nogen til Bod for Drab, da skal dog ikke Kongens Amptmand, eller Foged, lyse Kongens Fred over hannem til Tinge, før end Bøderne ere betalte, eller i Retten nedsatte, om ingen findis af den Dræbtis Arvinger, som dem ville, eller skulle, opbære.
Art. 10: Fordrister den Dødis Slægt sig at fejde, eller fejde lade, Manddraberen, eller hans Slægt, naar hand til Bod dømt er, og hand den betalt haver, da bøde de deris trende fyrretyve Lod Sølv, og udlægge igien til Manddraberen de Bøder, som vare opbaarne.

Det trettende Capittel.[1]

Om Løsactighed.

1.[2]

Hvo nogen Quindis-Person beligger, bøde til *Kongen*[3] fire oc tive Lod Sølf, oc Quindfolcket *bøde*[4] tolf Lod Sølf, oc stande begge aabenbare Skrifte. Hafve de icke Middel til Bøderne, da straffis de efter deris Formue, oc med Fengsel paa *Kroppen.*[5] Men dersom de ecte huer-andre, *bøde half-femte Lod Sølf,*[6] oc være frii for Skriftemaal.

2.[7]

Beligger nogen Formynder sin *Umyndige,*[8] eller Laugværge den Encke som hand er Laugværge for, da bør hand, om hand ledig er, ecte hende om hun vil; vil hun icke, da hafver hand forbrudt sin halfve *Boislod*[9] til hende foruden Bøderne til *Kongen.*[10] Kand hand icke ecte hende formedelst hand *er gift,*[11] da hafver hand forbrudt sin heele Boislod, til liige Deele imellem *Kongen oc hende.*[12]

3.[13]

Dersom Nogen for Anden vorder formedelst *kiendelig Skinbarlighed oc*[14] Omstændigheder mistænkt oc beryctet at lefve et lætfærdig eller skammelig Lefnet med huer-andre, bør dem icke alleene at paaleggis *at de*[15] sig fra huer-andre

---

1) Kap. 13 svarer til N. L. Kap. 13.
2) Art. 1 svarer til N. L. 6—13—1.
3) N. L.: sit Herskab
4) udeladt i N. L.
5) N. L.: Kroppene;
6) N. L.: da betale hand til Bøder halv femte Lod Sølv og hun halv saa meget,
7) Art. 2 svarer til N. L. 6—13—2.
8) N. L.: Myndling,
9) N. L.: Hovedlod
10) N. L.: Herskabet.
11) N. L.: gift er,
12) N. L.: hende og Herskabet.
13) Art. 3 svarer til N. L. 6—13—3.
14) N. L.: kiendelige og skinbarlige
15) udeladt i N. L.

endeligen *entholder*,[1]) men, om de ere ledige Personer, slett af Byen, Sognet *eller Præstegieldet*[2]) fra huerandre at begifve,[3]) oc huis de det icke giøre, skulle de udstaa Kirckens Disciplin, oc straffis af *Øfrigheden*.[4])

4.[5])

Dersom Nogen enten self eller ved Andre beder om en Dannemands Daatter, oc derofver beligger hende før Trolofvelsen skeer, eller hand faar endelig Svar, da skal hand endelig tage hende til Ecte, om hendis Forældre *oc*[6]) Formyndere ville det samtycke; ville de icke, da bør hand at gifve hende en hæderlig Hiemgift efter hans Formue.

5.[7])

Det Samme er oc dersom Nogen beligger anden Møe eller Encke som tilforn hafver været uberyctet. Siger hand ney for Gierningen, oc hun kand hannem det ey ofverbeviise, da værie hand sig derfor med sin Eed.

6.[8])

Sicter Quindfolck nogen Mands-Person, at hand hende beligget hafver, oc saaledis aabenbarer sin egen Skam, oc giør sig self til Hore, oc ingen Kiends-Gierning findis dertil, da bør hun det at beviise, eller bøde sine *fire*[9]) Mark som en Løgnere.

7.[10])

Siger oc Mands-Person sig at hafve haft lægemlig Omgængelse med uberyctet Quinde, Encke eller Møe, oc hand

---

[1]) N. L.: at entholde,
[2]) N. L.: og vel Fogderiet
[3]) N. L.: sig at begive·
[4]) N. L.: deris Herskab.
[5]) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—13—4.
[6]) N. L.: eller
[7]) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—13—5.
[8]) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—13—6.
[9]) N. L.: tre
[10]) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—13—7.

det ey skelligen kand beviise, bøde iligemaade sine *fire*[1]) Mark som en Løgnere.

8.[2])

Dersom Nogen befindis ublueligen at hafve skiendt den eene uberyctede Møe eller Encke efter den anden, tre eller fleere, da skal hand icke alleeniste bøde som forskrefvet staar, men oc straffis enten paa Lifvet eller i andre Maade med høyeste Straff, Andre til Exempel oc Forskreckelse.

9.[3])

Men er det med beryctede Quindfolk hand saadant hafver begaaet, da straffis hand paa Formuen, *eller*[4]) paa Kroppen med Fengsel, oc hun tredie Gang uden all Naade til Kagen.

10.[5])

Lader nogen fornemme Mands Daatter,[6]) ihuad Stand *hun er*[7]) udi, geistlig eller verdslig, sig i Uære beligge, da maa hendis Værge, saa fremt hand oc næste Frender icke hende ville benaade, hende strax tage, oc fengslig lade indsette oc forvare i hendis Lifs-Tiid, oc alt hendis Gods til sig annamme, oc det altsammen nyde oc beholde, saa længe hand hende saa i Fengsel oc Forvaring holdendis vorder; dog naar hun døer, skal hendis Gods strax igien komme til hendis neste oc rette Arfvinger eller Ectebørn: Oc huem i saa Maader beligger nogen fornemme Mands Daatter,[8]) da skal hand actis som mindre Mand, med mindre hand hende med hendis oc hendis Frenders[9]) Villie oc Samtycke ecter. *Tilbiuder hand dennem at ville ecte hende, da befrier hand sin Ære, om Øfrigheden kand skelligen kiende at hand er nogenledis hendis Lige.*[10])

---

[1]) N. L.: tre
[2]) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—13—8.
[3]) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—13—9.
[4]) N. L.: og
[5]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—13—10.
[6]) N. L.: Enke, eller Daatter,
[7]) N. L.: de ere
[8]) N. L.: Enke, eller Daatter,
[9]) N. L.: Værgis og Frænders
[10]) udeladt i N. L.

11.[1])

Om Nogen som ere hin-anden i andet Leed, eller andet

[1]) **Art.** 11 svarer til N. L. 6—13—13. Mellem Artt. 10 og 11 gienoptager N. L. danske Lovs 6—13—11 og 12, der vare udeladte i N. K. P. I danske Lov ere Bestemmelserne saalydende:
Art. 11: Hvo som i Kongens Gaard krænker nogen Qvinde, eller Møe, og hand der haver soret tro Tieniste, hand skal miste sine to Fingre.
Art. 12: Er Qvindfolket betroet nogen Nøgle til Øl, Mad, Klæder, Penge, eller andet, som bør at være forvaret, da straffis den, som hende besover som een aabenbare Tyv, om hand tiener i Gaarde med hende.

Vedkommende disse tvende og fire andre Artikler findes der blandt Lovkomiteens Papirer et Dokument af saadan Form og Indhold:

Norske Lovs siette Bogs

XIII Capitel.

Om Løsagtighed.

11 Art Fol: 45.

Hvo som i Kongens Gaard krænker nogen Qvinde, eller Møe, og hand der hafver soret tro Tienniste, hand skal miste sine to Fingre.

Foretagen udj Cancellie Collegio ɔ: 28 Julij Anno 1687.

12 Art.

Er Qvindfolket betroet nogen Nøgle til Øl, Mad, Klæder, Penge, eller andet, som bør at være forvaret, da straffis den, som hende besover som een aabenbare Tyv, om hand tiener i Gaarde med hende.

Naar denne Articul confereris med dend foregaaende, saa siunis det ligesom det skulle forstaais allene om de Qvindfolk som blifve krenkede i Kongens Gaard; Hvorfor det skulle være tienligt, at denne samme Articul blef noget videre extenderet, nemlig at dend som besof noget i forskrefne Maade betroede Qvindfolk udj Adelens Gaarde eller deris som lige ved Adel ere privilegerede, skulle være samme Straf undergiven som den der hafde giort det i Kongens Gaard.

Dette skall forblifue effter dend danske Lov.

oc tredie Leed, eller i tredie lige Leed beslectede, eller i

XV Capitel.

Om Ran.

19 Art. Fol: 60.

End setter Nogen sit Huus paa dend Jord, der i anden Mands Hævd er, enddog at den er hans egen, og haver hand den ej med Lov opdeelt, og faar hand siden Jorden til sig med nogen Lov, da bøde hand til den, som Jorden i Hævd hafde, tre Mark, fordj hand ranede hannem af hans Hævd; men til Husbonden bøder hand Intet.

I hvor vel den norske Lovs Revisions Commissarier udj Norge formeener at denne Articul sig iche vel der skulle beqvemme; saasom det skulle være skadeligt om en Odelsbonde eller Jorddrot derved skulle forhindris at rødde og bebygge de Platze udj Udmarken hvor Leilighed er; til Kongens Skatters og Mandskabets Formerelse; saa seeis dog ikke at nogen slig Rødning ved denne Articul forbydis paa de Platze hvor Rødning kand tilladis; men alleeniste paa de Steder, som ere i anden Mands Heufd; hvorfore denne Articul noch kunde blive staaendis.

Denne Articel skall blifue staaendis.

XVII Capitel.

Om Tyveri.

21 Art. Fol: 68.

End er hand vejfarendis Mand, og giver sin Hest een Kærv, eller Næg, eller beder paa Stubben, da er hand hverken Ransmand eller Tyv derfor.

Denne Articul siunis de norske Revisions Commissarier at kunde udeladis i Henseende til den fattig Bunde som liden Aufling hafver.

Denne Articel skall udeladis.

30. Fol: 70.

Hugger Nogen i fællitz og uskifte Skove meere end hans Lod kand taale, da betale derfor til dem der haver Lod udj, baade Skadegield og Landnam, som den skulle betale der hug

Om denne Materie meldis Intet tilforn udj den norske Lovs femte Bog; efftersom det 10 Capitel i den danske Lovs femte Bog som handler om Jord og Ejendom (hvor der iblant

samme Leed besvogrede, findis at ligge i et ondt Lefnet tilsammen, oc afle Børn, da skal de bøde efter deris yderste Formue, oc begifve sig paa to, tre eller *fleere*[1]) Aar, efter samme begangne Synds Størelse, paa Fiskeleyerne nordenfields, oc Bergverkerne syndenfields til at arbeide; dog skal i Act hafvis, at de saaviit fra huer-andre blifver hendømt, saa at ingen viidere Forargelse derved kand skee, oc skulle de først staa aabenbar Skrifte der som Synden skeed er, oc tage derom Præstens Beviis. Oc naar de komme igien med Øfrighedens oc Præstens Vidnisbyrd fra de Stæder huor de arbeidet hafve, da maa de være frii huor dennem lyster. End dersom Nogen dølger saadanne forviiste Personer da skulle de stande derfor til Rette, oc skaffe dennem tilstæde, F. III forordn. ao. 1648.

Andet i den 24 Articel pag: 795 intalis om hvorledis med uskiffte Skove som Flere end een Lods Ejer er til, skal forholdis) er gandske udelat af den norske Lov.

Herved kunde fornemmis; af hvem og paa hvad Sted slig en Person som med ringe Tiuverj første Gang befindis, skal miste sin Huud.

udj Fengselet at miste sin Huud.

udj een Skov hvorudj hand ingen Lod hafde.

34. Fol: 71.

Befindis Nogen med ringe Tyverj, som ej tilforn dermed er befunden, da bør hand at miste sin Hud.

Det med Rundskrift trykte er tilføiet Dokumentet med anden Haand end den, hvormed det forøvrigt er skrevet. Foruden det saaledes tilføiede er den som „30. Fol: 70" signerede Artikel tilligemed den til samme knyttede Marginalbemærkning overstrøget. Endelig sees Slutningen af „34. Fol: 71" at have været tænkt saaledes redigeret „at miste sin Huud udj Kiøbstederne af Byens Tiennere oc paa Landet af dend som Amtmanden eller Kongens Foged dertil skal forordne."

De tvende første Artikler i Dokumentet ere ordlydende optagne i N. L. som 6—13—11 og 12.

For de øvrige i Dokumentet indtagne Artiklers Vedkommende henvises til det nedenfor ved N. K. P. 6—14—8, 6—16—21, 6—14—32 og 6—16—24 Anmærkede.

[1]) N. L.: fire,

om de endnu ere hos dennem saa at de deris Dom *kand*[1]) efterkomme.[2])

12.[3])

De som sig i de forbudne Leed imod Guds Loug enten i Blod eller Suogerskab forseer, straffis paa deris Liif, oc derforuden saa fremt samme Blodskam er beganget *baade med Moder oc Daatter,*[4]) da skulle Kroppene, naar de halshugne ere, kastis paa en Ild oc opbrændis.

13.[5])

Omgængelse som er imod Naturen, straffis med Baal oc Brand.

14.[6])

Dersom Nogen voldtager en ærlig Møe eller *Quinde,*[7]) oc det beviisis, miste sit Liif, eller om hand ey betrædis, være fredløs; men om hannem benaadis Lifvet, tage sig hende til Hustru, om hun oc hendis Formyndere[8]) ville; men ville de icke, *da*[9]) gifve hende af sine Pendinge oc Gods efter fællig Venners Raad oc Samtøcke.

15.[10])

Blifver Nogen befunden at hafve voldtaget den Eene efter den Anden, oc Ingen af dem tager til Ecte, hand bør uden Naade at straffis paa Lifvet.

16.[11])

M. B. 2, pag. 5, fine. *Huo som noget Quindfolck vil med Vold tage, oc dog icke*

---

1) udeladt i N. L.
2) N. L. tilføier: Skeer saadan Forseelse anden Gang, da bør de uden Naade straffis paa deris Liv.
3) Art. 12 svarer til N. L. 6—13—14.
4) N. L.: baade med Fader og Søn, eller baade med Moder og Daatter, eller af Fader med Daatter, eller af Søn med Moder,
5) Art. 13 svarer til N. L. 6—13—15.
6) Art. 14 svarer til N. L. 6—13—16.
7) N. L.: Enke,
8) N. L.: Formyndere og Frænder
9) udeladt i N. L.
10) Art. 15 svarer til N. L. 6—13—17.
11) Art. 16 svarer til N. L. 6—13—18, der er saalydende:
Hvo som noget Qvindfolk vil med Vold tage, og hendis

fuldkommer sin Villie, da beholder hand Lifvet, oc skal bøde eller liide paa Kroppen efter Dommerens oc otte Mænds Kiendelse, som skulle flittelig ofververye Sagen efter Omstændigheder, om der er hørt Skrig om Hielp, seeis blaat Kiød eller refne Klæder, oc kand derpaa trois oc skelligen actis, at hand hafver tractet at giøre hende Vold.

17.[1])

Huilken *Quindis-Person*[2]) der siger sig at være voldtagen, hun skal saa snart hun kommer i sin egen Frelse klage ofver den Vold som hende er giort for Naboer oc Naboersker, oc *ved Kirken, sampt oc*[3]) paa Tinge, oc da er det vel troligt, at hende er Vold giort; *oc skal da Sagen vel ofverveyis af Dommeren oc otte skellige Mænd, oc om hand findis skyldig udi Gierningen, da straffis hand som før er sagt.*[4]) Men tier *hun*[5]) efterat det er blefven aabenbaret, oc Folck veed deraf, baade Naboer oc Naboersker, at den Mand hafver haft med *hende*[6]) at bestille, eller at hun vorder med Barn, oc klager ey før derofver, da er det troligt at hun ey var voldtagen.

18.[7])

Sicter Quindfolck Mands-Person for Voldtægt, oc hand ved Dom blifver friikiendt for Voldtægt, da er hun som sicter skillt ved all sin Rett for Leyermaall.

19.[8])

Ganger Kone Vold ofver, da skal det icke være hende til Hinder, eller Æris Forkleining i nogen Maade.

Raab og Skrig om Hielp høris, og synis blaat Kiød, eller revne Klæder, hand miste sit Liv, enddog hand sin Villie ikke fuldkom.

1) **Art**. 17 svarer til N. L. 6—13—19.

2) N. L.: Kone,

3) I N. K. P. har oprindelig staaet „ved Kirken oc siden", der er rettet til „ved Kirken, sampt oc".
N. L.: paa Kirkestævne, og siden

4) udeladt i N. L.

5) N. L.: Konen,

6) N. L.: den Kone

7) **Art**. 18 svarer til N. L. 6—13—20.

8) **Art**. 19 svarer til N. L. 6—13—21.

20.[1])

M. B. 2, p. 4, init. *Huo som med Vold oc Tvang bortfører Nogens Hustru eller Daatter, omskønt hand icke faaer sin Villie med hende, hand er dræbende oc Døden værd, ihuor hand findis, oc skal ingen Bod for gifvis, enten hand dræbis af Rettens Betiente som hannem eftersøge, eller af dem som Quindis Personen vedkommer. Der foruden hafver hand forbrudt hans Hofvedlod baade i Jordegods oc Løsøre, Hælften til Kongen, oc Hælften til Quindis-Personens Ectemand, Fader eller næste Frender. Paagribis hand lefvendis, da straffis paa sin Hals. Dersom Nogen bortløber med en Andens Hustru, med hendis Samtycke, da hafve de begge forbrudt Lifvet, oc Mands-Personens Hofvedlod være forfalden til Kongen.*

21.[2])

Huo som trolofver sig med Een, oc siden sig i Ecteskab med en Anden begifver, bør at rømme Kongens Riger oc Lande.

22.[3])

Hvilken Ectemand eller Ectequinde sig med en Anden i Ecteskab indlader, bør at miste sin Hals.

23.[4])

Dersom nogen Ectehustru ofverbeviisis at hafve forseet sig

---

[1]) Art. 20 svarer til N. L. 6—13—22, der er saalydende:
Hvo som med Vold og Tvang bortfører nogen Mands Hustru, Enke, eller Daatter, om endskjønt hand ikke faar sin Villie med hende, miste sit Liv. Dersom nogen med en Egtemands Hustru løber bort med hendis Villie, da bør de begge at miste Livet.

[2]) Art. 21 svarer til N. L. 6–13—23.

[3]) Art. 22 svarer til N. L. 6—13—24.

[4]) Art. 23 svarer til N. L. 6—13—25. Kfr. Lauritz Christensens dissenterende Votum. Artiklen er i N. L. saalydende:
Hvilken Egtemand, som haver sin Egtehustrue levendis, eller hvilken Egtehustrue, som haver sin Egtemand levendis, og bliver befunden i aabenbare Hoer, saa det er bevisligt, da skulle de første Gang, hvis Brøst saa findis, straffis paa deris Gods og Penge efter deris yderste Formue. Findis de anden Gang, da skulle de iligemaade straffis paa deris Gods, oc siden strax forvisis af Landet: Komme de tredie Gang, saa det er bevisligt, da skal den Egtemand, hvis Brøst saa findis, miste sit

med Hoer imod sit Ecteskab, da dersom hun ey tagis til Naade af sin Ectemand, men blifver skillt ved hannem, skal hendis Boisluad oc Jordegods forblifve hos hannem hendis Lifs-Tiid, oc siden falder det til hendis rette Arfvinger. Den som Hoer med hende bedrefvet hafver, straffis paa Gods oc Penge efter sin yderste Formue. Dersom en Ectemand ofverbeviisis at hafve forseet sig i Hoer uden sit Ecteskab, straffis hand i lige Maade paa Gods oc Penge efter yderste Formue. Skeer Noget af dette ofvenskrefvne anden Gang, da straffis den atter som sig forsyndet hafver, ligesom nu sagt blef, oc derforuden strax forviisis Landet. Skeer det tredie Gang, da skal den Ectemand huis Brøst saa findis miste sit Hofved, oc den Ectequinde hvis Brøst saa findis, drucknis.

24. [1]

Befindis nogen Ectemand at hafve med anden Ectemands Hustru aabenbarlig oc ublueliq Omgengelse, oc de icke efter Advarsel sig undholder fra hin-anden, men blifver fremturende i deris skammelig oc forargelig Lefnet, *oc dennem en virkelig Horerie ofverbeviisis,* [2]) da bør hand at miste sin Hals, oc hun at stoppis i en Seck oc drucknis.

25. [3]

Saa fremt Nogen letferdigen staaer aabenbare Skrifte paa løgnactig Bekiendelse, oc Quindis-Personen Een for Barnefader udlegger, eller oc Mands-Personen sig for Barnefader udgifver, oc siden dog befindis en anden rette Barnefader at være, da saa fremt Nogen løgnactig Skriftere self inden Fierding-Aars dernest efter gaaer til Sandheds Bekiendelse, *skulle de* [4]) saavit benaadis at *de* [5]) staa aaben-

---

Hovet, og den Egteqvinde, hvis Brøst saa findis, druknis; Og naar Hoer saa bevisis nogen over for tilbørlig Dommere, da skal Dommeren give det Amptmanden, eller Husbonden, eller andre, som det bør at straffe, tilkiende.

[1]) Art. 24 svarer til N. L. 6—13—26.

[2]) udeladt i N. L.

[3]) Art. 25 svarer til N. L. 6—13—27.

[4]) N. L.: skal den

[5]) N. L.: den

bare Skriffter for *deris Forargelser.*[1]) Skeer det icke, men *dem*[2]) lougligen ofverbeviisis løgnactig at hafve skriftet oc udlagt, *skulle de*[3]) uden Naade straffis til Kagen oc forviisis Landet. Den Person som saadan Een til den første falske Bekiendelse bragt oc forledd hafver, bør at actis for en Løgnere oc mindre Mand, oc sin Bois-Lod til *Kongen*[4]) hafve forbrudt.

26.[5])

End hafver hand ingen Boislod, da dømmis hand i Jern.

27.[6])

Samme Loug er oc om en Quindis-Person som sig løgnactig paatager Barnemoder at være, oc derpaa staaer aabenbare Skriffte.

28.[7])

Lætferdige Quindfolck som paa fremmede Stæder, huor de ubekiendt ere, imod Tiden at de skulle føde sig begifver, maa de som dennem Huus laaner, icke efter deris Barnefødsel lade fra sig komme, førend de det Stedets Øfrighed hafver tilkiendegifvet, paa dett nøiactig kand erfaris, huo samme lætferdige Quindfolck monne være, huo deris Barnefader er, sampt desliige Omstendigheder som til Sagens Kundskab oc Opliusning udkræfvis, saa fremt de ey derfor paa deris yderste Formue ville straffis. Befindis Sognepræsten det icke at gifve Øfrigheden oc *Prousten*[8]) strax tilkiende, naar Barnet af hannem christnet er, da miste uden all Naade sit Kald.

29.[9])

Huilken Mands-Person sig i Horehuus lader finde til

---

1) N. L.: sin Forargelse.
2) N. L.: den
3) N. L.: skal den
4) N. L.: sin Husbond
5) **Art.** 26 svarer til N. L. 6—13—28.
6) **Art.** 27 svarer til N. L. 6—13—29, der er saalydende:
Er det Qvindis-Person, som sig løgnagtig paatager Barnemoder at være, og derpaa staar aabenbare Skrifte, da bør hun at dømmis i Spindehuset.
7) **Art.** 28 svarer til N. L. 6—13—30.
8) N. L.: Herrets Provsten
9) **Art.** 29 svarer til N. L. 6—13—31.

Utuct at bedrifve, oc der antreffis, straffis første Gang med otte Dags Fengsel; anden Gang dobbelt saa længe. Quindfolk som sig i saadanne Huuse opholder til Utuct, straffis med Kagen, eller settis i Spindhuuset.

Det fiortende Capittel.[1])

Om Skade som mand gior Anden paa Gods, Huus, Fiskerie, Jord, Skow eller Andet.

1.[2])

Ingen som hafver Sag mod Nogen for Gield, Gods eller Bøder, maa tage eller lade tage Noget fra hannem uden ved Dom oc louglig Adfærd: Huo som tager Noget fra Anden uden Dom, skal føre hannem det igjen, oc bøde tive Lod Sølf, half til Kongen oc half til den hand fratog, oc søge siden sit efter Lougen. Tager Kongens eller nogen Andens Foged Nogens Gods uden Dom, føre hannem det igien, oc bøde dobbelt saa meget som før er sagt. Huer den som medvaar oc tilhialp, K. B. 1. T.B. 4, p. 4.

---

[1]) **Kap.** 14 svarer til N. L. Kap. 14 „Om Vold og Herverk", Kap. 15 „Om Ran", 1—22—17 og 18, 5—11—10 og flg. samt adskilligt af 6—17 „Om Røveri". - Kfr. Rev. Kom. Forhandl. Prot. 8 Februar 1684.

Den almindelige Bestemmelse i Danske Lovs 6—15—1 om Straffen for „Ran" var ikke indtaget i N. K. P., men gjenoptoges i N. L. 6—15—1, der er saalydende:

Hvo som begaar Ran, betale Igield og Tvigield, det er først saa meget, som Ranet er, og dernæst dobbelt saa meget, og derforuden bøde sine tre Mark.

[2]) **Art. I, 1ste Halvdel**, sammenholdes med N. L. 6—14—1, der er saalydende:

Hvo som giør Vold og Herverk, betale Skaden og bøde derforuden trende forretyve Lod Sølv.

Art. I, 2den Halvdel, svarer til N. L. 6 14—2 og 3, der ere saalydende:

Art. 2: Ganger mand med Raads Raad i anden Mands Gaard, eller Huus, og bryder Huus, og tager der ud enten Fæ, eller Klæder, eller Vaaben, eller andre Koster, som Bonden ejer, fra Bonden selv, eller hans Tyende, som hand holder, da er det Herverk.

Art. 3: Men tagis der ud Bondens Giæstis Heste, eller andre Koster, som Giæsten ejer, da er det Herverk imod Bonden, og Ran imod Giæsten.

bøde til Kongen to Lod Sølf. Dersom oc Nogen far bemandet til nogen Mands Gaard, bryder hans Huus op der hand i-boer, giør hannem Vold, oc borttager hans Gods uden Dom, hand skal føre Bonden alt sit Gods igien, oc oprette hannem all Skade efter Sagens Omstendighed, oc bøde tresindstive Lod Sølf til Skifte som før er sagt. De som med hannem vaar oc tilhialp, bøde huer tive Lod Sølf. Tager hand derud Bondens Giestis Heste eller andre Koste som Giesten eyer, da betale hannem i lige Maade sit Gods oc Skade, oc foruden de Bøder som forbemeldt. bøde hand endda tredive Lod Sølf, half til Kongen, oc half til Giæsten.

2.[1])

Dersom Nogen nedbryder det Huus, Bygning eller Skiul til Quæg, som anden Mand eyer, enten det er bygt paa hans egen, eller paa anden Eyeris Jord, da betale hannem derfor. oc for all den Skade, hand derved liider, oc bøde tresindstive Lod Sølf til Skifte som før er sagt.

3.[2])

Tager mand fra Anden *hans Hatt, Handske eller Andet*[3]) som hand hafver i Hænder eller paa sig, da *betale han-*

---

[1]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—14—4 og 5, der ere saalydende:
Art. 4: Bryder nogen det Huus op uden Tingsdom, som anden Mand ejer, enten det er bygt paa hans eget, eller paa anden Ejers Jord, da er det Herverk imod den, som Huset ejer.
Art. 5: Det samme er og om al den Bygning, eller Skyel, som nogen til sit Qvæg kand have opsat; Item Gierder og dislige.
Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til N. L. 6—14—6 og 7, der ere saalydende:
Art. 6: Vil nogen ej flytte af Lejehuus, naar hand lovlig udsagt er, til rette Fardag, eller bliver i det Huus besiddendis, som hand ingen Ret haver til, eller er eengang fradømt, imod Ejermandens Villie, da bøde hand sine Voldsbøder, og Ejermanden haver Magt uden videre Dom ved Rettens Middel at giøre Huset rydeligt.
Art. 7: Hugger, eller opbryder, nogen almindelige Broer, eller Tingstok, da er det Herverk.

[2]) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—15—2.

[3]) N. L.: Hat, Kappe, Handske, eller noget andet,

nem det dobbelt, oc bøde til Kongen tre Lod Sølf[1]) for Haandran.[2])

4.[3])

Finder mand Anden paa farende Veye, oc giør hannem uførm, enten at hand tager hans *Hest*[4]) eller Øg fra hannem, eller hindrer hannem *i andre Maade*[5]) saa hand ey *kand*[6]) bortkomme med *det hand hafver at føre, men maa forlade det der, da skal den*[7]) som saadan Gierning giorde, huad heller hand førde de Koste bort eller hand lod dem efterligge, *betalle tre-dobbelt oc bøde til Kongen tive Lod Sølf.*[8])

5.[9])

End kiendis *den Anden*[10]) self ved de Koste, oc tager dem *til sig igien*[11]) som før, da maa hand ey *føre Sag paa Nogen*[12]) for det som hand self hafver taget tilbage.

6.[13])

End om Nogen fører hiem til Huus Hest eller andre Koste, som hand hafver *Nogen ved saadan Ofvervold frataget, oc den far efter som hand det fratog,*[14]) og kiender sit i hans Gaard med *skellige*[15]) Vidne, endog *den Anden*[16]) skiller sig af med det som hand *tog,*[17]) oc Eyermanden finder det, efter *de*

---

[1]) N. L.: bøde hand
[2]) Efter denne Artikel gjenoptager N. L. danske Lovs 6—15—3, der var udeladt i N. K. P. Artikelen er saalydende:
Ganger mand i anden Mands Gaard, og tager der bort af hans Fæ eller Klæder, eller Vaaben, eller nogen andre Koster, da bøde hand for Boeran.
[3]) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—15—20.
[4]) N. L.: Hæste,
[5]) udeladt i N. L.
[6]) N. L.: maa
[7]) N. L.: sine Koster, men forlader dem der, da er den,
[8]) N. L.: Ransmand derfor.
[9]) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—15—21.
[10]) N. L.: hin
[11]) N. L.: igien i sin Hævd
[12]) N. L.: søge den Anden for Ran
[13]) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—15—22.
[14]) N. L.: ranet, og den, der blev ranet, far efter
[15]) N. L.: gode Mænds
[16]) N. L.: at den, der ranede,
[17]) N. L.. ranede

skellige Personers Vidnisbyrd[1]) som viste at *det vaar hannem fratagen,*[2]) da maa hand med *Loug oc Rett tale paa den Gierning, oc bekomme Fyldist saa som herofven sagt er.*[3])

7.[4])

L. B. 37. *Tager mand Andens Skiberum eller Baad, Hest, Øg, eller saadan anden Ting ulaant, da bøde efter Dom oc Paakiendelse, saa som Sagens Leylighed medfører, huad Forfald hannem tildrog der tog det, oc om hand giorde det af Afvind eller Fortred, oc huad Skade den hafde deraf som det skeede imod, saa oc huad Mand hand vaar; oc effter disse oc andre Sagens Omstændigheder skal hand dømmis til Betalning eller Oprettning derfor, saa oc til Bøder, om Kongens Sag er derudi.*

8.[5])

(Ty. B. 8.) *Tager man Falk eller Høg bunden i sin Rede, oc dølger*

---

[1]) N. L.: gode Mænds Vidne,
[2]) N. L.: hand var ranet,
[3]) N. L.: Ran søge den Gierning.
[4]) **Art.** 7 kan sammenholdes med N. L. 6—15—4 og 6—17—41, der ere saalydende:
N. L. 6—15—4: Tager mand anden Mands Skiberum lidet, eller stort, eller mand ganger i andens Mands Fold, ude paa Marken, og tager der ud noget Fæ, eller Høe, eller Korn, eller Tømmer, eller andre Koster, da bøde hand for Ran.
N. L. 6—17—41: Rider mand anden Mands Hest uden Ejermandens Villie en halv Fierding Vejs eller længre, da bøde derfor tre Lod Sølv, og giøre Hesten saa god, som den var, der hand tog den. Vegrer hand sig det at giøre, og lader sig søge med Retten, da haver hand forbrut sine tre Mark.
[5]) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—15—5, der er saalydende:
Tager mand Falk, eller Høg bunden i sin Rede og dølger det, efter at derpaa er giort lovlig Forbud, da vorder hand Ransmand derfor.
Efter denne Artikel gjenoptager N. L. danske Lovs 6—15—5 til 22, der i N. L. som 6—15—6 til 23 ere saalydende:
Art. 6 (kfr. N. K. P. 6—14—23): Slaar mand anden Mands Eng op imellem Eg og Ende, eller skær hans Korn op paa Ageren imellem Eg og Ende, og tager det bort, da bøde hand for Agerran.
Art. 7 (kfr. N. K. P. 6—14—23): Ere der flere med at afføre Høe, eller Korn, bort, og det bliver kient paa at være Ran, da er det ikke nok, at nogen af dennem vil noget igienføre, og sige, at hand ej mere afførte; Men de blive alle i Rans Forfølgning, indtil det altsammen bliver igien udlagt, som var afført.
Art. 8 (kfr. N. K. P. 6—14—23): End siger den, som Engen slog,

***det**, da gielde den tredobbelt, oc bøde til Kongen tre Lod Sølf, **om** den hafver liust det tilforn som Falken tilhørde.*

---

eller Kornet afskaar, at hand meente, at det var hans eget, og giør sin Eed derpaa, da betale hand Høet, eller Kornet, og bøde intet.
Art. 9: Men giøris der lovligen efter forregaaendis Kald og Varsel til hannem Forbud paa, førend, eller mens, hand slaar Engen, eller afskær Kornet, da bliver hand Ransmand, dersom det bliver hannem ved Dom frakient.
Art. 10: Høster mand anden Mands Korn, som hand pløjede og saade Uilsket og Upaakært, og var ej af hannem for Midsommer med Tingsdom søgt og afvunden, enddog at hand selv ejede Ageren, som hand høstede, da er det Agerran.
Art. 11: Tj vindis det ikke for Midsommer ved Dom, da høster den, som pløjede og saade, og giver den, som Jorden ejer, fuld Skyld af Ageren; Men bliver det ved Dom vunden for Midsommer, og Jorden bliver den, som pløjede og saade, frakient, og hand høster Sæden, da er hand Ransmand.
Art. 12: Se ovenfor ved N. K. P. 3—12—10.
Art. 13: Afpløjer mand af anden Mands Ager over Reen, siden lovlig Skifte gangen er, da er det Ran; Men er ej lovlig Skifte gangen, da bliver hand ej Ransmand derfor: Bør ej heller derfor at bøde, dersom hand giør sin Eed, at hand ej videre pløjede, end som hand fant for sig tilforn at være pløjet. Tør hand ej sin Eed derpaa giøre, betale saa meget, som der kand avlis efter Dannemænds Sigelse paa samme Jord, som hand pløjede videre, end hannem med Rette tilhørde, og bøde til Husbonden tre Lod Sølv.
Art. 14: Ompløjer Mand anden Mands Sæd, da haver hand forbrut sine tre Mark, om end skiønt Jorden er hans egen.
Art. 15: Bortfører nogen af Mark, eller Skov, nogen Afgrøde, Korn, Høe, Tømmer, Ved, eller dislige, naar der er giort lovlig Forbud derpaa ved Kongens Foged, før end der Dom gangen er, eller hand haver sin Vederparts Minde dertil, da vorder hand Ransmand derfor.
Art. 16: Far nogen i anden Mands Skov, og hugger noget der, som hand haver ej selv Lod udi, og læsser, eller fast giør, det til at afføre, og nogen ret Ejer betræder hannem ved Stubben, eller førend hand kommer til Alvej, og tager det fra hannem, da vorder hand ej derfor Ransmand. End kommer hand til Alvejen, og siger, af hvem hand fik det med rette Skiel, da maa mand hannem ej opholde, men mand skal fare til Huus med hannem, og lade Kosterne besigtige med Vidnisbyrd; Og kand hand ej da fange ret Hiemmel dertil, da tiltalis hand for Ran, eller Tyverj.
Art. 17: Det samme er og, om nogen i saa Maader betrædis med Korn, eller Høe.
Art. 18: Se ovenfor ved N. K. P. 3—12—15.

Indført i d. 5te Bog.

9.[1]

L. B. 44. Ingen maa lade Vand fra eller paa Andens Grund, uden det bryder self ud. Giør Nogen det, da lade det tilbage igien, oc gielde Jordrotten Jordspilde oc Landnam tilmed.

10.[2]

Ingen maa giøre Anden Forhindring paa det Fiskerie hand hafver haft af Arilds-Tiid.

11.[3]

Gierder Nogen tvert ofver Elf, da maa de som ofvenfor eye, stefne hannem med femte Stefne, oc hannem skal foreleggis strax at opbryde det: Giør hand det icke, da skulle saa mange Bønder tilnæfnis til Hielp at opbryde som behofgiøris. Huilken som da tilsigis, oc icke farer med, bøde til Kongen et Lod Sølf. Den som ulouglig satte Giærdet i Aaen, bøde til Kongen to Lod Sølf, oc betale Skaden til dem som ofven-for eye, oc som hand formeente Fiskeriet, efter Soerenskrifverens oc sex Mænds Kiendelse.

12.[4]

Ingen maa fiske i anden Mands Aae eller Fiskevand, uden hand vil fiske for den Aaen eyer;[5]) *giør hand det, bøde hannem Skaden oc Landnam tilmed.*[6])

Art. 19 (kfr. danske Lovs 6—15—18 og Noten pag. 524): End sætter nogen sit Huus paa den Jord, der i anden Mands Hævd er, enddog at den er hans egen, og haver hand den ej med Lov vundet, og faar hand siden Jorden til sig med nogen Lov, da bøde hand til den, som Jorden i Hævd hafde, tre Mark, fordi hand ranede hannem af hans Hævd; Men til Husbonden bøder hand intet.

Art. 20, 21 og 22: Se ovenfor ved N. K. P. 6—14—4, 5 og 6.

Art. 23: Den er ej Ransmand, som formeener og forhindrer en anden at age, eller ride, over sin Ager og Eng, hvor der ej bør at være Vej, om den anden lader noget efter sig af hvis hand har med at fare.

[1]) **Art.** 9 svarer til N. L. 5—11—10.

[2]) **Art.** 10 svarer til N. L. 5—11—11.

[3]) **Art.** 11 svarer til N. L. 5—11—12.

[4]) **Art.** 12 svarer til N. L. 5—11—13.

[5]) N. L.: den, som Aaen, eller Fiskevandet, ejer.

[6]) N. L.: End giør hand det uden Ejermandens Forlov, da straffis derfor, som for andet Tyveri.

13.[1])

Ingen skal spilde Andens Fiskeveide, eller opbryde hans Fiskegaarde, (uden det er Tværgiærde som her tilforn er omtalt,) eller Nogen hans Fiskebrug: Giør Nogen det, da bøde Hofvedmanden et Lod Sølf til Kongen, oc betale et Lod Sølf til Bonden i Afvindsbod; oc huer den med hannem vaar oc tilhialp, bøde til Kongen et half Lod Sølf, oc betale Bonden et half Lod Sølf i Afvindsbod; oc de skulle giøre Gaarden oc Fiskeredskabet saa got igien, oc betale Skaden efter Soerenskrifverens oc sex Mænds Dom.

14.[2])

Spilder Nogen Andens Aalefiskend, Øredfiskend eller desliige, bøde til Kongen et half Lod Sølf, oc betale Bonden et half Lod Sølf, oc dertil bøde Skaden effter Soerenskrifverens oc sex Mænds Dom.

15.[3])

Farer mand i Sildefisket, da maa der landdragis oc leggis baade paa Ager oc Eng, huor mand vil, usaget, oc hafve det affført *ad*[4]) Sommermaale. Er icke da Alt affført, da eyer Landdrotten af Sildefiskeren huilket hand vil, Landnam eller Sild der paa-ligger, om hand hafver hannem tilforn louglig tilsagt at afføre. All anden Skade som Fiskere giør i Sildefisket, det skulle de betale efter Dommerens oc sex Mænds Kiendelse, huad heller det skeer indengiærdis eller uden; end om de icke der strax betale, da gifve derforuden Landnam. Brender de Giærder eller Lid, eller anden Boeskab, da gielde Skaden til den som boer paa Gaarden, oc Landnam tilmed, huad heller de betale strax eller icke. L. B. 45.

16.[5])

Alle de Søgningemaal som foraarsagis i Sildefisket, skulle skee oc svaris førend mand farer derfra; end farer Nogen L. B. 46.

---

[1]) **Art.** 13 svarer til N. L. 5—11—14.
[2]) **Art.** 14 svarer til N. L. 5—11—15.
[3]) **Art.** 15 svarer til N. L. 5—11—16.
[4]) N. L.: til
[5]) **Art.** 16 svarer til N. L. 5—11—17.

bort som brødfældig er, da skal Skipperen staa til-Rette for hans Folk, ihuor hand blifver funden, om der vaar Sag paa gifvet, oc Skipperen siden søge dennem igien.

17.[1])

Blifver Nogen i Sildefisket frataget Aare, Tofte eller Øsekar, eller anden Redskab, eller spildis for dennem, da betalis Skaden efter Dommerens oc sex Mænds Sigelse, sampt oc Afvindsbod: End giøris Noget af Sligt, oc Eyermanden er derhos, da gielde høyere efter Kiendelse, oc bøde derforuden til Kongen et Lod Sølf.

18.[2])

L. B. 47. Tager Nogen Sild af anden Mands Garn, oc de ere icke af hans egne Folck, oc det er beviisligt, da bør den Garnet eyer, all den Sild, som den der tog uden Forlof, hafverført i Land. End om mand rifver eller skiær Andens Garn med Villie, til at tage Sild deraf, da betale Garnspilde, oc Silden med, oc bøde til Kongen et Lod Sølf oc til Gaarnets Eyermand et Lod Sølf.

19.[3])

L. B. 48. Ingen skal giøre den anden Forkast i Vaadedrett. Den skal hafve Drættet som først udgaf sit Toug; ellers fiske de hannem tilhaande som de giorde Forkast. Blifver det ingen af dennem tilgafns, da betale den Skipper til den anden som hand giorde Forkast, *oc*[4]) efter Dommerens oc sex Mænds Kiendelse, oc huer af hans Baadsmænd betale fire Skilling til den Andens Baadsmænd. End om begge udgifve Toug tilliige, huer i sær, oc kaste de imod hinanden, da beholder huer som hand faaer, om Ingen af dennem kaster ofver den Andens Garn: Men skeer det anderledis, da hafve huer til Hælfnet det som fangis, ihuem der mest faaer.

20.[5])

Kaster mand lang Vaad efter Sild, da maa huer bruge

[1]) **Art.** 17 svarer til N. L. 5—11—18.
[2]) **Art.** 18 svarer til N. L. 5—11—19.
[3]) **Art.** 19 svarer til N. L. 5—11—20.
[4]) udeladt i N. L.
[5]) **Art.** 20 svarer til N. L. 5—11—21.

smaa Garn indenfor som der vil, indtil indddraget vorder til Landet, oc øse icke Sild af Gaarnet før. End om de ere icke fraviiste, da bierge huer for sig efter Fortieniste oc Roersselskab, oc dog saa, at de tillade de Andre som hafve den store Vaad, deris fulde Bierging. End om disse viise dennem ifra, oc øse de Sild længer, da eyer de all Silden der Kastet aatte. End om de lade sig til ofvers, saa de ingen Hielp kunde giøre förend Touget kommer til Lands, da eye de Silden som Kastet tilhør, som hine hafve ført paa Landet: End om nedsiuncker, da holde huer som fick. End om Nogen ligger indenfore, oc vil ingen Hielp giøre, men giør dennem Fiskespilde, oc er tilforn i-fra-viist, da betale hand Garnespilde oc Fiskeskade efter Dommerens oc sex Mænds Kiendelse, oc bøde til Kongen to Lod Sølf.

21.[1])

End om Drættgarn eller Fiskeredskab spildis, saa at mand kaster ofver Andens Kafle, eller skiær hans Flaarer af, eller huad for Garnespilde eller Fiskeskade som Nogen volder uden Nøds-Tilfald, da fiske hand dennem tilhaande, som hand giorde Fiskespilde, oc betale Skaden deraf skeede, oc gifve dennem Afvindsbod efter Dommerens oc sex Mænds Kiendelse.

22.[2])

End om Garn drifver sammen af Storm eller Strøm, da skulle de saa adskillis, at Ingen faaer der Skade af, om de kunde det vedkomme: End om det icke kand skee, da betale den Skaden som forvolder det, uden de ere der begge ved, thi da hafver huer dennem half Skade, uden een af dennem hafver det voldet.

23.[3]) Hertil indført i d: 5te Bog.

Afhøster mand Nogens Eng, eller afskær hans Ager, oc det siden skelligen befindis at hand ingen Tiltale hafde derpaa enten med Kett, eller med nogen Rettis Skin, oc hafver derom slett ingen Beviis i Retten at forebringe, ey heller kand giøre sin

---

[1]) **Art.** 21 svarer til N. L. 5—11—22.
[2]) **Art.** 22 svarer til N. L. 5—11—23.
[3]) **Art.** 23 sammenholdes med N. L. 6—15—6 til 8, se Note 5 pag. 534.

Eed at hand icke viste Andet end at Jorden hannem tilhørde, da skal hand betale Skaden tredobbelt, oc bøde til Kongen tive Lod Sølf. Hafver hand Tiltale paa Jorden, oc formeener sig nogen Rett dertil, da gaais derom saasom tilforn i tredie Bog sagt er.

24.[1])

Ty. B. 10. *Ganger mand i Andens Abildgaard eller Kaalhafve, udi hans Rugsæd, Erter eller Bønner, eller Næbebraade, eller alt Andet som indhegnis med Gierde eller Voctelse, da betale Skaden dobbelt, oc bøde et Lod Sølf til Kongen. Bryder hand Gaardens Planke eller Giærde, eller tager til otte Skillings Værd eller meere, da tiltalis derfor som for andet Tiufverie. Mister mand sine Klæder i anden Mands Haufve, Kaalgaard, eller desliige, som hand ulouglig er kommen ind udi, da hafver hand ey Tiltale derpaa, saa som de vaare hannem ulouglig fratagne.*

25.[2])

Huem der malker Andens Quæg paa Marken, bøde første Gang to Lod Sølf; skeer det anden Gang, da være Tiuf derfore.

26.[3])

L. B. 15. *Hugger mand Øg for Ploug eller Harfve, eller for andet Redskab, udi Plougtiden eller udi Bondens Arbeide; da bøde til Kongen ti Lod Sølf, oc betale det hand spildte til Eyermanden, oc dertil slig Afvindsbod som Dommeren oc sex skellige Mænd dømme efter Sagens Leylighed. End om mand stiæl Jern af Ploug eller Harfve, da betale hand tredobbelt det hand stal, til den som det aatte, oc bøde til Kongen et Lod Sølf.*

---

[1]) **Art.** 24 svarer til N. L. 6—17—23 og 24, der ere saalydende: Art. 23: Bryder mand anden Mands Abildgaard, eller Kaalgaard, eller andet, som indhægnet er, og stæl Frugt, eller Kaal, eller andet, da bliver hand derfor Tyv, saa som hand stal i hans Huus andre Koster.
Art. 24: End mister mand sine Klæder i anden Mands Abild- eller Kaal-Gaard, som hand ulovlig er kommen ind udi, da maa hand ej søge derefter med Ran.

[2]) **Art.** 25 svarer til N. L. 6—17—42, der er saalydende:
Malker mand anden Mands Koe, Faar, eller Geder, straffis derfor som for ringe Tyverj.

[3]) **Art.** 26 udeladt i N. L.

27.[1])

Spilder mand Andens Ploug eller Harfve, eller hugger hans Feste eller Sæle, Bidsel eller Tømme, Skagle, Bøigel eller Hornspendsel; om et af disse blifver spildt, da betale derfor efter Dommerens oc sex Mænds Kiendelse, oc et half Lod Sølf i Afvindsbod til den som det eyer. End om mand stiæl nogen af disse Ting, da betale det tredobbelt, oc bøde til Kongen et Lod Sølf.

28.[2])

Rider mand Andens Korn op med Vold, eller lader det nedtræde med Folk eller Beester, eller lader Korn eller Græs op-æde, da betale all Skaden, oc bøde efter Sagens Leylighed, half til Kongen oc half til Bonden. Men dersom Fæ kommer[3]) i anden Mands Ager eller Eng af Vaade, *formedelst deris Forsømmelse som det skulde vocte, da betale*[4]) hand Skaden der Fæet eyer, oc giöre sin Eed derpaa at det skeede imod hans Villie oc Vidskab.[5])

---

[1]) **Art.** 27 sammenholdes med N. L. 6—14—9, der er saalydende: Spilder mand anden Mands Plov, Harre, Trumle, eller hugger Sele, Tømme, Skagler, eller dislige, i sønder for Bonden i hans Arbejd, da døde derfor som for Herverk.

[2]) **Art. 28, Iste Punktum,** svarer til N. L. 6—14—10, der er saalydende:
Rider mand anden Mands Korn op med Vold, eller far i anden Mands Ager med Hiord, eller med Stod, eller med Vraad, og hiorder hans Korn op med Vold, da er det Herverk. Det samme er og, om mand hiorder anden Mands Eng med Vold.
Art. 28, 2det Punktum, svarer til N. L. 6—14—11.

[3]) N. L.: End kommer Fæet

[4]) N. L.: for Hyrdens Vangiemmis, eller Forsømmelsis, Skyld, da bøde

[5]) N. L. tilføier: at Fæet kom derudi.
I Forbindelse med disse Bestemmelser gjenoptager N. L. danske Lovs 6—14—13 til 18, der i N. L. som 6—14—12 til 17 ere saalydende:
Art. 12: Mindre end tolv Nød er ej Hiord: Tolv Heste, eller Hopper Stod: Tolv Svin Vraad.
Art. 13: Ødis anden Mands Korn, eller Eng, med mindre end Hiord, Stod, eller Vraad, da er det ej Herverk; Men Skaden skal betalis efter gode Mænds Afsigt, og bødis derforuden halv saa meget som for Herverk.
Art. 14: End giør hand sin Eed, at det skede uden hans Villie og Vidskab, da betaler hand Skaden allene.
Art. 15: Hvo som haver Lod og Deel i Marken, og tøgrer

29.[1])

L. B. 19. *Ingen maa hugge i anden Mands Skow, være sig enten eene eller i Selskab, uden*[2]) reisendis Mand fattis til Skibsbehof eller Slæde, oc Nød trænger hannem dertil, fordi hand *icke kunde*[3]) faa det til-Kiøbs; eller oc at *nogen*[4]) vandrendis Mand ligger ude om Natten i Skowen, oc fattis til Ildsbehof den Natt; *disse maa*[5]) hugge saa meget som Nøden trænger dem til, oc betale Skaden uden Landnam, om der klagis paa. Til Skibs maa Ingen meere Ved hugge end hand bruger samme Dag, uden Nød trænger ham dertil i andre Maade som før er sagt. *Hugger ellers Nogen i Andens Skow uden Forlof, da maa den Skowen eiger, lade skellige Mænd vurdeere Skaden, oc den det giorde skal betale Jorddrotten derfore, oc gifve hannem fuld* L. B. 50. *Landnam. Ey heller maa Nogen, enten eene eller i Selskab, indløbe paa anden Mands Skow eller Mark, til at hugge eller bryde Hassel, Løf, Riis, Beede, eller andet Sligt, eller flaa Bark af Træer, eller tage Olden eller Nødder af Træer, fleere end hand kand fortære, eller opsamle Agerne eller Olden. Huem det giør, gifve til Gaards-Besidderen et Lod Sølf, om Skaden er saa stor eller derunder; men er Skaden større, da betale efter Dom, som da deelis imellem Jorddrotten oc Besidderen. Hafver Anklageren icke Vidne paa Noget af dette forbemeldte, oc dog nogenledis*

---

sit Fæ i anden Mands Ager, eller Eng, hand bør at betale Skaden og derforuden halv saa meget som for Herverk.

Art. 16: End far nogen Mand paa Landet ridendis, eller agendis, eller hand driver sit Fæ for sig til Bye, eller anden Stæds, da maa hand ligge paa Fælleden dermed og bede, hvad heller det er om Nat, eller Dag. Paa Stub maa hand og bede.

Art. 17: Driver nogen Fæ igiennem Vong, da maa hand ej bede derudi. End giør Fæet nogen Skade, naar det drivis igiennem Vongen, mod dens Villie, som det driver, da skal hand, der Fæet driver, Skaden igiengielde, og ej mere bøde derfor. Men skeer Skaden med Forsæt, da bødis foruden Skaden halv saa meget som for Herverk.

[1]) **Art. 29, Iste Del,** svarer til N. L. 6—17—27.

[2]) N. L.: Hvo som hugger i anden Mands Skov, og antreffis enten ved Stubben, eller paa Vejen, eller i Huus, med det, som hand haver hugget, da er hand Tyv. Dog dersom

[3]) N. L.: kand ej

[4]) udeladt i N. L.

[5]) N. L.· da maa dennem være tillat at

Beviis eller Skinbarlighed derpaa findis, da værge sig den der beskyldis med sin egen Eed.[1]

30.[2]

Huorsomhelst Skowfinder kunde antreffis, som opholde sig enten paa Almindings- eller andre Skowe, til at forhugge dennem, eller giøre Skade paa Undersaatternis Veydefang oc Fiskerie, oc ey sette sig ned i Bøigden, skatter[3]) oc skylder som andre Undersaatter, da skulle de paagribis, oc hafve forbrudt Lifvet oc alt huis de hafve med at fare. F. III For ordn. ao. 1648.

31.[4]

Allesteds huor Mand finder Noget hugget, brudt eller afflaaed i sin Skow, da maa hand det sageløs hiemføre. L. B. 19.

32.[5]

Hugger Nogen i fellis oc u-skifte Skowe, meere end hans Lod kand taale, da betale derfor til dem der hafver Lod udi, baade Skadegield oc Landnam, som den skulde betale der hug udi en Skow huorudi hand ingen Lod hafde. L. B. 20.

---

[1]) Med **Art. 29, 2den Del,** sammenholdes N. L. 6-17—25, 26, 31 og 32, der ere saalydende:
Art. 25: Flaar nogen anden Mands Træer, som staa i Skoven, og tagis derved, da forfølgis hand som Tyv for saa vit, som hand haver giort Skade. Tagis hand ej ved Træet, da søgis saa efter hannem som efter Tyv.
Art. 26: Det samme er og, om nogens Tømmer borttagis enten i Skoven, eller paa Marken.
Art. 31: Agerne, eller Bog, maa ingen opsanke i anden Mands Skov under tre Lod Sølvs Bøder for hver Gang hand dermed antreffis.
Art. 32: End Nøder maa hand plukke saa mange, som hand der fortærer, og ej videre.

[2]) **Art**. 30 svarer til N. L. 6—17—30. (Ved Marginalnoten sigtes til Forordn. 30 Aug. 1648, trykt i Norske Rigsregistr. IX p. 132).

[3]) N. L.: og skatte

[4]) **Art.** 31 sammenholdes med N. L. 6—17—28, der er saalydende:
Betrædis nogen i Skov at have taget Læs, enten af nedblæste Grene, eller Fælder, som hannem ej ere udviste, da haver hand forbrut hvis hand haver med at fare, og derforuden bøde sine tre Mark.

[5]) **Art.** 32, kfr. Noten pag. 524, svarer til N. L. 6—17—29.

33.[1])

L B. 28. Lucker mand Grinde eller Lid op, oc ganger Quæg igiennem udi Ager eller Eng, da betale Skaden giort blef, oc Landnam til den som Høe eller Korn *aatte.*[2]) Hugger[3]) mand Lid neder, eller velter Steene derfra som hosligger, saa Lid staaer aaben oc Fæ gaaer ind, da *betale Skaden oc dobbelt Landnam til den som Skaden fick.*[4])

34.[5])

L. B. 32. *Dersom Nogen nedrifver Andens Giærde, Plankeverk, eller anden desliige Indhegnelse, bortlager det til at opbrende eller til anden Brug, betale Skaden tre-dobbelt, oc bøde til Kongen to Lod Sølf. Kand de udi Gierningen betreffis, da fratagis dennem sagisløs huis de hafve med at fare, oc om de fange Hug eller Slag derofver, da viide sig det self.*

35.[6])

Huo som løs-hugger en Andens louglig-lagte Tømmerhengsel, Landhengsel, Tømmerflaade, *Bord- eller Bielke-Flaade,*[7]) eller des-liige, med Villie, oc til at giøre Skade dermed, gielde Skaden igien oc bøde efter Dom oc Kiendelse saa som for en Volds-Gierning. Kand hand ey gielde oc bøde, da dømmis til Arbeide paa Bremerholm eller andensteds paa lang eller kort Tiid efter Sagens Beskaffenhed.

36.[8])

M. B. 10 *Raader mand Anden til at giøre nogen Skade, eller til det*

---

[1]) **Art.** 33 svarer til N. L. 6—14—18.
[2]) N. L.: ejede.
[3]) N. L.: Men hugger
[4]) N. L.: er det Herverk.
Efter denne Artikel gjenoptager N. L., fra danske Lov, 6—14—19, der er saalydende:
Om mand tager anden Mands Fæ i sit Korn, eller Eng, og den der Fæet ejer kommer der til, enten i Hegnet, eller paa farende Veje, da maa hand ej tage det fra den, som det i sit Korn, eller Eng, optog, uden hans Villie. End tager hand det fra hannem, da maa hand vorde Ransmand derfor. End kommer det hiem til dens Huus, der tog det i sit Korn, eller Eng. og Ejermanden der tager det ud, da er det Herverk, og skal mand ej anden tiltale, end den, som det udtog.
[5]) **Art.** 34 udeladt i N. L.
[6]) **Art.** 35 svarer til N. L. 6—14—8.
[7]) N. L.: Bord, eller Bielke, Flaade,
[8]) **Art.** 36 udeladt i N. L.

som Een kand hafve Skam eller Vanære af, da bøde derfor half saa meget som den der Gierningen giorde, eller værge sig med sin Eed, at det skeede icke af hans Raad, om det ey fuldelig beviisis.

37.[1])

Landnam skal saaledis rettis efter Skadegielden, at huor som Skade skeer paa Kongens Jord, Skow eller Mark, da skal Landnam være lige høy med Skadegielden, indtil Skaden eller Aaverket er tre Lod Sølf værd, efter Dommerens oc sex skellige Mænds Vurdeering, oc dobbelt Skadegield oc Landnam betalis om lougfest er. Er Skade skeed paa Andris Jord, da tage de lige høy Landnam med *Skadegielden,*[2]) indtil Skaden vurdeeris paa et Lod Sølf, oc i lige Maade dobbelt om lougfest er. Dersom Skaden eller Aaverket er høyere paa Kongens eller nogen Andens Jord, da gifvis stedse half saa meget Landnam som Skaden er værd. L. B. 18.

38.[3])

Eyer Fleere Lod i den Jord som Aaverke paagiøris, da skulle de skifte Skadegielden oc Landnam dennem imellem saa som de hafve Lod i Jorden til. Hafve somme af Lods-Eyerne gifvet Lof til at bruge Skow eller Jord, oc somme icke, da tage de Skadegield oc Landnam som icke gaf Forlof, saa som de hafve Lod i Jorden til: Men er Jorden skift dem imellem, da tage huer fuld Skadegield oc Landnam af sin Lod efter Lougen. L. B. 19.

39.[4])

Udi alle de Tvistigheder som opkommer imellem Nogen om alle Slags Aaverke eller Skadis Paaførelse, paa Nogens Jord, Skow eller Mark, oc som enten i denne Bog eller andensteds i Lougen omtalis, kand brugis femte Stefne, efterat Lougfestelse oc Forbud skeed er, som Lougen *i første Bog*[5]) L. B. 22.

[1]) Art. 37 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—17.
[2]) D. R. U. og N. L.: Skadegield,
[3]) Art. 38 svarer til D. R. U. og N. L. 1—22—18.
[4]) Art. 39 er i D. R. U. og N. L. indtaget som 1—4—7, tredie og sidste Punktum. Se det ved N. K. P. 1—4—8 Bemærkede.
[5]) udeladt i D. R. U. og N. L.

omtaler; oc skal imidlertiid saadan Anordning giøris, at det som aaverket er, oc ey kand taale at blifve paa Stædet beliggende, kommer i god Forvaring, helst hos den som *lod det*[1] lougfeste, om hand kand stille nøyactig Borgen derfore.

Det femtende Capittel.[2]

Om Røfverie.

1.[3]

Huo som ligger i Skiul oc röfver nogen veyfarendis Mand, oc søger dermed Fielster oc døller saadan Gierning, hand er Stiemand *oc Røfvere;*[4] vorder hand tagen paa ferske Fod, eller siden antreffis, oc det hannem skielligen ofverbeviisis, hafve forbrudt sit Lif til Steyle oc Hiul, oc sin Hofvedlod *oc Jordegods til Kongen,*[5] naar den Forurettede hafver faaet sin Rett.

2.[6]

Huo som røfver skibbruden Mand, straffis som Stiemand.

3.[7]

Huo som røfver af den Mand der dræbt er, enten Klæder, Vaaben, Sølf, Guld eller Penge, som hand hafde paa, bøde for Val-Rof trende fyrretive Lod Sølf, oc derforuden vederlegge dobbelt saa meget som røfvet var.

4.[8]

Huo som i Kircke opbryder Block eller Kiste, eller Skab, huor enten Fattiges eller Kirckens Penge, eller Kirkens Kar eller Ornamenter er udi, oc deraf Noget udtager, straffis ligesom Stiemand, med Steile oc Hiull. End røfver hand Noget

---

1) udeladt i D. R. U. og N. L.
2) **Kap.** 15 svarer til N. L. Kap. 16.
3) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—16—1.
4) udeladt i N. L.
5) N. L.: til Husbonden,
6) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—16—2.
7) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—16—3.
8) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—16—4.

af Kirken som ey er under Laas oc Luckelse, saasom Alterklæder, Liusestager eller Kroner, eller desliige, straffis med Galgen; er det ringere, som Liusearme, Stoele-Laase eller desliige,[1]) straffis med Arbeid[2]) i Jern sin Lifs-Tiid.

Det sextende Capittel.[3])

Om Tiufverie.

1.[4])

Tager mand Tiuf *paa ferske Gierning*[5]) med Koste i Hænde, oc hand hafver ey Hiemmel til, huor hand fick dem, eller oc hand skiuder paa Hiemmel, oc hannem bryster Hiemmel, da maa hand bindis.

2.[6])

Skyder hand paa Hiemmel, da maa hand ey skyde længer end paa tredie Mand. Vedgaaer Hiemmel Kosterne, *eller det beviisis at den som hafver dennem fick dem af hannem,*[7]) da svarer hand dertil, oc den som dem af hannem bekom, hafve tabt sit Værd, oc bøde ey, med mindre hannem ofverbeviisis at hafve været Tiufs Medviidere.

3.[8])

Saa mange som findis *udi Tiufverie*[9]) oc gribis, de forfølgis alle oc straffis som Tiufve.

4.[10])

Tager mand Tiuf med Kostene i Hænde, da binde dem paa hans Bag, oc forvare ham eller leveere ham til *Kongens Foged; oc skal hand føris til Ting eller til Raadstue i Kiøbstæ-*

---

[1]) N. L.: Stolelaase, Hængsler, eller dislige,
[2]) N. L.: med Kagen og Arbejd
[3]) Kap. 16 svarer til N. L. Kap. 17.
[4]) Art. 1 svarer til N. L. 6—17—1.
[5]) udeladt i N. L.
[6]) Art. 2 svarer til N. L. 6—17—2.
[7]) udeladt i N. L.
[8]) Art. 3 svarer til N. L. 6—17—3.
[9]) N. L.: ved Tyvnet
[10]) Art. 4 svarer til N. L. 6—17—4.

derne,[1]) med Kosterne, oc der hendis Dom, huad hand med saadant *Tiufverie*[2]) oc Misgierning forgiort hafver.

5.[3])

Kiøber mand nogen staalne Koster paa et offentlig Torf eller Marked,[4]) oc Eyermanden kommer *siden*[5]) oc kiender sig derved, da bør den som kiøbte lougligen med Vidne beviise, at hand torf-kiøbte dem, *eller*[6]) oc giøre sin Eed at hand huerken er Tiuf eller Tiufs-Medviidere, oc veed ey huo hans Kiøbmand vaar, *eller huor hand er at finde,*[7]) oc hafve dog tabt sit Værd. Kand hand opspørge sin Kiøbmand, da søge hos hannem sin Skadis Opreisning.

6.[8])

Naar mand kiender sig ved noget Fæ i anden Mands *Værge, da bør den som hafver det,*[9]) oc siger at det er hans hiemfödde, beviise det med sine Naboer, oc giøre sin Eed derpaa at det er hans Opfødning.

7.[10])

End siger hand at hand kiøbte det, da bør hand føre sin Kiøbmand tilstæde, som hannem det kand hiemle, *med mindre hand giør sin Eed paa at hand kiøbte det ærligens paa et almindelige Marked, eller af en veyfarende Mand, som hand ey meere kand giøre Beskeed om.*[11])

8.[12])

Kand hand icke føre sin Hiemmel tilstæde, *ey heller giøre sin Eed som før sagt er,*[13]) oc den som kiender sig ved Fæet

---

1) N. L.: Husbonden, eller Kongens Foged, paa Landet, og i Kiøbstæderne til Byefogden, og skal hand til første Ting føris
2) N. L.: Styl
3) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—17—5.
4) N. L.: Torvekiøber mand nogen staalne Koster,
5) udeladt i N. L.
6) udeladt i N. L.
7) udeladt i N. L.
8) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—17—6.
9) N. L.: Hævd, da bør den, som haver det i sin Værge,
10) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—17—7.
11) udeladt i N. L.
12) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—17—8.
13) udeladt i N. L.

siger det at være sit hiemfødde, da bør hand som kiender sig ved Fæet, føre sit Fæmercke til, oc beviise med sine Naboer, at det er hans Opfødning, oc giøre sin Eed, at det imod hans Villie er hannem frakommen, *oc at hand icke solde eller gaf det bort, oc icke bad heller Nogen selge det.*[1]) Ty. B. 4.

9.[2])

End siger hand, at hand hafver kiøbt det, da bør hand det lougligen at beviise, oc dertilmed giøre sin Eed at det imod hans Villie er hannem frakommen.

10.[3])

Kiender mand sig ved andre Koster i anden Mands *Værge,*[4]) da bør den som sig ved Kostene kiender med louglige Vidne beviise, at de ere hans Koster, oc giøre sin Eed at de imod hans Villie er hannem frakommen.

11.[5])

Den som Sagen i saadanne Tilfælde gaaer imod, blifver Tiuf, enten den som sig kiender ved Fæet oc Kosterne, *oc sigter en Anden at være kommen ulouglig dertil,*[6]) eller den som hafver dem i sin *Værge,*[7]) *oc ey kand føre sin Hiemmel.*[8])

12.[9])

Finder mand hos anden Mand sit Fæ eller andre Koster, som hannem er frastaalen, *du maa hand giøre huilket hand vil, enten annamme sit Gods igien, eller forfare om den Andens Hiemmelsmand.*[10]) *Tager hand det lønlig bort,*[11]) eller imod dens Villie som *det hafver,*[12]) uden Dom, da blifver hand self Tyf derfor. Ty. B. 4.

---

1) udeladt i N. L.
2) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—17—9.
3) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—17—10.
4) N. L.: Hævd.
5) **Art.** 11 svarer til N. L. 6—17—11.
6) udeladt i N. L.
7) N. L.: Hævd.
8) udeladt i N. L.
9) **Art.** 12 svarer til N. L. 6—17—12.
10) udeladt i N. L.
11) N. L.: og hand tager dem bort lønlig,
12) I N. K. P. har oprindelig staaet „det i Hæfd hafver", der er rettet til „det hafver".
N. L.: dem i Hævd haver,

13.[1])

Tager Tyf anden Mands Fæ eller andre Koste enten i Huus eller ude paa Marken, oc Eyermanden safner dem strax, oc strax følger Tyfven, ihuor hand naaer hannem med Kostene, da maa hand gribe hannem; men vorder der to Dage eller meere imellem, oc hand da finder sin Tyf med Kosterne, oc Tyfven skyder sig til Hiemmel, enten i den Bøgid[2]) hand *frakommer*,[3]) eller den hand reiser til, da skal Eyermanden følge hannem til samme Bøigd,[4]) huor hand paaskyder sin Hiemmel at være: Brøster hannem Hiemmel, *da hensettis oc forvaris hand som tilforn sagt er.*[5])

14.[6])

Ty. B. 6. Er nogen Mands Gods bortstaalet, oc hand kiender Spoer *fra sin Gaard*,[7]) da skal hand *bede sine Grander*[8]) om Hielp at efterlede *som det under fire Lod Sølfs Bøder ey maa necte;*[9]) oc følge saa Sporet til den Mands Gaard *som*[10]) Sporet tilligger. De skulle *blifve udenfore*,[11]) oc viise een Mand til Huuset, som skal sige deris Ærinde, oc begiere at maa randsage; vil hand det tilstæde, da skal hand gaa efter sine Grander: Oc de Andre som begiere at randsage, skulle *udi Huusene indgange*[12]) i deris eeniste Skiorter *løsgiordede*[13]) *oc nafngifve de Koste de ville randsage efter, oc spørge Bonden derom, oc da skal hand straxen svare udtryckelig enten de findis hos hannem eller icke; oc om hand necter det, da fare de fort med Randsagningen.*[14])

---

1) **Art.** 13 svarer til N. L. 6—14—13.
2) N. L.: Bye, eller Bøjgd,
3) N. L.: frakom,
4) N. L.: Bye, eller Bøjgd
5) N. L.: da tager Ejermanden sin Tyv, og forvarer hannem.
6) **Art**. 14 svarer til N. L. 6—17—14.
7) N. L.: derfra,
8) N. L.: gange til sine Grander og klage det for dennem, og bede
9) udeladt i N. L.
10) udeladt i N. L.
11) N. L.: sidde uden Gaarden
12) N. L.: til Gaarden gange
13) N. L.: utilbundet
14) N. L.: Ransagis da, og de finde ikke Koster til hans, da værge sig med sin Eed, om de give hannem Sag. Kand, eller vil, hand ikke værge sig med sin Eed, da bøde sine tre Mark.

15.[1])

Finder *mand*[2]) der sine Koste, *da gaais derom ved Beviis eller Eed, som før er sagt.*[3]) End siger hand at veyfarende Mand som *hand ey*[4]) kiendte, lagde de Koster i hans Huus, eller fick hannem dem at giemme, da bør hand føre de Folck som i hans Huus ere, eller Andre til Vidne derpaa, oc dertil-med giøre sin Eed at hand ey er Tyf eller Tyfs Medviidere, oc *at*[5]) hand aldrig lagde Dølsmaal paa de Koste; dog skal den som Kostene findis hos være i Borgen oc Løfte for samme Koste til neste Tingdag, oc da dennem til Tinge føre; oc skulle *Laugrettismænd tilnæfnis*[6]) at see at hand antvorder Kostene fra sig, oc at den som siger dem sine at være, dem annammer, oc siden maa hand ey sigtis som Kostene blefue funden hos. End kommer hand siden som Kostene hafde lagt ind at giemme, oc kræfver dem igien, da skal hand som Kostene annammede, i samme Laugrettismænds Nærværelse, antvorde samme Koster ind i Huuset igien, som de tilforn blefve funden; oc siden kand de tvende forfølge deris Sag saa viit Rett er.

16.[7])

Findis de Koste som *en Anden ere frastaalne,*[8]) under Bondens Laas, da maa hand ey skyde sig til anden Mand, fordi hand dulte det tilforn, oc da er hand self Tyf for de Koste.

17.[9])

Findis Kostene under Hustruens eller Børnenis eller Tyendenis sær Laas oc Luckelse, eller beviisis at de hafver fiellet oc døllet med *Tyfveriet,*[10]) da blifver de Tyf.

---

1) **Art.** 15 svarer til N. L. 6—17—15.
2) N. L.: hand
3) N. L.: og den Mand, som hand finder dennem hos, siger hvem hand fik dennem af, da bliver den derfor ikke Tyv, om hand kand skaffe sin Hjemmel.
4) N. L.: ej hand
5) udeladt i N. L.
6) N. L.: gode Lavrettismænd nævnis
7) **Art.** 16 svarer til N. L. 6—17—16.
8) N. L.: mand haver lyst efter,
9) **Art.** 17 svarer til N. L. 6—17—17.
10) N. L.: Tyvnet,

18.[1])

Findis de Koste som mand randsager efter i Bondens Lade eller andensteds i Huuset som ingen Laas er for, da bør Bonden at giøre sin Eed, at hand ey er Tyf eller Tyfs Medviidere, oc at hand ey ved huorledis de Koste-ere komne i hans Huus, men at de maa være hannem paaført af onde Mennisker; oc da bør hand være angerløs.

19.[2])

Er Bonde ey hiemme naar hans Huus randsagis, oc de staalne Koste findis der-inde, da maa mand ey Hustruen binde eller *hende*[3]) bunden bortføre, men Naboerne skulle gaa i Borgen for Kostene, indtil Bonden hiemkommer, at de ey bortkommer, men naar Bonden kommer hiem, da gaais derom som tilforn sagt er.

20.[4])

Far mand hemmelig i anden Mands Ager eller Eng,[5]) oc skær hans Korn op, eller tager hans skaaret Korn *eller slaget Høe*[6]) bort, da er hand Tyf derfore.

21.[7])

Ty. B. 12. *End er hand veyfarendis Mand, oc gifver sin Hest en Kiærf eller Neeg, eller beeder paa Stubben, da er hand ey Tiuf derfore. Staaer der Høe ved Veyen da maa hand tage saa meget som hans Hest kand æde der, oc icke meere.*

---

1) **Art.** 18 svarer til N. L. 6—17—18.
2) **Art.** 19 svarer til N. L. 6—17—19.
3) udeladt i N. L.
4) **Art.** 20 svarer til N. L. 6—17—20.
5) N. L.: Far mand i anden Mands Ager om Nattetider
6) udeladt i N. L.
7) **Art.** 21, jfr. danske Lovs 6—17—21 og 22, N. K. P. 6—14—23, Noten pag. 524 samt N. L. 6—17—21; den sidstnævnte Bestemmelse, 6—17—21 i N. L., er saalydende:
Tager vejfarendis, eller anden Mand noget Korn, eller Høe, bort af Ager, eller Eng, da maa den der Ageren, eller Engen, ejer søge hannem der tog, enten for Ran, eller Tyveri, hvilket hand vil.

22.[1])

Tager Nogen Andens Saugtømmer, som hans Merke findis paa, fra hans Saug-Velte eller fra den Sted huor hand holder sit Tømmer i Forvaring, oc lader det med Villie oc Vidskab føris paa sin Saugvelte eller derhos, saa hand icke kand giøre sin Eed paa at det ey skeede med hans Villie, da blifver hand Tyf derfore: Skeede det ved hans Saugfolck, eller med deris Videnskab, da stande de self for Sagen.

23.[2])

Tager mand Markesteen op af Jorden, oc setter den andensteds ned, oc fører den ind paa nogen Andens Jord, da er hand Tiuf derfor, oc hafver forbrudt sit Hofvedlod til Kongen; men tager hand Markesteen op, oc setter den ingensteds, bøde til Kongen fiorten Lod Sølf. Ty. B. 9.

24.[3])

Befindis Nogen med ringe Tíufverie, som ey tilforn dermed er befunden, da bør hand miste sin Hud,[4]) *eller løse den med ni Lod Sølf til Kongen.*[5])

25.[6])

End befindis hand ànden Gang med ringe Tiufverie, da miste sin Hud paa Kagen, oc brendis paa sin Ryg.

26.[7])

Befindis hand tredie Gang, da strygis hand til Kagen, oc brendis paa sin Pande.

27.[8])

Stiæl hand fierde Gang, da bør hand kagstrygis oc brendis med Tiufs-Mercke, oc forskickis til Bremerholm eller andensteds at gaa i Jern oc Arbeide sin Lifs-Tiid.

---

[1]) **Art.** 22 svarer til N. L. 6—17—22.
[2]) **Art.** 23 udeladt i N. L.; kfr. dog N. L. 6—18—1, der findes indtaget nedenfor ved N. K. P. 6—17—1.
[3]) **Art.** 24 (kfr. Noten pag. 525) svarer til N. L. 6—17—33.
[4]) N. L.: udi Fængelset at miste sin Hud.
[5]) udeladt i N. L.
[6]) **Art.** 25 svarer til N. L. 6—17—34.
[7]) **Art.** 26 svarer til N. L. 6—17—35.
[8]) **Art.** 27 svarer til N. L. 6—17—36.

28.[1])

Befindis Nogen med stort Tiufverie, saasom Hest, Hoppe, Stud, Koe, eller *oc noget*[2]) Andet som kand være tive Lod Sølfs Værd, oc hand ey dermed *er befunden tilforn,*[3]) da bør hand kagstrygis, oc hafve Tyfs-Mercke paa sin Pande.

29.[4])

Befindis hand anden Gang med stort Tyfverie, da bør hand igien strygis til Kagen oc brendis med Tyfsmercke, oc til Bremerholm eller andensteds fremsendis, at gaa i Jern oc Arbeide sin Lifs Tiid.

30.[5])

Bryder Nogen ud af Jern oc Fængsel, oc siden lader sig finde i Tyfverie, da bør hand straffis med Galgen; *oc om det er en Quindis-Person, da straffis hun med Sværdet. Lige Straff skal ofvergaa den der bryder ind i Nogens Huus til at stiæle hans Gods bort.*[6])

31.[7])

Huem som Tiufs Dom ofvergaaer, hand skal betale den som hand stal fra, først saa meget[8]) som hand stal fra hannem, oc dernæst dobbelt saa meget, *sampt all den Omkostning som hand hafver giort til at søge effter sit Gods; oc naar den Skyldige er meer end een-Gang befunden med smaa Tiufverie, eller første Gang med stort Tiufverie, hafve hand forbrudt sin Hofvedlod til Kongen,*[9]) oc derforuden straffis som tilforn sagt er.

---

[1]) **Art.** 28 svarer til N. L. 6—17—37.
[2]) udeladt i N. L.
[3]) N. L.: tilforn er befunden,
[4]) **Art.** 29 svarer til N. L. 6—17—38.
[5]) **Art.** 30 svarer til N. L. 6—17—39.
[6]) udeladt i N. L.
[7]) **Art.** 31 svarer til N. L. 6—17—40.
[8]) N. L.: den som hand stal fra, Igield og Tvigield, det er først saa meget,
[9]) N. L.: og have forbrut sin Hovedlod til sin Husbond,

32.[1])

Stiæl et Barn *Noget som er under sine fiorten Aar,*[2]) da skal det gieldis igien, oc ingen Bøder *for*[3]) gifvis.[4]) Ty. B 7.

Det syttende Capittel.[5])

Om Falsk.

1.[6])

Dersom Nogen selger til Anden Guld eller Sølf, giort eller u-giort, for puurt Guld eller Sølf, oc det ey befindis puurt at være, saa som det selgis for, saa oc om Nogen handler med de Penge der hand veed falske at være, da hafve forbrudt tresindstive Lod Sølf til Kongen oc betale den sin Skade som hand handlede med. Hafver hand ey at bøde med, da dømmis i Arbeyde paa nogen Tiid efter Sagens Leylighed. K. B. 10.

2.[7])

Vnderstaar sig Nogen at slaa nogen Myndt uden Kongens Forlof eller i nogen Maade forfalske Kongens Myndt, hand bør at straffis paa Ære, Liif oc Gods.

3.[8])

End vorder anden Mand svegen eller bedraget, oc fanger af Nogen u-viidendis enten falsk Guld, Sølf eller Penninge, *oc blifver det siden var,*[9]) oc bær dem til Myntemester eller

---

[1]) **Art.** 32 svarer til N. L. 6—17—43.
[2]) N. L.: som er under sine fiorten Aar noget,
[3]) N. L.: derfor
[4]) N. L. tilføier: men Barnet at straffis med Riis.
[5]) **Kap.** 17 svarer til N. L. Kap. 18.
[6]) **Art.** 1 (jfr. N. K. P. 6—16—23) sammenholdes med N. L. 6—18—1, der er saalydende:

Hvo som optager, flytter, eller sætter Skielsteen, eller Stabel, uden lovlig Medfart, eller smelter falskt Guld, eller Sølv, eller handler med de Penge, der hand veed falske at være, eller med falskt Sølv, eller Guld, hand giør Falsk, og Kongen bør hans Haand, og den, der Falsk fik, bør at have af hannem Skadegield.

[7]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—18—2.
[8]) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—18—3.
[9]) udeladt i N. L.

Guldsmed, eller anden Mand som derpaa kand skiønne, oc vil ey med dem kiøbe førend det blifver prøfvet om det er falsk eller ey, da er hand ey Falskner; men om hand veed sin Kiøbmand, da *maa hand*[1]) gifve hannem Sag, oc hafve af hannem Skadegield; *oc det falske Guld, Sølf eller Pendinge*[2]) blifve dog med gode Mænds Vidnisbyrd der som det er fundet, oc skal ey meere udgifvis, men enten brendis eller huggis i sønder, eller i Hafvet kastis, saa at ingen Mand maa det meere finde.

4.[3])

Selger Nogen de Vare som hand self hafver forfalsket, eller som hand veed at være forfalskede, hafve forbrudt til Kongen (K. B. 10.) *den Værd som hand derfor annammede, oc dobbelt saa meget til den Kiøbende, oc bøde tresindstive Lod Sølf til Kongen. Siger hand at hand ey viste at der var Falsk udi, da giøre sin Eed derpaa, oc tage dog Varene til sig igien, oc igiengifve den Kiøbende sit Værd. End om Nogen selger Vare til Anden paa Tro oc Lofve, oc tilsiger hannem at de ere gode inden oc uden, eller sender dem til hannem saa som gode Vare, oc tager Betalning derfore saa som for gode Vare; oc det siden, inden den Tiid som Varene nocksom kunde oc burde forblifve gode, befindis oc beviisis at de vaare forderfvede, oc værre inden-i end uden-til, da skal den som solde dennem være forplictet at tage sine Vare igien, oc betale den Kiøbende sit Værd, huad heller hand siger sig at hafve vist det eller icke.*

5.[4])

Kongens Befalingsmænd, Borgemestere oc Raad, Toldere, Visiterere, oc huemsom-helst paa Kongens Vegne nogen Befaling hafver, saa oc en huer Kongens Vndersaatte, skulle

---

[1]) udeladt i N. L.

[2]) N. L.: og Falsk

[3]) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—18—4, der er saalydende:

Sælger nogen forfalskede Vare, som hand enten selv haver forfalsket, eller viste, at de vare forfalskede, have sin Boeslod til Kongen forbrut, og dobbelt saa meget til den Kiøbendis, som hand gav for Varene. En siger hand, at hand ej viste, at de vare forfalskede, vise sin Kiøbmand.

[4]) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—18—5.

med største Fliid tilsee at ey nogen falsk Mynt fra fremmede Stæder vorder indført i nogen Hafn eller Sted, oc dersom Nogen det kunde forekomme, da strax derpaa at tale oc hende Dom derpaa til tilbørlig Straff.

6.[1])

Befindis oc beviisis Nogen at hafve efterskrefvet anden Mands Haand oc hans Segll eftertrøgt, oc hand saadan Bref bruger til sin Nytte oc Andens Skade, da hafve[2]) dermed forbrudt sin Haand, Ære oc Bois-Laad.

7.[3])

Huo som bruger saadanne Brefve, oc dem i Rette mod anden Mand fremlegger, enten self eller ved Andre, svare self til Gierningen, med mindre hand kand viise sin Mand for sig, oc giøre sin høyeste Eed, at hand ey hafver været Medviidere i den Falskhed.

8.[4])

Huo som falskeligen gifver sig ud for at være i nogen kongelig Bestilling, oc den øfver, hafve forbrudt sin Hals.

Det attende Capittel.[5])

Om Mordbrand oc anden Ildebrand.

1.[6])

Setter *Nogen*[7]) Ild i anden Mands Huus, Lade, Staald, Fæhuus, Skiberum, Skow, Saug, Bordstabel, *Bielkestabel,*[8]) eller anden Trælast, med Villie, da er det Mord-Brand, oc *hand skal derfor*[9]) hafve forgiort sin Hals, oc enten brendis eller

[1]) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—18—6.
[2]) N. L.: haver hand
[3]) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—18—7.
[4]) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—18—8.
[5]) **Kap.** 18 svarer til N. L. Kap. 19.
[6]) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—19—1.
[7]) N. L.: Mand
[8]) N. L.: Birkeskabel,
[9]) N. L.: vorder hand tagen derved,

steylis, oc Skaden gieldis af[1]) hans Gods, oc fyrretive Lod Sølf til den der Skaden fick, *oc bødis til Kongen det som igien er af hans Boislod.*[2])

2.[3])

Men skeer det af Vaade oc Skødisløshed, oc icke af Forsett, da bøder hand Skaden, om hand hafver Middel dertil, eller straffis med Fængsel oc Arbeide.

3.[4])

L. B. 25. Tre ere Arns-Ild, som Bonden bør at forvare: Den første er den hand hafver i sin Stufve; den anden er den som hand brygger oc bager ved, eller til anden slig Nytte bruger; den tredie er Kølne-Ild, oc Lius som hand lader terske ved. Skeer der Skade af disse Ild, da kand Bonden intet meere svare til end sit eget, uden hand boer paa Leyeland, huorom tilforn er sagt, huor meget en Leylænding udi saadant Tilfælde bør at forskaffe til at bygge Huusene op igien.

4.[5])

Rider eller gaaer Nogen til anden Mands i harm Hue,
(L. B. 26). oc setter Ild *i hans Giærde, Fiskegaard eller Udhuuse, som ere paa Marken noget langt fra Gaarden, da betale hand Skaden dobbelt, oc bøde til Kongen fire Mark Sølf.*[6])

5.[7])

End ere de ulougligen satte, oc vorder de opdømte, saa at mand maa dennem med Loug ophugge, da maa hand dog ey sette Ild i dem, uden hand vil saa meget for dem bøde, *som der ey vaare Dom paa-gifven.*[8])

---

[1]) N. L.: igien af
[2]) N. L.: og til Kongen ligesaa, og til Husbonden hans Boeslod.
[3]) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—19—2.
[4]) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—19—3.
[5]) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—19—4.
[6]) N. L.: enten paa Marken i hans Svinestie, eller Gierde, eller Fiskegaard, eller Udhuse, som ere langt fra Gaarden, da bøde hand den forurettede Skaden, og derforuden tre Mark.
[7]) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—19—5.
[8]) N. L.: som de vare ej med alle opdømte.

6.[1])

Brender mand udi Alminding nogen Mands Sætterboel, Smedie, Tiærevirke, Boder som mand ligger i efter Diur, Fiskeboder[2]) udi Alminding, betale Skaden efter Dommerens oc sex skellige Mænds Kiendelse, oc gifve den som Skaden fick i Afvindsbod fem Lod Sølf, oc bøde til *Kongen*[3]) lige saa meget; med mindre det er skeed af Vaade, oc da bøde hand dog Skaden efter Dom som sagt er. L. B. 59.

7.[4])

Brender *Nogen Andens Ved*[5]) eller Giærdefang, *Huus-Tømmer*[6]) eller *Tagspaan*,[7]) Grinde, Slæde, eller anden *Tilfang*[8]), som mand heller *vil*[9]) hafve end miste, *betale Skaden dobbelt, oc Afvindsbod efter Dom.*[10]) L. B. 26.

8.[11])

Raader mand Anden til Brand, oc det hannem lougligen ofverbeviisis, straffis ligesom den der Gierningen giorde.

9.[12])

Bær nogen Mand Ild udi Marken, da skal hand den Ild *forvare*,[13]) oc udslycke før hand gaaer fra den: Kommer der nogen Skade af den Ild, da skal den Ilden udbar, *betale*[14]) Skaden efter *Dommerens oc sex skellige Mænds Kiendelse, men Bøder gifvis icke udi dette Tilfælde.*[15]) L. B. 25.

---

1) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—19—7.
2) N. L.: eller Fiskeboder
3) N. L.: Husbonden
4) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—19—8.
5) N. L.: mand Vedkast,
6) N. L.: Tømmer,
7) N. L.: Tag,
8) N. L.: Træfang,
9) N. L.: vilde
10) N. L.: da bøde en Mark Sølv til Husbonden og dobbelt Skadegield til den, som Skaden fik, og dertil Avindsbod, eftersom sex Mænd dømme. Jorddrotten bør Landnam om noget brændis, som hand hafde Skade af.
11) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—19—6.
12) **Art.** 9 svarer til N. L. 6—19—9.
13) N. L.: bevare
14) N. L.: bøde
15) N. L.: sex Uvillige Mænds Dom. Og ligger ingen Bøder ved; Ti det heder Vaade-Ild.

10.[1])

C. 4. Rec. p. 360. Ingen som vil brende nogen Braade, maa sette Ild paa de afhugne Træer, førend hand hafver ført dennem saaviit fra den igienstaaende Skow, at det ey kand eller bør eractis at Skow-Ild skulde kunne foraarsagis naar samme Træer opbrendis. Oc skal der ey stickis Ild i dennem, førend alle Eyere deromkring vorder advarede, at de self kunde gaa med oc vocte, oc særdeelis see til at Vinden er føyelig, saa at ey kommer Ild i anden Mands Skow, dennem til Skade.

11.[2])

Viiser mand Barn eller Taabe effter Ild, oc der af kommer Skade, da svare hand self til Skaden, saa som tilforn er sagt om Vaade oc Skiødisløshed.

Det nittende Capittel.[3])

Om Fæis Drab eller Saar.

1.[4])

Hugger, *sticker eller skiuder*[5]) Nogen til ridendis Mand, oc slaaer feyl ad Manden, *oc saarer Hesten, da betale for Saaret efter Dom oc Kiendelse, oc bøde fiorten Lod Sølf:*[6]) End vorder Hesten død eller lydt, da betale *den*[7]) igien som den vaar værd før den[8]) fick Skaden, oc bøde *to Gange fiorten Lod Sølf.*[9])

---

[1]) **Art.** 10 svarer til N. L. 6—19—11. Derimod har N. K. P. intet tilsvarende til danske og norske Lovs 6—19—10, der er saalydende:

Bær Hyrde, eller andre Tienistetyende, der ej ere i Bondens Fællig, Ild ud, og kommer da nogen Vaade deraf, da er Bonden ej skyldig at gielde det, uden hannem overbevisis, at hand bad, eller bød det.

[2]) **Art.** 11 svarer til N. L. 6—19—12.

[3]) **Kap.** 19 svarer til N. L. Kap. 20.

[4]) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—20—1.

[5]) N. L.: eller stikker,

[6]) N. L.: og rammer Hesten, da bøde hand derfor sine Voldsbøder, og tage Hesten til sig, og giøre den saa god, som den var, førend den fik Skaden.

[7]) N. L.: Hesten

[8]) N. L.: før end den

[9]) N. L.: dog sine Voldsbøder; Men om hand hugger anden Mands Klæder, og det bevisis, betale Skaden, og bøde trende tre Lod Sølv.

2.[1]

Huo som forsettlig *oc uden nødtrængendis Aarsage*[2]) dræber anden Mands Quæg eller Beester, *betale Skaden, oc bøde*[3]) trende fyrretive Lod Sølf.

3.[4]

Saarer mand forsettligen eller i andre Maader beskadiger anden Mands Quæg eller Beester, betale Skaden efter *Dommerens oc*[5]) Dannemænds Sigelse, som den er stor til, oc derforuden bøde trende tive Lod Sølf.[6]

4.[7]

Kommer Sviin eller Gieder udi nogen Mands Ager eller Eng, oc Eyermanden første Gang advaris at holde det derudaf, da hafve hand Skade for Hiemgield, om det Noget siden vederfaris; det samme er om uringede Sviin, omskønt ingen Advarsel derfor skeer.

5.[7]

Hafver Nogen Beester som ere galne, eller skabbede, da holde dem inde, saa de icke kommer til Mennisker eller Beester. Huis hand det icke giør, da være den sagisløs som dræber saadanne Beester.

Det tivende Capittel.[8]

Om Æresager.

1.[9]

Siger mand Anden Noget til i Kroehuus, Møllehuus,

---

1) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—20—2.
2) udeladt i N. L.
3) N. L.: bøde Skaden og
4) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—20—3.
5) udeladt i N. L.
6) N. L. tilføier: eller mindre, efter som Skaden er til.
7) **Art.** 4 og 5 sammenholdes med N. L. 6—20—4 og 5, der ere saalydende:
Art. 4: Gaar nogens Fæ i anden Mands Ager, og kommer den dertil, der Kornet tilhører, eller Ageren i Leje eller Fæste, haver, og vil det indtage, og kand ikke, og hafde det Fæ Hyrde, eller Fæet er saa kaadt, og løber enten paa Steen, eller Stavre, og vorder deraf lydt, eller dødt, da tage hand det døde Fæ til sig, og gielde andet saa got igien uden Bod, og hand. der Fæet ejer, gielde Kornet igien til hannem, som Kornet ejer.
Art. 5: Men hafde det ikke Hyrde, da være den, der giente, derfor angerløs.
8) **Kap.** 20 svarer til N. L. Kap. 21.
9) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—21—1.

Smeddehuus, eller andensteds i slig Forsamling, da maa den der sigtet er *beskicke den Anden med tvende Vidne eller stefne hannem*[1]) til Tinge for slig Snack oc Paasagn; vil den da det icke bestaa, oc *det*[2]) ey er beviisligt, eller *hand*[2]) siger sig at viide ingen Skiel dertil, andet end hand hafver hørt løst Folk saa sige, *da være hand derfor sagisløs.*[3])

2.[4])

Sicter Een den Anden for nogen v-ærlig Sag til Tinge, for Dom, eller i nogen anden ærlig oc ædru Forsamling, oc skielder hannem for Løgnere, Skielm, Tiuf, eller saadant, som den Andens Ære oc Lempe egentlig angaaer, oc det strax begieris at de Nærværende dragis til Minde, oc det icke kand beviisis hannem ofver, da bør den det sagt hafver være en Løgnere, oc bøde sine *fire*[5]) Mark; oc skulle Dommerne gifve det fra sig beskrefven, om saadan Æreskienden paa *Tingene,*[6]) oc for Retten forefalder, *om*[7]) den Sigtede det strax begierer at skrifvis oc antegnis.

3.[8])

Siger Nogen om anden Mand i hans Fraværelse, det som hans Ære oc Lempe angaaer, oc det med lougfaste Vidne i Tiide beviisis, oc hand ey saadan Paasaugn lougligen kand beviise, da *dømmis*[9]) hand derfor, ligesom hand den anden det personligen tilsagt hafde.

4.[10])

Ere Ordene icke Nogens Ære oc Lempe for-nær, oc dog kiendis af Dommeren at være utilbørlige, da maa de med pengestraff forsonis, eftersom de ere grofue til, oc skal ingen

---

1) N. L.: stævne den anden
2) udeladt i N. L.
3) N. L.: da skal Dommeren finde ham Sagisløs Hiem igien.
4) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—21—2.
5) N. L.: tre
6) N. L.: Tinge
7) N. L.: og
8) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—21—3.
9) N. L.: søgis
10) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—21—4.

Ære-Dom udstedis for Ord som Ære oc Lempe icke vedkommer, oc ved huilke Ingen sigtis paa *Ære*, *Nafn*[1]) oc Rygte.

5.[2])

Ofverskielder Mindre-Mand, som allereede er dømt til sine *fire*[3]) Mark, eller oc ond Quinde Nogen med ærrørige Ord, da skulle de enten forviisis Byen om de i Kiøbstederne ere, eller *Herredet*[4]) om de paa Landet ere, eller straffis med Holmen eller Spindhuuset.

6.[5])

Kalder mand Anden Tiuf, Horesøn, Forræder, eller andre u-bequems Ord, er hand ved sin fulde Laugalder, da blifver hand self den samme Mand, med mindre hand den Anden saadan Gierning skielligen ofverbeviise kand; er hand mindreaarig, miste sin Hud.

7.[6])

Befindis Nogen med skammelig Løgn, mundtlig eller skriftlig, at ville sette deris Øfrighed, geistlig eller verdslig, eller andre hæderlige Folk, oc ærlige Hustruer eller Møer nogen Skandflick paa, bøde sine *fire*[7]) Mark, oc derforuden trende fyrretive Lod Sølf, oc huis hand icke hafuer at bøde med, da bør hand slaais til Kagen, oc bære Steene af Byen.

8.[8])

Ofverbeviisis Nogen at hafve skrefuit eller opslaget Skandskrifter oc Pasquiller paa ærlige Folk, *eller dictet Riim eller Viiser om Nogen*,[9]) oc hafver icke været sit Nafn bekiendt, da bør hand miste sin Ære, oc gaa i Jern sin Lifstiid paa Holmen eller andensteds; er det paa Øfrigheden, miste sin Hals.

---

1) N. L.: ærlig Navn
2) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—21—5.
3) N. L.: tre
4) N. L.: Fogderiet,
5) **Art.** 6 svarer til N. L. 6—21—6.
6) **Art.** 7 svarer til N. L. 6—21—7.
7) N. L.: tre
8) **Art.** 8 svarer til N. L. 6—21—8.
9) udeladt i N. L.

Det første oc tivende Capittel.[1]

Om Hustruis, Børns eller Tieniste-Tyendis Forlockelse.

1.[2])

Ruffere oc Ruffersker som forfører nogen Mands Hustru eller Døttre til Løsagtighed, oc et ondt Lefnet, bør at strygis til Kagen, oc ved Bødelen af Byen udføris.

2.[3])

Huo[4]) som forlocker anden Mands Børn eller Tyende til Tiufverie, eller anden saadan skammelig Gierning, straffis ligesom de self staalet eller Gierningen beganget hafde.

3.[5])

Huo[6]) som forfører Ungdommen til Drick, Dobbel, *eller*[7]) anden forargelig Omgengelse, straffis paa deris Bois-Laad, oc forviisis Byen: Hafver de ingen Bois-Laad, straffis paa Kroppen med Fængsel oc Arbeide som Forseelsen er til.

4.[8])

Huo[9]) som forlocker nogen Tyende af sin Tieniste, være forfalden til Tyendets Husbond dobbelt saa meget som Tyendet skulde hafve til aarlig Løn.

5.[10])

Huo[11]) som holder Horehuus, straffis med Kagen oc forviisis den Provintz som de boer udi eller settis i Spindhuuset.

---

1) **Kap.** 21 svarer til N. L. Kap. 22.
2) **Art.** 1 svarer til N. L. 6—22—1.
3) **Art.** 2 svarer til N. L. 6—22—2.
4) N. L.: De,
5) **Art.** 3 svarer til N. L. 6—11—3.
6) N. L.: De,
7) N. L.: og
8) **Art.** 4 svarer til N. L. 6—22—4.
9) N. L.: De,
10) **Art.** 5 svarer til N. L. 6—22—5.
11) N. L.: De,

Stormæctigste Konge, Allernaadigste Herre,

Efter Eders Kongelige Majestets Allernaadigste Befalning er denne siette Bog af den Norske Loug efter ringe Skøn oc Forefindelse saaledis som herofven staaer allerunderdanigst forfattet af

Eders Kongelige Majestets

allerunderdanigste troe Tienere

Stochfleth. Jens Rosenheim.

Laurids Christensen. Jens Hoppener.

Kiøbenhafn, den
30 Decemb. 1682.

Dommereden efter Norske Lov.

Den norske Kommissions Projekt indeholder intet Udkast til Dommered, Forklaring paa Vidners Ed og Thingtavle, uagtet Kommissionen forudsætter saadanne vedføiede Loven. Se N. K. P. 1—5—1, 1—12—9 og 1—3—7.

Dommereden er i N. L. saalydende:

Eeden,
som Dommere skulle svære
Kongen,
efter som mælt er i den første Bogs femte Capitels første Artikel.

Eftersom Hans Kongl. Majestet til Danmark og Norge &c. Min allernaadigste Arve-Herre og Konge, haver allernaadigst antaget og bestilt mig N. N. til at være hans Kongl. Majest. Tiener og

Saa lover og tilsiger jeg hermed, som jeg dog derforuden skyldig og pligtig er, at være Hans Kongl: Majestet, som min rette Arve-Konge og Herre huld og tro, Hans Kongl: Majestets Gavn og Beste med højeste Flid at befordre, dets Skade og Fordærv af yderste Formue at hindre og afværge; I Synderlighed med al Kraft og Formue der hen mine Tanker og Idrætter at dirigere, at Hans Kongl: Majestets absolutum Dominium, Souverainitet og Arve-Rettighed over Hans Kongelig Majestets Kongeriger og Lande Uforanderlig conserveret og paa Hans Kongelig Majestets retmæssige Arve-Successorer fortsat og forplantet vorder, hvorpaa jeg og vil skyldig og forpligt være at vove Liv, Gods og Blod: Jeg vil ikke tilstæde, eller samtykke, at nogen, i hvem det og være maa, noget præjudicerligt i nogen Maade derimod, enten hemmelig, eller aabenbare, forretager, taler, eller handler; Men saa

fremt noget saadant imod Forhaabning skulle skee, og til min Videnskab komme, mig ikke allene strax uden nogen Afsky derimod opponere, men end og uden Ophold Hans Kongelig Majestet det samme allerunderdanigst tilkiendegive: Udi de Sager mig forrekomme, hvad heller de ere Liv, Gods, eller Ære, anrørende, vil jeg dømme retfærdeligen, og ikke i nogen Maade ansee Vold, Magt, Frændskab, Venskab, Gunst eller Gave, Had, Avind, eller Nid; Men alleniste vil have Gud og Retfærdighed for Øjen, og dømme retfærdeligen efter Lov og Ret, og hielpe hver til Rette, saa vel den Fattige som den Rige, den Ædel som den Uædel, saavel den Udlændiske som den Indlændiske: Jeg vil og ikke før, eller siden, efter at Dom afsigis, annamme, eller opbære, formedelst mig selv, eller nogen anden, nogen Gift, Skænk, Guld, Sølv, Penge, eller Pengis Værd, formedelst hvilket nogen Part maatte sin Ret vorde forkrænket: Saa sant hielpe mig Gud og hans hellige Ord!

* * *

Denne Text er, med Udeladelse af nogle Ord i sidste Punktum, overensstemmende med den i danske Lov indtagne Dommered. Den første Halvdel af Eden er ny i danske Lov, medens sidste Halvdel fra Ordene „Udi de Sager mig forrekomme“ næsten ordlydende er taget fra Christian III's Koldingske Reces af 1558, Art. 7.

Vidneeden efter Norske Lov.

Forklaringen paa Vidners Ed er i N. L. saalydende:

Forklaring
paa
Vidners Eed,
og Formaning til dem for Retten, efter som mælt er i den første Bogs trettende Capitels ottende Artikel.

Hvert Menniske, som vil svære nogen Eed, skal opløfte tre Fingre, som ere: Tommelfingeren, Pægefingeren og den middelste Finger. Ved den første Finger, som er Tommelfingeren, forstaais Gud Fader, ved Pægefingeren Gud Søn, ved den tredie Gud den Hellig Aand. De andre to smaa Fingre bøjer hand ned i Haanden; Den ene betyder Menniskens ypperlig Siel, som ligger skylt udi Mennisken: Den femte og minste Finger betyder Legemet, ligesom det der er lidet og ringe at agte imod Siælen. Ved den ganske Haand betydis een eniste ævig og almægtig Gud og Skaber, som haver skabt Mennisken og alle Creature i Himmelen og paa Jorden. Hvilket Menniske, der nu er saa Ugudeligt, fordærveligt og sig selv saa fiendsk, at hand svær en falsk Eed, eller ikke holder den Eed, som er soren, hand synder i saadan Maade, ligesom hand kunde saa sige: Om jeg svær falskelig, da straffe mig Gud Fader, Gud Søn og Gud den Hellig Aand, at Guds den himmelske Faders Skabelse, der hand skabte mig og alle Mennisker efter sit Billede, der tilmed al hans faderlig Godhed, Naade og Barmhiertighed, komme mig ikke til Gavn, men at jeg som en motvillig haardnakket Overtræder og Synder bliver straffet ævindelig udi Helvede. Item: Hvilket Menniske, der svær falskelig, eller ikke holder den soren Eed, hand taler, ligesom hand vilde sige: Som jeg

svær falskelig, saa straffe mig Gud Fader, Gud Søn, og Gud den Hellig Aand, at Guds Søns, vor HErris Jesu Christi, ydmyge Manddoms Annammelse og hans kostelige og blodige Sveed og Uskyldige bittre Pine, hans hellige dyrebare Blod, som blev udgydet for Menniskens Synder, hans forsmædelige Død, hans underlige Opstandelse, hans herlige vældige Himmelfart, og alt det, som Jesus Christus vor eniste Mægler haver forhværvet sine Udvalde, være altsammen mig til forgævis, og hielpe mig ikke til Salighed, men at den HErre Christus være mig paa den yderste Dag en streng Dommer, der mig for mine Misgierningers Skyld dømmer og fordømmer med sin strenge Dom til ævig Pine, og antvorder mig Helvedis Bødel i Vold at pinis ævindelig. Item: Hvem som falskelig svær, eller holder ikke sin soren Eed, hand taler, ligesom hand vilde sige: Som jeg svær falskelig, saa straffe mig Gud Fader, Gud Søn og Gud den Hellig Aand, at den Hellig Aands Gierninger, hvilken der er udgangen og sent de hellige Apostle og alle troe Christne til Trøst, ikke komme mig til Hielp, men at jeg bliver udelukt fra den christelige Kirkis Menighed, ikke nyder dens Bøn got ad, eller bliver deelagtig der udi, og at Evangelii trøstelige Prædiken intet hielper mig, mine Synder blive mig aldrig forladne, og at jeg ikke opstaar til den Herlighed, som de tro Christne er bereet af Ævighed, men at jeg bliver forskut med Liv og Siæl i den ævige Fordømmelse. Item: Hvilket Menniske, som falskelig svær, hand modsiger og afsiger Gud Fader, Gud Søn og Gud den Hellig Aand og alle Guds gode Helgene og de hellige Udvalde Engle, giver sig med Liv og Siæl Diævelen og alt hans Selskab udi Helvede i Vold, der at blive og brende med og hos dem udi Helvedis Afgrund til ævig Tid, hvor slet ingen Forløsning er. Item: Hvilket Menniske, der svær falskelig, hand taler, ligesom hand vilde sige: Dersom jeg svær falskelig, da være forbandet alt det jeg i denne Verden ejer og haver: Forbandet være min Jord, Ager og Eng, saa jeg aldrig af dem nyder nogen Frugt, eller Grøde: Forbandet være mit Qvæg, mine Bæster, mine Faar, saa at de aldrig efter denne Dag trivis eller lykkis for mig; Ja forbandet være jeg i alt det jeg tager mig for at giøre.

O Menniske betænk dette ganske flittelig, og merk, hvilken gruselig, haard og streng Dom du giver over dig selv, naar

du svær falskelig. Et fromt Christeligt Hierte maatte vel med Rette forfærdis og skælve derfor, efterdi en falsk Eed haver saadant med sig, at et meeneedigt Menniske giver sig selv fra Gud, udelukker sig fra alle hans Velgierninger timelige og ævige, og afskiller sig fra den gandske Christelige Menighed, og vil være ævig fortabt og fordømt med Liv og Siæl; Derfor skulle hver Christen vogte sig for falsk Eed og for lettelig at svære, saa fremt som hand haver sin Siæls Velfærd og Salighed kier: Det unde os alle Gud Almægtige ved sin kiere Søn, vor HErre JESUM Christum! Amen.

* * *

Denne Text er ordlydende overensstemmende med den i danske Lov indtagne Edsforklaring. Afsnittet „Item: Hvilket Menniske, der svær falskelig, hand taler ligesom hand vilde sige: Dersom jeg svær falskelig, da være forbandet alt det jeg i denne Verden ejer og haver . . . . . . alt det jeg tager mig for at giøre" er antagelig nyt i danske Lov. Forøvrigt er Forklaringen næsten ordlydende stemmende med den i 1643 trykte Forklaring paa Vidneed, som i Almindelighed findes indtaget i den af J. Holst s. A. besørgede Lovsamling. Edsforklaringen var forøvrigt allerede i 1605 udkommet i Trykken (se Kofod Anchers danske Lovhistorie I p. 176).

Thingtavlen.

Blandt de vedkommende Lovarbeidet bevarede Papirer findes et Udkast til „Tafle, paa huad Tider Bøigdetingene i Norge skal holdis", der formentlig hidrører fra den norske Kommission og er afgivet efter dens egentlige Lovudkast. Se forøvrigt hvad der ovenfor i Indledningen er bemærket om Thingtavlens Istandbringelse.

Dette Udkast og Norske Lovs Thingtavle ere saalydende:

(Udkastet.)

Tafle, paa huad Tider Bøigdetingene i Norge skal holdis.

Nordlandene.

Udi Nordlandene skal Vaartinget, Sommers- oc Høstetinget holdis paa de Tiider som sædvanligen pleyer at skee, oc som Fiskeriet mindst kommer til Forhindring, sampt oc saa viit Vinden oc Væirliget ey altfor-storlig hindrer; nemlig Vaartinget ved Paaske, Gregorii, eller des-liige sædvanlige Tiider; Sommertinget udi Junio oc Julio; Høst-Tinget udi Octobri, Novembri oc De-

(Norske Lov.)

Tafle, paa hvad Tider Bøjgde-Tingene i Norge holdis skal.

Nordlandene. [1])

Udi Nordlandene holdis tre Ting Aarligen, det første er Vaar-Ting og holdis ved Paaske-Tider; Det andet er Midsommers Ting, som ellers kaldis Ledingsberg, og holdis udi Junio og Julio; Det tredie Høste-Tinget, som holdis i Octobr. Maaned, hvortil dog ingen visse Dage kand sættis, for Fiordernis Storhed og Væjrets Ustadighed, men de begyndis og forfølgis paa alle

---

[1]) I N. L. begynder Tingtavlen med Tingene for Trondhjems Amt, derefter kommer Nordlandene samt den p. 579 aftrykte Bestemmelse om „Find-marken, eller Vardøhuus Ampt".

(Udkastet.)	(Norske Lov.)
cembri, efter en huer Steds Beleylighed. Almuen skal icke opholdis for Sagetingets Skyld, medens ickun saa mange Mænd dertil brugis, som Lowen om-melder, sampt oc til sær Sageting, foruden de sædvanlige Tiider, om de endelig for visse Tilfalds Skyld fornøden-giøris.	behørige Ting-Stæder, indtil de alle ere fuldendte, saasom af Alders Tid sædvanligt.

I Trondhiems Ampt.		Trundhiems Ampt.	
Strinden og Sælboen.		Strindens Fogderi.	
Bynæs:	22 Febr.	Bynæs:	14 Januar.
	17 Jun.		19 Junii
	8 Sept.		12 Octobr.
	1 Dec.		
Børsen:	23 Febr.	Børssen:	15 Januar.
	18 Jun.		20 Junii
	9 Sept.		13 Octobr.
	2 Dec.		
Skoungen:	24 Febr.	Skongen:	16 Januar.
	19 Jun.		21 Junii
	10 Sept.		14 Octobr.
	3 Dec.		
Budingen:	25 Febr.	Budvigen:	17 Januar.
	20 Jun.		22 Junii
	11 Sept.		15 Octobr.
	4 Dec.		
Lindstranden:	26 Febr.	Lindstrand:	18 Januar.
	21 Jun.		23 Junii
	12 Sept.		16 Octobr.
	5 Dec.		
Klebo:	28 Febr.	Kleboe:	19 Januar.
	23 Jun.		25 Junii
	14 Sept.		17 Octobr.
	7 Dec.		

(Udkastet.)

Strinde: 1 Mart.
24 Jun.
15 Sept.
8 Dec.

Selboe: 7 Mart.
30 Jun.
21 Sept.
14 Dec.

Størdalen.

Værdal: 6 Mart.
23 Jun.
18 Sept.
25 Nov.

Skongen: 8 Mart.
25 Jun.
20 Sept.
27 Nov.

Størdal: 12 Mart.
29 Jun.
24 Sept.
1 Dec.

Lexvigen: 16 Mart.
3 Jul.
28 Sept.
5 Dec.

Stranden: 18 Mart.
5 Jul.
30 Sept.
7 Dec.

Inderøen.

Beedstad: 13 Febr.
12 Jun.
15 Sept.
27 Nov.

(Norske Lov.)

Striden: 21 Januar.
27 Junii
19 Octobr.

Selbo: 26 Januar.
1 Julii
22 Octobr.

Størdals Fogderi.

Værdalen: 16 Januar.
25 Junii
12 Octobr.

Skongen: 18 Januar.
27 Junii
14 Octobr.

Aasen: 20 Januar.
29 Junii
16 Octobr.

Størdal: 23 Januar.
3 Julii
19 Octobr.

Frosten: 27 Januar.
7 Julii
23 Octobr.

Stranden: 30 Januar.
9 Julii
26 Octobr.

Lexvig: 1 Febr.
11 Julii
28 Octobr.

Inderøens Fogderi.

Bedstad: 16 Januar.
25 Junii
12 Octobr.

(**Udkastet.**)		(**Norske Lov.**)	
Snaasen:	15 Febr.	Snaasen:	18 Januar.
	14 Jun.		27 Junii
	17 Sept.		14 Octobr.
	29 Nov.		
Stoed:	17 Febr.	Stooed:	20 Januar.
	16 Jun.		29 Junii
	19 Sept.		16 Octobr.
	1 Dec.		
Sparboe:	19 Febr.	Sparboe:	22 Januar.
	18 Jun.		1 Julii
	21 Sept.		18 Octobr.
	3 Dec.		
Jnderøen:	21 Febr.	Inderøe:	24 Januar.
	20 Jun.		3 Julii
	23 Sept.		20 Octobr.
	5 Dec.		
Ytterøen:	23 Febr.	Ytterøe:	26 Januar.
	22 Jun.		5 Julii
	25 Sept.		22 Octobr.
	7 Dec.		
Guldalen.		**Guldals Fogderi.**	
Holt-aalen oc	12 Mart.	Holtaalen:	16 Januar.
Aalens Gield:	4 Jun.		25 Junii
	18 Sept.		12 Octobr.
	8 Dec.		
Singsaas:	15 Mart.	Singsaas:	19 Januar.
	7 Jun.		28 Junii
	21 Sept.		15 Octobr.
	11 Dec.		
Støren:	18 Mart.	Støren:	22 Januar.
	10 Jun.		1 Julii
	24 Sept.		18 Octobr.
	14 Dec.		
Melhuus:	22 Mart.	Melhuus:	26 Januar.
	14 Jun.		5 Julii
	28 Sept.		22 Octobr.
	18 Dec.		

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Orkedal.		**Ørkedals Fogderi.**	
Opdal:	1 Mart.	Opdal:	16 Januar.
	21 Jun.		25 Junii
	20 Sept.		12 Octobr.
	1 Dec.		
Renneboe:	4 Mart.	Rennebo:	19 Januar.
	25 Jun.		28 Junii
	24 Sept.		16 Octobr.
	4 Dec.		
Meldal:	6 Mart.	Meldal:	21 Januar.
	27 Jun.		30 Junii
	26 Sept.		18 Octobr.
	6 Dec.		
Ørkedal:	9 Mart.	Ørkedal:	24 Januar.
	30 Jun.		3 Julii
	29 Sept.		21 Octobr.
	9 Dec.		
Nummedal.		**Nommedals Fogderi.**	
Nærøe:	20 Apr.	Nærøe:	12 Januar.
	26 Jun.		26 Junii
	7 Aug.		1 Octobr.
	20 Sept.		
Fosnæs:	24 Apr.	Fosnes:	16 Januar.
	28 Jun.		30 Junii
	9 Aug.		5 Octobr.
	3 Oct.		
Ofver-Halden:	27 Apr.	Overhalden:	15 Januar.
	30 Jun.		3 Junii
	11 Aug.		8 Octobr.
	9 Oct.		
Foesen.		**Fosens Fogderi.**	
Hitteren:	23 Jan.	Hittern:	23 Januar.
	15 Maii		25 Junii
	17 Oct.		17 Octobr.
Hefne:	27 Jan.	Hevne:	27 Januar.
	19 Maii		29 Junii
	21 Oct.		21 Octobr.

(**Udkastet.**)		(**Norske Lov.**)	
Hellem:	1 Febr.	Hellem:	1 Februari
	24 Maii		3 Julii
	26 Oct.		24 Octobr.
Biørnøer:	6 Febr.	Biørnøer:	5 Februari
	29 Maii		6 Julii
	1 Nov.		28 Octobr.
Aafiord:	10 Febr.	Aafiord:	9 Februari
	2 Jun.		9 Julii
	5 Nov.		1 Novemb.
Øreland:	14 Febr.	Øreland:	12 Februari
	6 Jun.		12 Julii
	9 Nov.		4 Novemb.
Stadsbøigd:	18 Febr.	Stadsbøjd:	16 Februari
	10 Jun.		15 Julii
	13 Nov.		7 Novemb.
Ritzen:	21 Febr.	Ridsen:	19 Februari
	13 Jun.		18 Julii
	16 Nov.		9 Novemb.
Romsdal oc Normør.[1]		Romsdals Fogderi.[1]	
Vaagøe:	19 Mart.	Vaadøe:	14 Januari
	27 Jun.		27 Junii
	1 Sept.		1 Octobr.
	14 Nov.		

[1]) Udkastet havde ikke Nordmøres Fogderi; N. L. har Tingene for dette Fogderi efter Fosens Fogderi paa følgende Maade:

Nordmøes Fogderi.

Surendal:	12 Januar.	Quernesgield:	26 Januar.
	26 Junii		10 Julii
	1 Oktobr.		14 Octobr.
Brøske:	15 Januar.	Smølen:	30 Januar.
	29 Junii		13 Julii
	3 Octobr.		18 Octobr.
Sundalen og Øxendal:	18 Januar.	Halse:	2 Februar.
	3 Julii		16 Julii
	7 October.		21 Octobr.
Tingvoldgield:	23 Januar.	Vigs Tinglav i Øriegield:	5 Februari.
	7 Julii		19 Julii
	11 Octobr.		24 Octobr.

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Sund:	21 Mart.	Sund:	16 Januari
	25 Jun.		29 Junii
	3 Sept.		3 Octobr.
	17 Nov.		
Fanne:	23 Mart.	Fanne:	18 Januari
	6 Jun.		1 Julii
	5 Sept.		5 Octobr.
	19 Nov.		
Erritzfiord:	26 Mart.	Eritzfiord:	21 Januari
	10 Jun.		4 Julii
	27 Aug.		8 Octobr.
	1 Dec.		
Refven:	28 Mart.	Reven:	24 Januari
	12 Jun.		7 Julii
	29 Aug.		11 Octobr.
	5 Dec.		
Romsdal:	30 Mart.	Romsdal:	26 Januari
	14 Jun.		9 Julii
	23 Sept.		13 Octobr.
	28[1]) Dec.		
Vold:	2 Apr.	Vol:	29 Januari
	19 Jun.		12 Julii
	25 Sept.		16 Octobr.
	11 Dec.		
Væsnis:	4 Apr.	Vesnes:	21 Januari
	21 Jun.		14 Julii
	27 Sept.		18 Octobr.
	13 Dec.		

¹) I Originalen staar 28, der vistnok er en Skrivfeil. Se N. K. P. 1—3—4.

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Sundmør i Bergens Ampt.		Bergenhuus-Ampt.[1] Sundmøer.	
Borgen Skibrede:	26 Jan.	Borgen-Skibrede:	16 Januar.
	10 Jun.		25 Junii
	13 Oct.		13 Octobr.
Vatne:	28 Jan.	Vatne:	18 Januar.
	12 Jun.		27 Junii
	16 Oct.		16 Octobr.
Grytten:	30 Jan.	Gryten:	20 Januar.
	14 Jun.		29 Junii
	19 Oct.		19 Octobr.
Valde:	1 Febr.	Valde:	22 Januar.
	16 Jun.		1 Julii
	22 Oct.		22 Octobr.
Dale:	3 Febr.	Dale:	24 Januar.
	19 Jun.		3 Julii
	25 Oct.		25 Octobr.
Jørgenfiord:	7 Febr.	Jørgenfiord:	28 Januar.
	23 Jun.		6 Julii
	29 Oct.		29 Octobr.
Ørsten:	9 Febr.	Ørsteen:	30 Januar.
	25 Jun.		8 Julii
	2 Nov.		2 Novemb.
Volden:	11 Febr.	Volden:	1 Februar.
	27 Jun.		10 Julii
	4 Nov.		4 Novemb.
Rødve:	14 Febr.	Rødve:	3 Februar.
	29 Jun.		12 Julii
	7 Nov.		7 Novemb.

[1] Mellem Trondhjems og Bergenhus Amters Tinge er i N. L. indtaget den pag. 571 aftrykte Bestemmelse om Tingene i „Nordlandene“ samt derefter følgende:

Findmarken, eller Vardøhuus Ampt.

Udi Ost- og Vest-Findmarken holdis allene et Ting aarligen udi hvert Hoved-Væhr, undtaget paa Værdøen og i Værdøens Præste-Gield, hvor to Ting skal holdis aarligen, det ene om Vaaren, det andet om Høsten, ligesom hidindtil sædvanligt været haver.

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Vandeflen:	17 Febr.	Vandeflen:	6 Februar.
	1 Jul.		14 Julii
	10 Nov.		10 Novemb.
Nerrøe:	20 Febr.	Nerøe:	9 Februar.
	4 Jul.		16 Julii
	14 Nov.		10 Novemb.
Ulfsteen:	22 Febr.	Ulfsteen:	11 Februar.
	6 Jul.		18 Julii
	16 Nov.		16 Novemb.
Nordfiord.		**Nordfiord.**	
Stads Skibrede:	24 Jan.	Stadts Schibrede:	24 Januar.
	12 Jun.		25 Junii
	20 Oct.		20 Octobr.
Davig:	27 Jan.	Davig:	27 Januar.
	15 Jun.		27 Junii
	23 Oct.		23 Octobr.
Eid oc Horningdal:	29 Jan.	Eid- og Horningdal:	29 Januar.
	18 Jun.		29 Junii
	26 Oct.		26 Octobr.
Gloppen:	1 Febr.	Gloppen:	1 Februar.
	21 Jun.		1 Julii
	30 Oct.		30 Octobr.
Breum:	4 Febr.	Breum:	4 Februar.
	25 Jun.		3 Julii
	2 Nov.		2 Novemb.
Stryen:	7 Febr.	Stryln:	7 Februar.
	29 Jun.		5 Julii
	5 Nov.		5 Novemb.
Olden:	9 Febr.	Olden:	9 Februar.
	3 Jul.		7 Julii
	8 Nov.		8 Novemb.
Sundfiord.		**Sundfiord.**	
Askevold:	27 Jan.	Askevold:	17 Januar.
	12 Jun.		25 Junii
	10 Oct.		10 Octobr.
Brandsøe:	30 Jan.	Brandtzøe:	20 Januar.
	15 Jun.		27 Junii
	15 Oct.		15 Octobr.

(**Udkastet.**)		(**Norske Lov.**)	
Førde:	2 Febr.	Førde:	23 Januar.
	18 Jun.		29 Junii
	20 Oct.		20 Octobr.
Jølster:	5 Febr.	Jølster:	25 Januar.
	20 Jun.		1 Julii
	25 Oct.		25 Octobr.
Dale udi	10 Febr.	Dale udi	29 Januar.
Ousen:	25 Jun.	Ousen:	4 Julii
	5 Nov.		3 Novemb.
udi	14 Febr.	Dale:	3 Februar.
Dale:	27 Jun.		6 Julii
	8 Nov.		6 Novemb.
Yttre Sogn.		**Ytre-Sogn.**	
Udvær:	8 Febr.	Udvær:	8 Februar.
	14 Jun.		25 Junii
	16 Oct.		16 Octobr.
Ladvig:	11 Febr.	Ladvig:	12 Februar.
	17 Jun.		27 Junii
	19 Oct.		22 Octobr.
Klefvold:	13 Febr.	Klefvold:	13 Februar.
	19 Jun.		29 Junii
	22 Oct.		22 Octobr.
Quamsøe:	15 Febr.	Quamsøe:	15 Februar.
	21 Jun.		1 Julii
	25 Oct.		25 Octobr.
Vig:	17 Febr.	Vig:	17 Februar.
	23 Jun.		2 Julii
	28 Oct.		28 Octobr.
Tyugum:	20 Febr.	Tyugum:	20 Februar.
	25 Jun.		4 Julii
	31 Oct.		31 Octobr.
Søstrand:	22 Febr.	Søstrand:	22 Februar.
	27 Jun.		5 Julii
	3 Nov.		3 Novemb.
Udland:	25 Febr.	Udland:	25 Februar.
	28 Jun.		7 Julii
	6 Nov.		6 Novemb.

(**Udkastet,**)		(**Norske Lov.**)	
Nærøen:	27 Febr.	Nærøen:	27 Februar.
	30 Jun.		9 Julii
	8 Nov.		8 Novemb.
Jndre Sogn.		Indre Sogn.	
Lyster:	1 Mart.	Lyster:	1 Martii
	14 Jun.		25 Junii
	16 Oct.		16 Octobr.
Marifiær:	2 Mart.	Marifiær:	2 Martii
	16 Jun.		27 Junii
	19 Oct.		19 Octobr.
Solveren:	4 Mart.	Solveren:	4 Martii
	18 Jun.		29 Junii
	21 Oct.		21 Octobr.
Sogendal:	7 Mart.	Sogendal:	7 Martii
	22 Jun.		1 Julii
	24 Oct.		27 Octobr.
Norum:	9 Mart.	Norum:	9 Martii
	25 Jun.		3 Julii
	27 Oct.		27 Octobr.
Lerdal oc	12 Mart.	Leerdal og	12 Martii
Borgen:	28 Jun.	Borgen:	5 Julii
	31 Oct.		31 Octobr.
Aardal:	15 Mart.	Aardal:	15 Martii
	1 Jul.		7 Julii
	3 Nov.		3 Novemb.
Nordhordlæn.		Nordhor-Læn. [1]	
Herløe:	8 Febr.	Herløe:	8 Februar.
	14 Jun.		19 Junii
	9 Oct.		9 Octobr.
Allenfit:	11 Febr.	Allenfit:	10 Februar.
	17 Jun.		20 Junii
	11 Oct.		11 Octobr.
Radøe:	13 Febr.	Radøe:	12 Februar.
	19 Jun.		21 Junii
	13 Oct.		13 Octobr.

[1]) I N. L. ere Thinglagene opførte i følgende Orden: Skiold, Sartor, Herløe, Allenfit, Radøe, Lindaas, Gulen, Ekanger, Hosanger, Mielde, Arne, Vaas paa Boelstad, Vangen.

(**Udkastet.**)		(**Norske Lov.**)	
Lindaas:	15 Febr.	Lindaas:	15 Februar.
	21 Jun.		23 Junii
	16 Oct.		16 Octobr.
Gulen:	17 Febr.	Gulen:	17 Februar.
	23 Jun.		25 Junii
	19 Oct.		19 Octobr.
Ekanger:	20 Febr.	Ekanger:	20 Februar.
	25 Jun.		27 Junii
	23 Oct.		23 Octobr.
Hosanger:	22 Febr.	Hosanger:	22 Februar.
	27 Jun.		28 Junii
	25 Oct.		25 Octobr.
Mielde:	24 Febr.	Mielde:	24 Februar.
	28 Jun.		30 Junii
	27 Oct.		27 Octobr.
Arne:	26 Febr.	Arne:	26 Februar.
	30 Jun.		1 Julii
	30 Oct.		30 Octobr.
Skiold:	28 Febr.	Skiold:	4 Februar.
	1 Jul.		13 Julii
	20 Nov.		4 Octobr.
Sartor:	1 Mart.	Sartor:	5 Februar.
	3 Jul.		15 Junii
	23 Nov.		6 Octobr.
Vaas paa	18 Mart.	Vaas paa	18 Martii
Boelstad:	6 Jul.	Boelstad:	3 Julii
	3 Nov.		4 Novemb.
paa	21 Mart.	Vangen:	21 Martii
Vangen:	8 Jul.		5 Julii
	6 Nov.		7 Novemb.
Sundhordlæn.		Sundhor-Læn.	
Ous:	26 Jan.	Ous:	26 Januar.
	10 Jun.		20 Junii
	4 Oct.		4 Octobr.
Strandvig:	28 Jan.	Strandvig:	28 Januar.
	12 Jun.		22 Junii
	8 Oct.		8 Octobr.

(Udkastet.)			(Norske Lov.)		
Strandebarm:	31	Jan.	Strandebarm:	31	Januar.
	15	Jun.		25	Junii
	12	Oct.		12	Octobr.
Quindherred:	2	Febr.	Qvindherret:	3	Februar.
	17	Jun.		27	Junii
	17	Oct.		17	Octobr.
Skaanevig:	4	Febr.	Skaanevig:	5	Februar.
	19	Jun.		29	Junii
	22	Oct.		22	Octobr.
Edtne:	6	Febr.	Edtne:	7	Febr.
	21	Jun.		1	Julii
	25	Oct.		25	Octobr.
Fieldberg:	8	Febr.	Fieldberg:	9	Februar.
	23	Jun.		3	Julii
	29	Oct.		29	Octobr.
Fiære:	11	Febr.	Fiære:	12	Februar.
	26	Jun.		5	Julii
	2	Nov.		2	Novemb.
Føen:	14	Febr.	Føen:	14	Februar.
	28	Jun.		7	Julii
	5	Nov.		5	Novemb.
Vaag:	16	Febr.	Vaag:	16	Februar.
	1	Jul.		9	Julii
	10	Nov.		10	Novemb.
Opdal:	18	Febr.	Opdal:	18	Februar.
	3	Jul.		11	Julii
	14	Nov.		14	Novemb.
Hardanger.			Hardanger.		
Jondal:	10	Mart.	Jondal:	10	Martii
	12	Jun.		25	Junii
	19	Oct.		19	Octobr.
Østensøe:	12	Mart.	Østensøe:	12	Martii
	14	Jun.		27	Junii
	22	Oct.		22	Octobr.
Ulvig oc Grafven:	14	Mart.	Ulvig og Graven:	14	Martii
	16	Jun.		29	Junii
	25	Oct.		25	Octobr.

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Ulensvang, Ode oc Kintzervig:	17 Mart.	Ulensvang, Odde og Kintzervig:	17 Martii
	18 Jun.		1 Julii
	28 Oct.		28 Octobr.

I Agershuus Ampt.		Aggershuus-Ampt.	
Guldbrandsdalen.		Guldbrands-Dalen.	
Faaberg:	13 Febr.	Faaberg:	23 Februar.
	1 Jun.		25 Junii
	25 Aug.		25 Novemb.
	25 Oct.		
Gusdal:	15 Febr.	Gudsdal:	25 Februar.
	3 Jun.		27 Junii
	23 Aug.		22 Novemb.
	22 Oct.		
Øyer:	17 Febr.	Øjer:	27 Februar.
	5 Jun.		29 Junii
	21 Aug.		19 Novemb.
	19 Oct.		
Ringeboe:	20 Febr.	Ringeboe:	2 Martii
	8 Jun.		1 Julii
	19 Aug.		16 Novemb.
	16 Oct.		
Froen:	23 Febr.	Froen:	5 Martii
	10 Jun.		3 Julii
	16 Aug.		13 Novemb.
	13 Oct.		
Daabre:	26 Febr.	Daabre:	8 Martii
	14 Jun.		6 Julii
	12 Aug.		2 Novemb.
	2 Oct.		
Vaage:	1 Mart.	Vaage:	11 Martii
	17 Jun.		9 Julii
	10 Aug.		5 Novemb.
	5 Oct.		
Lom:	4 Mart.	Lom:	14 Martii
	20 Jun.		11 Julii
	8 Aug.		8 Novemb.
	8 Oct.		

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Solløer, Østerdalen oc Oudal.		Solløer, Østerdalen og Oudalen.	
Oudalen:	19 Jan.	Oudalen:	19 Februar.
	7 Jun.		25 Junii
	2 Oct.		2 Novemb.
Vinger:	22 Jan.	Vinger:	22 Februar.
	9 Jun.		27 Junii
	5 Oct.		5 Novemb.
Grue:	26 Jan.	Grue:	26 Februar.
	12 Jun.		29 Junii
	9 Oct.		9 Novemb.
Hof:	29 Jan.	Hof:	1 Martii
	15 Jun.		1 Julii
	12 Oct.		12 Novemb.
Elfverom:	2 Febr.	Elverom:	4 Martii
	19 Jun.		4 Julii
	16 Oct.		16 Novemb.
Aamodt:	5 Febr.	Aamodt:	7 Martii
	21 Jun.		6 Julii
	19 Oct.		19 Novemb.
Elfvedalen:	7 Febr.	Elvedalen:	9 Martii
	23 Jun.		8 Julii
	23 Oct.		23 Novemb.
Reendalen:	9 Febr.	Reendalen:	11 Martii
	26 Jun.		11 Julii
	25 Oct.		25 Novemb.
Tøndset:	11 Febr.	Tøndset:	13 Martii
	29 Jun.		15 Julii
	28 Oct.		28 Novemb.
Trysel:	6 Dec.	Trysel:	6 Decemb.
Hedemarken:		Hedemarken.	
Næs:	7 Mart.	Næs:	7 Martii
	12 Jun.		25 Junii
	9 Oct.		19 Octobr.
	4 Dec.		

(**Udkastet.**)		(**Norske Lov.**)	
Ringsager:	9 Mart.	Ringsager:	9 Martii
	15 Jun.		28 Junii
	11 Oct.		21 Octobr.
	6 Dec.		
Vang:	13 Mart.	Vang:	13 Martii
	19 Jun.		1 Julii
	16 Oct.		24 Octobr.
	11 Dec.		
Leuten:	15 Mart.	Leuten:	15 Martii
	22 Jun.		3 Julii
	18 Oct.		26 Octobr.
	13 Dec.		
Rommedal:	17 Mart.	Rommedal:	17 Martii
	26 Jun.		5 Julii
	20 Oct.		28 Octobr.
	15 Dec.		
Stange:	20 Mart.	Stange:	20 Martii
	28 Jun.		7 Julii
	23 Oct.		30 Octobr.
	18 Dec.		
Hadeland, Toten oc Vallers.		Hadeland, Toten og Valders.	
Vang i Valders:	13 Febr.	Vang i Valders:	13 Februar.
	12 Jun.		25 Junii
	25 Sept.		20 Octobr.
	20 Nov.		
Slidre:	16 Febr.	Slidre:	16 Februar.
	15 Jun.		27 Junii
	28 Sept.		23 Octobr.
	23 Nov.		
Ourdal:	20 Febr.	Ourdal:	20 Februar
	19 Jun.		29 Junii
	2 Oct.		27 Octobr.
	27 Nov.		
Land:	24 Febr.	Land:	24 Febr.
	23 Jun.		3 Julii
	6 Oct.		30 Octobr,
	1 Dec,		

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Biri:	28 Febr.	Birj:	28 Februar.
	27 Jun.		5 Julii
	9 Oct.		3 Novemb.
	4 Dec.		
Vardal:	3 Mart.	Vardal:	3 Martii
	30 Jun.		7 Julii
	12 Oct.		5 Novemb.
	7 Dec.		
Toten:	6 Mart.	Toten:	6 Martii
	3 Jul.		9 Julii
	16 Oct.		8 Novemb.
	10 Dec.		
Grand:	10 Mart.	Grann:	10 Martii
	7 Jul.		12 Julii
	20 Oct.		12 Novemb.
	14 Dec.		
Jefnager:	12 Mart.	Jevnager:	12 Martii
	9 Jul.		14 Julii
	23 Oct.		15 Novemb.
	16 Dec.		
Øfre Romerige.		**Øfre Rommerige.**	
Ullensager:	1 Mart.	Ullensager:	1 Martii
	1 Jun.		25 Junii
	1 Oct.		3 Novemb.
	1 Dec.		
Gierdrum:	3 Mart.	Gierdrum:	3 Martii
	3 Jun.		27 Junii
	3 Oct.		5 Novemb.
	3 Dec.		
Nannestad:	4 Mart.	Nannestad:	5 Martii
	4 Jun.		29 Junii
	4 Oct.		7 Novemb.
	4 Dec.		
Edsvold:	7 Mart.	Edsvold:	8 Martii
	7 Jun.		2 Julii
	7 Oct.		10 Novemb.
	7 Dec.		

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Næs:	10 Mart.	Næs:	11 Martii
	10 Jun.		5 Julii
	10 Oct.		13 Novemb.
	10 Dec.		
Nedre Romerige.		Nedre Rommerige.	
Sørum:	1 Mart.	Sørum:	1 Martii
	1 Jun.		25 Junii
	1 Oct.		3 Novemb.
	1 Dec.		
Urskow:	3 Mart.	Urskov:	3 Martii
	3 Jun.		27 Junii
	3 Oct.		5 Novemb.
	3 Dec.		
Høland:	5 Mart.	Høland:	5 Martii
	5 Jun.		29 Junii
	5 Oct.		7 Novemb.
	5 Dec.		
Eneback:	8 Mart.	Enebak:	8 Martii
	8 Jun.		2 Julii
	8 Oct.		10 Novemb.
	8 Dec.		
Feet:	11 Mart.	Feet:	11 Martii
	11 Jun.		5 Julii
	11 Oct.		13 Novemb.
	11 Dec.		
Skedsmoe:	13 Mart.	Skedsmo:	13 Martii
	13 Jun.		7 Julii
	13 Oct.		15 Novemb.
	13 Dec.		
Heggen oc Frøland.		Heggen og Frø'eland.	
Trøgstad:	20 Mart.	Trøgstad:	16 Martii
	12 Jun.		25 Junii
	9 Oct.		19 Octobr.
	4 Dec.		
Askim:	22 Mart.	Askim:	18 Martii
	14 Jun.		27 Junii
	11 Oct.		21 Octobr.
	6 Dec.		

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Edsberg:	24 Mart.	Edsberg:	20 Martii
	16 Jun.		29 Junii
	13 Oct.		23 Octobr.
	8 Dec.		
Smaalænene.		Smaalænene.	
Onsøe:	20 Jan.	Onsøe:	20 Martii
	20 Apr.		25 Junii
	3 Jul.		20 Octobr.
	20 Oct.		
Tune oc Varti:	23 Jan.	Tune og Varti:	13 Martii
	23 Apr.		27 Junii
	5 Jul.		23 Octobr.
	23 Oct.		
Borge:	25 Jan.	Borge:	15 Martii
	25 Apr.		29 Junii
	7 Jul.		25 Octobr.
	25 Oct.		
Hualøer:	28 Jan.	Hvaløer:	18 Martii
	28 Apr.		2 Julii
	10 Jul.		28 Octobr.
	28 Oct.		
Rackestad Fogderie.		Rakestad-Fogderi.	
Rødenæs:	14 Febr.	Rødenæs:	14 Februari
	8 Jun.		25 Junii
	25 Sept.		29 Octobr.
	28 Nov.		
Rackestad:	20 Febr.	Rakestad:	20 Februari
	12 Jun.		29 Junii
	30 Sept.		3 Novemb.
	3 Dec.		
Skibtved:	27 Febr.	Skibtved:	27 Februari
	20 Jun.		3 Julii
	5 Oct.		8 Novemb.
	10 Dec.		
Spiudeberg:	2 Mart.	Spydeberg:	2 Martii
	25 Jun.		8 Julii
	8 Oct.		12 Novemb.
	14 Dec.		

(Udkastet.)

Ide oc Marker.

Aremark:	17 Jan.
	12 Jun.
	19 Sept.
	27 Nov.
Jde:	23 Jan.
	19 Jun.
	22 Sept.
	30 Nov.
Berg:	26 Jan.
	22 Jun.
	25 Sept.
	4 Dec.
Skieberg:	30 Jan.
	28 Jun.
	28 Sept.
	7 Dec.

Mosse Fogderie.

Hobelsogn:	20 Jan.
	15 Mart.
	16 Jun.
	15 Sept.
Volle:	23 Jan.
	21 Mart.
	19 Jun.
	19 Sept.
Raade:	26 Jan.
	24 Mart.
	22 Jun.
	22 Sept.
Rygge:	30 Jan.
	27 Mart.
	26 Jun.
	26 Sept.

(Norske Lov.)

Ide og Marker.

Aremark:	17 Februari
	25 Junii
	27 Octobr.
Ide:	23 Februari
	28 Junii
	30 Octobr.
Berg:	26 Februari
	1 Julii
	4 Novemb.
Skieberg:	2 Martii
	6 Julii
	7 Novemb.

Mosse-Fogderi.

Hobel-Sogn:	5 Martii
	25 Junii
	15 Octobr.
Volle:	10 Martii
	16 Julii
	21 Octobr.
Raade:	14 Martii
	2 Julii
	22 Octobr.
Rygge:	17 Martii
	6 Julii
	26 Octobr.

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Folloug.		**Follug.**	
Krogstad:	20 Febr.	Krogstad:	20 Februari
	12 Jun.		22 Junii
	20 Oct.		20 Octobr.
	11 Dec.		
Aas oc Næsodden:	22 Febr.	Aas og Næsodden:	22 Februar.
	14 Jun.		25 Julii
	23 Oct.		23 Octobr.
	13 Dec.		
Vestby:	24 Febr.	Vestby:	24 Februar.
	16 Jun.		28 Junii
	25 Oct.		25 Octobr.
	15 Dec.		
Agers oc Vester Berum.		**Aggers og Vester Bærum.**	
Asker:	7 Mart.	Asker:	7 Martii
	13 Jun.		23 Junii
	25 Sept.		25 Octobr.
	12 Dec.		
Øster- oc Vester Berum:	9 Mart.	Øster og Vester Bærum:	9 Martii
	15 Jun.		25 Junii
	27 Sept.		27 Octobr.
	14 Dec.		
Ager:	13 Mart.	Agger:	13 Martii
	19 Jun.		29 Junii
	2 Oct.		1 Novemb.
	18 Dec.		
Lier, Hurum oc Røgen.		**Lier, Hurum og Røgen.**	
Lier:	15 Febr.	Lier:	15 Februar.
	7 Jun.		25 Junii
	25 Sept.		21 Novemb.
	21 Nov.		
Røgen:	22 Febr.	Røgen:	22 Februar.
	15 Jun.		28 Junii
	4 Oct.		2 Decemb
	2 Dec.		

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Hurum:	4 Mart.	Hurum:	4 Martii
	25 Jun.		2 Julii
	14 Oct.		12 Decemb.
	12 Dec.		
Ringerige oc Halling-dalen.		**Ringerige og Halling-Dalen.**	
Aal:	13 Febr.	Aal:	13 Februar.
	12 Jun.		26 Junii
	22 Sept.		3 Novemb.
	1 Dec.		
Næs:	16 Febr.	Næs:	16 Februar.
	15 Jun.		29 Junii
	26 Sept.		7 Novemb.
	4 Dec.		
Nørdre-Houg:	24 Febr.	Nørdrehoug:	24 Februar.
	22 Jun.		4 Julii
	4 Oct.		14 Novemb.
	12 Dec.		
Hoele:	20 Febr.	Houle:	26 Februar.
	25 Jun.		6 Julii
	6 Oct.		16 Novemb.
	14 Dec.		
Buskeruds Fogderie.		**Buskeruds Fogderi.**	
Modum:	14 Febr.	Modum:	14 Februar.
	28 Jun.		28 Junii
	22 Sept.		22 Octobr.
	17 Dec.		
Sigdal:	17 Febr.	Sigdal:	17 Februar.
	30 Jun.		30 Junii
	24 Sept.		24 Octobr.
	19 Dec.		
Eger:	12 Febr.	Eger:	12 Februar.
	26 Jun.		26 Junii
	20 Sept.		20 Octobr.
	15 Dec.		

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Nummedal:	15 Febr.	Nummedal:	15 Februar.
	1 Aug.		1 Julii
	15 Sept.		25 Octobr.
Sandsvær:	24 Mart.	Sandsvær:	14 Martii
	7 Oct.		7 Julii
	16 Dec.		16 Novemb.
Tellemarken:		Tellemarken.	
Jønsdal:	9 Febr.	Jørisdal:	9 Februar.
	20 Sept.		20 Septemb.
Nordbøe:	13 Febr.	Nordbøe:	13 Februar.
	24 Sept.		24 Septemb.
Naardgaarden:	16 Febr.	Naargaarden:	16 Februar.
	27 Sept.		27 Septemb.
Opsund:	19 Febr.	Opsund:	19 Februar.
	1 Oct.		1 Octobr.
Vig:	22 Febr.	Vig:	22 Februar.
	4 Oct.		4 Octobr.
Brocke:	26 Febr.	Broke:	26 Februar.
	8 Oct.		8 Octobr.
Sandock:	2 Mart.	Sandok:	2 Martii
	12 Oct.		12 Octobr.
Tveten:	5 Mart.	Tveten:	5 Martii
	15 Oct.		15 Octobr.
Bøe:	9 Mart.	Bøe:	9 Martii
	19 Oct.		19 Octobr.
Nyhuus:	12 Mart.	Nyehuus:	12 Martii
	22 Oct.		22 Octobr.
Sem:	15 Mart.	Sem:	15 Martii
	25 Oct.		25 Octobr.
Søwe:	19 Mart.	Søve:	19 Martii
	29 Oct.		29 Octobr.
Holten:	22 Mart.	Holten:	22 Martii
	2 Nov.		2 Novemb.

(Udkastet.)		Norske Lov.)	
Raabygdelauget.		**Raabygde Lavet.**[1]	
Ouse:	1 Mart.	Ouse:	1 Martii
	1 Jun.		26 Junii
	14 Sept.		16 Octobr.
	1 Dec.		
Vegusdal:	6 Mart.	Vegusdal:	6 Martii
	6 Jun.		2 Julii
	20 Sept.		22 Octobr.
	6 Dec.		
Riisland:	12 Mart.	Riisland:	12 Martii
	12 Jun.		8 Julii
	26 Sept.		30 Octobr.
	12 Dec.		
Bamle.		**Bamle.**[1]	
Drangedal oc Tørredal:	29 Jan.	Drangedal oc Tørredal:	8 Martii
	8 Mart.		25 Junii
	16 Sept.		5 Octobr.
	5 Oct.		
Sannikedal:	3 Febr.	Sannikedal:	11 Martii
	11 Mart.		28 Junii
	19 Sept.		9 Octobr.
	9 Oct.		
Bamle:	7 Febr.	Bamle:	14 Martii
	14 Mart.		1 Julii
	22 Sept.		17 Novemb.
	17 Nov.		
Edanger:	14 Febr.	Edanger:	17 Martii
	17 Mart.		4 Julii
	25 Sept.		21 Novemb.
	21 Nov.		
Gierpen oc Slemdal:	17 Febr.	Gierpen og Slemdal:	20 Martii
	20 Mart.		7 Julii
	28 Sept.		24 Novemb.
	24 Nov.		

[1] I N. L. følger efter „Tellemarken" først „Bamble" og derefter „Raabygde Lavet".

(Udkastet.)

Nedenæs.

Sandens Skibrede:	22 Apr.
	30 Jun.
	19 Sept.
	30 Nov.
Bringsværd:	26 Apr.
	4 Jul.
	23 Sept.
	6 Dec.
Strengereid:	1 Maii
	7 Jul.
	26 Sept.
	13 Dec.

Lister.

Fedde:	5 Mart.
	31 Maii
	15 Sept.
	5 Nov.
Vas:	8 Mart.
	3 Jun.
	18 Sept.
	8 Nov.
Fos:	11 Mart.
	6 Jun.
	21 Sept.
	11 Nov.
Berg:	14 Mart.
	9 Jun.
	24 Sept.
	14 Nov.
Helvig:	17 Mart.
	12 Jun.
	27 Sept.
	17 Nov.

(Norske Lov.)

Nædenes.

Sandenes Skibrede:	1 Martii
	26 Junii
	16 Octobr.
Bringsværd:	5 Martii
	30 Junii
	20 Octobr.
Strengereid:	10 Martii
	5 Julii
	25 Octobr.

Lister.[1]

Fedde:	5 Martii
	25 Junii
	15 Octobr.
Vas:	8 Martii
	28 Julii
	18 Octobr.
Fos:	11 Februar.
	1 Julii
	21 Octobr.
Berg:	14 Martii
	4 Julii
	24 Octobr.
Helvig:	17 Martii
	7 Julii
	27 Octobr.

---

[1]) I N. L. følger efter „Nædenes“ først „Mandal“ og dernæst „Lister“.

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Mandal.		**Mandal.**	
Odde:	12 Mart.	Odde:	12 Martii
	1 Jun.		26 Junii
	15 Sept.		16 Octobr.
	5 Nov.		
Høllen:	15 Mart.	Høllen:	15 Martii
	4 Jun.		29 Junii
	18 Sept.		19 Octobr.
	20 Nov.		
Lerkier:	18 Mart.	Lerkier:	18 Martii
	7 Jun.		2 Julii
	21 Sept.		22 Octobr.
	23 Nov.		
Stavanger-Ampt.		**Stavanger Ampt.**	
		Jederen og Dalleren.[1]	
Birchrim oc Hetland:	14 Mart.	Birkrim og Helleland:	2 Martii
	8 Jun.		26 Junii
	27 Aug.		27 Octobr.
	31 Oct.		
Lunde oc Sogendal:	19 Mart.	Lunde og Heskestad:	6 Martii
	11 Jun.		29 Junii
	30 Aug.		31 Octobr.
	7 Nov.	Sogendal:	10 Martii
			2 Julii
			5 Novemb.
Egersund, Valle oc Quie:	24 Mart.	Eggersund og Valle:	14 Martii
	14 Jun.		5 Julii
	3 Sept.		11 Novemb.
	13 Nov.		
Hougland, Houg, Giesdal oc Klep:	28 Mart.	Qvie og Hougland:	18 Martii
	16 Jun.		8 Julii
	5 Sept.		16 Novemb.
	16 Nov.	Hougs og Klep:	20 Martii
			10 Julii
			19 Novemb.

[1]) I N. L. er Tingene i Jæderen og Dalerne anførte i følgende Orden: Soele, Jotten og Goe-Skibrede — Gand- og Giesdal — Birkrim og Helleland — Lunde og Heskestad — Sogendal, Eggersund og Valle — Qvie og Hougland — Houg og Klep.

(Udkastet.)		(Norske Lov.)	
Gand, Sole, Jatten oc Gøe:	30 Mart.	Gand- og Giesdal:	26 Februar.
	18 Jun.		21 Junii
	7 Sept.		23 Octobr.
	20 Nov.	Soele, Jotten og Goe-Skibrede:	23 Februar.
			19 Junii
			20 Octobr.
		Ryefølke.	
Hennæs:	16 Mart.	Hemnes:	6 Martii
	8 Jun.		27 Junii
	20 Aug.		
	20 Oct.		
Karmsund:	22 Mart.	Karmsund:	12 Martii
	13 Jun.		1 Julii
	25 Aug.		
	26 Oct.		
Hesby:	27 Mart.	Hesby:	17 Martii
	17 Jun.		5 Julii
	29 Aug.		
	31 Oct.		

Det tredie Ting i Ryefølke begyndis den 20 Octobr. og saa fremdelis paa alle Tingstæder, som af Alders Tid sædvanligt været haver.

II.

Laurids Christensens dissenterende

Votum af 30 Dcbr. 1682

med Bilage.

Stormechtigste Konge Allernaadigste Herre

Efftersom det Eders Kongl: May: allernaadigst hafver behaget, at befale Hr Cancelj Raad Stockflet, Hr Cammer Raad Roesenheim, Mons: Hoppener, oc mig Vnderskrefne, at revidere den nordske Low, oc som samme Eders Kongl: May allernaadigste Befaling liuder, at vj den reviderede danske Low for os skall tage, oc flidtelig ofver veje, saa vit vj fornemmer at den nordske Low der med kand ofver ens stemme huor ved Eders Kongl: May: allernaadigst vil det skal forblifve, paa det en Uniformitet i begge Riigers Lowe, saa vit mueligt her efter kand observeris. Och effterdj bemelte allernaadigste Befaling iche siger at de fleste Stemmer skal gielde, men om Nogen af os kunde blifue af differente Meening, da en huer sit Betenckende skreftlig forfatte, oc til Eders Kongl. May: allerunderdanigst ofvergifue, som allernaadigst er at see af hos følgende Copie Lit: A:

Saa uanseet jeg alle Bøgerne med Commissarierne hafuer vnderskrefuet, har jeg dog haft mig effterskrefne Puncter forbeholden, effter deris til mig vdgifne Attest Lit: B: for Eders Kongl: May: allerunderdanigst at forklare, som her effter findis indført.

I dend første Bogs fierde Cap: 8 Art: siger fornefnte Commissarier,

Udj femte Stefne skal strax dømmis omskiønt den Stefnte ey kommer tilstede.

Mit allerunderdanigste Betenckende er, at mig siunis der burde staa, udj femte Stefne skal Skrifueren oc hans Med Doms Mænd grandske Parternis Sag, oc for høre deris Vidnisbiurd, oc siden dømme som forsuarligt, saasom det ofver ens med Lansleie Balckens 22 Cap:. Ellers vil det foraarsage den Stefnede stor Process, som ofte kand hafue en retfærdig Sag, oc vere udj lovlig Forfald, formedelst hand da skal

hafue Laugmanden oc otte Mænd till Aasteden, at grandske Sagen, oc dømme der paa, som vndertiden kand vere lang Vey fra Laugmandens Huus, som ellers ved Sorenskrifueren oc med hafuende Laugrettis-Mænd kunde skee, om de her effter som hidtil naar de Aavercket hafde besichtiget, oc Fougden hafde lefueret det som aavercket var, udj en vederheftig Mands Forvaring til Sagens Uddrag, saa kunde Dommeren optage Sagen oc forhøre begge Parters Vidnis-Biurd, om det ellers paa Aasteden ey første Gang kunde skee, oc saa naar begge Parters Vidnis-Biurd var for hørt, dømme som for-suarligt.

I det 15 Cap: 1 Art. melder Commissarierne at Aaverch skal besichtiges med skellige Laugrettis-Mænd.

Der imod mit allerunderdanigste Suar.

Udj Norge er dermed hidindtil, saaledis blefuen forholdet, at naar den som paa klager hafver ladet lowfæste det som aavercket er, ved tvende Mænd, for dens Brofield som det giort hafuer, oc siden gifue hannem fem Netters Varsel til Aasteden, saa grandsker oc besichtiger Skrifueren oc hans Med Doms Mænd, det som er aavercket, for tuende Aarsager Skyld.

1. — Ere der faa Laugrettis-Mænd udj Norge,

2. — Vide de bedst udj Sagen at dømme, naar de Aavercket sielf hafver besichtiget. Men udj Dan℞: tagis en sær Besichtelse, formedelst Dommeren der sidder paa Tinget oc dømmer, til samme Besichtelse gifuis Kald oc Varsel til Vederparten, at møde der tilstede, skal det oc saa skee i Norge, da kand femte Stefne intet saa hastig skee som tilforn, oc femte Stefne er alleniste paafundet for det som er aavercket ey lenge kand ligge sicker oc uden Skade. Udj den ny nordske Lov formelder den tredie Bogs tolfte Cap: 11 Art:[1]) saa vel som den siette Bogs fiortende Cap: 38 Art:[2]) Jtem i den trøchte nordske Lov[3]) udi Landzleie Balckens 16. 22. oc 23 Cap:[4]) om Femtestefne oc den Materie som allerunderdanigst optegnis om noget derudj kunde behøfuis at efftersee.

---

[1]) ɔ: N. K. P. 3—12—11.
[2]) Se N. K. P. 6—14—39.
[3]) ɔ: Chr. IV. norske Lov.
[4]) Kfr. henholdsvis N. K. P. 3—12—11, 6—14—39 og 1—4—8.

J den tredie Bogs tholfte Cap. 6 Art: siger Commissarierne, at Alminding Skow skal brugis til Huus Nøtte.

Der imod mit allerunderdanigste Betenckende at der burde staa: Udj Alminding Skow, maa huggis med Fougdens Tilsiun som tilforne, thj der som Alminding alleniste skal forbrugis til Huus Nøtte, saa afgaar der ved Eders Kongl: May: Tiende Deehle oc Skat som Tiende oc Skatte Forordningerne om formelder Lit: C: Oc dersom Skouene end skulle sparis til Huus Nøtte, saa er den dog stor Fare undergifuen formedelst mange findis som der udj fiske oc skiude og undertiden af med hafuende Varme u-forvarendis kommer Jld paa Skown, oc der med giør stoer Skade, end ocsaa af Storm som kand en Deel der af ned blese, oc om Skown før disse tvende kunde blifue frij som dog neppelig skeer saa forraadner Træerne dog af Alder, oc paa det sidste falder ned oc blifuer til Intet. Den prentede nordske Low hafuer intet de Ord om Huus Nøtte, men Landsleie Balchjens 59 Cap: siger, at Timmer oc huggen Bord maa ligge it Aar omkring i Alminding, alt Andet der huggis oc føris iche bort for Aftenen er lige frelst for huer Mand. Stiller derfor i dybeste Underdanighed til Eders Kongl: Maj: allernaadigste Villie huorledis der med hereffter skal forholdis.

J den femte Bogs andet Cap: fra den 35 Art: oc til den 52 Art: der indfører Commissarierne Arfuetallet, som nesten er effter den Nordske Maade, huilchen Meening jeg oc i nogle Maader haft hafuer, thj den første Eders Kongl: May: allernaadigste Befaling var, at vj skulle rette os effter Norgis Low, oc den forklare, huor effter saa velsom Hans Høye Excell: Befaling forfærdiget jeg en Memorial som hos følger Lit: C: saa oc it Arfuetal Lit: D: Huilchet jeg allerydmygeligst Hans Høye Excell: ofuerlefueret, oc som den Høyedle Herre noget der effter reiste til Gref Anthonis Begrafuelse, fich ieg ingen Resolution der paa, men der Hans Excell: Hr. Baron Jens Juel kom fra Sverig, raadførte ieg mig med hannem huad jeg skulle giøre, da sagde Hans Excell: at jeg skulle forfærdige it andet, oc lefuere hannem, saa ville hand allerunderdanigst tale med Eders Kongl: May: der om, noget der effter befalet Hans Excell: mig at møde med samme Arfuetal, for de høyedle oc velbaarne Herrer som reviderit den danske Low, som den Tiid mødte Hr. Vice Canceler Vind, Hr. Baron

Jens Juel, Hr. Ofve Juel, Hr. Geheime Raad Viibe, saa oc de velædle oc velbiurdige Mend, Hr. Justids Raad Vinding, Hr. Præsident Reisner, oc Hr. General Procureur Skavenius, oc der de gode Herrer hafde forfaret samme Arfuetals Beskafenhed, resolverede de at gifue mig en Copie af det ny Danske til min Effterretning, som Hans Excell: Hr. Geheime Raad Viibe mig loed lefuere, oc findis Lit: E[1]) huor effter jeg skulle forfærdige det Nordske som jeg best kunde, huilcket jeg allerunderdanigst hafuer effterlefuet, som allernaadigst er at see af Lit: F: huilcket mine Med Commissarier hafuer haft hos sig udj nogle Ugers Tiid, oc der effter gifuet mig dette Suar, at de ey kand følge det, formedelst Odels-Goedtz da skulle blifue deelt i smaa Parter, men at de gode Herrer som forferdiget den nordske Lov 1604 intet hafuer achtet effter Odels-Goedtz huor smaa Parter det blef skift udj det kand mand see udj Arfue Balchens 7 Cap: J den tredie Arf, der findis Farbroder samfædde Brodersøn samfædde oc Broder sammødde at arfue sammen, oc udj de

---

[1]) Om Laurids Christensens Møde i den danske Lovkommission indeholder Kommissionens Forhandlingsprotokol følgende:

(1681) d: 10 Martij

Vare tilstæde Hr. H: Vind, Hr. J: Juel, Hr. O: Juel, M: Vibe, R. Resen, R. Vinding, P. Scavenius. Item Lauritz Christenssøn Laugmand og bleff med hannem confererit om den norske Arfvetal, og for got befundet

1. at saalenge der var Børn og Børnebørn ned ad skulle ey Forældre arfve op ad eller nogen Anden
2. at Moderen naar Faderen var død, skulle arfve sit Barn lige ved Søn om Søn er til og Datter om Søn ey er til ligesom herj Danm.ʀ brugeligt værit hafver. Dog hvor ingen Børn er følger Odelsgodsit den Green som det er kommen fra
3. at Farfader og Farmoder, Morfader og Mormoder skulle arfve Sønne Søn og Datters Søn alle sammen ligesom de vare Alle Søskinde

Geheimeraad Vibe lofvede at tilskiche Laugmanden Arfvelinien paa den Maade som efter den nye Project af Lougen, her j Danm.ʀ brugeligt er at hand der efter kunde opsette sin Betengning om det paa samme Maade j Norge kunde være practiqvabel.

andre Arfe findis mest to at arfue tilsammen, oc dersom de hafde Søstere da tog de en Søster Laad med dennem udj ald Udarf effter den anden Arfs Anledning.

Men som jeg nu seer at Eders Kongl: May: allernaadigste seenest Befaling fornehmelig derhen segter, at en Uniformitet i begge Riigers Lowe, saa vit mueligt her effter kunde observeris, da siunis allerunderdanigst, at Norgis Low der udj ey er af anden Beskaffnhed, end den jo vel udj Arfue Retten effter det Danske kunde forandris, for huilche Aarsagers Skyld, jeg iche mine Med Commissariers Arfuetal hafver kundet effterfølge, vndtagen i den nedstigende Linie fra den 27 Art: oc fremdelis til den 34 Art: huor udj vj ere enig, fordj de der udj hafuer nesten effterfult det ny Danske, oc uanseet at de Arfuer som der udj falder ere de fleste oc største udj det heele Arfuetal, thj der er alt Børn oc Børne Børn oc saaledis nedad som arfuer deris Forældre oc Oldefædre, saa som det kan falde baade i Odels-Goedtz oc Andet huad kand vere.

Udj det 35 Art:

siger Commissarierne er Fader ey til, da arfver Moder oc samfædde Sødskinde.

Mit allerunderdanigste Suar

Udj denne Arf udeluchis sammødde Halfsødskind, saafrembt samfædde ere till, oc giøris ingen Forskiel paa samfædde Fuldsødskind oc samfædde Halfsødskind, men siunis de skal arfve lige meget, huilcket er stridig mod det ny Danske som giør ingen Forskiel paa samfædde eller sammødde, men siger at Halfsødskind tager ichun half Laad mod Fuldsødskind.

Fremdelis udj forne 35 Art: meldis,

Er ey Moder, da arfuer samfædde Sødskinde allene.

Mit allerunderdanigste Suar er,

At det er stridig mod det ny Danske, som siger er nogen af Sødskinde død oc hafuer effterlat sig Børn eller Børne Børn, da staar de udj Forældrenis Sted oc arfuer med deris Forældris Sødskinde, den Laad som deris Forældre vare tilfalden.

36 Art:

Setter Commissarierne,

Er ey Moder oc ey Sødskinde, da arfuer Farfader allene. Er hand iche til, da arfuer Morfader Farmoder oc Mormoder tillige, ere de icke til, da arfuer deris Forældre som er den Dødis Oldefædre oc Oldemødre, tilsammen ligesom de vare Sødskinde.

Mit allerunderdanigste Betenckende.

At Farfader skal arfue allene siunis ey at bør vere, men at Morfader, Farmoder oc Mormoder burde arfue tillige med hannem efftterdj de hafue gift deris Børn tilsammen oc gifuet dennem Hiemgafue af deris Midler deris Børn hafuer oc igien arfuet samme Midler, effter deris Forældre, naar nu Goedtzet igien falder til Arfs till Oldefædre och deris Grader i Afue-Retten kommer, at de skal arfue, da siunis allerunderdanigst at de igien billigen bør arfue tilsammen.

Derforuden udj for^{ne} 36 Art: udelucker Commissarierne Sødskindis Børn saafrembt Oldefædre ere til, huilcket er stridigt ey alleniste mod det ny Danske, som siger, at Sødskindis Børn eller Børne Børn træder i Forældrenis Sted, oc arfuer den Laad som Forældrene tilkom, mens ere disse iche til, da arfuer Oldefædre som er Farfader, Farmoder, etc. Jlige Maade er det oc stridigt mod C. IV. Recess Pag. 216, [1]) som siger, er ey Fader, da arfuer Moder og Sødskinde oc Sødskinde Børn ned ad, ere de ey til, da arfuer Oldefædre. Thj effter at Commissarierne hafuer jndført Oldefædre i den 36 Art: saa jndfører de udj den 37 Art: Broder og Søster Børn, huis Forældre vare samfædde til den Døde, som dog allerunderdanigst siuntis at burde jndføris til Arf for Oldefædre, saa som sagt er.

Udj den 37 Art: jndfører Commissarierne Sødskinde Børn, huis Forældre vare samfædde till den Døde, oc skiller Broder Børn fra Søster Børn, saaledis at Broder Børn skulle arfue for Søster Børn, som aldelis er stridig mod det ny Danske, thj der udj arfuer Broder Børn oc Søster Børn tilsammen, huad heller de ere samfædde eller sammødde.

Jlige Maade er det 38 oc 39 Art: mod hinanden jndført, saa velsom imod det ny Danske oc særdelis er stridig mod

---

[1]) Chr. IV. st. Reces 2—7—1.

C. IV. Recess Pag. 216, [1]) som siger Broder oc Søster Børn, udelucker Faders oc Moders Brødre, Faders oc Moders Søstre, men i disse Arfuer skeer dett icke, thj Farbrødre og Farsøstre som ere samfædde med den Dødis Fader, jndføris for Broder oc Søster Børn huis Forældre vare sammødde til den Døde, oc udelucker dennem. Paa den Maade som nu sagt er skiller bemeldte Commissarier Samfædde fra Sammødde Arfuetallet jgiennem, ind til i den 49 Art: der samler de dennem igien oc siger de skal arfue med hinanden huad heller de ere af samfædde eller sammødde Linie, men udj den 52 Art: der siger Commissarierne, er Ingen af fornefnte udj tredie Leed, da tager huer deris egtefødе Effterkommere Arf effter den Døde saa som de ere nest udj Biurd, effter det som forskrefuet staar, imeden Afkom er til, jndtil sifuende Mand effter den Døde.

Det Arfuetal som ieg allerunderd. hafuer forfærdiget, der udj findis mange Grader Nafn gifuet, fra den 3die Arf oc siden gandske Arfuetalet igiennem, som udj tusinde Arfuer skal neppelig findis en af dem, dog kiender ieg nogle gamle Folck udj Norge, som hafuer Børn udj 5te eller 6te Leed effter hinanden, oc endeel af de Gamle lefuede dend Tiid jeg reiste her ned, huilcke hafuer gifuet mig Anledning at forfærdige Arfuetallet saa vidtløftig som det er, och enddog Arfuen udj Norge er meget ringe, saa falder der dog megen Trette der om, begiærer derfor i dybeste Underdanighed, at Eders Kongl: May: allernaadigst ville behage, at de maa faa it klart Arfuetal, eller Arfueret, huor effter Dommeren kand udfinde den rette Sandhed, til Parternis rette Adskillelse, oc at Sammøde maa arfue med Samfædde, oc Søster Børn med Broder Børn.

J den siette Bogs trettende Cap: 23 Art: melder Commissarierne,

Dersom nogen egte Hustrue ofuer beuiisis at hafue forseet sig med Hoer imod sin Egtemand, da der som hun ey tagis til Naade af sin Egtemand, men blifuer skilt ved hannem, da skal hendes Boeslaad oc Jorde Goedtz forblifue hos hannem hendis Lifs Tid, oc siden falder det til hendis rette Arfuinger.

---

[1]) Chr. IV. st. Reces 2—7—1.

Mit allerunderdanigste Betenckende er, at naar en Huustrue saaledis hafde forseet sig med Hoer som sagt er, saa burde hendis Løsøre at vere forbrut til Eders Kongl: May: eller oc til den, Eders Kongl: May: med saadan Rett hafuer benaadet, effter C. III Recessis 60 Cap:[1]) oc efter Arfuebalckens 5 Cap: i den prentede nordske Lov[2]) oc icke at forbrydis till hendis egen Mand, eller effter hendis Død at falde til hendis rette Arfuinger.

Stillis ellers allerunderdanigst til Eders Kongelig May: allernaadigste Villie, huorledis der med skal forholdis.

Kiøbenhafn d. 30. Decembr. 1682.

Eders Kongelig Majestets

allerunderdanigste Tiener

Laurids Christensen.

---

[1]) ɔ: Chr. III. Koldingske Reces af 1558.
[2]) ɔ: Chr. IV. norske Lov.

Bilage til Laurids Christensens dissenterende Votum.

Lit: A.

(Litra A er en af J. Hoppener bekræftet Kopi af Kommissoriet af 22 Marts 1682, trykt ovenfor som Bilag til Indledningen).

Lit: B.

Vi Underskrefne efter Begiering testeerer, at Hr. Assessor Lauritz Christenssen, hafver, der hand den norske Lougs første Bog med oss underskref, saa vel som tilforn, været af en anden Meening end voris, udi det fierde Capittels ottende Artickel, oc udi det femtende Capittel, som bestaaer ickun udi een Artickel, huorom hand viidere self acter at indgifve sin allerunderdanigste Forklaring.

Kiøbenhafn den 28 Nov. 1682.

C. Stockfleth. Jens Rosenheim. J. Hoppener.

J lige Maade forskillede hand ocsaa fra oss udi den tredie Bogs tolfte Capittels siette Artickel.

Kiøbenhafn den 20 Dec. 1682.

C. Stockfleth. Jens Rosenheim. J. Hoppener.

Velbem^te Hr. Assessor gaf ocsaa tilkiende at være med oss u-ofvereensstemmendis udi den femte Bogs andet Capittel fra den 35 Artickel indtil den 52 inclusive: Sampt oc udi den siette Bogs trettende Capittel, 23. Artickel.

Kiøbenhafn den 30 Dec. 1682.

C. Stockfleth. Jens Rosenheim. J. Hoppener.

Lit: C.

Høybaarne Hr: Stadtholder
Naadige Herre

Effter som Eders høy Excell: paa Hans Kongl. Ma: Veigne hafuer høy gunstligen befahlet, at denne norsche Lou til Revission schal foretagis; oc som det norsche Arfuetal er det mørcheste Capitel som i Louwen findes, som hafuer foraarsaget mange Tretter; huor fore Magt paa ligger at det til Undersaatternis Effterretning kand vorde forfattet fuldkommen oc klar, som det sig bør, saa hafuer ieg allerunderdanigst opsat disse effterschrefne fornødene Poster, om det behager Eders høye Excell: at befordre det saaledis, at mand maatte bekomme Hans Kongl: Ma: allernaadigste Villie at vide, om disse effterschrefne Personner maa indførris i bemelte norsche nye Arfuetal, til at tage Arf paa den same Maade som hid indtil i Danmarck; nemlig:

1.

Om nedstigende Linie maa arfue Oldefader effter Recess: Pag: 216: førend den Dødis Fader, som hidtil i Norge iche hafuer verit holdet;

2.

Om Moderen maa arfue sit egit Barn tilliige med samme Barns heele og halfue Søschinde, naar Faderen er død, oc om hun maa tage lige Laad med beste Barn; hid indtil hafuer hun ey maat nyde den Ret;

3.

Om Moder oc Søschinde maa arfue Barn, oc Søschind for Far Fader;

4.

Om Moder Fader oc Moder Moder, maa arfue tilliige med Far Fader, oc Far Moder, effterdj de hafuer gifft deris Børn sammens, oc gifuet dennem Hiemgifft af samtl. Midler;

5.

Om Brødere oc Søstre Børn maa tage Arf for Fader

Brødre, oc Moder Brødere, Fader oc Moder Søstre, sampt for Oldefædre effter Recessen Pag: 216:

6.

Om Faders Far Fader, oc Moder; Moders Moder Fader oc Moder, oc videre i opstigende Linie, maa indførris, som er udelugt;

7.

Om det Øfrige i Arfuetallet maa rettis effter de norsche Regler som hafuer verit holdet der i Landet ofuer fire hundrede Aar, neml: Samfedde gaar for Sammødde, Mandleggen for Quindleggen, Karl tager før i Arf end Konne, Jefnit Schyld item Ingen schal tage Arf for hin anden, mens den som nest er schal arve, thj paa den Maade kand Undersaatterne i Norge best begribe oc forstaa Arfuetallet, om det allernaadigst ved de Regler maa forblifue, oc om det da iche er billigt at den Dødes sammødde Green bør indførris til Arf nest effter den samfedde Green som lige nær med dem er beslegtet, oc om Quindeleggen iche bør indførris nest effter Mandleggen af lige Slechtschab oc om Konne iche bør indføris nest effter Karl Jefnitschyld, oc hafuer ieg underschrefne allerunderdanigst forfattet en Project til det norsche Arvetal paa den Maade som det da vil udfalde, effter bemelte norsche Regler, der udj er oc teignet, paa huad Maade det hid til hafuer verit holdet, der som Hans Kongl: Ma: allernaadigste Villie, om forschrefne Poster maatte vides, kunde Arfuetallet des bedre af de Committerede allerunderdanigst fuld kommen oc klar forfattes som det sig bør;

Kiøbinghafn den 31 Aug: Ao. 1680.

Eders høye Excell:

allerydmygste Tienner

Laurids Christenssen.[1])

---

[1]) Dokumeutet er egenhændig undertegnet af Forfatteren. Paa Bagsiden er det af Forfatteren givet følgende Paategning: „Copie af min underdanigste Memoriall Arfvetalet vedkommende."

Litr: D.

(Litr. D, der mangler blandt Bilagene, var, som det af det dissenterende Votum sees, det til Gyldenløve overleverede, i Litr. C omhandlede Arvetal).

Litr: E.

27.[1]) Arff bør at fremgange, imen Affkomme er til oc saa lenge Børn oc Børne Børn ere til nedad, da arfver ey Forældre eller Oldrefædre op ad;

28.[1]) Mands Person tager half meere end Qvindes Person i alle Arffve;

29.[1]) Egte Barn tager Arff effter Fader oc Moder, om det worder lefvendis født, oc døpt, oc icke ellers;

30.[1]) Tvistis der om Barn war lefvendis født oc døbt item om Fader oc Moder ofverlefvede Barnet, eller de det, da bør Sligt med trofaste Widner bewises;

31.[1]) Egte Børn ere de som ere fødde af Forældre, der ere egte wiede med hin anden, om en schiøndt de kunde wære fødde, førend Forælderne ware kommen sammen i Egteskab;

32.[1]) Egte Barn schal det oc holdis for, som af Fæste Folck føddes, der som de hafver wæret offentlig troelofvede, oc Wielsen hafver wæret berammet, oc Fæstemanden døer forinden, med saa Skiel, at det kand bevises oc forfares at Barnet er aulet, siden Forælderne ware af Præsten trolofvede;

33.[1]) Barnebarn som fødis af Søn eller Daatter, tager Arff effter Fader Fader, Fæder Moder, Moder Fader oc Moder Broder, ligesom dets Fader eller Moder schulle taget, der som de hafve lefvet, jlige Maade tager dets Barn, imen nogen findes, Arff effter Olde Fader oc Olde Moder;

---

[1]) Artt. 27 til 38 sammenholdes med danske Lovs 5—2—28 til 39.

34.[1]) Ere ey Børn, ey Børne Børn, oc frembdelis nedad, da arfver Fader allene;

35.[1]) Er ey Fader, da arfver Moder oc Fuld eller Halfsydschinde, dog at Moder tager ey mere ent eet hindes Barn, Mands Laad om Søn er til, Qvindes Laad om Søn er ey til, oc Halfsydschinde tager ichun half Laad imod fuld Sydschinde;

36.[1]) Er nogen af Sydschinde døde oc hafver effterlatt Børn eller Børne Børn, da staar de i deris Forældris Sted, oc arfve med deris Forældris Sydschinde, dend Laad som deris Forældre kunde wære tilfalden;

37.[1]) Er ey Moder til, ey Sydschinde, da arfver deris Børn ligesom de alle vare Sydschinde, oc saa fremdelis ned ad;

38.[1]) Er nogen af disse døde, oc hafver sig Børn eller Børne Børn effterlat, da træde de i deris Forældris Sted, oc arfve dend Laad, som deris Forældre kunde være tilfalden;

39.[2]) Ere disse icke til, da arfver Oldefædre, Fader Fader, Moder Fader, Fader Moder, oc Moder Moder lige som de vare Sydschinde;

40.[3]) Ere Oldefædre iche til, da arfver Fader Broder, Moder Broder, Fader Syster oc Moder Syster oc schifftis Arfven imellem dennem, lige som de ware Sydschinde;

41.[3]) Er nogen af disse døde, oc hafver sig effterlat Børn eller Børne Børn da træde de i deris Forældris Stæd oc arfver dend Laad som deris Forældre knnde wære tilfalden;

42.[3]) Er ey Fader Broder, Moder Broder, Fader Syster oc Moder Syster til, da arfver deris Børn, som er den Dødis Sydschinde Børn, alle lige som de ware Sydschinde, oc saa fremdelis ned ad till syfvende Mand effter den Døde;

43.[3]) Er nogen af disse døde, oc hafver sig Børn eller Børne Børn effterlat, da træde de i deris Forældris Sted, oc tager dend Laad, som deris Forældre kunde wære tilfalden;

44.[3]) Er ey disse til, da arfver Fader, Faders Brøder og Systre, Fader Moders Brøder oc Systre, Moder, Faders

---

[1]) Se Noten Pag. 613.
[2]) Art. 39 sammenholdes med Danske Lovs 5—2—40 og 41.
[3]) Artt. 40 til 54 sammenholdes med Danske Lovs 5—2—42 til 56.

Brødre oc Systre, Moder, Moders Broder og Systre, ligesom de vare alle Sydschinde;

45. [1]) Er nogen af disse døde oc hafver sig Børn eller Børne Børn effterlat, da træde de i deris Forældris Stæd, oc arfver dend Laad, som deris Forældre kunde være til falden;

46. [1]) Ere disse ey till da arfve deris Børn saasom de alle vare Sydschinde oc saa fremdelis ned ad til siufvende Mand efter dend Døde;

47. [1]) Ere de ey til da arfver Fader Faders Fader Brødre oc Systre, Fader Faders Mor Brøder oc Systre, Fader, Moders Moder Brøder oc Systre, Moder Faders Fader Brøder oc Systre, Moder, Faders Moder Brøder oc Systre, Moder Moders Fader Brøder oc Systre, Moder, Moders Mor Brøder oc Systre, alle som de vare Sydschinde;

48. [1]) Er nogen af disse døde, oc hafver effterlat sig Børn, eller Børne Børn da træde de i deris Forældris Stæd, oc arfver dend Laad som deris Forældre knnde være tilfalden;

49. [1]) Er disse ey til, da arfver deris Børn saasom de alle vare Sydschinde oc saa fremdelis ned ad til siufvende Mand effter dend Døde;

50. [1]) Schillies Husbund og Hustru fra hver andre wed Domb, oc det hænder sig, at de skulle arfve deris Børn, da tager Hustruen i slig Arf lige wed Husbond, oc liege wed Søn oc wed Stifbarn, naar de komme sammen om Arf, med mindre Schilsmes er scheedt for Hoer Sag, thj da arfver dend uschyldige Person allene Barnet;

51. [1]) Druchner eller indebrender, eller i andre Maader omkommer paa een Tid, de som hin anden arfve schulle, om dend Eene den Andens Død ofverlefvede, oc Ingen kand sige eller widne, hvilchen der først blef død, da schal de som dennem arfve schulle, arfve hvis en hver af dem self eyede: Uagtet dend Arf som dend Eene effter den Anden kunde tilfaldet, dersom hand dend Andens Død hafde ofverlefvit;

52. [1]) Ere Udarfvinger til, som ere udschifft af Fællig, oc døer nogen af dennem som ere i Fællig, da schifftis al Godsit,

---

[1]) Se Note 3 Pag. 614.

saa som de alle lefvede i Fællig, oc siden schifftis dend Dødis Laad imellem alle Arfvinger;

53.[1]) Forbryder Nogen sit Lif oc Hofvedt Laad, da kan dens Arfvinger, naar hand er død, dog derwed icke forbryde den Arff, som dem siden kunde tilfalde, naar de døer som de skulle arfve i den Persons Stæd, som sit Lif oc Hofved Laad hafde forbrutt;

54.[1]) Scheer det at Barn som først er fød, arfver sin half Sydschind med sin Moder, eller nogen Anden, i hvor mange Sydschinde siden fødis, da schal dend som saaledis sin half Sydschind eller andre arfvet hafver, for Lods udtage alt det hand saaledis arfvet hafver, naar schifftis schal enten effter Fader eller Moder;

* * *

Dokumentet er af Laurids Christensen givet følgende, antagelig egenhændige, Paategning:

Copie af det dansche Arfvetal som mig blef tilsendt fra Hans Excell: Hr. Gheime-Raad Wibe, efter de andre Committeredis Begiering den 10 Martij 81,[2]) den 12 dito tilschichet.

---

[1]) Se Note 3 Pag. 614.
[2]) Se Note 1 Pag. 604.

Lit: F.

Saafrembt det nordske ny Arfvetal nogenledis skal rettis effter det ny danske, da siunis allerunderdanigst at kunde vere paa effterskrefne Maade, om det ellers Eders Kongl: May: allernaadigst saaledis behager:

Den første Arff.

Egte Søn oc Daatter tager Arf, effter Fader oc Moder, men er nogen af Børnene døde, oc hafuer sig effterlat Børn, eller Børne Børn oc saa fremdelis ned ad, da træder de i Forældrenis Sted, oc arfuer med deris Forældris Sødskinde, den Laad som deris Forældre kunde vere tilfalden, oc saalenge nogen af dennem findis ned ad, da arfuer ey Forældre eller Oldefædre op ad, er ey uden en Arfuing i en Gren, oc mange i en anden, da tager den Ene som hans Forældre skulle tage, oc de Andre i lige Maade som deris Forældre vare tilfalden.

Den anden Arff.

Fader arfuer sit egte Barn, som dør foruden saadane Lifs Arfuinger som i den første Arfue meldet er.

Er ey Fader, da arfuer Moder sambt Fulde oc Halfsødskinde tilsammen, dog at Moderen ey tager meere end jt hendis Barn, Mands Laad om Søn er til oc Quindis Laad om Søn er ey til, oc Halfsødskind tager ickun half Laad mod Fuldsødskind, er nogen af Sødskinde døde, oc hafuer sig effterlat Børn eller Børne Børn, oc saa fremdelis ned ad, da staar de i deris Forældris Sted, och arfuer med deris Forældris Moder oc Sødskinde, den Laad som deris Forældre kunde vere tilfalden, er ey Moder til oc ey Sødskinde, da arfuer deris Børn oc Børne Børn oc fremdelis ned ad, en huer den Laad som deris Forældre kunde vere tilfalden.

Den tredie Arff.

Er ey nogen af dennem som i den anden Arf, meldet er, da arfuer den Dødis Oldefædre i opstigende Linie, Leed effter Andet, som følger

Faders Fader, Faders Moder,
Moders Fader, oc Moders Moder,

arfuer tilsammen som de vare Sødskinde, er ey uden en af dennem till, da tager den Arfuen allene.

Den fierde Arff

arfuer den Dødis

Faders Far Fader, Faders Far Moder,
Faders Mor Fader, Faders Mor Moder,
Moders Far Fader, Moders Far Moder,
Moders Mor Fader, Moders Mor Moder,

tilsammen som de vare Sødskinde, er ey uden en af dennem til, da tager den samme Arf.

Den femte Arff

arffuer

Fader Faders Far Fader, Fader Faders Far Moder,
Fader Faders Mor Fader, Fader Faders Mor Moder,
Fader Moders Far Fader, Fader Moders Far Moder,
Fader Moders Mor Fader, Fader Moders Mor Moder,
Moder Faders Far Fader, Moder Faders Far Moder,
Moder Faders Mor Fader, Moder Faders Mor Moder,
Moder Moders Far Fader, Moder Moders Far Moder,
Moder Moders Mor Fader, Moder Moders Mor Moder

tilsammen som de vare Sødskinde, men er ey uden en af dennem i Lifue, da tager den Arfuen allene.

Den siette Arff.

Er ingen af disse forne til, da arfuer

Fader Faders Far Faders Fader,
Fader Faders Far Faders Moder,
Fader Faders Far Moders Fader,
Fader Faders Far Moders Moder,
Fader Faders Mor Faders Fader,
Fader Faders Mor Faders Moder,
Fader Faders Mor Moders Fader,
Fader Faders Mor Moders Moder,
Fader Moders Far Faders Fader,
Fader Moders Far Faders Moder,

Fader Moders Far Moders Fader,
Fader Moders Far Moders Moder,
Fader Moders Mor Faders Fader,
Fader Moders Mor Faders Moder,
Fader Moders Mor Moders Fader,
Fader Moders Mor Moders Moder,
Moder Faders Far Faders Fader,
Moder Faders Far Faders Moder,
Moder Faders Far Moders Far,
Moder Faders Far Moders Moder,
Moder Faders Mor Faders Fader,
Moder Faders Mor Faders Moder,
Moder Faders Mor Moders Fader,
Moder Faders Mor Moders Moder,
Moder Moders Far Faders Fader,
Moder Moders Far Faders Moder,
Moder Moders Far Moders Fader,
Moder Moders Far Moders Moder,
Moder Moders Mor Faders Fader,
Moder Moders Mor Faders Moder,
Moder Moders Mor Moders Fader,
Moder Moders Mor Moders Moder,

tilsammen som de vare Sødskinde, Mens er ey meere end en af dennem til, da tager den, samme Arf.

Den sifvende Arff.

Er ingen af for^{ne} til, da arfuer

Far Faders Far Faders Far Fader,
Far Faders Far Faders Far Moder,
Far Faders Far Faders Mor Fader,
Far Faders Far Faders Mor Moder,
Far Faders Far Moders Far Fader,
Far Faders Far Moders Far Moder,
Far Faders Far Moders Mor Fader,
Far Faders Far Moders Mor Moder,
Far Faders Mor Faders Far Fader,
Far Faders Mor Faders Far Moder,
Far Faders Mor Faders Mor Fader,
Far Faders Mor Faders Mor Moder,

Far Faders Mor Moders Far Fader,
Far Faders Mor Moders Far Moder,
Far Faders Mor Moders Mor Fader,
Far Faders Mor Moders Mor Moder,
Far Moders Far Faders Far Fader,
Far Moders Far Faders Far Moder,
Far Moders Far Faders Mor Fader,
Far Moders Far Faders Mor Moder,
Far Moders Far Moders Far Fader,
Far Moders Far Moders Far Moder,
Far Moders Far Moders Mor Fader,
Far Moders Far Moders Mor Moder,
Far Moders Mor Faders Far Fader,
Far Moders Mor Faders Far Moder,
Far Moders Mor Faders Mor Fader,
Far Moders Mor Faders Mor Moder,
Far Moders Mor Moders Far Fader,
Far Moders Mor Moders Far Moder,
Far Moders Mor Moders Mor Fader,
Far Moders Mor Moders Mor Moder,
Mor Faders Far Faders Far Fader,
Mor Faders Far Faders Far Moder,
Mor Faders Far Faders Mor Fader,
Mor Faders Far Faders Mor Moder,
Mor Faders Far Moders Far Fader,
Mor Faders Far Moders Far Moder,
Mor Faders Far Moders Mor Fader,
Mor Faders Far Moders Mor Moder,
Mor Faders Mor Faders Far Fader,
Mor Faders Mor Faders Far Moder,
Mor Faders Mor Faders Mor Fader,
Mor Faders Mor Faders Mor Moder,
Mor Faders Mor Moders Far Fader,
Mor Faders Mor Moders Far Moder,
Mor Faders Mor Moders Mor Fader,
Mor Faders Mor Moders Mor Moder,
Mor Moders Far Faders Far Fader,
Mor Moders Far Faders Far Moder,
Mor Moders Far Faders Mor Fader,
Mor Moders Far Faders Mor Moder,

Mor Moders Far Moders Far Fader,
Mor Moders Far Moders Far Moder,
Mor Moders Far Moders Mor Fader,
Mor Moders Far Moders Mor Moder,
Mor Moders Mor Faders Far Fader,
Mor Moders Mor Faders Far Moder,
Mor Moders Mor Faders Mor Fader,
Mor Moders Mor Faders Mor Moder,
Mor Moders Mor Moders Far Fader,
Mor Moders Mor Moders Far Moder,
Mor Moders Mor Moders Mor Fader,
Mor Moders Mor Moders Mor Moder,

tilsammen som de vare Sødskinde, er iche uden en af dennem i Lifue da tager den allene samme Arf.

Den ottende Arff.

Er ingen af forne Oldefædre til, da arffuer den Dødis
Fader Broder, Fader Søster,
Moder Broder, oc Moder Søster,

oc skiftis Arfuen imellem dennem lige som de vare Sødskinde, men ere de alle eller nogen af dennem døde, oc hafr: sig effterlat Børn eller Børne Børn, oc saa fremdelis ned ad til sifuende Mand, da træder de i deris Forældris Sted, oc arfuer den Laad som deris Forældre kunde vere tilfalden.

Dend niende Arff.

Er ey nogen af disse forne til, da arfr:
Faders Far Brødre oc Søstre,
Faders Mor Brødre oc Søstre,
Moders Far Brødre oc Søstre,
Moders Mor Brødre oc Søstre,

lige som de vare Sødskinde, mens ere de alle, eller nogen af dennem døde, oc hafuer sig effterlat Børn, Børne Børn, eller Børne Børns Børn, da træder de i Forældrenis Sted oc arfuer den Laad som deris Forældre kunde vere tilfalden.

Den thiende Arff.

Er ey nogen af disse forne til, da arfuer den Dødis

Far Faders Far Brødre oc Søstre,
Far Faders Mor Brødre oc Søstre,
Far Moders Farbrødre oc Søstre,
Far Moders Morbrødre oc Søstre,
Mor Faders Farbrødre oe Søstre,
Mor Faders Morbrødre oc Søstre,
Mor Moders Farbrødre oc Søstre,
Mor Moders Morbrødre oc Søstre,

tilsammen som de vare Sødskinde. Men er de eller nogen aff dennem døde, oc hafuer effterlat sig Børn, eller Børne Børn, da træder en huer af dennem i deris Forældris Sted, oc arfuer dend Loed, som deris Forældre vare tilfalden.

Den elluffte Arff.

Er ey nogen af disse for^ne^ til, da arfuer den Dødis

Faders Far Faders Far Brødre oc Søstre,
Faders Far Faders Mor Brødre oc Søstre,
Faders Far Moders Far Brødre oc Søstre,
Faders Far Moders Mor Brødre oc Søstre,
Faders Mor Faders Far Brødre oc Søstre,
Faders Mor Faders Mor Brødre oc Søstre,
Faders Mor Moders Far Brødre oc Søstre,
Faders Mor Moders Mor Brødre oc Søstre,
Moders Far Faders Far Brødre oc Søstre,
Moders Far Faders Mor Brødre oc Søstre,
Moders Far Moders Far Brødre oc Søstre,
Moders Far Moders Mor Brødre oc Søstre,
Moders Mor Faders Far Brødre oc Søstre,
Moders Mor Faders Mor Brødre oc Søstre,
Moders Mor Moders Far Brødre oc Søstre,
Moders Mor Moders Mor Brødre oc Søstre,

tilsammen ligesom de vare Sødskinde. End ere de alle, eller nogen af dennem døde oc hafuer sig Børn effterlat, da træder de i Forældrenis Sted, oc arfuer den Laad som Forældrene tilkom.

Den tholffte Arff.

Er ey nogen af disse for^ne^ til, da arfver den Dødis

Far Faders Far Faders Far Brødre oc Søstre,
Far Faders Far Faders Mor Brødre oc Søstre,
Far Faders Far Moders Far Brødre oc Søstre,
Far Faders Far Moders Mor Brødre oc Søstre,
Far Faders Mor Faders Far Brødre oc Søstre,
Far Faders Mor Faders Mor Brødre oc Søstre,
Far Faders Mor Moders Far Brødre oc Søstre,
Far Faders Mor Moders Mor Brødre oc Søstre,
Far Moders Far Faders Far Brødre oc Søstre,
Far Moders Far Faders Mor Brødre oc Søstre,
Far Moders Far Moders Far Brødre oc Søstre,
Far Moders Far Moders Mor Brødre oc Søstre,
Far Moders Mor Faders Far Brødre oc Søstre,
Far Moders Mor Faders Mor Brødre oc Søstre,
Far Moders Mor Moders Far Brødre oc Søstre,
Far Moders Mor Moders Mor Brødre oc Søstre,
Mor Faders Far Faders Far Brødre oc Søstre,
Mor Faders Far Faders Mor Brødre oc Søstre,
Mor Faders Far Moders Far Brødre oc Søstre,
Mor Faders Far Moders Mor Brødre oc Søstre,
Mor Faders Mor Faders Far Brødre oc Søstre,
Mor Faders Mor Faders Mor Brødre oc Søstre,
Mor Faders Mor Moders Far Brødre oc Søstre,
Mor Faders Mor Moders Mor Brødre oc Søstre,
Mor Moders Far Faders Far Brødre oc Søstre,
Mor Moders Far Faders Mor Brødre oc Søstre,
Mor Moders Far Moders Far Brødre oc Søstre,
Mor Moders Far Moders Mor Brødre oc Søstre,
Mor Moders Mor Faders Far Brødre oc Søstre,
Mor Moders Mor Faders Mor Brødre oc Søstre,
Mor Moders Mor Moders Far Brødre oc Søstre,
Mor Moders Mor Moders Mor Brødre oc Søstre,

tilsammens saa som de vare Sødskinde,
er ey uden en af dennem til, da tager den Arfuen allene,
belangende Odels-Goedtz, da skal der med saaledis forholdis, at dersom egte Barn hafuer bekommet Arf effter sin Moder, oc det dør uden egte Lifs Arfuinger, oc Faderen arfuer det samme Barn, da skal hand iche mere arfue effter sit Barn end Løsøre, men hafver Barnet Odels Jorder, da skal Faderen

det alt beholde (som jeg meener) saalenge hand er ugift, dog foruden at af hænde det, men siden skal den som nest Odelsmand er udj Moderleggen Karl eller Quinde, som af den Quidtzel er kommen, som det Jorde Goedtz er afkommen tage det Odels-Goedtz som Barnet arfuede effter sin Moder, ligesaa skal oc forholdis, om Moderen arfuer det sit Barn, som tilforn, hafuer arfvet sin Fader.

III.

Revisionskommissionens

Forhandlingsprotokol, Optegnelser og Forestilling.

Revisionskommissionens Forhandlingsprotokol.

Anno 1683

1683 Februarii 5: Vare tilstede de udi dend nordsche Lows Revision allernaad: forordnede Commissarier. Justitz Raad E. Winding. Cantzelie Raad Modt. Cantzelie Raad Schøller, General Procureur, Cantzelie Raad P. Nielsøn, og Assessor W. Worm.

Samme Dag blef læst Hans Mayst. allernaad: Befaeling till tuende Secreterere om richtig Protocol herom at holde.[1])

Bleff dend nordsche Low foretagen og Bejundelse giort af

Cap: 1.

Om dend Lydighed mand Lowgiffueren og Lowen schyldig er.

Paragr: 1. Vendschab og Frendschab stod i dend nordsche Low, og Fiendschab udi dend Danske, hvorudofuer moveredis Question, huilchet schulle staa enten Frendschab eller Fiendschab; till Efftterrettning bleff sluttet at effterseis udi original Kongelowen;[2])

Paragr: 2. 4. 5. 6 staar.

Paragr: 3 blef opsatt till de nordsche Commiss: Forklaring.

---

[1]) Befalingen, der er dateret 3 Februar 1683, er trykt ovenfor blandt Bilagene til Indledningen.

[2]) Se Indledningen til Kongeloven af 14 November 1665.

Cap: 2 dum.

Om Værneting.

Paragr: 1. 2. 3. 5. 7. 8. 10. 14. 15. 16. 17. 18. 21 ad 25 staar.

4. blef de Ord effter dend dansche Low forandret, huor de boer, pro: som de boer og holde Dug og Disk, eller sig opholde udi.

9. Om Adelen som ey hafuer nogen Charger udi Rangen deris Sager Ære eller Lif angaaende ey videre end ved Hoffretten maa udføre, eller de dermed her for højeste Rett maa till Paakiendelse indkomme? Blef opsatt till at refereris Hans Mayest:[1])

6. 11. 12. 13. 19. 20 at høere de nordsche Commiss: Mening.

1683 Februarii 6: Præsentibus omnibus.

Cap: 3.

Hvor, naar, og af huem Ting og Rettergang schall holdis, og huad der schall handlis.

Dette gandsche Capittel blef giennemlæst, og opsatt till at conferere derom med de nordsche Commissarier.

Cap: 4.

Stefnemaal, Kald, og Varsel, og Opsettelser.

Iligemaade ad Paragr: 4. inclusive till Commiss: Conference.

1683 Februarii 7: Psentibus. Winding. Modt. Schøller. P. Nielsøn. W. Worm.

Paragr: 5 ad 8 opsatt till at conferere med de nordsche Commis: derom.

Efftersom Assessor Lauridtz Christensøn udi denne 8 Paragr. gaar fra de andre Commissariers Meening, effter dend hans derom indgifne allerund: schrifftlig Erklæring, blef resolveret at det vaer best at bem: Assessor vaer tilstede med de andre Commiss:, naar derom taltis.

---

[1]) Se ovenfor Pag. 7 Note 10 og det der Citerede.

Paragr: 9 ad 17 till Commiss: Conference.
18. 21 staar.
20 ad finem, till Commiss: Conference.

Cap: 5.
Om Dommere.

Paragr: 1. 2. 4. 11. 13 staar.
3. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 12. 14 till Commiss: Conference.

1683 Februarii 9: Præsentibus. E. Winding. Modt. Schøller. Scavenius. P. Nielsøn. W. Worm.

Paragr: 15. 17. 20. 25. 27 staar.
16. 18. 19. 21. 22. 23. 24. 26 till Commiss: Conference.

Cap: 6.
Om Jndstefning till høyere Rett.

Paragr: 1. 7. 8. 9. 19. 20.
4 at det Ord Oldermand kunde udslettis.
6 af Kongen eller hans Stadholder at kunde udluckis.
2. 3. 5. 10. 11. 12 ad 18 till Commiss: Conference.

Cap: 7.
Om Skrifuere ved Retten.[1])

* * *

1683 Februarii 12: Vaer tilstede E. Winding. Modt. Schøller. P. Nielsøn. W. Worm og de forordnede norsche Commissarier Rosenheim. Hopner.

Blef atter igiennemtaget udi de nordsche Commiss: Ofuerverelse det 1. 2. Cap: og det 3 Cap: indtill d: 8. Paragr:

1683 Februarii 13: Vare tilstede E. Winding. Modt. Schøller. W. Worm sampt Hopner.

---

[1]) I Protokollen er her nogle Liniers aabent Rum. Gjennemgaaelsen af Kap. 7 blev gjenoptaget den 26de Februar 1683, se nedenfor.

Blef giennemlæst det Øfrige af det 3 Cap: till d: 18 inclusive.

1683 Februarii 14: Vare tilstede E. Winding. Modt. Schøller. P. Nielsøn. W. Worm sampt Rosenheim. Hopner.

Blef dend 18 et 19, 20 Paragr: ventileret, og endeel forandret.

21. blef sluttet at kunde forandris og tillegis disse Ord først Kongens Brefue oplæsis, om der nogle ere, og almindelig Forsamling derfor med det samme holdis, dernæst etc.

22. at det ey siunis at Prousternis Domme schall afhandlis paa en vis Tid.

1683 Februarii 16: E. Winding. Modt. Schøller. W. Worm sampt Hopner.

25. Om Straffen som er de 40 L. Sølf at fornemme Hans M: naadigste Resolution.[1]

Cap: 4. blef giennem læst: d: 1 indtill d: 12 Par: inclusive.

1683 Februarii 20: E. Winding. Modt. Schøller. P. Nielsøn. W. Worm sampt Høpner.

Blef giennem læst d: 13 indtill d. 24 Par.

Cap: 5 indtill d: 14 Par: inclusive.

1683 Februarii 21: E. Winding. Modt. W. Worm sampt Rosenheim. Hopner.

Blef giennem læst d: 15 Par: ad finem.

Cap: 6 indtil d: 6. Par. inclusive.

1683 Februarii 26: E. Winding. Modt. Schøller. W. Worm sampt Rosenheim. Høpner.

Blef giennem læst: d: 7. Par: ad finem.

Cap: 7. Om Skrifuere ved Retten. indtil d: 11. Par: inclusive.

1683 Februarii 27: E. Winding. Modt. Schøller. Scavenius. W. Worm sampt Rosenheim. Høpner.

Blef giennem læst: d: 8 Cap: 9 Cap: 10 Cap: 11 Cap: 12 Cap: indtill d: 13. Paragr: inclusive.

---

[1]) Se ovenfor Pag. 25 Note 3 og det der Citerede.

1683 Februarii 28: E. Winding. Schøller. Scavenius. P. Nielsøn. W. Worm sampt Høpner.

Blef giennem læst d: 14 ad finem. Cap: 13. Cap: 14. Cap: 15. Cap: 16. Cap: 17. Cap: 18. Cap: 19.

1683 Martij 5: E. Winding. Schøller. P. Nielsøn. W. Worm sampt Rosenheim. Høpner.

Cap: 20. indtill d: 33 Paragr: inclusive.

1683 Martij 6: E. Winding. Schøller. W. Worm sampt Rosenheim. Høpner.

Blef giennem læst d: 34. Par: Capitis 20 ad finem. Cap: 21. Cap: 22.

1683 Martij 7: E. Winding. Modt. Schøller. Scavenius. P. Nielsøn. W. Worm.

Effterat dend 1. Bog af dend nordsche Low med de forordnede Commissarier var giennemseit blef dend atter forretaget, og resolveret at schulle udschrifuis dend 1 Bog udi dend dansche Low, og derefter dend 1 Bog udi dend nordsche corrigeris.

1683 Martij 12: E. Winding. Modt. Schøller. P. Nielsøn. W. Worm.

Cap: 1. Par: 11.[1]) Om den: som formedelst deris Bestillinger niuder lige Privilegier med Adelen, eller adelig Privilegerede bør i de Sager deris Ære og Lif angaaende, alleene svare for Oberhoffretten, opsatt till kongl: allernaad: Resolution.

Cap: 3. Par: 4. effter Recessens 3 Bog. Par: 2. ordinarie Ting paa Landet schall holdis huer Maanetsdag, eller huer anden i det lengste syndenfields, undtagen udi Thellemarken og Radbyds Lauget udi huilche Fogderier, saavellsom alle Steds nordenfields, ichun engang huer fierding Aar; dog skall ingen Ting holdis. etc. efter d: 9 Cap: Tingf: Balchens — ordinarie Ting paa Landet etc. dette blef siden sluttet at forandris og settis in Par: 6.

---

[1]) Citationen „Cap: 1. Par: 11" sigter til danske Lovs 1—2—11; se forøvrigt ovenfor Pag. 7 Note 10 og det der Citerede.

D. 20 § om Budstiche schal refereris Hans Mays[t]: huorledis derefter hermed schal forholdes saa og om om de kongl: Stefninger.[1])

1683 Martij 13: Vare tilstæde E. Vinding. Moth. C. Schøller. P. Scavenius. P. Nielssen. V. Vorm.

1683 Martij 14: E. Winding. Modt. Schøller. W. Worm.

Blef giennemlæst: d: 6 Par: Cap: 3 intill d: 18 P: inclus.

1683 Martij 19: E. Winding. Modt. Schøller. P. Nielssøn. W. Worm.

Cap: 4.

Paragr: 2. udi det nordsche at udeluchis.

Parag: 5.[2]) Og gielder samme Kald og Varsel. etc. som staar udi det Danske at kunde udeluckis.

Par: 7[3]) udi dend Nordsche, huem som paa Landet hafuer Behoff etc. blef sluttet at udeluchis, og settis derfore, Udi Aaverk, og Eygners Sager brugis Femsteffne, eller fem Netters Stæfne.

Par: 8 et 9[4]) blef gandsche forandret effter det 9 Cap: Tingf: Balckens.

10 Par:[5]) forandret det sidste, og tillagt, i huilcke Tilfælde og sær Laugting schall holdis.

12 Par:[6]) udi det nordsche udelatt, og d: 12 Par: i dend Dansche at staa.

13[7]) opsatt om med Lauridtz Christensøn anl: Marckeskiel at tale, saa og dend 14 Par:[8])

1683 Martij 20: E. Winding. Modt. Schøller. P. Nielssøn. W. Worm.

Par: 15. ad finem.

---

[1]) Se ovenfor Pag. 22 Note 5, Pag. 26 Note 4 og det der Citerede.

[2]) Danske Lovs 1—4—5, N. K. P. 1—4—6.

[3]) N. K. P. 1—4—8, der efter Udeladelsen af N. K. P. 1—4—2 var bleven Art. 7.

[4]) N. K. P. 1—4—9 og 10.

[5]) N. K. P. 1—4—12.

[6]) N. K. P. 1—4—14.

[7]) Danske Lovs 1—4—13, se ovenfor Pag. 34 Note 1.

[8]) Danske Lovs 1—4—14, se Optegn. II i Rev. Kom. No. 3.

Cap: 5. Par: 5 forandret. Det Samme er og om tillforordnede Mænd udi en eller anden Forrettning paa Rettens Vegne, som ey deris Tog saa retteligen giort hafuer, som de burde.
Par: 18.

1683 Martij 21: E. Winding. Schøller. Scavenius. P. Nielssøn. W. Worm.
Par: 19 ad finem. Cap: 6.
Disse effterschr: Poster blef befunden for got om omtalis med Hans Kongl: Mayst: [1])

1. Huorledis med Budstichen schall forholdis enten gandsche at afschaffis, eller i visse Tillfald (: som Leding, og Generaludschrifning etc.:) brugis. Cap: 3. Par: 11. [2])
2. Om Adelen eller adelig Priuiligerede udi de Sager, som Ære og Lif angaaer, ey videre end for Oberhofretten søgis bøer. Cap: 2. Par: 9. [3])
3. Om de 40 L. Sølfs Straf af den: der ey till rette Tid møder med deris Sager for Oberhofretten. Cap: 3. Par: 25. [4])
4. Om de kongl. Stefninger. Cap: 4. P: 2. [5])
5. Om Stefningerne till Oberhofretten bør at tagis udi Cancelliet i Christiania. Cap: 4. P: 28. [6])
6. Om Sorenschrifuere bøer hafue frie Gaarde, som kunde vere conforme med d: 18 Par., Cap: 5. udi det Dansche. [7])
7. Om Laugmændenes aarlig Indkomst. C. 4. P. 23. [8])
8. Om Grefuernis og Frieherrernis Birckedomme bøer

---

[1]) Kfr. nedenfor under Datum 18 Marts og 8 April 1684.
[2]) N. K. P. 1—3—20, se ovenfor Pag. 22 Note 5 og det der Citerede.
[3]) N. K. P. 1—2—9.
[4]) N. K. P. 1—3—25; denne Post er ikke medtaget i Revisionskommissionens Forestilling til Kongen.
[5]) N. K. P. 1—4—2.
[6]) Se ovenfor Pag. 30 Note 2 („5te Punktum").
[7]) Se ovenfor Pag. 46 Note 8.
[8]) Se ved N. K. P. 1—5—21.

indstefnis for Oberhofretten eller lige till høyeste Rett. Cap: 6. P: 11.[1])

9. Om udi de Sager af 300 L. Sølfs Verdje bøer schee Appel fra Oberhofretten till høyeste Rett; eller og at kunde modereris till 100 L. Sølf. Cap: 6. Par: 18.[2])

1683 Martij 27: E. Winding. Schøller. P. Nielsøn. W. Worm.
Cap: 7. Om Laugrettismænd. — ad finem.

1683 April. 30: Psentibus. E. Winding. Modt. Schøller. W. Worm.

Cap: 8. om Schrifuerne.

Par: 4. udi det Nordsche Cap: 7 at observeris udj dend 3 Bog det Cap: om Øffrigheden, angaaende dend Bog om Protocoller, hvor Acta schall indføris som Retten ey ved kommer.[3])

Cap: 9. Om huo der maa gaa i Rette for sig self eller for Andre.

Cap: 10 et Cap: 11.

1683 Maij 1: Psentibus. E. Winding. Schøller. Scavenius. W. Worm.

Cap: 12. Om Skickelighed for Retten.

Cap: 13. Om Vidner og Tings Vinde.

Par: 2.[4]) blef moveret dend Quæstion om Odels og Aasteds Trætter og giet Vota.

Winding, Schøller, at det ey vaer billigt at drage Nogen fra sin Værne Ting, som allene schulle komme Vinderne till stoer Omkostning, at drage undertiden saa lang Veies fra; men huis Vidnis Forhøer schulle schee, da det at schee for Ens Værneting.

Scavenius, at det hafuer veret altid Praxis udi Norge, og der fore best derved at for blifue.

W. Worm, at om der findis nogen Andledning der till udi dend gamle Low, da det vell at kunde passere og staa ved Magt. Ellers blef for gott befunden

---

[1]) Kfr. Danske Lovs 1—6—11 og N. K. P. 1—6—9 samt Henvisningerne Pag 56 Note 6.

[2]) Kfr. Danske Lovs 1—6—18, N. K. P. 1—6—16, Pag. 56, Note 3.

[3]) Se ovenfor Pag. 60 Note 3, N. K. P. 3—4—7.

[4]) Se ovenfor Pag. 72 Note 7.

at beroe der med indtill der kunde bekommis bedre Opliusning derom.

1683 Maij 2: Vare tilstæde E. Winding. Moth. C. Schøller. Worm.

1683 Maij 8: Vare tilstæde E. Winding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

1683 Maij 9: Psentibus iisdem.

1683 Maij 14: Tilstæde E. Winding. Moth. C. Schøller. V. Vorm. P. Nielssøn.

D: 2den Bogs 9de Capittel, 24 Paragr:[1]) er udeladt, huorfor bør Commissar: adspørgis.

Blef læst indtil d: 10 Capit:

1683 Maij 15: Præsentibus E. Winding. Modt. C. Schøller. W. Worm.

Cap: 10. Cap: 11.

d. 7 Par: er udelatt indtill nermere Underrettning derom;[2])

Cap: 12. Cap: 13.

1 et 2 opsatt indtill videre Underrettning derom fra Bisperne i Norge.[3])

1683 Maij 16: Præsentibus E. Vinding. Moth. C. Schøller. V. Vorm. P. Nielsen.

Blef læst d. 13 Cap.

d. 14 Cap.

I d 14 Cap: hafde de Norsche tilsatt d. 12 §[4]) at Capellanen schulle iche forschydis af Effterkommeren omendschiønt hand ingen Capellan behøfuede, huilchen Paragraph: iche er i den dansche Loug.

Justitz Raad Vinding formeente at samme Paragr. burte blifue staaendis omendschiønt dend ej var i den Dansche.

De Andre formeente det at kunde udelades saasom det ey er i dend dansche Loug som schal følgis, derom ej heller Intet omtales i Ordinancerne eller Recessen.

---

[1]) Danske Lovs 2—9—24, se og Pag. 161 Note 3.
[2]) Se ovenfor Pag. 166 Note 2.
[3]) Se ovenfor Pag. 173 Note 11.
[4]) Se ovenfor Pag. 181 Note 6.

1683 Maij 18: Præsentibus E. Vinding. Moth. C. Schøller. V. Vorm.

1683 Maij 22: Præsentibus E. Vinding. Moth. C. Schøller. P. Nielssen. Worm.

1683 Maij 25: Psentibus E. Vinding. Moth. C. Schøller. P. Nielssen. Vorm.

1683 Junij 8: Psentibus E. Winding. Modt. Schøller. Scavenius. W. Worm.

1683 Junij 12: Psentibus E. Winding. Modt. Schøller. Scavenius. P. Nielssøn. W. Worm.

Blef læst en kongl. Befaling anl. første Byxel, Gields Krauf etc. hos Bunden af Dato 29 Maij, till at fornemme Commiss: med forderligste Resolution derom.[1])

E. Winding. Schøller. P. Nielssøn. W. Worm, formeente, at (efter d. 1. Post) Jordrotten kand ey formeenis at søge sin Fordeel af Byxelen saa viit hand kand og best veed, dog at huis Landschyld Bonden udgifuer af sin Gaard ey vedkommer Byxelens Schyld, men huis Bonden for Byxelen schyldig blifuer, da hand derfore at søgis, som for ald anden vitterlig Gield.

Modt, Scavenius, at det vaer best at et vist Quantum kunde determineris, huad Bonden till Byxel burde at giffue.

2. at Hosbonden Intet maa tage meere end Landschylden staar udi Jordebogen for.

Dette forbliffuer effter dend indgifuene Memorias anden Post, undtagen udi Byxelen.

3. Anl: Eeden at dend ey uden udj vichtige Aarsager brugtis paa nogen af Siderne.

4. at Byxelen anseis som en anden Gield, huorved Bonden ey kand hafue sin Gaard forbrudt.

1683 Junij 20: Psentibus E. Winding. Schøller. P. Nielsøn. W. Worm.

Cap: 1 Lib: 3 Om Verdslig- og Huus-Stand indtill det 10 Cap: inclusive.

1683 Junij 26: Vare tilstæde E. Winding: V. Vorm mens formedelst ingen fleere vare, blef Intet forrettet.

[1]) Vedkommer formentlig Istandbringelsen af Frdn. 4de Marts 1684.

1683 Junij 27: Vare tilstede E. Vinding. V. Vorm, mens formedelst ingen fleere vare, blef Intet forrettet.

1683 Augusti 20: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

1683 Augusti 21: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

1683 Augusti 27: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

I d. 3die Bogs d. 13 Capitt: i de Norsches 4de §[1]) vil eftersees dend Forordning de refererer sig paa af Dato 1666 d. 27 Januar.[2])

1683 Augusti 29: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

NB. d. 20 § i d. 14 Capitt: udeluchis[3]) i de Norschis saasom det strider imod d. 6 § i d. 1 Capittel i den samme 3die Bog.

D. 32 § i samme 14 Cap:[4]) schal tages i Betenchende angaaende Høege, om det schal blifue staaendis.

Den sidste § i dette 14 Cap: schal være ligesom i L. L. B. 6te Cap: versus finem.

D. 16 Capitt: Om Veye og Broer udeladis gansche, eller indrettis effter det 15 Cap: i det Dansche.

1683 Septembr: 5: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

1683 Septembr: 11: Vare tilstæde E. Vinding C. Schøller. V. Vorm. Mens formedelst ingen fleere vare tilstæde blef Intet forrettet.

1683 Septembr: 12: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

Som det allersidste i den 4de Bog i de Norsches er udelatt angaaende at Kongens Søefolch schal svare i deris Sager effter d. 1 Bogs 2det Cap. 9de §, blef re-

---

[1]) Herved sigtes tydeligvis til N. K. P. 3—14—4. I danske Lov behandles Fæsteforholdene i 3—13.

[2]) Forordningen om Udskrivning i Norge af 27. Januar 1666 er trykt i Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie IV Pag. 50 ff.

[3]) Dette skeede dog ikke. Kfr. ovenfor Pag. 289 Note 2.

[4]) altsaa N. K. P. 3—14—32.

solveret det schulle Hans Mayst refereris til huilchen Rett Kongens Søefolch i Norge schulle svare efftersom der er ingen Admiralitets Rett.[1])

I d. 5 Bogs anden Cap: 19de § schal refereris Hans Mays^{t} om den norsche Loug schal i d. Post være conform med den Dansche angaaende de Norschis Odelsgods, det samme er og anl. den 20 § i samme Cap.

D. 24 § i samme Cap. tages i Betenchning og beroer paa huad der blifuer resolveret anl. Odelsgodset.[2])

1683 Septembr: 13: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

1683 Septembr: 19: Vare tilstæde E. Vinding. P. Nielssen. Worm: blef Intet forrettet.

1683 Septembr: 25: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

I d. 5te Bogs 3^{die} Capit: 5te § angaaende Odelsrettighed siunis alt for hart indført, at Odelsmanden maa indløse sit Gods inden 30 Aar effter uvillige Mænds Sigelse omendschiønt dend som sidder dermed haf^{r} betalt det dyrere med meere, og schal det tages i Betenchning paa huad Maade det bedst kand modereris om iche til 20 Aar eller mindre, saa det kunde hafue nogen Conformitet med Hæfd i dend dansche Loug, eller indrettis effter dend 22 § i samme Capittel i dend dansche Loug.

D. 13 § i samme Cap: i de Norsches at udeladis, angaaende at Dommeren schulle raade for huilche Vidner der maa stædis til Æed.

1683 Septembr: 26: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

D. 19. 20. 21. 22. 23 § med fleere i d. 5te Bogs 3^{die} Cap: i dend dansche Loug som af de Norsches er udelatt schal tagis i Betenchning og forspørgis om i Norge er Adelsgodtz, og huad Underscheed der er imellem det og Oddelsgodtz.[3])

---

[1]) se ovenfor Pag. 387 Note 1.
[2]) se ovenfor ved N. K. P. 5—2—19, 20 og 24.
[3]) se ovenfor Pag. 429 Note 2.

D. 24 og 25 § i samme Capitt: schal tages i Betenchning og forhøris om det iche i Norge bruges.[1])

D. 26 § ligesaa.[2])

1683 Oktobr: 1: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

Blef begynt paa d. 4 Cap: i d. 5te Bog. Og blef resolveret at det om Fierding og Tiendegafue schulle udeladis.[3])

I d. 5te Cap: om Hæfd blef resolveret at Hæfd i Norge schulle være ligesom i Danm. 20 Aar, saavel angaaende Odelsgodset som Andet.[4])

I d. 7de Cap. ved d. 15 §[5]) blef taget i Consideration best at være at i Norge ligesaavelsom i Danm. schulle være 3 , huorimod de Norsche haft altid satt 4 .

1683 Oktobr: 4: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

I d. 11 Capitt: 1: §[6]) i de Norsches om Hual, schal udelades dend Description som er paa Oddelsmændene.

Det 10 Capitt: i de Norsches om Jagt og Fischerie schal indføris saaledis som det er.

Det 11 Capitt: ligesaa naar det blifr i Agt taget som sagt er, saa og at d. 2den § blifuer ligesom L. L. B. 61 Cap: i d: norsche Loug.

1683 Oktobr: 10: Vare tilstæde E. Vinding. P. Nielssen. V. Vorm. Mens formedelst ingen fleere kom tilstæde blef Intet forrettet.

1683 Oktobr: 16: Vare tilstæde E. Vinding. Worm. Men ingen Fleere.

1683 Oktobr: 23: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. V. Vorm. Mens formedelst ingen Fleere vare blef Intet forrettet.

---

1) se ovenfor Pag. 429 Note 2.
2) Danske Lovs 5—3—26 er ikke optaget i N. L.
3) se N. K. P. 5—4—3, 11 og 12.
4) se N. K. P. 5—5—1 og 3.
5) N. K. P. 5—7—16, der ved Udeladelse af 5—7—4 var bleven 5—7—15.
6) N. K. P. 5—11—1.

1683 Oktobr: 24: Comparerede alleeniste E. Vinding huorfor Intet blef forrettet.

1683 Oktobr: 29: Vare tilstæde E. Vinding og Vorm, men ingen Fleere huorfor Intet blef forrettet.

1683 Novembr: 6: Comparerede alleene E. Vinding huorfor Intet blef forrettet.

1683 Novembr: 7: Mødte alleene E. Vinding huorfor Intet blef forrettet.

1683 Novembr: 14: Vare tilstæde E. Vinding. P. Nielssen og V. Vorm men formedelst der kom ingen Fleere, blef Intet forrettet.

1683 Decembr: 14: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. V. Vorm.

Blef læst Hans Kongl Mayst^{ts} allernaad. Befaling til Commisarierne af Dato 24 November 1683[1]) i Meening at naar trey af Commissarierne tilstæde kom de da med Commissionen schulle fortfare med Videre.

Blef begynt paa det siste Cap: i d. 5te Bog Om Gield, og samme Capittel igiennemgaaedt.

1683 Decembr: 21: Vare tilstæde E. Vinding. Modth. C. Schøller. P. Scavenius. P. Nielssen. V. Vorm.

Anno 1684.

1684 Januarij 8: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Scavenius. P. Nielssøn. W. Worm.

Blef dend anden Bog giennemgangen, og derudi effter General: Procureurs Annotationer endeel ofuerveiet, og forandret indtil det 18 Cap: inclusive.

1684 Januarij 11: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. V. Vorm.

Blef begynt paa d. 6te Bog Om Misgierninger.

---

[1]) trykt ovenfor blandt Bilagene til Indledningen.

I d. 6te Cap: Om Manddrab ved d. 1 Paragr: schal refereris[1]) om Kongen effter de Norsches Project schal hafue Bøderne for Manddrab alleene, saasom formeenis det hid indtil haft været i Brug, eller og de schal tilfalde Herschabet effter dend dansche Loug helst effterdj Adelen i Norge af Konning Friderico 3tio med lige Frihed som de i Danm ere benaadede.

D. 4de § skal iligemaade refereris,[1]) saasom dend dependerer af d. første, om Husbonden schal tale paa Manddrab og derfor niude Bøderne, eller og det schal schee af Kongens Amptmand effter de Norsches Project. Huoraf d. 5te og 6te § ogsaa dependerer.

Ved d. 9 §[2]) schal i Agt tages huem der schal forfølge Drab naar eet dødt Barn findis enten Hosbonden eller Kongens Fouget saasom det beroer af det forrige.

D. 19 Paragr:[3]) beroer iligemaade paa det forrige saavelsom d. 20 og 21 § og d. 1 § udi 7de Capit:

Blef læst indtil d. 10 § i d. 7de Capittel.

1684 Januarij 15: Vare tilstæde E. Winding. C. Schøller. Scavenius. P. Nielssøn.

Blef begiundt d: 11 Par: Cap: 7;[4]) det 9 Cap: Par: 1 opsat till kongl Resolution,[1]) anl: Bøderne indtil d. 10. Cap: inclusive.

1684 Januarij 18: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

Blef begyndt paa d. 11 Capit: om Vaadis Gierning og det saavelsom d. 12 og 13 Capitt: absolveret.

1684 Januarij 22: Vare tilstæde alleeniste E. Vinding huorfor Intet blef forrettet.

1684 Januarij 25: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

Blef begynt paa d: 14 Capittel Om Vold og Herverch i dend Dansche Loug.

1684 Februarij 1: Vare tilstæde E. Vinding og V. Vorm, mens ingen Fleere, huorfor Intet blef forrettet.

---

[1]) se nedenfor under 18 Marts 1684.
[2]) N. K. P. 6—6—7 (Danske Lovs 6—6—9).
[3]) N. K. P. 6—6—18.
[4]) i 6. Bog.

1684 Februarij 5: Vare tilstæde E. Vinding og C. Schøller, mens ingen Fleere huorfor Intet blef forrettet.

1684 Februarij 8: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. W. Worm.

Blef igien d: 14 Capittel foretaget, giennemseet, og derudi endeel forandret effter dend dansche Low, og saasom Adschilligt udi dette Capittel findis, som till Vold, og Ran effter det Dansche, iche kand hendføris, er det till sine behørige Stæder andensteds udi Loven hendføert.

D: 15 Capittel Om Røfueri. D: 16 Capittel. Om Tyfuerie indtill d: 13 Parag. inclusive.

1684 Februarij 12: Vare tilstæde E. Vinding og V. Vorm men ingen Fleere huorfor Intet blef forrettet.

1684 Februarij 15: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen.

Blef absolveret d. 6te Bog indtil Enden og blef resolveret at der intet Viidere kunde forrettis førend der kom Svar og Resolution fra Hans Kongl: Mayst paa dend allerund: indlefuerede Memorial, om adschillige Poster i dend første Bog.

1684 Martij 18: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Scavenius. V. Vorm.

Blef læst Hans Kongl. Mayt allernaad. Resolution af Dato 15 Martij paa Commissariernis indgifne Memorial angaaende Bødernis Deeling i Norge; samme Memorial med dends Resolution liude saaledis:

Allernaad. Arfue Herre og Konge

Effter Eders Kongl. Maysts allernaad. til oss udstædde Befaling, at efftersee dend af de norsche Commissarier forfattede Project om dend norsche Lougbog, hafuer vi med mueligst Fliid ladet os være angelegen samme os allernaad. anbefalede Commission til Endelighed at befordre. Mens som vi i Projecten adschillige Gange een Post forrefinde, huilchen vi uden Eders Kongl. Maysts eegen allernaad. Resolution iche tør understaa os at forandre, angaaende Bødernis Deeling huoraf de norsche Commissarier i deris Project hafr eragtet dend Deel Eders Kongl. Mayst at

burde tilfalde, som her i Landet effter dend dansche Loug, een huer Stæds Hosbond eller Øfrighed tilkommer. Thi ville vi derom Eders Kongl Mays^{ts} allernaad. Resolution allerund. ervarte, om det i Norge effter samme deris Project fremdeelis schal forblifue, at dend Schyldiges Hosbond eller Øfrighed intet af Bøderne bør niude, eller om dermed i Norge ligesom her i Danmꝛ bør at forholdis, at dend Forurettedis Hosbond eller Øfrighed effter dend dansche Loug, der ligesaavel som her i Landet, niuder sin Del deraf, efftersom Eders Kongl. Mays^{ts} sl. Fader sl. og høyl. Ihukommelse Konning Friderich d. 3^{die} A^{o} 1648 d. 31 Augusti, saavelsom A^{o} 1649 d. 1 Januarij allernaad. hafuer bevilget Adelen i Norge at niude og beholde lige Frihed med Hals og Haand med Sagefald og anden Herlighed saaviit det iche er imod Norrigis Loug som Adelen herudj Dannemarch ofuer deris Godtz og Tienere niuder og hafuer. Huilchet og Eders Kongl. Mays^{t} self A^{o} 1673 d. 12 Martij [1]) for dennem allernaad. hafuer confirmeret og stadfæstedt, og ved samme sit aabne Bref forundt dennem de samme Privilegier og Friheder som Adelen her udj Danneꝛ deris Godtz saavelsom ellers deris Personer angaaende. Indstillendis alting til Eders Kongl. Mays^{ts} egen allernaad. Resolution og forblifuer Eders Kongl. Mays^{ts} allerund. og

troplіgstigste Tienere

E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

Af d. norske Lougs Commission
d. 25 Januarij 1684.

Resolution.

Vi ville allernaad. at det med Bøderne i Vort Rige Norge schal forholdis som her i Vort Rige Danneꝛ, huilchet Oss Elschl. Voris Committerede ofuer dend norsche Loug hafuer i Agt at tage, og deri at indføre.

Skrifuet paa Vor Slott Kiøbenhafn d. 15 Martij A^{o} 1684.

Christian.

Moth.

[1]) se Wessel Bergs Rescriptsamling.

Noch blef læst Hans Høy Excellence Guldenleus Betenchende paa de 6 Poster huorom Commissarierne forhen til Hans Kongl: Mayst: deris allerund: Memorial hafde indgifuet.[1]) Samme Hans Høy Excellencis Betenchende med der paa teignede Kongl: Resolution liude saaledis:

Allernaad: Arfue Konge og Herre

Saasom Eders Kongl: Mayst: allernaad: hafr: behaget min allerund: Betenchende at fornemme om disse sex efterfølgende Poster som de allernaad: forordnede Commissarier til dend norsche Loug at revidere til Eders Kongl: Mayst: allernaad: Decision hafuer henstillet, da hafuer jeg dennem med Hans Excellens Hr: Geheime Raad Wibe, Hr. Rentemester Brandt, Cancellie Raad Moth og General Procureur flittigst ofverveyet, og dereffter dette allerund: Betenchende forfattet.

1.[2])

Som Budstichen udj mange hundrede Aar udj Norge uden nogen Fare hafuer været brugelig og ey sees Bønderne som ere langt adschilte bequemmeligere at kunde sanchis, da var det uforgribelig best at med Budstichen forholtis effter Lougen og gammel Sædvane.

2.[3])

Saasom Oberhofretten i Norge er dend høyeste Rett de der i Riget hafue, saa siunis ey ubilligt at Adelen udj Norge udj Ære og Lifs Sager hafde der deris første Instance.

3.[4])

Med kongl: Stefninger som tilforn kaldedis Rigens Stefninger, hafuer det og lenge været brugeligt i

[1]) Memorialen eller Forestillingen til Kongen, se ovenfor under 21. Marts 1683, findes aftrykt særskilt nedenfor Pag. 669. Den blev ved Rescript af 22. Decbr. 1683 (trykt blandt Bilagene til Indledningen) tilstillet Gyldenløve til Erklæring og Betænkning.
[2]) kfr. N. K. P. 1—3—20.
[3]) kfr. N. K. P. 1—2—9.
[4]) kfr. N. K. P. 1—4—2.

Norge, dog siunis best at det udj dend ny Loug saaledis blef forandret, at Ingen schulle være forpligtet, til at tage kongl: Stefning til nogen Underrett, Magistraten eller Laugmanden, med mindre de det til deris Rettis desto bedre Befordring fornøden eragtede, og godvilligen giøre vilde, mens dend Stefnede at være forpligtet at møde under tilbørlig Straf, ligesaavel effter Dommerens som kongl: Stefning, dog til Stefnemaal til Oberhofretten bruges kongl: Stefning aleene og ingen anden.

4.[1]

Med Fougder og Soerenschrifuere kunde det iligemaade effter gammel Sædvane forholdis, dog at Fougden schal være forbunden under sær Straf effter Anmodning strax at exsequere dend ergangne Soerenschrifuers Domb, saafremt hand ey med Stefning derfra forhindris.

5.[2]

Med Grefuernis og Friherrernis Birchedommeris Domme at stefne, siunis best at forholdis effter Privilegierne og dend Anordning som derom her udj Danne𝔎 giort er.

6.[3]

Appellationen fra Oberhofretten til høyeste Rett siunis at kunde bevilgis udj de Sager som importerer ofuer 100 Rdl^{r}. Verdie mens huilche som ringere importerede burte at nøyis med Oberhofrettens Domb.

Eders Kongl: Mays^{ts} min allernaad:
Arfueherres og Konges
allerund: Tienere
Guldenlew.

Hafn. d. 30 Januar A^{o}. 1684.

---

[1]) kfr. N. K. P. 1—20—16.
[2]) kfr. N. K. P. 1—6—8 og 9.
[3]) kfr. N. K. P. 1—6—16 (Pag. 56 Note 3).

Resolution.

Vi hafuer allernaad. approberet indmelte sex Puncter og ville allernaad. at oss elschl. Voris Committerede ofuer dend norsche Loug dennem der i paa sine behørige Stæder indfører.

Skrefuet paa Vor Slott Kiøbenhafn d. 15 Martij A^o^ 1684.

Christian.

Moth.

1684 Aprilis 8: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

Blef een Deel forandret i dend norsche Project angaaende Hans Mays^ts^ Resolution paa de Poster huorom Commissarierne hafde indgifuet deris Memorial til Hans Mays^t^.

1684 Aprilis 22: Vare tilstæde E. Vinding. P. Scavenius. V. Vorm, men blef resolveret at effterdi der kom ingen Fleere, de da vilde opsette Commissionen indtil een anden Gang.

Siden kom C. Schøller huoreffter blef begyndt paa den første Bog og de 4 første Capitteler igiennemgaaedt.

1684 Aprilis 28: Vare tilstæde E. Vinding. Schøller. P. Nielssøn. W. Worm og blef begiundt det 5 Cap: første Bog, sampt d: 6. d: 7. Cap: inclusive.

1684 Aprilis 30: Vare tillstede: E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm.

Blef begiundt d: 8 Cap:, d: 9 Cap:, d: 10 Cap:, d: 11 Cap:, d: 12 Cap:, d: 13 Cap:, d: 14 Cap:, d: 15 Cap: inclusive.

1684 Maij 5: Vare tilstæde E. Vinding. C. Schøller. P. Nielssen. Worm.

Blef læst indtil det Cap: Om Maning.

1684 Junij 9: Vare tilstæde C. Schøller. E. Vinding. V. Vorm.

Ved d. 12 § i d. 24 §[1]) om Nidingsverch blef om-

---

[1]) I Protocollen staar tydelig „d. 12 § i d. 24 §.“ Herved sigtes formentlig til Danske Lovs 1—24—12, N. K. P. 1—20—10, D. R. U. og N. L. 1—22—12.

talt, at der schulde indføris iblant Criminalia, huad Nidingsverch er.[1])

Blef læst indtil d. 45 § i det Cap: Om Bøder og Dommis Exsecution.

1684 Junij 10: Vare tilstæde C. Schøller. E. Vinding. P. Nielssen. V. Vorm.

Blef dend første Bog absolveret.

1684 Junij 25: Vare tilstæde C. Schøller. P. Nielssen. V. Vorm. Blef dend 3die Bog igiennemgaaen.

* * *

1684 Oktober 28:[2]) Vare tilstede Estats Raad Schøller, Justits Raad P. Nielsen oc Cantzelj Raad Worm.

Blef læst Hans Mayst allernaadigste Befaling til Commissarierne af Dato d: 11 8br. 84 angaaende Hans Mats Approbation paa deris giorde Forslag at opschiche en Bog effter anden af Loven til de forordnede Commissariers Revision udj Christiania i Norge.[3])

* * *

1684 Novbr. 22: Vare tilstede Estats Raad Moth, Schøller, Scavenius, Justits Raad P. Nielssen oc Cancellj Raad Worm.

Blef sluttet, at dend første Bog af dend norsche Lov som var reenschrefuen schulle til de forordnede Com-

---

[1]) Dette er ikke skeet. Begrebet „Nidingśverk“ fandtes ikke i Danske Lovs 1—24—12; det er i N. K. P. 1—20—10 formentlig hentet fra Chr. IV. n. L. M. B. Cap. II. Skulde den antydede Bestemmelse være indført „iblandt Criminalia“ maatte dette efter Kilden nærmest være skeet ved 6—7—1.

[2]) Fra 29. Aug. til 10. Oktbr. 1684 beskjæftigede Kommissionen sig med Udarbeidelsen af Kirkeritualet.

[3]) Befalingen af 11. Oktober 1684 er trykt ovenfor blandt Bilagene til Indledningen.

I dette Møde og et senere Møde, afholdt 5. Novbr. 1684, beskjæftigede Kommissionen sig med Udarbeidelsen af Kirkeritualet.

missarier i Norge med Posten samme Aften opsendis oc de næstfølgende trende Bøger efter Haanden med Posten at kunde bemdte Commissarier opschiches; herom blef de Commissarier oppe i Norge tilschrefuen af Commissarierne her nedre oc findis Copie af Brefuet sub. Lit. A.

Samme Tiid blef dem oc tilschichet nogle Tafler oc andre Underretninger angaaende paa hvad Tiid Bøigde Tingene i Norge schulle holdis, med Begiering, at de samme vilde igiennemsee oc derom deris Betenchende Commissarierne tilstille.

Anno 1685.

1685 Februarij 16: [1]) Vare tilstede Estats R: Schøller, Justitz R: P: Nielssen oc Cancellii R: Worm.

Blef giordt Begyndelse paa dend norsche Lovs 5te Bog, oc der udj foruden forige Observationer, erindret som følger:

Cap: 2do Art: 19. Pag: 685 l: 1 [2]) udj dend danske trøchte Lov, staar Arve-Jord, for hvilchet Ord der blef udj dend Norsche sat: Oddelsgods.

Cap: 2do Art: 20 [3]) pag. 687 udj Enden af Artic: blef tilsat· disse Ord: saa viit det ey er Odelsgods, som de rette Arfvinger ellers ere berettigede til at indløse.

1685 Februarij 17: Blefue de øfrige Capitler af ofuenbemte Lovs femte Bog igiennem gaaet psentibus Hr. Estats Raad Schøller, Justitz Raad P: Nielssen oc Cancellj Raad Worm.

---

[1]) Fra 26. Novbr. 1684 til 14. Febr. 1685 beskjæftigede Kommissionen sig med Kirkeritualet.

[2]) Danske Lovs 5—2—19 (første Linie Pag. 685 i Kvartudgaven). N. K. P. 5—2—19.

[3]) Danske Lov og N. K. P. 5—2—20.

Samme femte Bog blef derefter reenschrefuen oc opsent til de forordnede Commissarier udj Norge d. 21. Febr. A° 1685. til videre Revision.

1685 Februarij 23: Vare tilstede Hr. Estats Raad Schøller, Justitz Raad P: Nielssen oc Cancellj Raad Worm.

Blef foretaget oc igiennem gaaet dend halfue Part af Lovens siette Bog.

1685 Februarij 25: Vare tilstede Hr. Estats Raad Schøller. Justitz Raad P: Nielsen oc Cancelli Raad Worm.

Blef foretaget og igiennem gaaet dend anden halfue Deell af Lovens siette Bog.

Samme siette Bog blef reenschrefuen derefter oc opsent til de forordnede Commissarier udj Norge d. 28 Februarij A° 1685 til nærmere Revision.

1685 Aprilis 8: Vare tilstede Hr. Estats Raad Moth, Schøller oc Scavenius, Justitz Raad P: Nielsen, Cancellj Raad Worm.

Blef læst udj Commissionen Estats Raad Lunds Schrifuelse til Commissarierne af Dato Christiania d. 28 Martij A° 1685; med hvilchen Schrifuelse de anordnede Commissarier udj Norge nedschichede dend første Bog af dend norsche Lov, som var dennem til nærmere Revision af Commissarierne her nedre, opschichet.

1685 Maij 13: Vare tilstede Hr. Estats Raad Moth, Schøller, Justitz Raad P: Nielsen oc Cancellie Raad Worm.

Blef foretaget dend første Bog af dend norske Lov som af de forordnede Commissarier udj Norge var revideret og nedschichet.

1 Cap: 3 Art: blef tilsat: En hver schall ved Lov og Ret[1]) tale sig til Rette.

Laugmands Told iche at schall oppebæris, førend efter Laugmandens Død; oc blef saaledis sat: Afstaar nogen Laugmand med Kongens Tilladelse Bestillingen til nogen Anden, da maa hand iche oppebære Laug-

[1]) Ordene „ved Lov og Ret“ findes desuagtet ikke i den trykte Lov.

mands Told, førend dend som Bestillingen afstaaet hafuer, ved Døden er afgaaet etc.[1])

Paa samme Maade ere de efterfølgende fem andre Bøger Tiid efter anden saasom de fra Revisions Commissarierne udj Norge hid ere nedkomne, af Commissarierne her nedre igiennemgaaet; oc hvad som heldst siden udj dend norsche Lov er blefuen forandret eller tilsat, findis ved en hver Bog i sær ved Dag oc Datum in margine annoteret.

---

[1]) Kfr. ovenfor Pag. 48 Note 6.

Optegnelse I i Revisionskommissionen.

Offuer dend nordsche Low.[1])

Cap: 1.

3 Paragr: blef sluttet det Ord: mæle sc. tale og mæle, at udeladis.

Cap: 2.

6. Efftersom Intet fulkommen kunde sluttis huor, og for huilchen Rett Kongens Betienter deris Bestilling anl., schulle dømmis, formeentis at det till Hans Mays^{ts} Villie allene udi slig Tillfald vaer reserveret.

9 Par: Om Adelen eller adelig Privilegerede udi de Sager som Ære og Lif angaaer ey videre end for Oberhofretten søgis bør blef opsatt till allernaad: Resolution derom.

11. eller Klockere at kunde udeluchis. Ofuerklockernis Embede — idem. Huorfore det Ord Prousterne her stod, og i dend nordsche Ordinance P. 35[2]) fandtis Herridtzprousterne.

Par: 11 her ordo er inverteret efftersom Par: 13[3]) er dend samme udi dend dansche.

12. Det er conforme med dend dansche Low, (som de dog i dend nordsche ey hafuer fuldt) at Lectores og Professores schall først suare for Herridtzprousterne udi geistlige og Skolesager, sampt huad deris Bestilling angaae;

---

[1]) Optegnelserne ere efter et Notat i Margen paabegyndte „d. 5 Febr. 1683“.
[2]) Chr. IV norske Kirkeordinants af 1607 II - 9.
[3]) Kfr. Registret.

Par: 13 Medhielpere eller Klochere at udeladis Medhielp: NB, at denne 13 Par: kunde med d: 11 ofuereensstemme og conformeris.

16. Siunis noget hart, at dend som har arfuet bør at søgis for det Steds Verneting huor Arfuen er falden.

19.[1] Dersom og nogen etc.. at kunde udeladis efftersom udi dend 3. Bog omtalis.

20. i Særdeelished at udeladis.

NB. Dommen falden er ɔ: at Manden søgis ved dend Rett huor hand først dømt er.

Cap. 3.

1. For offentlig Sted blef satt og iche paa Raadhuset eller inden luchte Dørre, effter det dansche.

2. For som sædvanligt blef satt, som er eller her effter der till beschichet vorder.

4. Siuntis best her at udeladis, og nede under Tingtaflen ar kunde tillsettis.

NB. Par: 4 d: 6 Febr. Blef got befunden at de Ord i dend gamle nordsche Low Tingf. B. 9 Cap: 2 Aph: hafde best vaaret at vedblifue.

5 Par: at kunde forblifue.

6. Blef meent gandsche at forandres; og at kunde settis holdis engang om Ugen som sedvanligt.

Par: 7. NB. Om Tingtaflen blef holdet adschillige Discurser, som de nordsche Commiss: till Bundens Lindring i hans Reiser meente nødvendig at motte indrettis, saa dend Schick effter Tingf. B. 9 C. Aph. 2 vaer Almuen till meere Besuerg end ellers ved denne deris Indrettelse iche nu schiede.

Denne Par: bleff opsatt intill at Tingtaflen kunde indkomme, som de nordsche Commiss: forregaf at de nu hafde under Hænderne.

8. At ingen sær Rett ofuer Arrest, Confiscation, Tolde, fembte Stefning, og Giesterett kunde tilladis, men best dette at udeluchis.

Par: 9 at staa.

10. add: Om Fogden uden loulig Forfald blifuer

[1] Kfr. N. K. P. 1—2—19 samt danske Lovs 3—1—7, udeladt i N. K. P., gjenoptaget i N. L.; se Pag. 241 Note 2.

borte, da bøde for huer Ting hand forsømmer 20 L. Sølf, og Tinget dog derfor ey at opholdis.

Par: 11 at staa.

12. Till omvexelsviis blef tillagt till huer Ting.

Par: 13 at staa sampt 14. 15.

16.[1]) blef gandsche udelat efftersom en a part Andordning derom kunde giøris.

17. optagen indtill viidere. Vide dend gamle nordsche Low.

18. Q. 1. Om ey noget underligt at Laugrettis Mændene, som med Laugmanden dømmer giør deris Eed for Øffrigheden; ventileredis pro et contra, dog meentis at till at giøre et lige (sic) udi alle Kiøbstæder i Norge Laugrettismændene giorde deris Eed for, Magistraten.

2. Om ey et vist Antall Borgere, saasom paa Bøygdetinget, paa Byetinget kunde nefnis? Intet sluttet.

3. Om ey visse Borgere kunde nefnis som i Beschichelse etc, kunde brugis. Sluttet dette at tilleggis: Saa schulle og nogle Borgere i Kiøbstæderne af Øffrigheden særdelis beschichis, som kunde læse og schrifue etc.

4. Om Laugrettismænd paa Byetinget, naar de første Gang antagis, noget derfor schall gifue? Intet vist sluttet, dog siuntis ubilligt.

5. Om Laugrettismand maa tage en Anden for sig? Intet sluttet.

6. Schulle endog alle Laugrettis etc. delibereret om det burde at staa eller iche, og sluttet at udslettis.

19. Desligeste at etc. Vidis ey om de derpaa bør giøre deris Eed.

Om dend som forlockis schall straffis som Falschener? Siuntis at hand kunde straffis paa sin Ære tillige med dend som forlocker.

rett og sandferdigt er at de Ord forandris effter dend gamle norsche Low Tingf. B. 3 Cap: og Reces 3 Bog Par: 20. p. 331.

20.[2]) At Budsticke defineris huorledis dend schall vere, saafremt ellers det er brugeligt og nødvendigt i Norge at

---

[1]) I Note 8 Pag. 19 er feilagtig henvist til N. K. P. 3—12—31 istedetfor til N. K. P. 3—12—33.

[2]) Kfr. N. K. P. 1—3—20 i. f.

dend schall ombæris, naar Noget schall forrettis, At confereris med Landsl: B. 52. 53. 54 Cap:

22. At ingen viss Tid kunde settis for Prousterne udi geistlige Sager at dømme.

23 et 24 staar.

25. Om de 40 L. at fornemme Kongens Meening. For i Retten settis Rettens Protocol.

26.[1]) med mindre etc. at udeluchis, og med dend dansche conformeris.

Cap. 4.

1. Mænds Opkrefuelse, udelatt.

2. Kongl: Stefning vid. Tingf. B. 9 c. Bøydelænsmand er her i Steddet for Ombudsmand.

3. med twoe Mænd udelatt.

Par: 3 adj: schriftlig. Og dersom Nogen self kand formaa at forkiunde Stefning paa Bøydetinget, det schall det hand vere tilladt.

4. om paatuistis udeluchis.

5. at en af dennem i det mindste burde at kunde læse og schrifue.

6. For Stefning kunde settis Kald.

klarlig specificeris udeluchis. Og gielder samme etc.[2]) huor for udelucht.

8. at forandris till 8 Dags Stefning effter dend dansche.

Herimod er Lauritz Christensøns schrifttlig Meening som sig funderer paa Landsl. B. 22 Cap:

9. Kongl. Stefning.

10. pro før er meldt settis udi nest foregaaende Articel.

11. Om Naboerne børr endelig møde i Rette og forklare med Eed om Stefnings Copien er dennem tilstillet, eller gifue deris schrifftlig Vidne derom.

12. at forandris effter dend 28 udi dend dansche.

13. er gandsche inverteret, og at settis effter d: 11 udi det dansche.

---

[1]) Kfr. Danske Lovs 1—3—15 og 16.

[2]) Kfr. Danske Lovs 1—4—5 og Rev. Kom. Forhandl. Prot. 19 Marts 1683.

14. Om Stefnings Forkiundelse till dennem der er uden Norgis Rige børr skee Aar og Dag tillforn.

Om Odel v. Odels B. 10 Cap. et Tingf. B. 9 Cap:

15. at confereris med d: 20 udi dend dansche.

16. eller dend Stefning etc. tillagt.

22. 23 udi den dansche udelatt.[1])

25 udi dend dansche udelatt[2])

17. her giøris Forschiel imellem Opsettelse førend Sagen tagis till Forhøer og Opsettelse naar Sagen er fore og i Proces. Sagens Optagelse til Doms.

19. Dog kand Dommeren etc. at tagis i Acht.

20 forblifuer effter dend 30 udi det dansche.

23 blef forandret.

Cap. 5.

1. 2. 3. 4. intet.

5. at udeladis.

6. forblifuer effter dend dansche.

7. Dersom og Nogen seis etc. at udeladis.

8. opsatt.

9. till det Capitt: om Schrifuere.

10. 11. 12. 13 staar.

16. effter Loven tillsatt. Udi Gields Sager etc. at føris till det 20 Cap: om Nahm.[3])

17. at Fogdernis Bopæl intet kand indføris i Lowen.

18. udi dend dansche[4]) udelatt.

18. at conformeris med d: 19 udi dend dansche.

19. Desligeste etc tillsatt. Dersom etc. tillsatt.

20. at Oberhoffretten fra andre Ofuerdommere bør separeris.

21. Om Laugmands Enche. till kongl. Resolution.

22. Alle for De.

---

[1]) Danske Lovs 1—4—22 og 23 svare til Norske Lovs 1—4—22 og 23, se Pag. 35 Note 7.

[2]) Danske Lovs 1—4—25 svarer til Norske Lovs 1—4—25, se Pag. 37 Note 1.

[3]) Sidste Punktum af N. K. P. 1—5—16 „Udi Gields-Sager“ etc. er ikke optaget i Kapitlet om Nam; kfr. N. L. 1—22—19 og Schweigaards Proces § 141 i. f.

[4]) Danske Lovs 1—5—18.

23. Commissarier etc. iacht tagis. Kongen eller hans Stadtholder settis effter kongl: Befaling. eene kongl: Befal. settis eene Bestilling.

24. Med mindre etc. at udeladis.

25. 26. 27 staa.

Cap. 6.

2. eller om det er etc. tillagt, naar der falder Klage paa tillagt.

3. naar det behøfuis tillsatt.

4. eller Oldermand udeladis.

5. udi dend dansche [1]) udelatt.

5. Registeringer udeladis.

6. eller hans Stadholder udeladis.

7. Prousterne settis Herridsprousterne.

10. forkyndt settis afsagt. effter Forkiundelsen settis effter Dommens Afsigelse. 12 Uger settis 6 Uger efter dend dansche.

11. at det sidste er tillforn satt.

12. forkyndt settis afsagt. forkyndt settis udstedet.

13. Forkyndelse settis Udstædelse.

14. at conformeris med dend dansche. [2])

15. effter Terminens Forløb tillsatt. inden huad Tid det forefalder tillsatt.

16. eller bevilget at indkomme, at udeladis. 300 L. at modereris till 100 L. ellers opsat till kongl. Resolution.

17. mindre eller høyere Ofuer Rett settis lige for Hoffretten.

18. at conformeris med dend dansche. [3])

21.[4]) som i det dansche er forbigaatt blef tillsatt, saa viit dend med det nordsche kand ofuerkomme, og er d: 19 udi det nordsche.

---

[1]) Danske Lovs 1—6—5.
[2]) Danske Lovs 1—6—16.
[3]) Danske Lovs 1—6—20.
[4]) Danske Lovs 1—6—21.

Cap: 7 udi det dansche er udelatt og indført i det 3 Cap: i dend nordsche Low.

Cap. 7.

Om Schrifuere i Retten. [1])

1. at conformeris med det dansche.

2. med Stadholderens Seigl, adj — ellers at det kunde conformeris med det dansche.

3. i det dansche staar de schulle etc. Maningsbrefue i det nordsche udelatt. Domme i det norsche udeladt.

4. Foruden disse Bøger etc. at udeladis fordi det staar i d: 3 B. 4 Cap. 7 Par: og hereffter intet Saadant i Protocollerne indskrifuis er tillsatt.

5. nogen Dom forfatter er tillsatt. ellers er denne Par: imod dend dansche gandsche forandret.

6. gandsche forandret.

6 udj det dansche udelatt.

7 et 8 at Pantebogen sættis i Stedet for Tingbogen. Om ey det noget anderledis kunde næfnis for Protocollerne.

9 Par: at kunde tages j Observance.

10. at kunde tillsettis Oberhofrettis Skrifuere.

11. i det dansche staar udelat i det nordsche.

Cap. 8.

Lowfælde udelucht. 1. Par:

2. eller Hosbonde udelucht.

3. Konningen 8 L. Sølf er forandret effter det dansche.

4. at iche hafue bød for sig udi etc. dette at motte observeris. Fordeelt [2]) brugis iche i Norge.

6. Øfrigheden i Kiøbst: gandsche forandret effter dend dansche. Men dersom de self etc. er tillsatt.

9. omgaais, tillsatt.

10. Magistraten satt for Borgm: og Raad.

11. det samme.

---

[1]) N. K. P. 1—7 svarer til Danske Lovs 1—8.
[2]) Se Danske Lovs 1—9—4.

12. Ombudsmand udelucht; forsømmer Noget tillsatt.

14. at kunde udeluchis.

15. tilsettis for maa ey brugis. Øfrigheden eller Hosboud udelatt.

16. smaa Bestillinger, pro Under Øfrigheds Bestillinger.

17. 20 L. Sølfs Bøder, forandret. beviser pro lader suære.

18. dens egen eller hans Fullmechtig tillsatt.

Cap: 9.

In Summario. Paaschud udelatt.

1. eller suare till nogen anden Sag tillsatt. eller i andre Maader etc. tillsatt.

2.[1]) End sigtis etc, denne Paragr: er i dend nordsche udelatt.

Cap: 10.

Hiemmel.

1. till Tinge, forandret.
2. befullmæchtiget satt for fullmyndig.
3. det samme.

Cap: 11.

2. imod Dommeren udelucht. Her er 3 L. Sølfs B. og i det 3 Cap: 15. Par.[2]) er 4 L. Sølfs Bøder.

Cap: 12.

Om Vinder og Tings Vinder.

1. er Noget tillsatt. og paa en Tid hafue etc. er tillsatt.

2. for konglig Stefning etc. NB. Ellers er det noget forandret mod det dansche.

3. et 4. At iachttagis NB.

6. eller for nogen Rett tillsatt.

8. Huo som er tillkræfuet etc. forandret. Dersom Nogen for Retten etc. tillsatt.

---

[1]) Danske Lovs 1—9—2.
[2]) N. K. P. 1—3—15.

9. og de schulle altid etc. tillsatt. Siden schall hand etc. tillsatt.

10. Af Od. B. 5 Cap. et Landsl. B. 22 Cap.

11. besuoret tillsatt.

Magistraten i Bye tillsatt.

till Kongen pro Hosbond.

Laugmand satt Dommer.

13. de svorne Vidner etc. tillsatt.

Er Vidner imod hinanden etc. tillsatt.

Vid. Lib. 5 Cap. 3. 13 Parag.

14. stefnis satt pro Kald og Varsel gifuis.

15. End foregifuer Parten iche etc. tillsatt.

16. Men dersom Nogen etc. tillsatt.

17. vill vidne for vidner.

18. Forældre tillsatt.

20. er forandret effter dend norsche Lov: udj Arf: B 21 Cap:

23. eller Stefnemaal till forhuerfue etc. tillsatt.

25. eller Raadstue tillsatt.

27. Kongen for Herrschabet.

26.[1]) udi dend dansche udelatt.

29.[2]) udi det dansche udelatt NB.

Cap. 13.

Om Sigtelse og Eed.

2. paa sine Stæder tillsatt.

6. Dog schall herudj etc. tillsatt.

7. saadanne Sager som til visse kand vide etc. tillsatt.

8.[3]) udi det dansche udelatt NB.

Cap. 14.

Om egen Bekiendelse.

2. for Retten tillsatt.

---

[1]) Danske Lovs 1—13—26, gjenoptaget i N. L. som 1—13—27, se ovenfor Pag. 81 Note 2.

[2]) Danske Lovs 1—13—29, gjenoptaget i N. L. som 1—13—30, se ovenfor Pag. 81 Note 6.

[3]) Danske Lovs 1—14—8, gjenoptaget i N. L. som 1—14—8, se ovenfor Pag. 83 Note 4.

Cap. 15.

Om Besichtelse.

1. Herimod er Lauridtz Christensøns allerund. indgifne Erklæring.

Cap. 16.

Om Baand og Fængsel.

1. eller fengslis tillsatt.
2. eller sluttes i Jern tillsatt.
3. Mandh. B. 7 Cap. om Binden. men findes det nogen Tid[1]) etc tillsatt.
4. og staa hannem til Rette[2]) etc. tillsatt.
5. føre hannem till Tinge[3]) etc. forandret. afsindig for galen.
8. Tagis nogen Fange etc. tillsatt.
8. et 9[4]) af dend dansche er udelatt NB.

Cap. 17.

Om piinligt Forhøer.

1. og mand vill erfahre etc. tillsatt.

Cap. 18.

Arrest og Beslag.

1. ved Kongens Foget forandret.
2. det samme.
15. store Bøder sat for Voldsbøder eller deslige.
17. da bør hand etc. forandret.
20. loulig tillsatt.
22. gandsche forandret.
23. hører ey till paa denne Sted, men till et andet Capittel om Voldsmænd.
24. af Landsl: B. 17 Cap. at det kunde henhøre paa en anden Sted. Det Capittel om Eyendom, Fellit.

---

[1]) Kfr. N. K. P. 1—16—5.
[2]) Kfr. N. K. P. 1—16—6.
[3]) Kfr. N. K. P. 1—16—7.
[4]) Danske Lovs 1—19—8 og 9, gjenoptaget i N. L. som 1—17—8 og 9, se Pag. 87 Note 2.

Capittel Om Maning er udelucht.[1]

Cap. 19.

Om Borgen og Forløfte.

2. er forandret.
8. indtill Sagens Uddrag etc. tillsatt.
12. eller Hæchtelse udelatt.

Cap. 20.

Om Bøder og Dommis Execution, Udleg, Indførsel og deslige.

Execution, Namb er udelatt.

1. Noget i Begiundelsen tillsatt af Tingf. B. 4 Cap., og ellers det andet forandret.

2. Og skulle huerchen[2]) etc. udelatt.

4.[3]) 5[3]) udi dend dansche udelatt.

7.[3]) udi dend dansche udelatt.

5. Hosbond udelatt.

6. For et Barn gildis etc. for Barn bøder.

10. Jordegodz for Jord v. Manh. B. 2 Cap.

11. gandsche nye tillsatt. Udi denne Par: brugis Namb.

12. forandrett.

13. forandrett.

14. Ran udelatt. Ellers forandret.

15. om hand ey forschudt sig till høyere Rett tillsatt.

16. forandret. Og schall dend skyldige etc. tillsatt. Ellers at kunde settis i det Capitt: om Schrifuerpenge. Kiøbeb. 3 Cap: om Kongens Sigt.

17. I Begiundelsen forandrett. Vid. Lib. 5. Cap. 3. Par: 9 i dend N. Low.

---

[1]) Danske Lovs 1—22, gjenoptaget i N. L. som 1—20, se Pag. 94 Note 1.

[2]) Kfr. danske Lovs 1—24—2, gjenoptaget i N. L. som 1—22—2, se Pag. 98 Note 6.

[3]) Danske Lovs 1—24—4, 5 og 7, gjenoptagne i N. L. som 1—22—4, 5 og 7, se Pag. 99 Note 1.

18. forandrett.

20. og dend først hafr: ladet forkiunde etc. forandrett, og tillsatt.

21. forandret.

22. anviise for forkiunde.

23. Plouheste for Ploubeester.

24. jdem. Jorddroten for Hosbonden.

25.[1]) Og derforuden etc. tillsatt.

26. Maning eller Stefning udelatt. saafremt hand iche etc. tillsatt.

27.[2]) udj det dansche udelatt.

27. Fogderie for Herridt og Birck.

28. giøre de Rettens Betiente etc. tillsatt. Vid. Kiøb. B. Cap. 3.

31. Befinde enten etc. tillsatt.

32. huad udi denne Sag etc.[3]) tillsatt. Vid: 18 Cap. intra Parag. 23 at indføris nest effter denne Articel her.

33. forandret.

34.[4]) formenis at være udi dend dansche Lov paa en anden Sted.

35. Ordenen er inverteret her, saa at det er dend 40. Par: i dend nordsche.[5])

nemlig at om Værgen hafuer etc. forandret.

36. Udlæg scheet for Namb tage.

Dersom Dom for Oberhofretten tillsatt.

37. u-rørlig Gods tillsatt.

38. men der schal andre etc. tillsatt vid. Lib. 5. 12 Cap. 31 Parag.

---

[1]) Artikeltallet mangler i Originalen.

[2]) Danske Lovs 1—24—27, gjenoptaget i N. L. som 1—22—29, se Pag. 109 Note 2.

[3]) Herved sigtes formentlig til „hvad udi den Sagsøgtis Bo etc.“ i N. K. P. 1—20—33. Kfr. Danske Lovs 1—24—34.

[4]) Ved den i Margen ved N. K. P. 1—20—34 citerede „F. 3. Forordn. E. e. p. 4“ sigtes antagelig til Fredrik III. Forordn. af 14 Decbr. 1650 om Stevningers Dom til Landstinget og Nambs Dommes Exekution.

[5]) Danske Lovs 1—24—35 er i N. K. P. 1—20—40, første Del.

39. som iche niuder adelig Friehed etc. udelatt ellers adschillig forandret.

40. forandret.

Dersom og Nogen etc. tillsatt vid. Kiøb. B. 3 Cap.

41. saa snart for saa strax.

een Ort for $^1/_2$ Lod Sølf og en Lod for $^1/_2$ Rdlr.

46 i det dansche er inddragen i dend 13 udi det nordsche.

45. siunis at være indført udi d: 28 Par: intra i dend nordsche.

50 udi dend dansche udelatt og meenis at være indført d: 12 Par: intra i dend norsche.

46. for Troldom eller for Drab udelatt.

paa Landet Hiemting tillsatt.

47. eller Ære etc. udelatt.

48. Kongens Foged etc. for Sagsøgeren eller Hosbonden.

49 noget forandret.

50 forandret.

Nogen for Kongens Underfoget.

Cap. 21.

Om Dom, Brefuepenge og Skrifuerløn.

1 udi dend dansche udelucht.

1 er gandsche forandret.

2 udi det dansche udelatt.

2. Varseler for Kaldsseddeler.

3 forandret.

4 udi det nordsche er tillsatt.

5. Instrument udelatt.

6 udj det nordsche er tillsatt.

7. i huor mange Personer det end angaar udelatt. Ellers forandret.

8. Documenter og Indlæg tillsatt.

9. Indlegger tillsatt; som schall i Dommen indføris tillsatt.

10. huor stoer de end og ere etc. udelatt.

11 udj dend dansche udelatt.

12 udj dend dansche udelatt, og satt udi d: 5 Par: i det nordsche.

11 er forandret.
14 udi dend dansche udelatt.
16 er gandsche udelatt i dend dans
17 er udelatt i dend dansche.
18 i den dansche udelatt, vid: 9 Par: Cap. 7.
14. inden 6 Uger for en Maaneds Forløb. om det begieris, quittere tillsatt.
15 forandret.
17 forandret.

Cap. 22.

Om Suplicationer eller ydmyge Bedeschriffter udelatt.

nt

Optegnelse II i Revisionskommissionen.

Till at forspørge sig hos Laugmand Lauridtz Christensøn.

1. Om der er ingen Tingbøger udi Norge.[1])
2. Om der er Markeskiel og Skovskiel. Cap: 4. Par: 13.[2])
3. Om der er Reebning. Cap: 4. 14.[3])
4. Huorfor dend 14 (sic!) Par: Cap: 4 udi det dansche udelatt. anl. Afpløyning af en Andens Jord.[4])
5. At tale: om Laugrettismændenis Pluralitas Victorien schall være hos Sorenschrifuerens Domme.[5])
6. Om Eygenerstrætter er det samme som Aaverck. Cap: 3. Par: 7.[6])
7. Huorledis forholdis med dend Proces paa Aastedet. Cap: 13. Par: 2.[7])

og huad Fundament eller Anledning gifuis udi dend gamle Lov anl. Odels og Aasteds Trætter.

8. Om Odels og Eyendoms Vinder bør Intet suærge, førend de paa Stæden, huor de ere stefnede till, er forhø-

---

[1]) Kfr. N. K. P. 1—4—4 og 17.
[2]) Kfr. Danske Lovs 1—4—13, udeladt i N. K. P., gjenoptaget i N. L.; se Pag. 34 Note 1.
[3]) Kfr. Danske Lovs 1—4—14.
[4]) Kfr. Danske Lovs 1—4—16, udeladt i N. K. P., gjenoptaget i N. L. som 1—4—15, se Pag. 34 Note 1.
[5]) Kfr. N. K. P. 1—3—11.
[6]) Herved sigtes formentlig til N. K. P. 1—4—8, der efter Udeladelsen af N. K. P. 1—4—2 var den syvende Artikel i Kapitlet.
[7]) Kfr. N. K. P. 1—12—2.

rede og bekiendt huad de om Sagen viide. Derom at forspørge sig. Par: 9.[1])

Vid: Od: B. 5 Cap: et Landsl. B. 22 Cap:

9. At forspørge sig hos nogle af Renteschrifuerne huad Underretning, anl. Præsternis aarlig Afgifft i Norge af deris Kald, gifuis kunde, vid: Cap: 11. Par: 7.[2])

d. 28 April 1684.

NB. Om Laugrettismændene schall tillige med Sorenskrifueren forsuare Dommen?

Huad de ere for Sager huorudi Loven særligen ommelder at Laugrettismændene tillige med Sorenskrifueren iche maa dømme? 11 Parag: Cap: 7.

d. 30 April.

Det 13 Cap: 10 Parag: at tagis udi Acht, naar det kommer till dend 6 Bog.[3])

---

[1]) Kfr. N. K. P. 1—12—10, der efter Udeladelsen af N. K. P. 1—12—4 var bleven Kapitlets 9de Artikel.

[2]) Kfr. N. K. P. 2—11—7.

[3]) Kfr. N. K. P. 1—12—11.

Optegnelse III i Revisionskommissionen.

Till Kongl: allernaad: Resolution.

1. Om Budstichen huorledis dermed schall forholdis, om dend schall gandsche afschaffis; eller j huad Tillfald brugis. in Cap: 3. Par: 11.[1])

2. Om Adelen eller adelig Privilegerede udi de Sager, som Ære og Lif angaae ey videre end for Oberhoffretten søgis bør? Cap: 2. Par: 9.

3. Om de 40 L. SølfsStraf af dennem der ey møder for Oberhofretten i rette Tid med deris Sager. Cap: 3. Par: 25.

4. Om de kongl: Stefninger. Cap: 4. Par: 2.

5. Om Laugmand Enckernis Benaadnings Aar. Cap: 5. Par: 21.[2])

6. Om Stefningerne till Oberhofretten bøer at tagis udi Canceliet i Christiania. Cap: 4. Par: 28.[3])

7. Om Sorenschrifuerne bøer hafue frie Gaarde, som er conforme med d: 18 Par: Cap: 5 udi det dansche.[4])

8. Om Laugmændenis aarlig Indkomst. Par: 23. Cap: 4.[5])

9. Om Grefuernis og Frieherrernis Birckedomme bøer indstefnis for Oberhofretten, eller lige till høyeste Rett. Cap: 6. Par: 11.[6])

---

[1]) Kfr. N. K. P. 1—3—20.

[2]) Ved denne Post er i Margen anført et Ord, der synes at maatte læses „udeladis."

[3]) Kfr. N. K. P. 1—4—9, femte Punktum.

[4]) Kfr. Danske Lovs 1—5—17 og 18 samt N. K. P. 1—5—17.

[5]) Kfr. N. K. P. 1—5—21.

[6]) Kfr. Danske Lovs 1—6—11 og N. K. P. 1—6—8 og 9.

10. Om udi 300 L. Sølfs Quanto, som bøer schee Appel fra Oberhofretten till høyeste Rett eller og de 300 L. modereris till 100 L. Sølff, og da Sager af 100 L. at motte komme for høyeste Rett.[1])

11. Om Hosbunden eller og Dommeren schall tillkomme nogen Anpart af huis Bøder kunde falde, eller Bøderne tillhøerer Kongen allene; eller og i huad Tillfald Bøderne kunde tillkomme Hosbunden eller Dommeren. Cap: 10 et 11.[2])

12. Om Præsterne udi d: 7. Par: Cap: 11.[3]) anlangende huis de till Kongen af deris Kald som en aarlig Afgift gifue bøer.

d. 28 April 1684.

Om Laugrettismændene schall tilligemed Sorenschrifueren forsuare Dommen.[4])

Huad de ere for Sager huorudi Louwen særligen ommelder at Laugrettismændene tillige med Sorenschrifueren iche maa dømme. 11 Parag: Cap: 7.[5])

---

[1]) Kfr. N. K. P. 1—6—16.

[2]) Kfr. N. K. P. 1—20—3 og Rev. Kom. Forhandl. Prot. 18. Marts 1684.

[3]) Kfr. N. K. P. 2—11—7. Denne Post er i Dokumentet overstrøget.

[4]) Dette Notat er overstrøget, kfr. Optegn. II i Rev. Kom. under 28. April 1684.

[5]) Kfr. Optegn. II i Rev. Kom. under 28. April 1684.

Revisionskommissionens Forestilling af 9 Mai 1683.

Allernaadigste Arfue Herre og Konge.

Eders Kongl: Maystes allernaadigste til oss udstædde Befaling, at efftersee dend af de norsche Commissarier forfattede Project om dend norsche Lougbog, og een Bog effter anden Eders Kongl: May: allerund: tilstille, hafuer vi i dybeste Underdanighed villet efterlefue. Mens som oss i dend første Bog, een Deel, bestaaende i effterschrefne Poster, er forrekommen, som vi uden Eders Kongl: May: eegen allernaad: Resolution iche tør understaa oss at forandre, ville vi samme Poster til Eders Kongl: Maystes allernaad: Decision allerund: henstille.

1.[1]) Befindis af gammel Tid i Norge at være brugeligt, Almuen ved Budstichen til Tinge at kalde, naar de schall samlis til at høre Kongl: Maystes Brefue og Befalinger at oplæsis, eller til nogen anden Forretning, huoreffter alle og een huer ere pligtige uden nogen Undschyldning at komme til Tinge: Huilchet som det mueligt ved een Missbrug kunde gerade Eders Kongl: Mayst og Landet til Præjuditz (efftersom een huer effter dend Adgang de dertil i dend norsche Loug hafuer, hid til Dags hafuer understaaedt sig at opschære Budstichen) og kunde gifue eet oprørsch Hofuet Anledning, Almuen imod deris Fouget eller anden Øfrighed at sammenrotte, huorpaa adschillige Exempler vidis, jndstillis til Eders Kongl:

---

[1]) Kfr. N. K. P. 1—3—20.

May: allernaad: Resolution, om samme Budstiche fremdeelis schal blifue i Brug, eller effter voris allerund: og uforgribelig Forslaug gansche afschaffis, og Fougden samt andre Vedkommende ved Lougen tilholdis, at naar Almuen schal samlis, eller noget dennem paa Hans Mays^tes Veigne schal tilkiendegifvis, da det at schee paa Kirchestefne. Med mindre uformodentlig og hastig fientlig Indfald kunde paakomme, da Fougden med Amptmandens Samtyche og Videnschab, om hand er saa nær tilstæde, at opschære Budstichen og sette sit Merche derpaa, og siden hafue den i sin Forvaring paa det dend iche paa een anden Tid schulle misbrugis.

2.[1]) Udi de Adelen af Eders Kongl. Mays^t allernaad: forundte Privilegier, saavelsom udi dend ny forfattede dansche Loug ommeldis, at Adelen og lige med Adel priviligerede schulle i Ære og Lifs Sager søgis lige for Kongens høyeste Rett, og Adelen udi Norge med lige Privilegier som de herudi Danne℔ ere benaadede, indstillis til Eders Kongl: Mays^tes allernaad: Villie, om iche Adelen og adelig Priviligerede i Norge saavelsom i Dannemarch effter Privilegierne bør i Ære og Lifs Sager søgis lige for dend høyeste Rett, og iche for Oberhofretten.

3.[2]) Fornemmes paa een Tid Loug at hafue været een algemeen Brug i Norge saavel til Underretter som til Ofuerretter at bruge Rigens eller kongelig Stefninger. Mens som oss allerund: siunis derved adschillige Inconvenienzer og i sær Rettens Foragt at foraarsages, i det dend gemeene Mand iche effter mundtlig Kald og Varsel, eller Dommerens schrifftlig Stefning vil møde i Rette, med mindre slige Kongl: Stefninger dennem forrevisis, som derforuden kommer Parterne til merchelig Omkostning og Tidsspilde, indstillis allerund: til Eders Kongl: Mays^t om det iche var tienligst for at conservere Uniformitet i begge Rigerne effter Eders Kongl: Mays^tes allernaad: Befaling, at samme Stefnemaal aldeelis blifue afschaffede, og dermed i Norge ligesom i Dannemarch blef forholt, at til Underretter gafuis mundtlig Kald og Varsel, eller Sagsøgeren være tillat Kaldsseddelen self at schrifve, og til Ofuerretter

---

[1]) Kfr. N. K. P. 1—2—9.
[2]) Kfr. N. K. P. 1—4—2.

at udstædis Stefning under Rettens Seigl og Schrifuerens Haand, Oberhofretten alleene undtagen huortil Stefninger kunde tages i Eders Kongl: Mays^{tes} Cancellie i Christiania.

4.[1]) Befindes og at stride imod dend dansche Loug, at Fougderne i Norge hafuer hidindtil exsequeret de af Soerenschrifveren og Laugmanden udstædde Domme, endog vi finder iche at Fougden bør hafue Noget med Retten eller dens Administration at bestille, huorfor efterdi vi ingen Aarsag finde udi denne Post at fragaa dend dansche Loug, indstillis til Eders Kongl: Mays^{tes} allernaad: Villie om dermed iche maatte forholdes i Norge ligesom herudi Dannemarch at Dommerne self exsequere deris Domme, og Fougderne iche at ,befatte sig med Sligt som siunis deris Bestilling aldeelis Intet at vedkomme. Til huilchen Ende og til Rettens bedre Administration voris allerund: Formeening schulle og være, at i Norge ligesom her i Riget blef forordnet til Bøigdeting og Lougting sær Dommere og sær Schrifuere, og at dennem Noget for deris Bestilling blef tillagt, effter dend Anledning som i dend dansche Loug er indført.

5.[2]) Grefuernis og Friherrernis Privilegier forbiuder deris Birchedomme andensteds end til dend høyeste Rett at indstefnis, men som Sligt siunis at stride imod Eders Kongl: Mays^{tes} allernaad: giorte Anordning, at ingen Sag for høyeste Rett maa indkomme, førend dend af Oberhofretten er paakient, ville vi herom Eders Kongl: May: allernaad: Resolution forvente, om iche samme Birchedomme for Oberhofretten bør indstefnis, helst effterdi det iche angaar Grefuernis og Friherrernis eegen Personer, men aleene deris Tienere, og det schulle falde Parterne besverlig i gemeene og ordinaire Sager at reise her hid til den høyeste Rett.

6.[3]) Apellationen fra Oberhofretten til høyeste Rett som effter Eders Kongl: Mays^{t} allernaad: Forordning iche maa schee i de Sager som ere under 500 Rixdlr. Importance, hafuer de norsche Commissarier i deris Project modereret til 300 Laad Sølf, men som Sligt endnu siunis alt for høyt, og

[1]) Kfr. N. K. P. 1—20—16.
[2]) Kfr. N. K. P. 1—6—8 og 9.
[3]) Kfr. N. K. P. 1—6—16.

mange fattige Folch derved maashee deris Rett schulle miste, indstillis til Eders Kongl: May: allernaad: Betenchende, om det iche ved 100 Laad Sølf hereffter maatte forblifue.

Eders Kongl: Mays^tes^
allerund: Tienere

Hafn: d. 9 May
A^o^ 1683.

E. Vinding. Moth. C. Schøller.
P. Scavenius. P. Nielssen. W. Worm.

* * *

Aktstykket har paa Bagsiden følgende Paategning: „Om dend norsche Low" med følgende Tilføielse af en anden Haand „og det dertil forfattede Project, derudi nogen Forandring ang:

d: 9 Maji 1683."

Register

over Christian V's norske Lovs Artikler, sammenstillede med de tilsvarende Artikler i den norske Kommissions Projekt og Christian V's danske Lov.

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
1 Bogs 1 Kap. 1 Art.	1 Bogs 1 Kap. 1 Art.	1 Bogs 1 Kap. 1 Art.
1 — 1 — 2 —	1 — 1 — 2 —	1 — 1 — 2 —
1 — 1 — 3 —	1 — 1 — 3 —	1 — 1 — 3 —
1 — 1 — 4 —	1 — 1 — 4 —	1 — 1 — 4 —
1 — 1 — 5 —	1 — 1 — 5 —	1 — 1 — 5 —
1 — 1 — 6 —	1 — 1 — 6 —	1 — 1 — 6 —
1 — 2 — 1 —	1 — 2 — 1 —	1 — 2 — 1 —
1 — 2 — 2 —	1 — 2 — 2 —	1 — 2 — 2 —
1 — 2 — 3 —	1 — 2 — 3 —	1 — 2 — 3 —
1 — 2 — 4 —	1 — 2 — 4 —	1 — 2 — 4 —
1 — 2 — 5 —	1 — 2 — 5 —	1 — 2 — 5 —
1 — 2 — 6 —	1 — 2 — 6 —	1 — 2 — 8 —
1 — 2 — 7 —	1 — 2 — 7 —	1 — 2 — 9 —
1 — 2 — 8 —	1 — 2 — 8 —	1 — 2 — 10 —
1 — 2 — 9 —	1 — 2 — 9 —	1 — 2 — 11 —
1 — 2 — 10 —	1 — 2 — 10 —	1 — 2 — 12 -
1 — 2 — 11 —	1 — 2 — 12 og 14	1 — 2 — 13 —
1 — 2 — 12 —	1 — 2 — 11 og 12	1 — 2 — 15 —
1 -- 2 — 13 —	1 — 2 — 13 —	1 — 2 — 16 —
1 — 2 — 14 —	1 — 2 — 15 —	1 — 2 — 17 —
1 — 2 — 15 —	1 — 2 — 16 —	1 — 2 — 18 —
1 — 2 — 16 —	1 — 2 — 17 —	1 — 2 — 19 —
1 — 2 — 17 —	1 — 2 — 18 —	1 — 2 — 20 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
1 Bogs 2 Kap. 18 Art.	1 Bogs 2 Kap. 19 Art.	1 Bogs 2 Kap. 21 Art.
1 — 2 — 19 —	1 — 2 — 20 —	1 — 2 — 22 —
1 — 2 — 20 —	1 — 2 — 21 —	1 — 2 — 23 —
1 — 2 — 21 —	1 — 2 — 22 —	1 — 2 — 24 —
1 — 2 — 22 —	1 — 2 — 23 —	1 — 2 — 25 —
1 — 2 — 23 —	1 — 2 — 24 —	1 — 2 — 26 —
1 — 2 — 24 —	1 — 2 — 25 —	1 — 2 — 27 —
1 — 3 — 1 —	1 — 3 — 1 —	1 — 3 — 1 —
1 — 3 — 2 —	1 — 3 — 2 —	1 — 3 — 2 —
1 — 3 — 3 —	1 — 3 — 3 —	1 — 3 — 3 —
1 — 3 — 4 —	1 — 3 — 4 —	1 — 3 — 4 —
1 — 3 — 5 —	1 — 3 — 5, 6 og 7	1 — 3 — 5 —
1 — 3 — 6 —		
1 — 3 — 7 —	1 — 3 — 17 —	
1 — 3 — 8 —	1 — 3 — 14 —	
1 — 3 — 9 —	1 — 3 — 20 —	
1 — 3 — 10 —	1 — 3 — 21 —	1 — 3 — 7 —
1 — 3 — 11 —	1 — 3 — 23 —	kfr. 1—3—8, 9, 10, 11, 12, 13 og 14.
1 — 3 — 12 —	1 — 3 — 24 —	
1 — 3 — 13 —	1 — 3 — 25 —	
1 — 3 — 14 —	1 — 3 — 26 —	1 — 3 — 15 —
1 — 3 — 15 —		1 — 3 — 16 —
1 — 4 — 1 —	1 — 4 — 1 —	1 — 4 — 1 —
1 — 4 — 2 —	1 — 4 — 3 —	1 — 4 — 2 —
1 — 4 — 3 —	1 — 4 — 4 —	1 — 4 — 3 —
1 — 4 — 4 —	1 — 4 — 5 —	1 — 4 — 4 —
1 — 4 — 5 —	1 — 4 — 6 —	1 — 4 — 5 —
1 — 4 — 6 —	1 — 4 — 7 —	1 — 4 — 6 —
1 — 4 — 7 —	1 — 4 — 8 — 6 — 14 — 39 —	1 — 4 — 7 til 9
1 — 4 — 8 —	1 — 4 — 9, 3. og 4. Punkt.	
1 — 4 — 9 —		
1 — 4 — 10 —	1 — 4 — 12 —	1 — 4 — 10 —
1 — 4 — 11 —	1 — 4 — 13 —	1 — 4 — 11 —
1 — 4 — 12 —	1 — 4 — 14, 2det Punkt.	1 — 4 — 12 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
1 Bogs 4 Kap. 13 Art.	kfr. 1—4—14, sidste Punkt.	1 Bogs 4 Kap. 13 Art.
1 — 4 — 14 —		1 — 4 — 15 —
1 — 4 — 15 —		1 — 4 — 16 —
1 — 4 — 16 —		1 — 4 — 17 —
1 — 4 — 17 —		1 — 4 — 18 —
1 — 4 — 18 —		1 — 4 — 19 —
1 — 4 — 19 —	1 — 4 — 15 —	1 — 4 — 20 —
1 — 4 — 20 —	1 — 4 — 16 —	1 — 4 — 21 —
1 — 4 — 21 —		
1 — 4 — 22 —	(se ovenfor P. 30 Note 2).	1 — 4 — 22 —
1 — 4 — 23 —		1 — 4 — 23 —
1 — 4 — 24 —	1 — 4 — 17 —	1 — 4 — 24 —
1 — 4 — 25 —		1 — 4 — 25 —
1 — 4 — 26 —	1 — 4 — 18 —	1 — 4 — 26 —
1 — 4 — 27 —	1 — 4 — 9, sidste Punkt.	
1 — 4 — 28 —		
1 — 4 — 29 —	kfr. 1—4—9, de 2de sidste Punktummer samt 1—4—10 og 11	1 — 4 — 27 og 28
1 — 4 — 30 —		
1 — 4 — 31 —		1 — 4 — 29 —
1 — 4 — 32 —	1 — 4 — 20 —	1 — 4 — 30 —
1 — 4 — 33 —	1 — 4 — 21 —	1 — 4 — 31 —
1 — 4 — 34 —	1 — 4 — 22 —	1 — 4 — 32 —
1 — 4 — 35 —	1 — 4 — 23 —	
1 — 4 — 36 —	1 — 4 — 24 —	1 — 4 — 33 —
1 — 4 — 37 —	1 — 4 — 25 —	1 — 4 — 34 —
1 — 5 — 1 —	1 — 5 — 1 —	1 — 5 — 1 —
1 — 5 — 2 —	1 — 5 — 2 —	1 — 5 — 2 —
1 — 5 — 3 —	1 — 5 — 3 —	1 — 5 — 3 —
1 — 5 — 4 —	1 — 5 — 4 —	1 — 5 — 4 —
1 — 5 — 5 —	1 — 5 — 5 —	1 — 5 — 5 —
1 — 5 — 6 —	1 — 5 — 6 —	1 — 5 — 6 —
1 — 5 — 7 —	1 — 5 — 7 —	1 — 5 — 7 —
1 — 5 — 8 —	1 — 5 — 8 —	1 — 5 — 8 —
1 — 5 — 9 —	1 — 5 — 10 —	1 — 5 — 9 —
1 — 5 — 10 —	1 — 5 — 11 —	1 — 5 — 10 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
1 Bogs 5 Kap. 11 Art.	1 Bogs 5 Kap. 12 Art.	1 Bogs 5 Kap. 11 Art.
1 — 5 — 12 —	1 — 5 — 13 —	1 — 5 — 12 —
1 — 5 — 13 —	1 — 5 — 14, 1ste Halvdel	1 — 5 — 13 —
1 — 5 — 14 —	1 — 5 — 15 —	1 — 5 — 14 —
1 — 5 — 15 —	1 — 5 — 16 —	1 — 5 — 15 —
1 — 5 — 16 —	1 — 5 — 14, 1ste Halvdel	1 — 5 — 16 —
1 — 5 — 17 —	1 — 5 — 17 —	1 — 5 — 17 —
1 — 5 — 18 —	1 — 3 — 9 —	
1 — 5 — 19 —	1 — 3 — 10 —	
1 — 5 — 20 —	1 — 5 — 18 —	1 — 5 — 19 —
1 — 5 — 21 —		
1 — 5 — 22 —	1 — 5 — 19 —	1 — 5 — 20 —
1 — 5 — 23 —	1 — 5 — 20 —	1 — 5 — 21 —
1 — 5 — 24 —	1 — 5 — 22 —	1 — 5 — 22 —
1 — 5 — 25 —	} 1 — 5 — 21 —	
1 — 5 — 26 —		
1 — 5 — 27 —	1 — 5 — 23 —	1 — 5 — 23 —
1 — 5 — 28 —	1 — 5 — 24 —	1 — 5 — 24 —
1 — 5 — 29 —	1 — 5 — 25 —	1 — 5 — 25 —
1 — 5 — 30 —	1 — 5 — 26 —	1 — 5 — 26 —
1 — 5 — 31 —	1 — 5 — 27 —	1 — 5 — 27 —
1 — 6 — 1 —	1 — 6 — 1 —	1 — 6 — 1 —
1 — 6 — 2 —	1 — 6 — 2 —	1 — 6 — 2 —
1 — 6 — 3 —	1 — 6 — 3 —	1 — 6 — 3 —
1 — 6 — 4 —	1 — 6 — 4 —	1 — 6 — 4 —
1 — 6 — 5 —	1 — 6 — 5 —	1 — 6 — 6 —
1 — 6 — 6 —	1 — 6 — 6 —	1 — 6 — 7 —
1 — 6 — 7 —	1 — 6 — 7 —	1 — 6 — 8 —
1 — 6 — 8 —	1 — 6 — 8 —	1 — 6 — 9 —
1 — 6 — 9 —	1 — 6 — 9 —	1 · 6 — 11 —
1 — 6 — 10 —	1 — 6 — 10 —	1 — 6 — 12 —
1 — 6 — 11 —	1 — 6 — 11 —	1 — 6 — 13 —
1 — 6 — 12 —	1 — 6 — 12 —	1 — 6 — 14 —
1 — 6 — 13 —	1 — 6 — 13 —	1 — 6 — 15 —
1 — 6 — 14 —	1 — 6 — 14 —	1 — 6 — 16 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
1 Bogs 6 Kap. 15 Art.	1 Bogs 6 Kap. 15 Art.	1 Bogs 6 Kap. 17 Art.
1 — 6 — 16 —	1 — 6 — 16 —	1 — 6 — 18 —
1 — 6 — 17 —	1 — 6 — 17 —	1 — 6 — 19 —
1 — 6 — 18 —	1 — 6 — 18 —	1 — 6 — 20 —
1 — 6 — 19 —	1 — 6 — 19 —	1 — 6 — 21 —
1 — 6 — 20 —	1 — 6 — 20 —	1 — 6 — 22 —
1 — 6 — 21 —	1 — 6 — 21 —	1 — 6 — 23 —
1 — 7 — 1 —	1 — 3 — 11 —	
1 — 7 — 2 —	1 — 3 — 12 —	
1 — 7 — 3 —	1 — 3 — 13 —	
1 — 7 — 4 —	1 — 3 — 18 —	
1 — 7 — 5 —	1 — 3 — 19 —	
1 — 7 — 6 —	(kfr. 1—3—4 i. f.)	1 — 7 — 4 —
1 — 8 — 1 —	1 — 7 — 1 —	1 — 8 — 1 —
1 — 8 — 2 —	1 — 7 — 2 —	1 — 8 — 2 —
1 — 8 — 3 —	1 — 7 — 3 —	1 — 8 — 3 —
1 — 8 — 4 —	1 — 7 — 4 —	1 — 8 — 4 —
1 — 8 — 5 —	1 — 7 — 5 —	1 — 8 — 5 —
1 — 8 — 6 —	1 — 7 — 6 —	1 — 8 — 6 —
1 — 8 — 7 —	{ 1 — 7 — 7 — 1 — 5 — 9 — }	1 — 8 — 7 —
1 — 8 — 8 —	1 — 7 — 8 —	1 — 8 — 8 —
1 — 8 — 9 —	1 — 7 — 9 —	1 — 8 — 9 —
1 — 8 — 10 —	1 — 7 — 10 —	1 — 8 — 10 —
1 — 8 — 11 —	1 — 7 — 11 —	1 — 8 — 11 —
1 — 9 — 1 —	1 — 8 — 1 —	1 — 9 — 1 —
1 — 9 — 2 —	1 — 8 — 2 —	1 — 9 — 2 —
1 — 9 — 3 —	1 — 8 — 3 —	1 — 9 — 3 —
1 — 9 — 4 — 1 — 9 — 5 —	} 1 — 8 — 4 —	1 — 9 — 4 — 1 — 9 — 5 —
1 — 9 — 6 —	1 — 8 — 5 —	1 — 9 — 6 —
1 — 9 — 7 —	1 — 8 — 6 —	1 — 9 — 7 —
1 — 9 — 8 —	1 — 8 — 7 —	1 — 9 — 8 —
1 — 9 — 9 —	1 — 8 — 8 —	1 — 9 — 9 —
1 — 9 — 10 —	1 — 8 — 9 —	1 — 9 — 10 —
1 — 9 — 11 —	1 — 8 — 10 —	1 — 9 — 11 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske
1 Bogs 9 Kap. 12 Art.	1 Bogs 8 Kap. 11 Art.	1 Bogs 9 Kap. 12 Art.
1 — 9 — 13 —	1 — 8 — 12 —	1 — 9 — 13 —
1 — 9 — 14 —	1 — 8 — 13 —	1 — 9 — 14 —
1 — 9 — 15 —	1 — 8 — 15 —	1 — 9 — 15 —
1 — 9 — 16 —	1 — 8 — 16 —	1 — 9 — 16 —
1 — 9 — 17 —	1 — 8 — 17 —	1 — 9 — 17 —
1 — 9 — 18 —	1 — 8 — 18 —	1 — 9 — 18 —
1 — 10 — 1 —	1 — 9	1 — 10 — 1 —
1 — 10 — 2 —		1 — 10 — 2 —
1 — 11 — 1 —	1 — 10 — 1 —	1 — 11 — 1 —
1 — 11 — 2 —	1 — 10 — 2 —	1 — 11 — 2 —
1 — 11 — 3 —	1 — 10 — 3 —	1 — 11 — 3 —
1 — 11 — 4 —	1 — 10 — 4 —	1 — 11 — 4 —
1 — 12 — 1 —	1 — 11 — 1 —	1 — 12 — 1 —
1 — 12 — 2 —	1 — 3 — 15 —	
1 — 12 — 3 —	1 — 11 — 2 —	1 — 12 — 2 —
1 — 12 — 4 —	1 — 11 — 3 —	1 — 12 — 3 —
1 — 12 — 5 —	1 — 11 — 4 —	1 — 12 — 4 —
1 — 12 — 6 —	} 1 — 11 — 5 —	1 — 12 — 5 —
1 — 12 — 7 —		1 — 12 — 6 —
1 — 13 — 1 —	1 — 12 — 1 —	1 — 13 — 1 —
1 — 13 — 2 —	1 — 12 — 2 —	1 — 13 — 2 —
1 — 13 — 3 —	1 — 12 — 3 —	1 — 13 — 3 —
1 — 13 — 4 —	1 — 12 — 5 —	1 — 13 — 4 —
1 — 13 — 5 —	1 — 12 — 7 —	1 — 13 — 5 —
1 — 13 — 6 —	1 — 12 — 6 —	1 — 13 — 6 —
1 — 13 — 7 —	1 — 12 — 8 —	1 — 13 — 7 —
1 — 13 — 8 —	1 — 12 — 9 —	1 — 13 — 8 —
1 — 13 — 9 —	1 — 12 — 10 —	
1 — 13 — 10 —	1 — 12 — 11 —	1 — 13 — 9 —
1 — 13 — 11 —	1 — 12 — 12 —	1 — 13 — 10 —
1 — 13 — 12 —	1 — 12 — 13 —	1 — 13 — 11 —
1 — 13 — 13 —	1 — 12 — 14 —	1 — 13 — 12 —
1 — 13 — 14 —	1 — 12 — 15 —	1 — 13 — 13 —
1 — 13 — 15 —	1 — 12 — 16 —	1 — 13 — 14 —
1 — 13 — 16 —	1 — 12 — 17 —	1 — 13 — 15 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
1 Bogs 13 Kap. 17 Art.	1 Bogs 12 Kap. 18 Art.	1 Bogs 13 Kap. 16 Art.
1 — 13 — 18 —	1 — 12 — 19 —	1 — 13 — 17 —
1 — 13 — 19 —	1 — 12 — 20 —	1 — 13 — 18 —
1 — 13 — 20 —	1 — 12 — 21 —	1 — 13 — 19 —
1 — 13 — 21 —	1 — 12 — 22 —	1 — 13 — 20 —
1 — 13 — 22 —	1 — 12 — 23 —	1 — 13 — 21 —
1 — 13 — 23 —	1 — 12 — 24 —	1 — 13 — 22 —
1 — 13 — 24 —	1 — 12 — 25 —	1 — 13 — 23 —
1 — 13 — 25 —	1 — 12 — 26 —	1 — 13 — 24 —
1 — 13 — 26 —	1 — 12 — 27 —	1 — 13 — 25 —
1 — 13 — 27 —		1 — 13 — 26 —
1 — 13 — 28 —	1 — 12 — 28 —	1 — 13 — 27 —
1 — 13 — 29 —	1 — 12 — 29 —	1 — 13 — 28 —
1 — 13 — 30 —		1 — 13 — 29 —
1 — 14 — 1 —	1 — 13 — 1 —	1 — 14 — 1 —
1 — 14 — 2 —	1 — 13 — 2 —	1 — 14 — 2 —
1 — 14 — 3 —	1 — 13 — 3 —	1 — 14 — 3 —
1 — 14 — 4 —	1 — 13 — 4 —	1 — 14 — 4 —
1 — 14 — 5 —	1 — 13 — 5 —	1 — 14 — 5 —
1 — 14 — 6 —	1 — 13 — 6 —	1 — 14 — 6 —
1 — 14 — 7 —	1 — 13 — 7 —	1 — 14 — 7 —
1 — 14 — 8 —		1 — 14 — 8 —
1 — 15 — 1 —	1 — 14 — 1 —	1 — 15 — 1 —
1 — 15 — 2 —	1 — 14 — 2 —	1 — 15 — 2 —
1 — 15 — 3 —	1 — 14 — 3 —	1 — 15 — 3 —
1 — 16	1 — 15	1 — 17
1 — 17 — 1 —	1 — 16 — 1 —	1 — 19 — 1 —
1 — 17 — 2 —	1 — 16 — 2 —	1 — 19 — 2 —
1 — 17 — 3 —	1 — 16 — 3 —	1 — 19 — 3 —
1 — 17 — 4 —	1 — 16 — 4 —	1 — 19 — 4 —
1 — 17 — 5 —	1 — 16 — 5 —	1 — 19 — 5 —
1 — 17 — 6 —	1 — 16 — 6 —	1 — 19 — 6 —
1 — 17 — 7 —	1 — 16 — 7 —	1 — 19 — 7 —
1 — 17 — 8 —	} kfr. 1—16—8, 1ste og 2det Punkt.	1 — 19 — 8 —
1 — 17 — 9 —		1 — 19 — 9 —
1 — 17 — 10 —	kfr. 1—16—8, sidste Punkt.	

Norske Lov.	**Den norske Kommissions Projekt.**	**Danske Lov.**
1 Bogs 18 Kap.	1 Bogs 17 Kap.	1 Bogs 20 Kap.
1 — 19 — 1 Art.	1 — 18 — 1 Art.	1 — 21 — 1 A
1 — 19 — 2 —	1 — 18 — 2 —	1 — 21 — 2 —
1 — 19 — 3 —	1 — 18 — 3 —	1 — 21 — 3 —
1 — 19 — 4 —	1 — 18 — 4 —	1 — 21 — 4 —
1 — 19 — 5 —	1 — 18 — 5 —	1 — 21 — 5 —
1 — 19 — 6 —	1 — 18 — 6 —	1 — 21 — 6 —
1 — 19 — 7 —	1 — 18 — 7 —	1 — 21 — 7 —
1 — 19 — 8 —	1 — 18 — 8 —	1 — 21 — 8 —
1 — 19 — 9 —	1 — 18 — 9 —	1 — 21 — 9 —
1 — 19 — 10 —	1 — 18 — 10 —	1 — 21 — 10 —
1 — 19 — 11 —	1 — 18 — 11 —	1 — 21 — 11 —
1 — 19 — 12 —	1 — 18 — 12 —	1 — 21 — 12 —
1 — 19 — 13 —	1 — 18 — 13 —	1 — 21 — 13 —
1 — 19 — 14 —	1 — 18 — 14 —	1 — 21 — 14 —
1 — 19 — 15 —	1 — 18 — 15 —	1 — 21 — 15 —
1 — 19 — 16 —	1 — 18 — 16 —	1 — 21 — 16 —
1 — 19 — 17 —	1 — 18 — 17 —	1 — 21 — 17 —
1 — 19 — 18 —	1 — 18 — 18 —	1 — 21 — 18 —
1 — 19 — 19 —	1 — 18 — 19 —	1 — 21 — 19 —
1 — 19 — 20 —	1 — 18 — 20 —	1 — 21 — 20 —
1 — 19 — 21 —	1 — 18 — 21 —	1 — 21 — 21 —
1 — 19 — 22 —	1 — 18 — 22 —	1 — 21 — 22 —
1 — 20 — 1 —		1 — 22 — 1 —
1 — 20 — 2 —		1 — 22 — 2 —
1 — 20 — 3 —		1 — 22 — 3 —
1 — 21 — 1 —	1 — 19 — 1 —	1 — 23 — 1 —
1 — 21 — 2 —	1 — 19 — 2 —	1 — 23 — 2 —
1 — 21 — 3 —	1 — 19 — 3 —	1 — 23 — 3 —
1 — 21 — 4 —	1 — 19 — 4 —	1 — 23 — 4 —
1 — 21 — 5 —	1 — 19 — 5 —	1 — 23 — 5 —
1 — 21 — 6 —	1 — 19 — 6 —	1 — 23 — 6 —
1 — 21 — 7 —	1 — 19 — 7 —	1 — 23 — 7 —
1 — 21 — 8 —	1 — 19 — 8 —	1 — 23 — 8 —
1 — 21 — 9 —	1 — 19 — 9 —	1 — 23 — 9 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
1 Bogs 22 Kap. 30 Art.	1 Bogs 20 Kap. 27 Art.	1 Bogs 24 Kap. 28 Art.
1 — 22 — 31 —	1 — 20 — 28 —	1 — 24 — 29 —
1 — 22 — 32 —	1 — 20 — 29 —	1 — 24 — 30 —
1 — 22 — 33 —	1 — 20 — 30 —	1 — 24 — 31 —
1 — 22 — 34 —	1 — 20 — 31 —	1 — 24 — 32 —
1 — 22 — 35 —	1 — 20 — 32 —	1 — 24 — 33 —
1 — 22 — 36 —	1 — 20 — 33 —	1 — 24 — 34 —
1 — 22 — 37 —	1 — 20 — 40, 1. Del	1 — 24 — 35 —
1 — 22 — 38 —		1 — 24 — 36 —
1 — 22 — 39 —	1 — 20 — 35 —	1 — 24 — 37 —
1 — 22 — 40 —	1 — 20 — 36 —	1 — 24 — 38 —
1 — 22 — 41 —	1 — 20 — 37 —	1 — 24 — 39 —
1 — 22 — 42 —	1 — 20 — 38 —	1 — 24 — 40 —
1 — 22 — 43 —	1 — 20 — 39 —	1 — 24 — 41 —
1 — 22 — 44 —		1 — 24 — 42 —
1 — 22 — 45 —	1 — 20 — 40. 2. Del	1 — 24 — 43 —
1 — 22 — 46 —	1 — 20 — 41 —	1 — 24 — 44 —
1 — 22 — 47 —	1 — 20 — 42 —	1 — 24 — 45 —
1 — 22 — 48 —	1 — 20 — 13, 2. Punkt.	1 — 24 — 46 —
1 — 22 — 49 —	1 — 20 — 43 —	1 — 24 — 47 —
1 — 22 — 50 —	1 — 20 — 44 —	1 — 24 — 48 —
1 — 22 — 51 —	1 — 20 — 45 —	1 — 24 — 49 —
1 — 22 — 52 —		1 — 24 — 50 —
1 — 22 — 53 —	1 — 20 — 46 —	1 — 24 — 51 —
1 — 22 — 54 —	1 — 20 — 47 —	1 — 24 — 52 —
1 — 22 — 55 —	1 — 20 — 48 —	1 — 24 — 53 —
1 — 22 — 56 —	1 — 20 — 49 —	1 — 24 — 54 —
1 — 22 — 57 —	1 — 20 — 50 —	1 — 24 — 55 —
1 — 23 — 1 —		1 — 25 — 1 —
1 — 23 — 2 —		1 — 25 — 2 —
1 — 23 — 3 —	1 — 21 — 2 —	1 — 25 — 3 —
1 — 23 — 4 —		1 — 25 — 4 —
1 — 23 — 5 —	1 — 21 — 3 —	1 — 25 — 5 —
1 — 23 — 6 —	1 — 21 — 5 —	1 — 25 — 6 —
1 — 23 — 7 —	1 — 21 — 7 —	1 — 25 — 7 —
1 — 23 — 8 —	1 — 21 — 8 —	1 — 25 — 8 —

ıorske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
1 Bogs 23 Kap. 9 Art.	1 Bogs 21 Kap. 9 Art.	1 Bogs 25 Kap. 9 Art.
1 — 23 — 10 —	1 — 21 — 10 —	1 — 25 — 10 —
1 — 23 — 11 —	kfr. 1 — 20 — 16 —	1 — 25 — 11 —
1 — 23 — 12 —		1 — 25 — 12 —
1 — 23 — 13 —	1 — 21 — 11 —	1 — 25 — 13 —
1 — 23 — 14 —		1 — 25 — 14 —
1 — 23 — 15 —		
1 — 23 — 16 —	1 — 21 — 12 —	1 — 25 — 15 —
1 — 23 — 17 —		1 — 25 — 16 —
1 — 23 — 18 —		
1 — 23 — 19 —		1 — 25 — 17 —
1 — 23 — 20 —	1 — 21 — 13 —	
1 — 23 — 21 —		1 — 25 — 18 —
1 — 23 — 22 —		1 — 25 — 19 —
1 — 23 — 23 —	1 — 21 — 14 —	1 — 25 — 20 —
1 — 23 — 24 —	1 — 21 — 15 —	1 — 25 — 21 —
1 — 23 — 25 —	1 — 21 — 16 —	1 — 25 — 22 —
1 — 23 — 26 —	} 1 — 21 — 17 —	1 — 25 — 23 —
1 — 23 — 27 —		1 — 25 — 24 —
1 — 23 — 28 —	1 — 21 — 18 —	1 — 25 — 25 —
1 — 23 — 29 —	1 — 21 — 19 —	1 — 25 — 26 —
1 — 23 — 30 —	1 — 21 — 20 —	1 — 25 — 27 —
1 — 23 — 31 —	1 — 21 — 21 —	1 — 25 — 28 —
1 — 23 — 32 —	1 — 21 — 22 —	1 — 25 — 29 —
1 — 24 — 1 —	1 — 22 — 1 —	1 — 26 — 1 —
1 — 24 — 2 —	1 — 22 — 2 —	1 — 26 — 2 —
1 — 24 — 3 —	1 — 22 — 3 —	1 — 26 — 3 —
1 — 24 — 4 —	1 — 22 — 4 —	1 — 26 — 4 —
1 — 24 — 5 —		
1 — 24 — 6 —		
2 — 1 —	2 — 1 —	2 — 1 —
2 — 2 — 1 —	2 — 2 — 1 —	2 — 2 — 1 —
2 — 2 — 2 —	2 — 2 — 2 —	2 — 2 — 2 —
2 — 2 — 3 —	2 — 2 — 3 —	2 — 2 — 3 —
2 — 2 — 4 —	2 — 2 — 4 —	2 — 2 — 4 —

Norske Lov.			Den norske Kommissions Projekt.			Danske Lov.		
2 Bogs	2 Kap.	5 Art.	2 Bogs	2 Kap.	5 Art.	2 Bogs	2 Kap.	5 Art.
2 —	3 —	1 —	2 —	3 —	1 —	2 —	3 —	1 —
2 —	3 —	2 —	2 —	3 —	3 —	2 —	3 —	2 —
2 —	3 —	3 —	2 —	3 —	4 —	2 —	3 —	3 —
2 —	3 —	4 —	2 —	3 —	5 —	2 —	3 —	4 —
2 —	3 —	5 —	2 —	3 —	6 —	2 —	3 —	5 —
2 —	3 —	6 —	2 —	3 —	7 —	2 —	3 —	6 —
2 —	3 —	7 —	2 —	3 —	8 —	2 —	3 —	7 —
2 —	3 —	8 —	2 —	3 —	9 —	2 —	3 —	8 —
2 —	3 —	9 —	2 —	3 —	10 —	2 —	3 —	9 —
2 —	3 —	10 —	2 —	3 —	11 —	2 —	3 —	10 —
2 —	4 —	1 —	2 —	4 —	1 —	2 —	4 —	1 —
2 —	4 —	2 —	2 —	4 —	2 —	2 —	4 —	2 —
2 —	4 —	3 —	2 —	4 —	3 —	2 —	4 —	3 —
2 —	4 —	4 —	2 —	4 —	4 —	2 —	4 —	4 —
2 —	4 —	5 —	2 —	4 —	5 —	2 —	4 —	5 —
2 —	4 —	6 —	2 —	4 —	6 —	2 —	4 —	6 —
2 —	4 —	7 —	2 —	4 —	7 —	2 —	4 —	7 —
2 —	4 —	8 —	2 —	4 —	8 —	2 —	4 —	8 —
2 —	4 —	9 —	2 —	4 —	9 —	2 —	4 —	9 —
2 —	4 —	10 —	2 —	4 —	10 —	2 —	4 —	10 —
2 —	4 —	11 —	2 —	4 —	11 —	2 —	4 —	11 —
2 —	4 —	12 —	2 —	4 —	12 —	2 —	4 —	12 —
2 —	4 —	13 —	2 —	4 —	13 —	2 —	4 —	13 —
2 —	4 —	14 —	2 —	4 —	14 —	2 —	4 —	14 —
2 —	4 —	15 —	2 —	4 —	15 —	2 —	4 —	15 —
2 —	4 —	16 —	2 —	4 —	16 —	2 —	4 —	16 —
2 —	4 —	17 —	2 —	4 —	17 —	2 —	4 —	17 —
2 —	4 —	18 —	2 —	4 —	18 —	2 —	4 —	18 —
2 —	5 —	1 —	2 —	5 —	1 —	2 —	5 —	1 —
2 —	5 —	2 —	2 —	5 —	2 —	2 —	5 —	2 —
2 —	5 —	3 —	2 —	5 —	3 —	2 —	5 —	3 —
2 —	5 —	4 —	2 —	5 —	4 —	2 —	5 —	4 —
2 —	5 —	5 —	2 —	5 —	5 —	2 —	5 —	5 —
2 —	5 —	6 —	2 —	5 —	6 —	2 —	5 —	6 —
2 —	5 —	7 —	2 —	5 —	7 —	2 —	5 —	7 —

Norske Lov.			Den norske Kommissions Projekt.			Danske Lov.		
2 Bogs	5 Kap.	8 Art.	2 Bogs	5 Kap.	8 Art.	2 Bogs	5 Kap.	8 Art.
2 —	5 —	9 —	2 —	5 —	9 —	2 —	5 —	9 —
2 —	5 —	10 —	2 —	5 —	10 —	2 —	5 —	10 —
2 —	5 —	11 —	2 —	5 —	11 —	2 —	5 —	11 —
2 —	5 —	12 —	2 —	5 —	12 —	2 —	5 —	13 —
2 —	5 —	13 —	2 —	5 —	13 —	2 —	5 —	14 —
2 —	5 —	14 —	2 —	5 —	14 —	2 —	5 —	15 —
2 —	5 —	15 —	2 —	5 —	15 —	2 —	5 —	16 —
2 —	5 —	16 —	2 —	5 —	16 —	2 —	5 —	17 —
2 —	5 —	17 —	2 —	5 —	17 —	2 —	5 —	18 —
2 —	5 —	18 —	2 —	5 —	18 —	2 —	5 —	19 —
2 —	5 —	19 —	2 —	5 —	19 —	2 —	5 —	20 —
2 —	5 —	20 —	2 —	5 —	20 —	2 —	5 —	21 —
2 —	5 —	21 —	2 —	5 —	21 —	2 —	5 —	22 —
2 —	5 —	22 —	2 —	5 —	22 —	2 —	5 —	23 —
2 —	5 —	23 —	2 —	5 —	23 —	2 —	5 —	24 —
2 —	5 —	24 —	2 —	5 —	24 —	2 —	5 —	25 —
2 —	5 —	25 —	2 —	5 —	25 —	2 —	5 —	26 —
2 —	5 —	26 —	2 —	5 —	26 —	2 —	5 —	27 —
2 —	5 —	27 —	2 —	5 —	27 —	2 —	5 —	28 —
2 —	5 —	28 —	2 —	5 —	28 —	2 —	5 —	29 —
2 —	6 —	1 —	2 —	6 —	1 —	2 —	6 —	1 —
2 —	6 —	2 —	2 —	6 —	2 —	2 —	6 —	2 —
2 —	7 —	1 —	2 —	7 —	1 —	2 —	7 —	1 —
2 —	7 —	2 —	2 —	7 —	2 —	2 —	7 —	2 —
2 —	7 —	3 —	2 —	7 —	3 —	2 —	7 —	3 —
2 —	7 —	4 —	2 —	7 —	4 —	2 —	7 —	4 —
2 —	7 —	5 —	2 —	7 —	5 —	2 —	7 —	5 —
2 —	7 —	6 —	2 —	7 —	6 —	2 —	7 —	6 —
2 —	7 —	7 —	2 —	7 —	7 —	2 —	7 —	7 —
2 —	7 —	8 —	2 —	7 —	8 —	2 —	7 —	8 —
2 —	8 —	1 —	2 —	8 —	1 —	2 —	8 —	1 —
2 —	8 —	2 —	2 —	8 —	2 —	2 —	8 —	2 —
2 —	8 —	3 —	2 —	8 —	3 —	2 —	8 —	3 —
2 —	8 —	4 —	2 —	8 —	4 —	2 —	8 —	4 —
2 —	8 —	5 —	2 —	8 —	5 —	2 —	8 —	5 —

Norske Lov.			Den norske Kommissions Projekt.			Danske Lov.		
2 Bogs	8 Kap.	6 Art.	2 Bogs	8 Kap.	6 Art.	2 Bogs	8 Kap.	6 Art.
2 —	8 —	7 —	2 —	8 —	7 —	2 —	8 —	7 —
2 —	8 —	8 —	2 —	8 —	8 —	2 —	8 —	8 —
2 —	8 —	9 —	2 —	8 —	9 —	2 —	8 —	9 —
2 —	8 —	10 —	2 —	8 —	10 —	2 —	8 —	10 —
2 —	9 —	1 —	2 —	9 —	1 —	2 —	9 —	1 —
2 —	9 —	2 —	2 —	9 —	2 —	2 —	9 —	2 —
2 —	9 —	3 —	2 —	9 —	3 —	2 —	9 —	3 —
2 —	9 —	4 —	2 —	9 —	4 —	2 —	9 —	4 —
2 —	9 —	5 —	2 —	9 —	5 —	2 —	9 —	5 —
2 —	9 —	6 —	2 —	9 —	6 —	2 —	9 —	6 —
2 —	9 —	7 —	2 —	9 —	7 —	2 —	9 —	7 —
2 —	9 —	8 —	2 —	9 —	8 —	2 —	9 —	8 —
2 —	9 —	9 —	2 —	9 —	9 —	2 —	9 —	9 —
2 —	9 —	10 —	2 —	9 —	10 —	2 —	9 —	10 —
2 —	9 —	11 —	2 —	9 —	11 —	2 —	9 —	11 —
2 —	9 —	12 —	2 —	9 —	12 —	2 —	9 —	12 —
2 —	9 —	13 —	2 —	9 —	13 —	2 —	9 —	13 —
2 —	9 —	14 —	2 —	9 —	14 —	2 —	9 —	14 —
2 —	9 —	15 —	2 —	9 —	15 —	2 —	9 —	15 —
2 —	9 —	16 —	2 —	9 —	16 —	2 —	9 —	16 —
2 —	9 —	17 —	2 —	9 —	17 —	2 —	9 —	17 —
2 —	9 —	18 —	2 —	9 —	18 —	2 —	9 —	18 —
2 —	9 —	19 —	2 —	9 —	19 —	2 —	9 —	19 —
2 —	9 —	20 —	2 —	9 —	20 —	2 —	9 —	20 —
2 —	9 —	21 —	2 —	9 —	21 —	2 —	9 —	21 —
2 —	9 —	22 —	2 —	9 —	22 —	2 —	9 —	22 —
2 —	9 —	23 —	2 —	9 —	23 —	2 —	9 —	23 —
2 —	9 —	24 —				2 —	9 —	24 —
2 —	9 —	25 —	2 —	9 —	24 —	2 —	9 —	25 —
2 —	9 —	26 —	2 —	9 —	25 —	2 —	9 —	26 —
2 —	9 —	27 —	2 —	9 —	26 —	2 —	9 —	27 —
2 —	9 —	28 —	2 —	9 —	27 —	2 —	9 —	28 —
2 —	9 —	29 —	2 —	9 —	28 —	2 —	9 —	29 —
2 —	10 —	1 —	2 —	10 —	1 —	2 —	10 —	1 —
2 —	10 —	2 —	2 —	10 —	2 —	2 —	10 —	2 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
2 Bogs 10 Kap. 3 Art.	2 Bogs 10 Kap. 3 Art.	2 Bogs 10 Kap. 3 Art.
2 — 10 — 4 —	2 — 10 — 4 —	2 — 10 — 4 —
2 — 11 — 1 —	2 — 11 — 1 —	2 — 11 — 1 —
2 — 11 — 2 —	2 — 11 — 2 —	2 — 11 — 2 —
2 — 11 — 3 —	2 — 11 — 3 —	2 — 11 — 3 —
2 — 11 — 4 —	2 — 11 — 4 —	2 — 11 — 4 —
2 — 11 — 5 —	2 — 11 — 5 —	2 — 11 — 5 —
2 — 11 — 6 —	2 — 11 — 6 —	2 — 11 — 6 —
2 — 11 — 7 —	2 — 11 — 7 —	2 — 11 — 7 —
2 — 11 — 8 —	2 — 11 — 8 —	2 — 11 — 8 —
2 — 11 — 9 —	2 — 11 — 9 —	2 — 11 — 9 —
2 — 11 — 10 —	2 — 11 — 10 —	2 — 11 — 10 —
2 — 11 — 11 —	2 — 11 — 11 —	2 — 11 — 11 —
2 — 11 — 12 —	2 — 11 — 12 —	2 — 11 — 12 —
2 — 11 — 13 —	2 — 11 — 13 —	2 — 11 — 13 —
2 — 11 — 14 —	2 — 11 — 14 —	2 — 11 — 14 —
2 — 11 — 15 —	2 — 11 — 15 —	2 — 11 — 15 —
2 — 11 — 16 —	2 — 11 — 16 —	2 — 11 — 16 —
2 — 12 — 1 —	2 — 12 — 1 —	2 — 12 — 1 —
2 — 12 — 2 —	2 — 12 — 2 —	2 — 12 — 2 —
2 — 12 — 3 —	2 — 12 — 3 —	2 — 12 — 3 —
2 — 12 — 4 —	2 — 12 — 4 —	kfr. 2 — 12 — 4 —
2 — 12 — 5 —	2 — 12 — 5 —	
2 — 12 — 6 —	2 — 12 — 6 —	
2 — 12 — 7 —	2 — 12 — 7 og 8	2 — 12 — 5 —
2 — 12 — 8 —		
2 — 12 — 9 —		
2 — 12 — 10 —		
2 — 12 — 11 —	2 — 12 — 9 —	2 — 12 — 6 —
2 — 13 — 1 —	2 — 13 — 1 og 2 No. 1 — 4	kfr. 2 — 13 — 1, 2, 3 4, 5 og 6
2 — 13 — 2 —		
2 — 13 — 3 —		
2 — 13 — 4 —		2 — 13 — 7 —
2 — 13 — 5 —		2 — 13 — 8 —
2 — 13 — 6 —	2 — 13 — 2 No. 5 og Art. 3	2 — 13 — 9 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
2 Bogs 13 Kap. 7 Art.	2 Bogs 13 Kap. 4 Art.	2 Bogs 13 Kap. 10 Art.
2 — 13 — 8 —	1—13—5, 1ste, 2det og 4de Punkt.	2 — 13 — 11 —
2 — 13 — 9 —		2 — 13 — 12 —
2 — 13 — 10 —	2 — 13 — 5, 3die Punkt.	2 — 13 — 13 —
2 — 13 — 11 —	2 — 13 — 6 —	2 — 13 — 14 —
2 — 14 — 1 —	2 — 14 — 1 —	2 — 14 — 1 —
2 — 14 — 2 —	2 — 14 — 2 —	2 — 14 — 2 —
2 — 14 — 3 —	2 — 14 — 3 —	2 — 14 — 3 —
2 — 14 — 4 —	2 — 14 — 4 —	2 — 14 — 4 —
2 — 14 — 5 —	2 — 14 — 5 —	2 — 14 — 5 —
2 — 14 — 6 —	2 — 14 — 12 —	
2 — 14 — 7 —	2 — 14 — 6 —	2 — 14 — 6 —
2 — 14 — 8 —	2 — 14 — 7 —	2 — 14 — 7 —
2 — 14 — 9 —	2 — 14 — 8 —	2 — 14 — 8 —
2 — 14 — 10 —	2 — 14 — 9 —	2 — 14 — 9 —
2 — 14 — 11 —	2 — 14 — 10 —	2 — 14 — 10 —
2 — 14 — 12 —	2 — 14 — 11 —	2 — 14 — 11 —
2 — 14 — 13 —	2 — 14 — 14 —	
2 — 15 — 1 —	2 — 15 — 1 —	2 — 15 — 1 —
2 — 15 — 2 —	} 2 — 15 — 2 —	2 — 15 — 2 —
2 — 15 — 3 —		2 — 15 — 3 —
2 — 15 — 4 —		2 — 15 — 4 —
2 — 15 — 5 —	2 — 15 — 3 —	2 — 15 — 6 —
2 — 15 — 6 —	2 — 15 — 4 —	2 — 15 — 8 —
2 — 15 — 7 —	2 — 15 — 5 —	2 — 15 — 9 —
2 — 15 — 8 —		2 — 15 — 10 —
2 — 15 — 9 —		2 — 15 — 11 —
2 — 15 — 10 —	2 — 15 — 6 —	2 — 15 — 12 —
2 — 15 — 11 —	2 — 15 — 7 —	2 — 15 — 15 —
2 — 16 — 1 —	2 — 16 — 1 —	2 — 16 — 1 —
2 — 16 — 2 —	2 — 16 — 2 —	2 — 16 — 2 —
2 — 16 — 3 —	2 — 16 — 3 —	2 — 16 — 3 —
2 — 16 — 4 —	2 — 16 — 4 —	2 — 16 — 4 —
2 — 16 — 5 —	2 — 16 — 5 —	2 — 16 — 5 —
2 — 16 — 6 —	2 — 16 — 6 —	2 — 16 — 6 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
2 Bogs 16 Kap. 7 Art.	2 Bogs 16 Kap. 7 Art.	2 Bogs 16 Kap. 7 Art.
2 — 16 — 8 —	2 — 16 — 9 —	2 — 16 — 8 —
2 — 16 — 9 —	2 — 16 — 10 —	2 — 16 — 9 —
2 — 16 — 10 —	2 — 16 — 11 —	2 — 16 — 10 —
2 — 16 — 11 —	2 — 16 — 13 —	2 — 16 — 13 —
2 — 17 — 1 —	2 — 17 — 1 —	2 — 17 — 1 —
2 — 17 — 2 —	2 — 17 — 2 —	2 — 17 — 2 —
2 — 17 — 3 —	2 — 17 — 3 —	2 — 17 — 3 —
2 — 17 — 4 —	2 — 17 — 4 —	2 — 17 — 4 —
2 — 17 — 5 —	2 — 17 — 5 —	2 — 17 — 5 —
2 — 17 — 6 —	2 — 17 — 6 —	2 — 17 — 6 —
2 — 17 — 7 —	2 — 17 — 7 —	2 — 17 — 7 —
2 — 17 — 8 —	2 — 17 — 8 —	2 — 17 — 8 —
2 — 17 — 9 —	2 — 17 — 9 —	2 — 17 — 9 —
2 — 17 — 10 —	2 — 17 — 10 —	2 — 17 — 10 —
2 — 17 — 11 —	2 — 17 — 11 —	2 — 17 — 11 —
2 — 17 — 12 —		2 — 17 — 12 —
2 — 17 — 13 —	2 — 17 — 12 —	2 — 17 — 13 —
2 — 17 — 14 —	2 — 17 — 13 —	2 — 17 — 14 —
2 — 17 — 15 —	2 — 17 — 14 —	2 — 17 — 15 —
2 — 17 — 16 —	2 — 17 — 15 —	2 — 17 — 16 —
2 — 17 — 17 —	2 — 17 — 16 —	2 — 17 — 17 —
2 — 17 — 18 —	2 — 17 — 17 —	2 — 17 — 18 —
2 — 17 — 19 —	2 — 17 — 18 —	2 — 17 — 19 —
2 — 17 — 20 —	2 — 17 — 19 —	2 — 17 — 20 —
2 — 17 — 21 —	2 — 17 — 20 —	2 — 17 — 21 —
2 — 17 — 22 —	2 — 17 — 21 —	2 — 17 — 22 —
2 — 17 — 23 —	2 — 17 — 22 —	2 — 17 — 23 —
2 — 17 — 24 —	2 — 17 — 23 —	2 — 17 — 24 —
2 — 18 — 1 —	2 — 18 — 1 —	2 — 18 — 1 —
2 — 18 — 2 —	2 — 18 — 2 —	2 — 18 — 2 —
2 — 18 — 3 —	2 — 18 — 4 —	2 — 18 — 3 —
2 — 18 — 4 —	2 — 18 — 5 —	2 — 18 — 4 —
2 — 18 — 5 —	2 — 18 — 6 —	2 — 18 — 5 —
2 — 18 — 6 —	2 — 18 — 7 —	2 — 18 — 6 —
2 — 18 — 7 —	2 — 18 — 8 —	2 — 18 — 7 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
2 Bogs 18 Kap. 8 Art.	2 Bogs 18 Kap. 12 Art.	2 Bogs 18 Kap. 8 Art.
2 — 18 — 9 —	2 — 18 — 13 —	2 — 18 — 9 —
2 — 18 — 10 —	2 — 18 — 14 —	2 — 18 — 10 —
2 — 18 — 11 —	2 — 18 — 15 —	2 — 18 — 11 —
2 — 18 — 12 —	2 — 18 — 16 —	2 — 18 — 12 —
2 — 18 — 13 —	2 — 18 — 17 —	2 — 18 — 13 —
2 — 18 — 14 —	2 — 18 — 19 —	2 — 18 — 14 —
2 — 18 — 15 —	2 — 18 — 21 —	2 — 18 — 15 —
2 — 18 — 16 —	2 — 18 — 22 —	2 — 18 — 16 —
2 — 18 — 17 —	2 — 18 — 23 —	2 — 20 — 8 —
2 — 18 — 18 —	2 — 18 — 24 —	2 — 20 — 9 —
2 — 19 — 1 —	2 — 19 — 1 —	2 — 19 — 1 —
2 — 19 — 2 —	2 — 19 — 2 —	2 — 19 — 2 —
2 — 19 — 3 —	2 — 19 — 3 — 2 — 19 — 9, 2det Punkt.	2 — 19 — 3 —
2 — 19 — 4 —	2 — 19 — 4 —	2 — 19 — 4 —
2 — 19 — 5 —	2 — 19 — 5 —	2 — 19 — 5 —
2 — 19 — 6 —	2 — 19 — 6 —	2 — 19 — 6 —
2 — 19 — 7 —	2 — 19 — 7 —	2 — 19 — 7 —
2 — 19 — 8 —	2 — 19 — 8 —	2 — 19 — 8 —
2 — 19 — 9 —	2 — 19 — 9, 1ste Punkt.	2 — 19 — 9 —
2 — 19 — 10 —	2 — 19 — 10 —	2 — 19 — 10 —
2 — 19 — 11 —	2 — 19 — 11 —	2 — 19 — 11 —
2 — 19 — 12 —	2 — 19 — 12 —	2 — 19 — 12 —
2 — 19 — 13 —	2 — 19 — 13 —	2 — 19 — 13 —
2 — 19 — 14 —	2 — 19 — 14 —	2 — 19 — 14 —
2 — 19 — 15 —	2 — 19 — 15 —	2 — 19 — 15 —
2 — 19 — 16 —	2 — 19 — 17 —	2 — 19 — 16 —
2 — 20 — 1 —	2 — 20 — 1 —	2 — 21 — 1 —
2 — 20 — 2 —	2 — 20 — 2 —	2 — 21 — 2 —
2 — 20 — 3 —	2 — 20 — 3 —	2 — 21 — 3 —
2 — 20 — 4 —	2 — 20 — 4 —	2 — 21 — 4 —
2 — 20 — 5 —	2 — 20 — 5 —	2 — 21 — 5 —
2 — 20 — 6 —	2 — 20 — 6 —	2 — 21 — 6 —
2 — 21 — 1 —	2 — 21 — 1 —	2 — 22 — 1 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
2 Bogs 21 Kap. 2 Art.	2 Bogs 21 Kap. 2, 1 Del	2 Bogs 22 Kap. 2 Art.
2 — 21 — 3 —	2 — 21 — 3 —	kfr. 2 — 22 — 11 —
2 — 21 — 4 —		
2 — 21 — 5 —	2 — 21 — 4 —	2 — 22 — 3 —
2 — 21 — 6 —	2 — 21 — 5 —	2 — 22 — 4 —
2 — 21 — 7 —	2 — 21 — 6 —	2 — 22 — 5 —
2 — 21 — 8 —	2 — 21 — 7 —	2 — 22 — 6 —
2 — 21 — 9 —	2 — 21 — 8 —	2 — 22 — 7 —
2 — 21 — 10 —	2 — 21 — 9 —	2 — 22 — 8 —
2 — 21 — 11 —	2 — 21 — 10 —	2 — 22 — 9 —
2 — 21 — 12 —	2 — 21 — 11 —	2 — 22 — 10 —
2 — 21 — 13 —	2 — 21 — 13 —	2 — 22 — 12 —
2 — 21 — 14 —	2 — 21 — 14 —	2 — 22 — 13 —
2 — 21 — 15 —	2 — 21 — 15 —	2 — 22 — 14 —
2 — 21 — 16 —		2 — 22 — 15 —
2 — 21 — 17 —	2 — 21 — 16 —	2 — 22 — 16 —
2 — 21 — 18 —		2 — 22 — 24 —
2 — 21 — 19 —		2 — 22 — 25 —
2 — 21 — 20 —		2 — 22 — 26 —
2 — 21 — 21 —	2 — 21 — 18 —	2 — 22 — 27 —
2 — 21 — 22 —		2 — 22 — 28 —
2 — 21 — 23 —		2 — 22 — 29 —
2 — 21 — 24 —		2 — 22 — 30 —
2 — 21 — 25 —	2 — 21 — 19 —	2 — 22 — 31 —
2 — 21 — 26 —	2 — 21 — 20 —	2 — 22 — 32 —
2 — 21 — 27 —		2 — 22 — 33 —
2 — 21 — 28 —	2 — 21 — 21 —	2 — 22 — 34 —
2 — 21 — 29 —	2 — 21 — 22 —	2 — 22 — 35 —
2 — 21 — 30 —	2 — 21 — 23 —	2 — 22 — 36 —
2 — 21 — 31 —	2 — 21 — 24 —	2 — 22 — 37 —
2 — 21 — 32 —	2 — 21 — 25 —	2 — 22 — 38 —
2 — 21 — 33 —	2 — 21 — 26 —	2 — 22 — 39 —
2 — 21 — 34 —	2 — 21 — 27 —	2 — 22 — 40 —
2 — 21 — 35 —	2 — 21 — 28 —	2 — 22 — 41 —
2 — 21 — 36 —	2 — 21 — 29 —	2 — 22 — 42 —
2 — 21 — 37 —	2 — 21 — 30 —	2 — 22 — 43 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
2 Bogs 21 Kap. 38 Art.	2 Bogs 21 Kap. 31 Art.	2 Bogs 22 Kap. 44 Art.
2 — 21 — 39 —	2 — 21 — 32 —	2 — 22 — 45 —
2 — 21 — 40 —	2 — 21 — 33 —	2 — 22 — 46 —
2 — 21 — 41 —	2 — 21 — 34 —	2 — 22 — 47 —
2 — 21 — 42 —	2 — 21 — 35 —	2 — 22 — 48 —
2 — 21 — 43 —	2 — 21 — 36 —	2 — 22 — 49 —
2 — 21 — 44 —	2 — 21 — 37 —	2 — 22 — 50 —
2 — 21 — 45 —	2 — 21 — 38 —	2 — 22 — 51 —
2 — 21 — 46 —	2 — 21 — 2, 2. Del	2 — 22 — 52 —
2 — 21 — 47 —	2 — 21 — 39 —	2 — 22 — 54 —
2 — 21 — 48 —	2 — 21 — 40 —	2 — 22 — 55 —
2 — 21 — 49 —	2 — 21 — 41 —	2 — 22 — 57 —
2 — 21 — 50 —	2 — 21 — 42 —	2 — 22 — 58 —
2 — 21 — 51 —	2 — 21 — 43 —	2 — 22 — 59 —
2 — 21 — 52 —	2 — 21 — 44 —	2 — 22 — 60 —
2 — 21 — 53 —	2 — 21 — 45 —	2 — 22 — 61 —
2 — 21 — 54 —	2 — 21 — 46 —	2 — 22 — 62 —
2 — 21 — 55 —	2 — 21 — 47 —	2 — 22 — 63 —
2 — 21 — 56 —	2 — 21 — 48 —	2 — 22 — 64 —
2 — 21 — 57 —	2 — 21 — 49 —	2 — 22 — 65 —
2 — 21 — 58 —	2 — 21 — 50 —	2 — 22 — 66 —
2 — 21 — 59 —	2 — 21 — 51 —	2 — 22 — 67 —
2 — 21 — 60 —	2 — 21 — 52 —	2 — 22 — 68 —
2 — 21 — 61 —	2 — 21 — 53 —	2 — 22 — 69 —
2 — 21 — 62 —	2 — 21 — 54 —	2 — 22 — 70 —
2 — 21 — 63 —		2 — 22 — 71 —
2 — 21 — 64 —	2 — 21 — 56 —	2 — 22 — 72 —
2 — 21 — 65 —	2 — 21 — 57 —	2 — 22 — 73 —
2 — 21 — 66 —	2 — 21 — 58 —	2 — 22 — 74 —
2 — 21 — 67 —	2 — 21 — 59 —	2 — 22 — 76 —
2 — 21 — 68 —	2 — 21 — 60 —	2 — 22 — 77 —
2 — 21 — 69 —	2 — 21 — 61 —	2 — 22 — 78 —
2 — 21 — 70 —	2 — 21 — 62 —	2 — 22 — 79 —
2 — 21 — 71 —	2 — 21 — 63 —	2 — 22 — 80 —
2 — 21 — 72 —	2 — 21 — 64 —	2 — 22 — 81 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
2 Bogs 22 Kap. 1 Art.	2 Bogs 22 Kap. 1 Art.	2 Bogs 23 Kap. 1 Art.
2 — 22 — 2 —	2 — 22 — 2 —	
2 — 22 — 3 —		
2 — 22 — 4 —	2 — 22 — 4 —	} 2 — 23 — 4 —
2 — 22 — 5 —		
2 — 22 — 6 —	2 — 22 — 3 —	2 — 23 — 3 —
2 — 22 — 7 —	2 — 22 — 6 —	2 — 23 — 7 —
2 — 22 — 8 —	2 — 22 — 7 —	2 — 23 — 8 —
2 — 22 — 9 —	2 — 22 — 11 —	2 — 23 — 9 —
2 — 22 — 10 —		2 — 23 — 10 —
2 — 22 — 11 —	2 — 22 — 12 —	2 — 23 — 11 —
2 — 22 — 12 —		2 — 23 — 13 —
3 — 1 — 1 —	3 — 1 — 1 —	3 — 1 — 1 —
3 — 1 — 2 —	3 — 1 — 2 —	3 — 1 — 2 —
3 — 1 — 3 —	3 — 1 — 3 —	3 — 1 — 3 —
3 — 1 — 4 —	3 — 1 — 4 —	3 — 1 — 4 —
3 — 1 — 5 —	3 — 1 — 5 —	3 — 1 — 5 —
3 — 1 — 6 —	3 — 1 — 6 —	3 — 1 — 6 —
3 — 1 — 7 —	(kfr. 1 — 2 — 19 —)	3 — 1 — 7 —
3 — 2 — 1 —	3 — 2 —	3 — 2 — 1 —
3 — 2 — 2 —		3 — 2 — 2 —
3 — 2 — 3 —		3 — 2 — 3 —
3 — 3 — 1 —	3 — 3 — 1 —	3 — 3 — 1 —
3 — 3 — 2 —	3 — 3 — 2 —	3 — 3 — 2 —
3 — 3 — 3 —	3 — 3 — 3 —	3 — 3 — 3 —
3 — 4 — 1 —	3 — 4 — 1 —	3 — 4 — 1 —
3 — 4 — 2 —	3 — 4 — 2 —	3 — 4 — 2 —
3 — 4 — 3 —	3 — 4 — 3 —	3 — 4 — 3 —
3 — 4 — 4 —	3 — 4 — 4 —	3 — 4 — 4 —
3 — 4 — 5 —	3 — 4 — 5 —	3 — 4 — 5 —
3 — 4 — 6 —	3 — 4 — 6 —	3 — 4 — 6 —
3 — 4 — 7 —	3 — 4 — 7 —	3 — 4 — 7 —
3 — 4 — 8 —	3 — 4 — 8 —	3 — 4 — 8 —
3 — 4 — 9 —	3 — 4 — 9 —	3 — 4 — 9 —
3 — 4 — 10 —	3 — 4 — 10 —	3 — 4 — 10 —
3 — 4 — 11 —	3 — 4 — 11 —	3 — 4 — 11 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
3 Bogs 4 Kap. 12 Art.	3 Bogs 4 Kap. 12 Art.	3 Bogs 4 Kap. 12 Art.
3 — 4 — 13 —	3 — 4 — 13 —	3 — 4 — 13 —
3 — 5 — 1 —	3 — 5 — 1 —	3 — 5 — 1 —
3 — 5 — 2 —	3 — 5 — 2 —	3 — 5 — 2 —
3 — 5 — 3 —	3 — 5 — 3 —	3 — 5 — 3 —
3 — 6 — 1 —	3 — 6 — 1 —	3 — 6 — 1 —
3 — 6 — 2 —	3 — 6 — 2 —	3 — 6 — 2 —
3 — 6 — 3 —	3 — 6 — 3 —	3 — 6 — 3 —
3 — 6 — 4 —	3 — 6 — 4 —	3 — 6 — 4 —
3 — 6 — 5 —	3 — 6 — 5 —	3 — 6 — 5 —
3 — 6 — 6 —	3 — 6 — 6 —	3 — 6 — 6 —
3 — 6 — 7 —	3 — 6 — 7 —	3 — 6 — 7 —
3 — 7 — 1 —	3 — 8 — 1 —	3 — 7 — 1 —
3 — 7 — 2 —	(kfr. 3 — 8 — 2 og 3)	3 — 7 — 2 —
3 — 8 — 1 —	} (kfr. 3 — 7 —)	3 — 8 — 1 —
3 — 8 — 2 —		3 — 8 — 2 —
3 — 9 — 1 —	3 — 9 — 1 —	3 — 9 — 1 —
3 — 9 — 2 —	3 — 9 — 2 —	3 — 9 — 2 —
3 — 10 — 1 —	3 — 10 — 1 —	3 — 10 — 1 —
3 — 10 — 2 —	3 — 10 — 2 —	3 — 10 — 2 —
3 — 10 — 3 —	3 — 10 — 3 —	3 — 10 — 3 —
3 — 10 — 4 —	3 — 10 — 4 —	3 — 10 — 4 —
3 — 11 — 1 —	3 — 11 — 1 —	} kfr. 3—11—1, 2 og 5
3 — 11 — 2 —	3 — 11 — 2 —	
3 — 11 — 3 —	(kfr. 3—11—3, sidste Punkt.)	3 — 11 — 3 —
3 — 11 — 4 —	} kfr. ved 3—11—4	3 — 11 — 4 —
3 — 11 — 5 —		3 — 11 — 6 —
3 — 11 — 6 —	3 — 11 — 19 —	3 — 11 — 7 —
3 — 11 — 7 —	3 — 11 — 20 —	3 — 11 — 8 —
3 — 11 — 8 —	3 — 11 — 16 —	
3 — 11 — 9 —	3 — 11 — 21 —	3 — 11 — 9 —
3 — 11 — 10 —	3 — 11 — 22 —	3 — 11 — 10 —
3 — 11 — 11 —	3 — 11 — 23 —	3 — 11 — 11 —
3 — 11 — 12 —	3 — 11 — 24 —	3 — 11 — 12 —
3 — 12 — 1 —	3 — 12 — 1 —	
3 — 12 — 2 —	3 — 12 — 2 —	

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
3 Bogs 12 Kap. 3 Art.	3 Bogs 12 Kap. 3 Art.	
3 — 12 — 4 —	3 — 12 — 4 —	
3 — 12 — 5 —	3 — 12 — 5 —	
2 — 12 — 6 —	3 — 12 — 6 —	
3 — 12 — 7 —	3 — 12 — 7 —	
3 — 12 — 8 —	3 — 12 — 8 —	
3 — 12 — 9 —	3 — 12 — 9 —	
3 — 12 — 10 —	3 — 12 — 11 —	
3 — 12 — 11 —	3 — 12 — 12 —	
3 — 12 — 12 —	3 — 12 — 13 —	
3 — 12 — 13 —	3 — 12 — 14 —	
3 — 12 — 14 —	3 — 12 — 16 —	
3 — 12 — 15 —	3 — 12 — 17 —	
3 — 12 — 16 —	3 — 12 — 18 —	
3 — 12 — 17 —	3 — 12 — 19 —	
3 — 12 — 18 —	3 — 12 — 20 —	
3 — 12 — 19 —	3 — 12 — 21 —	
3 — 12 — 20 —	3 — 12 — 22 —	
3 — 12 — 21 —	3 — 12 — 23 —	
3 — 12 — 22 —	3 — 12 — 24 —	
3 — 12 — 23 —	3 — 12 — 25 —	
3 — 12 — 24 —	3 — 12 — 26 —	
3 — 12 — 25 —	3 — 12 — 27 —	
3 — 12 — 26 —	3 — 12 — 28 —	
3 — 12 — 27 —	3 — 12 — 29 —	
3 — 12 — 28 —	3 — 12 — 30 —	
3 — 12 — 29 —	3 — 12 — 31 —	
3 — 12 — 30 —	3 — 12 — 32 —	
3 — 12 — 31 —	3 — 12 — 33 —	
3 — 12 — 32 —	3 — 12 — 34 —	
3 — 13 — 1 —	3 — 13 — 1 —	
3 — 13 — 2 —	3 — 13 — 2 —	
3 — 13 — 3 —	3 — 13 — 3 —	
3 — 14 — 1 —	3 — 14 — 1 —	
3 — 14 — 2 —	3 — 14 — 2 —	
3 — 14 — 3 —	3 — 14 — 3 —	

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
3 Bogs 14 Kap. 4 Art.	3 Bogs 14 Kap. 4 Art.	
3 — 14 — 5 —	3 — 14 — 5 —	
3 — 14 — 6 —	3 — 14 — 7 —	
3 — 14 — 7 —	3 — 14 — 8 —	
3 — 14 — 8 —	3 — 14 — 9 —	
3 — 14 — 9 —	3 — 14 — 10 —	
3 — 14 — 10 —	3 — 14 — 11 —	
3 — 14 — 11 —	3 — 14 — 12 —	
3 — 14 — 12 —	3 — 14 — 13 —	
3 — 14 — 13 —		
3 — 14 — 14 —	3 — 14 — 14 —	
3 — 14 — 15 —	3 — 14 — 16 —	
3 — 14 — 16 —	3 — 14 — 15 —	
3 — 14 — 17 —	3 — 14 — 18 —	
3 — 14 — 18 —	3 — 14 — 19 —	
3 — 14 — 19 —		
3 — 14 — 20 —	3 — 14 — 20 —	
3 — 14 — 21 —		
3 — 14 — 22 —		
3 — 14 — 23 —		
3 — 14 — 24 —		
3 — 14 — 25 —		
3 — 14 — 26 —		
3 — 14 — 27 —	3 — 14 — 21 —	
3 — 14 — 28 —	3 — 14 — 22 —	
3 — 14 — 29 —	3 — 14 — 23 —	
3 — 14 — 30 —	3 — 14 — 24 —	
3 — 14 — 31 —	3 — 14 — 25 —	
3 — 14 — 32 —	3 — 14 — 26 —	
3 — 14 — 33 —	3 — 14 — 27 —	
3 — 14 — 34 —	3 — 14 — 28 —	
3 — 14 — 35 —	3 — 14 — 29 —	
3 — 14 — 36 —	3 — 14 — 30 —	
3 — 14 — 37 —	3 — 14 — 31 —	
3 — 14 — 38 —	3 — 14 — 32 —	
3 — 14 — 39 —	3 — 14 — 33 —	

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
3 Bogs 14 Kap. 40 Art.	3 Bogs 14 Kap. 34 Art.	
3 — 14 — 41 —	3 — 14 — 35 —	
3 — 14 — 42 —	3 — 14 — 36 —	
3 — 14 — 43 —	3 — 14 — 37 —	
3 — 14 — 44 —	3 — 14 — 38 —	
3 — 15 — 1 —	3 — 15 — 1 —	
3 — 15 — 2 —	3 — 15 — 2 —	
3 — 15 — 3 —	3 — 15 — 3 —	
3 — 15 — 4 —	3 — 15 — 4 —	
3 — 15 — 5 —	3 — 15 — 5 —	
3 — 15 — 6 —	3 — 15 — 6 —	
3 — 15 — 7 —	3 — 15 — 7 —	
3 — 15 — 8 —	3 — 15 — 8 —	
3 — 16 — 1 —		3 Bogs 15 Kap. 1 Art.
3 — 16 — 2 —	} kfr. 3 — 16 —	3 — 15 — 2 —
3 — 16 — 3 —		3 — 15 — 3 —
3 — 17 — 1 —	3 — 17 — 1 —	
3 — 17 — 2 —	3 — 17 — 2 —	
3 — 17 — 3 —	3 — 17 — 3 —	
3 — 17 — 4 —	3 — 17 — 4 —	
3 — 18 — 1 —	3 — 18 — 1 —	3 — 16 — 1 —
3 — 18 — 2 —		3 — 16 — 2 —
3 — 18 — 3 —	} 3 — 18 — 2 til 7	3 — 16 — 3 —
3 — 18 — 4 —		3 — 16 — 4 —
3 — 18 — 5 —	3 — 18 — 8 —	3 — 16 — 5 —
3 — 18 — 6 —	3 — 18 — 9 —	3 — 16 — 6 —
3 — 18 — 7 —	3 — 18 — 10 —	3 — 16 — 7 —
3 — 18 — 8 —	3 — 18 — 11 —	3 — 16 — 8 —
3 — 18 — 9.1 —	3 — 18 — 12 —	3 — 16 — 9.1 —
3 — 18 — 9.2 —	3 — 18 — 13 —	3 — 16 — 9.2 —
3 — 18 — 9.3 —	3 — 18 — 14 —	3 — 16 — 9.3 —
3 — 18 — 9.4 —	3 — 18 — 15 —	3 — 16 — 9.4 —
3 — 18 — 9.5 —	3 — 18 — 16 —	3 — 16 — 9.5 —
3 — 18 — 9.6 —	3 — 18 — 17 —	3 — 16 — 9.6 —
3 — 18 — 9.7 —	3 — 18 — 18 —	3 — 16 — 9.7 —
3 — 18 — 9.8 —	3 — 18 — 19 —	3 — 16 — 9.8 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
3 Bogs 18 Kap. 10 Art.	3 Bogs 18 Kap. 20 Art.	3 Bogs 16 Kap. 10 Art.
3 — 18 — 11 —	3 — 18 — 21 —	3 — 16 — 11 —
3 — 16 — 12 —	3 — 18 — 22 —	3 — 16 — 12 —
3 — 18 — 13 —	3 — 18 — 23 —	3 — 16 — 13 —
3 — 18 — 14.1 —	3 — 18 — 24 —	3 — 16 — 14.1 —
3 — 18 — 14.2 —	3 — 18 — 25 —	3 — 16 — 14.2 —
3 — 18 — 14.3 —	3 — 18 — 26 —	3 — 16 — 14.3 —
3 — 18 — 14.4 —	3 — 18 — 27 —	3 — 16 — 14.4 —
3 — 18 — 14.5 —	3 — 18 — 28 —	3 — 16 — 14.5 —
3 — 18 — 14.6 —	3 — 18 — 29 —	3 — 16 — 14.6 —
3 — 18 — 14.7 —	3 — 18 — 30 —	3 — 16 — 14.7 —
3 — 18 — 14.8 —	3 — 18 — 31 —	3 — 16 — 14.8 —
3 — 18 — 15.1 —	3 — 18 — 32 —	3 — 16 — 15.1 —
3 — 18 — 15.2 —	3 — 18 — 33 —	3 — 16 — 15.2 —
3 — 18 — 15.3 —	3 — 18 — 34 —	3 — 16 — 15.3 —
3 — 18 — 16.1 —	3 — 18 — 35 —	3 — 16 — 16.1 —
3 — 18 — 16.2 —	3 — 18 — 36 —	3 — 16 — 16.2 —
3 — 18 — 16.3 —	3 — 18 — 37 —	3 — 16 — 16.3 —
3 — 18 — 16.4 —	3 — 18 — 38 —	3 — 16 — 16.4 —
3 — 18 — 16.5 —	3 — 18 — 39 —	3 — 16 — 16.5 —
3 — 18 — 16.6 —	3 — 18 — 40 —	3 — 16 — 16.6 —
3 — 18 — 16.7 —	3 — 18 — 41 —	3 — 16 — 16.7 —
3 — 18 — 16.8 —	3 — 18 — 42 —	3 — 16 — 16.8 —
3 — 18 — 16.9 —	3 — 18 — 43 —	3 — 16 — 16.9 —
3 — 19 — 1 —	3 — 19 — 1 —	3 — 17 — 1 —
3 — 19 — 2 —	3 — 19 — 2 —	3 — 17 — 2 —
3 — 19 — 3 —	3 — 19 — 3 —	3 — 17 — 3 —
3 — 19 — 4 —	3 — 19 — 4 —	3 — 17 — 4 —
3 — 19 — 5 —	3 — 19 — 5 —	3 — 17 — 5 —
3 — 19 — 6 —	3 — 19 — 6 —	3 — 17 — 6 —
3 — 19 — 7 —	3 — 19 — 7 —	3 — 17 — 7 —
3 — 19 — 8 —	3 — 19 — 8 —	3 — 17 — 8 —
3 — 19 — 9 —	3 — 19 — 9 —	2 — 17 — 9 —
3 — 19 — 10 —	3 — 19 — 10 —	3 — 17 — 10 —
3 — 19 — 11 —	3 — 19 — 11 —	3 — 17 — 11 —
3 — 19 — 12 —	3 — 19 — 12 —	3 — 17 — 12 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
3 Bogs 19 Kap. 13 Art.	3 Bogs 19 Kap. 13 Art.	3 Bogs 17 Kap. 13 Art.
3 — 19 — 14 —	3 — 19 — 14 —	3 — 17 — 14 —
3 — 19 — 15 —	3 — 19 — 15 —	3 — 17 — 15 —
3 — 19 — 16 —	3 — 19 — 16 —	3 — 17 — 16 —
3 — 19 — 17 —	3 — 19 — 17 —	3 — 17 — 17 —
3 — 19 — 18 —	3 — 19 — 18 —	3 — 17 — 18 —
3 — 19 — 19 —	3 — 19 — 19 —	3 — 17 — 19 —
3 — 19 — 20 —	3 — 19 — 24 —	3 — 17 — 20 —
3 — 19 — 21 —	3 — 19 — 25 —	3 — 17 — 21 —
3 — 19 — 22 —	3 — 19 — 26, 1. Del	3 — 17 — 22 —
3 — 19 — 23 —	3 — 19 — 26, 2. Del	3 — 17 — 23 —
3 — 19 — 24 —	3 — 19 — 27 —	3 — 17 — 24 —
3 — 19 — 25 —	3 — 19 — 28 —	3 — 17 — 25 —
3 — 19 — 26 —	3 — 19 — 29 —	3 — 17 — 26 —
3 — 19 — 27 —	3 — 19 — 30 —	3 — 17 — 27 —
3 — 19 — 28 —	3 — 19 — 31 —	3 — 17 — 28 —
3 — 19 — 29 —	3 — 19 — 32 —	5 — 17 — 29 —
3 — 19 — 30 —	3 — 19 — 33 —	3 — 17 — 30 —
3 — 19 — 31 —	3 — 19 — 34 —	3 — 17 — 31 —
3 — 19 — 32 —	3 — 19 — 35 —	3 — 17 — 32 —
3 — 19 — 33 —	3 — 19 — 36 —	3 — 17 — 33 —
3 — 19 — 34 —	3 — 19 — 37 —	3 — 17 — 34 —
3 — 19 — 35 —	3 — 19 — 38 —	3 — 17 — 35 —
3 — 19 — 36 —	3 — 19 — 39 —	3 — 17 — 36 —
3 — 19 — 37 —	3 — 19 — 40 —	3 — 17 — 37 —
3 — 19 — 38 —	3 — 19 — 41 —	3 — 17 — 38 —
3 — 19 — 39 —	3 — 19 — 42 —	3 — 17 — 39 —
3 — 19 — 40 —	3 — 19 — 43 —	3 — 17 — 40 —
3 — 19 — 41 —	3 — 19 — 44 —	3 — 17 — 41 —
3 — 19 — 42 —	3 — 19 — 45 —	3 — 17 — 42 —
3 — 20 — 1 —	3 — 20 — 1 —	3 — 18 — 1 —
3 — 20 — 2 —	3 — 20 — 2 —	3 — 18 — 2 —
3 — 20 — 3 —	3 — 20 — 3 —	3 — 18 — 3 —
3 — 20 — 4 —	3 — 20 — 4 —	3 — 18 — 4 —
3 — 20 — 5 —	3 — 20 — 5 —	3 — 18 — 5 —
3 — 20 — 6 —	3 — 20 — 6 —	3 — 18 — 6 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
3 Bogs 20 Kap. 7 Art.	3 Bogs 20 Kap. 7 Art.	3 Bogs 18 Kap. 7 Art.
3 — 21 — 1 —	3 — 21 — 1 —	3 — 19 — 1 —
3 — 21 — 2 —	3 — 21 — 2 —	3 — 19 — 2 —
3 — 21 — 3 —	3 — 21 — 3 —	3 — 19 — 3 —
3 — 21 — 4 —		3 — 19 — 4 —
3 — 21 — 5 —		3 — 19 — 5 —
3 — 21 — 6 —		3 — 19 — 6 —
3 — 21 — 7 —		3 — 19 — 7 —
3 — 21 — 8 —	3 — 21 — 4 —	3 — 19 — 8 —
3 — 21 — 9 —	3 — 21 — 5 —	3 — 19 — 9 —
3 — 21 — 10 —	3 — 21 — 6 —	3 — 19 — 10 —
3 — 21 — 11 —	3 — 21 — 7 —	3 — 19 — 11 —
3 — 21 — 12 —	3 — 21 — 8 —	3 — 19 — 12 —
3 — 21 — 13 —	3 — 21 — 9 —	3 — 19 — 13 —
3 — 21 — 14 —	3 — 21 — 10 —	3 — 19 — 14 —
3 — 21 — 15 —	3 — 21 — 11 —	3 — 19 — 15 —
3 — 21 — 16 —	3 — 21 — 12 —	3 — 19 — 16 —
3 — 21 — 17 —	3 — 21 — 13 —	3 — 19 — 17 —
3 — 21 — 18 —	3 — 21 — 14 —	3 — 19 — 18 —
3 — 21 — 19 —	3 — 21 — 15 —	3 — 19 — 19 —
3 — 21 — 20 —		3 — 19 — 20 —
3 — 21 — 21 —	3 — 21 — 16 —	3 — 19 — 21 —
3 — 22 — 1 —	3 — 22 — 1 —	3 — 20 — 1 —
3 — 22 — 2 —	3 — 22 — 2 —	3 — 20 — 2 —
3 — 22 — 3 —	3 — 22 — 3 —	3 — 20 — 3 —
4 — 1 — 1 —	4 — 1 — 1 —	4 — 1 — 1 —
4 — 1 — 2 —	4 — 1 — 2 —	4 — 1 — 2 —
4 — 1 — 3 —	4 — 1 — 3 —	4 — 1 — 3 —
4 — 1 — 4 —	4 — 1 — 4 —	4 — 1 — 4 —
4 — 1 — 5 —	4 — 1 — 5 —	4 — 1 — 5 —
4 — 1 — 6 —	4 — 1 — 6 —	4 — 1 — 6 —
4 — 1 — 7 —	4 — 1 — 7 —	4 — 1 — 7 —
4 — 1 — 8 —	4 — 1 — 8 —	4 — 1 — 8 —
4 — 1 — 9 —	4 — 1 — 9 —	4 — 1 — 9 —
4 — 1 — 10 —	4 — 1 — 10 —	4 — 1 — 10 —
4 — 1 — 11 —	4 — 1 — 11 —	4 — 1 — 11 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
4 Bogs 1 Kap. 12 Art.	4 Bogs 1 Kap. 12 Art.	4 Bogs 1 Kap. 12 Art.
4 — 1 — 13 —	4 — 1 — 13 —	4 — 1 — 13 —
4 — 1 — 14 —	4 — 1 — 14 —	4 — 1 — 14 —
4 — 1 — 15 —	4 — 1 — 15 —	4 — 1 — 15 —
4 — 1 — 16 —	4 — 1 — 16 —	4 — 1 — 16 —
4 — 1 — 17 —	4 — 1 — 17 —	4 — 1 — 17 —
4 — 1 — 18 —	4 — 1 — 18 —	4 — 1 — 18 —
4 — 1 — 19 —	4 — 1 — 19 —	4 — 1 — 19 —
4 — 1 — 20 —	4 — 1 — 20 —	4 — 1 — 20 —
4 — 1 — 21 —	4 — 1 — 21 —	4 — 1 — 21 —
4 — 1 — 22 —	4 — 1 — 22 —	4 — 1 — 22 —
4 — 1 — 23 —	4 — 1 — 23 —	4 — 1 — 23 —
4 — 1 — 24 —	4 — 1 — 24 —	4 — 1 — 24 —
4 — 1 — 25 —	4 — 1 — 25 —	4 — 1 — 25 —
4 — 1 — 26 —	4 — 1 — 26 —	4 — 1 — 26 —
4 — 1 — 27 —	4 — 1 — 27 —	4 — 1 — 27 —
4 — 1 — 28 —	4 — 1 — 28 —	4 — 1 — 28 —
4 — 1 — 29 —	4 — 1 — 29 —	4 — 1 — 29 —
4 — 1 — 30 —	4 — 1 — 30 —	4 — 1 — 30 —
4 — 1 — 31 —	4 — 1 — 31 —	4 — 1 — 31 —
4 — 1 — 32 —	4 — 1 — 32 —	4 — 1 — 32 —
4 — 1 — 33 —	4 — 1 — 33 —	4 — 1 — 33 —
4 — 1 — 34 —	4 — 1 — 34 —	4 — 1 — 34 —
4 — 1 — 35 —	4 — 1 — 35 —	4 — 1 — 35 —
4 — 1 — 36 —	4 — 1 — 36 —	4 — 1 — 36 —
4 — 1 — 37 —	4 — 1 — 37 —	4 — 1 — 37 —
4 — 1 — 38 —	4 — 1 — 38 —	4 — 1 — 38 —
4 — 2 — 1 —	4 — 2 — 1 —	4 — 2 — 1 —
4 — 2 — 2 —	4 — 2 — 2 —	4 — 2 — 2 —
4 — 2 — 3 —	4 — 2 — 3 —	4 — 2 — 3 —
4 — 2 — 4 —	4 — 2 — 4 —	4 — 2 — 4 —
4 — 2 — 5 —	4 — 2 — 5 —	4 — 2 — 5 —
4 — 2 — 6 —	4 — 2 — 6 —	4 — 2 — 6 —
4 — 2 — 7 —	4 — 2 — 7 —	4 — 2 — 7 —
4 — 2 — 8 —	4 — 2 — 8 —	4 — 2 — 8 —
4 — 2 — 9 —	4 — 2 — 9 —	4 — 2 — 9 —

Norske Lov.			Den norske Kommissions Projekt.			Danske Lov.		
4 Bogs	2 Kap.	10 Art.	4 Bogs	2 Kap.	10 Art.	4 Bogs	2 Kap.	10 Art.
4 —	2 —	11 —	4 —	2 —	11 —	4 —	2 —	11 —
4 —	2 —	12 —	4 —	2 —	12 —	4 —	2 —	12 —
4 —	2 —	13 —	4 —	2 —	13 —	4 —	2 —	13 —
4 —	2 —	14 —	4 —	2 —	14 —	4 —	2 —	14 —
4 —	2 —	15 —	4 —	2 —	15 —	4 —	2 —	15 —
4 —	2 —	16 —	4 —	2 —	16 —	4 —	2 —	16 —
4 —	2 —	17 —	4 —	2 —	17 —	4 —	2 —	17 —
4 —	2 —	18 —	4 —	2 —	18 —	4 —	2 —	18 —
4 —	2 —	19 —	4 —	2 —	19 —	4 —	2 —	19 —
4 —	2 —	20 —	4 —	2 —	20 —	4 —	2 —	20 —
4 —	2 —	21 —	4 —	2 —	21 —	4 —	2 —	21 —
4 —	2 —	22 —	4 —	2 —	22 —	4 —	2 —	22 —
4 —	3 —	1 —	4 —	3 —	1 —	4 —	3 —	1 —
4 —	3 —	2 —	4 —	3 —	2 —	4 —	3 —	2 —
4 —	3 —	3 —	4 —	3 —	3 —	4 —	3 —	3 —
4 —	3 —	4 —	4 —	3 —	4 —	4 —	3 —	4 —
4 —	3 —	5 —	4 —	3 —	5 —	4 —	3 —	5 —
4 —	3 —	6 —	4 —	3 —	6 —	4 —	3 —	6 —
4 —	3 —	7 —	4 —	3 —	7 —	4 —	3 —	7 —
4 —	3 —	8 —	4 —	3 —	8 —	4 —	3 —	8 —
4 —	3 —	9 —	4 —	3 —	9 —	4 —	2 —	9 —
4 —	3 —	10 —	4 —	3 —	10 —	4 —	3 —	10 —
4 —	3 —	11 —	4 —	3 —	11 —	4 —	3 —	11 —
4 —	3 —	12 —	4 —	3 —	12 —	4	3 —	12 —
4 —	3 —	13 —	4 —	3 —	13 —	4 —	3 —	13 —
4 —	3 —	14 —	4 —	3 —	14 —	4 —	3 —	14 —
4 —	3 —	15 —	4 —	3 —	15 —	4 —	3 —	15 —
4 —	3 —	16 —	4 —	3 —	16 —	4 —	3 —	16 —
4 —	3 —	17 —	4 —	3 —	17 —	4 —	3 —	17 —
4 —	3 —	18 —	4 —	3 —	18 —	4 —	3 —	18 —
4 —	3 —	19 —	4 —	3 —	19 —	4 —	3 —	19 —
4 —	3 —	20 —	4 —	3 —	20 —	4 —	3 —	20 —
4 —	3 —	21 —	4 —	3 —	21 —	4 —	3 —	21 —
4 —	3 —	22 —	4 —	3 —	22 —	4 —	3 —	22 —
4 —	3 —	23 —	4 —	3 —	23 —	4 —	3 —	23 —

Norske Lov.			Den norske Kommissions Projekt.			Danske Lov.		
4 Bogs	3 Kap.	24 Art.	4 Bogs	3 Kap.	24 Art.	4 Bogs	3 Kap.	24 Art.
4 —	4 —	1 —	4 —	4 —	1 —	4 —	4 —	1 —
4 —	4 —	2 —	4 —	4 —	2 —	4 —	4 —	2 —
4 —	4 —	3 —	4 —	4 —	3 —	4 —	4 —	3 —
4 —	4 —	4 —	4 —	4 —	4 —	4 —	4 —	4 —
4 —	4 —	5 —	4 —	4 —	5 —	4 —	4 —	5 —
4 —	4 —	6 —	4 —	4 —	6 —	4 —	4 —	6 —
4 —	4 —	7 —	4 —	4 —	7 —	4 —	4 —	7 —
4 —	4 —	8 —	4 —	4 —	8 —	4 —	4 —	8 —
4 —	5 —	1 —	4 —	5 —	1 —	4 —	5 —	1 —
4 —	5 —	2 —	4 —	5 —	2 —	4 —	5 —	2 —
4 —	5 —	3 —	4 —	5 —	3 —	4 —	5 —	3 —
4 —	5 —	4 —	4 —	5 —	4 —	4 —	5 —	4 —
4 —	5 —	5 —	4 —	5 —	5 —	4 —	5 —	5 —
4 —	5 —	6 —	4 —	5 —	6 —	4 —	5 —	6 —
4 —	5 —	7 —	4 —	5 —	7 —	4 —	5 —	7 —
4 —	5 —	8 —	4 —	5 —	8 —	4 —	5 —	8 —
4 —	5 —	9 —	4 —	5 —	9 —	4 —	5 —	9 —
4 —	6 —	1 —	4 —	6 —	1 —	4 —	6 —	1 —
4 —	6 —	2 —	4 —	6 —	2 —	4 —	6 —	2 —
4 —	6 —	3 —	4 —	6 —	3 —	4 —	6 —	3 —
4 —	6 —	4 —	4 —	6 —	4 —	4 —	6 —	4 —
4 —	6 —	5 —	4 —	6 —	5 —	4 —	6 —	5 —
4 —	6 —	6 —	4 —	6 —	6 —	4 —	6 —	6 —
4 —	6 —	7 —	4 —	6 —	7 —	4 —	6 —	7 —
4 —	6 —	8 —	4 —	6 —	8 —	4 —	6 —	8 —
4 —	6 —	9 —	4 —	6 —	9 —	4 —	6 —	9 —
4 —	6 —	10 —	4 —	6 —	10 —	4 —	6 —	10 —
4 —	6 —	11 —	4 —	6 —	11 —	4 —	6 —	11 —
4 —	7 —	1 —	4 —	7 —	1 —	4 —	7 —	1 —
4 —	7 —	2 —	4 —	7 —	2 —	4 —	7 —	2 —
4 —	7 —	3 —	4 —	7 —	3 —	4 —	7 —	3 —
4 —	7 —	4 —	4 —	7 —	4 —	4 —	7 —	4 —
4 —	7 —	5 —	4 —	7 —	5 —	4 —	7 —	5 —
4 —	7 —	6 —	4 —	7 —	6 —	4 —	7 —	6 —

Norske Lov.			Den norske Kommissions Projekt.			Danske Lov.		
4 Bogs	8 Kap.	1 Art.	4 Bogs	8 Kap.	1 Art.	4 Bogs	8 Kap.	1 Art.
4 —	8 —	2 —	4 —	8 —	2 —	4 —	8 —	2 —
4 —	9 —	1 —	4 —	9 —		4 —	9 —	
4 —	9 —	2 —						
4 —	9 —	3 —						
4 —	9 —	4 —						
5 —	1 —	1 —	5 —	1 —	1 —	5 —	1 —	1 —
5 —	1 —	2 —	5 —	1 —	2 —	5 —	1 —	2 —
5 —	1 —	3 —	5 —	1 —	3 —	5 —	1 —	3 —
5 —	1 —	4 —	5 —	1 —	4 —	5 —	1 —	4 —
5 —	1 —	5 —	5 —	1 —	5 —	5 —	1 —	5 —
5 —	1 —	6 —	5 —	1 —	6 —	5 —	1 —	6 —
5 —	1 —	7 —	5 —	1 —	7 —	5 —	1 —	7 —
5 —	1 —	8 —	5 —	1 —	8 —	5 —	1 —	8 —
5 —	1 —	9 —	5 —	1 —	9 —	5 —	1 —	9 —
5 —	1 —	10 —	5 —	1 —	10 —	5 —	1 —	10 —
5 —	1 —	11 —	5 —	1 —	11 —	5 —	1 —	11 —
5 —	1 —	12 —	5 —	1 —	12 —	5 —	1 —	12 —
5 —	1 —	13 —	5 —	1 —	13 —	5 —	1 —	13 —
5 —	2 —	1 —	5 —	2 —	1 —	5 —	2 —	1 —
5 —	2 —	2 —	5 —	2 —	2 —	5 —	2 —	2 —
5 —	2 —	3 —	5 —	2 —	3 —	5 —	2 —	3 —
5 —	2 —	4 —	5 —	2 —	4 —	5 —	2 —	4 —
5 —	2 —	5 —	5 —	2 —	5 —	5 —	2 —	5 —
5 —	2 —	6 —	5 —	2 —	6 —	5 —	2 —	6 —
5 —	2 —	7 —	5 —	2 —	7 —	5 —	2 —	7 —
5 —	2 —	8 —	5 —	2 —	8 —	5 —	2 —	8 —
5 —	2 —	9 —	5 —	2 —	9 —	5 —	2 —	9 —
5 —	2 —	10 —	5 —	2 —	10 —	5 —	2 —	10 —
5 —	2 —	11 —	5 —	2 —	11 —	5 —	2 —	11 —
5 —	2 —	12 —	5 —	2 —	12 —	5 —	2 —	12 —
5 —	2 —	13 —	5 —	2 —	13 —	5 —	2 —	13 —
5 —	2 —	14 —	5 —	2 —	14 —	5 —	2 —	14 —
5 —	2 —	15 —	5 —	2 —	15 —	5 —	2 —	15 —
5 —	2 —	16 —	5 —	2 —	16 —	5 —	2 —	16 —
5 —	2 —	17 —	5 —	2 —	17 —	5 —	2 —	17 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
5 Bogs 2 Kap. 18 Art.	5 Bogs 2 Kap. 18 Art.	5 Bogs 2 Kap. 18 Art.
5 — 2 — 19 —	5 — 2 — 19 —	5 — 2 — 19 —
5 — 2 — 20 —	5 — 2 — 20 —	5 — 2 — 20 —
5 — 2 — 21 —		5 — 2 — 21 —
5 — 2 — 22 —	5 — 2 — 21 —	5 — 2 — 22 —
5 — 2 — 23 —	5 — 2 — 22 —	5 — 2 — 23 —
5 — 2 — 24 —	5 — 2 — 23 —	5 — 2 — 24 —
5 — 2 — 25 —	5 — 2 — 24 —	5 — 2 — 25 —
5 — 2 — 26 —	5 — 2 — 25 —	5 — 2 — 26 —
5 — 2 — 27 —	5 — 2 — 26 —	5 — 2 — 27 —
5 — 2 — 28 —	5 — 2 — 27 —	5 — 2 — 28 —
5 — 2 — 29 —	5 — 2 — 28 —	5 — 2 — 29 —
5 — 2 — 30 —	5 — 2 — 29 —	5 — 2 — 30 —
5 — 2 — 31 —	5 — 2 — 30 —	5 — 2 — 31 —
5 — 2 — 32 —	5 — 2 — 31 —	5 — 2 — 32 —
5 — 2 — 33 —	5 — 2 — 32 —	5 — 2 — 33 —
5 — 2 — 34 —	5 — 2 — 33 —	5 — 2 — 34 —
5 — 2 — 35 —	5 — 2 — 34, 1. Punkt.	5 — 2 — 35 —
5 — 2 — 36 —	5 — 2 — 35, 1. Punkt.	5 — 2 — 36 —
5 — 2 — 37 —		5 — 2 — 37 —
5 — 2 — 38 —		5 — 2 — 38 —
5 — 2 — 39 —		5 — 2 — 39 —
5 — 2 — 40 —		5 — 2 — 40 —
5 — 2 — 41 —		5 — 2 — 41 —
5 — 2 — 42 —		5 — 2 — 42 —
5 — 2 — 43 —		5 — 2 — 43 —
5 — 2 — 44 —	5 — 2 — 36 til 52	5 — 2 — 44 —
5 — 2 — 45 —		5 — 2 — 45 —
5 — 2 — 46 —		5 — 2 — 46 —
5 — 2 — 47 —		5 — 2 — 47 —
5 — 2 — 48 —		5 — 2 — 48 —
5 — 2 — 49 —		5 — 2 — 49 —
5 — 2 — 50 —		5 — 2 — 50 —
5 — 2 — 51 —		5 — 2 — 51 —
5 — 2 — 52 —	5 — 2 — 53 —	5 — 2 — 52 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
5 Bogs 2 Kap. 53 Art.	5 Bogs 2 Kap. 54 Art.	5 Bogs 2 Kap. 53 Art.
5 — 2 — 54 —		5 — 2 — 54 —
5 — 2 — 55 —	5 — 2 — 55 —	5 — 2 — 55 —
5 — 2 — 56 —	5 — 2 — 56 —	5 — 2 — 56 —
5 — 2 — 57 —		5 — 2 — 57 —
5 — 2 — 58 —		5 — 2 — 58 —
5 — 2 — 59 —		5 — 2 — 59 —
5 — 2 — 60 —		5 — 2 — 60 —
5 — 2 — 61 —	5 — 2 — 57 —	5 — 2 — 61 —
5 — 2 — 62 —	5 — 2 — 58 —	5 — 2 — 62 —
5 — 2 — 63 —	5 — 2 — 59 —	5 — 2 — 63 —
5 — 2 — 64 —	5 — 2 — 60 —	5 — 2 — 64 —
5 — 2 — 65 —	5 — 2 — 61 —	5 — 2 — 65 —
5 — 2 — 66 —		5 — 2 — 66 —
5 — 2 — 67 —	5 — 2 — 62 —	5 — 2 — 67 —
5 — 2 — 68 —	5 — 2 — 63 —	
5 — 2 — 69 —	5 — 2 — 64 —	5 — 2 — 68 —
5 — 2 — 70 —	5 — 2 — 65 —	5 — 2 — 69 —
5 — 2 — 71 —	5 — 2 — 66 —	5 — 2 — 70 —
5 — 2 — 72 —	5 — 2 — 68 —	5 — 2 — 71 —
5 — 2 — 73 —	5 — 2 — 69 —	5 — 2 — 72 —
5 — 2 — 74 —	5 — 2 — 70 —	5 — 2 — 73 —
5 — 2 — 75 —	5 — 2 — 71 —	5 — 2 — 74 —
5 — 2 — 76 —		5 — 2 — 75 —
5 — 2 — 77 —	5 — 2 — 72 —	5 — 2 — 76 —
5 — 2 — 78 —	5 — 2 — 73 —	5 — 2 — 77 —
5 — 2 — 79 —	5 — 2 — 74 —	5 — 2 — 78 —
5 — 2 — 80 —	5 — 2 — 75 —	5 — 2 — 79 —
5 — 2 — 81 —	5 — 2 — 76 —	5 — 2 — 80 —
5 — 2 — 82 —	5 — 2 — 77 —	5 — 2 — 81 —
5 — 2 — 83 —	5 — 2 — 78 —	5 — 2 — 82 —
5 — 2 — 84 —	5 — 2 — 79 —	5 — 2 — 83 —
5 — 2 — 85 —	5 — 2 — 80 —	5 — 2 — 84 —
5 — 2 — 86 —	5 — 2 — 81 —	5 — 2 — 86 —
5 — 2 — 87 —	5 — 2 — 82 —	5 — 2 — 87 —
5 — 2 — 88 —	5 — 2 — 83 —	5 — 2 — 88 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
5 Bogs 2 Kap. 89 Art.	5 Bogs 2 Kap. 84 Art.	5 Bogs 2 Kap. 89 Art.
5 — 2 — 90 —	5 — 2 — 85 —	
5 — 2 — 91 —	5 — 2 — 86 —	5 — 2 — 90 —
5 — 3 — 1 —	5 — 3 — 1 —	
5 — 3 — 2 —	5 — 3 — 2 —	
5 — 3 — 3 —	5 — 3 — 3 —	
5 — 3 — 4 —	5 — 3 — 4 —	
5 — 3 — 5 —	5 — 3 — 5 —	
5 — 3 — 6 —	5 — 3 — 6 —	
5 — 3 — 7 —	5 — 3 — 7 —	
5 — 3 — 8 —	5 — 3 — 8 —	
5 — 3 — 9 —	5 — 3 — 9 —	
5 — 3 — 10 —	5 — 3 — 10 —	
5 — 3 — 11 —	5 — 3 — 11 —	
5 — 3 — 12 —	5 — 3 — 12 —	
5 — 3 — 13 —	5 — 3 — 14 —	
5 — 3 — 14 —	5 — 3 — 15 —	
5 — 3 — 15 —	5 — 3 — 16 —	
5 — 3 — 16 —	5 — 3 — 17 —	
5 — 3 — 17 —	5 — 3 — 18 —	5 — 3 — 3 —
5 — 3 — 18 —	5 — 3 — 19 —	5 — 3 — 4 —
5 — 3 — 19 —	5 — 3 — 20 —	5 — 3 — 5 —
5 — 3 — 20 —	5 — 3 — 21 —	5 — 3 — 6 —
5 — 3 — 21 —	5 — 3 — 22 —	5 — 3 — 7 —
5 — 3 — 22 —	5 — 3 — 23 —	5 — 3 — 8 —
5 — 3 — 23 —		5 — 3 — 9 —
5 — 3 — 24 —	5 — 3 — 24 —	5 — 3 — 10 —
5 — 3 — 25 —	5 — 3 — 25 —	
5 — 3 — 26 —	5 — 3 — 26 —	5 — 3 — 11 —
5 — 3 — 27 —	5 — 3 — 27 —	5 — 3 — 12 —
5 — 3 — 28 —	5 — 3 — 28 —	5 — 3 — 13 —
5 — 3 — 29 —	5 — 3 — 29 —	5 — 3 — 14 —
5 — 3 — 30 —	kfr. 5—3—30 og 31	5 — 3 — 15 —
5 — 3 — 31 —		5 — 3 — 16 —
5 — 3 — 32 —		5 — 3 — 17 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
5 Bogs 3 Kap. 33 Art.	5 Bogs 3 Kap. 32 Art.	5 Bogs 3 Kap. 18 Art.
5 — 3 — 34 —		5 — 3 — 20 —
5 — 3 — 35 —		5 — 3 — 22 —
5 — 3 — 36 —		5 — 3 — 23 —
5 — 3 — 37 —		5 — 3 — 24 —
5 — 3 — 38 —		5 — 3 — 25 —
5 — 3 — 39 —	5 — 3 — 34 —	5 — 3 — 28 —
5 — 3 — 40 —	5 — 3 — 35 —	5 — 3 — 29 —
5 — 3 — 41 —	5 — 3 — 36 —	5 — 3 — 30 —
5 — 3 — 42 —	5 — 3 — 26 —	5 — 3 — 31 —
5 — 3 — 43 —	5 — 3 — 37 —	5 — 3 — 32 —
5 — 3 — 44 —		5 — 3 — 33 —
5 — 3 — 45 —	5 — 3 — 41 —	5 — 3 — 34 —
5 — 3 — 46 —	5 — 3 — 42 —	5 — 3 — 35 —
5 — 3 — 47 —	5 — 3 — 43 —	5 — 3 — 36 —
5 — 3 — 48 —	5 — 3 — 44 og 45	5 — 3 — 37 —
5 — 3 — 49 —	5 — 3 — 46 —	5 — 3 — 38 —
5 — 3 — 50 —	5 — 3 — 47 —	5 — 3 — 39 —
5 — 3 — 51 —	5 — 3 — 48 —	
5 — 4 — 1 —	5 — 4 — 1 —	5 — 4 — 1 —
5 — 4 — 2 —	5 — 4 — 2 —	5 — 4 — 2 —
5 — 4 — 3 —	5 — 4 — 3 —	5 — 4 — 3 —
5 — 4 — 4 —		5 — 4 — 4 —
5 — 4 — 5 —	5 — 4 — 4 —	5 — 4 — 5 —
5 — 4 — 6 —		5 — 4 — 6 —
5 — 4 — 7 —		5 — 4 — 7 —
5 — 4 — 8 —	5 — 4 — 5 —	5 — 4 — 8 —
5 — 4 — 9 —	5 — 4 — 6 —	5 — 4 — 9 —
5 — 4 — 10 —	5 — 4 — 7 —	5 — 4 — 10 —
5 — 4 — 11 —	5 — 4 — 8 —	5 — 4 — 11 —
5 — 4 — 12 —	5 — 4 — 9 —	5 — 4 — 12 —
5 — 4 — 13 —	5 — 4 — 10 —	5 — 4 — 13 —
5 — 4 — 14 —	5 — 4 — 11 —	5 — 4 — 14 —
5 — 4 — 15 —	5 — 4 — 12 —	5 — 4 — 15 —
5 — 4 — 16 —	5 — 4 — 13 —	5 — 4 — 16 —
5 — 4 — 17 —	5 — 4 — 14 —	5 — 4 — 17 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
5 Bogs 4 Kap. 18 Art.		5 Bogs 4 Kap. 18 Art.
5 — 4 — 19 —		5 — 4 — 19 —
5 — 4 — 20 —	5 Bogs 4 Kap. 15 Art.	5 — 4 — 20 —
5 — 5 — 1 —	5 — 5 — 1 —	
5 — 5 — 2 —	5 — 5 — 2 —	
5 — 5 — 3 —	5 — 5 — 3 —	5 — 5 — 1 —
5 — 5 — 4 —	5 — 5 — 4 —	5 — 5 — 2 —
5 — 5 — 5 —	5 — 5 — 5 —	5 — 5 — 3 —
5 — 5 — 6 —	5 — 5 — 6 —	5 — 5 — 4 —
5 — 5 — 7 —		5 — 5 — 5 —
5 — 6 — 1 —	5 — 6 — 1 —	5 — 6 — 1 —
5 — 6 — 2 —	5 — 6 — 2 —	5 — 6 — 2 —
5 — 6 — 3 —	5 — 6 — 3 —	5 — 6 — 3 —
5 — 6 — 4 —	5 — 6 — 4 —	5 — 6 — 4 —
5 — 6 — 5 —	5 — 6 — 5 —	5 — 6 — 5 —
5 — 6 — 6 —	5 — 6 — 6 —	5 — 6 — 6 —
5 — 6 — 7 —	5 — 6 — 7 —	5 — 6 — 7 —
5 — 6 — 8 —	5 — 6 — 8 —	5 — 6 — 8 —
5 — 6 — 9 —	5 — 6 — 9 —	5 — 6 — 9 —
5 — 7 — 1 —	5 — 7 — 1 —	5 — 7 — 1 —
5 — 7 — 2 —	5 — 7 — 2 —	5 — 7 — 2 —
5 — 7 — 3 —	5 — 7 — 3 —	5 — 7 — 3 —
5 — 7 — 4 —	5 — 7 — 5 —	5 — 7 — 4 —
5 — 7 — 5 —	5 — 7 — 6 —	5 — 7 — 5 —
5 — 7 — 6 —	5 — 7 — 7 —	5 — 7 — 6 —
5 — 7 — 7 —	5 — 7 — 8 —	5 — 7 — 7 —
5 — 7 — 8 —	5 — 7 — 9 —	5 — 7 — 8 —
5 — 7 — 9 —	5 — 7 — 10 —	5 — 7 — 9 —
5 — 7 — 10 —	5 — 7 — 11 —	5 — 7 — 10 —
5 — 7 — 11 —	5 — 7 — 12 —	5 — 7 — 11 —
5 — 7 — 12 —	5 — 7 — 13 —	5 — 7 — 12 —
5 — 7 — 13 —	5 — 7 — 14 —	5 — 7 — 13 —
5 — 7 — 14 —	5 — 7 — 15 —	5 — 7 — 14 —
5 — 7 — 15 —	5 — 7 — 16 —	5 — 7 — 15 —
5 — 7 — 16 —		5 — 7 — 16 —
5 — 7 — 17 —		5 — 7 — 17 —

Norske Lov.			Den norske Kommissions Projekt.			Danske Lov.		
5 Bogs	8 Kap.	1 Art.	5 Bogs	8 Kap.	1 Art.	5 Bogs	8 Kap.	1 Art.
5 —	8 —	2 —	5 —	8 —	2 —	5 —	8 —	2 —
5 —	8 —	3 —	5 —	8 —	3 —	5 —	8 —	3 —
5 —	8 —	4 —	5 —	8 —	4 —	5 —	8 —	4 —
5 —	8 —	5 —	5 —	8 —	5 —	5 —	8 —	5 —
5 —	8 —	6 —	5 —	8 —	6 —	5 —	8 —	6 —
5 —	8 —	7 —	5 —	8 —	18 —	5 —	8 —	7 —
5 —	8 —	8 —	3 —	8 —	11 —	5 —	8 —	8 —
5 —	8 —	9 —	5 —	8 —	12 —	5 —	8 —	9 —
5 —	8 —	10 —	5 —	8 —	13 —	5 —	8 —	10 —
5 —	8 —	11 —	5 —	8 —	19 —			
5 —	8 —	12 —	5 —	8 —	20 —			
5 —	8 —	13 —	5 —	8 —	21 —			
5 —	8 —	14 —	5 —	8 —	14 —	5 —	8 —	11 —
5 —	8 —	15 —	5 —	8 —	16 —	5 —	8 —	12 —
5 —	8 —	16 —	5 —	8 —	17 —	5 —	8 —	13 —
5 —	8 —	17 —	5 —	8 —	18 —	5 —	8 —	14 —
5 —	8 —	18 —	5 —	8 —	7 —	5 —	8 —	15 —
5 —	9 —	1 —	5 —	9 —	1 —	5 —	9 —	1 —
5 —	9 —	2 —	5 —	9 —	2 —	5 —	9 —	2 —
5 —	9 —	3 —	5 —	9 —	3 —			
5 —	9 —	4 —	}5 —	9 —	4 —			
5 —	9 —	5 —						
5 —	9 —	6 —	5 —	9 —	5 —			
5 —	9 —	7 —	5 —	9 —	6 —			
5 —	9 —	8 —	5 —	9 —	7 —	5 —	9 —	4 —
5 —	9 —	9 —	5 —	9 —	8 —	5 —	9 —	5 —
5 —	10 —	1 —	5 —	10 —	1 —			
5 —	10 —	2 —	5 —	10 —	2 —			
5 —	10 —	3 —	5 —	10 —	3 —			
5 —	10 —	4 —	5 —	10 —	4 —			
5 —	10 —	5 —	5 —	10 —	5 —			
5 —	10 —	6 —	5 —	10 —	6 —			
5 —	10 —	7 —	5 —	10 —	7 —			
5 —	10 —	8 —	5 —	10 —	8 —			
5 —	10 —	9 —	5 —	10 —	9 —			

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
5 Bogs 10 Kap. 10 Art.	5 Bogs 10 Kap. 10 Art.	
5 — 10 — 11 —	5 — 10 — 11 —	
5 — 10 — 12 —	5 — 10 — 12 —	
5 — 11 — 1 —	5 — 10 — 13 —	
5 — 11 — 2 —	5 — 10 — 14 —	
5 — 11 — 3 —	5 — 10 — 15 —	
5 — 11 — 4 —	5 — 10 — 16 —	
5 — 11 — 5 —	5 — 10 — 17 —	
5 — 11 — 6 —	5 — 10 — 18 —	
5 — 11 — 7 —		5 Bogs 11 Kap. 6 Art.
5 — 11 — 8 —		5 — 11 — 7 —
5 — 11 — 9 —		5 — 11 — 9 —
5 — 11 — 10 —	6 — 14 — 9 —	
5 — 11 — 11 —	6 — 14 — 10 —	
5 — 11 — 12 —	6 — 14 — 11 —	
5 — 11 — 13 —	6 — 14 — 12 —	
5 — 11 — 14 —	6 — 14 — 13 —	
5 — 11 — 15 —	6 — 14 — 14 —	
5 — 11 — 16 —	6 — 14 — 15 —	
5 — 11 — 17 —	6 — 14 — 16 —	
5 — 11 — 18 —	6 — 14 — 17 —	
5 — 11 — 19 —	6 — 14 — 18 —	
5 — 11 — 20 —	6 — 14 — 19 —	
5 — 11 — 21 —	6 — 14 — 20 —	
5 — 11 — 22 —	6 — 14 — 21 —	
5 — 11 — 23 —	6 — 14 — 22 —	
5 — 12 — 1 —	5 — 11 — 1 —	
5 — 12 — 2 —	5 — 11 — 2 —	
5 — 12 — 3 —	5 — 11 — 3 —	
5 — 12 — 4 —	5 — 11 — 4 —	
5 — 12 — 5 —	5 — 11 — 5 —	
5 — 12 — 6 —	5 — 11 — 6 —	
5 — 12 — 7 —	5 — 11 — 7 —	
5 — 12 — 8 —	5 — 11 — 8 —	
5 — 12 — 9 —	5 — 11 — 9 —	
5 — 12 — 10 —	5 — 11 — 10 —	

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
5 Bogs 12 Kap. 11 Art.	5 Bogs 11 Kap. 11 Art.	
5 — 12 — 12 —	5 — 11 — 12 —	
5 — 12 — 13 —	5 — 11 — 13 —	
5 — 12 — 14 —	5 — 11 — 14 —	
5 — 12 — 15 —	5 — 11 — 15 —	
5 — 12 — 16 —	5 — 11 — 16 —	
5 — 12 — 17 —	5 — 11 — 17 —	
5 — 13 — 1 —	} 5 — 12 — 1 —	5 Bogs 14 Kap. 3 Art.
5 — 13 — 2 —		5 — 14 — 4 —
5 — 13 — 3 —	5 — 12 — 2 —	5 — 14 — 5 —
5 — 13 — 4 —	5 — 12 — 3 —	5 — 14 — 6 —
5 — 13 — 5 —	5 — 12 — 4 —	5 — 14 — 7 —
5 — 13 — 6 —	5 — 12 — 5 —	5 — 14 — 8 —
5 — 13 — 7 —	5 — 12 — 6 —	5 — 14 — 9 —
5 — 13 — 8 —	5 — 12 — 7 —	5 — 14 — 10 —
5 — 13 — 9 —	5 — 12 — 8 —	5 — 14 — 11 —
5 — 13 — 10 —	5 — 12 — 9 —	5 — 14 — 12 —
5 — 13 — 11 —	5 — 12 — 10 —	5 — 14 — 13 —
5 — 13 — 12 —	5 — 12 — 11 —	5 — 14 — 14 —
5 — 13 — 13 —	5 — 12 — 12 —	5 — 14 — 15 —
5 — 13 — 14 —	5 — 12 — 13 —	5 — 14 — 16 —
5 — 13 — 15 —	5 — 12 — 14 —	5 — 14 — 17 —
5 — 13 — 16 —	5 — 12 — 15 —	5 — 14 — 18 —
5 — 13 — 17 —	5 — 12 — 16 —	5 — 14 — 19 —
5 — 13 — 18 —	5 — 12 — 17 —	5 — 14 — 20 —
5 — 13 — 19 —	5 — 12 — 18 —	5 — 14 — 21 —
5 — 13 — 20 —	5 — 12 — 19 —	5 — 14 — 22 —
5 — 13 — 21 —	5 — 12 — 20 —	5 — 14 — 23 —
5 — 13 — 22 —		5 — 14 — 24 —
5 — 13 — 23 —		5 — 14 — 25 —
5 — 13 — 24 —		5 — 14 — 26 —
5 — 13 — 25 —		5 — 14 — 27 —
5 — 13 — 26 —		5 — 14 — 28 —
5 — 13 — 27 —	5 — 12 — 21 —	5 — 14 — 29 —
5 — 13 — 28 —	5 — 12 — 22 —	5 — 14 — 30 —
5 — 13 — 29 —	5 — 12 — 23 —	5 — 14 — 31 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
5 Bogs 13 Kap. 30 Art.	5 Bogs 12 Kap. 24 Art.	5 Bogs 14 Kap. 32 Art.
5 — 13 — 31 —	5 — 12 — 25 —	5 — 14 — 33 —
5 — 13 — 32 —	5 — 12 — 26 —	5 — 14 — 34 —
5 — 13 — 33 —	5 — 12 — 27 —	5 — 14 — 35 —
5 — 13 — 34 —	5 — 12 — 28 —	5 — 14 — 36 —
5 — 13 — 35 —	5 — 12 — 29 —	5 — 14 — 37 —
5 — 13 — 36 —	5 — 12 — 30 —	5 — 14 — 38 —
5 — 13 — 37 —	5 — 12 — 31 —	5 — 14 — 39 —
5 — 13 — 38 —	5 — 12 — 32 —	5 — 14 — 40 —
5 — 13 — 39 —	5 — 12 — 33 —	5 — 14 — 41 —
5 — 13 — 40 —	5 — 12 — 34 —	5 — 14 — 42 —
5 — 13 — 41 —	5 — 12 — 35 —	5 — 14 — 43 —
5 — 13 — 42 —	5 — 12 — 36 —	5 — 14 — 44 —
5 — 13 — 43 —	5 — 12 — 37 —	5 — 14 — 45 —
5 — 13 — 44 —	5 — 12 — 38 —	5 — 14 — 46 —
5 — 13 — 45 —	5 — 12 — 39 —	5 — 14 — 47 —
5 — 13 — 46 —	5 — 12 — 40 —	5 — 14 — 48 —
5 — 13 — 47 —	5 — 12 — 41 —	5 — 14 — 49 —
5 — 13 — 48 —	5 — 12 — 42 —	5 — 14 — 50 —
5 — 13 — 49 —	5 — 12 — 43 —	5 — 14 — 51 —
5 — 13 — 50 —	5 — 12 — 44 —	5 — 14 — 52 —
5 — 13 — 51 —	5 — 12 — 46 —	5 — 14 — 53 —
5 — 13 — 52 —	5 — 12 — 47 —	5 — 14 — 54 —
5 — 13 — 53 —	5 — 12 — 49 —	5 — 14 — 55 —
5 — 13 — 54 —	5 — 12 — 50 —	5 — 14 — 56 —
6 — 1 — 1 —	6 — 1 — 1 —	6 — 1 — 1 —
6 — 1 — 2 —	6 — 1 — 2 —	6 — 1 — 2 —
6 — 1 — 3 —	6 — 1 — 3 —	6 — 1 — 3 —
6 — 1 — 4 —	6 — 1 — 4 —	6 — 1 — 4 —
6 — 1 — 5 —	6 — 1 — 5 —	6 — 1 — 5 —
6 — 1 — 6 —	6 — 1 — 6 —	6 — 1 — 6 —
6 — 1 — 7 —	6 — 1 — 7 —	6 — 1 — 7 —
6 — 1 — 8 —	6 — 1 — 8 —	6 — 1 — 8 —
6 — 1 — 9 —	6 — 1 — 9 —	6 — 1 — 9 —
6 — 1 — 10 —	6 — 1 — 10 —	6 — 1 — 10 —
6 — 1 — 11 —	6 — 1 — 11 —	6 — 1 — 11 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
6 Bogs 1 Kap. 12 Art.	6 Bogs 1 Kap. 12 Art.	6 Bogs 1 Kap. 12 Art.
6 — 1 — 13 —	6 — 1 — 13 —	6 — 1 — 13 —
6 — 2 — 1 —	6 — 2 — 1 —	6 — 2 — 1 —
6 — 2 — 2 —	6 — 2 — 2 —	6 — 2 — 2 —
6 — 2 — 3 —	6 — 2 — 3 —	6 — 2 — 3 —
6 — 2 — 4 —	6 — 2 — 4 —	6 — 2 — 4 —
6 — 2 — 5 —	6 — 2 — 5 —	6 — 2 — 5 —
6 — 3 — 1 —	6 — 3 — 1 —	6 — 3 — 1 —
6 — 3 — 2 —	6 — 3 — 2 —	6 — 3 — 2 —
6 — 3 — 3 —	6 — 3 — 2 —	6 — 3 — 3 —
6 — 3 — 4 —	6 — 3 — 4 —	6 — 3 — 4 —
6 — 3 — 5 —	6 — 3 — 5 —	6 — 3 — 5 —
6 — 3 — 6 —	6 — 3 — 6 —	6 — 3 — 6 —
6 — 3 — 7 —	6 — 3 — 7 —	6 — 3 — 7 —
6 — 3 — 8 —	6 — 3 — 8 —	6 — 3 — 8 —
6 — 3 — 9 —	6 — 3 — 9 —	6 — 3 — 9 —
6 — 3 — 10 —	6 — 3 — 10 —	6 — 3 — 10 —
6 — 3 — 11 —	6 — 3 — 11 —	6 — 3 — 11 —
6 — 4 — 1 —	6 — 4 — 1 —	6 — 4 — 1 —
6 — 4 — 2 —	6 — 4 — 2 —	6 — 4 — 2 —
6 — 4 — 3 —	6 — 4 — 3 —	6 — 4 — 3 —
6 — 4 — 4 —	6 — 4 — 4 —	6 — 4 — 4 —
6 — 4 — 5 —	6 — 4 — 5 —	6 — 4 — 5 —
6 — 4 — 6 —	6 — 4 — 6 —	6 — 4 — 6 —
6 — 4 — 7 —	6 — 4 — 7 —	6 4 — 7 —
6 — 4 — 8 —	6 — 4 — 8 —	6 — 4 — 8 —
6 — 4 — 9 —	6 — 4 — 9 —	6 — 4 — 9 —
6 — 4 — 10 —	6 — 4 — 10 —	6 — 4 — 10 —
6 — 4 — 11 —	6 — 4 — 11 —	6 — 4 — 11 —
6 — 4 — 12 —	6 — 4 — 12 —	6 — 4 — 12 —
6 — 4 — 13 —	6 — 4 — 13 —	6 — 4 — 13 —
6 — 4 — 14 —	6 — 4 — 14 —	6 — 4 — 14 —
6 — 4 — 15 —	6 — 4 — 15 —	6 — 4 — 15 —
6 — 4 — 16 —	6 — 4 — 16 —	6 — 4 — 16 —
6 — 4 — 17 —	6 — 4 — 17 —	6 — 4 — 17 —
6 — 4 — 18 —	6 — 4 — 18 —	6 — 4 — 18 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
6 Bogs 5 Kap. 1 Art.	6 Bogs 5 Kap. 1 Art.	6 Bogs 5 Kap. 1 Art.
6 — 5 — 2 —	6 — 5 — 2 —	6 — 5 — 2 —
6 — 5 — 3 —	6 — 5 — 3 —	6 — 5 — 3 —
6 — 5 — 4 —	6 — 5 — 4 —	6 — 5 — 4 —
6 — 5 — 5 —	6 — 5 — 5 —	6 — 5 — 5 —
6 — 5 — 6 —	6 — 5 — 6 —	6 — 5 — 6 —
6 — 5 — 7 —	6 — 5 — 7 —	6 — 5 — 7 —
6 — 5 — 8 —	6 — 5 — 8 —	6 — 5 — 8 —
6 — 5 — 9 —	6 — 5 — 9 —	6 — 5 — 9 —
6 — 5 — 10 —	6 — 5 — 10 —	6 — 5 — 10 —
6 — 6 — 1 —	6 — 6 — 1 —	6 — 6 — 1 —
6 — 6 — 2 —	6 — 6 — 2 —	6 — 6 — 2 —
6 — 6 — 3 —	6 — 6 — 3 —	6 — 6 — 3 —
6 — 6 — 4 —		6 — 6 — 4 —
6 — 6 — 5 —	} 6 — 6 — 4 —	6 — 6 — 5 —
6 — 6 — 6 —		6 — 6 — 6 —
6 — 6 — 7 —	6 — 6 — 5 —	6 — 6 — 7 —
6 — 6 — 8 —	6 — 6 — 6 —	6 — 6 — 8 —
6 — 6 — 9 —	6 — 6 — 7 —	6 — 6 — 9 —
6 — 6 — 10 —	6 — 6 — 8 —	6 — 6 — 10 —
6 — 6 — 11 —	6 — 6 — 9 —	6 — 6 — 11 —
6 — 6 — 12 —	6 — 6 — 10 —	6 — 6 — 12 —
6 — 6 — 13 —	6 — 6 — 11 —	6 — 6 — 13 —
6 — 6 — 14 —	6 — 6 — 12 —	6 — 6 — 14 —
6 — 6 — 15 —	6 — 6 — 13 —	6 — 6 — 15 —
6 — 6 — 16 —	6 — 6 — 15 —	6 — 6 — 16 —
6 — 6 — 17 —	6 — 6 — 16 —	6 — 6 — 17 —
6 — 6 — 18 —	6 — 6 — 17 —	6 — 6 — 18 —
6 — 6 — 19 —	6 — 6 — 18 —	6 — 6 — 19 —
6 — 6 — 20 —	6 — 6 — 19 —	6 — 6 — 20 —
6 — 6 — 21 —	6 — 6 — 20 —	6 — 6 — 21 —
6 — 6 — 22 —		6 — 6 — 22 —
6 — 7 — 1 —	6 — 7 — 1 —	6 — 7 — 1 —
6 — 7 — 2 —	6 — 7 — 2 —	6 — 7 — 2 —
6 — 7 — 3 —	6 — 7 — 3 —	6 — 7 — 3 —
6 — 7 — 4 —	6 — 7 — 4 —	6 — 7 — 4 —

Norske Lov.			Den norske Kommissions Projekt.			Danske Lov.		
6 Bogs	7 Kap.	5 Art.	6 Bogs	7 Kap.	5 Art.	6 Bogs	7 Kap.	5 Art.
6 —	7 —	6 —	6 —	7 —	6 —	6 —	7 —	6 —
6 —	7 —	7 —	6 —	7 —	7 —	6 —	7 —	7 —
6 —	7 —	8 —	6 —	7 —	8 —	6 —	7 —	8 —
6 —	7 —	9 —	6 —	7 —	9, 1. Punkt.	6 —	7 —	9 —
6 —	7 —	10 —	6 —	7 —	9, 2. Punkt.			
6 —	7 —	11 —	6 —	7 —	10 —	6 —	7 —	10 —
6 —	7 —	12 —	6 —	7 —	11 —	6 —	7 —	11 —
6 —	7 —	13 —	6 —	7 —	12 —	6 —	7 —	12 —
6 —	7 —	14 —	6 —	7 —	13 —	6 —	7 —	13 —
6 —	7 —	15 —	6 —	7 —	14 —	6 —	7 —	14 —
6 —	7 —	16 —	6 —	7 —	15 —	6 —	7 —	15 —
6 —	7 —	17 —	6 —	7 —	16 —	6 —	7 —	16 —
6 —	7 —	18 —	6 —	7 —	17 —	6 —	7 —	17 —
6 —	7 —	19 —	6 —	7 —	18 —	6 —	7 —	18 —
6 —	8 —	1 —	6 —	8 —	1 —	6 —	8 —	1 —
6 —	8 —	2 —	6 —	8 —	2 —	6 —	8 —	2 —
6 —	8 —	3 —	6 —	8 —	3 —	6 —	8 —	3 —
6 —	8 —	4 —	6 —	8 —	4 —	6 —	8 —	4 —
6 —	8 —	5 —	6 —	8 —	5 —	6 —	8 —	5 —
6 —	8 —	6 —	6 —	8 —	6 —	6 —	8 —	6 —
6 —	8 —	7 —	6 —	8 —	7 —	6 —	8 —	7 —
6 —	8 —	8 —	6 —	8 —	8 —	6 —	8 —	8 —
6 —	8 —	9 —	6 —	8 —	9 —	6 —	8 —	9 —
6 —	8 —	10 —	6 —	8 —	10 —	6 —	8 —	10 —
6 —	8 —	11 —	6 —	8 —	11 —	6 —	8 —	11 —
6 —	8 —	12 —	6 —	8 —	12 —	6 —	8 —	12 —
6 —	8 —	13 —	6 —	8 —	13 —	6 —	8 —	13 —
6 —	9 —	1 —	6 —	9 —	1 —	6 —	9 —	1 —
6 —	9 —	2 —	6 —	9 —	2 —	6 —	9 —	2 —
6 —	9 —	3 —	6 —	9 —	3 —	6 —	9 —	3 —
6 —	9 —	4 —	6 —	9 —	4 —	6 —	9 —	4 —
6 —	9 —	5 —	6 —	9 —	5 —	6 —	9 —	5 —
6 —	9 —	6 —	6 —	9 —	6 —	6 —	9 —	6 —
6 —	9 —	7 —	6 —	9 —	7 —	6 —	9 —	7 —
6 —	9 —	8 —	6 —	9 —	8 —	6 —	9 —	8 —

Norske Lov.			Den norske Kommissions Projekt.			Danske Lov.		
6 Bogs	9 Kap.	9 Art.	6 Bogs	9 Kap.	9 Art.	6 Bogs	9 Kap.	9 Art.
6 —	9 —	10 —	6 —	9 —	10 —	6 —	9 —	10 —
6 —	9 —	11 —				6 —	9 —	11 —
6 —	9 —	12 —	6 —	9 —	11 —	6 —	9 —	12 —
6 —	9 —	13 —	6 —	9 —	12 —	6 —	9 —	13 —
6 —	9 —	14 —	6 —	9 —	13 —	6 —	9 —	14 —
6 —	9 —	15 —	6 —	9 —	14 —	6 —	9 —	15 —
6 —	9 —	16 —	6 —	9 —	15 —	6 —	9 —	16 —
6 —	9 —	17 —	6 —	9 —	16 —	6 —	9 —	17 —
6 —	9 —	18 —	6 —	9 —	17 —	6 —	9 —	18 —
6 —	9 —	19 —	6 —	9 —	18 —	6 —	9 —	19 —
6 —	9 —	20 —	6 —	9 —	19 —	6 —	9 —	20 —
6 —	9 —	21 —	6 —	9 —	20 —	6 —	9 —	21 —
6 —	9 —	22 —	6 —	9 —	21 —	6 —	9 —	22 —
6 —	9 —	23 —	6 —	9 —	22 —	6 —	9 —	23 —
6 —	9 —	24 —	6 —	9 —	23 —	6 —	9 —	24 —
6 —	10 —	1 —	6 —	10 —	1 —	6 —	10 —	1 —
6 —	10 —	2 —	6 —	10 —	2 —	6 —	10 —	2 —
6 —	10 —	3 —	6 —	10 —	3 —	6 —	10 —	3 —
6 —	10 —	4 —	6 —	10 —	4 —	6 —	10 —	4 —
6 —	10 —	5 —	6 —	10 —	5 til 13	6 —	10 —	5 —
6 —	10 —	6 —	6 —	10 —	14 —	6 —	10 —	6 —
6 —	11 —	1 —	6 —	11 —	1 —	6 —	11 —	1 —
6 —	11 —	2 —	6 —	11 —	2 —	6 —	11 —	2 —
6 —	11 —	3 —	6 —	11 —	3 —	6 —	11 —	3 —
6 —	11 —	4 —	6 —	11 —	4 —	6 —	11 —	4 —
6 —	11 —	5 —	6 —	11 —	5 —	6 —	11 —	5 —
6 —	11 —	6 —	6 —	11 —	6 —	6 —	11 —	6 —
6 —	11 —	7 —	6 —	11 —	7 —	6 —	11 —	7 —
6 —	11 —	8 —	6 —	11 —	8 —	6 —	11 —	8 —
6 —	11 —	9 —	6 —	11 —	9 —	6 —	11 —	9 —
6 —	11 —	10 —	6 —	11 —	10 —	6 —	11 —	10 —
6 —	11 —	11 —	6 —	11 —	11 —	6 —	11 —	11 —
6 —	11 —	12 —	6 —	11 —	12 —	6 —	11 —	12 —
6 —	11 —	13 —	6 —	11 —	13 —	6 —	11 —	13 —
6 —	11 —	14 —	6 —	11 —	14 —	6 —	11 —	14 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
6 Bogs 11 Kap. 15 Art.	6 Bogs 11 Kap. 15 Art.	6 Bogs 11 Kap. 15 Art.
6 — 12 — 1 —	6 — 12 — 1 —	6 — 12 — 1 —
6 — 12 — 2 —	6 — 12 — 2 —	6 — 12 — 2 —
6 — 12 — 3 —	6 — 12 — 3 —	6 — 12 — 3 —
6 — 12 — 4 —	6 — 12 — 4 —	6 — 12 — 4 —
6 — 12 — 5 —	6 — 12 — 5 —	6 — 12 — 5 —
6 — 12 — 6 —	6 — 12 — 6 —	6 — 12 — 6 —
6 — 12 — 7 —	6 — 12 — 7 —	6 — 12 — 7 —
6 — 12 — 8 —	6 — 12 — 8 —	6 — 12 — 8 —
6 — 12 — 9 —		6 — 12 — 9 —
6 — 12 — 10 —	6 — 12 — 9 —	6 — 12 — 10 —
6 — 13 — 1 —	6 — 13 — 1 —	6 — 13 — 1 —
6 — 13 — 2 —	6 — 13 — 2 —	6 — 13 — 2 —
6 — 13 — 3 —	6 — 13 — 3 —	6 — 13 — 3 —
6 — 13 — 4 —	6 — 13 — 4 —	6 — 13 — 4 —
6 — 13 — 5 —	6 — 13 — 5 —	6 — 13 — 5 —
6 — 13 — 6 —	6 — 13 — 6 —	6 — 13 — 6 —
6 — 13 — 7 —	6 — 13 — 7 —	6 — 13 — 7 —
6 — 13 — 8 —	6 — 13 — 8 —	6 — 13 — 8 —
6 — 13 — 9 —	6 — 13 — 9 —	6 — 13 — 9 —
6 — 13 — 10 —	6 — 13 — 10 —	6 — 13 — 10 —
6 — 13 — 11 —		6 — 13 — 11 —
6 — 13 — 12 —		6 — 13 — 12 —
6 — 13 — 13 —	6 — 13 — 11 —	6 — 13 — 13 —
6 — 13 — 14 —	6 — 13 — 12 —	6 — 13 — 14 —
6 — 13 — 15 —	6 — 13 — 13 —	6 — 13 — 15 —
6 — 13 — 16 —	6 — 13 — 14 —	6 — 13 — 16 —
6 — 13 — 17 —	6 — 13 — 15 —	6 — 13 — 17 —
6 — 13 — 18 —	6 — 13 — 16 —	6 — 13 — 18 —
6 — 13 — 19 —	6 — 13 — 17 —	6 — 13 — 19 —
6 — 13 — 20 —	6 — 13 — 18 —	6 — 13 — 20 —
6 — 13 — 21 —	6 — 13 — 19 —	6 — 13 — 21 —
6 — 13 — 22 —	6 — 13 — 20 —	
6 — 13 — 23 —	6 — 13 — 21 —	6 — 13 — 22 —
6 — 13 — 24 —	6 — 13 — 22 —	6 — 13 — 23 —
6 — 13 — 25 —	6 — 13 — 23 —	6 — 13 — 24 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
6 Bogs 13 Kap. 26 Art.	6 Bogs 13 Kap. 24 Art.	6 Bogs 13 Kap. 25 Art.
6 — 13 — 27 —	6 — 13 — 25 —	6 — 13 — 26 —
6 — 13 — 28 —	6 — 13 — 26 —	6 — 13 — 27 —
6 — 13 — 29 —	6 — 13 — 27 —	6 — 13 — 28 —
6 — 13 — 30 —	6 — 13 — 28 —	6 — 13 — 29 —
6 — 13 — 31 —	6 — 13 — 29 —	6 — 13 — 30 —
6 — 14 — 1 —	kfr. 6—14—1, 1. Halvdel	6 — 14 — 1 —
6 — 14 — 2 —	} 6 — 14 — 1, 2. Halvdel	6 — 14 — 2 —
6 — 14 — 3 —		6 — 14 — 3 —
6 — 14 — 4 —	} 6 — 14 — 2 —	6 — 14 — 5 —
6 — 14 — 5 —		6 — 14 — 6 —
6 — 14 — 6 —		6 — 14 — 7 —
6 — 14 — 7 —		6 — 14 — 8 —
6 — 14 — 8 —	6 — 14 — 35 —	
6 — 14 — 9 —	kfr. 6 — 14 — 27	6 — 14 — 10 —
6 — 14 — 10 —	6 — 14 — 28, 1. Del	6 — 14 — 11 —
6 — 14 — 11 —	6 — 14 — 28, 2. Del	6 — 14 — 12 —
6 — 14 — 12 —		6 — 14 — 13 —
6 — 14 — 13 —		6 — 14 — 14 —
6 — 14 — 14 —		6 — 14 — 15 —
6 — 14 — 15 —		6 — 14 — 16 —
6 — 14 — 16 —		6 — 14 — 17 —
6 — 14 — 17 —		6 — 14 — 18 —
6 — 14 — 18 —	6 — 14 — 33 —	
6 — 14 — 19 —		6 — 14 — 19 —
6 — 15 — 1 —		6 — 15 — 1 —
6 — 15 — 2 —	6 — 14 — 3 —	6 — 15 — 2 —
6 — 15 — 3 —		6 — 15 — 3 —
6 — 15 — 4 —	kfr. 6 — 14 — 7	6 — 15 — 4 —
6 — 15 — 5 —	kfr. 6 — 14 — 8	
6 — 15 — 6 —		6 — 15 — 5 —
6 — 15 — 7 —		6 — 15 — 6 —
6 — 15 — 8 —		6 — 15 — 7 —
6 — 15 — 9 —		6 — 15 — 8 —
6 — 15 — 10 —		6 — 15 — 9 —
6 — 15 — 11 —		6 — 15 — 10 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
6 Bogs 15 Kap. 12 Art.	3 Bogs 12 Kap. 10 Art.	6 Bogs 15 Kap. 11 Art.
6 — 15 — 13 —		6 — 15 — 12 —
6 — 15 — 14 —		6 — 15 — 13 —
6 — 15 — 15 —		6 — 15 — 14 —
6 — 15 — 16 —		6 — 15 — 15 —
6 — 15 — 17 —		6 — 15 — 16 —
6 — 15 — 18 —	3 — 12 — 15 —	6 — 15 — 17 —
6 — 15 — 19 —		6 — 15 — 18 —
6 — 15 — 20 —	6 — 14 — 4 —	6 — 15 — 19 —
6 — 15 — 21 —	6 — 14 — 5 —	6 — 15 — 20 —
6 — 15 — 22 —	6 — 14 — 6 —	6 — 15 — 21 —
6 — 15 — 23 —		6 — 15 — 22 —
6 — 16 — 1 —	6 — 15 — 1 —	6 — 16 — 1 —
6 — 16 — 2 —	6 — 15 — 2 —	6 — 16 — 2 —
6 — 16 — 3 —	6 — 15 — 3 —	6 — 16 — 3 —
6 — 16 — 4 —	6 — 15 — 4 —	6 — 16 — 4 —
6 — 17 — 1 —	6 — 16 — 1 —	6 — 17 — 1 —
6 — 17 — 2 —	6 — 16 — 2 —	6 — 17 — 2 —
6 — 17 — 3 —	6 — 16 — 3 —	6 — 17 — 3 —
6 — 17 — 4 —	6 — 16 — 4 —	6 — 17 — 4 —
6 — 17 — 5 —	6 — 16 — 5 —	6 — 17 — 5 —
6 — 17 — 6 —	6 — 16 — 6 —	6 — 17 — 6 —
6 — 17 — 7 —	6 — 16 — 7 —	6 — 17 — 7 —
6 — 17 — 8 —	6 — 16 — 8 —	6 — 17 — 8 —
6 — 17 — 9 —	6 — 16 — 9 —	6 — 17 — 9 —
6 — 17 — 10 —	6 — 16 — 10 —	6 — 17 — 10 —
6 — 17 — 11 —	6 — 16 — 11 —	6 — 17 — 11 —
6 — 17 — 12 —	6 — 16 — 12 —	6 — 17 — 12 —
6 — 17 — 13 —	6 — 16 — 13 —	6 — 17 — 13 —
6 — 17 — 14 —	6 — 16 — 14 —	kfr. 6—17—14 og 15
6 — 17 — 15 —	6 — 16 — 15 —	
6 — 17 — 16 —	6 — 16 — 16 —	6 — 17 — 16 —
6 — 17 — 17 —	6 — 16 — 17 —	6 — 17 — 17 —
6 — 17 — 18 —	6 — 16 — 18 —	6 — 17 — 18 —
6 — 17 — 19 —	6 — 16 — 19 —	6 — 17 — 19 —
6 — 17 — 20 —	6 — 16 — 20 —	6 — 17 — 20 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
6 Bogs 17 Kap. 21 Art.	kfr. 6 Bogs 16 Kap. 21 Art.	kfr. 6—17—21 og 22
6 — 17 — 22 —	6 — 16 — 22 —	
6 — 17 — 23 —	6 — 14 — 24 —	6 — 17 — 23 —
6 — 17 — 24 —		6 — 17 — 24 —
6 — 17 — 25 —	6 — 14 — 29, 2. Del	6 — 17 — 25 —
6 — 17 — 26 —		6 — 17 — 26 —
6 — 17 — 27 —	6 — 14 — 29, 1. Del	6 — 17 — 27 —
6 — 17 — 28 —	kfr. 6 — 14 — 31 —	6 — 17 — 28 —
6 — 17 — 29 —	6 — 14 — 32 —	
6 — 17 — 30 —	6 — 14 — 30 —	
6 — 17 — 31 —	kfr. 6—14—29, 2. Del	6 — 17 — 30 —
6 — 17 — 32 —		6 — 17 — 31 —
6 — 17 — 33 —	6 — 16 — 24 —	6 — 17 — 32 —
6 — 17 — 34 —	6 — 16 — 25 —	6 — 17 — 33 —
6 — 17 — 35 —	6 — 16 — 26 —	6 — 17 — 34 —
6 — 17 — 36 —	6 — 16 — 27 —	6 — 17 — 35 —
6 — 17 — 37 —	6 — 16 — 28 —	6 — 17 — 36 —
6 — 17 — 38 —	6 — 16 — 29 —	6 — 17 — 37 —
6 — 17 — 39 —	6 — 16 — 30 —	6 — 17 — 38 —
6 — 17 — 40 —	6 — 16 — 31 —	6 — 17 — 39 —
6 — 17 — 41 —	kfr. 6 — 14 — 7 —	6 — 17 — 40 —
6 — 17 — 42 —	6 — 14 — 25 —	6 — 17 — 41 —
6 — 17 — 43 —	6 — 16 — 32 —	
6 — 18 — 1 —	6 — 17 — 1 —	6 — 18 — 1 —
6 — 18 — 2 —	6 — 17 — 2 —	6 — 18 — 2 —
6 — 18 — 3 —	6 — 17 — 3 —	6 — 18 — 3 —
6 — 18 — 4 —	6 — 17 — 4 —	6 — 18 — 4 —
6 — 18 — 5 —	6 — 17 — 5 —	6 — 18 — 5 —
6 — 18 — 6 —	6 — 17 — 6 —	6 — 18 — 6 —
6 — 18 — 7 —	6 — 17 — 7 —	6 — 18 — 7 —
6 — 18 — 8 —	6 — 17 — 8 —	6 — 18 — 8 —
6 — 19 — 1 —	6 — 18 — 1 —	6 — 19 — 1 —
6 — 19 — 2 —	6 — 18 — 2 —	6 — 19 — 2 —
6 — 19 — 3 —	6 — 18 — 3 —	
6 — 19 — 4 —	6 — 18 — 4 —	6 — 19 — 3 —
6 — 19 — 5 —	6 — 18 — 5 —	6 — 19 — 4 —

Norske Lov.	Den norske Kommissions Projekt.	Danske Lov.
6 Bogs 19 Kap. 6 Art.	6 Bogs 18 Kap. 8 Art.	6 Bogs 19 Kap. 5 Art.
6 — 19 — 7 —	6 — 18 — 6 —	
6 — 19 — 8 —	6 — 18 — 7 —	
6 — 19 — 9 —	6 — 18 — 9 —	kfr. 6 — 19 — 6 —
6 — 19 — 10 —		6 — 19 — 7 —
6 — 19 — 11 —	6 — 18 — 10 —	kfr. 6 — 19 — 8 —
6 — 19 — 12 —	6 — 18 — 11 —	6 — 19 — 10 —
6 — 20 — 1 —	6 — 19 — 1 —	6 — 20 — 1 —
6 — 20 — 2 —	6 — 19 — 2 —	6 — 20 — 2 —
6 — 20 — 3 —	6 — 19 — 3 —	6 — 20 — 3 —
6 — 20 — 4 —	kfr. 6 — 19 — 4 og 5	6 — 20 — 4 —
6 — 20 — 5 —		6 — 20 — 5 —
6 — 21 — 1 —	6 — 20 — 1 —	6 — 21 — 1 —
6 — 21 — 2 —	6 — 20 — 2 —	6 — 21 — 2 —
6 — 21 — 3 —	6 — 20 — 3 —	6 — 21 — 3 —
6 — 21 — 4 —	6 — 20 — 4 —	6 — 21 — 4 —
6 — 21 — 5 —	6 — 20 — 5 —	6 — 21 — 5 —
6 — 21 — 6 —	6 — 20 — 6 —	6 — 21 — 6 —
6 — 21 — 7 —	6 — 20 — 7 —	6 — 21 — 7 —
6 — 21 — 8 —	6 — 20 — 8 —	6 — 21 — 8 —
6 — 22 — 1 —	6 — 21 — 1 —	6 — 22 — 1 —
6 — 22 — 2 —	6 — 21 — 2 —	6 — 22 — 2 —
6 — 22 — 3 —	6 — 21 — 3 —	6 — 22 — 3 —
6 — 22 — 4 —	6 — 21 — 4 —	6 — 22 — 4 —
6 — 22 — 5 —	6 — 21 — 5 —	6 — 22 — 5 —

Forarbeiderne

til

Kong Christian den Femtes norske Lov

af 15 April 1687

udgivne for

det norske historiske Kildeskriftfond

af

N. Prebensen og **Hj. Smith.**

Christiania.
J. Chr. Gundersens Bogtrykkeri.
1887.